

REVEREND. AC ILLUSTR.
ARCHIEPISCOPI JANUENSIS

P. F.

JACOBI DE VORAGINE
ORDINIS PRÆDICATORUM

SERMONES
AUREI

DE PRÆCIPUIS

SANCTORUM FESTIS,

ET

LAUDIBUS DEIPARÆ
VIRGINIS

A

VETUSTATE ET INNUMERIS PROPE MENDIS REPURGATI

PER

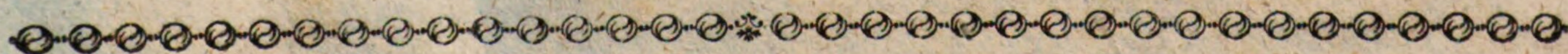
R. P. F. RUDOLPHUM CLUTIUM

ORDINIS PRÆDICATORUM, SS. THEOLOGIÆ BACCALAUREUM

CUM NOVIS NOTIS MARGINALIBUS,
RECENTIQUE SERMONUM AC RERUM
INDICE LOCUPLETISSIMO

TOMUS II. [1]

CUM LICENTIA ORDINIS SPECIALI.

AUGUSTÆ VINDELICORUM ET CRACOVIAE,
APUD CHRISTOPHORUM BARTL, BIBLIOPOLAM. MDCC LX.

REV. REND. AC. ILLUST. ARCHIEPISCOPI JANNENSIS

P. E.

JACOBI DE VORAGINE

ORDINIS PRÆDICATORUM

SERMONES
AUREI

DE PRÆCIPUIS

SANCTORUM FESTIS

LAUDIBUS DEIPARÆ
VIRGINIS

VIRTUTATE ET INIMICIS PROPE MUNDUS INIMICIS

R. P. F. RUDOLPHUM CLUTUM

ORDINIS PRÆDICATORUM, SS. THEOLOGIE BACCALARIUM

CEM NOVIS NOTIS MARGINALIBUS

RECENTIORUM SERMONUM AC RERUM

INDEX SUPPLEMENTARIO

TOMUS II.

CEM ALIQUA ORDINIS

THEOLOGICAL LIBRARY, UNIVERSITY OF VIENNA

TABULA SERMONUM

IN HOC TOMO SECUNDO

DE SANCTIS CONTENTORUM.

*Demonstrans quot Sermones habeat, quid contineant, & quota pagina
inveniri debeant.*

De Sancto Andrea Apostolo.

Ser. 1. **Q**uomodo Christi vestigia
est secutus, ejus viam cu-
stodivit, & non amisit.
pag. 1

Ser. 2. Quomodo a Christo fuit quintuplici-
ter honoratus. 2

Ser. 3. Joannis fidelis testificatio, Andrea
prudens interrogatio, Christi
benigna invitatio. 3

Ser. 4. Andreae, & Petri vocatio commen-
datur. 4

De S. Nicolao Episcopo.

Ser. 1. Vitae sanctitas, mentis sublimitas,
ejusque scientiae securitas com-
mendatur. 5

Ser. 2. Quare justus, quod ejus habitacu-
lum, & quomodo thesaurus di-
citur. 6

Ser. 3. Quomodo sancte, & miraculose ele-
ctus. 7

Ser. 4. Quomodo ejus vita ex septem extitit
gratiosa. 8

Ser. 5. De quatuor ejus privilegiis. 9

De S. Lucia Virg. & Mart.

Ser. 1. Qualiter fortis extiterit. 10

Ser. 2. De septem virtutibus in ipsa reper-
tis. 11

Ser. 3. Quomodo luminosa, famosa, specio-
sa, & virtuosa extitit. 12

De S. Thoma Apostolo.

Ser. 1. Quomodo domus ejus animae firma at-
que pulchra extiterit. 13

Ser. 2. De ejus dubietate, deque Christi pie-
tate. 14

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Ser. 3. Quomodo per viam fidei, veritatem
operis, & charitatis viam ad Chri-
stum ivit. 15

Ser. 4. De ejus fide, Christi erga eum pro-
tectione, suarumque praedicationum
fructu. ibid.

In Vigilia Nativitatis Domini.

Ser. 1. Temporis oportunitas, nascentis sub-
limitas, de Christi Nativitate o-
stenditur. 17

Ser. 2. Dei compassionem nostram, auditio-
nem, humilemque orationem com-
plectens. 18

Ser. 3. Quomodo Christo obviandum, ejus-
que corporalis praesentiae exhibi-
tio. 19

Ser. 4. Quare natalis dies gratiosus atque
gaudiosus. 20

Ser. 5. Quod festum Nativitatis in choro, &
in capitulo praevenitur. 21

In die Nativitatis Domini.

Ser. 1. Quomodo multi venturum Christum
praenuntiaverunt, & venisse omnes
creatura testatae sunt. 22

Ser. 2. A matrimoniali fœdere, a nomine,
atque a virginali pudore Virgo
Maria describitur. 23

Ser. 3. De periculo, remedio atque prae-
conio generis humani. 24

Ser. 4. De mundi descriptione, deque Ma-
ria praegnante, atque pariente. 25

Ser. 5. De plenitudine temporis, partus fe-
licitate & matris veritate. 26

Ser. 6. Quomodo Christi Nativitas maxima
jucunditatis, divinitatis & uti-
litis fuit. 27

Ser. 7. De his quae in Christi Nativitate ap-
paruerunt. 28

** 2

Ser. 8.

INDEX SERMONUM.

- Ser. 8. De fructibus incarnationis.* 29
Ser. 9. Quomodo per Christi adventum plurimum quaestionum solutio apparuit. 30
- De S. Stephano protomartyre.**
- Ser. 1. De ejus constantia.* 31
*Ser. 2. De tribus oculis animæ in eo reperi-
tis.* 32
Ser. 3. De magnis ejus prærogativis. 33
Ser. 4. De quinque ejus privilegiis. 34
Ser. 5. De quatuor lapidum differentiis. 35
- De S. Joanne Evangelista.**
- Ser. 1. Quomodo aquilæ propter quatuor comparatur.* 36
Ser. 2. De quinque ejus privilegiis. 37
Ser. 3. Quare cum Christus dilexit, quæ dilectionis signa ei ostendit. Quæ sit hæc dilectio. Et differentia dilectionis Petri, & Joannis ad Christum, & e converso. 38
Ser. 4. Quomodo mori optabat: de ejus meritis, & felicitate. 39
Ser. 5. De novem ejus privilegiis. 40
- De Innocentibus.**
- Ser. 1. De eorum beatitudine & gloria ex quinque causata.* 42
Ser. 2. Quomodo eorum passio commendabilis. 43
Ser. 3. Novem difficultatum enodatio. 44
Ser. 4. De iniqua sententia atque sævitia Herodis, deque eorum innocentia. 45
- De S. Thoma Episcopo.**
- Ser. 1. A legitima causa, a recta intentione, & a finali perseverantia commendatur.* 46
Ser. 2. Quomodo septem conditiones in morte repertæ, ejus sanctitatem & justitiam ostenderunt. 47
Ser. 3. De quatuor ejus præconiis. 49
- De S. Sylvestro Papa.**
- Ser. 1. De Constantini curatione, atque recognitione.* 50
Ser. 2. De Constantini necessitate: deque S. Sylvestro honore ostenso. 51
Ser. 3. De quadruplici ejus statu, & quomodo in omnibus Deo placuit. 52
- De Circumcisione Domini.**
- Ser. 1. Quomodo fuit Christus a parentibus in corporis parte circumcisus, & a Judæis in omnibus sensibus.* 53
Ser. 2. De remediis contra peccata, quæ Christus humilitatis causa assumpsit. 54
Ser. 3. De nominibus, atque cognominibus Christi. 55
Ser. 4. De nominibus officialibus, & communibus Christo competentibus. 56
Ser. 5. De nomine Jesu. 57
- De Epiphania Domini.**
- Ser. 1. De Magorum sapientia & diligentia, Et quare moti sunt Christum quærere.* 58
Ser. 2. Quoad locum, ducatum & finem, Magorum adventus. 59
Ser. 3. De stellæ apparitione, occultatione, antecessione, motione, & statione. 60
Ser. 4. Quare ista stella fuerit a Deo missa. 61
Ser. 5. Quomodo Magi Christum invenerunt, adoraverunt, honoraverunt, & custodierunt, quod & ipsi facere debemus. 62
Ser. 6. Quæ Deo offerre teneamur, per aurum, thus, & Myrrham, ostenditur. 63
- De SS. Fabiano, & Sebastiano.**
- Ser. 1. De sævitia persecutorum, deque sanctorum pœna.* 64
Ser. 2. Quomodo Sebastianus fuit ad multiplex signum positus. 66
Ser. 3. Quomodo doctor ignorantium, debili-um roborator, afflictorumque consolator Sebastianus extitit. 67
- De Sancta Agnete.**
- Ser. 1. De triplici ejus certamine.* 68
Ser. 2. Quomodo justa, devota, & lata extiterit. 69
Ser. 3. Gloriatur Agnes Christum habere sponsum, ideo illum multipliciter commendat. 70
Ser. 4. De personis quæ in nuptiis reperiuntur, quidve ad unamquamque pertineat. 71
- De Sancto Vincentio Martyre.**
- Ser. 1. De ejus constantia in tormentis.* 73
Ser. 2. De ejus pugna cum victoria, & de retributione ejus in æterna gloria. 74
Ser. 3. Quomodo equus, atque Christi miles dicitur. 75
Ser. 4. De quinque fortitudinibus claritatis in ipso repertis. 76
- De Conversione S. Pauli Apostoli.**
- Ser. 1. De ejus conversione, ac modo.* 77
Ser. 2. Quomodo vas fuit admirabile, propter admirabiles conditiones. 79
Ser. 3. Quomodo peccatoribus, & bonis & malis Angelis extiterit spectaculum. 80
Ser. 4. A quibus malis, ad quæ bona sit conversus. 81
Ser. 5. De modo, effectu, & signo ejus curationis. 83
- De Purificatione B. Mariæ Virginis.**
- Ser. 1. De quadruplici templo.* 84
Ser. 2. Quid fuerit in hac festivitate adimpletum. 85
Ser. 3.

INDEX SERMONUM.

- Ser. 3. *Quatuor quæsitæ, & literaliter, & mystice solvuntur.* 87
 Ser. 4. *De tribus personis quæ ad hanc solemnitatem convenerunt.* 88
 Ser. 5. *Quare candelæ in hac festivitate ferantur.* 89

De S. Agatha.

- Ser. 1. *De quadruplici ejus fortitudine.* 90
 Ser. 2. *Ab Angelica affinitate, a profunda humilitate, & a pænarum acerbitate commendatur.* 92
 Ser. 3. *A pænis diversis adhuc commendatur.* 93

De Cathedra S. Petri.

- Ser. 1. *Quomodo a Deo, & a populo Antiocheno fuerit exaltatus.* 94
 Ser. 2. *A quatuor commendatur.* 95

De S. Matthia Apostolo.

- Ser. 1. *A miraculosa electione, & a vitæ perfectione commendatur.* 97
 Ser. 2. *De Judæ depositione, ejusque electione.* 98
 Ser. 3. *De indigni Prælati depositione, & digni subrogatione.* 100

De S. Gregorio Papa.

- Ser. 1. *A quatuor commendatur.* 101
 Ser. 2. *Quomodo in quinque sapientiæ libris studuit.* 103
 Ser. 3. *De eadem Materia:* 104
 Ser. 4. *De ejus vigilantia.* 106

De S. Benedicto Abbate.

- Ser. 1. *Quomodo a Deo dilectus, ab hominibus amatus, & omni memoria dignus.* 107
 Ser. 2. *De ejus benedictionibus.* 109
 Ser. 3. *Quilibet ad mundi contemptum, ad religionem hortatur.* 110

De Annuntiatione B. Mariæ Virginis.

- Ser. 1. *Quæ sancti Patres a sanctissima Trinitate petunt.* 112
 Ser. 2. *De his qui Christi incarnationem cooperati sunt.* 113
 Ser. 3. *Virga egrediens, flos ascendens, spiritusque requiescens describitur.* 115
 Ser. 4. *De legationibus, & quomodo hæc maxima.* 116
 Ser. 5. *Quare B. Virginem salutare debeamus.* 118
 Ser. 6. *Quomodo in B. Virgine sex gratiæ fuerunt; quas temporaliter unaquæque mulier affectare solet.* 119
 Ser. 7. *Quare Virgo Maria salutanda.* 120

In die Cœnæ Domini.

- Ser. 1. *De 4. generibus ferculorum in cœna a Christo appositis.* 122
 Ser. 2. *De lavacro aquæ, sanguinis, & lachrymarum.* 124

- Ser. 3. *Quomodo Christus, amici, magistri, domini, servi, ac Prælati personam assumpsit.* 125

- Ser. 4. *Humilitatis, majestatis, ac charitatis opus a Christo ostenditur.* 127

- Ser. 5. *De præparatione ad Eucharistiæ Sacramentum.* 128

- Ser. 6. *De ordinatis ab Ecclesia in hac die.* 130

In die Parasceves.

- Ser. 1. *De quadruplici cruciatu animæ Christi.* 131

- Ser. 2. *De Christi testamento.* 132

- Ser. 3. *De consideratione Christi in cruce pendentis.* 133

- Ser. 4. *Quare Christus sanguinem fuderit.* 134

- Ser. 5. *De efficacia sacrificii a Christo oblati.* 135

- Ser. 6. *De dilectione, dolore, devotione Mariæ.* 136

- Ser. 7. *De mysteriis in hac die ab Ecclesia repræsentatis.* 138

In vigilia Paschæ.

- Ser. 1. *De monumento in quo fuit Christus positus.* 139

- Ser. 2. *De quintuplici sepulchro.* 140

In die Paschæ.

- Ser. 1. *Quomodo luminosa, virtuosa, & gaudiofa dies.* 141

- Ser. 2. *De felicitate, potestate, veritate, atque pietate resurgentis.* 143

- Ser. 3. *De capitis atque corporis resurrectione.* 144

- Ser. 4. *De necessitate Resurrectionis Christi.* 145

- Ser. 5. *De diligentia mulierum, deque charitate, atque pietate Christi.* 146

Feria ij. post Pascha.

- Ser. *Quomodo Christus verus peregrinus extitit.* 147

Feria III. post Pascha.

- Ser. *Quomodo se Christus multipliciter post Resurrectionem manifestavit, & de signis spiritualiter resuscitati, &c.* 149

De S. Ambrosio Archiepiscopo.

- Ser. 1. *De quadruplici ejus statu.* 150

- Ser. 2. *Quomodo api, leoni, & favo mellis comparatur.* 151

- Ser. 3. *De tribus ejus privilegiis.* 153

De S. Georgio Martyre.

- Ser. 1. *Quibus armis fuerit munitus, & quomodo hostes vicit.* 154

- Ser. 2. *Quomodo draco per quem diabolus significatur, & elephas, per quem sancti signantur, contra se invicem pugnant.* 156

INDEX SERMONUM.

Ser. 3. *Quomodo bonus Christi miles extitit.* 157

De S. Marco Evangelista.

Ser. 1. *De sex ejus viis.* 158

Ser. 2. *ejus virtutibus.* 159

Ser. 3. *De octo ejus prærogativis.* ibid.

De S. Petro Martyre.

Ser. 1. *Quomodo quoad passionem, & quoad modum passionis Christum fuerit secutus.* 160

Ser. 2. *Quomodo in vita perfectus, in corpore mortificatus, Christumque est imitatus.* 162

De S. Jacobo Minore Apostolo.

Ser. *Quomodo in omnibus commendabilis extitit.* 163

De S. Philippo Apostolo.

Ser. 1. *Pia petitio, benigna meditatio ejus & patriæ plena perfectio insinuat.* 164

Ser. 2. *De triplici ejus præconio.* 165

De Inventione S. Crucis.

Ser. 1. *Quomodo fuit per multa signa ostensa, & de ejus virtuosa operatione.* 166

Ser. 2. *Quomodo signum crucis plantatum fuit, ubi, & quomodo fructiferum.* 167

Ser. 3. *De crucis commendatione, atque revelatione.* 168

Ser. 4. *Quomodo pretiosa, gaudiosa & fructuosa crux extitit.* 169

De S. Joanne ante Portam Latinam.

Ser. 1. *De triplici ejus martyrio, & quæ ejus privilegia.* 170

Ser. 2. *De tribus ejus privilegiis.* 171

In diebus Rogationum.

Ser. 1. *Exemplo pro invicem orare instruimur; & quæ orationis utilitas.* 172

Ser. 2. *Quare isto tempore Litaniæ cantantur: & quare in tempestatibus campanæ pulsantur.* 173

In die Ascensionis Domini.

Ser. 1. *Quomodo descendit & quomodo ascendit.* 174

Ser. 2. *Qualiter, quo, & unde, & propter quid Christus ascendit.* 175

Ser. 3. *Quomodo ascendit.* 176

Ser. 4. *De Angelorum revelatione, admiratione, deductione atque jubilatione.* 178

Ser. 5. *Ejus potestas, cum Apostolis familiaritas, & in ascendendo sublimitas atque majestas insinuat.* ibid.

Ser. 6. *De signis credentium.* 180

De Translatione Beati Dominici.

Ser. 1. *Quomodo commendabilis.* 181

Ser. 2. *A quibus commendatur.* 182

Ser. 3. *Odori comparatur, atque multipliciter laudatur.* 183

In die Pentecostes.

Ser. 1. *Quid a Deo petendum.* 185

Ser. 2. *Super quibus Spiritus sanctus requiescat.* 186

Ser. 3. *De Dei liberalitate in mittendo Spiritum sanctum.* 187

Ser. 4. *Impedientia ne recipiatur Spiritus sanctus.* 188

Ser. 5. *Spiritus sanctus igni comparatur, quomodo extinguitur & quomodo conservatur.* 189

Ser. 6. *Unde, qualiter, ad quos, & quare Spiritus sanctus missus fuerit.* 190

Ser. 7. *De missione, confirmatione, & ejus manifestatione.* 191

De Sanctissima Trinitate.

Ser. 1. *Non est curiose investiganda Trinitas, sed fideliter credenda, atque glorificanda.* 193

Ser. 2. *Quid de Deo credendum, quid ab ipso credendum, & qualiter ei serviendum.* 194

Ser. 3. *Trinitas personarum, essentialis unitas, quædam appropriata, quædam quæ in divinis esse aperitur.* 195

Ser. 4. *De Attributis principalibus.* 196

De sancto Barnaba Apostolo.

Ser. *Quomodo omnia quæ vere penitenti conveniunt, ipse habuit.* 198

De sanctis Gervasio & Prothasio.

Ser. *De eorum vita sancta, morte pretiosa, translationeque gloriosa.* 199

De S. Joanne Baptista.

Ser. 1. *De triplici ejus privilegio.* 200

Ser. 2. *De præcipuis ejus virtutibus.* 201

Ser. 3. *Quomodo multipliciter magnus extitit.* 202

Ser. 4. *De octo ejus prærogativis.* 203

Ser. 5. *Quare dicatur lucerna, quomodo, cui, & propter quid parata.* 204

De SS. Joanne, & Paulo martyribus.

Ser. 1. *Quomodo justis, tribulati & liberati extiterunt.* 206

Ser. 2. *De utilitate unitatis ex eorum fraternitate causata.* 207

De SS. Petro, & Paulo Apostolis.

Ser. 1. *Quomodo duo extiterint luminaria Petrus & Paulus.* 209

Ser. 2. *Quomodo semper a Deo honorati fuerunt.* 210

Ser. 3. *Quare Petrus Paulo anteponatur.* 211

In Commemoratione S. Pauli Apostoli.

Ser. 1. *De quinque effectibus divinæ misericordiae, quos in se recognovit.* 213

Ser. 2. *A tribus commendatur.* 214

De sancta Margarita Virgine.

Ser. 1. *Quomodo proprii patris, diaboli, & tyranni caput contrivit.* 216

Ser. 2. *De Thesauo, & agro, quomodo emittitur, & quomodo conservatur.* 217

Ser. 3. *De Christo negotiatore tria exprimuntur.* 218

De

INDEX SERMONUM.

De sancta Maria Magdalena.

- Ser. 1. *Quare sui cordis ostium Christo aperuit.* 219
 Ser. 2. *De ejus fortitudine.* 221
 Ser. 3. *Quomodo sicut Deum offendit, sic multipliciter satisfecit.* 222
 Ser. 4. *De effectibus quos in ea divinus amor operatus est.* 223
 Ser. 5. *De medico qui sanavit, de infirmo & morbo curato.* 224

De S. Jacobo Apostolo.

- Ser. 1. *De ejus privilegiis.* 226
 Ser. 2. *Super Evangelium Accessit ad Jesum mater, fil. &c.* 227
 Ser. 3. *De tribus calicibus Dei.* 228

De S. Petro ad Vincula.

- Ser. 1. *De quadruplici beneficio ei collato.* 229
 Ser. 2. *Quæ ad Prælatum bonum requiruntur in ipso extiterunt.* 230

De Inventione S. Stephani.

- Ser. 1. *Quomodo quadrupliciter extitit commendabilis.* 231
 Ser. 2. *A tribus commendatur.* 232

De S. Dominico.

- Ser. 1. *Quomodo stellæ, lunæ, & soli comparatur.* 233
 Ser. 2. *Quomodo verus extitit prædicator.* 235
 Ser. 3. *De triplici ejus perfectione.* 236
 Ser. 4. *Quomodo bonus Dei servus.* 237
 Ser. 5. *Quomodo ad Deum, proximum, & seipsum se gessit laudabiliter.* 238
 Ser. 6. *Sali, luci, civitati super montem posita, & lucernæ comparatur.* 240

De S. Laurentio martyre.

- Ser. 1. *Quomodo fuit aurum, & quomodo probatus.* 241
 Ser. 2. *De quadruplici igne, & quomodo ipse extitit inflammatus.* 243
 Ser. 3. *Quomodo contra quatuor certaverit.* 244
 Ser. 4. *Quomodo probatus, visitatus, examinatus, & sine peccato inventus.* 245

De S. Hyppolito & Sociis.

- Ser. 1. *Quomodo ut passeres a Deo liberati sunt, laqueo contrito.* 246
 Ser. 2. *Animas eorum in vita, in morte, & post, Dominus custodivit.* 247
 Ser. 3. *Persecutorum crudelitas, Sanctorum securitas, Dei potestas magna insinuatur.* 248

De Assumptione B. Mariæ Virginis.

- Ser. 1. *Qualiter & secundum quid fuerit assumpta.* 250
 Ser. 2. *Quomodo Virgo Maria ubique luminosa fuit.* 251
 Ser. 3. *Quomodo Dei amica, pulchra, & modo tota pulchra est.* 252
 Ser. 4. *Quomodo Angeli virginem quoad quatuor admirantur.* 253
 Ser. 5. *Quare de ejus Assumptione admirentur Angeli.* 255
 Ser. 6. *Quomodo in sua Assumptione omnes beatorum ordines visitavit, & super omnes ascendit.* 257

- Ser. 7. *Quomodo omnes Angelorum ordines visitavit, & super omnes ascendit.* 259

- Ser. 8. *Super illa verba, In habitatione sancta coram ipso ministr. &c.* 262

- Ser. 9. *Quomodo optimam partem, & in præsentia vita & in gloria habuit.* 263

De S. Bernardo Abbate.

- Ser. 1. *De quatuor ejus gratiis.* 265
 Ser. 2. *De ejus merito & præmio.* 267
 Ser. 3. *De ejus quatuor prærogativis.* 268
 Ser. 4. *Quomodo laicis & religiosis per doctrinam & bonam vitam fulsit.* 269

De S. Bartholomæo Apostolo.

- Ser. 1. *De ejus merito atque præmio.* 271
 Ser. 2. *Quatuor de ipso commendabilia.* 272
 Ser. 3. *Quomodo pluribus modis pellis extensa extitit.* 274
 Ser. 4. *Quare pellem abjecerit, quare fuerit indutus.* 275

De S. Augustino Episcopo & Doctore.

- Ser. 1. *Quomodo a tribus commendatur.* 277
 Ser. 2. *Qualis ante conversionem, in conversione, & post extitit.* 278
 Ser. 3. *De tribus ejus privilegiis maximis.* 280
 Ser. 4. *Quomodo in vita, in morte, & post mortem refulsit.* 281

De Decollatione S. Joannis Baptistæ.

- S. 1. *Quomodo a pluribus in vita, in morte, & post mortem fuerit male tractatus.* 283
 Ser. 2. *De Herodis crudelitate, Joannis sanctitate, dignitate, auctoritateque.* 284
 Ser. 3. *De ejus incarceratione, decollatione, & sepulchro.* 285

De Nativitate B. Mariæ Virginis.

- Ser. 1. *Quomodo vera domus Dei Maria fuit.* 286
 Ser. 2. *Ut supra quoad alias conditiones.* 287
 Ser. 3. *Stellæ & virgæ comparatur, & a virilitate commendatur.* 289
 Ser. 4. *Ego mater pulchræ dilectionis tripliciter enodatur.* 290
 Ser. 5. *Quare ejus venter beatus causa quadruplex.* 292

De Exaltatione S. Crucis.

- Ser. 1. *Quomodo lignum crucis in celo & in terra, & in inferno fuit commendatum.* 293
 Ser. 2. *Quare tantum in cruce gloriandum.* 294
 Ser. 3. *De genere passionis Christi, deque triumpho ejus exaltationis.* 295
 Ser. 4. *De crucis sublimitate, passionisque utilitate.* 296

De S. Matthæo Apostolo.

- Ser. 1. *De ejus laudibus.* 298
 Ser. 2. *Quomodo opus Evangelistæ egerit.* 299
 Ser. 3. *Super Evang. Relictis omnibus, &c.* 300

De sancto Mauritio & Sociis.

- Ser. 1. *Quales in vita, in morte, & post mortem extiterint.* 302
 Ser. 2.

INDEX SERMONUM.

- Ser. 2. Quales in personis, in armis, in victoriis, in operibus atque in præmiis extiterint.* 303
De SS. Cosma & Damiano.
- Ser. 1. Quales quoad progeniem, artem, passionem, nostramque subventionem extiterint.* 305
Ser. 2. Quomodo sex modis habitaverunt in unum. 306
De S. Michaelē Archangelo.
- Ser. 1. De quatuor Angelorum solemnitatibus.* 307
Ser. 2. Quare Angeli mittantur. 308
Ser. 3. De prælio in cælo habito. 309
Ser. 4. De quintuplici Michaelis Officio. 310
Ser. 5. Declarantur præposita verba, Angelis suis mandavit. 311
Ser. 6. De Angelorum obedientia, dignitate, operationis strenuitate, & ferventi charitate. 312
Ser. 7. Quomodo Angelorum ordines distinguuntur, qualiter homines ad eorum choros assumuntur, & qualiter mittuntur. 313
De Glorioso Hier. Cardinali & Doctore.
- Ser. 1. De quatuor viis per quas ambulavit, quidve in unaquaque e venerit ei.* 315
Ser. 2. De tribus ejus privilegiis. 316
Ser. 3. Quomodo spirituali amicitia fuit cum Augustino conjunctus. 317
Ser. 4. De quatuor ejus prærogativis. 318
De S. Francisco Confessore.
- Ser. 1. De ejus sanctitate.* 320
Ser. 2. Angelus, virtuosus, & divinus extitit. 321
Ser. 3. De stigmatibus ejus. 322
Ser. 4. De quatuor virtutibus in eo repertis. 324
De S. Dionysio Martyre.
- Ser. 1. De quatuor ternariis.* 325
Ser. 2. Quomodo illustratus, munitus a Deo, datusque ad illuminationem cum sociis. 326
Ser. 3. Quoad quinque commendatur. 327
De S. Luca Evangelista.
- Ser. 1. Quomodo a quatuor commendatur.* 329
Ser. 2. De tribus ejus privilegiis. 330
Ser. 3. Quomodo & quare per vitulum designatus. 331
De SS. Simone & Juda.
- Ser. 1. Quales quoad se, bonos, persecutores, & contra dæmones fuerint.* 332
Ser. 2. Quomodo quinque modis in Christo manserunt. 333
Ser. 3. Christum propter quatuor diligere tenemur. 334
In Festo omnium Sanctorum.
- Ser. 1. Quadruplici de causa est hoc festum institutum.* 336
Ser. 2. Quare Sancti sint gloriam consecuti. 337
Ser. 3. Quare omnium Sanctorum convocatio fiat. 338
Ser. 4. De vera beatitudine, quoad quatuor descripta. 340
Ser. 5. Cælestis domus commendabilis propter quatuor. 341
Ser. 6. De septem beatitudinibus, quæ septem Sanctorum ordinibus adaptantur. 343
De Commemoratione omnium Fidelium Defunctorum.
- Ser. 1. De memoria mortis propter magnam utilitatem.* 345
Ser. 2. Quomodo in vita & in morte nos præparare debemus. 346
Ser. 3. Quomodo mortis memoria ad quinque est utilis. 347
Ser. 4. Quare mortuos juvare teneamur. 348
Ser. 5. Super Audivi vocem, &c. Unde & propter quid talis vox veniret. 349
Ser. 6. De fidelium consolatione super charorum morte. 350
Ser. 7. Quare de charorum morte non contristandum causæ octo. 352
Ser. 8. De quinque animarum locis post mortem. 353
De S. Martino Episcopo.
- Ser. 1. Quomodo in tribus statibus Deo placuerit.* 354
Ser. 2. De regula quam servavit. 355
Ser. 3. Quomodo gratiæ infusionem, conservationem, & indicium habuit. 357
Ser. 4. Qualis in vita, in morte, & post mortem extiterit. 358
De S. Cæcilia Virgine & Martyre.
- Ser. 1. De tribus ejus privilegiis.* 359
Ser. 2. Quomodo diligenter Deo servierit, & sibi & sponso extiterit corona. 360
Ser. 3. Quomodo & qualiter apis fuerit. 361
De S. Clemente Papa.
- Ser. 1. De quinque ejus privilegiis.* 363
Ser. 2. Super illa verba, Beatus servus, &c. Domini adventus, & servi commendatio exprimitur. 364
De S. Catharina Virg. & Martyre.
- Ser. 1. Quomodo (Maria dempta) omnes alias excedit virginitatis, martyrii, & prædicationis merito.* 365
Ser. 2. De tribus ejus privilegiis. 366
Ser. 3. Super illud. Simile est regnum cælorum, &c. Quid fuerit in agro inventum. 368
De Dedicatione Ecclesiæ.
- Ser. 1. De ædificatione, dedicatione, finali-que Dei domus intentione.* 369
Ser. 2. De his quæ fiunt in Ecclesiæ dedicatione, & quæ sacramenta continent. 371
Ser. 3. Quare Ecclesia ædificetur causa quadruplex. 373
De Dedicatione Altaris.
- Ser. De ritu sanctificandi, deque effectu sanctificationis.* 375
De Celebratione Missæ.
- Ser. 1. De habitu ministri atque ministerii, deque pulchritudine celebrationis.* 377
Ser. 2. De his omnibus quæ dicuntur in Missa rationes. 378
Ser. 3. Quare triplici lingua Missa dicatur. 381
SERM-

SERMONES AUREI

ET

PULCHERRIMI

VARIIS SCRIPTURARUM DOCTRINIS

REFERTI,

DE SANCTIS PER ANNI

TOTIUS CIRCULUM

CONCURRENTIBUS,

EDITI

AB EXIMIO SACRÆ THEOLOGIÆ

DOCTORE FRATRE

JACOBO DE VORAGINE,

ORDINIS PRÆDICATORUM, QUONDAM

ARCHIEPISCOPO JANUENSI, INCIPIUNT

FELICITER.

DE SANCTO ANDREA.

SERMO I.

*Quomodo Christi vestigia secutus, ejus
viam custodierit, & non ami-
serit.*

Secundum, quod ipsum custodiat per finalem
perseverantiam: Tertium quod ab eo nun-
quam declinet per aliquam culpam. Ista tria
beatus Andreas se fecisse gloriatur, cum di-
cit; *Vestigia ejus secutus, &c.*

Job. 23.

*Tria cuilibet
necessaria.*

*Vestigia ejus secutus est pes meus,
viam ejus custodivi, & non
declinavi ex ea. Tria sunt
necessaria cuilibet viro perfe-
cto. Unum, quod Christum
sequatur per bonam vitam:*

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Circa primum notandum, quod vestigia
Christi sunt virtutes ejus, scilicet ejus puri-
tas, charitas, mansuetudo, misericordia sive
pietas. Ista vestigia Christi Sanctus Andreas
secutus est, quæ notantur in antiphona, quæ
de ipso cantatur: *Concede nobis hominem ju-
stum,*

*Vestigia
Christi.*

A

stum, redde nobis hominem sanctum, ne interficias hominem Deo carum, justum, mansuetum & pium. Habuit ergo perfectam puritatem, ideo dicitur: *Redde nobis hominem sanctum.* Sanctum enim, idem est, quod purum; unde in græco sanctum idem est quod agyos, id est, sine terra. Tunc enim Andreas fuit sine terra, quando omnia terrena reliquit, & se in munditia conservavit. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Habuit charitatem, ideo dicit: *Ne interficias hominem Deo carum.* Charitas enim dicitur ex eo, quod hominem Deo charum facit: qui enim magnam charitatem habet, magni pretii est apud Deum: qui parvam, parvi: qui nullam, nullius. *Si charitatem non habuero, nihil sum.* Habuit mansuetudinem & humilitatem, ideo subditur, *mansuetum*, quod significatur per Moysen, qui sicut fuit ex aqua assumptus; sic iste de mari vocatus; de quo Moyse dicitur: *Erat Moyses vir mitissimus inter omnes homines.* Habuit misericordiam, & pietatem; ideo subditur, *& pium.* Ejus autem pietas ostenditur ex eo, quod quatuor vicibus flevisse legitur. Habuit enim lachrymas amoris, quando flevit pro incarceratione Matthæi sui amicissimi, & dilecti. Compassionis, quando flevit propter extinctionem juvenis a septem dæmonibus suffocati: Doloris, quando flevit miserabilem statum Nicolai senis: Et devotionis, sicut quando flevit vadens ad patibulum crucis. Ista autem quatuor accipiuntur penes quadruplicem interpretationem hujus nominis Andreas. Interpretatur enim decorus: Et quantum ad hoc accipitur ejus puritas. *Ecce tu pulcher es dilecte mei.* Et decorus interpretatur etiam virilis, & quantum ad hoc accipitur ejus charitas, quæ facit hominem virilem & fortem. *Charitas omnia suffert.* Interpretatur respondens pabulo; & quantum ad hoc accipitur ejus pietas: Sicut enim oleum est pabulum luminis, sic pietas gratiæ spiritualis. Tunc autem quis respondet pabulo, quando compassioni, quæ est in corde, respondet effectus in opere. Dicitur etiam Andreas quasi antropos, id est, sursum conversus, per quod intelligitur ejus humilitas, quæ hominem sursum convertit. *Qui se humiliat, exaltabitur.*

Luc. 14.

II.

Via custoditur per quatuor.

Tertio viam ejus non amisit, circa quod notandum, quod quatuor sunt, quæ viam amittere faciunt, scilicet tenebra, nebula, nimietas nivium & densitas herbarum. Nullo istorum modorum sanctus Andreas viam Dei perdidit. Non propter tenebras avaritiæ, quia omnia terrena contempsit; Avari enim tenebras faciunt, dum inter se, & solem justitiæ terram opponunt. *Justitiæ lumen non luxit nobis.* Secundo eam non perdidit propter nebulam carnalis concupiscentiæ; quia corpus suum semper domavit. Unde refert August. de pœnitentia eum dixisse dum esset in cruce: Recordor domine quantum in portando corpus onerosum, in domando superbium, in fovendo infirmum, in coercendo lætum laboravi. Dicitur autem nebula carnalis concupiscentia, quia sicut nebula ex aquæ vaporibus exurgit, sic in homine voluptuoso fumositas malarum concupiscentiarum scaturit. August. in lib. confess. Exhalabant nebulae de limosa concupiscentia carnis, & scatebra pubertatis, & obnubilabant atque obfuscabant cor meum, ut non discerneretur serenitas electionis a caligine libidinis. Tertio viam Dei non perdidit propter nivem mundanæ gloriæ, quia totam vitam suam in cruce Christi posuit. Unde ait: *Amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te o bona crux.* Assimilatur autem mundana gloria nivi, quia licet ad modicum luceat, tamen cito evanescit; & ita viam Dei perdere facit. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ a solo Deo est, non queritis?* Quarto eam non perdidit propter densitatem herbarum pigritiæ, non enim piger fuit, sed totam Achajam convertit. De pigris autem dicitur. *Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticae.*

III.

Via amittitur quatuor modis.

Sap. 5.

August.
Lib. de pœnitent.

Concupiscentia dicitur nebula.

August.
Lib. conf.

Mundana gloria nivi assimilatur.

Joan. 5.

Prov 14.

SERMO II.

Quomodo Andreas a Christo quintupliciter fuit honoratus.

Nimis honorificati sunt amici tui Deus. Psal. 138.

Deus omnes honorat communiter: Apostolos vero specialiter, sed beatum Andream honoravit singulariter. Videamus igitur singulares honores, quos Christus beato Andream concessit.

Primo namque fecit eum Primicerium suum, quia scilicet ipsum ante omnes Apostolos vocavit. *Primitias frugum terræ tuæ deferres in domum Domini Dei tui.* Tres fuerunt Apostoli, qui sunt de terra Christi, id est, de Galilæa, scilicet Andreas, Petrus & Philippus, quos Christus quasi primitias ad se vocavit, & merito. Christus enim fuit agnus in ara crucis immolandus. Isti autem tres Apostoli similiter erant agni, quia in crucis patibulo immolati: Cæteri autem

I.

Exod. 23.

rem

Math. 10. tem Apostoli fuerunt oves, quia fuerunt luporum moribus laniati. *Ecce ego mitto vos sicut oves.* Quia igitur Christus erat agnus, ideo prius colligere voluit agnos, & postea oves. *In brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit, fœtas ipse portabit.*

2. Secundo fecit ipsum mediatorem, & nuntium suum; quando scilicet Petrum ad Jesum vocavit, & ad eum adduxit: O quantum Petrus Andream debet diligere, per quem Christum meruit invenire. O quanti meriti vir iste est apud Deum, qui convertere meruit principem Apostolorum, & sic vere fuerunt fratres carne, fide, & passione.

3. Tertio fecit ipsum Secretarium, & Consiliarium suum, quando de turba sarianda cum eo consilium habuit. Nam Philippus non confidebat, Andreas vero Dei potentiam & misericordiam provocabat, dicens: *Est puer unus hic, &c.* ac si dicat, quamvis hæc modica sint, tamen tu Domine supple quod deest. *Amicus in domesticis tuis fiducialiter aget.*

4. Quarto fecit eum portarium suum: Nam cum quidam gentiles Jesu loqui nollent, dixerunt Philippo, & ipse Philippus dixit Andreæ. Isti autem duo portarii dixerunt Jesu. *Ferunt portarii, & nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus.*

5. Quinto fecit eum commilitonem, assessorem, commensalem & sacrificium suum, in quantum scilicet patibulo crucis eum pati voluit. Christus enim habuit crucem tanquam equum, per quem contra dæmones militavit, super quem Andream sedere fecit, & ideo fecit eum commilitonem suum: Homo, quem rex honorare cupit, sedere debet super equum, qui de sella regis est. Habuit crucem tanquam solium, in quo inter hominem, & diabolum iudicium diffinivit. In isto solio Andream collocavit, & ideo fecit eum suum assessorem. *David, id est, Christus, sedens in cathedra, scilicet crucis, sapientissimus princeps, inter tres qui fuerunt in eadem cathedra, scilicet, Andream, Petrum, & Philippum, habuit crucem tanquam mensam, in qua fideles refecit. In hac mensa Andream secum tenuit, & ideo fecit eum suum commensalem. Parasti in conspectu meo mensam, &c.* Habuit crucem tanquam aram, in qua patri se sacrificium obtulit. In hac ara Andream similiter immolavit, & ideo fecit eum suum sacrificium & odorem: unde cantatur. *Dilexit Andream Dominus in odorem suavitatis.* Quamvis autem fuerit passus patibulum crucis, non tamen eo modo, quo Christus: Christus enim fuit crucifixus rectus, Petrus reversus, Andreas transversus; quia Christus tanquam caput obtinebat superiora, Petrus tanquam alter Princeps obtinebat inferiora, & ideo conveniens *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

fuit, quod Andreas teneret medium, ut scilicet manum dexteram porrigeret ad Christum, petens ab eo auxilium ascendendi in cælum; sinistram ad Petrum, petens sibi aperiri regnum cælorum. Christus in cruce fuit rectus, ut respiceret mundum, quem redimebat: Petrus reversus, ut respiceret cælum, cujus claves tenebat: Andreas transversus, ut cum una manu caperet regnum cælorum a Christo, cum alia scilicet claves a Petro.

SERMO III.

Joannis fidelis testificatio, Andreæ prudens interrogatio, Christi benigna invitatio exaratur.

STabat Joannes & ex discipulis duo, &c. Joan. 1. Circa istam primam vocationem Andreæ tria tanguntur. Nam in Joanne notatur fidelis testificatio, cum dixit: *Ecce agnus Dei.* In Andrea prudens interrogatio, cum dixit: *Rabbi ubi habitas?* In Christo benigna invitatio, cum dixit, *Venite, & videte.*

Circa primum notandum, quod testificatio Joannis fuit Andreæ causa salutis, quia mox Christum secutus fuit, per quod datur intelligi, quantum valet unum verbum ab uno sapiente audire, & cum sapientibus conversationem habere. Carbones autem mortui insimul positi, sese magis denigrant, vivi autem magis sese inflammant. Vivi cum mortuis & mortuos accendunt: sic etiam peccatores insimul habitantes magis se inquinant. Sancti viri insimul habitantes se inflammant: Sancti viri cum peccatoribus commorantes, eis vitam præstant. Jannes igitur Andream docuit, & ipsum perfecte ad Jesum disposuit; & ipse sic dispositus, ad Jesum transivit. Disposuit autem ipsum quatuor modis. Primo sicut disponitur Lucifer ad solem; sic Joannes erat Lucifer. *Nunquid producis Luciferum in tempore suo.* Christus erat sol. *Vobis timentibus nomen meum, orietur sol justitiæ.* Lucifer autem disponit ad solem per vicinam denuntiationem. Alii Prophetæ fuerunt stellæ, quia nuntiaverunt Christum sed de longinquo. Iste fuit Lucifer, quia nuntiavit ipsum, scilicet de propinquo, cum ipsum ostendit, dicens: *Ecce agnus Dei.* Andreas igitur sic dispositus de Lucifero transivit ad solem id est de discipulatu Joannis, ad discipulatum Christi. Secundo ipsum disposuit sicut lucerna ad lucem. Joannes erat lucerna. *Ille erat lucerna ardens & lucens.* Christus erat lux. *Erat lux vera, &c.* Lucerna autem disponit ad lucem per quandam rationem imperfectam. Joannes ergo tanquam lucerna lucebat; sed imperfecte, per suam tamen lucem imperfectam disposuit Andream ad lucem perfectam. Et sic Andreas dispositus de lucerna transivit ad lucem id est

Eccl. 48.
Heb. 12.

est de imperfecta radiatione Joannis ad perfectam lucem Christi. Tertio ipsum disposuit sicut facula ad ignem, Joannes erat facula. *Verbum ipsius quasi facula ardebat.* Christus erat ignis, *Deus noster ignis consumens est.* Facula autem disponit ad ignem per quandam semiplenam inflammationem: Joannes igitur tanquam facula inflammabat, sed imperfecte; per suam tamen inflammationem imperfectam, disposuit Andream ad veri ignis inflammationem perfectam. Et sic Andreas dispositus, de facula transivit ad ignem, id est, de semiplena inflammatione Joannis, ad plenam inflammationem veri ignis, id est, Christi. Quarto ipsum disposuit tanquam præcursor ad regem: Joannes erat præcursor. *Præibis enim ante faciem Domini, &c.* Christus erat rex. *Rex regum & Dominus dominantium.* Joannes igitur tanquam præcursor viam ad regem præparabat. *Ego vox clamantis in deserto, &c.* Et sic Andreas præparatus de præcursore transivit ad regem, & de militia militis transivit ad militiam Imperatoris.

Luc. 1.
Apoc. 19.

Joan. 1.

II.

Psal. 103.

Prov. 8.
Psal. 44.

Psal. 111.

Sap. 12.

Psal. 75.
Job. 11.

Eccl. 24.
Ibid. 42.

Psal. 90.

Secundo in beato Andrea ponitur prudens interrogatio, cum dicit *Rabbi ubi habitas?* Circa quod notandum, quod Christus est luminosus. *Amictus lumine sicut vestimento,* & ideo requirit domum lucidam per sapientiam & veritatem. *Ego sapientia habito in concilio, &c.* Est speciosus: *Speciosus forma præ filiis hominum,* & ideo requirit domum mundam per puritatem: *Tu autem in sancto habitas;* Sanctum id est, mundum & purum. Est tranquillus & quietus: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas.* Et ideo requirit domum tranquillam per concordiam & bonitatem. *Factus est in pace locus ejus.* Et excelsior celo est, & ideo requirit domum altam per charitatem. *Ego in altissimis habito.* Est stabilis & perpetuus. *Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua.* Et ideo requirit domum firmam per patientiæ stabilitatem. Sicut enim incus firmatur percussione, sic domus Dei firmatur adversitatibus. Et in tali domo Christus habitat. *Cum ipso sum in tribulatione.* Quia igitur beatus Andreas habuit domum cordis sui lucidam, ideo Christus in eo habitavit tanquam speciosus: quia habuit pacificam, in eo habitavit tanquam tranquillus: quia habuit altam, in eo habitavit tanquam excelsus: quia habuit firmam, in eo habitavit tanquam perpetuus.

III.

August. lib. confess.

Hest 15.

Tertio ponitur Christi benigna invitatio, cum dicit. *Venite & videte.* Videre autem hic sumitur pro omni sensu. August. in lib. confess. Dicimus non solum vide quid luceat, sed etiam vide quid sonat, vide quid odorat, vide quid sapiat, vide quid durum sit. Viderunt ergo, quia ejus gratiosam faciem conspexerunt. *Valde mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.*

Ejus verba dulcissima audierunt. *Quam dul-* Psal. 118.
cia faucibus meis eloquia tua, &c. Odo-
rem paradisi, quo plenus erat, persenserunt.
Trabe me post te, curremus in odorem un- Cant. 1.
guentorum tuorum. Amorem suum suavissi-
mum gustaverunt. *Qui edunt me adhuc* Eccl. 24.
esuriunt. Brachiis fidei & amoris eum tenu-
erunt & amplexati fuerunt, *Tenui eum, nec* Cant. 3.
dimittam. *Glorificaberis ab ea, cum eam* Prov. 4.
fueris amplexatus.

SERMO IV.

*Istorum duorum Apostolorum vocatio,
quoad duo commendatur.*

Ambulans Jesus juxta mare Galileæ, Matth. 4.
vidit duos fratres; Simonem qui
vocatur Petrus, & Andream fra-
trem ejus. Vocatio istorum Aposto-
lorum commendabilis est, ex parte vocantis
& vocatorum. Ex parte quidem vocantis
commendabilis est, quantum ad duo; scilicet
quantum ad numerum, quantum ad offi-
cium. Quantum ad numerum, quia vocati
sunt insimul quatuor fratres, bini & bini, ut
in isto Evangelio habetur.

Quod factum est triplici de causa. Primo
propter eorum plenam consolationem. Si
enim fuissent divisi, & aliqui non fuissent vo-
cati, non fuissent plene consolati. Chryso-
stomus super illud: *Et vocavit eos.* Erant
enim habitatione concives, dilectione con-
cordes, artificio pares, fraternitatis pietate
conjuncti: Ideoque simul eos vocavit, ne tot
homines conjunctos, dissimilis vocatio sepa-
raret. Vocavit ergo eos simul ut plena eis
consolatio detur; Deus enim semper dat ple-
nam, perfectam & puram consolationem.
Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum Joan. 16.
sit plenum. E converso autem mundus dat
consolationem deceptoriam, sicut patet in di-
vite, qui dixit. *Anima mea habes multa* Luc. 12.
bona, &c. aut vacuam. *Aspexit terram* Hier. 4.
& ecce vacua erat & nihil: aut semiple-
nam. *Viri sanguinum & dolosi non dimi-* Psal. 54.
diabunt dies suos: aut mixtam. *Vinum* Isai. 1.
tuum mistum est aqua. Secundo propter
commendandam vitam socialem, ad quam
quatuor requiruntur. Primum est recogni-
tio infirmitatis propriæ, ideo ponitur ibi Pe-
trus, qui interpretatur agnoscens: *Intellige* Eccl. 31.
quæ sunt proximi tui ex teipso. Secundum
est conformitas voluntatis mutue, ideo poni-
tur ibi Andreas, qui interpretatur virilis,
quia ad voluntatem suam domandam, magna
virtus requiritur. *Melior est patiens viro* Prov. 16.
forti, & qui dominatur animo suo, expu-
gnatore urbium. Tertium est supplantatio
iræ. Et ideo ponitur ibi Jacobus, qui inter-
pretatur supplantator. *Vir iracundus pro-* Prov. 15.
vocat rixas, qui patiens est mitigat suscita-
tas. Quartum est præsentia divinæ gratiæ.
Ideo

Vocatio
Apostolorum
commenda-
bilis valde.

I.
Ex parte vo-
cantis.
Cur simul
vocati.
Chryso-
st.

Luc. 12.

Hier. 4.

Psal. 54.

Isai. 1.

Ad vitam so-
cialem.

4. Requi-
runtur.

Eccl. 31.

Prov. 16.

Prov. 15.

Eccl. 6. Ideo ponitur ibi Joannes, qui interpretatur gratia. Vera enim socialitas non est inter malos sed bonos. *Qui metuunt Dominum inveniunt illum*, scilicet verum amicum.

Chrysof. Tertio propter fidei infirmitatem. Nam secundum Chrysof. Fides in statu naturæ fuit debilis, quia fundata fuit super unam pilam, id est, super Abel. In statu legis scriptæ fortior, quia initium veteris testamenti fundatum fuit super duas firmitates, quasi super duas pilas, Moysen & Aaron. In statu legis Evangelicæ fuit fortissima, quia initium novi testamenti fundatum fuit super quatuor fraternitates, quasi super quatuor pilas, scilicet Petrum, Andream, Jacobum & Joannem, immo, super montem fortissimum, scilicet Christum. *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Secundo commendabilis est quantum ad officium, quia facti sunt pisces hominum. Circa quod notandum, quod Deus habet pisces, venatores & vindemiatores. Pisces fuerunt prædicatores primitivi, qui uno tractu retis prædicationis magnam multitudinem piscium, id est, hominum capiebant. Venatores sunt prædicatores moderni, qui cum clamoribus vix capiunt unam feram, scilicet animam. *Ecce ego mittam pisces multos, & piscabuntur eos, & post hæc mittam eis multos venatores & venabuntur eos.* Vindemiatores autem erunt prædicatores ultimi, qui cum falce divini eloquii, uvæ maturas a putridis separabunt. *Misit Angelus falcem suam in terram, & vindemiavit vineam terræ.* Modo autem diabolus est vindemiator, & Christus racemorum collector. *Væ mihi quia factus sum sicut qui colligit in autumnum racemos vindemiæ.* Ex parte autem vocatorum commendabilis est ipsa vocatio quantum ad duo. Primo, quia omnia reliquerunt, scilicet amorem terrenum, domesticum

& privatum. Terrenum quidem, cum dicitur: *Relictis retibus & navi, &c.* *Ecce Matth. 19.* nos reliquimus omnia, &c. Amorem domesticum cum dicitur. *Et Patre, &c.* *Qui amat patrem & matrem plusquam me, &c.* *Ibid. 10.* Amorem privatum, cum dicitur: *Secuti sunt eum, & non seipsos. Qui amat animam suam perdet eam.* De his tribus amoribus dicitur: *Si quis venit ad me & non odit patrem suum, ac matrem.* Hæc referuntur ad amorem domesticum, *ad hoc autem & animam suam,* hoc ad amorem privatum. *Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me,* scilicet pauperem, *non potest esse meus discipulus,* hoc refertur ad amorem terrenum. Secundo commendabilis fuit eorum vocatio, quia secuti sunt Christum, scilicet tanquam lucem, sodalem, ducem, & regem. Qui vadit post talem lucem non potest offendere. *Si quis ambulat in die, non offendit, &c.* Qui vadit post talem sodalem, non potest deficere, quia manum porrigit sibi adjutricem: *Tenuisti manum dexteram meam.* Qui vadit post talem ducem non potest errare: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Qui vadit post talem regem, non potest corona carere. *Ergo si delis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Beatus igitur Andreas securus est Christum, tanquam lucem in sua conversione, quia tunc de tenebris ad lucem venit. Tanquam sodalem in sua conversatione, quia semper illi adhæsit: *Adhæsit anima mea post te, &c.* Tanquam ducem in sua passione; unde cantant de eo: *Et in ligno crucis dux justus fuisti.* Tanquam regem in sua glorificatione, a quo coronam accepit. Unde dixit, cum esset in cruce. Jam enim ego video regem, &c.

DE SANCTO NICOLAO EPISCOPO.

SERMO I.

Sanctitas vitæ, mentis nobilitas, ejusque conscientie securitas commendatur.

Prov. 28.

Iustus quasi leo confidens absque terrore erit. in his verbis sanctus, atque devotus Nicolaus a tribus commendatur. Primo a vitæ sanctitate cum dicitur, *Iustus.* Secundo a mentis

magnanimitate, & nobilitate cum dicitur, *quasi leo confidens.* Tertio a conscientie securitate cum dicitur, *Absque terrore erit.* Circa primum notandum, quod secundum Augustinum vera justitia in tribus consistit, scilicet in innocentia, beneficentia, & humilitate vera. Fuit ergo beatus Nicolaus justus. Primo, quia nulli nocuit: unde dicitur. *Puerilibus annis innocenter transactis, &c.* *Sine offensione estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesie Dei, &c.* Secundo, quia omnibus profuit, quia & aurum dedit & triticum

Psal. 111. cum impetravit. *Dispersit dedit pauperibus, justitia, &c.* Terrio, quia veram humilitatem servavit, unde dicitur de eo, quod factus Episcopus, eandem, quam prius habebat humilitatem servabat. Tria enim sunt, quæ hominem consueverunt immutare, scilicet ætas, dignitas, & prosperitas. Sed beatus Nicolaus non est immutatus a sua humilitate, nec propter ætatem, quia eam servabat magnus & parvus. *Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.* Nec propter dignitatem, quia eam servabat in prælatione, sicut & in subjectione. *Rectorem te posuerunt, noli extolli.* Nec propter prosperitatem, quia eam servabat in prosperitate, sicut in adversitate. *Homo sanctus in sapientia manet sicut sol.* Circa 2. notandum, quod secundum Gregorium Nazianzenum quadruplex est nobilitas: Prima causatur ex carnis propagine: Secunda ex animi virtute. De hac duplici nobilitate dicit Hieronymus. Ille apud Deum nobilior, & potior est; non quem nobilitas generis, nec dignitas sæculi: sed quem devotio fidei, & sancta vita Deo commendat. Istam duplicem nobilitatem habuit sanctus Nicolaus, unde dicitur de eo nobilissimis natalibus ortus; quoad secundam, item dicitur, quod fuit nobilis genere, sed nobilior fide. Tertia causatur ex legali adoptione, sicut patet. Ubi filia Pharaonis Moysen in filium adoptavit. Istam habuit sanctus Nicolaus in Dei filium per Spiritum sanctum acceptatus: *Non enim accepistis spiritum servitutis, &c.* Quarta causatur ex divinæ imaginis impressione, secundum quam omnes homines sunt æqualiter nobiles. De qua dicitur; *Ipsius enim & genus sumus.* Si ergo honoramus imaginem depictam, multo fortius honorare debemus imaginem Dei, nobis impressam. *Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.* Ista imago in peccatoribus adeo obfuscat, quod a Deo non cognoscuntur: *Amen dico vobis, nescio vos.* Circa tertium notatur, quod ipse fuit securus in vita & in morte. In vita propter securam conscientiam. *Secura mens quasi jube convivium,* propter bonorum operum affluentiam: quod indicabat olei emanatio. Quam quidem affluentiam prudentes virgines habuerunt, & ideo secure dormierunt. Propter Spiritus sancti præsentiam, quia a sua pueritia gratiam Dei habuit, & in ipsa semper perseverabat. Ista enim tria secundum Chrysostomum, hominem sanctum faciunt esse securum. Fuit etiam securus in morte; Primo propter gloriam revelatam, & angelicam custodiam: Angeli enim sibi morienti apparuerunt, & suam gloriam sibi revelaverunt, & ipsum custodierunt. *Angelis suis Deus mandavit de te.* Secundo propter commendationem divinam, quia Deo se devote commendavit dicens: *In manus tuas commendo spiritum meum. Justorum animæ in manu Dei sunt.* Terrio propter cælestem harmo-

niam, quia Angeli ipsius animam in cælum cum laudibus deduxerunt. *A finibus terræ laudes audivimus & gloriam justis.* Valde igitur secura ejus anima in morte esse potuit, quæ sic habuit conscientiam puram, bonorum operum affluentiam, & Dei gratiam; quæ sic habuit angelos custodientes, suam gloriam revelantes, cum laudibus ejus animam deducetes, & manus Dei in omnibus protegentes.

SERMO II.

1. *Quare justus.* 2. *Quod ejus habitaculum.* 3. *Quis.* 4. *Qualis thesaurus sit, demonstratur.*

Thesaurus desiderabilis, & oleum in **Prov. 21.** habitaculo justis. Iste justus fuit sanctus Nicolaus, de quo dicitur, juste, pie vivendo, &c. Quatuor autem hic sunt videnda. Primo, quare dicitur justus. Secundo, quod est ejus habitaculum. Terrio, quis est iste thesaurus. Quarto, quod est oleum istud. Circa primum notandum quod August. in lib. de perfectione justitiæ tractans illud verbum: *Attendite ne justitiam vestram faciatis, &c.* dicit, quod Dominus ibi in tribus justitiam comprehendit, scilicet in jejunii observatione, in elemosynarum largitione, & devota oratione. Istas tres partes justitiæ habuit Nicolaus. Primo, habuit jejunii observationem, unde cum adhuc esset infans feria quarta, & sexta, tantum semel lac sugebat. *Bonum est viro, cum portaverit jugum Domini ab adolescentia sua.* Iste autem portavit ab infantia sua, non a senectute tantum. Portanti ergo jugum ab adolescentia bonum erit purum, scilicet gloria sine pœna. Portanti a senectute sua bonum erit mixtum, id est, gloria cum pœna purgatorii: Non portanti in aliqua ætate sua malum erit purum, scilicet pœna æterna. Istam triplicem differentiam tangit Propheta dicens. *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, &c.* Secundo habuit elemosynarum largitionem, quia omnes divitias suas distribuit, & dedit pauperi non divitibus, id est, illi homini, qui filias suas præ paupertate prostituere volebat; dedit de meliori, non deteriori, quia aurum de proprio patrimonio non de alieno dedit, propter honorem Dei, non propter favorem populi. Terrio habuit devotam orationem, vacavit enim orationi in sua juventute, unde dicitur Ecclesiæ sanctæ frequenter limina, &c. Et in reliqua sua ætate: unde dicitur quod factus Episcopus in oratione vigilabat, & in morte, quia tunc Psalmum: *In te Domine speravi,* devote dixit: *Oportet semper orare & non deficere.* Circa secundum notandum, quod quadruplex est ejus habitaculum. Primum est corpus, quod est habitaculum animæ. *Pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ.*

Immutant
hominem
tria.

Deut. 33.

Eccl. 32.

Eccl. 17.

II.
Nobilitas
quadruplex.

D. Hier.

Exod. 2.

Rom. 8.

Act. 17.

Eccl. 10.

Matth. 25.
III.

Prov. 15.

Chrysost.

Psal. 90.

Psal. 30.
Sap. 3.

1.

D. Ang.

Marth. 6.

Justitia vera
in tribus com-
pfit.

Sap. 3.

Psal. 74.

Luc. 18.

II.

Nicolai ha-
bitaculum
quadruplex.

Job. 8.

tua.

tua. Secundum est anima, quæ est habitaculum Spiritus sancti. *In quo & vos coedificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.* Tertium est monumentum, quod est habitaculum corporis. *Sepulchra eorum domus illorum in æternum.* Quartum est cælum, quod est habitaculum animæ & corporis. *In habitatione sancta coram ipso ministravi.* Circa tertium notandum, quod in primo habitaculo, id est in corpore, habuit thesaurum virginalis munditiæ, quia virgo fuit. *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro,* id est, in corpore terreno. *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus.* Et dicitur virginitas thesaurus, propter suam pretiositatem. *Non est condigna ponderatio continentis animæ.* In secundo habitaculo, id est, in animo habuit thesaurum divinæ sapientiæ, quia magnam sapientiam habuit, de quo thesauro dicitur: *Infinitus thesaurus est omnibus. Nescit homo pretium ejus.* In tertio habitaculo, scilicet in monumento est thesaurus pretiosæ margaritæ, id est corpus suum pretiosum. *Qui profert de thesauro suo,* id est de corpore suo pretioso, *nova & vetera,* ut vocentur vetera miracula, quæ olim ab aliis sanctis sunt facta. Et nova quæ ab aliis facta non fuerunt. In quarto habitaculo, id est, in cælo habent thesaurum suorum meritorum. *Thesaurizate vobis thesaurum in cælo.* Ibi thesaurus est inevitabilis, ideo dicitur: *Ubi neque erugo.* Est incorruptibilis, ideo dicitur: *Neque tinea.* Est inamissibilis, ideo dicitur: *Ubi fures non effodiunt.* Circa quartum notandum, quod in primo habitaculo, id est, in corpore habuit oleum mansuetudinis, per quod omnes ad se trahebat. *Oleum effusum nomen tuum, &c.* Res rigida oleo inuncta, efficitur mansueta. Sic homo durus si oleo Spiritus sancti inungitur, in mansuetudinem convertitur; in cujus figura Jacob lapidem oleo inunxit. Dicit autem Ambrosius in lib. de offic. In senibus gravitas, in juvenibus alacritas, in adolescentibus verecundia commendatur. Non fuit ergo mirum si sanctus Nicolaus omnibus fuerit commendabilis & amabilis, quia habuit verecundiam cum adolescentibus, unde dicitur, *Pudore bono repletus, &c.* Alacritatem cum juvenibus; unde dicitur, quod erat alacer in exhortando. Gravitatem cum senibus; unde dicitur, quod gravitatem in omnibus sectabatur. In secundo habitaculo, id est, in anima habuit oleum charitatis; unde dicitur, *Copiosæ charitatis Nicolaus Pont. &c.* Et significatur charitas per oleum, quia sicut oleum supereminet aliis liquoribus, sic charitas supereminet omnibus aliis virtutibus. *Adbuc excellentiorem viam vobis demonstro, &c.* In tertio habitaculo, id est, in monumento habuit oleum pietatis: Illud enim oleum, quod emanat, significat ejus pietatem qua abundabat. Torus enim mundus plenus est doctrinis suis, & misericordiis suis.

A fructu frumenti, vini & olei sui multiplicati sunt. Multiplicatus est enim mundus pane suæ doctrinæ, vino gratiæ & oleo misericordiæ. In quarto habitaculo, id est in cælo habet oleum æternæ jucunditatis. *Dabo eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæoris.* Sancti enim viri in præsentī fuerunt in humiliatione, luctu & mæore. Sed pro cinere humiliationis habebunt regalem sublimitatem, pro luctu mentis jucunditatem, pro mæore immortalitatem.

SERMO III.

Nicolaum sanctum miraculoseque electum ostendens.

Quemcumque elegerit Dominus ipse erit sanctus. In his ostenditur, quod benedictus Nicolaus fuit sanctus, & miraculose electus. Circa primum notandum, quod fuit sanctus, quia habuit sanctitatis effectiva, conservativa & ostensiva. Effectiva autem sanctitatis tria sunt secundum Chrysostomum. scilicet cordis munditia, Spiritus sancti gratia, & bonorum operum affluentia. Ista tria habuit sanctus Nicolaus. Primo munditiam, propter quam dicitur amicus Dei Nicolaus; quia sicut dicitur: *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.* Secundo, habuit Spiritus sancti gratiam in suo principio, quia sancte incepit. *Domine, prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis, & in suo medio, quia socialiter vixit. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.* Et in suo ultimo, quia gratiose finivit dicens: *In manus tuas, Domine.* Tertio habuit bonorum operum affluentiam. Habuit enim opera pœnitentiæ quoad se, unde dicitur. Multo jejuniis macerabat corpus. *Castigo corpus meum, & in servitutem, &c.* Misericordiæ, quoad proximum, unde dicitur. Erat enim valde compatiens, &c. *Ab infantia crevit mecum miseria.* Et gratiæ quoad Deum, quia in orationibus vigilabat: *Vigilate in orationibus.* Secundo habuit conservativa sanctitatis, quæ sunt tria. Primum est carnis mortificatio, quia statim ipse a sua pœnitia carnem mortificavit. In ejus adolescentia ipsa caro est mortificanda; in cujus figuram Magi puero myrrham obtulerunt, unde dicitur: *Afferte vas novum & non vetustum, & mittite in illud sal.* Secundum est mulierum vitatio, unde dicitur quod mulierum consortia quasi quandam pestem fugiebat. Sicut enim dicitur: *De vestimentis procedit tinea, & a muliere iniquitas viri.* Tertium est devota oratio: unde dicitur quod non tantum in die, sed etiam in nocte semper orabat, & ad matutinas etiam adhuc laicus ibat. *Quærite Dominum, scilicet in oratione, & confirmamini, &c.* Tertio habuit sanctitatis ostensiva, quæ tria sunt.

Jac. 4. sunt. Primum est mundi despectio, unde dicitur. Gloriam mundi spreverit. *Quicumque voluerit esse amicus sæculi hujus, &c.* Ex quo sequitur, quod qui non est amicus sæculi, est amicus Dei. Secundum est Verbi Dei devota auditio, unde dicitur Ecclesiæ sanctæ frequentans limina, &c. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Tertium est miraculorum operatio, unde dicitur: Deus qui beatorum Nicolaum innumeris decorasti miraculis, &c. per quod ostenditur quantæ fuerit potentiae apud Deum. *In qua potestate hæc facis?* Luc. 17. Quantæ fidei apud seipsum. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, &c.* Quantæ charitatis erga proximum, quem semper ad bonum inducere satagebat, modo verbis, modo exemplis, modo miraculis. *Sive mente excedimus Deo:* scilicet miracula faciendo, *sive sobrii sumus vobis,* scilicet verba & exempla præbendo: Circa autem electionem ipsius, notandum est, quod ipsa electio commendabilis fuit ex parte eligentium, electi & modi eligendi. In electionibus quidem tria commendabilia fuerunt. Primum est devota oratio, quia tota nocte orationibus institerant: unde etiam Christus electurus Apostolos ivit in montem orare: & Apostoli in electione Matthiæ orantes dixerunt: *Tu Domine qui nosti corda, &c.* Secundum est diligens inquisitio, quia Prælatus non debet præcipitanter eligi, sed cum diligentia inquiri, quia qui idoneum quærit, idoneum invenit. Quæsit Dominus idoneum, & invenit, dicens. *Inveni David servum meum.* Quæsierunt electores Myrrhæ civitatis Episcopum, & invenerunt. Tertium est recta intentio, quia non debet quis intendere eligere istum, vel illum, quia est propinquus vel amicus, sed quia magis idoneus, unde dixerunt Apostoli: *Tu Domine qui corda nosti omnium, &c.* Per quod datur intelligi quod electores plus debent respicere ad gratias spirituales quam corporales, scilicet plus ad bonitatem, quam ad nobilitatem, plus ad scientiam, quam ad potentiam, plus ad populi utilitatem, quam ad carnem & sanguinem. Sed dicitur, quod ancilla ostiaria Petrum introduxit in atrium principis sacerdotum. Quia caro, quæ debet esse ancilla, sæpe introduxit Prælaturum. Exod. 12. Cum tamen dicatur quod postes domus intingebantur sanguine agni, denotatur, quia non debet quis introduci in domum Dei respectu sanguinis proprii, sed sanguinis crucifixi. Secundum fuit commendabilis ex parte ipsius electi, in quo tria commendabilia fuerunt. Primum est eminentia vitæ, quia a sua pueritia sancte vivere incepit. Gregor. Tantum debet actionem populi actio transcendere præfulis, quantum distare solet a grege vita pastoris. Secundum est perfectio scientiæ & doctrinæ, ideo dicitur. Quicquid de scripturis intelligere poterat, armariolo condebatur pectoris. Factus etiam Episcopus solcite populo prædicabat. *Dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia &*

doctrina. Tertium est firmitas constantiæ; unde tres pueros injuste judicatos constanter eripuit, & judicem reprehendit. *Noli quæ- Eccl. 7. vere fieri judex, nisi virtute valeas irrumperere iniquitates.* Unde Dominus primo Prælato imposuit nomen Petrus, quod a petra dicitur. Tertio fuit commendabilis ex parte modi eligendi. Primo quia fuit canonica, scilicet per compromissum & divinam inspirationem. *Nec quisquam sibi assumat honorem, &c.* Secundo, quia fuit pacifica, quia omnes consenserunt. Sed dicitur quod Gen. 25. in utero Rebecchæ filii collidebantur, quia Prælati, qui dicuntur esse filii Ecclesiæ, quotidie intrlicantur. Tertio fuit discreta: Tunc enim electio est discreta, quando in collegio est persona, & idonea eligitur, si extra collegium est magis idonea, assumitur. Ideo S. Nicolaus extra collegium fuit electus, quia erat valde idoneus. *Elige meliorem de filiis Domini nostri,* non enim tenentur eligere, optimum, quia non posset inveniri; sed aut bonum, aut meliorem. Si enim in Collegio est bonus, extra Collegium melior, bono est melior præponendus. 4. Reg. 10.

SERMO IV.

Quomodo ejus vita ex septem extitit gratiosa.

Invenit gratiam coram oculis Domini. Eccl. 44. Tota vita B. Nicolai fuit gratiosa, quod patet ex octo. Primo quia fuit gratiose natus, & hoc ex parte utriusque generantis, ex parte geniti & modi generandi. Primo ex parte generantium, quia licet essent juvenes, tamen mox ut natus est, continenter vixerunt. Ex quo patet, quod erant matrimonialiter juncti, non ut libidini deservirent; sed ut prolem educandam ad Dei servitium generarent. Secundo ex parte geniti, quia ad ubera pendens, quarta & sexta feria jejunabat. Hoc autem non fuit a natura, quia tunc in omnibus parvalis semper idem contingeret, vel frequenter; neque a casu, quia tunc feria a feria non distingueretur, nec a proposito, quia tunc usum liberi arbitrii non habebat: Restat ergo, quod fuerit a singulari Dei dono. Tertio ex parte modi generandi, quia generatus est per orationem, parentes enim sui Deum oraverunt, ut filium eis concederet, quem non tam divitiarum quam morum haberent hæredem: *Pro puero isto rogavi, & dedit mihi Dominus petitionem meam.* Secundo fuit gratiose educatus. Primo, scilicet ut juvenum lascivias evitaret. *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Secundo ut Ecclesiam frequentaret. Unde dicitur: Ecclesiæ sanctæ frequentans limina, &c. Glossa super Matt. Ingressus Jesus urbem templum adiit, dans formam religionis, ut quocunque imus, primo domum orationis adeamus. Tertio ut verba Dei libenter audiret & servaret, unde dicitur: Quicquid de scripturis audire poterat, arma-

Eccl. 44.

S. Nicolai
Epis vita fuit
gratiosa.

1. Reg. 1.

2.

Eccl. 13.

arma-

Prov. 8. armariolo condebat pectoris. *Beatus homo qui audit me, & vigilat ad fores meas quotidie.* Quarto ut corpus jejunio maceraret; unde dicitur, beatus Nicolaus adhuc puerulus, multo jejunio macerabat corpus. Quinto ut operibus pietatis se assuefaceret, unde dicit: Affluens misericordiae visceribus, dato auro trium virginum nefas prohibuit. *Ab infantia mea crevit mecum miseratio.* Tercio fuit gratiose electus, praemissa oratione exemplo Apostolorum. *Orantes dixerunt, &c.* Secundo divina revelatione, quia vox de caelo lapsa fuit ut eligerent Nicolaum. Licet enim quidam per hominem sine Deo sint intrusi, quidam per hominem, & Deum sint canonicè electi, quidam a seipsis sine homine & Deo, sicut ambitiosi; iste tamen fuit electus a Deo sine homine ut Apostoli. Tercio fuit electus de omnium consensu & approbatione, unde dicitur, quod eo viso, omnes laudaverunt Dei magnalia. *In exultatione justorum multa gloria est.* Quarto fuit electus invitatus, & cum quadam coactione, unde poterat dicere cum Propheta. *Exaltatus autem, humiliatus sum & conturbatus.* Quinto fuit in Episcopatu gratiose conversatus. Ipse enim populum suum pavit verbo, unde legitur quod erat efficax in loquendo. Pavit orationis suffragio, quia in orationibus pro populo vigilabat. De his dicitur: *Nos autem orationi & ministerio verbi erimus instantes.* Pavit temporali subsidio, quia populo fame laboranti triticum impetravit. Sexto fuit gratiose mortuus. Est enim mortuus cum gratia Dei; unde dicitur quod omnium virtutum charismate replebatur. Apoc. 14. *Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Cum bona fama populi: unde dicitur, omnibus se amabilem exhibuit. Cum bona conscientia: Bonam enim conscientiam habere potuit, qui a cunabulis Christo servire incepit, propter ista tria dicitur: *Mortuus est in senectute bona;* & ideo cum bona fama populi: *plenus dierum,* & ideo cum bona conscientia sui: *congregatusque est ad populum suum,* & ideo cum gratia Dei. Septimo fuit gratiose sepultus. In sepulchro enim suo tria erant, scilicet margarita corporis, emanatio olei, & emanatio aquae. In margarita corporis fuit fulgor munditiae: Instar enim margaritae fuit candidus per munditiam, caelesti rore generatus per divinam gratiam, & parvus per humilitatem veram. In oleo notatur abundantia misericordiae, quae in ipso fuit. In aqua abundantia gratiae, qua semper abundavit. Octavo fuit gratiose assumptus. Fuit enim assumptus cum custodia angelica; unde cum moreretur, rogavit Deum, ut Angelum suum mitteret. Et vidit Angelos ad se venientes: cum protectione divina, quia Deo se commendavit dicens: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.* Cum securâ conscientia; securam enim conscientiam habere potuit, qui nunquam peccavit, qui Deo semper servivit. *Secura Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Job. 12. 3.

Ast. 1.

Prov. 18. 4.

Psal. 37. 5.

Ast. 6. 6.

Gen. 25. 7.

6.

Prov. 15.

mens quasi jure convivium. Cum recepta Eucharistia, quia Sacramenta Corporis & Sanguinis Dei suscepit. Et cum caelesti melodia, quia dum assumeretur, caelestis melodia audita est in caelo. Anima quidem de vita egrediens quinque timeret, scilicet daemones, poenam, peccata, dubietatem viarum, ululatum, & clamorem daemonum: sed iste non timuit daemones, qui sic fuit ab Angelis custoditus. Nec poenam, qui sic fuit in manu Dei commendatus: Nec peccata, qui sic fuit in conscientia securus: Nec dubietatem seu diversitatem viarum, qui tali duce, scilicet a Christi corpore, fuit deductus; Nec ululatum daemonum, qui tali laetitia fuit perfusus. *In laetitia egrediemini, & in pace deducemini. Montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.* Ipsae enim animae quando assumuntur, gaudent; ideo dicitur. *In laetitia egrediemini,* & tota Trinitas gaudet, inde dicitur. *Montes.* Et Angeli: ideo dicitur *colles,* & omnes sancti, qui fuerunt de vestra regione gaudent: ideo dicitur: *Omnia ligna regionis plaudent manu, &c.*

Anima de vita egrediens timet quinque.

Isai. 55.

SERMO V.

De quatuor ejus privilegiis.

Non est inventus similis illi, &c. Qui libet sanctus in aliqua virtute emicuit, in qua nullus similis sibi fuit; propter quod dicitur: *Non est inventus similis illi.* Et in hoc apparet sapientia Dei, quae in tanta varietate sanctorum, tantam ponit varietatem virtutum, quae licet nobis non sit cognita: Deo tamen est nota. Si enim tanta est diversitas in faciebus, potest esse proculdubio in animabus. Habuit igitur sanctus Nicolaus quatuor privilegia, propter quae potest dici. *Non est inventus similis illi.* Primum est festina sanctificatio, quia a matris uberibus sanctus fuit, felix, qui dicere potuit cum Propheta. *Spes mea a juventute mea,* sicut fuerunt Martinus, & Benedictus, qui a juventute Deo servire inceperunt. Felicius, qui dicere potest. *Spes mea ab uberibus matris meae,* sicut fuerunt Nicolaus, & Dominicus, ille ab uberibus abstinendo, iste adhuc sub nutrice constitutus infra jacendo. Felicissimus, qui dicere potuit. *Spes mea ab utero matris meae,* sicut fuit sanctus Joannes Baptista, qui fuit in utero sanctificatus. Nullus autem senex potest dicere: *Spes mea a senectutemea.* Sed, *Ne projicias me in tempore senectutis.* Talis enim non potest de suis meritis confidere, sed ne projiciatur a Dei misericordia, debet orare. Et quia beatus Nicolaus sic tempestive incepit, potest sibi convenire quod dicitur. *Justus cor suum tradet ad vigilandum diluculo, ad dominum, qui fecit illum.* Sunt qui Deo tradunt bona sua, quod magnum est: Alii corpora sua, quod majus est: Alii corda sua, quod

Eccl. 46.

Privilegium.

I.

Psal. 57.

Psal. 21.

Eccl. 39.

B

quod maximum est. Beatus autem Nicolaus tradidit & bona sua ad dispergendum, & corpus suum ad macerandum, & cor suum ad adorandum, & hoc fecit *diluculo*, id est, in suæ ætatis primordio. Secundum est miraculosa electio, quia voce de cælo lapsa, electus fuit. Et hoc accidit ex eo quod electores instabant jejuniis, orationibus, & vigiliis. Per hæc enim tria meremur a Deo bonum Prælatum habere. De jejuniis habetur in electione Pauli & Barnabæ. De orationibus habetur in electione Matthiæ. De vigiliis simul & orationibus habetur in Christo, qui electurus Apostolos pernoctavit in oratione Dei. Tertium est miraculorum crebra operatio, quorum quædam operatus est in majori mundo, quædam in minori. In majori mundo operatus est in quatuor elementis, quia nautis mare tranquillavit, tempestatem ab aere fugavit, ignem Dianæ extinxit, & terram sterilem fecundavit. In minori autem mundo, id est, in homine multa est miracula operatus: Quibusdam enim subvenit a tribulatione, quam patiebantur a diabolo, sicut quando resuscitavit patri filium a diabolo strangulatum. Quibusdam a tribulatione, quam juste patiebantur a Deo, sicut quando resuscitavit filium patri cum scipho in mari submersum. Quibusdam a tribulatione, quam patiebantur a tyranno, sicut quando patri reddidit filium a Soldano detentum. Quibusdam a tribulatione quam

patiebantur in rebus, sicut Judæo, qui imaginem Nicolai in domo sua fecerat. Quibusdam a tribulatione quam patiebantur in personis, sicut tribus principibus falso Constantino ab invidis accusatis. Quibusdam a tentatione quam patiebantur in animabus, sicut Episcopo qui a diabolo tentabatur, qui se in forma mulieris posuerat. Quartum est olei in monumento effusio, per quod datur intelligi, quantæ fuit misericordiæ in mundo, & quantæ misericordiæ existat in cælo; unde potest sibi competere illud. *Petra fundebat mibi rivus olei.* Ipse enim fuit petra, id est tritus, quia se macerabat: Fuit durus, quia nullis adversis cedebat: Fuit etiam firmus, quia constanter arguebat. Iste autem oleum fundebat, quia misericordiam impendebat liberaliter, contra illos qui non effundunt, sed ab eis magnis precibus obtinentur. *Qui pronus est ad misericordiam benedicitur.* Effundebat autem rivus, quia misericordiam impendebat abundanter. Solus Deus habet misericordiam universalem tanquam fluvium; Sancti autem particularem tanquam rivus. *Miseratio hominis circa proximum suum: Misericordia autem super omnem carnem.* Et dicit rivus olei, non vini, quia magis voluit sequi pietatem, quam severitatem. *Noli esse justus nimis.* Ut rumque tamen in casu est necessarium, quia Samaritanus infudit vinum & oleum sauciato.

SERMO DE SANCTA LUCIA.

SERMO I.

Qualiter fortis extiterit.

Prov. 31.

Lucia fortitudo in tribus apparet.

L

Matth. 19.

Ibid. 6.

Ibid. 19.

Mulierem fortem quis inveniet? Tempore Salomonis nulla mulier inventa est fortis, tempore autem gratiæ inventa est una fortissima, scilicet beata Virgo. Inventæ sunt & aliæ fortes, scilicet sanctæ virgines mundum cum carne vincentes, inter quas fuit beata Lucia, cujus fortitudo in tribus apparuit. Primo in hoc, quod vicit omnia blandimenta omnium vitiorum, scilicet avaritiam, luxuriam, & superbiam. Avaritiam vicit per liberalitatem, quia patrimonium erogavit, dedit autem pauperibus, ut haberet cælestem thesaurum. *Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo;* Quia dedit in vita, præmisit ad locum securum. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, &c.* Quia dedit omnia, recepit centuplum. *Omnis qui reliquerit domum, &c. centuplum accipiet,* Quia dedit seipsam, id est, corpus mortale.

recipiet ipsum glorificatum. *Salvatorem expectamus Dominum nostrum, &c.* Secundo vicit luxuriam per virginitatem, unde dixit Agatha: Jucundum Deo in tua virginitate habitaculum præparasti. Ex quo patet, quod habitaculum mentis suæ fuit jucundum, purum & præparatum: fuit jucundum quia nunquam Spiritum sanctum per peccatum contristavit. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei.* Fuit purum, quia puritatem mentis, & corporis conservavit; ideo dixit: In tua virginitate. Unde & ipsa ait: Corruptores mentis & corporis nunquam scivi. *Domum tuam Domine decet sanctitudo.* Fuit præparatum, quia omnibus virtutibus se ornavit. *Qui timent Dominum præparabunt corda sua.* Tertio vicit superbiam per humilitatem, unde humilians se dixit, ancilla Christi sum. Aliquando anima est ancilla peccati. *Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.* Aliquando nummi: *Non potestis Deo servire, & mammonæ.* Aliquando diaboli: *A quo quis superatus est, ejus & servus est.* Aliquando proprii corporis: *Christo Domino non serviunt, sed suo*

suo ventri. Hæc autem noluit esse ancilla peccati, quia hoc esset damnable. Nec nummi, quia vituperabile. Nec diaboli, quia periculosum: Nec sui corporis, quia ignominiosum, sed tantum Christi, quia hoc est gloriosum. Propter istam triplicem victoriam, tripliciter appellatur. Quia enim vicit luxuriam, fuit templum Dei, unde ait; *Qui caste vivunt templum sunt spiritus sancti.* Quia vicit avaritiam, facta est columna Paradisi, unde cantatur: Columna es immobilis, &c. Quia vicit superbiam, accepit coronam regni, unde cantatur. Omnis plebs te expectat, ut accipias coronam regni. Secundo ejus fortitudo apparet in hoc, quod vicit violentiam hostium; unde canitur. In tua patientia possedisti animam tuam. Lucia sponsa Christi spreveristi quæ in mundo sunt, & coruscas cum Angelis, Sanguine enim proprio inimicum vicisti: Ipsa enim vicit hostem interiorem; ideo dicitur. In tua patientia. *Melior est patiens viro forti.* Hostem exteriorem, unde sequitur: Odisti quæ in mundo sunt. *Mibi mundus crucifixus est, &c.* Hostem superiorem, unde dicitur: Sanguine proprio, &c. Valde admirabile fuit, quod fragilis fœmina vicit hostem tam robustum, juvenula hostem tam antiquum, puella delicata hostem tam austerum. Tertio ejus fortitudo apparet in hoc, quod vicit sævitiam tormentorum, quod patet ex quatuor. Nam virtus hominum, & boum amisit virtutem trahendi, quia nec mille homines, nec multa paria boum ad lupanar eam trahere poterant. Non enim hoc erat conveniens, quia sic dicitur. *Tollens membra Christi faciam membra meretricis? absit.* Secundo ignis amisit virtutem comburendi. *Et in medio ignis non sum aestuata:* Nec mirum, quia desuper habebat rorem salvificum, qui ignem refrigerabat, intus ignem divinum, qui exteriorem superabat, ignem extra corpus virgineum, quod a combustionem immune esse debebat, sicut ab igne concupiscentiæ alienum fuerat. *Illos autem omnino non tetigit ignis* propter corpus virgineum. *Neque contristavit* propter rorem salvificum: *Nec quicquam molestiæ intulit,* propter ignem divinum. Tertio gladius amisit virtutem secandi, quia percussa in gutture gladio necari non potuit, sed quamdiu voluit supervixit: Impetravit enim inducias a Domino multiplici de causa, ut in Legenda habetur; scilicet ut corpus Domini reciperet, & Deo se commendaret, ut bonis timorem, & malis insultationem auferret, ut advocatam se eis promitteret, ut pacem Ecclesiæ redditam nuntiaret. Quarto mors amisit virtutem occidendi, quia mors ipsam non interfecit, sed ipsa mortem occidit, scilicet æternam mortem, quæ est triplex, una quæ consistit in pœna sensus; occisio hujus mortis significata est in extinctione sui ignis naturalis. Alia quæ consistit in carentia divinæ visionis, quæ tantum videtur a cordibus mundis. Juxta illud.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Beati mundo corde, &c. Hanc mortem occidit, quia munditiam mentis & corporis conservavit. Alia est in separatione a consortio beatorum, quæ vincitur per opera pietatis. *Facite vobis amicos, &c.* Istam occidit per opera misericordiæ, quæ habuit, quia totum patrimonium pauperibus erogavit.

SERMO. II.

De septem virtutibus in ea repertis.

Sapientia edificavit sibi domum, excidit *Prov. 9.* columnas septem. Christus sapiens architectus domum quandam edificavit, *Domus Cbristi Jesu varia.* in cujus animo habitavit per gratiam, & in utero per carnis substantiam, & ista fuit Virgo Maria: Alias plures domos edificavit, in quibus per gratiam habitavit, quorum præcipua fuit sancta Lucia, in qua ut esset *In B. Lucia septem virtutes.* domus firma, septem columnas excidit, quia in ea septem virtutes posuit. Prima est fidei magnanimitas, unde dixit ei sancta Agatha. Fides tua matri tuæ subvenit, & ecce sanata est. Deus enim est inaccessible. *Lucem inhabitat inaccessibleem,* invisibilis. *1. Tim. 16.* Regi autem sæculorum immortalis, &c. *1. Tim. 1.* vincibilis. Si fortitudo quæritur, robustissimus est. Sancta igitur Lucia indigebat fide tanquam scala, ut inaccessibleem accederet & accenderet. *Per quem & accessum habemus per fidem,* tanquam lucerna, per quam invisibilem conspiceret. Invisibilem enim tanquam videns sustinuit, tanquam virtuti fortissima, per quam omnipotentem superaret, & vinceret, quam quidem tunc per orationem vicit, quando matri sanitatem obtinuit, unde Christus poterat sibi dicere illud: *Omulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* *Matth. 15.* Secunda est virginitas, unde dixit ei Agatha. Jucundum Deo in tua virginitate habitaculum præparasti, hoc autem sponso multum placet, ita, quod in ea tanquam in domo propria moratur. *Domum tuam Domine decet sanctitudo;* tanquam prato florido spatiatur. *Lectulus noster floridus,* tanquam cibo suavissimo pascitur. *Dilectus meus mihi; & ego illi, qui pascitur inter lilia.* Tertia est ad parentes magna pietas, quia matri sanitatem obtinuit, voluit enim habere curam de matre. Et propter Dei præceptum. *Honora patrem tuum & matrem tuam.* Et propter Christi exemplum, qui de matre in cruce curam habuit. Et propter habendam Dei provisionem, quæ additur præcepto, cum dicitur. *Ut sis longævus super terram.* Et propter vitandam Dei comminationem, qua dicitur. *Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur.* Et intelligitur de utraque morte & vita; Qui enim honorat parentes, a quibus habet vitam, Deus etiam conservat sibi vitam corporalem. Qui vero inhonorat, Deus aufert ab eo. Quarta est ad pauperes magna liberalitas, unde potest sibi convenire illud. *Manum suam aperuit inopi, & pauperes*

mas suas extendit ad pauperes. Frustra autem mulier fortis manum aperiret, si nihil in manu haberet; Sancta igitur Lucia habuit manum apertam, quia semper dabat extensam, quia omnibus dabat; & plenam quia abundanter dabat. Quinta est ejus humilitas, quæ apparuit in hoc, quod se non filiam, vel sponsam, sed ancillam nominavit dicens. Ancilla Christi sum. Filia quidem dicit nobilitatem, sponsa æqualitatem, ancilla vero humilitatem. Ipsa igitur de se proferre nolebat ea, quæ videbantur esse sublimitatis, vel æqualitatis, sed humilitatis. Sexta fuit perseverantiæ firmitas, unde ait: Nunquam voluntatem meam ad consensum tuum poteris revocare. Licet enim triplex *Lucia martyrium triplex.* martyrium passa fuerit, tamen constanter perseveravit. Unum habuit in carne per sanguinis effusionem. *Sponsus sanguinum tu mihi es.* Aliud in mente per pauperum compassionem. Gregor. Qui compassionem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Tertium in carne & mente per carnis mortificationem. *Propter te mortificamur tota die.* Septima est corporis immobilitas, quia tanto pondere eam fixit Spiritus Sanctus, ut nullo modo moveri posset. Ipsa enim fuit levis & gravis; levis, quia immunis a pondere peccatorum, expedita ab onere terrenorum, plena plumis virtutum. *Depo- nentes omne pondus,* scilicet terrenorum, & *circumstans nos peccatum per patientiam curramus,* scilicet, pennis virtutum. Fuit autem gravis sententiæ ponderosa, non tantum in corpore per immobilitatem, sed etiam in corde per sensus maturitatem. *Canis sunt sensus hominis,* &c. per gratiæ stabilitatem. *Optimum est gratia stabilire cor.* In ore per sermonis ponderositatem. *Verba sapientum statera ponderabuntur.* In corpore per morum gravitatem. *In omnibus te ipsum præbe exemplum.* In doctrina, in integritate, in gravitate, in opere per continuitatem. *Homo sanctus in sapientia manet sicut sol.*

SERMO III.

Quomodo luminosa, famosa, speciosa, & virtuosa extitit.

Eccl. 16. **L**ucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei, scilicet mulieris super ætatem stabilem. Per lucernam a luce dictam, intelligitur sancta Lucia a luce similiter nominata. De qua in verbis præmissis quatuor dicuntur. Primo quod fuit luminosa, cum dicitur. *Lucerna splendens.* Fuit autem luminosa quadrupliciter. Primo a superiori per divinæ gratiæ refulgentiam. *Quando splendebat lucerna super caput meum.* Et ab inferiori per virginalem munditiam. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate!* Unde dixit ei Agatha. Soror mea Lucia Virgo Deo de-

vota. In hoc quod fuit devota habuit lucem superiorem: In hoc quod Virgo, habuit lucem inferiorem. Secundo ab interiori per mundam conscientiam. *Deus qui dixit de 2. Cor. 4 tenebris lucem splendescere, illuxit in cordibus vestris.* Et ab exteriori per conversationem honestam. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, &c.* Propter hoc ipse vocavit se templum, quod quidem erat interius fulgidum, exterius ornatum. Tertio a posteriori Dei beneficia rememorando. Et ab interiori futura præcavendo, & præsentia ordinando. *Uti nam sapient, scilicet præterita recogitando, & intelligerent, scilicet præsentia ordinando, ac novissima providerent, scilicet futura præcavendo.* Sic beata Lucia Dei beneficia recogitavit, quando dixit. Non sunt ista maleficia, sed beneficia Dei. Præsentia ordinavit, quando divitias suas pauperibus dedit: Futura prævidit, quando pacem Ecclesiæ redditam nuntiavit. Quarto a dextris, quia inter prospera servavit temperantiam. Est pauper, cum in multis divitiis sit; & a sinistris, quia inter adversa habuit patientiam, unde dicitur de ea, in tua patientia possedisti animam tuam. Secundo fuit famosa, quod notatur cum dicitur. *Super candelabrum sanctum.* Fuit autem famosa ex omnibus causis ex quibus famosus aliquis efficitur. Efficitur autem aliquis famosus multiplici ratione. Primo propter sapientiam, quæ apparuit in responsis. *Ego dabo vobis os & sapientiam, &c.* Secundo propter potentiam, quæ apparuit in miraculis, *Dedit eis potentiam spirituum immundorum, & ut curarent omnem languorem, & infirmitatem.* Tertio propter sanctitatem, quæ apparuit in exemplis. Dedit enim exemplum pietatis ad parentes, largitatis ad pauperes, charitatis ad omnes. *Hæc erat omnibus famosissima, quia timebat Deum valde.* Quarto propter pulchritudinem, quæ apparuit in decore puritatis, mentis scilicet & corporis. *Erat Ester formosa valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis admirabilis videbatur.* Quinto propter fortitudinem, quæ apparuit in tormentis. *Mulierem fortem quis inveniet?*

Tertio fuit speciosa, cum dicitur, species faciei, secundum autem August. de Trin. ult. Facies est pulchra quando est dimensa pariliter, effecta hilariter, & colorata luculenter. Facies igitur animæ tunc est pulchra, quando est dimensa pariliter, quam dimensionem parilem faciunt fides, spes, charitas, & bona operatio, quæ secundum Greg. sunt æqualia; quia quantum quis credit, tantum sperat, &c. Beata igitur Lucia habuit spem, quia de auxilio B. Agathæ confidit; habuit fidem, quia matrem sanavit; habuit charitatem, quia propter Christi charitatem morti se tradidit; habuit bonam operationem, quia bona sua pauperibus dedit. Secundo fuit affecta

1. Cor. 9. *fecta hilariter. Hilarem enim datorem diligit Deus.* Gaudebat enim Deus servata virginitate, unde dicitur de thesauro virginitatis: *Præ gaudio illius vadit, &c.* De conscientia puritate. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientie nostræ.* De pœnarum acerbitate. *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* De gloriæ securitate. *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.* Fuit etiam colorata luculenter. Habuit enim candorem puritatis, ruborem charitatis, & mille alios colores multiplicis virtutis. *Dilectus meus candidus & rubicundus, &c.* Quarto fuit virtuosa, quod notatur cum dicitur. *Super ætatem stabilem.* Ætas stabilis non est juvenus, quia tendit ad perfectionem; nec se-

nectus, quia incipit deficere occulte; nec senium, quia deficit manifeste: sed est ætas virilis, quia tunc natura stat. Beata ergo Lucia licet habuerit ætatem juvenilem in corpore, habuit tamen stabilitatem virilem in mente, quia vinci non potuit, nec matris monitis: *Qui amat patrem & matrem plus quam me, &c.* nec sponsi blanditiis: *Parvi pendent uxores imperia maritorum:* nec irrogatis opprobriis, quando iudex dixit: *patrimonium tuum cum corruptoribus expendisti:* nec illatis minis, quando dixit: *Ego faciam te duci ad lupanar;* nec adhibitis suppliciis, nec appositis violentiis, ideo columna immobilis est vocata.

Matth. 10.
Hes. 1.

DE SANCTO THOMA APOSTOLO.

SERMO I.

Quomodo domus ejus anima firma atque pulchra extiterit.

1. Cor. 3.

UT sapiens Architectus fundamentum posui. Perfecta domus est, quando est firma, & pulchra. Talem domum Thomas missus ad regem Indiæ fabricavit, scilicet firmam, quod notatur cum dicitur: *Fundamentum posui.* Secundo pulchram cum dicitur: *ut sapiens Architectus.* Sapiientis enim est pulchra opera facere; & quia incipit a se, ideo domum animæ suæ talem facit. Primo firmam, quia supra firmam petram ipsam fundavit: *Qui ædificavit domum suam supra petram, & descendit pluvia, &c.* Thomas enim passus est tentationem a diabolo suggerente, & hoc tempore dominicæ passionis, quando & cæteri corruerunt; tunc habuit ventum, quia ab aere venit, passus est dubitationem Deo permittente; & tunc habuit pluviam quæ de cælo descendit; passus est afflictionem a tyranno sæviante, & tunc habuit flumen, quod per terram vadit, sed quia fundatus est supra firmam petram corruere non poterat; nec a vento diabolicæ tentationis, quia postmodum resurrexit; nec a pluvia divinæ aversionis, quia protinus in fide firmatus fuit; nec a flumine tyrannicæ persecutionis, quia omnia constanter sustinuit tormenta. Secundo, fecit domum animæ suæ pulchram. Est autem domus pulchra secundum Augustin. de Trin. quoniam est paribus membris disposita, ampla, & lucida.

I.
Matth. 7.

II.
Domus animæ quando pulchra August. de Trin.

Membra animæ sunt virtutes animæ, quas beatus Thomas Apostolus in domo spiritali ponens docuit. Nam cum duodecim gradus virtutum opere prædicaret, inter cætera monuit, ut pœnitentiam agerent, quod spectat ad justitiam; ut Dei voluntatem inquirerent, quod spectat ad prudentiam: ut gula vitium temperarent, quod spectat ad temperantiam; ut in bonis operibus perseverarent, quod spectat ad fortitudinem: Ista autem virtutes, quas docuit, in domo sua posuit: & ideo ornavit eam & pulchram fecit. Prudentia enim ipsam ornavit ab interiori, ut caveret de futuris: Justitia a posteriori, ut satisfaceret de præteritis: Temperantia a dextris, ne elevaretur in prosperis: & fortitudo a sinistris, ne succumberet in adversis. Secundo, domus animæ suæ fuit pulchra, quia fuit ampla. Oportuit enim ut valde ampla esset triplici de causa. Primo, quia habebat recipere infinitum. *Si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc quam ædificavi?* Secundo, quia habebat recipere charitatis præceptum quod est valde latum. *Latum mandatum tuum nimis: In charitate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, &c.* Tertio, quia habebat recipere statum omnium & merita singulorum, scilicet afflictos ad compatiendum: *Quis infirmatur & ego non infirmor, &c.* Consolatur ad congaudendum. *Testis est mihi Deus quomodo cupiam vos omnes in visceribus Jesu Christi.* Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Merita singulorum ad participandum. *Participem me fac Deus omnium timentium te,*

Reg. 8.

Psal. 113.
Ephes. 3.

III.

2. Cor. 11.

Phil. 1.

Rom. 12.

Psal. 113.

IV.

te, &c. Quarto domus animæ suæ fuit lucida; habuit enim lucem divinæ gratiæ, sapientiæ, & conversionis honestæ: ideo Spiritus sanctus apparuit sibi, & Apostolis in specie ignis, & linguæ, ad innuendum quod dabat eis ignem inflammantem per gratiam; Lucem, radiantem per conversionem honestam; & linguam disertam fantem per sapientiam.

SERMO II.

Discipuli dubietas, & magistri insinuatur pietas.

Habac. 3.

Dedit abyssus vocem suam, altitudo manus suas levavit. In his verbis notantur duo. Primum est dubietas discipuli, cum dicitur: *Dedit abyssus vocem suam.* Secundum est pietas magistri cum subditur: *Altitudo manus suas levavit.* Circa primum notandum, quod

Thomas voces

Joan. 14.

Chrys.

Ad ambulandum 3. necessaria.

Thomas qui interpretatur abyssus, quatuor voces dedit. Prima fuit vox fiduciæ, & familiaritatis, cum dixit: *Domine, nescimus quo vadis, & quomodo possumus viam scire,* hoc enim secundum Chrysostomum ex multa dilectione dixit, quia ipsum sequi semper cupiebat. Dicit autem August. in lib. de sermone Domini in monte, quod ad ambulandum tria requiruntur. Primum est, ut homo sanos pedes habeat. Secundum ut viam invenire sciat. Tertium ut locum apertum inveniat. Beatus autem Thomas post Christum ire desiderans tantum duo scire petit, scilicet viam, & terminum viæ cum dicit: *Domine nescimus quo vadis, & quomodo possumus viam scire?* Pedes autem sanos habere non petebat, quia hos se habere credebat, sed in hoc deceptus erat, sicut & Petrus deceptus fuit, qui pedes habere se credidit, cum ait: *Quare non possumus te sequi modo?* Si igitur post Christum ire cupimus, oportet ut pedes sanos habeamus, & intellectum per fidem & affectum per charitatem. *Gressus rectos facite pedibus vestris, &c.* Oportet ergo ut viam sciamus vel inveniamus, quæ sunt bona opera & Dei mandata. *Viam mandatorum tuorum cucurri, &c.* Janua autem semper aperta, quæ sunt Christi vulnera, & ejus pietatis viscera: *Januas cæli aperuit.* Secunda est vox constantiæ, & probitatis cum dixit: *Eamus & moriamur cum illo,* non dixit: *Fugiamus cum eo,* quia Christus mortem non fugiebat; nec expectemus cum eo, quia Christus mortem non expectabat, sed dixit, *Eamus cum eo,* quia sponte Christus ad mortem ibat: *Oblatus est quia ipse voluit,* nec dicit: *Eatis vos,* quia sibi voluit esse socius in adversis, qui fuerat in prosperis. Legitur de Cæsare, quod nunquam dixit militibus: *Ite illuc,* sed *venite.* Dicebat enim, quod labor cum duce partitus, minor videtur esse militibus. Nec dixit *moriamur* ante il-

lum, quia hoc nullius fuisset utilitatis, cum vivere post eum non reputat vitam sed mortem, sed dixit: *moriamur cum eo.* Sciebat enim quod beatus esset ille, qui cum eo moreretur, sicut patet in latrone. Tertia fuit vox incredulitatis cum dixit: *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, &c.* Quia enim ab aliorum congregatione recessit, ideo incredulitatem incurrit & Christum videre non meruit. Quatuor enim mala incurrit, qui a congregatione recedit. Primum est quia a Spiritu sancto non vivificatur. Anima enim non vivificat membra separata sed conjuncta. Secundum est, quia a diabolo citius superatur; nam secundum Gregorium columba ab agmine separata ab accipitre rapitur. Ovis a grege divisa cito a lupo devoratur. Diabolus enim semper desiderat singulare certamen, quod significatum est in Golia. Tertium est, quod a gratia Dei vento tentationis extinguatur. Una enim candela a vento extinguatur, nec sic multæ conjunctæ. Quartum est, quia citius adversitatibus frangitur; una enim virga cito frangitur, non sic multæ simul ligatæ. Quarta fuit vox multæ fidelitatis cum dixit, *Dominus meus & Deus meus.* Thomas enim concepit magnum timorem, honorem & amorem. Timorem ex quo videbat vivum quem credebat mortuum. Ideo verbum timoris ponit dicens, *Dominus.* Honorem ex eo quod ipsum videbat scire absentia ut præsentia, occulta ut manifesta, tanquam Deum; ideo verbum honorationis, & adorationis ponit dicens, *& Deus.* Amorem ex eo quod videbat ipsum propter se solum revocandum venisse; ideo verbum amoris ponit dicens, *meus.* Secundo ponitur pietas magistri cum dicitur: *Altitudo levavit manus suas.* Nam legavit Deus quadruplicem manum ad quadruplicem Thomæ Apostoli vocem. Prima ad vocem familiaritatis levavit manum suæ sapientiæ, cum profundum mysterium exposuit dicens: *Ego sum via, veritas & vita.* Ipse enim est via, per quam imus. Secundo ad vocem constantiæ probitatis levavit manum potentia, quia Lazarum resuscitavit. Magna potentia est resuscitare mortuum, major quia quatriduanum, maxima quia fœtidum. Est autem mortuus qui mortaliter peccat, quatriduanus qui sæpe iterat, fœtidus qui perseverat. Tertio ad vocem incredulitatis levavit manum misericordiæ cum dixit: *Infer digitum tuum huc, &c.* Magna misericordia, quia certificavit eum per aditum, quando ei locutus fuit per visum & tactum. *Quod audivimus & quod vidimus, &c.* Quarto ad vocem fidelitatis levavit manum finalis sententiæ cum dixit: *Quia vidisti me credidisti, &c.* Ubi notandum, quod non quælibet fides facit hominem beatum, sed fides recta, quam non habent hæretici. *Discedent quidam a fide, &c.* perfecta, quam non habent mali Christiani. *Fides sine operibus mortua est:* Veritate innixa quam non habent

*A congregatione recedens
4. mala incurrit.*

S. Gregor.

1. Reg. 17.

*Vox aurea
Thomæ.*

Hab. 3.
Manus 4. quadruple.

*Quis dicatur
mortuus, &c.*

Joan. 1.

1. Tim. 1.

Jac. 2.

1. Cor. 1. bent curiosi. *Judæi signa petunt.* Fortis & firma, quam non habent instabiles & inquieti. *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.*

SERMO III.

Quomodo per viam fidei, veritatem operis, & charitatis vitam ad Christum imus.

Joan. 14. **E**go sum via, veritas & vita. Istam respon- sionem dedit Christus ad inter- rogationem Thomæ, quoniam dixit ei: *Domine nescimus quo vadis, &c.*

Thomas ad Christum ivit per tres vias. potest autem hoc sibi convenire ex eo, quia operis, & vitam charitatis. Fides autem dicitur via, juxta illud. *Hæc est via, am- bulate in ea, & non declinetis neque ad dex- teram, neque ad sinistram.* Ejus autem fi- des fuit in triplici statu. Primo in statu du- bitationis cum dixit: *Nisi videro, &c.* Et ideo vocatur Didymus propter dubium cor in fide. Secundo fuit in statu confirmationis, cum dicit: *Dominus meus & Deus meus.* Er inde dicitur, Thomas, id est, abyssus, quia tunc secundum Bedam, altitudinem divinæ virtutis fide certa penetravit. Tertio fuit in statu consummationis in quo modo, est, & inde dicitur Thomas quasi totus meus, in Dei, scilicet amore, & contemplatione. In primo ergo statu fuit in fide dubius: In secundo in fide firmus: In tertio eorum qui tentantur adiutor potentissimus. Potest enim modo nos juvare, quia in Dei potentiam in- troductus, scit, quia tentationem fuit ex- pertus: *Qui non est tentatus, quid scit?* Ille debet velle, quia est a Deo misericor- diam consecutus, ut sibi dicatur: *Nonne er- go oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum?* Secundo ivit ad Deum per viam bonorum operum; & ista sunt tria. Prima sunt opera pietatis & misericordiæ, de quibus dicitur: *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Ista opera Thomas habuit, qui totum the- saurum Regis Indiæ, pauperibus dispensavit ex Dei providentia. Et ista opera hominem sanctum faciunt & ostendunt. Aliasunt opera virtutis & gratiæ, sicut fides, spes & cæteræ virtutes. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum quem misit ille.* Ista Thomas habuit qui duodecim gradus virtutum distinxit. Et ista hominem sanctum faciunt sed non osten- dunt: quia sicut dicitur: *Deridetur justii simplicitas, &c.* Alia sunt opera admira- tionis & gloriæ, sicut sunt miracula: Ista Thomas habuit, quia multa miracula fecit; & ista secundum Gregor. hominem sanctum non faciunt, sed ostendunt. Tertio ad Deum ivit per viam charitatis; sicut enim charitas est vita omnium verborum, unde dicitur: *Si linguis hominum loquar, &c.* omnium sci-

entiarum, unde sequitur: *Et si habuero pro- phetiam: omnium virtutum, unde sequitur; Et si habuero omnem fidem: omnium operum, unde sequitur; Et si distribuero in cibos pauperum, &c.* omnium passionum, unde *Thomas cha- ritas.* sequitur; *Et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, &c.* Istam viam charitatis Tho- mas habuit, quod patet per tria signa; Pri- mum est, quia pro Christo mori desideravit, cum dixit: *Eamus & nos ut moriamur cum* Joan. 11. *eo.* Scintillæ enim exterioris fervoris indi- cabant ignem interioris. Secundum est, quia multa tormenta pro ipso sustinuit: *Aquæ Cant. 3. multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Aurum enim charitatis manifestatur in igne tribulationis. Tertium est ex eo, quod ocu- los carnos erectos ad cælum habuit, ubi est enim amor cordis, ibi est & oculus corporis. *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Matth. 6. Habebat enim in cælo triplicem thesaurum, scilicet Deum: *Aperi eis thesaurum tuum* Num. 20. *fontem aquæ vivæ.* Merita suorum operum: *Theaurizate autem vobis thesauros in cælo.* Matth. 6. Et cælestium præmium: *Simile est regnum* Matth. 13. *cælorum thesauro abscondito in agro; The- saurus enim gloriæ modo absconditus est in agro mansionis æternæ.*

SERMO IV.

De ejus fide, Christi erga eum protectio, suarumque protectionum fructus.

Qui manet in me, & ego in eo, hic Joan. 15. fert fructum multum. Sanctus Tho- mas mansit in Christo per veram fi- dem: Christus mansit in eo per con- tinuam protectionem: Et ideo Thomas mul- tum fructum attulit per prædicationem. Circa primum notandum, quod Thomas in Christo mansit tripliciter.

Primo per fidem integram. Quod au- tem fidem integram habuit, non tantum pa- tet ex sua confessione, qua dicit; *Dominus meus & Deus meus;* sed etiam ex quatuor, *1. Thomas in Christo tri- pliciter man- sit.* scilicet ex eo, quod Christus ejus fidem ap- probavit cum dixit: *Quia vidisti me Thoma credidisti, &c.* Aliud quidem vidit & aliud credidit, hominem vidit, & Deum confessus est. Secundo patet ex eo, quod secundum Chrysost. Magos baptizavit. Ex quo patet. Chrys. quantam in fide excellentiam habuit, qui pri- mitias fidei gentium baptizare meruit. Ter- tio patet, ex eo quod in civitate sua Edissa, ubi corpus suum quiescit, nullum hærenicum vel infidelem inveniri permittit, ex quo patet quantus sit defensor fidei, qui nullum juxta se infidelem vivere permittit. Quarto patet ex eo, quod Ecclesia, quæ non potest errare, suam fidem imitari petit, sicut in oratione continetur. Secundo mansit in Christo per obedientiam perfectam; obedivit enim sibi totaliter, velociter & perseveranter. Tota- liter quidem, quia de se sibi nihil retinuit, licet

Gal. 6. Ista opera Thomas habuit, qui totum the- saurum Regis Indiæ, pauperibus dispensavit ex Dei providentia. Et ista opera hominem sanctum faciunt & ostendunt. Aliasunt opera virtutis & gratiæ, sicut fides, spes & cæteræ virtutes. *Hoc est opus Dei ut credatis in eum quem misit ille.* Ista Thomas habuit qui duodecim gradus virtutum distinxit. Et ista hominem sanctum faciunt sed non osten- dunt: quia sicut dicitur: *Deridetur justii simplicitas, &c.* Alia sunt opera admira- tionis & gloriæ, sicut sunt miracula: Ista Thomas habuit, quia multa miracula fecit; & ista secundum Gregor. hominem sanctum non faciunt, sed ostendunt. Tertio ad Deum ivit per viam charitatis; sicut enim charitas est vita omnium verborum, unde dicitur: *Si linguis hominum loquar, &c.* omnium sci-

Matth. 26.

Bernard.

Phil. 2.
Charitatis
signa tria.

Chryl.

Matth. 6.

Gen. 3.

II.

Hier.

Apoc. 14.

licet enim prius dixerit: Domine quo vis mitte me præterquam ad Indos, tamen hoc corripuit postea dicens; Deus meus es tu & ego servus tuus, fiat voluntas tua: In hoc enim imitatus est magistrum suum, qui ait. *Pater si possibile est, transeat a me calix iste, &c.* Obedivit velociter, quia mox in Indiam est profectus. Bernard. Verus obediens mandatum non procrastinavit, sed parat aures auditui, pedes itineri, manus operi, & se totum intra se colligit, ut mandatum peragat imperati. Obedivit perseveranter, quia usque ad mortem, exemplo Christi, de quo dicitur: *Factus est obediens usque ad mortem.* Tertio mansit in Christo per charitatem sinceram; quod enim hanc charitatem habuit, patet per tria signa. Primum est, quia fuit contemptor terrenorum, quia omnia quæ Rex Indiæ sibi tribuit, erogavit pauperibus, nec aliquod terrenum ab eo accipere voluit. Chryl. Vere non habet super terram quod amet, quia donum cælestium veritate gustaverit. Secundum est, quod fuit contemplator cælestium, cujus signum est, quia in nuptiis non manducabat, sed oculos in cælum erectos habebat: *Ubi est enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Tertium, quia erat auditor avidus divinorum, sicut patet in puella Hebræa, quam Dei laudem sæpe repetere satagebat. Indicium enim amoris est loqui libenter & audire de amato. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.*

Secundo, Christus in eo permansit per continuam protectionem, quod patet per tria signa; Primum est magna puritas; Christus enim non manet nisi corde puro: Thomas autem tantum puritatem dilexit, quod ipsam castitatem vocat turrin, fontem, & Dei ministrum. Turrin propter suam excellentiam; quia sicut turris transcendit domum, sic virginitas matrimonium. Hier. Sicut poma ex arbore, frumentum ex stipula, aurum ex terra, ita virginitas ex nuptiis nascitur. Vocat eam fontem propter fecunditatem. Idem; Nuptiæ replent terram, virginitas paradisum. Vocat eam Dei ministrum, quia Virgines Deo assistunt. *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.* Secundum signum est magna potestas quam habuit in miraculis faciendis, quia multos sanavit, quibusdam dan-

do medicinam purgativam, sicut Regi Indiæ & pluribus aliis quos a peccatis purgavit; quibusdam medicinam meliorativam, sicut illis quos ad virginitatem induxit; quibusdam medicinam conservativam, sicut illis quos ad dandum eleemosynam provocavit; eleemosyna enim gratiam Dei conservat, juxta illud: *Gratiam hominis quasi pupillam conservabit;* quibusdam medicinam præservativam, sicut illis quos ad audiendum verbum Dei induxit; Verbum enim Dei a peccato præservat, juxta illud: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Tertium signum est magna firmitas, quam habuit in tormentis: Sed omnia ista tormenta quæ sustinuit, Christus sibi in gloriam commutavit; nam a percutiente maxillam accepit justam ultionem; incarceratus a rege recepit honorificam liberationem, super lamas adustus accepit fontis emanationem; in fornace projectus, accepit roris refrigerationem; lanceis perforatus accepit felicem coronationem.

Tertio multum fructum attulit, quia multos convertit, & conversos nutrit, verbo, exemplo, & corporali subsidio. Verbo quidem, quia solcite prædicavit, assimilando verbum Dei collirio, emplastro, potioni & cibo, sicut in legenda patet: nam quosdam ad fidem illuminavit, istis apponebat collirium: Quosdam a tumore superbiæ frangebat, istis apponebat emplastrum: Quosdam ad confessionem inducebat, istis dabat potionem: Quosdam etiam timidos confortabat, istis dabat cibum. Secundo convertibat, & nutrieat exemplo. Fuit etiam sibi parcus, unde etiam in nuptiis abstinebat; fuit pauperibus pius, quia eis omnia erogabat; fuit Deo fidelis & devotus, unde dixit dominus Abanæ nuntio Regis: Habeo servum fidelem, qui omnium laborum mihi mercedem apportat. Tertio nutrieat temporali subsidio, quia thesaurum de quo palatium facere debebat, pauperibus erogabat. In hoc providit sibi, regi & pauperibus: Sibi, quia præmium & laudem promeruit; *Dispersit dedit pauperibus:* Regi, quia palatium in cælo fabricavit: Pauperibus, quia eos in sua penuria juvit; *Et adjuvit pauperem de inopia, &c.*

Eccl. 17.

Ps. 112.

III.

Psal. 111.

Psal. 106.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

SERMO I.

Temporis opportunitas, nascentis sublimitas, & loci congruitas de Christi Nativitate aperitur.

Gal. 4.

Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, supple in mundum. Circa adventum Salvatoris in mundum tria hic determinantur. Primum est temporis opportunitas, cum dicitur: *Ubi venit plenitudo temporis.* Secundum est nascentis sublimitas, cum subditur, *misit Deus filium suum.* Tertium est loci congruitas, quod notatur in verbo subintellecto, scilicet *in mundum.* Ista tria per ordinem similiter in lecta annuntiatione notantur, quæ modo est lecta in Calendario, *Anno, inquit, Caesaris Augusti 42.* hebdomada juxta Daniele Prophetam 65. Olympiade autem 194. Ecce temporis opportunitas. Jesus Christus filius Dei; Ecce nascentis sublimitas. In Bethlem nascitur. Ecce loci congruitas.

Luc. 1.

Psal. 109.

Joan. 6.

1. Cor. 1.

Remedia contra tria hominis incommoda.

Circa primum notandum, quod ipsa temporis opportunitas determinatur secundum morem Romanorum, Græcorum, Judæorum; Quod enim dicitur. *Anno Caesaris Augusti 42.* est mos Romanorum. Quod sequitur, hebdomada autem, &c. est mos Judæorum. Quod subinfert, Olympiade autem centesima, &c. est mos Græcorum. Et his tribus respondent ista tria verba, quæ sequuntur: Jesus est nomen Judaicum, Christus est nomen Græcum, filius Dei Rom. Apud Romanos autem erat imperialis potentia: Apud Judæos sacerdotium, & prophetia: Apud Græcos sapientia. Per istam ergo triplicem determinationem datur intelligi, quod iste puer qui nascitur, est rex & imperator cæli, sicut angelus testatur dicens: *Regnabit in domo Jacob in æternum, &c.* Est propheta, & sacerdos generis humani: *Tu es sacerdos in æternum, &c.* Hic est vere propheta, &c. Est sapientia Dei: *Qui factus est nobis sapientia a Deo, &c.*

Circa secundum scilicet nascentis sublimitatem notandum, quod homo tria incommoda incurrerat: Erat enim inimicus Deo, vulneratus a peccato, & exclusus a regno. Contra ista tria ponuntur tria in dicta annuntiatione cum dicitur; *Jesus Christus filius Dei.* Unde S. Bernardus. Ecce Dominus venit cum salute, venit cum unguentis, venit cum gloria, neque enim sine salute Jesus, nec Christi *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

stus sine unctione, neque sine gloria venit filius Dei. Quia igitur homo inimicus erat Deo, attulit nobis salutem, quod notatur in hoc, quod dicitur Jesus, scilicet salvator: ipse enim salvavit nos qui nos patri reconciliavit. *Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus.*

Rom. 5.

August.

De ista reconciliatione sic dicit August. in lib. contra Hæreses, in persona Christi: Cum esses inimicus Patri meo, reconciliavi te per me: Cum inter sylvas & montes errares, quæsi te, humeris portavi te, patri meo reddidi te, laboravi, sudavi, caput meum spinis opposui, manus meas clavis objeci, lancea latus meum aperui, tot ut non dicam injuriis, sed asperitatibus laceratus sum, sanguinem meum fudi, animam meam posui, ut conjungerem mihi te, & tu divideris a me. Secundum incommodum, quia homo erat vulneratus a peccato; contra hoc attulit unctionem, quod notatur hic in hoc cum dicitur, *Christus*, quia interpretatur unctus: *Unxit te Deus tuus.* De ista autem unctione nobis effudit, juxta illud Prophetæ: *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, &c.* Per caput intelligitur Christus, qui sine mensura unctione Spiritus Sancti fuit perunctus. *Non ad mensuram dat Deus Spirit. Sanct.* Christo: per barbam intelliguntur prælati, qui debent esse viriles ad vitia ulciscenda: per vestimentum intelliguntur contemplativi, qui sunt ornamentum Ecclesiæ: per oram vestimenti intelliguntur activi, quia sunt terrenis dediti. Unguentum ergo sacræ unctionis fuit in capite Christi, per plenissimam redemptionem, inde fuit in barbam, id est, in prælatos ut sint flexibiles ad compassionem. *Reges Israel clementes sunt;* inde in vestimentum, id est, in contemplativos, ut sint odoriferi per devotionem: *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata;* inde in oram vestimenti, id est, in activos, ut sint unibiles per fraternam dilectionem: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum, &c.*

Psal. 44.

Psal. 132.

Joan. 4.

1. Reg. 20.

Cant. 4.

Psal. 132.

Regnum Christi triplici jure possidet.

Matth. 25.

Joan. 11.

Tertium incommodum est, quia erat exclusus a regno, ideo attulit nobis gloriam, quod notatur cum dicitur; *Filius Dei.* Nam secundum Bernard. Ad Eugenium, Christus triplici jure regnum possidet, scilicet jure creationis, redemptionis, & dono primi. Primum jus totaliter nobis tribuit, quia non creavit propter se, sed propter nos. *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Secundum jus nobis tribuit, quia non est passus propter se, sed propter nos: *Moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, &c.* Tertium jus nobis communicat;

Rom. 8.

nicat; Fecit enim nos fratres suos, & ideo coheredes suos: *Si autem filii & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.*

Job. 14.

Tertio ponitur loci congruitas cum dicitur in lata annuntiatione: *In Bethlehem Judæ nascitur.* Circa quod notandum quod secundum Bernard. triplici morbo laborabat genus humanum, scilicet, in nativitate, vita & morte: Quia nativitas erat immunda, vita laboriosa, mors periculosa. Contra primum Christus nascitur, ut per suam nativitatem mundam nostra immunda purget. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, &c.* Leo Papa: Redit in honorem suum ab antiquis contagiis purgata natura, mors morte destruitur, nativitas nativitate reparatur, quoniam simul redemptio aufert servitutem, & generatio mutat originem, & fides justificat peccatorem. Contra secundum, nascitur in Bethlehem, qui interpretatur domus panis; Quia enim vita laboriosa erat, ideo homo saepe deficiebat. Sed natus est panis, qui hominem confortat. *Ego sum panis vivus. Panis cor hominis confirmet.* Contra tertium, natus est in Bethlehem Judæ, quæ interpretatur confitens. Quia enim mors periculosa erat, ideo homo Deum laudare non poterat. *Non mortui laudabunt te Domine;* sed per Christi nativitatem erat vivificandus, & sic ad laudandum dignus fuit, ut possit dicere cum Propheta. *Nos qui vivimus benedicimus Domino.*

Joan. 6.

Psal. 104.

Psal. 113.

SERMO II.

Dei compassio, nostra auditio, humilis oratio declaratur.

Exod. 4.

Audierunt quod visitasset Dominus filios Israel, & quod respexisset afflictionem eorum, & prout adoraverunt. In his verbis tria notantur.

I.

Primum est nostra devota auditio, cum dicitur: *Audierunt, &c.* Ista auditio est quam modo legi audivimus, *Jesus Christus filius Dei in Bethlehem Judæ nascitur:* natus est enim ut salvaret perditos, ideo venit Jesus portans salutem. *Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ,* id est, in humana carne; caro enim Christi non dicitur terra, sed medium terræ. Natura nostra habuit duplicem extremitatem, unam qua fuit sub innocentia, aliam qua modo est sub miseria; Christus ergo assumpsit naturam nostram cum innocentia; & quantum ad hoc participavit cum prima extremitate; & assumpsit cum miseria, id est, cum pœnalitate, & quantum ad hoc participavit cum secunda. Secundo natus est ut sanaret ægros, & ideo vocatur Christus portans unguenta: sunt enim unguenta ex speciebus aromaticis, & herbis virtuosis aliquo liquore infuso: Species aromatica est ejus divi-

Psal. 37.

nitas pretiosa, & herba virtuosa est ejus caro incorrupta, quia sicut dicit Isaias. *Omnis caro fenum.* Liquor infusus est ejus sanguis pretiosus. Ex his tribus confectum est unguentum, quod omnem sanat ægrotum: *Unguentarius conficiet unguenta sanitatis.* Eccl. 38. Tertio natus est ut reduceret exules & peregrinos, & ideo venit filius Dei portans secum regnum; *Factus est principatus super humerum ejus.* Iste principatus est dignitas regalis, quam portavit, ut nos reges faceret: vel est onus peccatorum, quod portavit ut nos alleviaret. *Vere languores nostros ipse tulit.* Vel est crux, quam ipse suis humeris portavit, ut nos tanquam ad vexillum colligeret. *Levabit Dominus signum in nationes, &c.* Isai. 11.

Secundo ponitur Dei viscerosa compassio, II. cum dicitur: *Et respexit afflictionem eorum.* Exod. 4.

Circa quod notandum, quod sicut dicit Beda, *Ex peccato homini ex peccato quatuor fuerunt inflata,* scilicet ignorantia, concupiscentia, impotentia, & malitia: Sed Deus oculo compassionis respiciens, contra ista quatuor incommoda milit quatuor remedia, de quibus dicitur: *Qui factus est nobis a Deo sapientia, justitia, sanctificatio, & redemptio.* Primum igitur incommodum erat ignorantia, quia per viam salutis incedere nesciebat: *Viam civitatis habitaculi non invenerunt;* ideo indigebat doctore, ideo Deus factus est sapientia docens nos viam duplicem, unam amplexandam, & aliam fugiendam. *Lata porta & spatiosa via, quæ ducit ad perditionem.* Secundum incommodum erat impotentia, quia nullum bonum facere poterat per quod justificari posset, quia sicut dicitur: *Omnes iniustitiæ nostræ quasi pannus menstruatus,* ideo indigebat justificatione, propter hoc factus est nobis justitia. *Justificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum per Jesum Christum.* Tertium incommodum erat malitia, habebat enim voluntatem in malo obstinam, & a diabolo ligatam; ideo indigebat redemptione. Et propter hoc factus est nobis redemptio. *Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi, quoniam inter multos erant mecum;* & dicit inter multos, quoniam multi dæmones conveniunt ad faciendum istam catenam; unus ponit suggestionem, alius ducit ad delectationem, alius ad consensum, alius ad opus, alius ad consuetudinem; & ideo dicit, *meum,* quia homo saepe juvat diabolum. Quartum incommodum est concupiscentia, homo enim erat totus morbo infectus, & mala concupiscentia inflammatus; ideo indigebat sanctificatione: Et propter hoc factus est nobis sanctificatio; ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam: Non enim debemus habere maculam in cogitatione, nec rugam in opere, nec aliquid hujusmodi in sermone, sed debemus esse gloriosi scilicet in cogitatione, in sermone & opere.

Isai. 64.

Rom. 5.

Psal. 54.

1. Cor. 1.

Eph. 5.

Ter-

Notandum. Tertio ponitur humilis & profunda oratio, cum dicitur: *Et proni adoraverunt*, sic & modo adoramus, quod fit triplici de causa. Primo ut Christum natum honorifice suscipiamus, ipse enim nos adeo honoravit, quod fecit nos sibi similes; & hoc in creatione; fecit nos fratres, & hoc in redemptione; faciet cohæredes, & hoc in glorificatione. Et ideo merito debemus ipsum honorare, qui tam multipliciter nos honoravit. Secundo ut sibi gratias referamus; Modus referendi gratias aliquando fit per solam vocis expressionem, aliquando per manuum elevationem, aliquando per genuflexionem, aliquando per totam corporis prostrationem, sicut modo facimus: Hoc significatum est, ubi Abraham audita nativitate futura Isaac, *Cecidit in faciem suam, & adoravit*, gratias scilicet referendo. Tertio, ut nos mortales recognoscamus, ac si quilibet dicat, ideo in terram me prosterno, quia me mortalem esse cognosco. **Gen. 17.** *Pulvis es, & in pulverem reverteris*, id est, secundum Augustin. Pulvis es animatus, cum non eras, & in pulverem reverteris inanimatus, quod eras.

SERMO III.

Quomodo Christo obviandum, ejus corporalis presentiae exhibitio.

1. Par. 20. **C**Ras egrediemini & Dominus erit vobiscum. Josaphat ergo & Judas & omnes habitatores Jerusalem proni ceciderunt in terram coram Domino, & adoraverunt. In verbis præmissis tria tanguntur; Primo ponitur nostra Christo cras Deo venienti devota obviatio, cum dicitur: *Cras egrediemini*; Egrediemur quidem cras supra nos, intra nos & extra nos, Supra nos egrediemur aliquando per excessum rationis. **Act. 11.** *Vidi in excessu mentis meae visionem.* Aliquando per sublimitatem contemplationis: **Job. 35.** *Suspice cælum & intueret æthera, quod altior te sit.* Primo ergo cras egrediemini supra vos per excessum rationis, quia illud mysterium Dominicæ nativitatis excedit nostram rationem, imo etiam angelicum intellectum, unde Joannes ait: *Cujus non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti.* In incarnatione quippe, ut dicit Greg. venit ad nos divinitas calceata. Calceamentum autem mediante corrigia pedi adjungitur: Calceamentum igitur est caro Christi, Corrigia est ejus anima, qua mediante divinitas conjuncta est carni. In hoc quod dixit se non sufficere cognoscere medium, id est animam, dat intelligere quod non erat sufficiens cognoscere aliquod extremorum, scilicet nec divinitatem æternam, nec carnem de virgine genitam. Secundo egrediemur supra nos per sublimitatem contemplationis, quia contemplationi tantæ dignationis vacare debemus. **Ecc. 2.** *Transivi ad contemplandum sapientiam.* *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Egredimini filia Syon, & videte regem Salomonem in diademate, &c. Et vocatur caro Christi diadema, quia fuit nobis causa victoriæ & coronæ. Vel dicitur diadema, quia ex omni parte fuit clausa, nec alicui vitio vel tentationi iniquæ fuit aperta. Vel dicitur diadema, quia sola figura circularis una tantum linea clauditur. Caro aliorum facta fuit duabus lineis, id est, ex commixtione utriusque parentis. Caro autem Christi linea fuit figurata, quia tantum ex carne virginis fuit formata. Tertio cras egrediemur, vel potius ingrediemur intra nos. Et iste ingressus aliquando habet fieri per internam meditationem. Dicitur de Isaac: *Egressus fuit ad meditandum in agro.* **Gen. 24.** Aliquando per suavem devotionem. *De forti egressa est dulcedo.* Sic & nos cras debemus egredi per internam meditationem, quia tantum beneficium semper meditari debemus: *Mens justus meditatur obedientiam. Meditaberis sedens in domo tua, & ambulans & dormiens atque consurgens.* **Prov. 15.** Et ponitur ibi triplex situs corporis, scilicet, stare, sedere, & jacere. In stando totum corpus laborat, per quod intelligitur labor actionis: In jacendo totum corpus quiescit, per quod intelligitur quies contemplationis: In sedendo partim quiescit & partim laborat, per quod intelligitur vita composita ex utraque. Vult ergo dicere quod istud beneficium meditari debent activi, & contemplativi & perfecti. Debemus & egredi sive ingredi per suavem devotionem intra nos; unde cantat Ecclesia. Hodie per totum mundum facti sunt melliflui Cæli; & dicit Cæli pluraliter, quia factum est mellifluum Cælum materiale, quando stellam magnam destinavit. Cælum spirituale, id est, virgo beata, quia dulcedinem Paradisi protulit. **Ecc. 11.** *Brevitas in volatilibus est apis, &c.* Cælum rationale, id est, Magi & pastores qui tanta sunt dulcedine affecti, quod illi sua regna, & isti suos greges reliquerunt. Cælum intellectuale, id est, Angeli, qui tanta suavitate sunt repleti, quod Cælum reliquerunt & ad pueri cunabula cucurrerunt. Cælum supersubstantiale seu divinum, quod deificum communiter appellatur, id est, Deus pater, qui hodie suam dulcedinem ad nos misit. *Dedit eis manna ad manducandum.* **Ps. 77.** Tertio egrediemur cras extra nos: & iste egressus aliquando habet fieri per extasim amoris. **Dionys.** Dionysius. Est autem extasim faciens divinus amor, non dimittens sui ipsorum esse amatores, sed amandorum. Aliquando per actionem gratiarum & laudis: *Levantes puras manus, &c.* **1. Tim. 2.** Istud autem duplici modo cras extra nos egredi debemus, videlicet per extasim amoris: Amor enim, sicut dicit Dionysius, facit extasim in Deo, quia nobis dignatur providere: In Angelo, quia nobis dignatur ministrare: In homine imperfecto, qui per amorem animæ videtur deficere; sicut patet in Paulo qui dicit: *Vivo ego, jam non ego, &c.* **Gal. 2.**

SERMO IV.

*Dies Natalis Domini gratiosa atque
gaudiosa quare extiterit.*

HÆc dies boni nuntii est, si tacuerimus, & noluerimus nuntiare, usque mane, sceleris arguemur. Ex his verbis habetur, quod hæc dies sit gratiosa, quia est dies boni nuntii: Et est gaudiosa, quia non debemus a laude tacere. Circa primum notandum est, quod est duplex annuntiatio, scilicet serpentis & angeli cælestis. De prima dicitur: *Cur præcepit vobis Deus, &c.* De secunda dicitur: *Ecce evangelizo vobis gaudium, &c.* In prima quatuor fuerunt, scilicet dubietas ex parte mulieris, cum dicit: *Ne forte moriamur*: Falsitas ex parte serpentis: Fatuitas ex parte hominis: Et severitas ex parte Dei pœnam irrogantis: Et ista quatuor fecerunt illam diem esse diem mali nuntii; & quamvis illa quatuor tunc inchoaverunt, tamen totum genus humanum postmodum occupaverunt, scilicet dubietas in sperandis, falsitas in credendis, fatuitas in deligendis & severitas in pœnis irrogandis. Secunda est annuntiatio angeli cælestis in qua quatuor ponuntur, scilicet quod natus est nobis Salvator, natus est Christus, natus est & Dominus, natus est panis in Bethlehem Juda, ita quod Salvator attulit æternam salutem, Christus unctionem. Dominus legislationem, & panis suavissimam refactionem. Et ista quatuor remedia sunt contra quatuor incommoda supradicta, propter quæ hæc dies est boni nuntii. Primo igitur in humano genere erat dubietas in sperandis, contra hoc venit nobis Salvator portans æternam salutem. *Urbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea murus, & antemurale.* Multum ergo sperare debemus, quia *Salvator factus est nobis fortitudo nostra*, ex eo quod nos defendit. Murus noster igneus videtur, quia hostes consumit: *Ego ero ei murus ignis in circuitu.* Et antemurale nostrum, quia Christus passionem pro nobis sustinuit. Secundo erat severitas in pœnis irrogandis; contra illud venit Christus afferens unctionem: *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Olim Deus erat durus, sed modo est unctus, & factus est mansuetus, ideo dicitur: *Unxit te Deus, Deus tuus.* Erat iratus, sed hodie factus est lætus, & reconciliatus, ideo subditur: *Oleo lætitiæ.* Erat avarus, quia vix volebat modicum gratiæ suæ elargiri, sed hodie factus est largus, ideo subditur: *Præ consortibus tuis*; Et ideo *de plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Tanta est modo abundantia unguentorum, quod ea quæ erant dura, facta sunt mollia. Quatuor quidem olim erant dura & inflexibilia, scilicet cælum ut aliquem reciperet; Angelus ut hominem diligeret; Deus ut hominem reconciliaret, & mors ut omnes absorberet: Sed ista sunt unctæ,

&c. Sic & hodie per amorem egressus est Deus extra se propter nimiam humiliationem. Item Angelus propter nostram exaltationem; & Virgo beata propter nostram inauditam parturitionem. Debemus etiam egredi extra nos per gratiarum actionem, & laudis, quod significatum est, ubi dicitur, quod *Maria sumpsit tympanum & præcinebat dicens: Cantemus Domino, &c.* Tympanum fit de corio in ligno extenso, & virga percusso. Per corium intelligitur Christi corpus quod fuit album in nativitate, rubicundum in cruce, & nigrum in morte, & fuit extensum in ligno crucis: *Extendens cælum sicut pellem, & sicut percussus disciplina pacis.* Propter scelus populi mei percussus eum. Ex ista percussione resonabat tinnitus piæ conquestionis in auribus patris, amoris in auribus matris, doloris in auribus humani generis. *O vos omnes qui transitis, &c.* Et charitatis in auribus hostis quando dicebat: *Pater ignosce illis.* Secundo ponitur præsentia Christi corporalis exhibitio, cum dicitur, & *Dominus erit vobiscum.* Dominus importat potestatem, honorem, & timorem: Hoc autem quod dicit *vobiscum* e contrario importat æqualitatem, humilitatem, & amicabilem amorem: est ergo sensus, ille qui erat Dominus per potestatem, cras erit vobiscum per naturæ æqualitatem: *Non confunditur eos vocare fratres, &c.* Ille qui erat Dominus per honorem & reverentiam, cras erit vobiscum per humilem præsentiam. *Exinanivit semetipsum, &c.* Ille qui erat Dominus per timorem, cras erit vobiscum per amicabilem amorem. Augustinus. Ama amorem illius qui amore tui amoris descendit in uterum Virginis, & ibi amorem suum amoris tuo copulavit humiliando se, sublevando te, conjungendo naturam suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Tertio ponitur nostra profunda humiliatio, cum dicitur: *Ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt.* Est autem adoratio recognoscere in Deo plenam dominationem: & ista recognitio habet fieri corde, ore, corpore, & munere. Corde quatuor modis, scilicet fide, ut in eum credamus tanquam in summe verum; amore, ut ipsum diligamus tanquam summe bonum; timore, ut ipsum metuamus tanquam omnipotentem; spe, ut in ipsum speremus tanquam misericordem: Istæ autem sunt quatuor species aromaticæ quæ ponuntur in thimiamate. Primam tamen speciem non habent hæretici sive homines vani qui plus credunt fabulis quam verbis divinis: Secundam non habent avari, qui plus diligunt nummum quam Deum: Tertiam non habent præsumptuosi: Quartam non habent desperati. Habet etiam fieri hæc recognitio ore, ut scilicet ipsum laudemus, benedicamus, & adoremus. Habet etiam fieri corpore, scilicet inclinatione, genuflexione, & prostratione. Habet fieri munere, ut scilicet in signum divinitatis atque dominii oblationes, & primitias sibi demus.

Exod. 15.

Psal. 103.

Isai. 53.

Thre. 1.

Dominus
quid importat.

Hebr. 2.

Phil. 2.

August.

Adoratio
quomodo
fienda.

4. Reg. 7.

Annuntiatio
duplex.

Gen. 3.

Luc. 2.

Isai. 26.

Zach. 2.

Psal. 44.

Joan. 1.

Dura
erant.

Psal. 17. Ita, & facta sunt flexibilia; *Inclinavit celos & descendit, & caligo sub pedibus ejus.* Factum est enim flexibile celum materiale, ut homines fuscipiat: intellectuale, id est Angelus ut hominem diligat: *Ipse Deus descendit, & homines reconciliavit.* Caligo sub pedibus ejus fuit, quia mortem suppeditavit. Tertio erat falsitas in credendis: contra hoc venit Dominus afferens novam legislationem: **Isai. 33.** *Dominus judex noster, Dominus legifer noster; Dominus rex noster, ipse salvabit nos.* Secundum autem Dionysium ad perfectum dominium tria requiruntur, id est præeminentia, continentia, permanentia: Sed Deus non videbatur dominari in mundo, nec quantum ad præeminentiam. *Facti sumus quasi in principio, cum non dominaveris nostri.* Nec quantum ad continentiam: *Domine Deus noster possederunt nos Domini absque te.* Nec quantum ad permanentiam, quia videbatur a Domino cecidisse. *Tradam Ægyptum in manus Dominorum crudelium.* Sed hodie ipsum dominium recuperavit. *Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur;* **Luc. 1.** Ecce præeminentia: *Et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, &c.* Ecce continentia; *Et regni ejus non erit finis,* Ecce permanentia. Quarto erat fatuitas, & insipiditas in diligendis: contra hoc venit panis totus suavitatis: *Panem de celo præstitisti illis, omne delectamentum in se habentem, &c.* **Joel. 3.** Unde cantat Ecclesia, & est sumptum de Johelle & Amos. *In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel.* Per lac intelligitur Christi humanitas, per mel divinitas, per dulcedinem totus Christus, qui totus erat dulcis & suavis. Quidam autem delectantur circa ea quæ spectant ad humanitatem, isti fluunt lac: quidam circa ea quæ spectant ad ejus divinitatem, isti fluunt mel: quidam circa totum Christum, isti fluunt & distillant dulcedinem. Secundo hæc dies est gaudiosa, ideo dicitur: *Si tacuerimus.* Non enim debemus tacere corde, sed annuntiare ore; corde quidem non debemus tacere, sed magnam exultationem habere: *Cantantes & psallentes in cordibus. Gaudete in Domino semper, &c.* Istud enim gaudium debet esse magnum, quantum ad impermixtionem, ideo dicitur: *Gaudete in Domino.* Quantum ad perpetuationem, ideo dicitur: *Semper.* Quantum ad intentionem, ideo dicitur: *Iterum gaudete.* Quantum ad ostensionem, ideo dicitur: *Modestia vestra nota sit.* Quantum ad extensionem, ideo dicitur: *Omnibus hominibus.* Debemus etiam annuntiare ore, verbo & signo. Verbo: *In psalterio decachordo psallam tibi.* Per psalterium decachordum intelligimus Christum incarnatum, in quo fuerunt quinque chordæ, id est, vulnera quinque, ostendentes suam humanitatem. Et quinque ostendentes majestatem, scilicet nativitas supernaturalis, gloria resurrectionis, majestas ascensionis, missio Spiritus sancti, & judiciaria potestas. Debe-

mus etiam laudare signo, id est, corporis prostratione, ut Christo vicem rependamus, qui totaliter se prostravit, & nihil sibi de se retinuit; nec proprium amorem. *Etenim Rom. 1. Christus non sibi placuit, &c.* Nec proprium sensum: *Mea doctrina non est mea.* Nec Joan. 7. propriam voluntatem retinuit: *Non mea, Luc. 22. sed tua voluntas fiat.* Nec propriam operationem: *A me ipso facio nihil.* Nec pro. Joan. 8. priam, sed communem conversationem. *Post Bar. 3. hoc in terris visus est, &c.* Vade ergo, & Luc. 10. tu fac similiter, ut de te nihil retineas. Nec amorem: *Qui amat animam suam, &c.* Joan. 12. Nec proprium sensum: *Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.* Nec voluntatem: *Si Matth. 16. quis vult venire post me, abneget semetipsum, &c.* Nec propriam operationem: *Ope- Gal. 6. remur bonum ad omnes.* Nec propriam conversationem: *Conversationem vestram 1. Pet. 2. inter gentes habentes bonam.*

SERMO V.

Nativitatis Festum in choro & in capitulo prævenitur.

O Portet solem prævenire ad benedictionem. **Sap. 16.** Ortum veri solis crastino celebrandum hodie dupliciter prævenimus, scilicet in choro, & in capitulo. In choro autem tripliciter. **Prima Nativitatis festum quare a laudibus inchoatur.** præventio est, quia hæc festivitas Nativitatis Dominicæ hodie in laudibus inchoatur, quod est insolitum & singulare; & hoc triplici de causa; Prima est, quia hæc festivitas incepit a laudibus tam angelorum, qui dixerunt: *Gloria in altissimis Deo,* quam pastorum; de quibus dicitur: *Reversi sunt pastores laudantes, & glorificantes Deum, &c.* **Luc. 2.** Secunda est, quia omnes creaturæ ipsam laudant, unde Propheta inducit omnes creaturas ad laudandum Christi adventum, dicens: *Lætentur celi & exultet terra, &c.* **Ter- Psal. 95.** tia ratio est, quia ea est materia & ratio omnis laudis: Omnes enim qui cantica laudis ediderunt; aut ediderunt propter immensum gaudium, ut illud: *Exultavit cor meum in Domino.* **1. Reg. 2.** Aut propter completum desiderium, ut illud: *Nunc dimittis servum tuum Luc. 2.* **Domine.** Aut propter receptum beneficium, ut illud: *Cantemus Domino gloriose, &c.* **Exod. 15.** Et sicut fuit canticum Zach. & B. Mariæ. Recte igitur hæc festivitas a laudibus inchoatur, quia hodie evenit nostrum gaudium. *Gaudete & laudate simul deserta Hierusalem, &c.* **Isai. 52.** **Agg. 2.** Nostrum desiderium: *Veniet desideratus cunctis gentibus.* Et nostrum beneficium nobis datum. *Parvulus natus est nobis. Isai. 9.* Secunda præventio est, quia festivitas crastina hodie nobis crebro pronuntiatur. Et facit Ecclesia ad similitudinem alicujus civitatis regem aliquem expectantis. Venit enim unus nuntius, qui dicit, quod rex quidam venit, sed adhuc multum longe est; & istum nuntium mittit Ecclesia in prima Dominica de Adventu. *Aspiciens a longe, &c.* Sed quo-

quoniam audientes regem longe esse ex hoc posset dubitari, quod nimis tardaret, & ex hoc essent in aliquo mœrore, ideo mittit secundum nuntium in secunda Dominica, dicens scilicet: *Hierusalem cito veniet salus tua, quare mœrore consumeris, &c.* Deinde mittit tertium in tertia Dominica, qui dicit, quod jam apparet persona regis dicens. *Ecce apparebit Dominus.* Jam apparet militia regis, cum subditur: *& cum eo sanctorum militia.* Jam apparent vexilla regis, cum subditur: *Habens in vestimento, & in femore suo scriptum, &c.* Tunc etiam mittit præconem, ut omnes conveniant, & sint parati: & hoc in quarta Dominica, cum dicit: *Canite tuba in Syon, vocate gentes, &c.* Quando autem constat, quod crastino est venturus, tunc non unum, sed plures nuntios mittit. Unus dicit: *Hodie scietis, quia veniet Dominus.* Alius dicit: *Cras egrediemini, &c.* Alius dicit: *Crastina die delebitur iniquitas terræ.* Alius dicit: *Cras faciet Dominus inter vos mirabilia.* Tertia præventio est, quia nostra sanctificatio & præparatio nobis prædicatur. Sponsa quidem debet se præparare secundum nobilitatem sponsi; de cujus nobilitate dicitur. *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Candidus quantum ad carnem puram, rubicundus quantum ad animam charitate succensam, *electus ex millibus* quantum ad divinitatem veram. Sponsa igitur, ut sponso assimiletur, debet assumere vestes albas puritatis, rubeas charitatis: *Byssus, & purpura indumentum ejus, & varias multiplicis virtutis.* Sicut dicitur: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, &c.* Secundo prævenimus hanc festivitatem in capitulo, & hoc tripliciter. Primo, quia singulari modo prænuntiatur, cum dicitur: *Anno Cæsaris Augusti 42. &c.* Et fit ibi annuntiatio in triplici lingua, ut dictum

est, scilicet in latina, hebraica, & græca. Istæ enim tres linguæ laudant Christum in mundum venientem, sicut patet hic. Laudant ipsum morientem, quia crucis titulus scriptus erat græce, hebraice, & latine. Laudabunt ipsum in cælo regnantem, sicut patet in Missa, ubi ejus gloriam laudamus; latine, ut patet in Epistolis, Evangeliiis, & cantu: Græce, sicut in Kyrie eleison; & hebraice, sicut in Alleluja, & Amen. Secunda præventio est, quia in terra nos prosternimus, ut de sua visitatione sibi gratias referamus. *Audierunt quod visitasset Dominus filios Israel, & prostrati adoraverunt.* Legitur Jonæ 3. *quod rex indutus est sacco, & sedit in cinere, & omnes servi idem fecerunt.* Rex Christus sedit in cinere, quando indurus est carne; & ideo nos debemus sedere in cinere, & nos profunde humiliare, & sibi gratias agere tympanum assumentes & dicentes: *Cantemus Domino, &c.* tympanum enim est forma sphaerica, pellis extensa, & melodia; sic in Christo fuit divinitas æterna, caro crucifixa, & anima omni jubilatione plena. Istum debemus assumere per meditationem; & sibi cantare per gratiarum actionem. Tertia præventio est, quia sermo in vigilia præponitur: Dicit autem Ambr. super *Beati immaculati*, quod sermo Dei habet illuminare, accendere, & mundare: Nos igitur expectamus ortum veræ lucis, solis, & ignis. Convenienter igitur sermo præponitur, ut quia habet illuminare, disponamur ad illuminationem lucis refulgentis. *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.* Quia habet calefacere, disponamur ad calefactionem solis incalcescentis. *Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol.* Quia mundare, disponamur ad purificationem ignis consumentis, & purgantis. *Ipse enim quasi ignis conflans.*

SERMO IN NATIVIT: DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

SERMO I.

Multi Christum venturum prænuntiaverunt, venisse vero omnes creaturæ testatæ sunt.

Matth. 1.
August.

Iacob genuit Ioseph virum Mariæ. Augustin. dicit in lib. de Trinitat. Testimonia quædam venturum prænuntiaverunt, quædam venisse testatæ sunt creaturæ eum, per quem facta sunt. Factum quippe creatorem per quem facta est omnis creatura, omnem crea-

turam testem habere oportebat. Ex his verbis duo eliciuntur: Unum, quia Christum venturum multi prænuntiaverunt. Secundum, quia ipsum venisse omnes creaturæ testatæ sunt. Circa primum notandum, quod ipsum multi prænuntiaverunt, sicut fuerunt Prophetæ, qui eum prædixerunt; Patriarchæ, qui ipsum in mundum per generationem adduxerunt, quorum genealogiæ hodie recitantur: Et ideo illa genealogia debet esse nobis valde speciosa ad videndum, quia ex ea processit ille, de quo dicitur; *speciosus forma, &c.* Dulcis ad audiendum, quia ex ea pro-

processit ille, qui secundum Bernard. habet in ore mel, in aure melos, in corde jubilos: Debet esse delectabilis ad adorandum, quia ex ea processit ille, de quo dicitur: *Sicut cinnamomum & balsamum odorem, &c.* Debet esse sapida ad prægustandum, quia ex ea processit ille, de quo dicitur ibid. *Qui edunt me, adhuc esurient, &c.* Debet esse suavis ad amplexandum, quia ex ea processit ille, de quo dicitur: *Quoniam tu Domine suavis, & mitis, &c.* Circa secundum notandum, quod omnes creaturæ Christi nativitatem testatæ sunt. Primo creatura cælestis, quæ ostendit ejus æternitatem, unde dicit Chrysost. quod unus circa solem circulus aureus apparuit, in circulo autem æternitas designatur. Manifestavit suam potestatem, sicut patet in stella, quæ Magis apparuit, quæ puero obsequium præstitit, & quam puer de novo creavit. Manifestavit ejus cum Patre & Spiritu sancto æqualitatem, quia tunc tres soles in oriente apparuerunt, qui ad unum corpus solare postmodum sunt redacti. Manifestavit suam cum patre puritatem, sicut patet in stella, quæ in forma puellæ puerum tenentis in ulnis apparuit; Stellæ enim natura purissimæ sunt. Secundo testificata est creatura terrestris, sicut patet in quatuor elementis: Terra enim induit novam fecunditatem, quia de vineis Engaddi balsamum miraculose prorupit: Aer induit novam claritatem: *Claritas Dei circumfulsit illos.* Et aqua induit novam saporis dulcedinem, quia tunc fons aquæ Romæ in oleum est conversus, ignis induit novam virtutem, quia cum ignis sit illuminare & comburere, habuit virtutem illuminativam, & non consumptivam: hoc significatum est in rubo, qui ardebat, sed non comburebatur: Quia Virgo beata fuit igne Spiritus sancti inflammata, & nullo igne concupiscentiæ adusta, sed illuminata, &c. Tercio ejus nativitatem testificata est creatura vegetativa, quia tunc vinea Engaddi induit novum florem: *Vinea nostra floruit novum fructum: Fructus ejus dulcis gutturi meo.* Induitque novum balsami liquorem: *Quasi balsamum non mixtum odor meus.* Quarto testificata est creatura sensibilis; nam bos & asinus ipsum suum dominum cognoverunt: *Cognovit bos possessorem suum, &c.* Ipsam flexis genibus adoraverunt: *Glorificabit me bestia agri,* quia a comestione fœni, super quod puer jacebat, abstinuerunt. Quinto testificata est creatura rationalis, sicut patet in Cæsare Augusto, qui tunc publicas statuas per mundum fieri jussit, Romanis debita dimisit, & vocari Deus renuit: & quamvis horum significationem non intelligeret, Spiritus tamen sanctus intellexit; per hoc enim significabatur, quod Christo venienti debemus præparare viam cordium: *Parate viam Domini;* quod ipse debebat dimittere debita peccatorum: *Omne debitum dimisi tibi, &c.* Et quod veniebat ille, qui erat naturalis Dominus & rex universorum; unde propter ab-

sentiam justî Domini humanum genus conquerebatur: *Domine Deus noster possederunt nos Domini absque te.* Sexto testificata est creatura intellectualis, id est, Angeli, qui quidem testificati sunt eum patenter, honorabiliter & lætanter. Christus quidem occulte venerat; sed Angeli non sunt passi ipsum penitus occultari; & ideo Angelus ipsum pastoribus patenter annuntiavit, dicens: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, &c.* Testificati sunt honorabiliter, quia non unus vel duo, sed exercitus militiæ cælestis de cælo venit. Testificati sunt lætanter, dicentes: *Gloria in altissimis Deo.*

SERMO II.

Virgo beata a matrimoniali fœdere, a nomine, atque a virginali pudore describitur.

Jacob genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. Virgo beata in his verbis tribus describitur. Primo a matrimoniali fœdere, cum dicit: *Joseph virum Mariæ.* Voluit enim Christus matrem suam habere sponsum multiplici de causa: Ipsa enim erat tenera puella, ideo indigebat viro maturo & grandævo, ut ab ipso custodiretur: Erat sola, ideo indigebat fidei socio, a quo in partu, & ante partum, & post partum associaretur: Erat Virgo verecunda, ideo indigebat viro matrimonialiter copulato, ne tanquam adultera infamaretur: Erat multis laboribus exponenda, ideo indigebat magno adjutorio, quo relevaretur: Erat diabolo suspecta, ne scilicet esset illa de qua Isaias prophetaverat; *Ecce virgo concipiet & pariet, &c.* Ideo debuit esse in matrimonio, ut illud mysterium diabolo celaretur. Secundo describitur a nomine, cum dicitur *Mariæ*; quæ alio nomine dicitur domina; & interpretatur stella & illuminatrix: Est ergo domina & imperatrix, & ideo tanquam domina contra diabolum tria potestative exercuit. Primum quia ipsum de cordibus fidelium expulit; hoc significatum est in templo pacis quod corruit: Sicut enim boni sunt templum Dei, sic & mali sunt templum diaboli. Ceciderunt igitur prout erant templum diaboli, & facti sunt templum Dei. Secundum quia principem dæmonum contrivit; hoc significatum est per illam magnam statuam, quæ erat Romæ arte diaboli in aere sublevata, de qua responsum est, quod non caderet donec Virgo pareret, quæ nocte qua peperit cecidit; per quod significatur quod potestas principis dæmonum per Virginem contrita fuit; hoc significatum est in statuis idolorum, quæ in Ægypto corruerunt; Hieremias enim in Ægyptum descendens, signum eis dedit quod tunc idola sua corruerent, quando Virgo pareret: Ideo Sacerdotes illi imaginem Virginis cum puero

Primo.

Mariam Christum quare sponsum habere voluit.

Isai. 7.

Maria contra diabolum tria potestative exercuit.

SERMO III.

Humanī generis periculum, periculi magnum remedium atque præconium ponitur.

in secreto templi adorabant, sed in ipsa nocte qua peperit, idola corruerunt. Secundo dicitur stella, ideo Romæ apparuit in forma stellæ puerum bajulantis, quæ erat circumdata aureo circulo, & erat juxta solem, & audita est vox. *hec est ara cæli*: per hoc significatur quantæ fuerit puritatis, quia visa in specie stellæ, quæ est naturæ purissimæ: Quantæ dignitatis, quia circumdata aureo circulo; Tota enim curia cælestis in modum coronæ ipsam circumdat, & ornat; unde cantat Ecclesia: *Circumdabant eam flores rosarum, & lilia convallium*. Quantæ sit potestatis, quia erat juxta solem, id est Christum; hoc significatum est ibi: *Positus est thronus matris juxta thronum regis*. Quantæ sit pietatis, quia vocata est ara cæli: Sicut enim altare est medium inter Deum & populum, sic ipsa est mediatrix inter Deum, & nos. Tertio dicitur illuminans sive illuminatrix, quia hominem cæcum illuminavit; & hoc significatum est, quod vinea Engaddi florem attulit, fructum produxit, & etiam balsami liquorem emisit. Homo quidam habebat oculum carnis sanguine olentem, quia carnalia desiderabat; sed Virgo florem protulit qui in passione attritus, & excoctus, oculo carnis est appositus, & ipsum sanavit: Habebat etiam oculum affectus insipidum, quia spiritualia sibi despiebant; sed fructum protulit cujus dulcedo ipsam insipiditatem fugavit: Habebat etiam oculum intellectus obscurum, quia Dei veritatem non recognoscebat, sed liquor balsami omnem impuritatem abstersit. Tertio describitur a virginali pudore, quod notatur cum dicitur; *de qua natus est, &c.* non de quibus. Decuit ipsam Virginem esse, quia Deus sibi committebat pretium redemptionis humanæ, ideo debuit & decuit esse vas integrum ne effunderetur: Virginitas enim perfecta, integras est carnis & mentis; Sed de multis dicitur: *Cor fatui quasi vas confractum, &c.* Committebat sibi thesaurum divinæ sapientiæ, ideo debuit esse vas novum: Virginitas enim totum hominem novum facit; hoc significatum est, ubi dicitur, quod Elisæus, id est, Deus pater posuit sal, id est, divinam sapientiam in vas novum, id est, in Mariæ uterum. Committebat sibi balsamum divinæ gratiæ, ideo debuit esse vas mundum: Virginitas enim dicit perfectam munditiam mentis & corporis; unde Propheta petens Spiritus sancti gratiam, primo petit vasis munditiam, dicens: *Cor mundum crea in me Deus, &c.* Committebat sibi splendorem paternæ gloriæ, ideo debuit esse vas admirandum: *Vas admirabile, opus Excelsi.*

Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, & subditur: *Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, &c.* Quando Rex aliquis est venturus, multi nuntii destinantur: Sic etiam ante faciem hujus regis, in qualibet trium Missarum tres nuntios mittit, scilicet unum Prophetam, unum Evangelistam, & unum Apostolum: & isti sunt omnes fide dignissimi: Nam Propheta, scilicet Isaias fuit a Spiritu sancto inspiratus: Apostolus usque ad tertium cælum fuit raptus, Evangelista, scilicet Lucas, qui in duabus Missis ponitur, fuit a beata Virgine doctus: Joannes qui ponitur in tertia Missa, fuit a fonte pectoris Christi aqua sapientiæ potatus. Verba igitur præmissa sunt unius de his tribus legatis, in quibus tria ponuntur. Primum est humani generis magnum periculum cum dicitur: *Populus qui ambulabat in tenebris, &c.* Tenebræ quidem quatuor incommoda inducunt, scilicet horrorem, obscuritatem, tristitiam, & frigiditatem. Homines igitur tunc erant in tenebris, quia erant in horrore & in timore, ex eo quod erant in potestate dæmonum traditi: *Factæ sunt tenebræ horribiles* Exod. 10. *in universa terra Ægypti*. Erant in obscuritate, quia erant multiplici ignorantia involuti: *Nos quidem involvimur tenebris* Job. 37. Erant in tristitia, quia Dei visione erant privati. *Quale gaudium mihi est, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video* Tob. 5. Erant in frigore, quia igne divini amoris alieni, illo scilicet igne de quo dicitur: *Ignem veni mittere in terram, &c.* Sed populus qui erat in his tenebris hodie vidit lucem magnam, illam scilicet de qua dicitur: *Lux orta est justo* Psal. 96. Lux autem habet assecurare, illuminare, lætificare, & calefacere: Primo ergo assecuravit hominem, expellens & refrænans dæmonis potestatem; *Ortus est sol, scilicet Christus, & congregati sunt dæmones, & in cubilibus suis collocabuntur* Psal. 103. Secundo nos illuminavit dans veram Dei cognitionem: *Illuminare bis qui in tenebris, & in umbra mortis sedent ad dirigendos, &c.* Tertio nos lætificavit restituens Dei visionem: *Lux oculorum lætificat animam* Prov. 15. Quarto lætificavit & inflammavit infundens divinum amorem, *Ignem misit ut luceret eis per noctem* Psal. 104. Ista quatuor hodie Angelus de cælo nobis attulit: Removit enim obscuritatem & induxit illuminationem, unde dicitur: *Claritas Dei circumfulsit illos*. Removit timorem & induxit securitatem, cum dixit: *Nolite timere*. Removit tristitiam & induxit lætitiā, cum dixit: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum* Luc. 2.

SERMO IV.

De Cesare mundum describente. De Maria pręgnante atque pariente mentio fit.

EXiit edictum a Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. In hoc Evangelio fit mentio de Cesare mundum describente, de Maria pręgnante, & Maria pariente.

Circa primum notandum, quod Cęsar tunc temporis tria fecisse legitur: Primum est, quod nomen mutavit; cum enim prius vocaretur Octavianus, vocari se fecit Cęsarem in honorem avunculi sui; & Augustum propter Rempublicam augmentatam: Imperatorem quia fuit primus hoc nomine insignitus; per quod dabatur intelligi quod ille veniebat, qui electis suis nomina mutaturus erat: *Servos suos vocabit nomine alio.* Cum enim prius vocarentur Hebręi, id est transitorii, quia erant terrenis actibus dediti; postmodum vocati sunt Christiani, quia sancto spiritu sunt peruncti. Ultimo in cęlo vocabuntur filii Dei, quia per gratiam sunt in filios adoptati, & Dei hęredes effecti: *Nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, &c.* Secundo mundum descripsit, per quod datur intelligi, quod ille veniebat, qui electos suos in aternitate sua scripturus erat: Deus quidem nomina electorum suorum scripta habet in libro suo, ideo non possunt falsificari; *In libro tuo omnes scribentur.* In palatio suo, ideo non possunt deleri: *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cęlis.* In manibus suis; ideo non possunt oblivioni tradi: *Ecce in manibus meis descripsi te.* In corde suo, ideo non possunt non amari: *Epistola estis Christi scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi.* Tertio universalem pacem fecit, per quod dabatur intelligi, quod ille veniebat, qui omnes discordias remove-re debebat; Erat enim discordia inter Deum & hominem, ideo fecit se mediatorem: *Unus est mediator Dei & hominum Christus Jesus.* Inter hominem & hominem, propter diversum cultum, ideo fecit se lapidem angularem: *Ipso summo angulari lapide Christo Jesu.* Inter hominem & Angelos, ideo fecit se pastorem; ipse enim est ille pastor, de quo dicitur: *Qui reliquit novaginta novem oves in deserto, id est, novem ordines Angelorum in cęlo: Et venit quærere ovem quę perierat.*

Secundo fit mentio de Maria pręgnante; ex quo datur intelligi, quod ipsa in utero gestabat ignem divinum, splendorem æternum, thesaurum sapientię, & fontem misericordię; ideo dicitur: *Egomater pulchrę dilectionis, &c.* Nam in quantum habuit ignem divinum, facta est mater pulchrę dilectionis:

gnum. Removit frigiditatem & adduxit verum ignem, scilicet Christum, cum ait: *Natus est nobis hodie Salvator, &c.* Secundo ponitur huiusmodi periculi magnum remedium, cum dicitur: *Parvulus natus est nobis.* Et licet Christus hodie fuerit parvulus quantum ad ætatem, matrem, staturam, familiam, lectum, cibum, & vestimentum; potest tamen dici, quod ipse fuit parvulus triplici alia ratione: Primo, quia offensus de facili potest placari: Qui enim olim vixerat tanquam implacabilis: *Non parceret oculus meus super te, & non miserebor,* Modo dicit: *Prędicare agnum placabilem Domino.* Secundo quia in emendo faciliter potest decipi; parvulus enim aliquando pro uno pomodat totam suam hæreditatem: Olim Deus regnum suum valde care vendebat, quia nullus ipsum emere poterat, nec pro aliqua gravi pœnitentia, nec pro morte aliqua; sed modo dat regnum pro calice aquę frigidę: *Quicumque dederit uni ex minimis istis calicem aquę frigidę, &c.* Imo pro una bona voluntate: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus;* ideo Deum quodammodo decipimus, quia ejus regnum quasi pro nihilo obtinemus: *Pronibilo salvos faciet illos.* Tertio dicitur parvulus, quia instar parvuli debet concipi per bona proposita: sed multi sunt qui abortum faciunt; quia bonum propositum ad opus non producant: *Venerunt usque ad partum, & virtus non est pariendo.* Debet etiam parturiri per bona opera: *A facie tua concepimus, & parturivimus, & peperimus spiritum salutis.* Debet nutririper perseverantiam. *Accipe puerum istum, & nutri mihi.* Debet portari per patientiam: *Subjice bumerum tuum, & porta illam,* scilicet sapientiam. Tertio ponitur istius remedii magnum præconium cum dicitur: *Et filius datus est nobis.* Magnum præconium est Dei Patris, qui tantę erga nos fuit liberalitatis, quod dedit nobis quoddam sibi proprium, scilicet suum Filium; quoddam sibi, & Filio commune, scilicet Spiritum Sanctum; Quoddam sibi Filio & Spiritui sancto commune, scilicet mundum universum & angelicum ministerium. Denique promittit vultum suum nobis. *Domine quid est homo, quod memor es ejus; aut filius hominis quoniam visitas eum.* Bernard. Denique mittis ei unigenitum tuum, immit-tis spiritum tuum, promittis ei vultum tuum: & ne quid in cęlestibus vacet ad opera solitudinis nostrę, etiam illos beatos spiritus mittis in ministerium nostrum.

Cant. 5. lectionis : Sicut enim aurum ad ignis præsentiam liquefcit, sic & ejus anima ad præsentiam istius ignis tota liquefacta fuit; *Anima mea liquefacta est.* In quantum habuit splendorem æternum, facta est mater timoris, id est, demonibus terribilis : Sicut enim noctua solis splendorem fugit, sic dæmones ejus maximam claritatem : *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* In quantum habuit thesaurum divinæ sapientiæ, facta est mater agnitionis. In quantum habuit fontem misericordiæ, facta est mater sanctæ spei : De his duobus dicitur; *Thesaurus desiderabilis, scilicet divinæ sapientiæ: Et oleum misericordiæ in habitaculo justī, id est in beata Virgine, quæ fuit habitatio Christi.*

III. Tertio fit mentio de Maria pariente; circa quod est notandum, quod cæteræ mulieres prægnantes ante partum habent timorem, in partu dolorem, post partum languorem : Hæc autem ante partum timere non potuit, quia habuit angelum custodientem : *Vivit Dominus quoniam custodivit me Angelus ejus, &c.* Patrem sanctificantem : *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus* : Spiritum sanctum conceptum operantem, & filium ejus uterum inhabitantem. In partu etiam non habuit dolorem; non enim dolere poterat, sed multipliciter gaudebat propter prolis majestatem, propter conservatam virginitatem, propter humani generis salvationem, & propter angelicam jubilationem; juxta illud : *Dum paris & gaudes cantant cæli agmina laudes.* Post partum etiam non habuit languorem, quia pariebat Medicum peritissimum, qui omnem languorem sanat : *Altissimus de terra creavit medicamenta, &c.* Gigantem fortissimum, qui omnem imbecillitatem sustentat. *Exultavit ut gigas ad currendam viam, &c.* Cæleste umbraculum, quod refrigerium dabat. *Virtus altissimi obumbrabit tibi.*

SERMO V.

Temporis plenitudo. Partus felicitas, matrisque veritas declaratur.

Luc. 2. **I**mpleti sunt dies Mariæ ut pareret, & peperit filium suum primogenitum. Tria ponit Evang. Primo temporis plenitudinem cum dicit : *Impleti sunt dies Mariæ.* Impleri sunt enim secundum Augustinum de civit. Dei lib. 8. unde dicit August. Ibid. Octavo Calend. Aprilis conceptus creditur Jesus Christus, quo & passus, natus autem octavo Calend. Januarii : Ab illo autem die usque ad istum, 276. reperiuntur dies. Quia igitur tanto tempore Christus in ejus utero habitavit, factus est ejus uterus fons pietatis, speculum puritatis, & vas sanctitatis. Fuit enim fons pietatis, cum enim misericordia olim habitaret in cælo : *Domine*

in cælo misericordia tua. Et postmodum Psal. 35. incluserit se in quodam angulo, id est, Judæorum populo : *Notus in Judæa Deus,* Psal. 75. &c. Tandem infundebat se Virginis utero : *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Hodie autem emanavit in toto mundo : *Misericordia Domini plena est terra.* Hoc significatum est Romæ in fonte, cujus aqua in oleum conversa largiter emanavit. Secundo factus est ejus uterus speculum puritatis : Spiritus Sanctus enim purificavit ejus mentem, Filius inhabitavit ejus ventrem, & mentem : *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus.* Si quis igitur habet maculam superbiæ, debet speculari ad ejus humilitatem; si quis maculam immunditiæ, ad ejus puritatem; sic de aliis. Tertio factus est vas sanctitatis : *In me omnis gratia vitæ & veritatis, &c.* In illo enim vase, scilicet in Mariæ ventre, Deus posuit unguenta, quæ habent vivificare mortuos, ideo dicitur : *In me omnis gratia vitæ.* Posuit collyria, quæ habent illuminare cæcos, ideo subditur : *Et veritatis.* Posuit balsamum, quod habet præservare mortuos, ideo subditur : *In me omnis spes vitæ.* Posuit electuaria, quæ habent confortare debiles, & infirmos, ideo subditur : *Et virtutis.*

Secundo ponit Evangelista virginei partus felicitatem, cum dicitur : *Ut pareret.* ^{Partus Vir-} ^{ginis condi-} ^{tionis.} Ejus autem partus habuit tres laudabiles conditiones. Prima, quia fuit multæ puritatis, ex parte matris, & ex parte prolis : Mater enim peperit divini splendoris radium, ideo facta est magis lucida : *Lux orta est justo,* Psal. 96. scilicet de Mariæ utero. Peperit florem æternum, scilicet illum de quo dicitur : *Ego flos campi,* ideo facta est magis florida. Peperit thus odoriferum : *Quasi libanus non incensus vaporavi habitationem meam :* Et sic vocatur ibi libanus thus, ideo facta est magis odorifera. Fuit etiam purissimus ejus partus ex parte prolis : In Christo enim sunt divinitas, anima, & caro. Divinitas est pura : *Candor est enim lucis æternæ, &c.* Anima pura : *Sortitus sum animam bonam.* Caro pura : *Veni ad corpus non coinquinatum.* Ibid. Secundo ejus partus fuit multæ puritatis, quia nihil habuit de his quæ cæteræ parientes requirunt : Non enim habuit servientium peritiam, sed animalium præsentiam, scilicet bovis & asini : Nec pannorum copiam, quia vilibus pannis eum involvit : Nec ciborum abundantiam, sed multam penuriam : Nec cameræ pulchritudinem, sed stabuli fœditatem : Nec lecti molliem, sed fœni rigiditatem : Nec ignis præsentiam, sed frigoris asperitatem. Tertio fuit multæ novitatis : Fuit enim novus, quia fuit sine dolore : *Antequam parturiret, peperit, &c.* Fuit novus, quia fuit sine peccati contagione. *Virum de mille unum reperi,* scilicet sine peccato, scilicet Christum. Fuit novus, quia fuit sine corruptione; ideo Christus vocat se **vermem**

Psal. 11. vermem dicens: *Ego autem sum vermis & non homo, &c.* Vermis enim generatur de terræ humore a sole; & sic habet patrem in cælis, & matrem in terris: Sic & Christus fuit novus, quia de fæmina sine viro. **Ansel.** Fece-
rat Deus hominem, secundum Anselm. sine viro & fæmina sicut Adam; de viro sine fæmina sicut Evam; de viro & fæmina, sicut nos; de fæmina sine viro sicut hodie. **Bernard.** Fuit novus, quia secundum Bernard. in Christo novum & antiquum & æternum convenerunt; natura suprema ac media & infima conjunctæ fuerunt.

Tertio ponit Evangelista matris veritatem, cum dicit: *Peperit filium suum, &c.* Veritati matris attestatur, quia totam corporis substantiam sibi ministravit: *Factum est ex muliere, &c.* Veritati matris etiam attestatur, quod ipsum in utero novem mensibus & decimum attingens secundum Dam. portavit & fovit: *Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine.* Veritati matris attestatur, quod ipsum nutritum lacte virgineo, Spiritu Sancto purificato, & de cælo ministrato; unde cantatur: *Sola Virgo lactabat, ubere de cælo pleno.* Veritati matris attestatur, quod ipsa sibi materna compassione condoluit: Et quia naturaliter pater plus gaudet de prosperitate filii quam mater, & mater plus dolet de adversitate quam pater juxta illud: *Filius sapiens lætificat patrem, &c.* Et beata Maria fuit Christo loco patris & matris, ideo plus cæteris matribus doluit de Christi passione, & plus gavisa est de ejus resurrectione.

SERMO VI.

Nativitas Christi maximæ jucunditatis, dignitatis, & utilitatis extitit.

Luc. 2. **E**cce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est nobis hodie Salvator, &c. Circa nativitatem Salvatoris angelus tria ponit: Primo quod sit magnæ jucunditatis, cum dicit: *Ecce Evangelizo vobis gaudium magnum.* Fuit enim magnum quantum ad quadruplicem dimensionem; nam fuit altum, quia usque in cælum ascendit, & sic angelos lætificavit, quod cælos reliquerunt, & ad pastores venientes suum eis gaudium retulerunt. Fuit profundum, quia infernum penetravit, & sanctos qui erant in limbo lætificavit: *Habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis.* Fuit longum, quia ivit usque ad orientem & Magos sic lætificavit, quod sua regna reliquerunt, & ad puerum cucurrerunt. Ivit etiam in occidentem, ubi Augustum lætificavit quod imagine visa, thura obtulit: *Attingit a fine usque ad finem fortiter, &c.* Fuit latum, quia perfudit præteritos. *Abraham pater Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

vester exultavit, &c. Præsentem, unde dixit Angelus: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.* Et extenditur ad futuros: Ambros. Hæc est gloria Ambros. Natalis Domini, ut in futurum transeat ad prædestinatos, & in perpetuum maneat ad devotos. Secundo est magnæ dignitatis, quod notatur cum dicitur: *Natus est nobis*, id est, de vobis, de vestra progenie, quod ad maximam dignitatem hominis cedit ex eo, quod majorem cum Deo, quam angelus parentelam contraxit: Cum enim triplex sit cognatio, scilicet legalis, quæ est per adoptionem; spiritualis, quæ est per sacri regenerationem; & carnalis, quæ est per propagationem; Angeli tantum Deo attinent cognitione legali, quia eos per suam gratiam in filios adoptavit. Homo autem Deo attinet ex cognatione legali, quia eum per gratiam adoptavit. *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum;* spirituali, quia per baptismum nos regeneravit: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, &c.* Joan. 1. Et carnali, quia de nostra progenie carnem assumpsit: *Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abraham.* Tertium est magnæ utilitatis, quod notatur, cum dicitur: *Salvator mundi.* Homo quidem quinque infirmitates patiebatur, scilicet tumorem superbiæ; cæcitatem ignorantie, insipiditatem in mente, vulnerationem culpæ, & fæctorem consuetudinis pravæ: Sed ab istis quinque infirmitatibus nos salvavit per quinque remedia quæ adduxit. Portavit enim carnem de qua fecit emplastrum; sanguinem, de quo fecit collyrium; spiritum humanum, de quo fecit mel dulcissimum; animam, quæ fuit vas unguentarium; & divinitatem, quæ fuit balsamum pretiosum. Prima igitur infirmitas erat tumor superbiæ, & iste primo ortus est in cælo, deinde in terrestri paradiso, tandem sparsus est in universo mundo; ideo Christus de sua carne fecit emplastrum, quod istum tumorem maturavit, & fregit. Fit autem emplastrum de herbis, & floribus abscissis, contritis & coctis: Caro Christi fuit herba, sicut & nostra; *Omnis caro fenum.* Isai. 40. Fuit flos, & hoc propter innocentiam & puritatem. Fuit abscissus per mortem: *Qui abscissus est de terra viventium.* Contritus per flagellationem, ibidem: *Attritus est propter scelera nostra.* Et coctus per penarum nimiam adustionem: *Ossa mea sicut cremum aruerunt;* Ecce humilitatis exemplum, superbiæ medicamentum. Secunda infirmitas erat cæcitas ignorantie, ideo Christus de sanguine suo fecit collyrium, quo cæcum illuminavit: *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Istud autem collyrium factum est de saliva & terra, id est deitate, & humanitate, ut habetur. De melle & cera: id est, de divinitate melliflua, & carne incorrupta: De Jonatha, qui gustavit favum mellis, & illuminati sunt oculi ejus. Tertia infirmitas erat insipiditas in mente, quæ

spiritualia sibi despicbant; ideo Christus de Spiritu Sancto mel dulcissimum fecit, quod insipiditatem hominis dulcoravit. *Spiritus meus super mel dulcis.* Ejus autem dulcedo non sentiebatur quamdiu in vase corporis clausa morabatur, sed quando inclinato capite tradidit spiritum, tunc sua dulcedo replevit cælum & mundum; unde cantat Ecclesia; Hodie per totum mundum mellisui facti sunt cæli: Nam & pater sic factus est mellisui, quod fuit reconciliatus; Angelus sic mellisui, quod fuit pacificus; Homo qui erat in limbo, sic mellisui, quia immenso gaudio fuit repletus. Quarta infirmitas erat vulnus culpæ. *Vulnus & livor & plaga tumens non sunt circumligata*, &c. Ideo Christus de anima sua fecit vas unguentarium, in quo continentur omnia unguenta omnium vulnerum & infirmitatum. Omnia enim vulnera animæ causantur, aut ex infirmitate, aut ex ignorantia, aut ex malitia; Sed dicitur; *Vidimus gloriam ejus*; id est, gloriosam misericordiam ejus, *plenum gratiæ & veritatis*; Nam gloriosa misericordia ejus, sanat vulnus causatum ex malitia, gratia ejus sanat vulnus causatum ex infirmitate humana, veritas ejus sanat vulnus causatum ex ignorantia. Quinta infirmitas erat fœtor consuetudinis pravi; ideo Christus attulit divinitatem, tanquam balsamum pretiosum, cujus odorem sensit Lazarus quatrduanus, & fœtidus, & revixit. Est autem prima dies mala delectatio, secunda malus consensus, tertia malum opus, quarta mala consuetudo: & tunc homo efficitur fœtidus coram Deo, & mundo. Qui ergo ad odorem istius balsami non refurgit, magis est insensibilis, quam mortuus, fœtidus, & immundus.

SERMO VII.

De quatuor quæ in Christi Nativitate apparuerunt.

Apparuit benignitas, & humanitas salvatoris nostri Dei, &c. Circa nativitatem Christi quatuor Apostolus apparuisse testatur. Primo benignitas Dei, cum dicit: *Apparuit benignitas.* Quæ quidem apparuit in benigna erga nos dilectione: Cum enim amor tripliciter comprobetur, scilicet dono, passione & opere; Pater amorem suum nobis ostendit dono, quia nobis filium suum dedit; *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Filius ostendit passione. *Cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Spiritus Sanctus ostendit opere, quia dona sua nobis tribuit, & incarnationem Christi operatus fuit. Secundo apparuit humanitas Dei, & hoc in nostræ carnis assumptione, quando dicitur, & humanitas, de

qua benigna humanitate assumpta dixit Angelus pastoribus; *quia invenietis infantem* Luc. 2.
pannis involutum, & positum in præsepio; ecce signa suæ humanitatis; scilicet humilitas ejus, ideo dicit: *invenietis infantem*; Paupertas ejus, ideo subdit: *Pannis involutum*; & asperitas, ideo dicit: *Positum in præsepio.* Solent Reges coram se deferre vexilla; sic Christus in hunc mundum veniens signum, & vexillum suum ante se portavit, in quo picta est humilitas, paupertas, & asperitas. Illi ergo qui habent humilitatem sunt de familia Christi: *Hoc enim sentite in vobis quod* Philipp. 2.
& in Christo Jesu, &c. Illi autem qui habent superbiam sunt de familia diaboli: *Ipse* Job 41.
est rex super omnes filios superbiæ: Illi qui habent paupertatem de familia Christi sunt: *Vade & vende omnia quæ habes, & dapa-* Matth. 19.
peribus, &c. Illi autem qui sequuntur avaritiam sunt de familia diaboli, unde avaritia dicitur idolorum servitus. Illi qui habent carnis asperitatem sunt de familia Christi. *Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt, &c.* Illi autem qui sectantur luxuriam sunt de familia diaboli: *In eos qui* Tob. 6.
libidini vacant habet potestatem daemon. Tercio apparuit pietas Dei, quod notatur cum dicitur: *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit.* Et hæc pietas attenditur in nostræ salutis operatione: Homo autem infirmus sanus non efficitur, nisi contraria remedia sibi dentur. Infirmus fuerat homo per superbiam per quam secundum Dam. crexit se contra Deum, id est contra ipsius præceptum usque ad Deum, id est, usque ad divinitatis appetitum, & supra Deum, id est, supra voluntatis suæ beneplacitum; Ideo Christus ut hominem ab ista infirmitate sanum faceret, humiliavit se propter homines, id est, propter ipsorum salvationem, usque ad homines, id est, usque ad humanæ naturæ susceptionem, & infra homines propter passionis nimiam abjectionem, ita ut dicat: *Ego sum vermis & non homo.* Quarto ap- Psal. 21.
paruit liberalitas Dei, quod notatur cum dicitur: *Ut justificati gratia ipsius hæredes* Tit. 3.
simus, &c. Ejus autem liberalitas in hoc apparet, quod accepit a nobis vilia, & dedit nobis pretiosa; nam sicut dicit August. super: *Ut liberaret eos qui timore mortis, &c.* Hebr. 2.
A nobis accepit tres merces nostras, scilicet nasci, laborare, & mori: & dedit nobis tres suas, scilicet renasci, resurgere, & in æternum regnare. De prima merce quam accepit a nobis dicitur: *Parvulus natus est nobis.* Isai. 9.
De secunda: *Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea.* De tertia: *Factus est* Philip. 2.
pro nobis obediens usque ad mortem. De prima merce quam nobis dedit dicitur: *De-* Joan. 1.
dit eis potestatem filios Dei fieri; de secunda: *Ego resuscitabo eum in novissimo die*; Joan. 6.
de tertia: *Complacuit patri vestro dare vo-* Luc. 12.
bis regnum, &c.

SERMO VIII.

De fructibus Incarnationis.

Joan. 1.

Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Ex eo quod verbum factum est caro, sex causari videntur. Pri-

Parentela
quomodo con-
trahatur.

Heb. 2.

Jer. 31.

Rom. 8.

Liberalitas
Dei.

mo in Patre magna charitas, quæ tanta fuit, quod nostram sororem, scilicet humanam naturam filio suo in sponsam dedit, & sic nobiscum parentelam contraxit: Parentela autem contrahitur aliquando dando tantum, aliquando accipiendo tantum, aliquando dando & accipiendo. Deus cum Angelis parentelam contraxit tantum dando, quia imaginem suam eis dedit, sed non accipiendo, quia naturam eorum non assumpsit; Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ, &c. Cum homine autem contraxit accipiendo & dando: Dando, quia suam imaginem ei dedit: Accipiendo, quia humanam naturam assumpsit. De hac tamen infusa charitate dicit: *In charitate perpetua dilexi te.* Secundo in patre ostenditur magna liberalitas: *Proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Quomodo etiam nunc cum illo nobis omnia non donavit? Voluit Deus ostendere se liberalem, ideo dedit terrena ad usum nostrum: Voluit Deus ostendere se liberaliorem, ideo dedit nobis cælestia in ministerium: Voluit se ostendere liberalissimum, ideo dedit se in fratrem nostrum: Voluit ostendere se super liberalissimum, ideo promisit se daturum in præmium nostrum. Per primum autem non probatur secundum; non enim sequitur, si dedit nobis terrena ad usum, quod dabit nobis cælestia in ministerium. Nec sic per secundum probatur tertium; non enim sequitur, si dedit nobis cælestia in ministerium, quod dabit nobis seipsum in fratrem nostrum. Nec per tertium probatur quartum; non enim sequitur, si dedit nobis seipsum intelligibilem, quod dabit nobis seipsum visibilem: Si dabit seipsum in præmium, quod nobis dabit seipsum in pretium, & fratrem nostrum. Sed per tertium omnia probantur; bene enim sequitur, si dedit nobis seipsum in fratrem nostrum, quod dabit nobis & terrena in dominium, & cælestia in ministerium; & tandem seipsum in præmium. Et tali probatione utitur Apostolus cum dicitur: *Proprio filio suo non pepercit, &c.* Tertio in filio ostenditur magna humilitas, de qua dicitur: *Hoc sentite in vobis, quod in Christo Jesu, quia cum in forma Dei esset. Et tangit Apostolus duplicem humiliationem in Christo: Unam usque ad humanam naturam cum dicit; Formam servi accipiens: Aliam usque ad pœnam naturæ cum dicit: Factus est obediens usque ad mortem.* Et sic Christus tantum se humiliavit, & descendit quantum descendere potuit: nam infra naturam divinam est natura angelica, infra angelicam est natura humana, infra na-

Rom. 8.
Humilitas
Christi.
Phil. 2.

turam humanam est pœna, infra pœnam est culpa, infra autem culpam nihil est, quia nihil vilius culpa; Christus autem assumendo naturam passibilem, descendit infra seipsum: *Exinanivit seipsum formam servi accipiens.* Phil. 2. Descendit infra naturam angelicam: *Minuisti eum paulominus ab Angelis.* Hebr. 2. Descendit infra naturam humanam, unde ipse ait: *Ego autem sum vermis & non homo.* Psal. 11. Descendit usque ad pœnam: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras.* Isai. 53. Usque ad culpam autem descendere non potuit, cum Deus esset, & peccatum in ipsum cadere non posset. Peccatum enim nihil est; ideo infra peccatum nihil est. Humiliando ergo se Christus usque ad pœnam naturæ, se humiliavit quantum profundius potuit. Quarto in nobis causatur magna puritas: Ex quo enim Christus naturam nostram assumpsit, multa puritate vigere debemus, alias faceremus injuriam patri nostro, qui ipsam naturam filio suo copulavit, & fratri nostro, id est, Christo, qui ipsam in unitatem personæ sibi assumpsit, & matri & sorori nostræ, id est, beatæ Virgini, quæ est mater nostra, in quantum fratrem nostrum genuit; & soror nostra, in quantum de progenie nostra descendit. Injuriam enim faceremus tori cognationi nostræ, id est, curiæ cælesti, quæ sibi injuriam reputaret, quando aliquis naturam suam macularet. Quinto causatur in judicio magna securitas. Valde enim in judicio securi esse poterimus, quando fratrem nostrum judicem universorum esse viderimus. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.* Joan. 5. Dæmones tunc eum timebunt tanquam judicem suum: *Princeps hujus mundi jam judicatus est.* Joan. 16. Angeli tanquam Dominum suum: *Timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Job. 41. Homines vero de ipso confident & ipsum amabunt tanquam fratrem suum. Unde Christus tunc dicere eis poterit illud: *Ego sum frater tuus noli timere.* Hebr. 15. Et sic dæmones eum tunc timebunt, ut judicem punientem. Angeli ipsum honorabunt, ut Dominum præsentem. Bernard. Puto quod jam me Christus spernere non poterit, os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Falsi tamen Christiani valde timere poterunt, quia a fratre suo non redimentur quantumcunque preces effuderint. *Frater non redimit, redimet homo, nec redimuntur quantumcunque sanguinem Christi pro se allegent, ideo subditur: Non dabit Deo placationem suam, & pretium redemptionis animæ suæ.* Psal. 48. Sexto causabitur in regno magna felicitas, qua tunc homo beatificabitur in corpore per visionem humanitatis, & in anima per contemplationem divinitatis. *Ingredietur & egredietur, & pascua inveniet.* Joan. 10. Nam ingredietur ad contemplandum deitatem, & ibi inveniet pascua miræ suavitatis, & egredietur ad considerandum humanitatem, & ibi inveniet pascua miræ jucunditatis.

SERMO IX.

*Plures quæstiones per adventum filii Dei
in carnem solutæ sunt.*

Eph. 2.

V*eniens evangelizabit pacem, &c.* Ante adventum filii Dei in carnem, multæ quæstiones & discordiæ erant, quas ipse omnes dissolvit & pacificavit.

*Redimi debuit
potius homo
quam Ange-
lus.*

Prima quæstio erat in sancta Trinitate, si homo deberet redimi, cum Angelus non redimebatur: Et diffinitum fuit, quod sic propter quinque rationes. Prima est, quoniam Angelus peccaverat ex se nullo suggerente, homo vero alio suggerente, & decipiente. Secunda, quia Angelus erat spiritus, & ideo debebat esse fortis, & promptus, homo vero habebat carnem, quæ semper est ad bonum infirma, juxta illud, *Spiritus quidem promptus, &c.* Tertia, quia angelica natura non tota ceciderat, humana vero tota cecidit, quia in radice peccavit, & inconveniens erat, quod tam nobilis creatura tota periret. Quarta quia Adam peccavit ex quadam infirmitate humana, & ideo peccavit in Patrem: Eva ex quadam ignorantia scæminea, & ideo peccavit in filium. Angelus autem peccavit ex certa malitia, & ideo peccavit in Spiritum sanctum. Qui autem peccat in patrem & filium, remittitur ei, qui vero peccat in Spiritum sanctum, non remittitur ei, nec in hoc sæculo nec in futuro. Quinta quia casus Angeli est mors Angeli, & ideo quando Angelus cecidit, extra statum merendi erat, homo vero quando peccavit extra statum merendi non exivit; & ideo ad misericordiam consequendam disponere se potuit. Secunda quæstio erat in sancta Trinitate, quis ad istam redemptionem iturus erat, utrum scilicet, Pater vel Filius, vel Spiritus sanctus. Et diffinitum est quod filius; liquidem Patri attribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas. Lucifer autem appetiit Dei potentiam, & ideo injuriam fecit Patri; homo appetiit Dei sapientiam: *Eritis sicut Dii scientes bonum & malum*, & ideo injuriam fecit filio. Antichristus usurpabit sibi & bonitatem Spiritus sancti, simulatam religionem ostendendo, & simulata miracula, & ideo injuriam faciet Spiritui sancto. Ad illum autem spectat dare indulgentiam, qui recipit injuriam: Si igitur Diabolus fuisset redimendus spectaret ad patrem, Antichristus ad Spiritum sanctum; quia igitur homo redimendus erat, ejus redemptio ad filium perlinebat. Tertia quæstio adhuc in sancta Trinitate erat, per quem modum homo redimendus erat? Et diffinitum est quod non per potentiam, sed per satisfactionem condignam. Homo quidem peccaverat per superbiam, inobedientiam & delectationem pravam, ideo Christus satisfacere voluit per humilitatem veram, obedientiæ promptitudinem & pœnarum afflictionem. *Humiliavit semetipsum, ecce humilitas prompta, usque*

Matth. 26.

Gen. 7.

Phil. 2.

ad mortem, ecce afflictio magna. Quarta quæstio erat inter Deum & hominem. Deus enim querebatur de homine, quod ipsum offenderat, homo vero conquerebatur de Deo, quod creaturam suam reliquerat. Istam quæstionem Christus solvit, qui mediatorem se fecit. Mediator autem debet habere communitatem, auctoritatem & strenuitatem, unde humanum genus conquerebat se non habere mediatorem, qui haberet communitatem dicens. *Neque enim viro, qui similis Job. 9. mei est respondebo?* nec auctoritatem, quæ scilicet partes utrasque possit arguere, ideo subdit. *Non est qui possit utrumque arguere;* nec strenuitatem, quæ scilicet partes possit dividere, & separare, ideo subdit: *Et ponere manum suam in ambobus.* Christus ergo fuit verus mediator, quia habuit veram communitatem cum Deo in quantum Deus, & cum homine in quantum homo. Mediator Gen. 5. *unius non est;* scilicet naturæ, sed duplicis, scilicet humanæ & divinæ. Habuit auctoritatem in arguendo. *Arguet in æquitate pro Isai. 11. mansuetis terræ. Arguite me, dicit Domi- Ibid. 1. nus.* Habuit strenuitatem in dividendo: Nam cum inter Deum & hominem esset discordia, Christus medium se posuit & pacificavit. Pa- Col. 1. *cificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.* Contingit autem sæpe, ut mediator utraque parte vulneretur, sic Christus vulneratus erat a Patre: *Propter scelus populi mei percussit eum. Isai. 53.* Et ab homine: *His plagatus sum in domo Zach. 13. eorum, qui diligebant me.* Quinta quæstio Allegationes *diaboli contra hominem* erat inter hominem, & diabolum; Diabolus enim contra hominem quatuor allegabat.

Primo instrumentum authenticum. Quo- Gen. 2. *cunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Repulsus est jam nostro advocato, quia ipsum instrumentum falsificavit dicens: *Nequaquam moriemini.* Secundo allegabat Gen. 3. præscriptionem, quia per multa millia annorum ipsum possederat, sed repulsus est propter interruptionem, tum quia ratio sæpe contradixit, tum quia Deus Prophetas suos sæpe destinavit. Tertio allegabat empti- nem, quia hominem pro comestione pomi se emisse dicebat, sed repulsus est quia hominem deceperat ultra dimidium justii pretii: *Gratis venundati estis, & sine argento re- Isai. 52. dimemini.* Quarto allegabat peccati proprietatem, quæ est deorsum trahere, cum sit ponderosum, sed repulsus est quia pœna Christi omnibus peccatis plus ponderavit: *Quasi arena maris hæc gravior appareret.* Sexta quæstio erat inter virum & mulierem, vir enim dicebat quod mulier suæ perditionis causa extiterat, mulier vero dicebat, quod non debebat sibi consentire, sed eam corrigere. Sed Christus sciens utrosque causam fuisse suæ perditionis, utrosque fecit participes suæ redemptionis. Suscepit enim carnem de scæmina non viro, ne ipsa se exclusam putaret, sed naturam suscepit in forma viri non

non fœminæ, ne vir ab ipsa se redemptione crederet esse alienum. Sed suscepit de humano genere corpus, & non de angelico vel deifico, quia aliter ad humanum genus redemption non pertinet. Septima quæstio erat inter divites, & pauperes: Divites enim pauperes despiciebant. *Execratio divitis pauper.* Pauperes vero regnum cœlorum suum esse dicebant. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Sed istam quæstionem Christus dissolvit, qui dives & pauper esse voluit: *Simul in unum, dives & pauper.* Fuit enim dives in quantum Deus. *Idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant eum.* Sed pauper in quantum homo. *Persecutus est hominem in opem, & mendicum.* Christus ergo voluit esse dives, & pauper, ut ostenderet quod utrique possunt pervenire ad regnum. Sed tamen magis est usus paupertate, quam divitiis, ut ostenderet, quod tutior via veniendi ad regnum est via paupertatis. Octava quæstio erat inter mulieres, scilicet inter virgines nuptas, seu maritatas, & viduas. Virgines enim dicebant se tantum esse in statu salutis. *Felix est sterilis, & inco inquinata &c. Habebit fructum in respectu anima-*

Eccl. 13.
Matth. 5.
Psal. 43.
Rom 10.
Psal. 105.
Sap. 3.

rum sanctarum. Nuptæ dicebant se implere Dei præceptum, quo dicitur: *Crescite & multiplicamini, &c.* Viduæ dicebant, quod cum multis tribulationes patiantur, sunt in via, qua itur ad regnum, juxta illud. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Istam quæstionem dissolvit beata Virgo, quæ fuit in statu virginali, matrimoniali, & viduali, quia Joseph ejus sponsus ante Christi passionem creditur fuisse defunctus. Nona quæstio erat inter justos & peccatores, nam justos peccatores despiciebant, & peccatores de Dei misericordia desperabant. Istam quæstionem Christus dissolvit, qui cum utrisque convenit, ipse enim fuit innocens & justus. *Nubes pluant justum,* Isai. 45. sed tamen accepit carnem peccatrici similem. *Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati.* In sua genealogia justos cum peccatoribus habere voluit, remedia peccati suscepit, quando cum peccatoribus manducavit, & cum eis conversationem habuit, ut sic justos ad compassionem induceret, & peccatores ad spem. *Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam.*

Gen. 1.
Per Act. 14.
Rom. 8.
Luc. 5.

DE SANCTO STEPHANO.

SERMO I.

De ejus constantia.

Act. 6.

Stephanus plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo. Describit hic Lucas B. Stephani passionem: Circa quam passionem notandum, quod mundus persequitur sanctos, modo per prospera, ut alliciat, modo per astutiam ut decipiat, modo per adversa ut frangat; sed nullo istorum modorum beatus Stephanus potuit superari. Primum namque prospera ipsum non poterant allicere: Fuit enim Archidiaconus ordinatus, fuit temporalium administrationibus præfectus, fuit fœminis Prælatas, & tamen in tanto honore, servavit humilitatem, in tanta rerum administratione, servavit paupertatem, in tanta fœminarum multitudine servavit integerrimam virginitatem. Ideo dicitur fuisse plenus Spiritu sancto fide, & boni testimonii. In eo quod erat plenus Spiritu sancto, datur intelligi quod habuit veram humilitatem; quia sicut dicitur: *Deus superbis resistit, & dat gratiam humilibus.* In eo quod erat plenus fide datur intelligi, quod habuit paupertatem. August. Qui veram fidem habent de Deo, non cupiunt in his miseriis divites fieri. In eo quod erat boni te-

stimonii, datur intelligi, quod habuit sincerissimam castitatem. August. In hoc Stephanus Prælatas est fœminis, quia testimonium habuisse dicitur sincerissimæ castitatis. Secundo astutiæ malorum ipsum non poterant decipere: Surrexerunt enim quidam de Synagoga disputantes cum Stephano, sed tamen ipse eos superavit; quia triplex adjutorium contra eos habuit, scilicet adjutorium Dei, seu Spiritum Dei, Angelum Dei, & sapientiam Dei: Et sic fuit homo divinus, homo angelicus, & homo oculatus, & ideo decipi non potuit. Tres enim sunt, qui decipi non possunt, scilicet, Deus, Angelus, & homo oculatus. Habuit quidem spiritum Dei, qui ei facundiam ministrabat, unde dicitur: *Non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur.* Habuit Angelum Dei, qui sibi divinas illuminationes infundebar: Adeo quidem fuit divinis irradiationibus illustratus: quod similis Angelo est effectus. *Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.* Habuit sapientiam Dei, per quam tanquam homo oculatus eorum fallaciam prævidebat. *Considerate ex vobis viros plenos sapientia, &c.* Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Tertio adversa non poterant ipsum vincere: Habuit enim in suo martyrio quinque adjutoria, propter quæ tanquam miles stre-

1. Petr. 5.

Stephano adjutorium triplex.

Act. 6.

Prov. 1.

Stephani quinque adjutoria.

strenuus fortissime dimicavit. Primo habuit grande exemplum, velut si miles videret Regem fortiter dimicantem, unde *vidit Jesum stantem a dextris Dei*. Glossa ibid. Ne lapidandus homo dubitet in terra, Deus homo crucifixus apparer in gloria. *Recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes*. Secundo habuit grande spectaculum; quod notatur per hoc, *quod vidit celos apertos*. Apertum enim fuit cælum, ut Rex & tota curia cælestis viderent militem dimicantem. Valde autem strenue miles dimicaret, quia a rege, & tota civitate se spectari cognosceret. *Spectaculum facti sumus Deo, & Angelis, & hominibus*. Tertio habuit coram se appositum magnum præmium, quod notatur cum dicitur: *Vidi gloriam Dei*. Gregor. Consideratio præmii minuit vim flagelli. *Apposuit tibi ignem & aquam, &c.* Quarto habuit grande auxilium, quod notatur cum dicitur: *Et Jesum stantem a dextris Dei*. Glossa. Quia stare pugnantis, vel adjuvantis est, recte a dextris stare vidit, quem inter persecutores adiutorem habuit. Multum miles securus esset qui juxta se pugilem fortissimum haberet. *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis*. Quinto habuit grande refugium, quod notatur in hoc, *quod celos apertos vidit*, ad quod contra hostes resurgere potuit. Multum miles securus esset, qui juxta se fortissimum castrum haberet, ad quod quodocunque vellet, refugere posset. *Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, æternam in cælis, &c.*

SERMO II.

De tribus in anima beati Stephani repertis.

Cum esset Stephanus plenus Spiritu sancto, intendens in cælum vidit gloriam Dei, &c. ut dicit August. in lib. soliloquiorum. Animæ quidem tribus opus est, quod oculos habeat quibus jam plene uri possit, aspiciat, & videat. Ista tria in verbis præmissis de sancto Stephano tanguntur. Oculos enim spirituales habuit, quia plenus Spiritu sancto fuit. Deinde aspexit cum dicitur: *intendens in cælum*. Deinde vidit cum dicit: *Ecce video celos apertos*. In hoc igitur, quod Spiritu sancto plenus fuit, datur intelligi quod oculos spirituales habuit, sicut dicitur: *Agnum habentem septem oculos, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram*. Habuit igitur oculos agni, quia fuit plenus spiritu agni. Sed notandum quod est quadruplex plenitudo. Prima est affluentia, quæ fuit in Christo, de plenitudi-

ne ejus omnes accepimus. Secunda est excellentia, quæ fuit in beata Virgine, quæ præ omnibus sanctis excellentius gratiam accepit. *Ave gratia plena*. Tertia est abundantia, quæ fuit in Apostolis, qui gratiam in abundantia receperunt. *Repleti sunt omnes, &c.* Quarta est sufficientia, quam habent omnes fideles. *Zacharias pater ejus repletus est, &c.* Ista quadruplex plenitudo ostendi potest ad similitudinem aquæ. Est enim quædam plenitudo fluminis, & ista est affluentia, quæ fuit in Christo. *Flumen Dei repletum est aquis*. Quædam est fontis, & hæc est excellentia, quæ fuit in Virgine, quæ instar fontis semper fluit. *Fons bortorum, &c.* Quædam est rivuli decurrentis, & ista est abundantia, quæ fuit in Apostolis, unde postquam Propheta dixit. *Flumen Dei repletum est aquis*, statim subjunxit. *Rivos ejus inebrians, &c.* Quædam est vasis, & ista est sufficientia, quæ est plenitudo mensurata: *Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vasa tua non pauca*. Istam quadruplicem plenitudinem Stephanus habuisse videtur, scilicet affluentia, in continua doctrinæ emanatione; excellentia, in signorum & prodigiorum operatione, abundantia in tam benigna inimicorum dilectione, sufficientia in operatione strenua, fide recta, & dilectione sincera. *Elegerunt Stephanum virum, id est virilem, ecce operatio strenua, plenum fide, ecce fides recta, & Spiritu sancto, ecce dilectio sincera*. Secundo necessarium est animæ, ut aspiciat, quod notatur cum dicitur: *intendens in cælum*. Homo libenter ad quatuor confuevit respicere, scilicet ad thesaurum suum, ad amicum suum, ad auxilium suum, & ad palatium suum. Et quia Stephanus in cælo ista quatuor videbat, ideo libenter in cælum respiciebat. Primo namque ibi videbat thesaurum suum, quod notatur cum dicitur: *Vidit Dei gloriam*. *Ubi est thesaurus tuus ibi est & cor tuum*. Iste est thesaurus de quo dicitur: *Si quis superædificat super fundamentum hoc, &c.* Conficitur enim iste thesaurus meritorum sanctorum ex auro fulgido conscientia, ex argento sonoro fama, & lapide pretioso operationis bonæ. Secundo ibi videbat amicum suum, quod notatur cum dicitur: *Jesum stantem a dextris Dei*. Iste est ille amicus, de quo dicitur: *Omni tempore diligit qui amicus est*. Dilexit enim Stephanum in vita, quia omni gratia eum implevit; in morte, quia ad ipsum juvandum paratus stetit, & post mortem, quia ipsum coronavit. Tertio videbat auxilium suum, quod notatur cum dicitur. *Et filium hominis stantem a dextris Dei*. Cum ignoramus quid agere debemus, hoc solum habemus residui, ut oculos dirigamus ad te. Glossa. super illud: *Firmabo super te oculos meos*. Non auferas oculos meos a te, quia tu semper levas oculos tuos ad me. Quarto videbat ibi palatium suum quod notatur cum dicitur: *Vidit celos apertos*, de quo palatio dicit

Apost. 5.

Plenitudo quadruplex.

Act. 7.

Heb. 12.

1. Cor. 4.

Eccl. 15.

Exod. 14.

2. Cor. 5.

Act. 7.

Psal. 31.

4. Reg. 4.

Stephani plenitudo quadruplex.

Act. 6.

1. Cor. 3.

Prov. 17.

Psal. 83.

Jer. 51.

Josue. 10.

Act. 15.

Psal. 118.

Matth. 5.

Job. 39.

dicat Propheta. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum.* Sicut enim peregrini terram suam a longe aspiciunt, & quodammodo saluant, sic & nos patriam celestem aspicere debemus per fidem, & salutare per devotionem. *Recordamini procul Domini, & Jerusalem ascendat super cor vestrum.* Tertio necessarium est animæ, quod videat, quod notatur cum dicitur: *Vidit cælos apertos.* Vidit enim, aut oculo corporali, aut mentali. Si corporali, tunc tria mirabilia secuta sunt. Unum ex eo, quod vidit cælos apertos; cum secundum naturam impossibile sit cælum aperiri, dividi, vel secari. Secundum ex eo, quod vidit Jesum in gloria patris, cum secundum naturam impossibile sit, quod corpus glorificatum ab oculo mortali in sua gloria possit videri. Tertium est quia cum corpus Salvatoris nostri sit in cælo empyreo, videndo ipsum vidit ultra aereum, fidereum, cristallinum, usque ad empyreum cælum. Impossibile est secundum naturam, ut oculus corporis in tanta distantia possit videre. Nec tamen ista incredibilia videantur, cum in Scriptura similia legantur: *Sol enim per spatium unius diei immobilis stetit.* Decem lineis retroversus fuit. In passione Christi obscuratus fuit, cum luna tunc esset in perfecta distantia a sole. Si autem vidit oculo mentali, quod communiter creditur, tunc dicendum est, quod vidit ex eo, quod habuit oculum mentis purificatum, quia fuit plenus fide, quæ habet purificare. *Fide purificans corda eorum.* Illuminatum, quia fuit plenus sapientia, &c. *Revela oculos meos, &c.* Sanctificatum, quia fuit plenus gratia. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Irreverberatum, quia fuit plenus fortitudine. Unde dicitur de aquila: *Oculi ejus de longe prospiciunt.* Deificatum, quia fuit plenus Spiritu sancto. Alias enim videre non potuisset, nisi vitam deificam habuisset.

SERMO III.

De magnis ejus prærogativis.

Act. 6.

E Legit Stephanum virum plenum fide, & Spiritu sancto. Beatus Stephanus multas & magnas prærogativas habuit, propter quas ab Apostolis electus fuit. Prima est, quia multæ dignitatis apparet ex eo, quod inter Apostolos prior quodammodo est effectus. August. Licet Stephanus ab Apostolis Diaconus ordinatus sit, ipsos tamen triumphali morte præcessit, & qui inferior erat ordine, primus factus est passione, & qui discipulus est gradu, magister cœpit esse martyrio, ab Apostolis est ordinatus, sed prior est coronatus. Inter septem Diaconos fuit primus. Augustin. Inter Diaconos Stephanus nominatus est primus, sicut primus inter Apostolos nominatus est Petrus. Inter Martyres est Signifer & Primicerius. August. Adhuc laicus Diaconi meruit electionem, & martyrii Levita obtinuit Principatum. Inter Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Confessores fuit præcipuus; confessus enim est veram in Christo humanitatem, cum dixit: *filius hominis*, ejusdem cum Patre æqualitatem, cum ait: *Stantem a dextris virtutis Dei.* Inter virgines mente & corpore fuit incorruptus; cujus signum est sincerissima castitas, quia & sceminis fuit Prælatus, & in vultu angelico demonstratus. Secunda est, quia similis angelis electus fuit, & apparuit, & hoc propter angelicam puritatem, quam habuit, propter angelicam claritatem qua resplenduit, propter angelicam charitatem, qua contra persecutores efferbuit. Tertia est, quia cælorum secreta penetravit. Vidit Jo- Nota. annes Baptista cælum apertum. Vidit Paulus Dei gloriam raptus in Paradisum. Vidit Petrus, & quidam alii discipuli Christum transfiguratum. Stephanus autem & cælum apertum vidit, & gloriam Dei conspexit, & Jesum glorificatum intuitus fuit. Quarta est, quia pro inimicis suis oravit. Oravit autem cum genuflexione, cum clamore, & cum allegatione dicens, prout addit Ecclesia. *Quia nesciunt quid faciunt.* Pro se autem orando, nec genua flexit, nec clamavit, nec allegavit. Beda. Pro se stans oravit, pro inimicis genua flexit, quia major iniquitas majus supplicandi remedium flagitabat. Quinta est, quia ejus passio passioni Christi multum similis fuit. Istud assignat Gloss. dicens. Sicut Christus, sic iste falsis testibus accusatur: Christus extra portam patitur, Stephanus extra portam lapidatur. Christus ait tanquam filius patri: *In manus tuas commendo* Luc. 23. *spiritum meum*, Stephanus tanquam servus dixit: Domine Jesu accipe spiritum meum. Christus ait, *Pater ignosce illis* peccatum, Stephanus autem; Domine ne statuas illis hoc peccatum. Sexta est; quia Paulum convertit, ut dicit August. Si Stephanus non sic orasset, hodie Paulum Ecclesia non haberet. De istis duobus discipulis sic ait idem. In istis duobus discipulis geminum nobis monstratur salutis indicium, ut si quis bonus est, imitetur perseverantiam charitatis in Stephano, qui autem malus est, sequatur exemplum conversionis in Paulo, nec bonum hominem præsumptio justitiæ faciat negligentem, nec malum iniquitatis consideratio faciat desperantem. Sed ille bonum fortiter teneat, & iste malum celeriter deserat. Septima, quia 4. coronas habuit, ideo merito corona interpretatur. Habuit enim coronam roseam, in quantum fuit sanguine purpuratus. *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas* Apoc. 7. *in sanguine agni.* *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Ibid. 2. Habuit coronam auream, in quantum fuit Virgo incorruptus. *Corona aurea super mitram* Eccl. 45. *ejus.* Sicut enim aurum est incorruptum; sic & ipsa virginitas. *O quam pulchra est* Sap. 4. *casta generatio cum claritate, & subditur.* *Immortalis est enim memoria illius.* Habuit coronam stellatam, in quantum fuit prædicator lucidus. *Qui ad justitiam erudiunt mul-* Dan. 12. *tos,*

Psal. 20.

tos, quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Habuit coronam gemmatam, in quantum fuit vir perfectus: *Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Lapis pretiosus habet claritatem, virtuositatem, & soliditatem: Et significat visionem Dei, quæ sanctos facit claros in aperta Dei visione; virtuosos in virtuosa Dei dilectione, solidos atque securos in utroque. Octava, quia multa miracula fecit, quorum quædam attestantur suæ potentiae. Ostendit enim se habere posse super creaturas superiores, quia cælum suis meritis aperuit. Super creaturas inferiores, sicut super quatuor elementa; nam in sui inventionem & translationem terra contremuit, pluviam destinavit, tempestatem maris sedavit; ignem quem dæmones excitaverant, in eos retorxit. Quædam suæ misericordiae attestantur: Quosdam enim sanavit in corpore; nam sicut dicit August. in libro de civit. Dei, septem mortuos suscitavit, fratrem, & sororem a concussione membrorum sanavit, septuaginta infirmos a diversis infirmitatibus in sui inventionem liberavit. Quosdam sanavit in anima, sicut Paulum, qui patiebatur duplicem infirmitatem in anima, scilicet culpæ & ignorantiae: sicut ipse ostendit. *Qui prius fui blasphemus, &c.* August. quo præcessit Stephanus lapidibus trucidatus, illic Paulus secutus est orationibus Stephani adjutus. Quosdam sanavit simul in corpore, & in anima, sicut refert Augustin. in libro de civitat. Dei, de Martiali infirmo, & infideli. Quædam ostendunt quantæ sit reverentia, nam corpus ejus in reverentia habuit Deus, qui in loco despecto ipsum manere noluit, sed in monte Sion ad locum honorabilem ipsum transferri voluit. *Cum magna reverentia disponis nos.* Habuerunt Angeli quorum voces in aere sunt auditæ: O felix Roma, quæ corpus Stephani Hierosolymitani, & Laurentii Hispani, gloriosa pignora uno claudis mausoleo. Habuerunt Apostoli, qui ipsum secum Romæ morari voluerunt; unde dæmon per filiam Theod. clamabat, non exibo nisi Stephanus Romam veniat, quia sic est voluntas Apostolorum. Habuerunt & mortui, quia corpus Laurentii ibi celsit, & medietatem sepulchri vacuam dereliquit.

1. Tim. 1.

Step. 12.

Nota.

SERMO IV.

De quinque ejus privilegiis.

Gen. 49.

Ruben primogenitus meus, principium doloris mei, prior in donis, major in imperio. Inter cæteros sanctos beatus Stephanus quinque privilegia habuit, quæ in verbis præmissis notantur.

Ad videndum quatuor requiritur.

Primum est, quia filium Dei a dextris Patris vidit. *Ruben* interpretatur videns filium. Sunt autem quatuor quæ requiruntur ad videndum; Unum ex parte videntis, sicut dicit Anselmus, scilicet ut oculos sanos habeat.

Secundum ex parte medii deferentis, ut scilicet lux clara refulgeat. Tertium est ex parte rei videndæ, ne nimis remota existat. Quartum ex parte medii non impediens, ut scilicet nullum obstaculum se interponat. Ista quatuor beatus Stephanus habuit, & ideo merito filium Dei vidit, scilicet oculum purum, præsentem Deum, splendorem divinum & nullum obstaculum. Et propter ista quatuor dicitur fuisse plenus gratia, Spiritu sancto, sapientia, ac fide. Habuit enim oculum mundum, quia fuit *plenus gratia, & veritate*, quæ habet mundare, juxta illud. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Habuit Deum præsentem, quia fuit plenus *Spiritu sancto*. Spiritus enim sanctus est Deus, & ideo qui habet Spiritum sanctum, habet Deum. Habuit splendorem divinum, quia fuit plenus *sapientia*, quæ est lux divina. *Proposui pro luce habere illam.* Nullum habuit obstaculum, quia plenus fide, quæ peccata habet purgare. *Per fidem & misericordiam purgantur peccata.* Et quia ista quatuor habuit, ideo cum Apostolo dicere potuit. *Nos autem revelata facie gloriam Dei speculantes, &c.*

Secundum ejus privilegium est, quia inter Christi discipulos primus in cælo natus fuit, ideo dicitur: *Primogenitus meus.* August. Natus est Christus in terris, ut Stephanus nasceretur in cælis, ideo obitus sanctorum, non mors, sed natale vocatur. Puer enim de utero matris exire cupit, ut recipiat ampliorem locum ad manendum, uberiores cibum ad vescendum, liberiores aerem ad respirandum & majorem lucem ad videndum: Sancti quoque quamdiu sunt in utero Ecclesiæ, habent locum arctum, quia terra exiguum est punctum. *Tanquam momentum statera, sic ante te est orbis terrarum,* ideo exire appetunt, ut locum amplum habeant. De quo dicitur: *O Israel, quam magna est domus Dei, &c.* Habent etiam parvum cibum, quia sunt in continua esurie, ideo exire appetunt, ut sint in plena satietate: *Satiabor cum appa- ruerit gloria tua.* Non habent etiam libertatem aeris, id est, divinæ refrigerationis, ut respirare possint, & ideo exire appetunt, ut in Dei æternitate respirent; unde cantat Ecclesia: *Absolve Domine animas eorum, ut inter sanctos, & electos tuos resuscitati respirent.* Sunt autem in tenebris multiplicis ignorantiae, ideo exire appetunt, ut veniant ad lucem claritatis æternæ: *Clavitas Dei illuminavit eam.* Ista quatuor beatus Stephanus in cælo sibi reservata vidit, & ideo de utero Ecclesiæ exire optavit. Vidit enim *cælum apertum*, tanquam locum amplum ad manendum. Vidit *Jesum* tanquam dulcem cibum ad vescendum. Vidit *Dei dexteram*, tanquam beatam requiem ad respirandum. Vidit *gloriam Dei*, tanquam æternam lucem, ad videndum.

Ter-

III.

Tertium privilegium est, quia principatum martyrum obtinere promeruit, cum dicitur: *Principium doloris mei*: id est, martyrum, quorum dolores reputo meos. Et quia primus, ideo merito honorandus. Maxime honoramus martyres Dei, scilicet ut fidei principes, intercessores mundi, præcones regni, & cohæredes Dei. Ipse fuit princeps fidei, in quantum pro fide passus est primus. Fulgentius: Heri celebravimus temporalem sempiterni Christi natalem, hodie celebramus triumphalem primi militis passionem. Fuit intercessor mundi, quia primus post Christum pro inimicis oravit. Fulgentius: Plus illorum dolebat peccatum, quam sua vulnera. Fuit primus præco regis. Homo quidem amiserat habitationem cæli, gloriam Paradisi, & visionem Dei: Sed Stephanus præconizatus post restitutionem factam esse homini restitutam habitationem cæli, visionem Dei, & gloriam Paradisi, cum dicit: *Ecce video cælos apertos*. Visionem Dei, cum addit, *Et filium hominis, &c.* Gloriam Paradisi, cum dicit, *Gloriam Dei, &c.* Fuit etiam primus cohæres Christi, quia prius hæreditavit regnum per tolerantiam passionum. Tales enim possunt Deo convenire, sicut dicit Ambr. super *Beati immaculati*. Vult Deus conveniri, ut si quis bene certaverit, fructum remunerationis expectet: Servus sum, expecto a Domino alimentum: Miles sum, expecto ab Imperatore stipendium: Vocatus sum, postulo ab invitante promissum.

Fulgentius.

Ambros.

IV.

Gen. 49.

Stephanus plenu donis Spiritus sancti.

Isai. 40.

Job. 28.

Hebr. 13.

Quartum privilegium est, quia Spiritu sancto plenus fuit, cum dicitur: *Prior in donis*, scilicet Spiritus sancti. Quod enim donis Spiritus sancti plenus fuit, patet ex multis signis plenitudinis. Primo, quia fuit valde ponderosus: Est autem pondus elevans, sicut pondus pennarum; & inclinans sicut pondus corvorum. Stephanus habuit pondus elevans, quod est pondus amoris, quia in cælum elevabatur, cum dicit: *Video cælos apertos*. Assument pennas sicut aquilæ, &c. Et pondus inclinans, quod est pondus timoris, quod ad sui inclinationem, & considerationem inclinabat. *Qui fecit ventis pondus*. Secundum signum est, quia stabilis & semper fixus fuit: *Optimum est gratia stabilire cor*. Tertium est, quia de plenitudine sua effudit, & plurimum redundavit, quod patet, quia difficillimum in quolibet amore habuit. Difficillimum in amore Dei est animam morti tradere, in amore proximi pro inimicis orare, in amore sui sensualitatem totaliter rationi subjugare, quæ omnia habuit, sicut patet. Quartum signum est, quia lapidibus percussus non murmuravit, nec impatiens fuit, nec verbo, quia non blasphemavit; nec facto, quia non reperiuit; nec signo, quia turbatus non apparuit.

Quintum privilegium est, quia prælationem habuit, cum dicitur: *Major imperio*. Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Ipse enim fuit Prælatum mensis, viduis, altaribus sacris, mensis Apostolorum, collegio viduarum? Et habuit Archidiaconatus officium, ideo habuit triplex genus vitæ, quod distinguit Augustinus in lib. de civitate Dei, August. scilicet actuosum, otiosum, & ex utroque compositum: Nam in quantum fuit Prælatum mensis, habuit genus vitæ actuosum, quod consistit in labore actionis. In quantum fuit Prælatum altaribus sacris, habuit genus vitæ otiosum, quod consistit in otio contemplationis. In quantum fuit Prælatum scæminis habuit genus vitæ compositum ex utroque, quod consistit in culmine perfectionis. Qui enim scæminis præficatur, necesse est, ut perfectione multiplici decoretur, &c.

SERMO V.

De quatuor lapidum differentiis.

Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, &c. In isto Evangelio ponuntur quatuor differentiæ lapidum, scilicet Judæi, Christus, Stephanus, & ipsi lapides materiales, unde Augustin. Dum Judæi ad lapides currunt, duri ad duos jactabant in ipsum pares suos; petris lapidabatur, qui pro petra lapidabatur & moriebatur. Dicuntur autem Judæi lapides, quia sicut dicit Ambrosius super Lucam, lapides sunt deformes ad usum, nudi ad ornatum, steriles ad fructum, irrationabiles ad profectum. Sic peccatores sunt deformes & turpes, juxta illud: *Denigrata est super carbones facies eorum, &c.* Sunt nudi, quia non habent ornatum virtutum. *Eras nuda, & confusione plena; Nescis quia tues miser & miserabilis, &c.* Sunt etiam steriles, quia nullum fructum bonum faciunt: *Nam fructus eorum mors est*. Sunt etiam irrationabiles ad profectum, quia non crescunt, sed potius decrescunt: *Mali autem homines & seductores proficient in pejus*. Secundo Christus dicitur lapis, pro quo Stephanus patiebatur. Est enim lapis, qui in ædificio spirituali ponitur in imo, quia est fundamentum, quod ædificium spirituale regit; *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, &c.* In medio autem, quia ipsum ædificium crescere facit: *in quo omnis ædificatio constructa crescit, &c.* In summo, quia tanquam lapis angularis Christo nos jungit, unde sequitur: *Ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Tertio Stephanus dicitur lapis non quilibet, sed quadratus, vivus, & politus. Fuit enim quadratus habens quatuor virtutes, scilicet temperantiam in prosperis, quia fuit plenus fide, quæ omnia prospera mundi facit despicere: habuit fortitudinem in adversis, quia plenus fortitudine: habuit prudentiam in eligendis, quia fuit plenus sapientia: habuit justitiam in agendis, quia fuit plenus gratia: justitia enim facit hominem gratiosum, quia reddit unicuique

Vita genus

triplex.

August.

Matth. 23.

Differentia lapidum.

Ambros. Lapidus Judæi.

Thren. 4.

Ezech. 16.

Apoc. 3.

Rom. 6.

2. Tim. 3.

Christus.

1. Cor. 3.

Ephes. 2.

Stephanus quomodo lapis.

Psal. 16.

Rom. 13.

Prov. 25.
Lapides in
Steph. ad 4.
boni fuerunt.

Psal. 141.

Deut. 32.

Psal. 10.

que jus suum. Secundo fuit lapis vivus, ex quo tres ignes sunt accensi: Excutebatur scilicet ignis cæli, qui malos arguebat dicens: *Dura cervice, &c.* Ignis amoris, quo pro persecutoribus orabat. Ignis passionis qui velut aurum ipsum probat: *Ignem me examinasti, &c.* Tertio fuit lapis politus; nam & Deus ipsum polivit, quando eum vultum angelicum habere fecit: Et ipse se polivit, quia omnem tenebrositatem a se abiecit, & lucem virtutum induit. *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur, &c.* Judæi ipsum poliverunt, quando lapidibus rubiginem corporis abiecerunt: *Aufer rubiginem ab argento, &c.* Quarto fuerunt lapides materiales, quia ibi ad quatuor fuerunt boni. Primo instrumentum destructivum carceris: *Educ de carcere animam meam, &c.* Secundo in oblectamentum dulcedinis, unde cantatur: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt. Ut sugeret mel de petra.* Tertio in ornamentum diadematis: Omnes enim lapides in eum jacti, fuerunt in ejus corona lapides pretiosi. *Posuisti in capite ejus coro-*

nam de lapide pretioso, &c. Super dorsum meum fabricaverunt peccatores. Sicut enim faber super incudem fabricat coronam regalem, sic Judæi super Stephanum fabricaverunt sibi coronam triumphalem, quæ tot habet distinctiones gemmarum, quot sunt ictus lapidum. Chrysostom. Sicut ex corona regali undique fulgores emittuntur, ita Martyrum coronæ Christi vulneribus distinctissimæ omni regum diademate redduntur delectabiliores. Quarto fuerunt sibi in materia pontis; & ex illis enim lapidibus factus est pons, quo Stephanus transivit in cælum. Olim Deus posuerat Adam in navi innocentiae, qua fracta præparaverat homini tabulam pœnitentiæ: quibusdam tamen dedit pontem martyrii, & passionis pro Christo assumptæ. Beatus autem Stephanus per mare hujus sæculi ad portum Paradisi pervenit per navem, quia innocentiam servavit: & per tabulam, quia duram pœnitentiam non deseruit: & per pontem, quia martyrium passus fuit.

DE SANCTO JOANNE EVANGELISTA.

SERMO I.

In quo propter quatuor aquilæ comparatur.

Apoc. 4.

Quartum animal simile aquilæ. Cum per quatuor animalia quatuor Evangelistæ figurentur; Joannes tamen per aquilam designatur; & hoc propter quatuor commendabilia, quæ in ipsa aquila reperiuntur. Primo namque habet in volatu sublimitatem; sic etiam Joannes tam sublimiter volavit, quod omnia visibilia deferens usque ad ipsum Deum ascendit. August. super Joan. Transcendit Joannes omnia cacumina terrarum, omnes campos aereos, omnes altitudines siderum, omnes choros, & legiones Angelorum. Nisi enim transisset omnia ista, quæ creata sunt, non perveniret ad Deum, per quem omnia facta sunt. Idem etiam dicit super Joannem, quod nisi esset super omnia elevatus, & totus sanctus non ascenderet in Deum. Distinguit autem Richard. in lib. de Trinit. tres Spiritus, scilicet spiritum humanum, angelicum, & divinum. Joannes autem transcendit spiritum humanum, & angelicum, & pervenit usque ad divinum:

Spiritus
triplex.

Ecce intelliget servus meus, & exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde. Fuit enim exaltatus super spiritum humanum, elevatus super angelicum, & sublimatus in Deum. Dicit autem Ambros. in lib. sermorum: Volare non potest nisi quod purum, *Volare quid leve ac subtile est: Joannes igitur tam sublimiter volavit, quia purus fuit sine admixtione terrenæ avaritiæ: fuit levis sine ponderositate carnalis concupiscentiæ: fuit subtilis sine grossitie superbiæ.* Secundo aquila habet in venando generositatem, cujus generositas est, quia vicinis avibus parcat: non enim circa nidum suum venatur, sed longe a nido. Cæteri Evangelistæ in locis vicinis sunt venati: venatus est enim Marcus in locis vicinis, id est, in Evangelio Matth. quia dicta sua collegit, & in Evangelio suo reposuit. Venatus est Matth. in locis vicinis, quia carnalem Christi generositatem texuit. Venatus est Lucas in locis vicinis, quia infantiam Christi differuit. Venati sunt omnes in locis vicinis, quia conati sunt omnes ea dicere, quæ Christus gessit in mundo. Joannes autem in locis vicinis venari noluit, quia nec dicta aliorum replicavit, nec texuit Christi nativitatem carnalem, sed cælestem; nec Christi infantiam, sed gloriam sempiternam; nec tantum ea, quæ Christus facit in mundo, sed

Isai. 52.

Volare quid
possit.

Ezech. 17.

sed etiam in cœlum ascendens ipsum verbum eduxit de cœlo, & in suo posuit Evangelio; *Aquila grandis, &c.* Et sequitur; *Venit ad libanum*, id est ad cœlum, & *tulit medullam cedri*, id est Christi, quæ est alta per potentiam majestatis, quæ habet corticem, id est humanitatem, & medullam, id est deitatem. Cæteri Evangelistæ tulerunt corticem, id est versati sunt circa humanitatem: Medullam autem, id est, divinitatem Joannes accipit; ideo secundum Gregor. cæteri Evangelistæ per animalia designantur, quia ut animalia in terra gradiuntur; hic autem per aquilam, quia in cœlum volavit, cum Christi divinitatem differuit; in hoc secundo consistit generositas aquilæ, quia prædam sola non comedit, sed partem aliis derelinquit. Paulus prædam quam in cœlo rapuit, solus manducavit, quia sibi retinuit, quod homini loqui non licuit: Sed Joannes prædam quam super cœlos rapuit, solus non manducavit, sed eam & verbis prædicavit, & nobis reliquit in scriptis. Orig. Quia igitur Paulus verba audivit quæ non licet homini loqui, Joannes intimæ veritatis inspector in Paradiso paradisorum, id est, in causa omnium audivit unicum verbum, per quod omnia facta sunt, quod & licuit loqui, & potest hominibus prædicari. Tertio aquila habet in faciendo nidum astutiam & calliditatem, quia ibi ponit pretiosos lapides habentes virtutem fugandi serpentes: Sic Joannes in nido, id est, in suo Evangelio ponit lapides pretiosos, qui fugant omnes hæreticos. Unus lapis pretiosus est: *In principio*, id est in æternitate, *erat verbum*; iste lapis pretiosus fugat serpentem Desforeum, qui dixit Christum habuisse principium. Alius est: *Et verbum erat apud Deum*; iste lapis fugat serpentem Sabellium, qui dixit, quod nulla in divinis est distinctio personarum. Alius cum dixit: *Et Deus erat verbum*; iste lapis fugat serpentem Arrium, qui dixit filium esse minorem patre. Alius cum dixit: *Omnia per ipsum facta sunt*; iste lapis fugat serpentem Manichæum, qui dixit, visibilia a Deo creata non esse. Alius cum dixit: *Verbum caro factum est*; iste lapis fugat serpentes Machometi, qui posuerunt Christum habuisse corpus, non tamen de Virgine sumptum, sed de cœlo delatum; quod si esset, corpus illud caro dici non posset, cum caro dicat aliquid contextum ex quatuor elementis. Quarto aquila habet visus acuitatem, unde secundum Isidorum aquila ab acumine est dicta. Sic Joannes tantam habet visus acuitatem, quod in terra positus, cælestia vidit: Unde propter ejus altissimum intellectum Dionysius vocat eum Evangelii solem, & ejus doctrinam splendidissimum radium. Et sicut aquila pullos suos in solem aspicere facit, & quos irreverberatis oculis radios aspicere conspiciat, tanquam proprios nutrit, quos ad terram respicere viderit, tanquam degeneres abjicit: Sic Joannes viros spirituales ac cælestes dili-

Joan. 1.

gebat & fovebat, degeneres autem repellere; unde dicitur: *Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus quoniam societatem cum eo habemus, & in tenebris ambulemus, mentimur: ecce filii degeneres. Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus adinvicem: ecce filii spirituales & cælestes.* 1. Joan. 1.

SERMO. II.

De quinque ejus privilegiis.

Benjamin ait: *amantissimus Domino, Deut. 33: habitabit confidenter in eo. Quasi in thalamo tota die morabitur, & inter brachia illius requiescet.* In his verbis notantur quinque privilegia Joannis.

Primum privilegium est virginitas integra, cum dicitur: *Benjamin*, qui interpretatur filius dextræ. Cum enim statui conjugali debeat fructus tricesimus, & viduali sexagesimus, ipsi tamen virginitati debetur fructus centesimus, qui numerus de læva transit in dexteram, & ideo per dexteram virginitas designatur. Merito autem virginitas meruit multas prærogativas, & in mundo, & in cœlo: Nam in mundo habuit ex hoc cum Christo majorem familiaritatem. August. super Joannem. Sunt qui senserunt Joannem ideo plus amatum quia neque uxorem duxit, & ab ineunte pueritia castissime vixerit. Meruit sapientiæ sublimitatem. Hieron. contra Jovinianum: Joannes quasi aquila ad superna volat, & ad ipsum Patrem pervenit, dicens: *In principio erat verbum.* Exposuit virginitas, quod nuptiæ non poterant: Meruit cum matre Dei societatem. Hieron. contra Jovinianum, ut brevi sermone comprehendam, doceam cujus privilegii sit Joannes, imo in Joanne virginitas. A Domino virgine mater virgo virgini discipulo commendatur. Habet etiam merito virginitas prærogativas in cœlo, scilicet coronam aureolam in capite: *Gloria & honore coronasti eum, Domine.* Modulationem in ore: *Cantabunt quasi canticum novum, &c.* Fulgidam vestem in corpore: *Ambulabunt mecum in albis.* Associationem Christi in professione: *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.* Ibid. 14. Et fructum centesimum in remuneratione: *Aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum.* Luc. 8.

Virginitatis
prærogativa.

Psal. 3.
Apoc. 14.

Ibid. 3.

Ibid. 14.

Luc. 8.

Secundum privilegium est sincera dilectio, *Dilectio* cum dicitur: *Amantissimus Domini.* Distinguit autem ipse triplicem dilectionem, scilicet sermonis, operis, & cordis, dicens: *Non diligamus verbo, neque lingua tantum, sed opere & veritate.* Est enim triplex amor, scilicet oris, operis, & cordis, ideo bene dicit: *non diligamus verbo, &c.* Dilexit Christus Apostolos dilectione sermonis, quia eos diligenter instruxit; ideo fuerunt amati dile-

triplex.

1. Joan. 3.

dilectione operis, quia omnia charismata gratiarum eis infudit; ideo fuerunt amati dilectione cordis, quia nunquam eos dereliquit. Joannem dilexit dilectione præcordiali, ideo fuit amantissimus; ideo voluit ut supra pectus suum, ubi est sedes cordis recumberet, ad innuendum, quod ipsum præcordiali amore dilexit.

Deut. 33. Tertium privilegium est mors secunda, cum dicitur: *Habitat confidenter in eo.* Confidenter enim in Christo mori potuit, quia habuit conscientiam lætificantem: *Gloria nostra hæc est testimonium conscientie nostræ*, bonorum operum affluentiam concomitantem. *Ingredieris in abundantia sepulchrum, &c.* Christum associantem; Apparuit namque sibi Dominus Jesus Christus dicens: *Veni dilecte mi, tempus est, ut epuleris mecum in convivio meo cum fratribus tuis.* Apostolorum turbam convenientem, quia omnes ad ejus transitum convenerunt, ut dicitur Genes. 42. *Duodecim fratres sumus, minimus domi remansit, alius non est super.* Apostoli quidem duodecim fratres fuere, unus scilicet Judas, non erat super, minimus, scilicet Joannes, qui cæteris erat junior, adhuc in domo remanserat, & ideo ad ipsum ducendum, omnes convenerunt.

Quartum privilegium est matris Dei veneranda custodia, cum dicitur: *Quasi in thalamo tota die morabatur.* Ipse enim factus est paranympheus sponsæ regis, & ideo tota die in thalamo habitabat, quia sponsam regis custodiebat. Qualis autem & quantus fuit ille thesaurus, talis & tantus fuit iste thesaurus: Credendum est enim, quod si Christus invenisset meliorem thesaurum sibi commendasset. Secure ergo justis ad Joannem deberent accedere, qui habet in potestate matrem gratiæ. Secure & peccatores, quia habet in potestate matrem misericordiæ. Secure morientes, quia habet in potestate illam, quæ in morte ab hoste nos protegit. Secure & animæ decedentes, quia habet in potestate illam, quæ in hora mortis animas suscipit; unde cantat Ecclesia: *Mariamater gratiæ, &c.*

Quintum privilegium est honoris magnificentia, cum dicitur: *Inter humeros ejus requiescet.* Magnus honor & magni amoris indicium fuit, quando Joannes in Christi pectore requievit: Debemus ergo nos ipsum honorare, quia ipsum honoravit Christus, Angelus, cæterus Apostolicus, omnium sanctorum laudabilis numerus. Christus namque ipsum honoravit, quando eum super pectus suum requiescere fecit, unde cantatur: *Valde honorandus est beatus Joannes, qui supra pectus domini in cæna recubuit.* Angelus ipsum adoravit, quia ab eo adorari recusavit, & se conservum suum vocavit: Permisit quidem se adorari a Moyse, quia erat calciatus,

ideo dixit: *Solve calceamentum, &c.* Jo. Act. 7. annes autem pedes affectuum suorum ab omni amore mundi discalciaverat: Apostoli quoque ipsum honoraverunt, quando ipsum & Petrum columnas Ecclesiæ ad Samaritanos miserunt: Omnes etiam Sancti ipsum honoraverunt, quia ad ejus transitum convenerunt, & ideo totus Mundus debet eum honorare, & honore generali in quantum fuit Apostolus; & spirituali, in quantum Christi amicus; & singulari in quantum recubuit supra Christi pectus, & custos est Virgini deputatus.

SERMO III.

Quare Christus eum dilexit, qui & hujus dilectionis signa ostendit, quæ sit hæc dilectio, differentiam dilectionis Petri, & Joannis ad Christum, & econtra, patefaciens.

Dilectus meus mihi, & ego illi. Istud Cant. 2. verbum non potest alicui melius convenire, quam Joanni, qui fuit a Christo dilectus, & qui spiritum spirituali amore dilexit.

Circa ipsam autem dilectionem quinque per ordinem sunt videnda. Primo quænam fuit hujus dilectionis causa, circa quod sciendum quod prima causa fuit Joannis puritas, & incorruptio; tales enim Christus amat: *Qui diligit cordis munditiam propter puritatem, & gratiam labiorum, habebit amicum regem.* Et quia adeo purus fuit, ideo Christus cum eo familiaritatem habuit: *Volatilia ad sibi similia conveniunt;* unde Eccl. 27. unum volatile fuit Christus: *Ascendit Christus super Cherubin, & volavit.* Psal. 17. Secundum fuit beata Virgo: *Brevis in volatilibus est avis.* Eccl. 11. Tertium fuit Joannes, qui in forma aquilæ est demonstratus. Ista autem tria volatilia convenerunt, quia spiritualem familiaritatem habuerunt. Secunda causa est festina conversio, quia in juventute ad Christum conversus fuit: Tales enim Christus multum diligit, sicut innuitur, ubi dicitur, quod Christus parvulos amplexatus fuit, manus eis imposuit, benedixit ipsis, nunquam alicui feni tales amicitias ostendit. Sufficit namque senibus, quod a Christo regantur, juxta illud: *Senex puerum portabat; puer autem senem regebat.* Quod ab ipso non projiciantur: *Ne projicias me in tempore senectutis.* Psal. 70. Quod ab ipso non derelinquantur: *Et usque in senectam & senium ne derelinquas me.* Tertia causa est ipsius Joannis fervens dilectio; Deus enim diligit diligentes se: *Ego diligentes me diligo.* Ipse enim Joannes dilexit Christum viventem, cujus signum est,

Cant. 2.

est, quia ob sui amorem omnia dereliquit: *Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, &c.* Dilexit morientem, cuius signum est, quia juxta crucem ipse stetit. Dilexit mortuum, cuius signum est, quia ad monumentum ipse cucurrit. Bernard. Qui amat ardentius, currit velocius & pervenit citius.

Secundo videndum est, quae sunt signa hujus dilectionis. Primum quidem signum est, quia sua secreta sibi revelavit, & ea quae faciunt ad instructionem fidei perfectae sicut in Evangelio, & vitae perficiendae sicut in Epistolis, & gloriae consummandae sicut in Apocalypsi. Secundum est quia magnis gratiis ipsum notavit: Magnam enim gratiam deputavit sibi Isaias, quando Deus fecit ipsum prophetam suum. Jacobus quando fecit ipsum Apostolum suum. Lucas quando fecit ipsum Evangelistam suum. Augustinus quando fecit eum confessorem & doctorem suum. Agnes quando fecit eam virginem & sponsam suam: in Joanne autem haec omnia reperiuntur. Tertium signum est, quia multam sibi familiaritatem ostendit; fecit enim eum familiarem, ideo vocatur discipulus quem diligebat Jesus: *Amicus in domesticis tuis fiducialiter aget.* Fecit eum camerarium, quia in thalamo sui sinus requievit: *Quasi in thalamo tota die morabitur.* Fecit eum secretarium, quia secreta sua sibi revelavit: *Dabo tibi thesauros absconditos & arcana secretorum.* Fecit eum Thesaurarium suum, quia matrem suam sibi reliquit, quod ad magnam jucunditatem & exultationem sibi fuit. *Jucunditatem & exultationem thesaurizavit super eum.* Per quae ostenditur, quod Christus non tantum dilexit ipsum dilectione generali, qua diligit sua praecepta servantes; juxta illud: *Vos amici mei estis, si feceritis quae praecepto vobis.* Non tantum dilectione spiritali, qua diligit sua secreta scientes, juxta illud: *Vos autem dixi amicos, quia quaecunque audivi a Patre meo nota feci vobis.* Sed etiam dilectione singulari, qua diligit amicos intimos & praeordiales.

Eccl. 6.

Deut. 33.

Isai. 45.

Eccl. 15.

Joan. 15.

Ibid.

Psal. 72.

Tertio videndum est, quae sit ista dilectio? Dilectio mundi non est vera, quia & in vita fallit & in morte deserit, & post mortem amicum oblivioni tradit: Dilectio autem qua Christus Joannem dilexit est vera, quia ipsum dilexit in vita; unde vocatur discipulus quem diligebat Jesus. Dilexit in morte quia cum ceteris Apostolis ad ipsum morientem accessit. Dilexit post mortem, quia ipsum ad suum convivium introduxit: *Tenuisti manum dextram meam,* me scilicet in vita in tui amore conservando; *& in voluntate tua deduxisti me,* scilicet in morte diligendo, *& cum gloria suscepisti me,* scilicet post mortem deducendo me ad convivium tuum.

Quarto est videndum, quae fuit differentia dilectionis Petri & Joannis ad Christum. Circa quod sciendum quod sicut dicit Bernard. Christus diligendus est fortiter, dulciter, & sapienter. Petrus ergo dilexit fortiter, quia secum, & in mortem, & in carcerem ire promisit: Joannes dilexit dulciter, quia in sinu suo recubuit: Uterque dilexit sapienter, quia nullis tentationibus diaboli, nullis perturbationibus mundi, nullis voluptatibus carnis a Christi amore poterant avelli.

Christus quomodo diligendus.

Quinto videndum est, quae sit differentia dilectionis Christi ad Petrum, & ad Joannem: Videtur enim quod plus dilexerit Joannem, quam Petrum; & tamen Petrus plus videtur dilexisse Christum quam Joannes: Circa quod sciendum, quod triplex est dilectio; una quae consistit in familiaritatis ostensione, & ista magis dilexit Christus Joannem, quam Petrum; quia magna signa familiaritatis Joanni ostendit, ex eo quod supra pectus suum recubuit, & matrem suam sibi commendavit. Secunda dilectio est quae consistit in donorum exhibitione: & ista magis dilexit Petrum, quia majora dona sibi concessit, quia fecit eum principem Apostolorum, & suum Vicarium reliquit, & claves regni caelorum sibi dedit. Tertia dilectio est quae consistit in praeordiali amore, & ista utrumque aequaliter dilexit: Ambos enim dilexit aequaliter affectione animi, quia ambo apud Deum erant aequalis meriti.

Dilectio triplex.

SERMO IV.

1. ejus moriendi aviditas, 2. meritum copiositas, atque, 3. felicitas exprimens.

Ingredieris in abundantia sepulchrum; sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Joannes Evangelista non fuit positus in sepulchro, sed sponte ingressus est; & hoc ut iterum renovaretur, ut triticum iterum renovatur: In verbis igitur praemissis tria tanguntur.

Job. 5.

Primum est moriendi magna aviditas, in hoc quod sepulchrum sponte ingressus est: Valde enim mori affectabat, quia multum desiderabat gustare tam dulce convivium, unde ait: Gratias ago tibi, quia dignatus es me ad tuas epulas invitare, sciens quia ex toto corde desiderabam te. *Qui edunt me, adhuc esurient.* Desiderabat videre tam dulcem amicum, unde ait: *Odor tuus in me concupiscentias excitavit aeternas.* *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Desiderabat videre tam pretiosum thesaurum, id est Virginem beatam sibi a Deo commendatam; ibi enim habebat cor suum, ubi thesaurus suus. Desiderabat adjungi ad tam jucundum convivium, unde ait: *suscipe me, ut cum fra-*

Eccl. 24.

Pf. 41.

tri-

Psal. 132. tribus meis sim. *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum.*

II. Secundo ponitur meritorum copiositas cum dicitur: *In abundantia*; Est enim mortuus in abundantia dierum, quia erat 96. annorum: *Mortuus est Abraham in senectute bona, & plenus dierum.* In abundantia meritorum, quia in sua juventute servire incepit, & usque ad decrepitam ætatem perseveravit: *Mane semina semen tuum, &c.* In abundantia præmiorum; habuit enim coronam unam in quantum fuit Virgo incorruptus; aliam in quantum prædicator graciosus; aliam in quantum fuit martyr invictus, quia in oleo fuit assatus.

Job. 5. Tertio ponitur sua felicitas, cum dicitur: *Sicut infertur acervus tritici in tempore suo.* Triticum enim in horreum infertur, ut homo inde nutriatur, & in suo tempore seminetur & iterum renovetur: Sic beatus Joannes in cælum est illatus, ut nos nutriat per sua merita, & ipse renovetur in anima per impassibilitatem, & in corpore per immortalitatem. De morte quidem sua quatuor sunt opiniones: Quidam enim dixerunt

De Joannis morte opinionibus.

ipsum in cælo esse cum corpore glorificato, quod convenire dicunt Dei liberalitati, & Joannis dignitati: Deus quidem sibi valde liberalis fuit, qui corpus suum custodivit ne corruptioni subjaceret, ne oleum adureret, ne venenum noceret, ne gladius defæviret, ne mortis dolorem sentiret. Si igitur Christus corpori Joannis tam liberalis fuit in mundo, non debuit minus liberalis esse in cælo. Congruit etiam dignitati Joannis, qui in sinu Christi recubuit, qui Christo tam familiaris extitit, qui virgini societatem fecit, a quo angelus adorari noluit. Si ergo aliorum Apostolorum corpora sic honorantur in terris, manifestum est, quod corpus Joannis sic honorari debuit, quia tanta excellentia dignitatis præditum fuit. Postquam autem nullus exhibetur sibi honor in mundo, conveniens est, ut corpus ejus corpori Christi & matris ejus societatem faciat in cælo, sicut fecisse constat in mundo. Alii dicunt ipsum esse defunctum, & animam glorificatam in cælo: Corpus vero in loco hominibus ignoto, Deo autem cognito reservari, sicut de corpore Moysi dicitur. Potest quidem Deus in aliquo loco sibi cognito per angelorum ministerium, corpori dilecti sui honorem exhibere divinum, prout decet suum habere dilectum. Quare autem divina providentia judicaverat ipsum corpus esse occultandum, inter divina secreta est hoc numerandum. Tertii dicunt ipsum adhuc vivere, & in paradysum terrestrem translatus esse; tempore autem Antichristi inde educetur, & ab isto occidetur; unde dicit Theoph. Christus non negavit Joannem moriturum; nam omne quod oritur, moritur: sed dicit; volo eum vivere usque ad finem mundi; & tunc patietur pro me marty-

rium cum Helia. Postea subdit: Et si assignetur ejus sepulchrum, vivens intravit illud, & postea discessit. Quarti dicunt ipsum adhuc vivere & sub terra dormire: Et hoc volunt ostendere per verbum Domini qui dixit: *Sic eum volo manere, &c.* Et exemplo Moysi, quem adhuc dicunt sub terra dormire, quia in ejus sepulchro nil, nisi manna invenitur, quod adhuc ibi quasi flatu quiescentis scaturire videtur: Sed huic opinioni obviat August. qui ait, Parvam gratiam Christus suo dilecto fecisset, si cæteris Apostolis in gloria regnantibus, ipse sub terra dormire dicatur: Ad verbum autem Domini qui dixit: *Sic eum volo manere donec veniam, &c.* Respondet Chrysost. id est, nolo ipsum per martyrium consummari, sed expectare donec ego veniens recipiam eum in æterna beatitudine. Ad exemplum autem de Moyse responderet August. quod scriptura ipsum testatur fuisse mortuum. Si tamen dicitur, quod cum Helia vivus apparebit, poterit Deus de facili ipsum suscitare ad horam. Corpus autem ejus voluit esse absconditum, ne Judæi circa corpus ejus idololatriam exercerent. De manna autem ibi scaturiente, responderet August. quod forte propter hoc fit, ut ejus mors pretiosa commendetur, quam mortem martyrium non commendat; vel forte propter aliam causam quam ignoramus.

SERMO V.

De novem ejus privilegiis.

Hic est discipulus ille quem diligebat Joan. ult. *Jesus.* Magna prærogativa Joannis in hoc perpenditur, quod ipse spiritualiter dilectus fuisse perhibetur: Nos vero ejus prærogativas & privilegia videamus.

Primum privilegium est, quia Christus ipsum spirituali amore dilexit; nec mirum, quia ipse propter amorem Christi omnem alium amorem deseruit, scilicet amorem naturalem, id est patris, quem in navi deseruit; & amorem carnalem, scilicet uxoris suæ, quam ob amorem Christi contempsit; amorem mundanum, quia navem, & retia, & omnia quæ habuit contempsit; & amorem proprium, quia propriam voluntatem dimisit, & Christo semper adhæsit: *Ecce nos reliquimus omnia, hoc quantum ad desertionem amoris mundani, & secuti sumus te non nos, & hoc quantum ad desertionem amoris proprii; & subditur: Et omnis qui reliquerit fratres aut sorores, aut patrem, aut matrem, hoc quantum ad desertionem amoris naturalis, aut uxorem, hoc quantum ad desertionem amoris carnalis.*

Secundum privilegium est, quia ad omnia secreta eum admisit, sicut ad puellæ resurrectionem, & gloriosam transfigurationem.

nem. Si enim Christus volebat facere gratiam Apostolis, ipse erat unus de tribus, sicut patet in illius puellae resurrectione, & gloriosa transfiguratione. Si volebat facere gratiam duobus, ipse erat unus de duobus; nam ipsum solum, & Matthæum fecit Evangelistam, & Apostolum. Si volebat facere gratiam uni soli, ipse erat ille solus, quia ipsum solum in sinu suo admisit.

Tertium privilegium est, quia matrem sibi commendavit: Christus namque in hac vita possedit quatuor, scilicet corpus, animam, modicam temporalem substantiam, Ecclesiam, & matrem propriam. Corpus igitur commendavit Nicodemo, animam Patri, temporalem substantiam Judæ, Ecclesiam Petro, matrem Joanni, quod utique magni amoris indicium fuit; & ratione rei commendatæ, quia scilicet tantum thesaurum sibi commisit; & ratione commendantis, quia scilicet suorum vulnerum oblitus, matris non oblivisceretur, & dilecti discipuli recordabatur; & ratione modi commendandi, quia non dixit: Ecce servus tuus, vel nepos tuus, sed *ecce filius tuus*. Nec dixit: Ecce domina tua, vel matertera tua, sed *ecce mater tua*.

Eccl. 15.

Quartum privilegium est, quia profunda sapientia ipsum replevit: *Aqua sapientiæ salutaris potavit illum*. Nec mirum si tanta sapientia fuit plenus, quia sedit ad fontem divinum, habuit intellectum angelicum, intravit in causam causarum, & totus transivit in Deum. Ad fontem quidem divinum sedit, quando supra pectus Domini recubuit; de quo fonte tam copiose hausit, quod quasi quidam fluvius paradisi factus fuit; unde cantatur: *Quasi unus de paradisi fluminibus, &c.* Intellectum angelicum habuit. August. Sapientia Dei, ut ait Apostolus, in cor hominis non ascendit, sed tantum in cor Joannis ascendit, in quantum ipse non homo erat, sed Angelus esse cœperat. Intravit etiam in causam causarum: unde Orig. dicit, quod Paulus raptus est usque ad tertium cælum, Joannes transivit omne cælum. Paulus raptus est in paradysum, Joannes supra omnem paradysum paradysorum. Transivit etiam totus in Deum. Origenes: Non enim aliter Joannes potuit ascendere in Deum, nisi totus fieret Deus.

Quintum privilegium est, quia supra pectus Christi recubuit: Pectus autem Christi erat mensa cœlestis, in qua sunt delitiæ angelorum: Gazophylacium, in quo sunt thesauri omnium scientiarum: Et fons divinus, in quo est plenitudo omnium gratiarum. Quando autem famelicus sedet ad mensam deliciarum, valde satiatur: Quando egenus intrat Gazophylacium thesaurorum, valde ditatur: Quando sitibundus pervenit ad fontem amœnum, tunc valde repletur. Beatus ergo Joannes recumbendo supra pectus Domini, se-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

dit ut famelicus ad mensam angelorum, & ideo fuit valde satiatus. Intravit tanquam egenus gazophylacium omnium scientiarum, & ideo fuit valde ditatus: Sedit sitibundus ad fontem omnium gratiarum, & ideo fuit valde repletus. Ista tria tanguntur: *Cibavit eum Dominus pane vitæ & intellectus*; Ecce Eccl. 15. qualiter famelicus est pascus. *Aqua sapientiæ potavit illum*; ecce qualiter sitibundus est potatus. *Jucunditatem & exultationem thesaurizavit super eum*; ecce qualiter egenus est ditatus.

Sextum privilegium est, quia Christus ei proditorem, & non alteri revelavit, prout Petrus Joanni innuit; ex quo ostenditur ejus magna auctoritas. Petrus Damianus: Profert Christus verbum in medium, & totus tacet senatus Apostolorum: Joannes vero cum discipulorum persona in se suscepta, unus consultor accedit, ostenditur ejus magna potestas. Idem: Quantum ad judicem pro peccatoribus poterit, qui pro ipsius curiæ cœlestis senatoribus intervenit, ostenditur magna nostra securitas. Idem: Quantum flagitare debemus ejus auxilium, quem sibi met Apostoli intercessorem petierunt. Et quia advocatus est summus, humiliter est a minimis implorandus.

Septimum privilegium est, quia omnium Sanctorum perfectionem habuit. Idem: Quem in virtutibus incomparabiliter Joannes non excedat? Apostolus namque est in Epistolis: Evangelista in Evangelio: Propheta in Apocalypsi: Fuit & martyr in quantum in oleo adustus; unde dicit Polycratus Episcopus Ephesiorum: Joannes Pontifex auream laminam in fronte portans, martyr, & doctor Epheso obdormivit.

Octavum privilegium est, quia Christus de ipso specialem curam habuit, cum dixit Petro: *Quid ad te?* Curam Ecclesiæ Petro commisit, curam autem Joannis sibi reservavit cum dixit: *Sic ego volo eum manere donec veniam, &c.* Et matri commisit dicens: *Ecce filius tuus*. Magnum est esse in cura Vicarii Dei, id est Petri, majus est esse in cura matris Dei, maximum in cura Christi.

Nonum privilegium est, quia majori eum Christus sua charitate replevit: Quod triplici signo ostenditur. Primo, quia ad monumentum prius cucurrit. Gregor. Illi præ cæteris cucurrerunt. Secundo, quia de charitate plus cæteris locutus fuit. *Ex abundantia cordis os loquitur*. Chrysost. Mos est amantium uter amorem suum silentio tegere nequeat. Tercio quia usque ad decrepitam ætatem charitatem docuit. Hieron. Joannes cum Ephesi moraretur usque ad ultimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset plena

Matth. 14.

verba contexere, semper dicebat. *Filioli diligite alterutrum: tandem interrogatus cur hoc semper diceret? Respondit: Quia*

præceptum Domini est; & si hoc solum fiat, sufficit.

DE INNOCENTIBUS.

SERMO I.

De eorum Beatitudine, & gloria, ex quinque causata.

Apoc. 14.

Vidi supra montem Sion agnum stantem, &c. Gloria & beatitudo istorum parvulorum ex multis causatur, prout ex præseni lectione colligitur.

1.

Beatitudo
parvulorum
ex multis
causata.

Primo ex nobili associatione, quia associati sunt agno: Nec mirum si agnus libenter moratur cum eis. Homo quidem libenter moratur cum concivibus suis: Christus igitur fuit Bethleemita, & isti Bethleemita. Libenter homo moratur cum jocularibus suis, & isti sunt joculatores Christi: *Vocem quam audiavi sicut cytharædorum cytharizantium in cytharis suis.* Libenter homo moratur cum domicellis, & servitoribus suis, maxime cum sunt mundi & honesti, & de his dicitur: *Sine macula sunt ante thronum Dei.* Libenter enim homo moratur cum consimilibus suis: Ipsi namque fuerunt Virgines, martyres, & innocentes. Libenter igitur Christus cum eis moratur, tanquam virgo cum virginibus, martyr cum martyribus, innocens cum innocentibus.

2.

Apoc. 3.
Nomina in
frontibus in-
nocentium
scripta.

Secundo eorum gloria causatur ex descriptione dum dicitur: *Habentes nomen ejus, & nomen patris ejus scriptum in frontibus suis.* Tertium autem nomen, quod in fronte scribitur, habetur: *Et nomen civitatis novæ Hierusalem.* Ista ergo tria nomina scilicet Deus, Hierusalem, & Jesus, in frontibus eorum sunt scripta: Deus autem secundum Danielem, idem est quod ardor. Hierusalem dicitur visio pacis, Jesus Salvator: per quod datur intelligi, quod ipsi habent plenam inflammationem in Dei dilectione. Dixit Dominus, *cujus ignis in Sion, & caminus in Hierusalem.* Plenam cognitionem in aperta Dei visione: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Et habebunt plenam salvationem corporis, & animæ gloriationem: *In terra sua duplicia possidebunt.*

Isai. 31.

1. Cor. 13.

Isai. 61.

3.

Apoc. 5.

Tertio consistit gloria ipsorum in jucunda jubilatione, cum dicitur: *Et cantabunt canticum novum: In quo quidem cantico*

tria sunt, scilicet novitas, singularitas, & sonoritas. Novitas cum dicitur: *Cantabunt canticum novum.* Haymo. Canticum novum cantare, est de incorrupta mentis, & corporis integritate gaudere. Singularitas cum dicitur: *Nemo poterat dicere canticum nisi illa, &c.* Beda. Hoc canticum cæteri electi audire possunt, licet dicere nequeant, quia per charitatem quidam de eorum celsitudine læti sunt, quamvis ad eorum præmia non assurgant. Sonoritas vero notatur, cum dicitur: *Tanquam vocem aquarum multarum.* Illa autem sonoritas assimilatur triplici sono, scilicet aquarum, tonitruui, & cytharæ: Sancti enim qui laudant Deum pro victoria, quam habuerunt de persecutionibus tyrannorum, cantant canticum aquarum multarum, quia per aquas, tribulationes intelliguntur; juxta illud: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.* Qui vero laudant Deum pro victoria dæmonum, qui stant in aere caliginoso, cantant canticum tonitruui. Qui vero laudant pro victoria carnis, cantant canticum cytharæ; in cythara quidem est lignum attenuatum, & chorda extensa, quod corpus debet jejuniis attenuari, & membra mortificari.

Ibid. 14.

Psal. 53.

Apoc. 3.

Eccl. 45.

Quarto causatur eorum gloria ex perpetua incorruptione, cum dicitur: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati.* Merito cujus incorruptionis semper agnum sequuntur; unde subditur: *Hi sequuntur agnum quocumque jerit.* Et eisdem cum eo vestibus albis decorantur: *Ambulabunt mecum in albis.* Coram ipso continue modulantur, sicut supra dictum est: *Et corona aureola adornantur: Corona aurea super mitram ejus.*

Quinto causatur eorum gloria ex primordiali passione, quia primi martyres extiterunt, quod notatur cum dicitur: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno.* De his primitiis dicitur: *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere;* Christus enim primitias Deo obtulit, quando istos parvulos ad Deum misit. Chryl. Mittit infantes Christus ad cælum, offert nova encænia Patri, primitias fructuum exhibet genitori. O parvuli beati modo nati, nunquam tentati, nondum ablactati, & jam coronati. August. Has primitias misit Christus Patri, venit

Decimas a Christo oblatae. venit infans & veniunt infantes: Infans ad nos, infantes ad cælum. Non tantum Christus obtulit primitias, sed etiam decimas, quas quidem obtulit vivus, mortuus, & glorificatus: Nam vivus obtulit decimas abstinentiarum, quando 40. diebus & 40. noctibus jejunavit. Mortuus obtulit decimas horarum, quando per 40. horas mortuus jacuit. Glorificatus obtulit decimas dierum, quando resurgens 40. diebus discipulis apparuit: Et quamvis 36. dies sunt decimæ anni, Christus tamen voluit suppleraddere, ad innuendum, quod in servitio Dei semper homo debet plus facere quam minus. Bene ergo dicit: *Decimas & primitias non tardabis reddere.* Non enim tardavit offerre primitias, qui parvulos obtulit recentem natos: Non tardavit offerre decimas, qui eas obtulit, & vivus & mortuus & glorificatus.

SERMO II.

Quomodo eorum passio ex tempore, numero, causa, & loco commendabilis extitit, insinuans.

Apoc. 14. Innocentium passio ob qua tuor est commendabilis.

I. Ex tempore. Innocentium nomina.

Gen. 40.

Tres distinctiones martyrum.

1.

2.

3.

Cant. 2.

Luc. 13.

HI empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno. Passio istorum beatorum parvulorum commendabilis est ex quatuor, videlicet ex tempore, numero, causa, & loco. Ex tempore, quia primitiæ pro Christo passi sunt, ideo dicitur: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ, &c.* Et ideo facti sunt erumpentes Ecclesiæ gemmæ, flores primi nascentis Ecclesiæ, & plantationes novellæ & immaturæ. Primo namque fuerunt erumpentes Ecclesiæ gemmæ. August. Isti jure dicuntur martyrum flores, quos in frigore infidelitatis exortos, velut primas erumpentes Ecclesiæ gemmas, quædam persecutionis pruina decoxit. De istis gemmis dicitur: *Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturare.* Ista vitis est Christus, in qua fuerunt propagines, id est, tres martyrum distinctiones: Quarum una protulit gemmas, id est horum martyrum primitias, qui fuerunt martyres, actu sed non voluntate: Secunda protulit flores, id est, sanctos confessores, qui fuerunt martyres voluntate sed non actu, inter quos primatum tenet Joannes Evangelista. Tertia protulit uvas maturas, id est, martyres actu, & voluntate, inter quos primatum tenet Stephanus. Secundo fuerunt primi flores nascentis Ecclesiæ; de quibus dicitur: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit.* Vineæ, id est, Ecclesia floruit, quando istos martyres produxit; & in floribus vulpes demolitæ fuerunt, quando Herodes & sui complices istos martyres necaverunt, unde Herodes vocatur vulpes: *Ite dicite vulpi illi.* Licet autem isti flores fuerint *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

runt avulsi, non tamen suo odore privati: *Vineæ florentes odorem dederunt.* Tertio Cant. 2. fuerunt plantationes novellæ & immaturæ: *Ante messem totus effloruit, & immatura perfectio germinabit.* Sunt enim quædam plantationes, quæ fructum martyrii protulerunt in senectute sicut Petrus: quædam in juventute sicut Stephanus: quædam in sua immaturitate, seu novella plantatione, sicut Martyres innocentes: *Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.* Psal. 127.

Secundo eorum passio est commendabilis II. ex numero: Et licet a nobis eorum numerus ignoretur; tamen Ecclesia sub numero magno eos honorat, unde dicitur supra: *Et cum eo centum quadraginta millia.* Quia ergo illa beata societas est tam numerosa, ideo digna est majori veneratione. Si enim unus miles Regis honorandus est, multo fortius militum multitudo, & maxime quoniam esset de cognatione Regis, & essent familiares Regis, & induti ejusdem Regis vestibus. Sic tales fuerunt isti parvuli, qui fuerunt de cognatione Christi, cum fuerint de Bethleem Juda, & Christus de Juda originem duxerit. Sunt etiam sibi familiares; *Hi sequuntur agnum quocumque ierit.* Sunt etiam induti secum eisdem vestibus: *Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Secundo sunt digni faciliore exauditione: Si enim Deus exaudivit preces unius Sancti, multo fortius preces multorum; nam impossibile est preces multorum non exaudiri; unde & ipsa Virgo beata ad rogandum Deum sola non accedit, sed magna societas cum ea vadit: *Astitit Regina a dextris tuis, &c.* Tertio sunt digni majori exultatione: Cum enim multi sunt qui gaudent, gaudium unius augetur ex gaudio singulorum; & ideo gaudium istorum parvulorum tanto amplius augetur, quanto amplius ab invicem inflammantur: *Ecce quam bonum & quam jucundum, &c.* August. in lib. confesl. Quando cum multis gaudent in singulis uberius est gaudium, quia fervere faciunt se, & inflammantur ex altero. Quarto ex idonea Dei laude: Si enim Deo est accepta laus unius sancti, multo fortius multorum: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, &c.* Psal. 8.

Tertio eorum passio commendabilis est III. ex causa, quia pro Christo sunt passi, & ideo jure & numero martyrum digni computantur. Et hoc quidem accidit ratione personæ, quia pro Christo passi sunt, immo in singulis Christus passus est: *Hostis noster est cujus crudelitas redundat in regem.* Bernard. Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. Debuit ergo Christi pietas illis dare vitam gloriæ, quibus occasio aliter abstulit vitam naturæ. Secundo hoc accidit ratione singularis gratiæ: Rex enim terrenus quando coronatur, multos milites secum habet; Christus ergo qui coronatus erat corona paterna, hodie

hodie coronatus est corona materna; & ideo novus Rex novos milites sibi voluit congregare. Tertio hoc accidit ratione innocentiae in baptismo sanguinis affecutae, Bernard. Ille pro Christo trucidatos infantes dubitet coronari, qui generatos in Christo non credit inter adoptionis filios generari. Et sicut tunc circumcisio, nunc vero baptismus sine ullo voluntatis usu sufficit ad salutem, sic pro Christo susceptum martyrium illis sufficit ad sanctitatem.

IV.
Ex loco.

Assequuntur
3. prerogativas.

Apoc. 14.

Ibid 3.

Joan. 6.
Psal. 130.

Convivium
Abraham
propter Isaac.

Philipp. 1.

Quarto commendabilis est ex loco, quia in Bethleem Judae passi sunt, ex quo tres prerogativas assecuti sunt. Primo magnam cum Christo familiaritatem ex eo, quod in civitate Christi nati sunt: Homines enim ejusdem civitatis magnam solent ad invicem familiaritatem habere. Magnam familiaritatem Christus eis ostendit, quia fecit eos de camera sua: *Cantabunt quasi canticum, &c.* De societate sua ibid. *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.* De militia sua, quia tanquam commilitones eisdem vestibus eos induit: *Ambulabunt mecum in albis.* Secundo magnam in Christo societatem, quia Bethleem domus panis interpretatur. Satiatur illo pane, de quo dicitur: *Ego sum panis vivus, &c.* Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea, id est, sicut parvulus lacte nutritur, postea grandiusculus ablactatur, & ad mensam patris recipitur, sic fiat retributio in anima mea, ut scilicet hic lacte matris Ecclesiae nutritus, tandem ad mensam caelestis patris se recipiat, ubi jam non nutriatur lacte parvulorum, sed pane solito perfectorum. Hinc est quod Abraham non in nativitate Isaac, sed in ejus ablactatione grande fecit convivium, ad significandum, quod non est plena satietas ad ubera matris, sed ad mensam patris. Tertio meruerunt spiritualem Dei laudationem, ideo nati sunt in Bethleem Judae, quae interpretatur confitens: Magnum enim est confiteri Domino corde: Majus est confiteri Domino corde & ore: Maximum corde, opere & ore: Supermaximum ei confiteri cum sanguinis effusione. Taliter confessi sunt isti parvuli, de quibus dicit Ecclesia; *Non loquendo sed moriendo confessi sunt. Magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem, &c.*

SERMO III.

In quo novem dubitationes dilucidantur.

Cur Christus
fugerit.

Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Aegyptum, &c. Circa istud Evangelium plura videnda occurrunt.

1.

Primo quare Christus fugit, quod quidem fecit multiplici de causa: Primo secun-

dum Chrysost. propter ostensionem humanae naturae; quantum enim ad divinam non habuit necesse fugere, sed potius nullus eum potuit effugere: *Quo ibo a spiritu tuo, &c.* Psal. 138. Secundo propter victoriam suae sapientiae. Fugiendo Herodem vicit, & sibi milites acquisivit. P. Rav. Bellicosus si in bello fugit, artis est, non timoris. Tertio propter documentum, ut ex hoc nos doceat nullum debere indignari, si innocenter ab impiis persequatur: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Hieron. A cunabulis Ecclesiae non defuit iniquitas premens, justitia patiens. Quarto propter exemplum, ut ex hoc informemur nobis fugiendum esse: Modo fuga providentiae, quando scilicet majori utilitati reservamur; *Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Modo fuga cautelae: Sunt enim quaedam vitia, quae non possunt vinci nisi fugiendo: *Fugite fornicationem.* Modo fuga compassionis, quando a facie malorum fugimus, ut occasionem subtrahamus.

Secundo videndum est de personis quae fuerunt in ista fuga, quae fuerunt Maria, Joseph, & puer Jesus. Istud consortium est in Bethleem a pastoribus fugiendo in Aegyptum, & redeundo: Sive ergo haeredem, id est, diabolum fugias, sive de Aegypto, id est, peccato redeas, sive in Bethleem, id est, in gratia maneat, semper tecum habeas Mariam, id est, amaritudinem poenitentiae: Puerum, id est, puritatem conscientiae, & Joseph, id est, augmentum virtutis & gratiae.

Tertio videndum est de contingentibus in via; ibi enim Christus manifestavit suam majestatem: Nam sic legitur in historia tripartita; Arbor quaedam procera in via existens usque ad terram inclinata; puerum suppliciter adoravit. Secundo manifestavit suam bonitatem, in eo quod parentes suos in via pavit: Nam sicut legitur in libro de infantia Salvatoris, cum sub quadam palma altissima quiescerent, & esurirent atque sitirent, palma ad praeceptum pueri usque ad terram se inclinans, fructus colligendos obtulit, & de sua radice fontem produxit. Tertio manifestavit suam potestatem, quia parentes suos a latronibus defendit: Cum enim in latrones irruissent, qui eos expoliare volebant unus eorum respiciens puerum ait: Vere dico vobis, si possibile esset Deum incarnari, dicerem istum puerum Deum esse, & sic socios suos induxit, ut eos illaesos abire permitterent. Iste dicitur fuisse ille latro, cui postea Dominus dixit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.*

Quarto videndum est de ira Herodis, pro eo quod dicitur: *Iratus est valde.* Iratus est quidem propter regni zelum: *Sicut fremens leonis, sic ira regis.* August. Quid erit tribunal

Joan. 15.

Matth. 10.

1. Cor. 6.

Nota.

1. Manifestata
Dei majestas
in arbore.

2. Bonitas.

3. Potestas.

Luc. 23.

Prov. 19.

tribunal judicantis, quando super hos reges curia terrebit infantis? Propter sui contemptum. Chryf. Magi contemnentes Herodem addidere causas dolorum propter Cæsaris metum, qui præceperat ne sine sui imperio aliquis Rex diceretur, vel esset.

Herodis sævitia contra pueros in tribus excessit.

1. Causa excessus ira.

Prov. 17.

2. Sævitia.

Eccl. 8.

3. Astutia.

Job. 5.

Quinto videndum est de sævitia Herodis pro eo, quod dicitur: *Occidit omnes pueros.* Excessit enim in tribus, scilicet in numero, quia cum deberet occidere unum, occidit omnes: In loco, quia cum deberet occidere Bethlemitas, occidit etiam finitimos: In tempore, quia cum deberet occidere anniculos, occidit etiam bimatos & infra. Hujus autem tanti excessus quadruplex fuit causa; Prima ejus implacabilis ira; *Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.* Secunda ejus sævitia, quia in sanguine delectabatur: *Quasi autem nihil est ante eum sanguis.* Tertia est astutia, ut scilicet omnes occidendo, ille non posset evadere quem quærebat; sed dicitur: *Apprehendit sapientes in astutia eorum.* Quarta est divina providentia, quæ ex tanta Herodis sævitia, tantam sibi Martyrum multitudinem copulavit.

Innocentes quo tempore occisi.

Sexto quidem videndum est de tempore occisionis pro eo, quod dicitur: *Videns quod illusisset a Magis,* per quod datur intelligi, quod facta fuit eorum occisio post Epiphaniam, sed tamen secundum Gloss. post annum, & quatuor dies puerorum occisio facta fuit. Distulit enim triplici de causa: Primo propter discredentiam, quia secundum Gloss. Magis discredidit, putans eos falsa stellæ apparitione delusos. Secundo propter astutiam, ut scilicet dissimulando, puer in medium deduceretur. Tercio propter moram contractam: ivit enim Romam a Cæsare citatus. Et sic fere per annum impeditus fuit.

Prov. 10.

Mater quare plus filium diligit.

Septimo videndum est de fletu matrum pro eo quod Rachel, & non Jacob inducitur ad plorandum: Matres enim cum sint magis passibiles, consueverunt plus dolere de filiorum adversitate quam patres; & patres plus gaudere de eorum prosperitate, quam matres. Istud innuit Salomon dicens: *Filius sapiens lætificat patrem, filius autem stultus mæstitia est matri suæ.* Mater enim plus diligit, & ideo plus dolet, quando filium perdit: quod autem plus diligit ostenditur triplici ratione: Prima est, quoniam mater dat plus de substantia sua filio, quam pater, & ideo majorem partem videtur habere: Secunda causa est, quoniam mater plus laborat circa filium, quam pater; Istud autem circa quod magis laboramus, magis diligimus: Tertia causa est, quoniam mater plus est certa, quam pater, & ideo mater diligit filium, tanquam rem certam; pater vero aliquando minus diligit, tanquam rem dubiam.

Octavo videndum est, de morte Herodis, pro eo quod dicitur: *Erat ibi usque ad obitum Herodis.* Mors enim sua fuit mors pessima, quia manu propria se occidit. Herodes quidem injuste effudit sanguinem parvulorum, & ideo bibit sanguinem proprium, quem gladio in ventre immerso effudit. Bibit sanguinem filiorum, quia filios proprios interemit, unde Augustus Cæsar hoc audito, dixit: Mallet esse Herodis porcus, quam filius, quia cum sit profelitus, porcis parcat & filios occidit. Legitur etiam in quadam Chronica, quod Herodes quemdam filium suum parvulum in Bethlehem tradiderat nutriendum, qui cum cæteris parvulis occisus est. Et quia Herodes sic sitivit sanguinem parvulorum, sic bibit sanguinem proprium, & domesticum furorem divinum; ideo potest sibi convenire, quod dicitur: *Justus es Domine, qui hæc judicasti, qui sanguinem sanctorum fuderunt, & sanguinem dedisti eis bibere, digni enim sunt.*

Mors Herodis.

Apoc. 16.

Nono est videndum de subtractione laudis, quia Ecclesia subtrahit cantica laudis, & lætitiæ: Et hoc primo in signum fletus, quem matres habuerunt: Secundo in signum status, quia scilicet in limbum descenderunt. Tercio in signum incolatus, quem Virgo beata, Puer & Joseph fugiendo in Ægyptum fecerunt: Magna compassione dignum fuit propter pueri teneram ætatem, propter puerperii novitatem, & propter Joseph senectutem.

SERMO IV.

Herodis iniquam sententiam, sævitiam, parvulorumque innocentiam demonstrans.

Mittens occidit omnes pueros. In his Matth. 2. verbis tria tanguntur; Primo Herodis iniqua sententia cum dicitur: *Mittens.* Secundo ejus sævitia cum dicitur, *occidit.* Tercio parvulorum innocentia cum dicitur: *omnes pueros.* Sententia dicitur injusta tribus modis: aut ex animo, quando ex tristitia vel turbatione profertur: aut ex ordine, quando ordo juris omittitur: aut ex causa, quando sufficiens causa non suffragatur; propter hæc autem sententia Herodis injusta fuit. Primo ex animo, quia ex ira & perturbatione ipsam protulit: Nam in adventu Magorum dicitur quod turbatus est, hic autem dicitur quod iratus est valde: Ibi enim turbatus est propter prodigii novitatem, vel propter Romanorum timorem; hic autem turbatus propter Magorum deceptionem & timens regni sui amissionem: Et in tali turbatione, & ira sententiam protulit; & ideo ejus sententia ex animo injusta fuit: *Ira enim viri, justitiam Dei non operatur.* Secundo fuit injusta

Sententia 3. modis injusta.

Jac. 1.

ex ordine: Videtur enim ad pueri inquisitionem ordinate processisse. Primo enim quaesivit de loco nativitatis a Doctoribus legis: Secundo de tempore ab ipsis Magis: Tertio inquiri mandat de persona dicens: *Ite, & interrogate diligenter de puero, &c.* Istum autem triplicem inquisitionis ordinem insidiosae faciebat, non ut puerum adoraret, sed ut perderet; & ideo ejus sententia ex tali ordine fuit injusta. Ideo Dan. 7. assimilatur urso, in cujus ore erant tres ordines dentium: *Iste ursus est insidiator Herodes: Ursus insidians factus est mihi.* Hic habuit in ore suo tres ordines, quia ab ore tres de Christo emanaverunt inquisitiones, sed tamen fuerunt ordines dentium & urfi, quibus insidiosae faciebat, & lacerare intendebat. Tertio fuit injusta ex causa, quia innocentes damnavit: *Nunc venerunt peccata tua quae operaberis prius judicans judicia injusta, innocentes opprimens & dimittens noxios,* ideo ipsi beati parvuli Innocentes damnati vindictam petunt a Deo dicentes: *Usquequo Domine sanctus & verus non judicas & non vindicas sanguinem nostrum, de his qui habitant in terra.* Secundo ponitur Herodis saevitia cum dicitur: *Occidit.* Et quia sanguinem innocentem injuste damnavit, ideo juste damna-

tus est: unde effusio sanguinis parvulorum non poterit in iudicio occultari, sed manifestabitur a terra revelante: *Revelabit terra sanguinem suum &c. Terra ne operias sanguinem meum.* Ab ipso parvulorum sanguine proclamante; unde dicit iudex: *Vox sanguinis fratris tui clamat de terra ad me.* A tota caelesti curia interpellante: *Vindica sanguinem sanctorum tuorum, qui effusus est.* De iustitia requirente: *Sanguinem autem de manu tua requiram.* Tertio ponitur parvulorum innocentia, cum dicitur: *Pueros.* In Herode quidem erat malitia, in istis innocentia: In illo calliditas, in istis simplicitas: In illo potentia, in istis infirmitas. Pugnat ergo cum innocentia malitia, cum simplicitate calliditas, cum infirmitate potentia, & crudelitas: Sed in isto bello innocentia malitiam vicit, astutiam simplicitas fregit, potentiam infirmitas superavit. Istud triplex bellum adhuc quotidie geritur: *Verti me ad alia, & vidi calumnias, quae sub sole geruntur:* ecce quomodo impugnat astutia simplicitatem, & lacrymas innocentium; ecce quomodo impugnat malitia innocentiam: *nec posse resistere eorum violentiae;* ecce quomodo impugnat potentia infirmitatem.

DE SANCTO THOMA CANTUARIENSI.

SERMO I.

A legitima causa, ab intentione recta, & a finali commendatur perseverantia.

Pro iustitia agonizare, pro anima tua & usque ad mortem certa pro iustitia. Pugil fidelis, & miles strenuus in sua pugna tria debet habere, scilicet causam legitimam, intentionem rectam, & finalem perseverantiam. Ab his tribus B. Thomas in sua passione commendatur.

Primo a legitima causa cum dicitur: *Pro iustitia quid iustitia agonizare.* Describitur autem iustitia, quod sit virtus reddens unicuique jus suum, scilicet Deo obedientiam, superiori reverentiam, pari concordiam, inferiori disciplinam; inimicis patientiam, miseris & afflictis compassionem operosam, & sibi satisfactionem. Pro tali iustitia sanctus Thomas propugnavit: Dedit enim primo Deo obedi-

entiam, quia maluit obedire Deo, quam Regi contra Deum, & ideo Regis iram contra se provocavit: *Obedire oportet Deo, magis quam hominibus.* Secundo dedit superiori reverentiam, id est, summo Pontifici: Nam cum quadam vice a Rege arctatus voto ejus annuisset, ab altari postmodum se suspendit, donec per summum Pontificem esset restitutus: *In medio fratrum rector illorum in honore.* Tertio dedit pari concordiam, unde dicitur de eo, quod salvo semper rigore sub decencia vestium, & apparatu utensilium, concordabat moribus singulorum: *Si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes.* Quarto dedit subditis disciplinam, unde dicitur de eo: Sapiencia quae praeditus erat, in Ecclesia malignorum prohibebat intultus. *Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinae fugabit eam.* Quinto dedit inimicis patientiam, quia in exilio positus pro Rege, ac regno Angliae semper oravit, & suis occisoribus nullum impatientiae verbum dixit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Sexto dedit miseris compassionem operosam, quia quotidie

Hebr. 12.

Job 19.

13. pauperum pedes curvatis genibus abluebat, & post refectiorem cuilibet quatuor argenteos pro eorum usibus consumendos erogavit. Septimo habuit in se sanctimoniam, quia virginitatem servavit, & carnem suam jejuniis, & cilicio maceravit; *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, &c.* Et quia sic justitiam servabat, potest dicere: *Justitia indutus sum, & vesti me sicut vestimento.* Ille qui est indutus, ab omni parte est rectus: sic beatus Thomas justitia fuit indutus a dextris, quia ipsam defendit in apice pontificalis dignitatis: A sinistris, quia ipsam defendit in exilio relegatus: Ante se, quia ea quæ sui prædecessores in præjudicium Ecclesiæ concesserant, ipse noluit confirmare: Post se, quia in his quæ perebat Rex, assentire noluit, videns imminere futurum periculum animarum.

Matth. 11.
Notandum.

2. Cor. 10.

Eccl. 13.

Prov. 31.

Deut. 10.

Ibid. 10.

Secundo commendatur ab intentione recta, cum dicitur: *pro anima sua.* Multi enim sunt qui pugnant pro substantia sua, & pro pelle sua, & gloria sua; sed pauci pro anima sua, cum tamen ibi magna pugna requiratur: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, &c.* Et ponitur ibi triplex vocabulum violentiam designans, scilicet *vim*; & *violentia rapiunt illud*, ad designandum, quod tales triplicem vim debent inferre, scilicet rationi intellectum captivando: *In captivitatem redigentes omnem intellectum.* Voluntati, ipsam a suis concupiscentiis avertendo: *Post concupiscentias tuas non eas, &c.* Et operative opera fortia aggrediendo: *Manum suam misit ad fortia.* Vel potest dici, quod ponitur ibi illud triplex vocabulum, ad innuendum, quod, qui vult habere fortissimum cæli castrum, debet habere audacem animum, ne sit formidolosus; strenuum conatum, ne sit otiosus; tolerantiam contra quodlibet adversum, ne sit delitiosus. Ista tria genera hominem de bello dejiciunt: *Quis est homo formidolosus, & corde pavido?* ecce formidolosi: *Quis est homo, qui ædificavit domum novam, &c.* ecce qui otiosi volunt in domo quiescere, & non ire ad laborem. *Quis est homo, qui despondit uxorem?* &c. ecce delitiosi, qui delitiis volunt vacare. Sed beatus Thomas habuit audacem animum, quia contra Regem causam Ecclesiæ audacter defendit: Strenuum conatum, quia antequam vellet excedere, in exilium se mitti permisit: Tolerantiam contra quodlibet adversum, quia mortem sustinuit.

Thome martyrium quadruplex.

Tertio commendatur a finali perseverantia, cum dicitur: *Usque ad mortem certa pro justitia.* Vere usque ad mortem pro justitia pugnavit, quia pro ipsa defendenda quadruplex martyrium sustinuit. Primum fuit in rerum ablatione, quia fuit omnibus rebus Ecclesiæ spoliatus. Et quamvis sancti viri ablationem rerum libenter sustineant,

dolent tamen in quantum erant sustentamentum pauperum, & in quantum vident ea consumi usibus impiorum. Ista autem talis patientia quoddam martyrium est. Greg. *Martyrium stat absque sanguine etiam.* Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo custodimus. Secundum fuit in suorum propinquorum persecutione, quod magnum dolorem & compassionem generavit sibi. Greg. Qui dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Tertium fuit in exilii relegatione, quia a patria sua fuit expulsus, & per diversas provincias exul effectus: Fuit enim de numero eorum, de quibus dicitur: *Circuehebunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes angustati, afflictis quibus dignus non erat mundus.* Ipse enim circuevit, quia per diversas patrias, & terras peregrinatus fuit, & in pellibus caprinis, quia cilicium deferebat; fuit egens, quia omnibus bonis spoliatus, & angustatus propter compassionem afflictorum, afflictus propter perditionem inimicorum: Et quia mundus eo dignus non fuit, ideo Deus de mundo ipsum abstulit: *A facie malitiæ collectus est justus.* Quartum fuit in sua occisione, quia ejus cerebrum sparserunt, & eum crudeliter occiderunt; fuit enim de numero illorum, de quibus dicitur: *In occisione gladii mortui sunt. Gladium evaginaverunt peccatores, &c.* Sed certe gladius eorum intravit in corda ipsorum, quia alii digitos discerpentes, alii fanie defluentes, alii paralyssi dissoluti, alii amentes effecti, miserabiliter mortui sunt.

Hebr. 11.

Isai. 57.

Hebr. 11.

Psal. 36.

SERMO II.

Quomodo septem conditiones in morte repertæ, sanctitatem ejus atque justitiam ostenderunt.

Qui justus est justificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc. Apoc. 13. Beatus Thomas licet in vita ista fuerit justus, & sanctus in passione, tamen in passione sua fuit magis justus, & sanctus ostensus; & hoc propter septem conditiones, quæ in passione sua reperiuntur.

Primo namque fuit passus in loco sancto, id est, in Ecclesia ad innuendum, quod ipse Ecclesiam consecrabat, & Ecclesia ipsum magnum & sanctum ostendebat; locus siquidem aliquando sanctificat locatum, sicut templum sanctificat aurum: *Quid majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum.* Aliquando vero locatum sanctificat locum, sicut corpus Christi, & reliquæ sanctorum, quæ sanctificant locum in quo reconduntur. Aliquando vero locus sanctificat locatum, & e converso; sicut patet in arca, quæ tabulas sanctiores ostendebat; & tabulæ arcam sanctiorem reddebant. In hoc igitur, quod Thomas passus est in Ecclesia, ipse Ecclesiam

Matth. 23.

fiam sanctam reddidit, & Ecclesia ipsum sanctiorem ostendit.

Secundo passus est in officio sancto, ad innuendum, quod de laude viæ transibat ad laudem patriæ, ubi omnia quæ sunt in homine convertuntur ad laudem: nam visus allectus Dei admirabili visione, clamabat: *Valde mirabilis es Domine, & facies tua plena est gratiarum.* Odoratus affectus tam mirabili odore: *Trabe me post te curremus in odorem unguentorum tuorum.* Auditus recreatus angelica jubilatione, dicit: *Sonet vox tua in auribus meis, &c.* Os dulcoratum laude Dei: *Repleatur os meum laude, &c.* Manus jucundatæ Christi amplexatione: *Omnes gentes plaudite manibus.*

Tertio passus est in membro sancto, id est, in capite sacro oleo delibuto. Est autem quadruplex caput; primum est supersubstantialiale, scilicet Deus, istud non erat in B. Thoma læsum, sed diligenter conservatum; nam instar serpentis corpus exposuit, & caput conservavit. Secundum est rationale, quod est mens, sive superior pars rationis, istud similiter non erat læsum per aliquam impatientiam, vel murmurationem; unde dicitur de martyribus: *Non murmur resonat, non querimonia, &c.* Tertium est spirituale, scilicet ipse Prælati, qui est caput Ecclesiæ; & quantum ad hoc persecutoribus restitit, & corpus Ecclesiæ defendit: *Adimpleo ea, quæ defuncti passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia, &c.* Quartum est corporale, & istud ferendum exposuit, & caput Christi in se conservavit: Sicut opponit quis brachium, ut ab ictibus caput custodiat.

Quarto passus est in tempore sancto, scilicet in tempore Dominicæ nativitatis, ad innuendum, quod sicut Christus natus erat in terris, sic ipse nascebatur in cælis. Anima enim sancto modo concipit per bona proposita, parit autem per bona opera, nutrit vero per Dei verba: Hoc autem hic facit gemendo; tunc autem facit gaudendo: *Mulier amicta sole, &c.* Tunc anima est amicta sole, quando sequitur Christi conservationem: Tunc habet coronam 12. stellarum, quando servat doctrinam 12. Apostolorum: Tunc habet lunam sub pedibus, quando habet terrena subter affectibus: Clamat autem quando parit, quia in præsentis sæculo ingemiscit. Tandem raptus est filius ejus ad thronum Dei, qua post generationem quæ fit cum dolore in mundo, generantur filii ejus cum honore in cælo.

Quinto passus est pro causa justa, quia pro libertate Ecclesiæ defendenda. In veteri lege nulla erat libertas, sed servitus; licet

enim haberent liberum patrem, scilicet Deum, habebant tamen ancillam matrem, scilicet synagogam. Partus autem sequitur ventrem, & ventris conditionem quantum ad libertatem, & servitutem. Erant tamen ibi quidam totaliter servi, qui scilicet habebant ancillam matrem, scilicet synagogam, & servum patrem, scilicet diabolum: *Vos ex patre diabolo estis.* In nova autem lege est libertas, quia nascimur ex libero patre, scilicet Deo, & libera matre, scilicet Ecclesia: *Non sumus ancillæ filii sed liberæ.* Sunt tamen, & ibi quidam servi qui videntur esse filii Dei, & Ecclesiæ per fidem, & sunt filii diaboli per operationem: *Omnis qui facit peccatum servus est peccati.* Christus ergo nos servos redemit: *Pretio magno empti estis.* Redemptos manumisit, id est, extra potestatem diaboli posuit: *Si filius vos liberavit, vere liberi eritis,* liberos in filios adoptavit. *Non enim accepistis spiritum servitutis, &c.* Et de hoc chirographum fecit: *Ecce in manibus meis descripsi te.* Talem igitur libertatem Thomas defendit, & ideo martyrium passus fuit.

Sexto passus est inter manus sanctas; scilicet inter monachos: Corpus Christi postquam patri immolatum fuit, a nullo profano fuit contactum, sed a viris sanctis fuit a cruce depositum, & sepultum. Corpus autem S. Thomæ fuit organum Spiritus Sancti, Margarita Dei, & hostia Christi: ipsi autem persecutores fuerunt canes, ideo non debuerunt tangere organum Spiritus sancti; & quia erant porci, non debuerunt conculcare Margaritam Dei: *Nolite sanctum dare canibus, &c.* & quia persecutores erant profani, ideo non debuerunt contrectare hostiam Christi. Corpus ergo B. Thomæ a ministris Dei tantum tangi debuit, postquam tanquam sacra hostia immolatum fuit: nam & in veteri lege hostia Deo immolata non tangebatur, nisi manibus sacerdotum.

Septimo erat approbatus ab angelis sanctis; nam dum dicebatur: *Requiem æternam,* auditæ sunt voces angelorum dicentium: *Lætabitur justus, &c.* Et hoc fecerunt angeli propter dubium tollendum: Cum enim non fuerit passus ab infidelibus, nec propter fidem, sed a Christianis, & pro justitia, voluerunt angeli ostendere hunc verum esse martyrem propter consimile officium; quia officium angeli est Ecclesiam defendere & custodire: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, &c.* Homines autem ejusdem officii & artis, honorem sibi impendunt propter privilegium; angeli enim sunt virgines per naturam, & Thomas fuit virgo per gratiam; & ideo tanquam sibi simile privilegio speciali ipsum honorant per laudem divinam: *Omne animal diligit sibi simile.*

SERMO III.

De quatuor ejus præconiis.

Joan. 12.

Ad minist-
rum bonum
tria requi-
runtur.

Psal. 110.

Luc. 12.

In passione
Christi com-
mendabilia.
Isai. 53.

Joan. 18.
Constantia
Thome.

Psal. 39.

Preces Thom.

Qui mihi ministrat me sequatur, &c. Beatus Thomas habuit quatuor magna præconia. Primo namque habuit prælationem dignam, quia fuit Dei minister; unde dicitur: *Qui mihi ministrat, &c.* Ad bonum autem ministrum tria requiruntur, scilicet munditia, fidelitas, & prudentia: Nemo enim vult ministrum inmundum, vel infidelem, seu fatuum. De primo: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabit.* De aliis duobus: *Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, &c.* Beatus ergo Thomas fuit minister Dei propter munditiam, quia integram castitatem servavit; & propter sapientiam, quia jura Ecclesiæ sapienter defendit; & propter fidelitatem, quia de tribus, quæ sibi commisit, sibi fideliter deservivit, scilicet de corpore per macerationem, de anima per sinceram dilectionem, & de rebus per liberalem distributionem. Secundo habuit compassionem Christo consimilem, & acceptam, ideo subditur, *me sequatur.* In passione quidem Christi multa commendabilia fuerunt. Primum est libera voluntas: *Oblatus est, quia ipse voluit.* Similiter & Thomas voluntarie passus fuit; unde cum monachi fores Ecclesiæ clauderent, Beatus Thomas eas referans dixit: Non est Ecclesia ut castrum custodienda, & sic occisoribus obviavit. Secundum est immensa charitas, quæ tanta fuit in Christo quod solus mori voluit, & cæteros illæsos servari præcepit dicens: *Si me quæritis, finite hos abire.* Similiter & Thomas dixit, si caput meum quæritis, præcipio ex parte Dei, ne cuidam clerico, vel laico noceatis. Tertium est magna utilitas, quia Christus passus est pro justitia Ecclesiæ acquirenda: *Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna.* Similiter & Thom. passus est pro justitia Ecclesiæ defendenda. Quartum est devotionis suavitas, qua Christus tam plenus fuit, quod inter vulnera patri se commendavit dicens. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Similiter & S. Thom. dum occideretur dixit: Deo, & B. Mariæ, & sanctis omnibus & B. Dionysio, causam sanctæ Ecclesiæ, & meipsum commendo. Quintum est constantiæ firmitas; tam constans enim fuit Christus, quod non cessit propter injurias verborum, nec propter supplicia tormentorum. Similiter, & Thomas recepit contumelias,

cum ei dixerunt: Capite furem, suspendite latronem, & proditorem. Multas injurias in rebus propriis, quia fuit omnibus spoliatus; Et multa supplicia in tormentis, quia fuit in omnibus membris punitus & excerebratus; sed tamen in nullo potuit commoveri. Tertio habuit vitam sanctam, & hoc notatur cum dicitur; *Si quis mihi ministraverit, &c.* Ipse enim se totum ministravit Deo, quia se totum divinis obsequiis mancipavit. Et sicut in passione, sic & in vita se Christo conformavit. Christus namque habuit humilitatem, quæ maxime apparuit in pedum ablutione: Communitatem, quæ apparuit in benigna conversatione; *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est:* Asperitatem, quæ apparuit in adversorum perpeffione; *Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras.* Similiter & B. Thomas tantam habuit humilitatem, quod singulis diebus pedes pauperum tredecim abluebat, & quatuor argenteos cui libet tribuebat. Tantam habuit etiam communitatem, quod salvo honestatis honore, se omnibus conformabat. Seneca: Id agamus, ut meliorem vitam sequamur quam vulgus, & non ut contrarium, alioquin quos emendare volumus, fugamus a nobis, & avertimus. Tantam habuit asperitatem, quod jejuniis corpus suum macerabat & cilicio membra sua domabat: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Quarto nunc habet claritatem æternam, cum dicitur: *Ubi ego sum, illic & minister meus erit.* Circa quod notandum, quod Christus est in dextra patris. *Sedens a dextris virtutis Dei:* Et in gloria patris: *Dominus Jesus Christus in gloria est Dei patris;* Et in lumine patris: *Lucem inhabitat inaccessibilem;* Et in throno patris: *Sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno ejus.* Beatus ergo Thomas est in dextera Dei, quia recepit omnium beatorum affluentiam: *Delectationes in dextera tua usque in finem.* Est in lumine Dei, quia habet visionem apertam: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Est in throno Dei, quia habet regiam dignitatem: *Nobilis in portis vir ejus cum sedet cum senatoribus terræ.* Est in gloria Dei, quia habet omnium bonorum securitatem, & æternitatem. August. in lib. confess. Ipse erit finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur.

Joan. 12.

Thomas in
vita Christo
fuit confor-
mis.
Bar. 3.

Psal. 16.

Gal. 5.

Joan. 12.

Luc. 22.

Phil. 2.

2. Tim. 4.

Apoc. 3.

Psal. 35.

1. Cor. 13.

Prov 31.

DE SANCTO SYLVESTRO PAPA.

SERMO I.

Constantini curatio, ejusque grata recognitionis ostenditur.

Eccl. 38.

A

Deo est omnis medela, & a Rege accipiet donationem. Constantinus Imperator cum lepra esset percussus, a Sylvestro est curatus, & curanti non fuit ingratus. In verbis præmissis primo ponitur ejus miraculosa curatio, cum dicitur: *A Deo est omnis medela.* Secundo Constantini grata recognitio; cum dicitur: *A Rege accipiet donationem.*

Quomodo curatur Constantinus.

Circa primum notandum, quod Constantinus curatus est per Sylvestrum per virtutem baptismi; circa quem baptismum quatuor personæ considerantur, scilicet Apostoli, Constantinus, Sylvester, & Christus. Ex parte Apostolorum fuit intimata materia & figura; unde dixerunt Constantino in visu apparentes: Quia horruisti effusionem sanguinis innocentis, Sylvester ostender tibi piscinam, ecce materia, in qua immersus tertio curaberis ab omni lepræ morbo, ecce figura. Materia enim baptismi est aqua, quæ fuit sanctificata tactu dominicæ carnis, cum in Jordane ostendit virtutem institutionis, cum dixit:

Figura baptismi.

Baptismus.

Joan. 1.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. aqua regenerationis quæ de latere emanavit, & benedictione sacerdotis. August. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Trina autem immersio fit ad designandum triduanam Christi sepulturam, & quod a Trinitate habet efficaciam, & quod triplicem remittit culpam, scilicet originalem, actualem, & venialem. Secundo ex parte Constantini fuit dispositio præambula: Disposuit enim se ad baptismum per tria, scilicet per contritionem, confessionem, & satisfactionem; unde legitur, quod ad Ecclesiam Sancti Petri venit, & se de peccatis suis lamentabiliter accusavit: *Baptizabantur a Joanne confitentes peccata sua.* Per opera

Figura sepulture Christi.

Triplex immersio triplicem remittit culpam.

Matth. 3.

Cur Christus post baptismum jejunaverit.

Matth. 5.

pœnitentiæ, quia Sylvester ante baptismum, unius hebdomadæ jejunium sibi indixit. Christus non jejunavit ante baptismum, quia non indigebat aliqua dispositione; jejunavit autem post baptismum; ad innuendum, quod qui in baptismo nascitur, novus homo efficitur, Paulus autem & Constantinus ante baptismum jejunaverunt, quia indigebant dispositione. Per opera misericordiæ, quia ante baptismum carceres aperire fecit: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam*

consequentur. Tertio ex parte Sylvestri fuit forma debita, & recta intentio, per quam ipsum intendebat virtute baptismi sanare in corpore & mente, unde poterat dicere illud: *Totum hominem sanum feci in sabbato;* Joan. 7. Tunc enim fuit sabbatum propter pacem, quæ fuit Ecclesiæ restituta. Quarto ex parte Christi fuit efficacia virtuosa, quæ fuit triplex: Prima est, quia ipsum in baptismo curavit a morbo lepræ: *Restituta est caro ejus sicut caro pueri parvuli.* Secunda est, quia sibi infudit lucem gratiæ, & hoc significatur per hoc, quod in baptismo ejus mirabilis splendor lucis emicuit: Super Apostolos descendit Spiritus Sanctus in linguis igneis, quia in prædicatore requiritur lingua ignita ad inflammandum: Super Constantinum apparuit in specie lucis, quia in Principe requiritur lux sapientiæ ad judicandum. Tertia est, quia ipsum dignum fecit sua visione, hoc significatur per hoc, quod Christus Constantino in baptismo apparuit. Legitur enim, quod *Absolon duobus annis faciem Regis non vidit, tertio autem vidit.* Quia in lege naturæ contra peccatum originale instituta fuerunt sacrificia, in lege Moysei circumcisio, sed neutrum istorum calos aperiebat; in lege autem gratiæ, quasi in tertio anno institutus est baptismus, qui calos aperuit, & homines dignos Dei visione fecit. 4. Reg. 4.

Secundo ponitur Constantini grata recognitio, cum dicitur: *Et a Rege accipiet donationem;* ipse enim Ecclesiam Christi fundavit; unde legitur, quod de fundamento Ecclesiæ sancti Petri 12. cophinos terræ propriis humeris asportavit, unde dicit quædam Gloss. super Isaia 40. *Ædificabunt filii peregrinorum muros tuos.* Sicut Constantinus, qui Romæ 12. Ecclesias in honore duodecim Apostolorum fecit. Secundo fundatam dotavit, quia totam Italiam in dotem donavit: *Dotavit me Deus dote bona, mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios.* Et potest esse verbum Ecclesiæ, quæ hic dotatur, in futuro Christo conjungatur, eo scilicet quod sex filios sibi generavit, Apostolos, martyres, confessores, virgines, continentes, & conjugatos. Tertio dotatam privilegiis communivit: Dedit enim legem, ut quicumque fugeret in Ecclesiam salvus esset, & plures alias leges fecit. Christus tamen Ecclesiam nobilioribus privilegiis communivit, de quibus dicitur: *Sanctificavi domum hanc, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Ecce quia Deus

2. Reg. 14.

Figura per Absolon ad baptismum.

Liberalitas & pietas Constant.

Gen. 30.

3. Reg. 9.

in

in Ecclesia posuit nomen suum, oculos suos & cor suum: Et sic nominatur nomine Dei, videt oculis Dei, & vivit corde Dei. Propter primum est famosa, & cognoscibilis nomine, id est, *ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus*. Propter secundum est circumspecta, & infallibilis: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*. Propter tertium est perpetua, & immortalis: *Tabernaculum quod nequaquam transferri poterit*. Quarto privilegiatam dignitatibus exornavit; dedit enim Sylvestro coronam imperialem, & equum album. Voluit enim Ecclesiam ornare, quia sciebat ipsam esse summi Regis sponsam: *Astitit regina, &c.* Ipsam esse ad dexteram Dei collocandam, unde sequitur: *A dextris tuis*; ipsam immortalitatis stola induendam, ideo subditur, *vestitu deaurato*; ipsam angelorum multitudine, & obsequiis mancipatam, ideo subditur: *Circumdata varietate*.

SERMO. II.

Constantini necessitas, honorisque sublimitas, qua Sylvestrum honoravit, exprimitur.

Honora medicum propter necessitatem. In verbis præmissis duo ponuntur, id est Constantini necessitas in quam incidit; & honoris sublimitas, qua Sylvestrum honoravit.

Constant. necessitas triplex. Circa primum notandum, quod Constantinus triplicem necessitatem patiebatur: Prima erat corporalis, quam patiebatur in carne sua, & ista erat morbus lepræ. Secunda erat spiritualis, quæ erat in mente sua, & ista erat morbus idololatriæ. Tertia erat in gente sua, & ista causabatur ex draconis infectione. Primum morbum curare volebat per innocentem sanguinis effusionem: Secundum augere volebat per Christianæ religionis extirpationem: Tertium sedare volebat per ceremonialium exhibitionem. Sed affuit cælestis medicus, scilicet Sylvester qui hunc triplicem morbum salubri remedio curavit. Primum namque curavit per baptismi regenerationem, quia scilicet mox ut fuit baptizatus ab omni lepra fuit curatus: *Restituta est caro ejus sicut caro pueri parvuli, & mundatus est*. In carne quidem sua patiebatur triplicem morbum: Primus causabatur ex lepræ aspersione, & quantum ad hoc, dicitur; *restituta est caro ejus*. Secundus causabatur ex fomite concupiscentiæ, & iste per baptismum debilitatus est; & quantum ad hoc dicit; *caro pueri, &c.* Tertius causabatur ex vetusta conversatione, qua in baptismo spoliatus est: *Exspoliantes vos veterem hominem, &c.* Et quantum ad hoc dicit, *mundatus est*. Secundus erat morbus spiritualis scilicet morbus erroris: Notandum autem, *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

quod tunc erat triplex error; Primus gentilitatis & idololatriæ, & istum curavit Sylvester miraculis: *Dabit voci suæ vocem virtutis* in miraculis, scilicet miraculosa curatione Constantini. Secundus erat Judaicæ perfidiæ, & illum curavit doctrinis, quia disputando cum Helena, & Judæis ipsos convicit: *Ego enim dabo vobis os & sapientiam, &c.* Et miraculis, scilicet resurrectione Tauri. *Judæi signa petunt, Græci sapientiam quarunt*; Sylvester autem Græcis sive Gentilibus sapientiam, & Judæis signa præbebat; sapientes acquiescunt rationibus, simplices miraculis; sed quando utrumque datur, tunc & rationes miracula commendant, & miracula rationes confirmant. Tertius erat error pravitatis hæreticæ, & ille fuit Arrii, qui statim post Sylvestrum, adhuc tamen vivente Constantino, incepit, qui dicebat Christum esse puram creaturam; & ille morbus curatus est doctrinis, quia Nicænum concilium congregatum est, ubi apertis rationibus ejus error confutatus est; & miraculis, quia Arrius crepuit medius, & nefando ore, quo Christum blasphemavit, viscera sua evomit. Tertius morbus causabatur ex infectione draconis, & hunc morbum Sylvester curavit per potentiam, qui ad præceptum Petri & Pauli Apostolorum ad ipsum descendit, & ibi tria fecit: Nam sibi præcepit, quod ibi Christum venientem judicem expectaret, os ejus filo ligavit, & cum sigillo habente crucem sigillavit; Christus namque vicit diabolum per potentiam, hoc significat præceptum quod ei fecit; per sapientiam, hoc significat ligationem qua eum ligavit; per justitiam qua apparuit in passione, hoc significat sigillationem factam cum cruce.

Secundo ponitur honoris sublimitas, qua Sylvestrum honoravit cum dicitur: *Honora medicum*. Circa quod notandum, quod Ecclesia est vicaria Christi, uxor agni, thesauraria Dei, ostiaria paradisi. Primo igitur, quia Ecclesia est vicaria Christi, Constantinus in sede sibi cessit: Dimisit enim sibi sedem Romanæ urbis, & ipse in Constantinopolim sibi sedem locavit; unde ait in suo testamento; ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput a cælesti Imperatore institutum est, justum est, ut illic Imperator terrenus non habeat potestatem. Secundo quia est sponsa agni, ipsam tanquam fidelis paranympus nobiliter exornavit: nam sicut legitur in suo testamento, dedit Sylvestro coronam imperialem, superhumeralia & omnia imperialia ornamenta. Ordinans etiam, quod cardinales essent consules & patritii, & imperialibus dignitatibus ordinati. Tertio quia est thesauraria Dei, imperium occidentale sibi custodiendum commisit, & ipse ad partes orientales accedens Constantinopolim ædificavit: *Dabo tibi thesauros absconditos, &c.* Quarto quia erat ostiaria paradisi, judicio suo se ligandum, & absolvendum supposuit; unde

Triplex error.

Idololatria. Psal. 67.

Judaismi.

Luc. 21.

1 Cor. 1.

Hereticæ pravitatis.

Opinio Arriana hæresis.

Ecclesia nomen.

Liberaltas Constantini.

Isai. 45.

Sapientia &
judicium
Constantini.

Psal. 81.

unde legitur in historia Ecclesiastica, quod cum in Niceno concilio diversi Episcopi diversos libellos Constantino præsentassent, ut ipse inter eos judicaret, omnes libellos in ignem projecit dicens: Deus vobis potestatem dedit de nobis judicare, & ideo a vobis recte judicamus: Vos autem non potestis ab hominibus judicari: Vos enim nobis a Deo dati estis dii, & conveniens non est ut homo judicet deos, sed ille de quo dicitur; *Deus stetit in synagoga Deorum.*

SERMO III.

De quadruplici ejus statu, & quomodo in omnibus Deo placuit.

Eccl. 44.
1. Thess. 5.

Status Sylvestri quadruplex.

IN diebus suis placuit Deo. Totam vitam sanctorum est dies: Omnes vos filii lucis estis, & filii diei; & quia sancti viri sæpe mutant status, ideo quot status habent, tot dies continent: Beatus autem Sylvester fuit in quadruplici statu, scilicet subjectionis, prælationis, consummationis, & glorificationis: Et in his diebus, id est, statibus suis lucidis semper placuit Deo.

Signa per quæ potest cognosci quod placeamus Deo.
Eccl. 17.

Hebr. 13.

Secundum signum.
Eccl. 20.
Ibid. 27.

Tertium.
2 Pet. 1.
Prophetia donum S. Sylvestri.

Primo namque placuit in statu perfectionis per gratiam: Sunt autem tria signa per quæ potest homo cognoscere utrum placeat Deo per gratiam. Primum est exercere opera misericordiæ: *Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis, quasi pupillam conservabit.* Sicut enim manus opponitur, ut pupilla ab ictibus custodiatur; sic per eleemosynam a tentationibus diaboli anima conservatur. Istud Sylvester adhuc laicus habebat; de quo dicitur, quod hospitalitatem summopere exercebat: *Hospitalitatem nolite oblivisci*, per hanc enim quidam placuerunt angelis hospitio receptis. Secundum signum est firmitatem conscientie habere: *Homo acharis*, id est, sine gratia, quasi fabula vana; & dicitur: *Homo sanctus manet in sapientia sicut sol*, &c. Istud Sylvester habuit; nam cum olim quemdam Christianum nomine Timotheum omnes Christiani timerent recipere, ipse eum recepit, & secum manere fecit. Tertium signum est habere spiritum prophetie: *Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*: Istud Sylvester habuit: Nam cum Præfectus sibi in crastinum diversa tormenta minaretur, prophetica voce respondit: Stulte hac nocte morieris tu, & velis nolis verum Deum quem colimus recognosces; quod ita factum est.

Secundo placuit in statu prælationis per curam sollicitam: Ipse enim populum suum pavit verbo prædicationis, per quod Judæos convicit, Gentiles convertit, & fideles instruxit. Pavit etiam exemplo reformationis;

unde dicitur quod non solum a Christianis, sed etiam a Paganis miro diligebatur affectu: Erat enim aspectu angelicus, sermone nitidus, *Splendor Sylvestri.* fide catholicus, charitate diffusus. Pavit temporali subsidio; unde dicitur, quod omnium orphanorum, viduarum & pauperum nomina scripta habebat, & eis in necessariis subveniebat: Propter ista tria dicitur: *Exemplum esto fidelium in verbo*, scilicet prædicationis, *in conversatione*, scilicet informationis, *in charitate*, scilicet subministrationis.

Tertio placuit in statu consummationis five mortis, quia tunc gratiosum testamentum fecit, in quo tria subditis delegavit; scilicet ut inter se charitatem haberent, Ecclesias suas diligentius gubernarent, & gregem a luporum moribus custodirent: Istam tria Paulus discipulis suis pro testamento legavit dicens: *Attendite vobis, & universo gregi*, Testamentum ut scilicet ipsum sincere diligatis, *in quo vos* Pauli & Sylvestri. *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, scilicet ut diligentius gubernetis. *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos non parcetes gregi*, & ideo ipsum a luporum moribus custodiat. Et intelliguntur lupi dæmones, hæretici, & tyranni: Debent quidem prælati custodire Ecclesiam a moribus dæmonum per orationem assiduam: *Ecce satanas expectavit vos, &c. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, scilicet per orationem sollicitam. A moribus hæreticorum per sanam doctrinam: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti, &c.* A moribus tyrannorum per firmam constantiam; unde quidam reprehenditur: *Non ascendisti ex adverso, &c.* Quarto placet nunc Deo in statu glorificationis: *Placebo Domino in regione vivorum.* Psal. 114. Sunt autem tria per quæ beati placent Deo: Primum est identitas voluntatis; Modo enim in malis voluntas est Deo contraria: ideo Deo displicent: In bonis enim semiplena, & ideo imperfecte placet; sed in beatis est perfecta, ideo perfecte placent: *Vocaberis voluntas mea in ea.* Isai. 62. Secundum est identitas similitudinis: Similitudo quidem Dei in malis est deleta, ideo non cognoscuntur: In bonis est obscura, quia in corpore quod corrumpitur, aggravatur: In beatis est clara; *Scimus, quia cum apparuerit similes ei erimus, &c.* Tertium est identitas amoris: Mali autem habent cor frigidum: *Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, &c.* Boni habent cor calidum: *Concaluit cor meum intra me.* Beati vero habent cor in ignem amoris totaliter conversum, ideo vocantur scintillæ ignis: *Fulgebunt justi, & tanquam scintillæ in arundinetis discurrent.* Sap. 3.

DE

DE CIRCUMCISIONE DOMINI.

SERMO I.

*Quomodo circumciscus fuit Christus a
parentibus in parte corporis, &
a Judæis in omnibus
sensibus.*

Gen. 17.

Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Quamvis Jesus fuerit infans octo dierum, tamen circumcisione non indigebat: Cum enim circumcisio data fuerit contra peccatum, & Christus fuerit sine peccato, non indigebat tali remedio. Bernard. Quod non fecerit peccatum ætas ipsa manifestat; quod non contraxerit, multo fortius probat patris divinitas, & matris integritas. Est enim sibi pater ab æterno, sed Deus est, in quem non cadit peccatum: Est sibi mater in tempore, sed virgo; nec parere potuit incorruptio corruptelam. Notandum autem quod circumciscus fuit Christus a parentibus in parte corporis, & a Judæis in omnibus sensibus corporis.

Circumcisio
Christi.

Rom. 15.

Primam autem circumcisionem voluit accipere non propter indigentiam, sed propter congruentiam: Congruum enim fuit multiplici ratione, Primo ut legem impleret: *Dico enim Jesum Christum fuisse ministrum circumcisionis, &c.* Secundo ut Incarnationis mysterium diabolo occultaret: Sicut enim piscis volens capere escam, capitur ab hamo; sic diabolus videns Christum circumcidi, voluit ipsum capere, tanquam purum hominem in carne, & captus est divinitate: *Nunquid illudes ei quasi avi!* Tertio ut communitatem commendaret. Bernard. Amator communitatis quomodo illam deferret, & alios scandalizaret? Sicut enim scandalizantur Christiani videntes aliquem de genere Christianorum non baptizatum, sic & Judæi videntes ipsum non circumciscum. Quarto ne Judæi se excusarent dicentes: Ideo te non recipimus, quia contra legem facis, & de populo nostro debes perire; juxta illud: *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo.* Quinto ut nostram naturam sanaret: Sicut enim fit cauterium in uno membro, ut totum corpus sanetur; sic Christus voluit circumcidi, ut corpus Ecclesiæ totum sanaret: *Circumcisi estis circumcisione non manu facta.*

Job. 40.

Gen. 17.

Col. 2.

Christus om-
nibus mem-
bris passus.

Secundo fuit circumciscus a Judæis in omnibus partibus corporis, & omnibus sensibus sui corporis. Primo quantum ad aures,

quia detraxerunt suæ potentia: *In Beelzebub* Marc. 3. *principe demoniorum ejicit demonia.* Et sapientia suæ: *Tu de te ipso testimonium* Joan. 8. *perhibes, testimonium tuum non est verum.*

Suæ misericordia: *Murmurabant Pharisei* Luc. 15. *& Scribae dicentes; quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Secundo quantum ad visum, emisit enim lachrymas compassionis: *Videns civitatem flevit super* Luc. 19. *illam, &c.* Lachrymas amoris: *Lachry-* Joan. 11. *matus est Jesus, scilicet super Lazarum amicum suum.* Lachrymas doloris in sua passione, ut habetur. Tertium quantum ad olfactum: Habuit enim odorem gravem, fœtidum, & fœtidissimum. Odor gravis causabatur ex poculo myrrhato, & absinthiato: Odor fœtidus causabatur ex sputis Judæorum, & cadaveribus mortuorum: Odor fœtidissimus causabatur ex spurciis peccatorum; peccata enim aerem inficiunt, & fœtidum reddunt: *Corrupti sunt, & abominabiles* Psal. 13. *facti sunt, &c.* Quarto quantum ad gustum, quia amarum potum illi propinaverunt, scilicet mixtum cum felle, & aceto & myrrha, ut scilicet fel venenaret, myrrha amari- ficaret, acetum quod est penetrativum venenum, amaritudinem per totum corpus deduceret. Quinto quantum ad manus, habuit enim manus ligatas vinculis amoris; quoniam scilicet fuit flagellatus ad columnam: *Ne* Eccl. 6. *acedieris vinculis ejus.* Habuit manus perforatas largitate muneris: *Aperis tu manum* Psal. 144. *tuam, & imple omne animal benedictione.* Habuit crucifixas in exemplum pœnitentiæ finalis; Clavus autem quo homo affigitur est timor Dei. *Confige timore tuo carnes meas.* Psal. 118.

In his quoque sensibus ideo voluit circum-

cidi, ut culpam Evæ sanaret, & nos circum-

cidi doceret. Eva quidem incircumcisa ha-

buit aures, quoniam suggestioni serpentis eas accommodavit. Oculos, quoniam pomum

vetitum aspexit: olfactum, quoniam pomi odorem sensit, & sua mens inde allecta fuit: Gustum, quoniam pomum comedit: Manus,

quando ipsas ad illud extendit: Nos etiam debemus in his quinque sensibus circumcidi, scilicet in visu, lasciviae consideratione; quia dicitur: *Ascendit mors per fenestras nostras.* Jer. 9.

In auditu de nociva auditione, scilicet detractionis: *Si mordeat serpens in silentio, nihil* Eccl. 10. *eo minus habet, qui occulte detrabit.* In loquela adulterationis pravæ: *Sirenes in de-* Isai. 13. *lubris voluptatis.* In olfactu a supervacua odoris requisitione, quia dicitur: *Erit pro* Isai. 3. *suavi odore fœtor.* In lingua, in verborum consideratione: *Incircumciscus labiis ego sum.* Exod. 6.

In manibus a remissa operatione: *Remissas* Hebr. 12. *manus, & soluta genua erigite, &c.*

in quinque sensibus debe-

mus.

SERMO II.

De remediis contra peccata quæ Christus humilitatis causa assumpsit.

Luc. 2.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, &c. Humana natura in Adam adeo fuit corrupta, quod omnes ab ipso propagati corruptionem traxerunt, quia tota massa corrupta fuit, & delineatio vitiata. Et quamvis Deus animam puram infundat, tamen ex vase, id est corpore, corrumpitur & vitiatur. Ideo Deus a principio posuit remedia, & contra ipsum peccatum instituit, quæ etiam Christus humilitatis causa assumpsit; quæ quidem sunt quinque, sicut Hug. dicit de S. Victore.

Obtulit pro nobis Christus quatuor.

Psal. 68.
Isai. 53.

1. Pet. 1.

2. Cor. 5.

Isai. 53.

Zach. 13.

Joan. 17.

Nota.

Homo in quibus sensibus beatificatur.

Quamdiu duraverit sacrificium.

Primum fuit oblatio, & istud incepit ab Abel, & duravit usque ad diluvium; & istud remedium Christus assumpsit, qui quatuor pro nobis Deo obtulit, scilicet carnem in satisfactionem: Adam enim debebat satisfacere, & pœnam portare; Christus autem pœnam sustinuit, & sic satisfecit: *Quæ non rapui, tunc exsolvebam. Disciplina pacis nostræ super eum.* Leo enim timet, quando catulus flagellatur; quanto magis catulus timeret, si leonem flagellari videret: sic & nos debemus timere, quando Christum videmus sic flagellatum esse. Secundo obtulit sanguinem in redemptionem nostram: *Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agri immaculati Christi.* Solent namque, qui pretium persolvunt, ipsum pretium numerare, vel appendere, vel mensurare; Christus autem sanguinem suum dedit in pretium sine numero, pondere & mensura. Tertio obtulit animam suam in reconciliationem: *Omnia autem ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Christum.* Et quia reconciliator dum se interponit, aliquando a partibus vulneratur; sic Christus vulneratus fuit a Deo: *Propter scelus populi mei percussus eum:* ab homine fuit vulneratus: *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.* Quarto obtulit divinitatem in fruitionem, & ista est beatitudo communis nobis, & angelis: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, &c.* In Christi tamen humanitate, homo in quinque sensibus beatificatur præ angelis; scilicet in visu quia videbit Christi humanitatem: In auditu, quia audiet Christi dulcissimam vocem: In olfactu, quia sentiet de corpore Christi mirum odorem: In ore, quia loquetur ore ad os cum Christo: In tactu, quia amplexabitur ipsum Christum.

Secundum remedium fuit sacrificium; & istud incepit in Noe, & duravit usque ad Abraham: Istud autem Christus obtulit quan-

do in ara crucis Patri se in sacrificium immolavit: *Omne sacrificium sacerdotum igne consumetur.* Et ideo Christus, ut acceptabile sacrificium fieret, fuit quintuplici igne inflammatus, scilicet igne divinitatis: *Deus noster ignis consumens est.* Igne amoris: *Hebr. 12. Ignem veni mittere in terram.* Igne doloris: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Igne passionis: *Ossa mea sicut cremum aruerunt, & igne compassionis: Videns enim matrem sic angustiari, & sic Apostolos dispergi, magno cepit in corde compassionis igne cremari: Concaluit cor meum intra me, &c.* Et quia isto quintuplici igne fuit circumdatus, ideo a planta pedis usque ad verticem capitis fuit inflammatus: *Ab aspectu lumborum ejus, & deorsum ignis, & a lumbis ejus, & sursum quasi aspectus splendoris ut visio electri.*

Tertium remedium fuit decimatio, & istud incepit in Abraham, & in Melchisedech, & duravit usque ad Christum: Sed tamen notandum quod sunt decimæ rerum; istas Christus non solvit, quia nihil habuit: *Vulpes foveas habent, & volucres celi nidus, &c.* Et sunt decimæ dierum, istas Christus solvit quando 40. diebus & noctibus jejunavit. Sunt decimæ præceptorum: Deus enim multa præcepta homini dedit, decem autem sibi retinuit; istas etiam Christus servavit, & solvit, quia legem perfecte adimplevit: *Non veni solvere, sed adimplere.* Sunt decimæ ordinum; Deus enim fecit novem ordines Angelorum, & decimum hominum; Christus autem novem oves, novem ordines dimisit in deserto, id est, in cælo; & decimum, id est hominem venit quærere in mundo, & ipsum tanquam decimam præsentavit Patri suo.

Quartum remedium fuit circumcisio, & istud Christus hodie accepit, cum tamen non indigeret: In peccato namque originali quatuor sunt, scilicet culpa, fomes, privatio gratiæ, & carentia visionis divinæ. In circumcissione enim auferebatur culpa nostra, debilitabatur concupiscentia, conferebatur gratia, tollebatur divinæ visionis carentia: Sed quia janua nondum erat aperta, ideo homo non poterat frui visione divina. Christus ergo non indigebat circumcissione, quia in ipso nulla fuit originalis culpa, nec in carne sua aliquis fomes, vel aliqua concupiscentia, nec habuit privationem, sed plenitudinem gratiæ; etiam in terra degens, fruebatur divina visione. Voluit tamen circumcidi, ut verum corpus humanum se assumpsisse ostenderet: Cum enim Christus fuerit verus Deus, & verus homo, quidam tamen dixerunt ipsum non fuisse Deum, sicut Arriani: Quidam ipsum non habuisse verum corpus humanum, sed phantasticum, sicut Manichæi; ideo Joannes utrumque errorem excludens dicit: *Tres sunt qui testimonium*

Lev. 6.

Igne quintuplici Christus fuit inflammatus.

Hebr. 12.

Luc. 12.

Matth. 26.

Psal. 101.

Psal. 38.

Ezech. 3.

Decimarum differentia.

Matth. 8.

Matth. 5.

Novem chori Angelorum. Decimus hominum.

In peccato originali quatuor sunt.

Cur circumcissus sit Christus.

Arrianorum error & Manichæorum.

1. Joan. 5.

SERMO III.

De nominibus atque cognominibus Christi.

Vocabitur nomen ejus Emmanuel. Cir- cumcisio secundum Bernard. pertinet ad veritatem humanitatis : nomen vero gloriam indicat majestatis : Habuit autem Christus quatuor nomina propria, & quatuor cognomina. Propria nomina sunt Jesus, Christus, Filius Dei, & Emmanuel.

Primum ergo nomen ejus est Jesus, quod interpretatur Salvator. Ipse enim salvabit nos a peccato originali, mortali, & veniali, ideo dicitur : *Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* Ad ista tria peccata sananda, Christus triplex vulnus accepit, scilicet vulnus lateris, ut sanaret originale peccatum, quia Eva de latere viri est formata, a qua originale incepit : Vulnus manuum, ut sanaret actuale, quia in manibus operatio designatur : Vulnus pedum ut sanaret veniale, quia per pedes designantur affectus.

Secundum nomen est Christus, qui interpretatur unctus a Patre unctione charismatis : *Unxit te Deus, &c.* A matre unctione lachrymationis, scilicet in morte : *Flebat igitur ejus mater irremediabilibus lachrymis, &c.* A Magdalena unctione devotionis : *Maria accepit libram unguenti nardi pistici, &c.* A Judæis unctione sanguinis : *Tulerunt tunicam ejus, & in sanguine badi, quem occiderant, tinxerunt.*

Tertium nomen est filius Dei ; & quod hoc nomen sibi conveniat multis modis ostenditur, ut dicit Hilarius de triplici nomine : *Filius Altissimi vocabitur.* Nativitate, quia ex eo non potest nasci nisi Deus : *Ex utero ante luciferum genui te.* Natura, quia eandem cum Patre habuit naturam : *Ego & Pater unum sumus.* Potestate : *Quaecunque Pater fecerit, hæc & filius similiter facit.* Professione, quia professio sine protestatione facta est a Patre de cælo : *Tu es filius meus dilectus.* Ab Apostolo in mundo : *Tu es filius Dei vivi.* Ab Angelis de Paradiso : *Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur.* A dæmonibus de inferno : *Quid tibi & mihi est Jesu fili Dei Altissimi.*

Quartum nomen est Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus : Ipse enim est nobiscum generaliter per potentiam : *Portans omnia verbo virtutis suæ.* Specialiter per gratiam : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, &c.* Singulariter per naturæ unionem : *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Sacramentaliter per sui corporis

monium dant in cælo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus. Quod enim Christus fuerit naturæ cælestis, id est divinæ, testimonium dat Pater, cum dixit : *Hic est filius meus dilectus, &c.* Testimonium dat filius, cum ait : *Ego & Pater unum sumus.* Testimonium dat Spiritus sanctus, qui super ipsum in specie columbæ apparuit. Quod autem fuerit verus homo, testimonium dat spiritus, aqua & sanguis : ad compositionem enim hominis duo requiruntur, scilicet anima rationalis, & corpus humanum. Quod autem habuit animam rationalem, patet ex eo, quod inclinato capite tradidit spiritum ; quod videns Centurio ait : *Vere hic homo filius Dei erat.* Quod vero habuit verum corpus humanum, patet ex eo, quod ex corpore ejus exivit sanguis & aqua, & ideo postquam Joannes dixit : *Spiritus, subdit, aqua & sanguis.* Cum enim ad compositionem corporis humani quatuor elementa concurrant, scilicet terra, aqua, aer, & ignis : Et ad vegetationem ejusdem quatuor humores illis conveniant, videlicet sanguis, cholera, phlegma, melancholia ; ideo ut veritatem humani corporis Joannes demonstraret, unum ex elementis, scilicet aquam, & unum ex humoribus, scilicet sanguinem, aperte posuit, ut ex hoc ostenderet corpus Christi ex quatuor elementis componi, & ex quatuor humoribus vegetari.

Joan. 10.

Marc. 15.

Remedium baptismi. Baptismus triplex. Baptismus quem Christus assumpsit.

Apoc. 1.

Sanguis Christi 4. modis decoctus.

Luc. 4.

Joan. 1. 16.

Quintum remedium fuit baptismus : Est autem triplex baptismus, quem Christus assumpsit, scilicet fluminis, sanguinis, & flaminis. Baptismus fluminis accepit, ut aquas sanctificaret : Omnia enim elementa erant immunda, sed ipse sanctificavit ; Terram scilicet per ipsam gradiendo ; Aquam in ipsa se baptizari faciendo ; Aerem, non sub recto, sed in aere patiando ; Ignem, Spiritum sanctum in specie ignis mittendo. Secundo baptizari voluit baptismo sanguinis, ut scilicet nos a peccatis nostris lavaret : *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Et ibidem : *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Ex quo patet, quod sanguis Christi habet dealbare instar lactis : Lac enim dicitur sanguis dupliciter coctus, scilicet igne amoris, & doloris. Vere igitur sanguis Christi est instar lactis, qui non dupliciter, sed quadrupliciter fuit excoctus, scilicet igne amoris, doloris, passionis, & compassionis ; de quibus supra dictum est. Tertio fuit baptizatus baptismo flaminis : *Jesus autem Spiritu sancto plenus regressus est a Jordane, ut plenitudinem suam effunderet : De plenitudine ejus omnes accepimus.* In aliis enim Sanctis fuit plenitudo instar vasis, quia habuerunt gratiam sufficientem ; in beata Virgine plenitudo instar fontis, quia habuit gratiam jugiter emanantem ; in Christo plenitudo instar fluminis, quia habuit gratiam omnibus affluentem.

Isai. 7.

4. Nomina Christi.

Matth. 1.

Pro tribus peccatis sanandis Christus tria vulnera accepit.

Psal. 44.

Tob. 10.

Joan. 11.

Gen. 37.

Luc. 1.

Pf. 109.

Joan. 10.

Joan. 5.

Marc. 1.

Math. 16.

Luc. 1.

Luc. 3.

Matth. 18.

Joan. 1.

Marc. ult. corporis dimissionem: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, &c.*

Secundo habuit quatuor cognomina, quorum primum traxit a patria; & sic dicitur Jesus Nazarenus, quem interpretamur flos. Ipse enim floridus fuit, & odoriferus, juxta illud: *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, &c.* Ipse enim tanquam in agro lilium candens in nativitate: *Ego flos campi & lilium convallium.* Fuit viola livida in flagellatione: *Livore ejus sanati sumus.* Fuit rota in passione: *Quasi plantatio rosæ in Jericho.*

Secundum cognomen traxit a provincia; & dictus est Jesus Galilæus a Galilæa: Galilæa namque interpretatur transmigratio. Christus assumpserat mortalitatem quoad corpus, passibilitatem quoad animam, multiplicem miseriam quoad utrumque: Sed in resurrectione transmigravit de ipsa mortalitate ad immortalitatem quoad corpus; de passibilitate ad impassibilitatem quoad animam; de miseria ad gloriam quoad utrumque. Leo Papa: post passionem infirmitas in virtutem, mortalitas in æternitatem, contumelia in gloriam.

Tertium cognomen traxit a parentela, & progenie sua; & sic dictus est Jesus filius David. Inter ceteras virtutes David habuit humilitatem, & pietatem, ac gratiæ plenitudinem. Fuit filius David non tantum carne, sed morum similitudine; Habuit enim humilitatem: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde.* Pietatem: *Videns civitatem flevit super illam, &c.* Gratiæ abundantiam: *Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, &c.*

Quartum cognomen traxit ab ipso eventu; & sic dictus est Jesus crucifixus: *Jesum quaeritis Nazarenum crucifixum.* Pulchrum enim est cognomen, quod ostendit ejus victoriam, & triumphum; quia per passionem de dæmonibus triumphavit: *Expolians principatus, & potestates, &c.* quod ostendit ejus meritum: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, quod nobis præbet exemplum; ut si volumus cum eo regnare in cælo, studeamus pro ipso pati in mundo: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum.*

SERMO IV.

De Nominibus officialibus, & communibus Christo competentibus.

Isai. 9. **V**ocabitur nomen ejus magni consilii Angelus, Angelus enim nomen officii, non creaturæ est: Christus ergo dicitur Angelus non quantum ad naturam, sed quantum ad officium.

Notandum autem quod Christus habuit quatuor nomina officialia, & quatuor nomina communia: Primum est Angelus, quod sibi competit ab officio nuncupandi. Homo quidem afficiebatur circa vana, circa carnalia, & terrena: Venit Christus, & nobis contra vana nuntiavit æterna: *Hæc est repromissio, quam ipse filius pollicitus est nobis vitam æternam.* Contra carnalia annuntiavit spiritualia: *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo.* Contra carnalia, & terrena annuntiavit cælestia; unde quosdam obstinatos reprehendebat dicens: *Si terrena dixi vobis, & non creditis, &c.* Secundum est magister, quod nomen sibi competit ab officio docendi: Docet enim tres utiles lectiones, de quibus dicit August. Christus est qui docet, audiamus, timeamus & faciamus. Debemus enim ipsum audire sicuti magistrum discipuli: *Ergo timere sicut dominum servi, Si ego Dominus ubi est timor meus?* Ipsum honorare, ejus præcepta faciendo, sicut patrem filii: *Si pater ego sum, ubi est honor meus?* Tertium est medicus, quod nomen sibi competit ab officio sanandi. Homo fuerat infirmatus ex nimia commestione, quando scilicet Adam pomum vetitum comedit: *Propter crapulam multi obierunt.* Ex corrupto sanguine. *Manus vestrae sanguine plene sunt.* Ex nimia infrigidaione: *Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, &c.* Ex superfluo & corrupto humore: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt.* Primam infirmitatem sanavit per dietæ observationem, quando quadraginta diebus jejunavit: Secundam per minutionem, quando in pedibus, & brachiis perforatus fuit: Terciam per sudorem, quando sanguineum sudorem effudit: Quartam per amaræ medicinæ sumptionem, quando vinum myrrhatum, & fel in cruce assumpsit. Quartum nomen est advocatus, quod sibi competit ab officio advocandi. Allegat autem in sua advocacy Dei innatam misericordiam: *Scio quia tu Deus clemens, & misericors es, &c.* Hominis multiplicem miseriam: *Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Et sui ipsius sanctificationem exhibitam: *Opus consummavi, quod dedisti mihi, ut facerem.*

Secundo habuit quatuor nomina communia, ut dicit Isidorus: Primum est Eloy, id est Deus. Est autem secundum Damasce-num, idem quod currere & fovere, ardere & considerare: Ipse enim in nobis currit, & currere nos facit per operationem sollicitam: *Non est volentis neque currentis, &c.* Fovet dando perseverantiam: *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere.* Ardet dando charitatem ignitam: *Deus noster ignis consumens est.* Consideravit per sapientiam profundam: *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem.*

Secun-

Dominus
quid habere
debet.

Jer. 10.

Matth. 22.

Sap. 7.

Secundum nomen est *Adonai*, id est, Dominus. Sicut enim dicit Cyprianus, Dominus debet habere terrorem, ordinationem, & amorem: *Quis non timebit te, Rex gentium?* Debet amari: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Debet ejus ordinatio servari, quia sapienter ordinat universa: *Ipse sapientiae dux est, & sapientium emendator.*

Saby.
Nota.

2 Tim. 2.
Tria dene-
gare nescit
Deus.

Gen. 19.

Tertium est *Saby*, id est omnipotens, quamvis autem sit omnipotens, tria tamen sunt quæ non potest: Non enim potest pœnitenti veniam denegare: *Negare semetipsum non potest.* Nec potest invito gratiam afferre, sicut Anselmus ait. Nec potest innocentem punire: *Festina & salvare ibi, quia non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.*

Heloyñ.

Phil. 4.

Joan. 1.

Psal. 101.

Psal. 137.

Quartum est *Heloyñ* quod est excelsus: Deus enim habet excelsum sapientiæ, potentia, & misericordiæ. Habet autem homo humile infirmitatis humanæ quoad corpus, ignorantia quoad animam, & multiplicis miseria quoad utrumque; Deus enim de excelsu potentia respicit humile infirmitatis humanæ, dando virtutem malo resistendi: *Omnia possum in eo qui me confortat.* De excelsu sapientiæ respicit humile nostræ ignorantia, dando lumen cognoscendi: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* De excelsu misericordiæ respicit humile nostræ miseria, dando affectum miserendi: *Quomodo miseretur pater filiorum.* Propter ista tria: *Excelsus Dominus, & humilia respicit.* Licet enim sit excelsus per potentiam, patientiam, & misericordiam, respicit tamen humilia, scilicet infirmitatem humanam, ignorantiam & miseriam.

SERMO V.

De nomine Jesu.

LUC. 2.
Virtus nomi-
nis Jesu.

Philip. 2.

Reverentia
nominis Jesu.

Vocatum est nomen ejus *Jesus*. Istud nomen *Jesus* est gloriosum sua sublimitate, virtuosum sua potestate, & deliciosam sua suavitate. Sublimitas enim ejus ostenditur, cum dicitur: *Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, &c.* Ipsum quidem nomen habet in reverentia Deus, ideo dicitur: *quia Deus exaltavit illum.* Habet in reverentia Angelus, unde dicitur: *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium.* Habet in reverentia & timore diabolus, ideo dicitur: *Infernorum.* Habet in reverentia creatura irrationalis, ideo dicitur: *Terrestrium.* Habet in reverentia creatura, scilicet rationalis, ideo dicitur: *& omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Secundo est virtuosum sua potestate, cujus verbis notatur: *In nomine meo demonia ejicient, &c.* *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Marc. 9.

Deus quidem volens infirmitatem nostram sanare, primo radices hujus infirmitatis per hoc nomen evellit. Aufert etiam radicem superbiæ, ideo dicitur: *In nomine meo demonia ejicient.* Dæmon enim est rex super omnes filios superbiæ. Aufert etiam radicem avaritiæ, ideo *serpentes tollent*; Avarus enim instar serpentis terram comedit. Aufert radicem luxuriæ, ideo dicitur: *Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit, &c.* Luxuria enim totum hominem venenat, juxta illud: *Sicut regulus venena diffundet.* Ablatis radicibus infirmitatis, sanantur accidentia, quæ consueverunt remanere post infirmitatem, sicut languor, & ponderositas ad bonum, ideo subditur: *Super agros manus imponent, & bene habebunt.* Deinde totus homo renovatur, & ad statum pristinum perducitur, ideo sequitur: *Linguis loquentur novis.* Tertio est deliciosum sua suavitate: Delectat namque gustum sua dulcedine: Si quis bolum in ore suo haberet, qui ex omni parte melle circumdatus esset multam dulcedinem sentiret: Istud nomen *Jesu* triplici dulcedine est involutum, scilicet dulcedine divinitatis, carnis & animæ. Istæ enim tres substantiæ dulcissimæ sunt in Christo, quibus nomen *Jesu* est involutum; ideo suave est atque dulcissimum. Secundo delectat auditum per melodiæ suavitatem. Sonus namque melodiæ confurgit ex flatu in vas musicum: Flatus est divinitas, vas musicum est corpus dominicum: Et ex hac duplici natura, divina scilicet & humana, confurgit tanquam sonus musicus hoc nomen *Jesus*, quod spirituale auditum delectat. Bernard. *Jesus in ore mel, in aure melos, & in corde jubilus.* Tertio delectat visum per speciei amœnitatem: Oculus non delectatur circa colores extremos, scilicet album vel nigrum, sed circa medios colores. Color albus qui visus disgregativus est, est ipsa divinitas, ad cujus aspectum oculus cordis non potest assurgere præ sua loci immensitate. Color niger est humanitas ejus in passione nimium denigrata, ad cujus aspectum oculus non potest assurgere præ nimia confusione; ideoque Christus quoddam temperamentum fecit, & nomen *Jesus* sibi imponi voluit, quod est quasi color medius ex albo divinitatis & nigro humanitatis causatus, cum sibi competat ratione utriusque naturæ. Quarto delectat olfactum præ odoris magnitudine: In Christo namque fuerunt tres species aromaticæ, scilicet balsamum naturæ divinæ, cinnamomum devotæ animæ, & myrrha carnis mortificatæ: *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans.* Ex his confurgit aromaticus, scilicet hoc nomen *Jesus*, quod est conditum balsamo divinitatis pretiosæ, cinnamomo devotæ animæ, & myrrha carnis mortificatæ. Quinto delectat tactum præ sui mollitie & lenitate. Tactus non delectatur circa dura sed mollia; nec circa aspera, sed mansueta; nec circa rigida sed flexibilia. Olim Deus erat durus

Marc. 16.

Luxuria vis.

Prov. 23.

Triplex dul-
cedo nominis
Jesu.

Eccl. 24.

Sap. 11.

ad inferendam justitiam: *Illos tanquam durus rex interrogans condemnasti; erat rigidus & inflexibilis ad veniam; habebat enim asperitatem & severitatem nimiam: Mutatus es mihi in crudelem.* Sed modo Chri-

Job. 30.

stus est unctus: *Unxit te Deus Deus tuus oleo* Psal. 44. *laetitiae prae confortibus tuis, &c.* Et ideo factus est mollis ad misericordiam, flexibilis ad veniam, mitis ad gratiam.

DE EPIPHANIA DOMINI.

SERMO I.

Magorum sapientia, & diligentia, & quare moti sunt Christum querere, ponitur.

Matth. 2.

Joan. 12.

Ecce Magi ab Oriente venerunt. Christus in hunc mundum venit, ut regnum suum recuperaret, & Diabolum invasorem ejiceret: Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Et omnino milites suae curiae, scilicet Angeli ad ipsum venerunt, ut sibi gratias agerent dicentes: *Gloria in altissimis Deo.* Deinde visitaverunt eum populares, id est pastores, ut ejus Dominium recognoscerent. Hodie visitaverunt eum Principes & Barones, ut sibi fidelitatem facerent, & munera offerrent, ideo dicitur: *Ecce Magi venerunt, &c.*

Magorum diligentia in querendo Christum.

Circa istos Magos tria ponuntur: Primo eorum sapientia; Dicuntur enim magi a Sapientia: Nam Graece Philosophus, Hebraice Scriba, Latine sapiens, Perse Magus vocatur. Eorum autem sapientia in hoc apparet, quod Christum sapienter quaesiverunt, ex eo scilicet quod habuerunt desiderium in quaerendo, studium in interrogando, & mansuetum animum in acquiescendo; & quia ista habuerunt, ideo Christum invenire meruerunt. Magnum desiderium habuerunt, quia singulis annis super montem victoriam ascende-
bant, & Deum, ut stellam a Balaam Propheta praedictam eis ostenderet, exorabant: *Praeoccupat, qui se concupiscunt, ut sese illis prior ostendat.* Secundo habuerunt studium in interrogando dicentes: *Ubi est qui natus est, &c.* Interrogaverunt eum a sapientibus, scilicet legis Doctoribus: *Consilium semper a sapiente perquire,* ideo Magi ut sapientes interrogaverunt in Hierusalem, ubi erant Scribae, & legis doctores, de re utili & necessaria, non curiosa: *Ne dicas, quid putas causae est, quod priora tempora melius fuerunt, quam nunc sunt, &c.* Interrogaverunt animo inveniendi, & addiscendi non tentandi, unde dicitur: *Interrogavit eum unus legis doctor tentans eum, &c.* Tertio habuerunt quietum animum ac-

Sap. 6.

Tob. 4.

Eccl. 7.

Matth. 22.

quiescendo: Triplex enim instructio facta est eis. Una a caelo per stellam, alia ab homine per Prophetam, tertia a Deo per revelationem internam. Acquieverunt ergo stellae ejus ducatum sequentes, prophetiae locum quærentes, & inspirationi divinae, ad Herodem non revertentes. Sed multi sunt qui instructionibus creaturarum non acquiescunt, cum tamen dicatur: *Invisibilia Dei, a creatura mundi, per ea, quae facta sunt intellecta conspiciuntur,* & verba Dei contem-
nunt. *Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt,* & divinum inspiratorem extinguunt: *Spiritum nolite extinguere.*

Magorum triplex instructio.

Rom. 1.

Prov. 1.

1. Thess. 5.

Secundo ponitur eorum sollicitudo, & diligentia, cum dicitur: *Ab Oriente venerunt.* Hieron. Voluit autem Deus primitias gentium vocare potius ab oriente, quam ab alia regione, ex eo quod regio orientalis erat odiosa, imunda, ac maledicta. Odiosa quidem erat ex eo quod ibi orta erat prima praevaricatio. Voluit ergo Deus ut ubi fuerat principium nostrae praevaricationis, inde prodiret in gentibus principium nostrae vivificationis. Hinc est, quod Dominus in cruce positus dorsum habuit versus orientem, ut ait Damas. lib. 4. ad significandum, quod culpam ibi contractam post dorsum posuerat, nec ulterius ipsius recordari volebat. Secundo erat immunda, quia fuit prima effusione sanguinis, scilicet Abel foedata, & per fumum incensorum idololatrarum maculata: Et ideo voluit Deus, ut quae immunda fuerat per effusionem sanguinis, mundaretur per apparitionem novi sideris. Hinc est quod Dominus in caelum ascendens ad orientem ascendit, juxta illud: *Qui ascendit super caelum caeli ad orientem,* ut per sacram ascensionem sui corporis mundaretur infectio aeris. Tercio erat maledicta, quia prima maledictio ibi fuit data quando dixit: *Maledicta terra in opere tuo.* Voluit igitur Deus, ut ubi ortum habuit maledictio prima, ibi oriretur gentibus prima benedictio: Hinc est quod Judaei adorant ad occidentem, Saraceni ad meridiem, Christiani ad orientem, ex eo quod prima benedictio gratiae inde venit: *Oportet praevenire solem ad benedictionem tuam, &c.*

Cur ab oriente vocavit gentem.

Notandum. Christus dorsum versus orientem in cruce habuit.

Psal. 67.

Gen. 3.

Diversarum gentium modi adorandi.

Sap. 16

Tercio ponitur adventus ipsorum causa motiva, ubi dicitur: *Vidimus enim stellam ejus*

Unde magi
moti ad ve-
niendum.

ejus in oriente. Circa quod notandum, quod per quatuor ad veniendum moti sunt: Primo per stellam apparentem; videbant enim ipsam ab aliis differre situ, quia non erat in firmamento cum fixis, nec in æthere cum cæteris planetis, sed in aere vicina terræ. In motu, quia secundum Damascenum, quandoque movebatur ab oriente in occidentem, quandoque ex aquilone in austrum, & quandoque ab oriente in meridiem, & a meridie in aquilonem. Sic enim secundum Chrysost. jacet Palæstina respectu Persidis. In luce, quia lucem suam non poterat solis claritas obumbrare. In illuminationis tempore, quia non solum in nocte, sed etiam in die lucebat. In illuminationis interpolatione, quia quandoque occultabatur, & quandoque apparebat cum aliæ stellæ non occultantur nisi per extrinsecum impedimentum. Secundo moti sunt ad veniendum per angelum imperantem. Augustin. in sermone: Si dicturus es, a quibus Magi audierunt, quod talis stella puerum tantum significaret, profecto ab angelis aliqua monitione revelationis. Et subdit: Potuerunt illis angeli dicere: Ite & adorete eum qui natus est, & simul judicate qualis, quantusque est qui natus sit. Tertio moti sunt ad veniendum per puerum alloquentem; nam sicut refert Chrysost. Magis supra montem existentibus stella habens formam pueri parvuli, in cujus capite erat crux, ad eos descendit, eisque dixit, ut in Judæam pergerent, & ibi natum puerum invenirent. Quarto moti sunt ad veniendum per divinam inspirationem revelantem, unde dicit Leo: Præter illam stellæ speciem, quæ corporeum incitavit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit, Bernard. Profecto qui Magos adduxit, ipse & instruxit; & qui per stellam foris admonuit, ipse in occulto corda edocuit. Isti sunt quatuor nuntii per quos Christus nos ad se vocat, scilicet, per Prædicatorum instructionem; isti sunt Angeli Dei: Per suæ gratiæ oblationem, ista est stella Dei: Per interiorum admonitionem, ista est inspiratio Dei: Per suæ passionis memoriam, ista significatur per puerum Dei, qui in capite crucem gerebat, sed tamen multi sunt a Deo obstinati, quod ad ipsum venire contemnunt, unde dicitur: *Vocavi vos per nuntios admonendo, & renuistis. Extendi manum meam, scilicet in cruce, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, id est inspirationem meam &, increpationem meam neglexistis, id est gratiam, quæ vestra vitia arguebat.*

Vocatur a
4. nuntiis.

Prov. 1.

SERMO II.

Quoad locum, & quoad ducatum, & quoad finem Magorum adventus describitur.

Ecce Magi ab Oriente venerunt, &c. Adventus Magorum describitur quantum ad tria.

Matth. 22.
In adventu
Magorum
tria.
Invidia in
Oriente ca.
pit.

Primo quantum ad locum, cum dicitur: *Ab Oriente venerunt, &c.* In Oriente quidem ortum habuit peccatum invidiæ, quia Cain ex invidia occidit Abel fratrem suum: Peccatum avaritiæ, cum Cain deberet offerre munera, spicas corras obtulit. Ibi etiam ortum habuit confusio linguæ; sed isti beati Magi in Oriente geniti contra vitium invidiæ habuerunt mutuam charitatem, quia concorditer & amicebiter venerunt; & secundum Ecclesiæ representationem, unus erat adolescens, alius vir, tertius senex: Adolescentes enim consueverunt esse temerarii, & præsumptuosi: Viri vero superbi, & ambitiosi; Senes iracundi, & avari, ac superstitiosi. Fuit ergo mirum, quod isti in quibus erat tanta morum diversitas, sic pacifice venirent: *Vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur; & puer parvulus minabit eos.* Per vitulum significatur adolescens lascivus, per leonem vir superbus, per ovem quæ habet anhelitum foetidum, & paucitatem dentium, senex intelligitur: Isti concorditer morati fuerunt, & puer parvulus in cunabulis existens eos ad se benigne minavit. Secundo contra peccatum avaritiæ habuerunt liberalitatem, unde dicitur: *Apertis thesauris suis, &c.* Non enim eos aperuerunt Herodi diviti, sed Christo pauperi; nec in via, sed cum ad Christum pervenerunt; quia non sunt aliqua danda propter apparentiam, sed propter laudem Dei, seu divinam. Nec dederunt vilia, sed pretiosa; quia thesauros. Tertio contra confusionem linguæ habuerunt linguæ uniformitatem: Non enim variaverunt, sed una, & concorditer lingua dixerunt: *Venimus adorare eum.* Et tamen multa impedimenta retrahentia eis occurrerunt, ne ipsum quærerent, vel adorarent, scilicet difficultas itineris, amissio sideris, timor regis, vilitas nascentis, paupertas & penuria matris.

Status adole-
scentis, viri,
senis.

Isai. 11.

Liberalitas
regum con-
tra avari-
tiam.

Secundo describitur adventus Magorum quantum ad ducatum, cum dicitur: *Vidimus enim stellam ejus.* Voluit autem Dominus nativitatem suam potius per stellam, quam per aliam creaturam revelare: & hoc ex triplici ratione. Primo ut incarnationis mysterium ostenderet: Stella enim est corpus cæleste a luce solis irradiatum; lux solis est divinitas, quæ tunc corpus irradiavit, quando se carni univit: & quoniam solem non possumus in se respicere, videmus ejus lucem in sidere, in nube, & in monte. Lux igitur divinitatis corpori se uniens, a nobis vide-

Nativitas
quare per
stellam potius
sit revelata.

Apoc. 22. tur tanquam in sidere: *Ego sum radix & genus David, stella splendida, & matutina.*
 Isai. 19. Tanquam in nube: *Ascendet Dominus super levem nubem*, scilicet super carnem a peccati pondere immunem. Tanquam in monte.
 Isai. 2. *Erit in novissimis diebus pręparatus mons domus Domini.* Secunda ratio est, ut lingua cęli sibi testimonium perhiberet. Est enim quadruplex lingua, scilicet divina, angelica, humana, & cęlestis. Locuta igitur fuit lingua divina, dicens: *Filius meus es tu, ego, &c.* Lingua autem angelica cum dixit: *Natus est vobis hodie Salvator.* Et lingua humana dicens: *Natum vidimus, & Choros Angelorum collaudantes Dominum.* De cęlesti vero dicit August. Quid erat illa stella, nisi mirifica lingua cęli, quę narraret gloriam Dei? Tertia ratio est, ut Magos per sensibilia ad divina manuduceret. Nam secundum Dionysium, triplex est ordo ascendendi in Deum, scilicet per sensibilibus manuductionem, per intellectualium operationem, & per immediatam unionem. Magi ergo usi sunt sensibili stella, deinde intellectuali, & spiritali prophetia, tandem immediate Christi pręsentia.

Tripliciter
ad Deum
ascendimus.

Tertio describitur eorum adventus, quantum ad finem intentum, cum dicitur: *Et venimus adorare.* Adoraverunt ipsum corde, quia veram de ipso fidem habuerunt. Ore, quia ipsum regem Deum, & hominem confessi fuerunt: Corpore, quia ante ipsum se prostraverunt. Et opere, quia pretiosa munera obrulerunt illi.

SERMO III.

In quo stellę apparitio, occultatio, antecessio, motio, atque statio describitur.

Matth. 2.
Stella hæc
habet.

Vidimus stellam ejus in Oriente, &c. De ista stella quinque leguntur: Primum est ejus apparitio, quia Magis in oriente apparuit.

Stelle multe
in Christi
nativitate
apparuerunt.

Notandum autem, quod in Christi nativitate quędam stella apparuit in aere, sicut ista de qua dicitur hic, quę non erat in firmamento cum fixis, nec in æthere cum planis, sed in aere proxima terrę. Quędam apparuit in monte, quia secundum narrationem Chrysostomi, Magis in monte existentibus, quędam stella in forma pueri ad eos descendit. Quędam apparuit in circulo aureo secundum narrationem Horologii & Innocentii. Quędam apparuit in cęlo, quia, sicut refert Albumasar, quędam puella in cęlo apparuit, quę puerum in ulnis tenebat; & senex juxta eam erat, qui eam non tangebatur, quem puerum Christiani, ut idem ait, Deum suum esse dicunt. Per stellam ergo gratia

Dei significatur, quę apparuit in aere, in monte, in circulo & in cęlo. Aer enim est medius inter cęlum, & terram, per quem significantur illi, qui nec in cęlum ascendunt per superbiam & pręsumptionem, neque descendunt in infernum per nimium inordinatum timorem, & stant in medio per spem, & Dei amorem; & in talibus gratia Dei apparet: *Elevavit me spiritus inter cęlum & terram.* Et ad hoc significandum, homo factus est medius. Fecerat Deus creaturam corporealem, & ipsam in terram prostravit: Fecerat creaturam spiritualem, quę se nimis elevavit; ideoque fecit hominem ex utraque natura compositum, scilicet corporealem, & spiritualem, ne aut nimis eleveetur per pręsumptionem, aut nimis se dejiciat per timorem, sed in medio maneat per spem, & Dei amorem. Secundo apparuit stella, id est divina gratia in monte, id est in multis sanctis qui sunt elevati per vitę perfectionem: *Jussitia elevat gentem.* Magni per justificationem: *Quos autem justificavit illos & glorificavit.* Et conspicui per exempli exhibitionem: *Non potest civitas abscondi supra montem posita.* Tertio apparet in circulo, forma circularis est pulchra, simpla, & ampla: Illi ergo sunt forma circularis, qui sunt pulchri per puritatem, simplices per rectam intentionem, & lati per charitatem. Quarto apparuit in cęlo, id est, in his qui sunt cęlestes per conversationem, de quorum numero erat Apostolus qui dicebat: *Nostre conversatio in cęlis est.*

Ezech. 3.

Cur homo
constet ex
anima & corpore simul.

Prov. 14.

Rom. 8.

Matth. 5.

Philipp. 3.

Secundum quod de ista stella legitur est ejus occultatio: Fuit enim ad tempus occultata ex divina providentia, ut ipsi in Jerusalem cogerentur intrare, & a Doctoribus inquirere, ut sic in ore duorum vel trium staret omne verbum. Primus testis fuit apprensus stella: Secundus insinuata prophetia: Tertius revelatio divina, cum dicitur: *Responsus accepto in somnis.* Isti autem tres non potuerunt fallere neque falli; scilicet nec stella, quia ad hoc a Deo fuerat missa; nec prophetia, quia ab incommutabili veritate fuerat inspirata; nec revelatio divina, quia immediate a Deo fuerat infusa. Notandum autem quod hæc stella in Oriente, & occidente, id est Romę fuerat visa, in medio occultata est, id est in Jerusalem, quę in medio terrę habitabilis dicitur esse sita, Oriens & Occidens signant nativitatem & mortem, medium autem vitam. Consideratio autem nativitatis est causa humilitatis; humilitas autem est introductiva gratiæ: *Humilibus autem dat gratiam.* Consideratio autem mortis est causa timoris; timor autem est expulsi-
 Notandum.
 1. Petr. 5.
 Eccl. 1.
 Job. 15.

tis & mortis, stella, id est Dei gratia infunditur, in consideratione medii occultatur.

Tertium, Quod de ista stella legitur, est ejus antecessio, unde dicitur: *Antecedebat eos.* Habuerunt enim Magi tres ductores, scilicet stellam, virtutem angelicam, & Spiritus sancti præsentiam: Unde etiam, ut narrat Remigius, quidam dixerunt ipsam stellam fuisse angelum: Alii Spiritum sanctum, qui in specie stellæ apparuit. Qui ergo vult ad Christum ire, oportet quod ducatur a discretionem bene illuminante; & iste est ductor sidereus: *Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* A timore filiali bene humiliante; & iste est ductor Angelicus: Sicut enim Angelus datus est homini ad custodiam, sic timor custodit: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Et ab amore Dei bene inflammante, & iste est ductor divinus, scilicet ipsa charitas. *Adbuc excellentiorem viam vobis demonstro, &c.* Mali autem ducuntur ab errore male excæcante: *Excæcavit illos malitia eorum.* A timore servili male humiliante: *Ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor,* Ab amore carnali male inflammante: *Supercecidit ignis, & non viderunt solem.*

Quartum quod de ista stella legitur est ejus motio cum dicitur: *Usque dum veniens.* Certæ stellæ moventur motu circulari, veloci, proprio & violento: Motus autem hujus stellæ non fuit circularis vel sphaericus, sed quasi linealis & rectus, secundum Damascenum. Nec fuit velox, nec rapidus, sed dulcis & temperatus. Augustin. Ut Christo stella plenum reddat obsequium, temperat gradum, donec Magos ducat ad puerum. Nec fuit violentus, vel proprius, sed a divina providentia ordinatus. Chrysostom. Cum oportebat, stabat. Nos etiam non debemus moveri motu circulari per amorem mundanum, quia in circuitu impii ambulant, sed motu recto per amorem divinum: *Recti diligunt te.* Nec motu rapido per indiscretum fervorem, sed cum temperamento discretionis: *Substantia festinata minuetur.* Nec motu proprio, sed a Deo ordinato, quia non debemus sequi proprium sensum, sed Dei beneplacitum: *Post concupiscentias tuas non eas.*

Quintum, quod de stella legitur, est ejus statio, cum dicitur: *Staret supra.* Gratia enim Dei per stellam significata, animam stabilem facit. Primo, quia conjungit eam uni non diviso, scilicet Deo: *Unum vocavi eum; Unam petii a Domino hanc requiram.* Secundo stabili, & æterno. Augustin. in lib. confessionum. *Redite prævaricatores ad cor, & inhærete illi qui fecit vos, stete in eo & stabit, requiescite in eo, & securi eritis.* Tercio universaliter perfecto: *Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.*

Quarto fini ultimo, Augustin. de civit. Dei: *Celi Gloria.* Ipse est finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur.

SERMO IV.

Quare ista stella a Deo missa fuerit.

Ecce stella quam viderant Magi in oriente antecedebat eos, &c. Stella ista propter tria fuit a Deo missa, scilicet ut esset Christo in obsequium, ut esset Magis in ducatum, ut esset ipsis & nobis in gaudium: Fuit namque Christo in obsequium non in factum, unde dicitur: *Usque dum veniens staret supra ubi erat puer.* Fulgent. Christo stella præbuit obsequium, non imperium. August. Non ideo Christus est natus, quia illa stella extitit; sed illa extitit, quia Christus est natus: unde si dici oporteret non stellam Christo, sed Christum stellæ factum fuisse diceremus. Greg. Dum non puer ad stellam, sed stella ad puerum cucurrit, si dici liceat, non factio pueri, sed factum stellæ, is qui apparuit puer fuit. Constellationes enim vel signa sub quibus aliqui nascuntur necessitatem inferre non possunt, quia nati sub eodem signo, sunt sæpe diversorum morum, diversorum officiorum, diversarum conditionum: Quod enim sunt diversorum morum dicit Greg. in Homil. Cum uno tempore eodemque pene momento Jacob & Esau mater fuderit, non una utriusque vitæ qualitas fuit: Quod sunt diversorum officiorum, dicit idem: Fateri etiam Mathematici solent, quod quisquis in Aquarii signo nascitur, piscatoris ministerium sortiatur. Piscatoris officium, ut fertur, Bethulia non habet. Rursus quos sub signo libræ nasci asserunt, trapezetas futuros dicunt; & trapezetas multarum gentium provinciæ ignorant. Quod vero sunt diversarum conditionum, dicit idem Gregor. in Persarum Francorumque terra Reges ex genere prodeunt, quibus profecto nascentibus quis æstimet quanti eisdem momentis horarum ac temporibus ex servili conditione nascuntur, & tamen regum uno eodemque sidere, & siderum eodem momento cum servis nati ad regnum proficiunt, cum servi, qui secum fuerunt geniti in servitutem moriantur.

Secundo stella fuit Magis in ducatu, quod notatur cum dicitur: *Antecedebat eos.* Circa quod notandum, quod dum filii Israel in terram promissionis pergerent, quatuor habuerunt ductores, scilicet columnam nubis per diem, & columnam ignis per noctem; angelicam custodiam: *Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat, &c.* Et divinam præcedentiam, cum diceret Deo Moyses: *Si non tu ipse præcedas ne educas nos de loco isto,* ait Dominus, *Et verbum istud quod locutus es faciam,* scilicet te præcedam. Magi similiter euntes ad Christum habuerunt columnam.

SERMO V.

Quomodo Magi invenerunt Christum, inventum adoraverunt, adoratum honoraverunt, & honoratum custodierunt, quod & ipsi facere debemus.

ET intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, &c. Isti beati Magi quatuor fecisse leguntur: ipsi enim Christum invenerunt, inventum adoraverunt, adoratum honoraverunt, honoratum custodierunt.

Invenere igitur, ideo dicitur: *Intrantes domum invenerunt puerum.* Ideo autem invenerunt, quia ipsum quaesierunt, eo studio, eo modo, eo ordine, & eo fine quo debuerunt. Studium autem ipsorum fuit in perscrutando, quia scripturas Balaam, qui de hac stella prophetaverat diligenter scrutati fuerunt: *Scrutamini scripturas*, &c. In vigilando, quia super montem victorialem vigilabant: *Qui mane vigilant ad me, invenient me.* In orando, quia pro illius stellae apparitione semper Deum orabant: *Omnia quaecunque petieritis, in oratione credentes*, &c. Secundo quaesierunt eo modo quo debuerunt scilicet fortiter, ut nec labore itineris, nec turbatione regis, nec amissione sideris frangerentur. Sapienter, ut Herodis astutia non deciperentur: Dulciter, ut ejus promissionibus blandis non allicerentur. Tercio, quaesierunt eo ordine eum, quo quaerere debuerunt; quia primo quaesierunt eum per rem insensibilem, id est stellam; deinde per rem rationalem, id est prophetam: tandem per rem superintellectualem, id est, revelationem divinam. Si igitur, & nos ipsum quaerere volumus, incipiamus ab infimo humilitatis, deinde pergamus ad medium virtutis, ultimo perveniamus ad summum contemplationis, ut possimus dicere: *Nos autem revelata facie gloriam Dei speculantes*, &c. Quarto quaesierunt eum eo fine quo debuerunt, ut scilicet ipsam honorarent prostratione corporis, adorarent devotione mentis, adorarent largitione muneris: Et sic pater quod illi obtulerunt quicquid habuerunt, scilicet corpus, cum dicitur: *Procidentes.* Animam, cum dicitur: *Adoraverunt.* Res etiam temporales, cum dicitur: *Et apertis thesauris suis*, &c.

Secundo inventum adoraverunt, quod notatur cum dicitur: *Et procidentes adoraverunt eum.* Adoraverunt ergo ipsum adoratione laetiae, quae est cultus soli Deo debitus, quae habet fieri quinque modis scilicet mentaliter, quae secundum August. consistit in Dei cognitione, dilectione, & debita subjectione; & istam beati Magi cognoverunt & habuerunt, quia Deum cognoverunt, & dulciter

lumnam igneam, id est stellam fulgidam: *Ambulabunt gentes in lumine tuo*, &c. Habuerunt columnam nubis, id est prophetiam, qua dictum fuit: *Et tu Bethleem terra Juda*, &c. Et dicitur prophetia nubes, propter obscuritatem: *Tenebrosa aqua in nubibus aeris*, id est obscura intelligentia in Prophetis. Habuerunt angelicum ministerium, quia secundum beatum August. Angeli eis apparentes dixerunt, quod ista stella natum Christum significabat, & quod in Judaeam pergerent, ut natum puerum invenirent. Habuerunt divinum praesidium, quod eos ab omnibus periculis conservavit, unde dicitur: *Responso accepto in somnis*, scilicet a Deo, *ne redirent ad Herodem*, &c. Si ergo ad

Christum volumus pergere, necesse est, ut hos quatuor ductores habeamus, scilicet columnam ignis, id est, Spiritum S. dirigentem: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*, &c. Columnam nubis, id est, sermonem divinum refrigerantem: *Nonne ardorem refrigerabit vos? sic & verbum ejus melius quam datum*: Angelum Dei custodientem: *Angelis suis mandavit de te*; &c. Et Deum in omnibus conservantem: *Domine Deus qui ductor est vester pro vobis ipse pugnabit.*

Tercio stella fuit Magis, ut nobis in gaudium, unde dicitur: *Gavisi sunt gaudio magno valde.* Ipsi quidem de quatuor gaudium habuerunt, scilicet de sua pacifica deductione, & ideo *gavisi sunt.* De sua incolumi perventione, de sua ab Herode fallaci evasione, de stellae recuperatione, ideo *gaudio magno*: & de pueri inventione, ideo *magno valde.* De his quatuor viri sancti debent utique gaudere: Primo, quia sine labe peccati, & corruptionis ad patriam caelestem pervenerunt: *In laetitia egrediemini, & in pace deducemini.* Pater etiam gauderet: *Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum*, quia sanum eum recepit. Secundo quoniam de diaboli potestate fugiunt, ideo ipse liberatus Deum laudat, dicens: *Confitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum Salvatorem*, &c. Gaudens se liberatum de faucibus leonis superbiae. De servitute avaritiae, & de pressura flammæ luxuriae. Tercio, quoniam gratiam amissam recuperat; de hoc enim ipse gaudet, unde dicebat Propheta: *Redde mihi laetitiam salutaris tui.* Deus gaudet, *epulari & gaudere oportebat*, &c. Et Angeli gaudent ibidem: *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.* Quarto quoniam post illud exilium Jesum invenire se sperant. *Exultabo in Deo Jesu meo. Adimplebis me laetitia cum vultu tuo.*

✱

De quibus sancti gaudent.

Isai. 55.
Luc. 15.

Eccl. 51.

Psal. 50.

Luc. 15.

Abac. 3.

Psal. 15.

Quarendus est Christus & quomodo.

2. Cor. 3.
Per humilitatem.

Adoratio laetitia quinque modis fit.

citer amaverunt, & se sibi humiliter subjecerunt. Secundo habet fieri vocaliter, scilicet orando, laudando, & gratias agendo; & isto modo beati Magi adorasse credendi sunt. Tertio habet fieri realiter in nostrarum rerum oblatione; & isti thesauros suos obtulerunt. Quarto habet fieri personaliter, sicut in genuflexione, & prostratione; & isti in terram se prostraverunt. Quinto habet fieri sacramentaliter, ut in sacrificii immolatione; & isti munera obtulerunt.

Munus quadruplex Magi obtulerunt.

Tertio adoratum honoraverunt, & hoc per munera quæ illi obtulerunt: nam quadruplex munus illi obtulerunt; scilicet munus a corde, quia in eum fideliter crediderunt: Munus ab ore, quia ipsum verum Deum, & hominem confessi fuerunt: Munus a manu, quia sibi munera obtulerunt: Munus ab obsequio, quia ante eum se prostraverunt. Istud quadruplex munus & nos debemus offerre Deo, & proximo: Deo debemus offerre munus a corde, quod est munus orationis: *Invenit servus tuus cor suum, ut oraret te oratione hac.* Munus ab ore, quod est munus laudationis: *Sacrificium laudis honorificabit me.* Munus a manu, quod est munus bonæ operationis: *Quodcumque facere potest manus tua instanter operare, &c.* Munus ab obsequio, quod est exhibitio servitii personalis. *Bonum est obsequi sancto Deo.* Istud etiam quadruplex munus debemus offerre proximo, scilicet munus a corde per compassionem: *Cum effuderis esurienti animam tuam.* Munus ab ore per correctionem: *Si peccaverit in te frater tuus, &c.* Munus a manu per subministrationem: *Pauperi porrige manum tuam.* Munus ab obsequio per corporalis obsequii exhibitionem: *Alter alterius onera portate, &c.*

2. Reg. 7.

Psal. 49.

Eccl. 9.

Eccl. 46.

Isai. 58.

Matth. 18.

Eccl. 7.

Gal. 6.

Perversitas Herodis.

Magi contra Herodem triplex remedium habuerunt.

Quarto Magi honoratum custodierunt, quia Herodi ipsum non prodiderunt: Herodes namque habebat turbationem in corde, unde dicitur; *Iratu est valde.* Astutiam in opere, quia a Judæis & Magis locum didicit. Et religionem simulatam in ore, unde dixit: *Ut & ego veniens adorem eum.* Magi autem ista non cognoverunt propter tres causas, ut dicit Chrysostomus, scilicet propter eorum bonitatem, & simplicitatem, secundum quam ceteros existimabant; propter regiam dignitatem, quia non poterant suspicari, quod tantus Rex contra unum puerum talia cogitaret: Et propter pueri maiestatem, quia non poterant opinari, quod tam admirabili puero insidias moliri auderet. Contra tamen ejus malitiam, astutiam, & religionem simulatam triplex remedium habuerunt. Primum est ipsum suffragium orationis devoræ, unde dicitur: *Responsio accepto in somnis.* Glossa: Sicut ipse Moyses tacens clamabat, sic & isti. Secundum est beneficium inspirationis divinæ, quia ipse Deus malitiam Herodis eis intimavit, & quid ipsi

facere deberent revelavit, scilicet ne redirent ad Herodem. Tertium est promptitudo obedientiæ, quia mox divinæ inspirationi obedierunt; *quia per aliam viam reversi sunt in regionem suam.*

SERMO VI.

In quo per aurum, thus, & myrrham, quæ Deo offerre teneamur, ostenditur.

A Pertis thesauris suis obtulerunt ei munera. *Ista munera fuerunt mystice significativa: Quia per aurum intelligitur divina dilectio, per thus devota oratio, per myrrham carnis mortificatio, quæ omnia Deo offerre debemus.* Matth. 2. Dilectionis per aurum significatio.

Significatur autem dilectio per aurum, quia aurum est pretiosum, cujus pretiositas causatur ex tribus, scilicet ex caritate, durabilitate, & utilitate. Est enim rarum, ideo pretiosum. Hieron. Omne quod rarum est magis appetitur. Pulegium apud Indos pretiosius est, quam aurum: Est igitur charitas pretiosa, quia rara. Dicitur: *Omnes quæ sunt sunt quærunt.* Et dicitur: *Charitas non quærit quæ sua sunt.* Ex quo sequitur, quod nullus, id est valde pauci charitatem habent. Secundo aurum est durabile, sic & ipsa dilectio est durabilis, & immortalis. *Charitas nunquam excidit.* Excidit lingua, & succedit cordium perfecta cognitio: Excidit fides, & succedit aperta visio: Excidit spes, & succedit præsentialis possessio: *Charitas nunquam excidit,* quia ea nihil melius succedere sibi possit. Tertio aurum est utile, quia cor confortat, lætificat, & in juventute conservat; Sic charitas habet confortare, conservare, & fortificare: *Fortis est ut mors dilectio.* Habet lætificare, unde ipse Apostolus vocat eam solatium dicens: *Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, &c.* Habet vero in juventute conservare, & facit de sene juvenem: *Renovabitur ut aquila juvenis tua;* & de vetusto novum: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* De mortuo vivum: *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Cant. 8. Phil. 2. Psal. 102. Joan. 13. 1. Joan. 3.

Secundo debemus offerre Deo thus devotæ orationis: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Thus redolens ex carbonibus vivis procedit, in altum ascendit, & odorem reddit: Sic oratio debet procedere ex corde ignito per amorem: *Thus ardens in igne.* Talis oratio sic ignita tria bona facit: Primum est, quia diabolum expellit: *Cordis ejus particulam, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus demoniorum.* Secundo Deum ad nos accedere facit: *Sagittæ potentis acutæ, &c.* Si-Psal. 119. cut

Eccl. 35.

Isai. 1.

Apoc. 5.

Eccl. 50.

cut enim stimulus aliquem provocat ad currendum, sic & oratio ignita Deum provocat ad subveniendum. Tertio, vitia incendit & consumit, & ideo subditur: *cum carbonibus desolatoriis*. Secundo thus, id est fumus thuris in altum ascendit, sic oratio ascendit in cælum, maxime si est lachrymosa: *Lachrymæ viduæ &c. a maxilla ascendunt usque ad cælum*, quando est humilitate prædita. Et ibidem: *Oratio humiliantis se penetrabit nubes*, quando est a peccati pondere aliena, ideo dixit Dominus malis: *Cum multiplicaveritis orationem non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt*. Tertio thus odorem dedit; sic oratio est odorifera, maxime quando funditur a corpore mortificato, a corde dilatato, & a corde per spiritualem lætitiā renato. De primis duobus dicitur: *Habentes singuli cytharas*, Gloss. id est, corpora mortificata, & *phialas aureas*, id est, corda lata per amorem, *plenas odorum*, quæ sunt orationes sanctorum. De tertio: *Quasi thus redolens*

in diebus æstatis. In æstate enim odor thuris latius sentitur, quia tunc puritas aeris, & serenitas major habetur.

Tertio debemus offerre myrrham mortificationis: Myrrha habet triplicem virtutem, scilicet expulsivam, quia expellit vermes, & serpentes: Sic mortificatio carnis expellit omnes diabolicas tentationes: *Malitia horæ facit oblivionem luxuriæ magnæ*. Secundo habet virtutem confortativam, quia confortat membra tenera, & debilia: sic mortificatio carnis animum infirmum & debilem constantem facit: *Cum enim infirmor tunc potens sum*. Tertio habet virtutem conservativam, quia quantum dissolvit, tantum consumit; sic mortificatio carnis gratias & virtutes conservat: *Virtus in infirmitate perficitur*. Sicut enim sal præservat a putrefactione vermium, sic mortificatio a corruptione; ideo necesse est, ut omnes isto sale saliantur: *Omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur*.

Myrrhæ virtus triplex.

Eccl. 11.

1. Cor. 12.

Ibid.

Marc. 9.

DE SANCTIS FABIANO, ET SEBASTIANO.

SERMO I.

Ubi persecutorum sævitia, & sanctorum pœna innocens aperitur.

Psal. 36.

Hæc festa
quæ simul
celebrentur.

Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum, ut dejiciant pauperem, & inopem, ut trucident rectos corde. Hodie celebratur festivitas Fabiani pontificis, & Sebastiani militis: Pulchra conjunctio pontificis, & militis: Sive ut ostendatur quod Deus fecit nos Deo patri regnum, & sacerdotium: Sive ut ostendatur quod ad regnum cælorum non solum perveniunt devoti clerici; sed etiam fideles laici: Sive, ut ostendatur, quod illi ad Deum perveniunt, qui illi assistunt per otium contemplationis, & qui sibi militant per laborem actionis. In verbis ergo præmissis duo tanguntur: Primo persecutorum crudelis sævitia; cum dicitur: *Gladium evaginaverunt peccatores, &c.* Secundo sanctorum innocens pœna, cum subditur: *Ut dejiciant pauperem, &c.*

Peccatorum
sævitia in
duobus appa-
ret.

Sævitia autem peccatorum in duobus apparet, scilicet in evaginando gladium, quoad Fabianum, quem decapitave-

runt: & intendendo arcum quoad Sebastianum, quem sagittaverunt. Circa primum notandum, quod mali habent gladios quos evaginant contra bonos, & boni habent gladios quos evaginant contra malos. Habent quidem malignum gladium in corde qui est malitiæ; unde: *Gladius eorum intret in corda ipsorum*. Hunc evaginaverunt cum malitiam acuerunt ad persequendum: *Concepit dolorem, & peperit iniquitatem*. Alium habent in ore qui est gladius malæ linguæ: *Gladius in labiis eorum*, hunc evaginant cum linguam laxant ad detrahendum: *Exacuerunt ut gladium linguas suas*. Alium habent in manu qui est malignitatis iniquæ: *De gladio maligno eripe me*. Hunc evaginant cum manus extendunt ad persequendum: *Evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea*. Primum gladium evaginavit Decius contra Fabianum, qui & Ecclesiæ magnam persecutionem commovit. Secundum evaginavit Diocletianus contra Sebastianum, quem suum proditorem vocavit, & multas blasphemias illi dixit. Tertium uterque contra utrumque evaginavit, dum ille Fabianum fecit occidi, & iste Sebastianum fecit sagittari. Secundo boni habent gladios contra malos. Primus est doctrinæ: *Vivus est sermo Dei & efficax; & penetrabilior omni gladio ancipiti*; hunc evaginant in eruditione

Gladii bonorum & malorum.

Psal. 36.

Psal. 7.

Psal. 58.

Psal. 63.

Psal. 143.

Exod. 15.

Varii gladii malorum.

Gladii bonorum.

Hebr. 4.

Ephes. 6.
Exod. 32.
Psal. 149.
Cant. 3.
1. Macch. 3.
Gladus Se-
bastiani.
Psal. 63.
Job 30.
Job. 16.
Isai. 1.
Job. 12.
Psal. 68.
1. Cor. 4.

dirione proximi: *Gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Secundus est iustitiæ: *Ponat vir gladium suum contra femur suum,* hunc evaginant in peccati ultione: *Gladii ancipites in manibus eorum.* Tertius est fortitudinis, & constantiæ: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt, omnes tenentes gladios;* hunc evaginant in gregis Domini defensione: *Judas gladio suo protegebant castra.* Gladium ergo doctrinæ evaginavit Sebastianus, quando idololatrias & infideles convertit: Et gladium iustitiæ evaginavit Fabianus, quando Decium Imperatorem dure corripuit. Gladium fortitudinis uterque evaginavit, quando uterque constanter martyrium toleravit. Secundo apparet sævitia contra beatum Sebastianum cum dicitur: *Intenderunt arcum suum,* quia instar ericii fuit sagittis repletus. *Intenderunt arcum rem amaram;* illa enim sagittario amara pœna fuit propter intraneitatem viscerum, quia sagittæ non tantum vulnerant membra exteriora, sed etiam viscera interiora: *Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie.* Magna etiam pœna fuit propter generalitatem vulnerum, quia non tantum in uno vel duobus locis, sed in toto corpore vulneratus erat, & sagittis repletus: *Concidit me vulnere super vulnus.* *Aplanta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas:* Et magna pœna erat propter malitiam irrisionum, quia ipsum quasi lignum in derisione posuerunt: *Deridetur simplicitas iusti, &c.* *In me psallebant qui bibebant vinum.* Fuit etiam magna pœna propter totius populi spectaculum: Fuit enim in campo juxta palatium Cæsaris sagittatus, ut illic omnis populus conveniret, & eum sagittari videret, unde habetur: *Spectaculum facti sumus mundo, angelis & hominibus.*

Sebastiani
pœna.

Secundo ex parte sanctorum ponitur pœna innocens cum dicitur: *Ut dejiciant pauperem & inopem.* Sed primo ponitur innocens pœna Sebastiani, cum dicitur: *Ut dejiciant pauperem.* Pauper igitur & inops fuit Sebastianus, quem omnibus bonis spoliaverunt, & principatu deposuerunt. Istum decipere conati sunt; modo falsis allegationibus volentes Christum ostendere non esse Deum, modo vanis promissionibus promittentes illi restituere suum principatum; modo diversis cruciatibus, & diversis passionibus, quia ipsum fecerunt sagittari, & usque ad mortem fatigari; sed non potuit decipi, nec

falsis allegationibus, quia habebat Christum qui sapientia est: *Ego enim dabo vobis os & sapientiam, &c.* Nec vanis promissionibus, quia habebat Christum qui est vera merces, & summum bonum. *Noli timere, ego protector tuus sum & merces tua magna nimis.* *Ego ostendam tibi omne bonum.* Nec variis cruciatibus, & passionibus, quia habebat Christum, qui virtus est, & fortitudo: *Domine minus protector vitæ meæ a quo trepidabo?* Item ibidem: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.* Secundo ponitur innocens pœna Fabiani, cum dicitur: *Ut trucident rectos corde;* ipse enim rectum cor habuit, quod patet ex multis: Primo, quia ipse per columbam fuit miraculose electus; nequaquam enim Deus ipsum miraculose eligeret, nisi ipse haberet rectum cor, & sanctum: *Quemcumque elegerit Dominus ipse sanctus erit.* Secundo, quia in potentum reprehensione fuit constans & firmus: Nam sicut dicit Haymo, Imperatori Philippo volenti interesse paschæ solemnitatibus, & divinis communicare mysteriis; Fabianus constanter restitit, nec ibidem ipsum esse permisit, donec inter publice pœnitentes stetit, & peccata sua confessus fuit: *In diebus suis non pertimuit principem, &c.* Tertio, quia circa divinum cultum fuit valde diligens, & devotus: Nam sicut dicit Dam. Papa, ipse Fabianus per omnes regiones septem diaconos misit, & eisdem tot subdiaconos assignavit, ut gesta martyrum colligerent, & sibi Romam deportarent, quod factum est. Istum ergo sic rectum corde trucidaverunt; & decapitaverunt; & licet carnem trucidarent, animam tamen lædere non poterant: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam enim occidere non possunt:* ratio, quare animas sanctorum mali occidere non possunt, est, quia ipsorum animæ in manu Dei sunt: *Iustorum animæ in manu Dei sunt.* Sunt etiam in sinu Dei: *In brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit.* Sunt etiam in corde Dei: *Testis est mihi Deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi.* Quia igitur sunt in manu Dei, non possunt ab aliquo auferri: *Non rapiet eos quisquam de manu mea;* quia qui sunt in sinu Dei non possunt amitti. August. Quid times hominem homo in sinu Dei positus? Tu de sinu illius noli cadere, & quicquid patieris ad salutem valebit, non ad perniciem, quia qui sunt in corde Dei non possunt oblivioni tradi: *Si oblitus fuero tui Jerusalem, &c.*

DE SANCTO SEBASTIANO MARTYRE.

SERMO II.

*Quomodo ad multiplex signum
fuit positus.*

Thren. 2.

T Etendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam. Istud verbum convenienter de S. Sebastiano exponi potest, qui fuit ad signum positus, & ab infidelibus sagittatus. Fuit enim positus ad multiplex signum.

Prudentia
Sebastiani.

Primo in signum prudentiæ, ex eo quod se sub militari habitu occultabat, ut Christianos martyres confortaret. Bonum quidem fuerat si statum Christianum confitens, coronam martyrii recepisset; sed melius erat, quod pro tali utilitate ad tempus sub militari habitu se occultaret. Postmodum autem libere se Christianum confessus fuit; & sic primo habuit fidem tanquam lorica: *Induti lorica fidei*; postmodum habuit eam tanquam scutum: *In omnibus sumentes scutum fidei*. Apostolus etiam de hoc loquens dicit: *Per fenestram in sporta demissus sum*. &c. Bonum erat si Apostolus non fugiendo martyrium fuisset perpeffus, sed melius fuit, quod pro utilitate proximorum ad tempus fuerit reservatus.

1. Theff. 5.

Eph. 6.

2. Cor. 11.

Job. 4.

Aq. 5.

Rom. 3.

Lectiones Se-
bastiani.

Iac. 4.

Hebr. 12.

Secundo fuit positus in signum constantiæ, cujus constantia etiam apparuit in corroborando, quando dixit: O fortissimi milites Christi, &c. *Vacillantes confirmaverunt sermones tui*. In arguendo, quia imperatores constanter redarguit, & tunc maxime postquam ab eis flagellatus fuit; tales enim constantes erant Apostoli de quibus dicitur: *Cæsis denuntiaverunt Apostolis ne omnino loquerentur*, &c. In sufferendo, quia multa martyria pertulit, sed vinci non potuit: *Certus sum enim, quia neque mors neque vita*, &c.

Tertio fuit positus in signum doctrinæ; docuit enim tres utiles lectiones. Prima fuit circa contemptum temporalium, quando dixit: Vita hæc in se credentes fefellit, sed expectantes irrisit, &c. *Quæ est enim vita vestra, vapor est ad modicum parens*. Secunda fuit circa appetitum cælestium, unde dixit; non separabuntur a vobis, sed vadunt parare vobis fidereas mansiones. *Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futu-*

ram inquirimus. Tertia fuit circa tolerantiam adverforum, unde ait: In amorem martyrii nostros sustinemus affectus. *Nolite timere eos qui occidunt corpus*, &c. Matth. 10.

Quarto erat positus in signum patientiæ, quia patienter supplicia toleravit. Magna patientia, quia martyres non in suppliciis cesserunt, sed potius eis tormenta cesserunt. Cypr. Torquentibus fortiores steterunt, ac laniantes ungulas laniata membra vicerunt. Major quod non maledixerunt: *Benedicite maledicentibus vobis*. Maxima, quod adversus Deum non murmuraverunt, unde dicitur: *Non murmur resonat non querimonia*. Quam maxima, quod in tot suppliciis cor pacificum habuerunt, unde subditur: *Sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam*. Super quam maxima, quod pro persequentibus oraverunt: *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos*. Luc. 6.

Quinto fuit in signum positus operationis bonæ, habuit enim operationem bonam, id est utilem, delectabilem, & honestam. Utilem quantum ad aliorum conversionem, quia multos convertit, & salvos fecit: *Non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant*. Honestam, in quantum ad pacificam conversationem, unde dicitur: *Erat enim vir totius prudentiæ*. In sermone verax, in opere fidelis, in bonitate conspicuus, in universa morum honestate præclarus. &c. *Honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt*. Delectabilem autem quantum ad cælestium contemplationem: *Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem*, id est Christum per contemplationem. Bona operatio. Laus in omnibus. 1. Theff. 4.

Sexto positus fuit in signum pænæ æternæ, reprobis inferendæ: Si enim Deus tantum punit illos, qui habent vitam sanctam, quantum punit & illos, qui habent vitam iniquam? *Si justus in terra recipit malum, quanto magis impius, & peccator*. Si tantum punit illos, in quibus benedicuntur, quantum punit illos in quibus blasphemantur? *Ecce ego in civitate, in qua invocatum est nomen meum, incipiam affligere, & vos quasi innocentes & immunes eritis? non eritis immunes*. Si tantum punit illos, qui sunt virides in conscientia, & in vita; quantum punit illos, qui habent conscientiam aridam, & vitam corruptam? *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?* &c. Luc. 13.

DE EODEM.

SERMO III.

*Quomodo ad multiplex signum fuit
positus.*

Job 4.

S. Sebastianus Doctor.

Roborator.

Consolator.

1. Joan. 3.

Job. 14.

Job. 16.

Job. 40.

Job. 4.

Prov. 26.

Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti. Vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua tremmentia confortasti. In verbis istis tria tanguntur: Nam sanctus Sebastianus fuit doctor ignorantium, ideo dicitur: *Ecce docuisti multos.* Fuit roborator debiliū, ideo subditur: *Manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui.* Fuit consolator afflictorum, ideo subditur: *Et genua tremmentia.* Circa primum notandum, quod quidam ignorabant veritatem Dei sicut idololatræ, ideo sanctus Sebastianus docuit fidei veritatem: Unde una die plusquam trecenta idola confregit, & præfectum urbis, & mille quadringentos viros de ejus familia baptizavit. *In hoc apparuit Dei filius, ut dissolvat opera diaboli.* Quidam ignorabant vanitatem mundi, ut cupidi, & avari, ideo docuit vitæ labilitatem dicens: Ab initio mundi hæc vita in se credentes fefellit, & post se expectantes irrisit, &c. *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, &c.* Quidam ignorabant levitatem præsentis supplicii; ut timidi, & delitiosi, ideo docuit pænæ præsentis & futuræ differentiam; unde ait, hæc persecutio quam hic patimur, hodie excandescit, & cras evanescit; dolor autem æternus renovatur, ut sæviat; augmentatur, ut exurat; inflammatur, ut puniat. Tanta est enim differentia ad illam, quanta stilla aquæ ad fluvium, sibili ad tonitruum: *Cum vix parvam stillam sermonis ejus audivimus, quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri.* Quidam ignorabant astutiam Diaboli, ut Neophiti, & inexperti, ideo docuit diaboli astutiam superandam dicens: In amorem martyrii jam nostros sustinemus affectus. Ibi enim Diabolus, si vincere existimet, qui dum capit captus est, dum tenet tentus est: *An extrahere poteris levathan hamo?* Elca est exterior caro martyrio afflictæ: Hamus est interior patientia: Diabolus credit, se capere martyrem per escam carnis exterius mortuæ, & captus est ab hamo interioris patientiæ.

Secundo fuit debiliū corroborator cum dicitur: *Manus lassas roborasti.* Sunt enim quidam debiles ad bonum incipiendum: *Abcondit piger manum suam sub ascella;* de quorum numero erat Cromatius præfectus, qui cum idola omnia se confringere promississet, unum tamen abscondit, sed sanari non potuit quousque confractum fuit. Similes sunt qui pœnitentiam volentes inchoare, pec-

Jacobi de Voragine, festiv. Tom. II.

cata sua deserunt, unum tamen retinere volunt. Quidam sunt debiles ad bonum incipitum prosequendum. Tales sunt sicut statuae, quæ pedes habent, sed in ambulando non proficiunt; de quorum numero erant multi Christiani, qui ad fidem descendere incipiebant, sed protinus deficiebant: Ideo Sebastianus clamidem deferebat, & eos confortabat. Quidam enim sunt debiles ad bonum persecutum consummandum; in quorum persona dicit Apostolus: *Perficere autem bonum non invenio;* de quorum numero erat Marcillianus & Marcus qui fortiter inceperant, constanter persecuti fuerant, sed parentum blanditiis emolliti, non consummabant; ad quos sanctus Sebastianus clamans dixit: O fortissimi milites Christi nolite per misera blandimenta coronam deponere sempiternam. Quidam vero erant debiles ad ad verba sustinenda, de quibus dicitur: *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt;* De quorum numero erant multi Christiani, qui timore pœnarum martyria fugiebant: Istos ad amorem martyrii incitabat dicens: In amore martyrii nostros sustinemus affectus.

Tertio fuit consolator afflictorum cum dicitur: *Genua tremmentia roborasti.* Erant enim quidam afflictæ propter pœnam inflatam a tyranno, de quorum numero erant Marcillianus & Marcus: Istos sanctus Sebastianus consolatur per salubrem exhortationem: *Domine dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo.* Quidam erant afflictæ propter pœnam contractam a morbo; de quorum numero erat Zoe uxor Nicostrati, & Tranquillinus, & Cromatius, qui morbo gravissimo laborabant & infirmabantur: Istos consolatus est beatus Sebastianus sanando eos per efficacem orationem: Nam sicut dicitur; *Multum valet deprecatio justæ assidue.* Quidam erant afflictæ propter pœnam immisam a Deo, de quorum numero erant Romani & Papienses, contra quos, ut legitur in historiis Longobardorum; tanta pestis a Deo fuit missa, ut vix unus alterum sufficeret sepelire: Istos consolatus est sanando per suarum reliquiarum devotam venerationem: Mox enim, sicut ibidem legitur, ut in Papiam suæ reliquiæ sunt delatæ, pestilentia illa cessavit. Quidam enim erant afflictæ per pœnam immisam a Diabolo, de quorum numero erat quædam mulier in Tuscia, ut refert Gregor. in dialogo, quæ dum ad dedicationem Ecclesiæ S. Sebastiani ire deberet, nocte illa a concupiscentia stimulata, a viro suo noluit abstinere, quæ mox ut S. Sebastiani oratorium est ingressa, a Diabolo est vexata: Istam consolatus est sanando per suam, & sancti Fortunati inter-

Rom. 7.
Multos debiles in fide roborat.

Luc. 8.

Isai. 50.

Jacob. 5.

Vexatur mulier a demone.

intercessionem. Voluit tamen ipsam prius vexari, ut ostendat quod diligit munditiam. Voluit & sacerdotem, qui pallio altaris eam operuit, similiter vexari, ut ostendat quod odit præsumptuosam audaciam: Voluit ad

incantationem eam amplius vexari, quod legio dæmonum in eam intravit, ut ostendat quod odit superstitionem fallacem & vanam.

DE SANCTA AGNETE.

SERMO I.

De triplici ejus certamine.

Prov. ult.

Certamina
sancta Agne-
tis.

1.

2.

Mulierem fortem quis inveniet? Invenit hodie de sancta Agnete, quod Salomon aut per possibilitatem, aut per difficultatem, aut per admirationem se non posse invenire dicebat fortem mulierem. Sancta quidem Agnes adeo fortis extitit, quod triplex certamen maximum superavit. Primum namque certamen habuit contra Præfecti filium, qui volebat sibi surripere virginitatem, inducendo ipsam ad conjugium. Secundum habuit contra ipsum præfectum, qui volebat pollueri suæ famæ honestatem trahendo ipsam ad prostibulum. Tertium contra præfecti Vicarium habuit, qui volebat in ipsa corrumpere fidei integritatem, multiplex inferendo ei certamen: Sed in quolibet certamine habuit cæleste adjutorium; nam in primo habuit angelum, unde ipsa dixit: Mecum enim habeo custodem corporis mei, angelum Domini. In secundo habuit Christum, unde ait: Unigenitus Dei filius murus mihi est impenetrabilis, & mei custos nunquam dormiens, & defensor nunquam deficiens. In tertio habuit Spiritum Sanctum, unde dicit: Ecce nunc per spiritum sanctum rore cælesti perfusam, focus juxta me moritur.

Agnes quin-
que habuit
carnis incita-
menta.

Eccl. 11.

Sap. 4.

Prov. 31.

Cant. 1.

Circa primum notandum, quod ipsa quinque habuit, quæ in aliis mulieribus sunt impedimenta castitatis, in se autem sunt instrumenta virtutis. Primum est ætas juvenilis, quia 13. ætatis suæ anno mortem perdidit, & vitam invenit, & sic dicitur: *Adolescentia enim & voluptas vana sunt*: sed ætatem juvenilem mentis canitie temperavit, unde dicitur de ea: Infantia computabatur in annis, sed erat senectus mentis immensa, corpore juvenula, animo cana. *Cani sunt sensus hominis*, &c. Secundum est pulchritudo corporis: Ipsa enim, sicut de ea legitur, fuit pulchra specie sed pulchrior fide. Et sic dicitur: *Fallax gratia, & vana est pulchritudo*: Sed ipsa pulchritudinem suam corporis maceratione turbavit, unde poterat dicere illud: *Nigra sum sed formosa*. Nigra exterius per macerationem; formosa interius per virtutum decorem: Unde dicit Gregor. in dialog. de Galla nobilissima femina,

quæ instar viri habitura erat barbam, si non nuberet: Illa exterius nihil timuit deformitatis quæ interiorem speciem amavit. Nec mirum est, si hoc in illa fœderetur, quod a cælesti sponso non amaretur. Tertium est multiplex oblatio muneris; unde dicitur, quod cæpit offerre plurima, & plura promittere. Multæ enim sunt quas non decepit juvenus nec pulchritudo, sed induxit munerum oblatio: *Munera dederunt amatoribus suis*. Ipsa autem munera oblata despexit, unde dicitur in Legenda: Detulit secum pretiosa ornamenta, quæ ab ea sunt tanquam stercora reputata. Sciebat enim, quod hujusmodi munera non dantur spon- sis, sed concubinis: *Filiis autem concubinarum largitus est munera*. Quartum est nobilitas amatoris; nam nobilitas virorum facilius inclinat animos puellarum: Ille autem erat filius præfecti urbis Romæ, & ideo nobilis, & sublimis. Sed ipsa ejus nobilitatem comparatione sponsi cælestis vilipendit; unde ait: Discede a me pabulum mortis, quia jam ab alio amatore præventa sum, qui longe te nobilior est, & genere & dignitate. Quintum est terror supplicii, quia præfectus multa supplicia est minatus ei: Multæ autem sunt, quæ respuunt munera, & consentiunt propter supplicia: *Sic faciebatis filiabus Israel, & illæ timentes loquebantur vobis*. Sed ipsa terrores & minas derisit; unde dicitur de ea, quod terrentem sicut & blandientem animo deridebat. Amb. Cæteræ puellæ torvos vultus parentum ferre non possunt, & acu punctæ districta solent quasi vulnera flere: Hæc autem virgo cruentas carnificis manus impavida expectavit.

Secundum certamen habuit contra præfectum, quia voluit in ipsa pollueri honestatem trahendo eam ad prostibulum. In quo certamine contra eam multa adversarius tela injecit; sed virgo omnia superavit. Primo namque fecit ipsam nudam per civitatem duci, ut nuditas sibi verecundiam faceret: Solent enim ipsæ virgines magis nuditatis verecundiam timere, quam pœnam: *Eras nuda & confusione plena*. Sed contra istud telum habuit densitatem capillorum, qui eam induerunt, & verecundiam propulsaverunt: *Capilli pro velamine mulieri datæ sunt*. Secundo in loco turpi, id est, in prostibulo fecit

Osee. 2.

Gen. 15.

Dan. 13.

Agnes multa
est a tyranno
perpeffa.

Ezech. 16.

1. Col. 11.

Joel. 3. fecit eam includi, ut nomen & honestatem pollueret: *Posuerunt puerum in prostibulo*. Sed ipsa contra hoc habuit societatem angelorum, ut scilicet præsencia angelorum loci infamiam aboleret: *In cubilibus in quibus prius habitabant dracones, orietur viror calami, & junci*. Calamus & juncus virent juxta fluentia aquarum: Et signat Angelos, qui habent virorem contemplationis, & sunt merfi in pelago amoris. Tertio in loco scilicet obscuro fecit eam claudi, ut loci obscuritas virginem perterreret; contra istud habuit luminis claritatem, quæ tanta fuit, ut nullus posset eam contingere, vel videre: *Sanctis autem tuis maxima erat lux: Quæ societas luci ad tenebras?* Quarto sine vestimento fecit eam relinqui, ut frigoris asperitas eam affligeret: *Desuper tunica, pallium sustulisti*. Contra hoc habuit vestem cælestem, quam angeli sibi in carcere paraverunt: *Induit se vestimentis jucunditatis suæ*. Quinto omnibus eam fecit exponi, ut pro uno quem contempserat, omnes haberet. *Ausus est gymnasium constituere, & optimos quosque epheborum in lupanaribus ponere*. Contra hoc habuit Dei virtutem, qua omnes qui ingrediebantur convertebantur: *Insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alium*. Sexto filio suo illudendam dedit, ut quem noluerat habere maritum, haberet amicum: Contra hoc habuit judicarii Dei æmulationem, id est, dæmonis, qui ipsum præfocavit, unde ipsa ait: Ille cujus voluntatem volebat perficere, potestatem in eum accepit, & occidit. Dæmones enim sunt judicarii Dei, qui, etsi a seipsis habeant malam voluntatem; a Deo tamen justam accipiunt potestatem: *Spiritus Dei malus invasit Saul*. Est enim spiritus Domini propter acceptam potestatem, sed malus propter iniquam voluntatem.

1. Reg. 18. 2. Cor. 6. Mich. 2. Jud. 10. 2. Macc. 4. 1. Reg. 10. Dæmones judicarii Dei. 1. Reg. 18.

Tertium certamen habuit contra Præfecti Vicarium, qui voluit in ipsa corrumpere fidei integritatem, multiplex inferendo supplicium; sed ipsa omnia superavit supplicia: Fecit namque ipsam virginem projici in ignem, & ipsum ignem fecit copiosum fieri, quod tandem in gutture fecit eam gladio feriri. In ignem quidem fecit eam projici propter consumptionem, ut scilicet ignis carnem, & ossa in cinerem redigeret, ne scilicet aliquæ reliquæ remanerent: *Super tribus sceleribus Moab: Et super quatuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem*. Primum scelus fuit, quia filius Præfecti virginitatem surripere voluit. Secundum quia ipse Præfectus eam nudam per civitatem duci fecit. Tertium, quia eam in lupanari exposuit. Quartum, quia ipse Vicarius eam in ignem projici fecit, ut ejus ossa in cinerem redigerentur. Sed istud certamen vicit per orationem devotam, quia mox ut oravit, ignis extinctus fuit: *In medio ignis non sum astuata*. Secundo ipsum

Amos 2. Eccl. 51.

ignem copiosum voluit fieri, ut & ipsa cito consumeretur ne sibi auferretur; sed contra istud certamen habuit refrigerantem Deigratiam, quæ sibi refrigerium præstitit, unde ipsa ait: Ecce nunc per Spiritum sanctum rore cælesti perfusam, focus juxta me moritur. *Ignem ardentem extinguit aqua*, id est refrigerans Dei gratia. Tertio in gutture fecit eam secari; sed istud certamen vicit per cælestem palmam quam acquisivit: *Stantes ante thronum Dei in conspectu agni amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum*. Stat ante thronum Dei per contemplationem deitatis: *In conspectu agni per considerationem humanitatis: Amicta stola alba per dotem animæ; & palmæ in manibus ejus per ostensionem victoriæ*.

Eccl. 3. Apoc. 7.

SERMO II.

Quomodo robusta, devota, atque læta extiterit, demonstrans.

Fortitudo & decor indumentum ejus, *Prov. ult. & videbit indie novissimo*. Hæc verba convenienter de sancta Agnete exponi possunt, quæ fuit robusta, decora, & læta. Fuit sic robusta, quod etiam hostes vicit: Fuit sic decora, quod omnibus placuit: Et modo læta, quia ad lætitiā sempiternā pervenit. Primo igitur fuit robusta & fortis, ideo præmittitur, *fortitudo*. Fuit enim fortis, quia vicit fortiozem se, id est diabolū, unde dicit beata Agnes: Spurcitiās diaboli immaculato calle transivi. *Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum*. Fuit fortior, quia a nemine potuit vinci, nec a Præfecti filio promissis donis, nec etiam ab ipso Præfecto irrogatis injuriis, nec ab ipso Vicario illatis suppliciis: *Potentia nemo vicit illum*. Fuit fortissima, quia vicit semetipsam, scilicet corpus, servando munditiā; & animam, servando patientiam: *Melior est patiens viro forti, & qui domatur animo suo expugnatore urbium*. Fuit superfortissima, quia vicit Deum, & hoc quando resuscitando filium Præfecti orationibus devotis induxit: *Mulier fortis oblectat virum suum*, id est Deum. *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?* Secundo fuit decora, ideo subditur: *Et decor*. Deus enim ipsam in præsentī decoravit, quia ipsam multiplici gloria illustravit, fecit namque miracula in triplici machina rerum, quia & de cælo coruscatio, & fulgur descendit, & terræ motus magnus extitit, & Præfecti filium de inferno suscitavit. Fecit miracula in quadruplici substantia elementorum, quia ignis extinctus est aqua, quia tempestas super paganos exorta est, terra mota, aer dum esset in carcere illustratus est divina luce. Fecit miracula in quintuplici differentia creaturarum, scilicet in illis, quæ habent tantum esse, sicut in imagine, quæ annulum recepit, &

1. Joan. 2. Eccl. 48. Prov. 16. Eccl. 16. Gen. 32. Miracula B. Agnetis.

rentationem fugavit: In illis quæ habent vivere, sicut in capillis, qui instar plantarum vivunt, quia crescunt: Et in illis, quæ habent sentire, sicut patet in agno nive candidiore, qui juxta eam stare visus est. In illis quæ habent discernere, sicut patet in Constantia, quam corpore, & mente sanavit: Et in illis quæ habent intelligere, sicut in angelis, qui sibi vestem in prostibulo præparaverunt. Tertio est modo læta, ideo dicitur: *Et videbit in die novissimo*. Non dixit in die primo, quia ille est dies ploratus. *Primam vocem similem omnibus emisit plorans*; nec dixit die medio, quia ille dies est incolatus: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est*; Sed dixit in die novissimo, quia ille est dies jucunditatis & risus: *Donec impleatur visu os tuum*. In hoc ergo die novissimo ipsa ridebit, quia præter gloriam communem, quatuor speciales habet. Primam habet in capite, quæ est aureola: *Super coronam facies alteram coronam aureolam*. Secundam habet in ore, quæ est suavis melodia: *Cantabant quasi canticum novum*. Tertiam habet in corpore, quæ est vestis candida: *Ambulabunt mecum in albis quoniam digni sunt*. Quartam habet in prosecutione, quæ est associatio divina: *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*. Propter primam coronam, quam habet in capite dixit: *Quasi sponsam decoravit me corona*. Propter secundam, quam habet in ore dixit: *Cujus mihi organa modulatis vocibus sonant*. Propter tertiam, quam habet in corpore dixit: *Induit me Dominus clamide auro contexta*. Propter quartam quam habet in Christi associatione ait: *Ipsi sum juncta in cælis, quem in terris posita tota animi devotione dilexi, &c.*

SERMO III.

Gloriatur Agnes Christum habere sponsum, ideo eum multipliciter commendat.

Dilectus meus mihi & ego illi. Consuetudo est inter sponsum & sponsam, quod sponsus sponsam sibi copulat per amorem: & quod sponsa sponsum multipliciter commendat: Beata igitur Agnes primo gloriatur, quod Christus se in sponsam accepit, & sibi eam per amorem copulavit, cum dixit: *Dilectus meus mihi*. Secundo eum multipliciter commendavit, cum subdit: *Et ego illi*. Est igitur sensus, *dilectus meus mihi*, id est, incendit me sibi in sponsam accipiendo: *Et ego illi*, scilicet incendo ipsum multipliciter commendando.

Desponsatio
triplex.
Joan. 2.

Circa primum notandum, quod triplex est desponsatio: Prima est carnalis: *Vocat sponsum architrictinus, &c.* Alia est spi-

ritualis; & ista triplex est. Una quæ fit per fidei signaculum quæ contrahitur in baptisma: *Sponsabo te mihi in fide*. Alia quæ fit per passionis sacramentum; & ista contracta fuit in Christi passione: *Sponsabo te mihi in justitia & judicio*. Tunc enim diabolus est judicatus: *Nunc judicium est mundi, &c.* Alia quæ fit per virginitatis votum; & ista contrahitur in thalamo conscientie: *Sponsabo te mihi in misericordia & miserationibus*. Virginitatem enim servare non est virtutis humanæ, sed miserationis divinæ: *Despondi enim vos uni viro, &c.* Tertia est desponsatio cælestis: *Sponsabo te mihi in sempiternum*. *Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo paratam, sicut sponsam ornata viro suo*. Primam desponsationem, scilicet carnalem, beata Agnes respuit, quia in luctum convertitur: unde ait: *Discede a me pabulum mortis, quia jam ab alio amatore præventa sum*. *Felix sterilis & incoquinata, &c.* Secundam, scilicet spirituales habuit tam per fidei signaculum, unde ait: *Annulo suo subarrhavit me, quam per passionis sacramentum, unde ait: Sanguis ejus ornavit genas meas, quam per virginitatis votum, unde dicit: Quem cum accepero virgo sum, cum amavero casta sum, cum tetigero munda sum*. Tertiam, id est cælestem, hodie assecuta fuit, quia hodie cælestem curiam, id est thalamum, introivit: *Introduxit me rex in cellam vinariam*. Ubi quidem est inter sponsum & sponsam felix amplexatio, ubi ait: *Jam amplexibus ejus castis astricta sum*. *Dextera illius amplexabitur me*. Beata conjunctione, unde ait: *Jam corpus ejus corpori meo sociatum est*. *Omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te*. Gloriosa prolis generatio, unde ait: *Nec deerunt post nuptias filii ubi partus sine dolore succedit, & fecunditas quotidiana cumulatur*. *Omnes gemellis fætibus, & sterilis non est inter eas*; ex tali enim conjunctione resultat geminus fætus, scilicet glorificatio corporis & animæ, vel glorificatio in contemplatione divinitatis, & visione humanitatis.

Secundo sponsum suum multipliciter commendavit, & maxime a tribus, scilicet a pulchritudine, nobilitate, divitiarum fertilitate.

De pulchritudine ejus dicit: *Cujus pulchritudinem sol & luna mirantur*. Pulchritudo autem maxime attenditur in facie. De pulchritudine autem faciei istius sponsi dicitur: *Facies tua plena est gratiarum*. Dicit autem Augustinus de Trinitate: *Pulchra facies est dimensa pariliter, affecta hilariter, & colorata luculenter*. Habuit igitur iste sponsus pulchram faciem, scilicet bene proportionatam: Ante incarnationem non erat bene proportionatus, quia erat altus nimis, nimis profundus, nimis latus, & nimis longus.

SERMO IV.

*De personis quæ in nuptiis reperiuntur,
& quid ad unamquamque perti-
neat aperiens.*

GAudeamus & exultemus, & demus Apoc. 19.
gloriam Deo, quia venerunt nuptiæ
agni, & uxor ejus præparavit se, &
datum est illi ut cooperiat se byssino
splendenti & candido. Tres personæ prin-
cipales reperiuntur in nuptiis, scilicet para-
nymphi, sponsus, & sponsa. Ad parany-
mpos autem pertinet dulciter decantare epi-
thalamium: Ad sponsum pertinet præparare
dulce & nuptiale convivium: Ad sponsam
pertinet se præparare per decentem ornatum:
Ad utrosque pertinet se præparare ad conju-
galem affectum. Et quoniam inter Christum
& beatam Agnetem spirituale est contractum
matrimonium, ideo in ipso spirituali matri-
monio ista quatuor reperiuntur, quæ in præ-
dictis verbis denotantur.

Primo enim ex parte paranymporum Epithala-
ponitur epithalamium laudis cum dicitur: mium quid.
Gaudeamus & exultemus, &c. Est autem
epithalamium canticum quod in honore spon-
si & sponsæ in nuptiis decantatur: & dici-
tur ab epi, quod est supra, & thalamium eo
quod supra thalamum decantetur. Epithala-
mum ergo beatæ Virginis Agnetis est duplex,
unum est in via, aliud in patria; de epitha-
lamio ejus in via dicit Ambrosius. Hanc senes, Agnetis lau-
des.
hanc juvenes, hanc pueri in via decantant.
Nemo est laudabilior quam qui ab omnibus
laudari potest. Quot homines tot præcones,
qui martyrem prædicant Deum loquuntur.
Ipsa igitur puella fuit non tantum per æta-
tem, sed maxime per puritatem, juvenis per
fortitudinem & alacritatem, senex per sen-
sus ac morum maturitatem. Ipsam ergo de-
bent laudare pueri tanquam puram in mente
& intentione: Juvenes tanquam fortem &
alacrem in passione; Senes tanquam matu-
ram in sensu & in conversatione. Epithala-
mum ejus in patria canunt paranymphe, id
est angeli, & alii benedicentes: *Hæc est quæ Sap. 3.
nescivit thorum in delicto, habebit fructum
in respectione animarum sanctarum.* De isto
epithalamio, quod sibi decantatur ipsa dicit:
Ame Christum in cujus thalamum introivi,
cujus mihi organa modulatis vocibus cantant.

Secundo ex parte sponsi ponitur præpara-
tio convivii nuptialis, cum dicitur: *Vene-
runt nuptiæ agni.* De hoc nuptiali convi-
vio dicitur: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Apoc. 19.
agni vocati sunt.* Ex quibus verbis habetur Cœna cele-
stis qualis.
quod ibi erit plena satietas, dulcis suavitas
& æterna securitas. In præsentem quidem sa-
tietas habet fastidium, fames habet mole-
stiam, timor, ne scilicet alimenta deficient,
habet pœnam: ideoque providit Deus ut in
illo

gus. Tam altus ut non possit attingi: Tam
profundus, ut non possit videri: Tam latus,
ut non possit comprehendi: Tam longus ut
non possit mensurari. *Excelsior cælo est, &c.*
Sed post incarnationem est proportionata al-
titudo suæ majestatis usque ad nostram substan-
tiam: *Exinanivit semetipsum formam servi
accipiens.* Profunditas suæ sapientiæ usque
ad humanam stultitiam: *Placuit Deo per stul-
titiæ prædicationis salvos facere creden-
tes.* Latitudo suæ potentiæ, usque ad no-
stram miseriam: *Desideravimus eum despe-
ctum, & novissimum virorum, &c.* Longi-
tudo æternitatis divinæ usque ad nostræ tem-
poralitatis mensuram: *At ubi venit plenu-
do temporis, &c.* Secundo ejus facies fuit
hilariter affecta; non enim erat litigiosus in
ore, partialis in opere, non impatiens in ser-
mone, non durus in compassione, non tristis
in mente, non turbulentus in facie. De his
omnibus dicitur: *Non clamabit, neque ac-
cipiet personam, &c.* Tertio ejus facies fuit
luculenter colorata; fuit enim candidus pro-
pter virginitatem, quæ maxime resultabat in
carne: Rubicundus propter charitatem, quæ
maxime fervebat in mente: Fulgidus & ele-
ctus ex millibus propter majestatem, quæ ma-
xime resultabat ex divinitate: *Dilectus meus
candidus & rubicundus.*

Secundo commendat eum ex nobilitate
cum dicit: Qui longe nobilior est te, & ge-
nere, & dignitate. Est autem secundum
Gregor. Nazianz. triplex nobilitas: Una cau-
satur ex imaginis divinæ impressione, alia ex
carnis propagatione, tertia ex animi virtute.
Quantum igitur ad divinitatem in Christo
fuit nobilitas imaginis: *Quæ est imago Dei
invisibilis.* Quantum ad carnem fuit in
Christo nobilitas originis: *Qui factus est ex
semine David secundum carnem.* Quantum
ad animam fuit in eo nobilitas virtutis, *ple-
num gratiæ & veritatis.*

Tertio commendat ipsum a divitiarum
plenitudine, cum dicit: Cujus opes nunquam
deficiunt, cujus divitiæ nunquam decrescunt.
Mecum sunt divitiæ, & gloria, id est di-
vitiæ gloriosæ. Illæ enim sunt misæræ, istæ
gloriosæ; quia istæ sunt perpetuæ, illæ tran-
sitoria, ista differentia ponitur: *Nolite the-
saurizare vobis thesauros in terra, sed in
cælis, ubi neque erugo, neque tinea demoli-
tur.* Istæ faciunt hominem satum, illæ
famelicum, ista differentia ponitur: *Omnis
qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum.* Istæ
faciunt hominem locupletem & gloriosum,
illæ indigentem & miserum; ista differentia
ponitur: *Dices, quia dives sum, & locu-
pletatus, & nullius egeo, & nescis, quia tu
miser es, & miserabilis, suadeo tibi emere
a me aurum ignitum probatum ut locuples
fias.*

Job. 11.

Phil. 2.

1. Cor. 1.

Isai. 53.

Gal. 4.

Isai. 42.

Cant. 5.

Nobilitas tri-
plex.

Col. 1.

Rom. 1.

Joan. 1.

Prov. 8.

Matth. 6.

Joan. 4.

Apoc. 3.

illo cælesti convivio sit plena satietas, ne ibi sit molestia famis, ideo dicitur *nuptiarum*. In nuptiis enim consueverunt omnia abundare: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Sit dulcis suavitas ne sit mentis fastidium, ideo dicitur *agni*, qui habet carnes delectabiles, & suaves: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei, quis det de carnibus ejus ut saturemur?* Sit æterna securitas, ut tollatur timor defectionis, unde dicitur: *Cæna*, quia nullum aliud convivium sibi succedit: *Qui me audierit, sine terrore requiescet*.

Tertio ponitur ex parte sponsæ præparatio ornamentis singularis, cum dicitur: *Datum est ei, ut cooperiat se byssino splendenti & candido, & vestibus ornatissimis*. Habuit quidem sponsa quatuor genera vestium, scilicet vestem deauratam: *Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato*, id est, corpore glorificato. Habuit vestem variam, unde sequitur: *Circumamicta varietate*. Vestem albam: *Ambulabunt mecum in albis*. Et habuit vestem rubeam: *Quare rubrum est indumentum tuum?* Istas vestes Christus Agneti suæ sponsæ communicavit, scilicet deauratam vestem, infundendo charitatem; unde ipsa ait: *Induit me Dominus cyclade, auro texta*. *Omnis gloria ejus filiae regis ab intus in fimbriis aureis*. Variam ornando per virtutum varietatem; unde ait ipsa B. Agnes: *Circumdedit me vernantibus atque coruscantibus gemmis*. *Vestivi te discoloribus*. Vestem candidam, decorando per puritatem; in cujus significatione angelus in carcere vestem candidam ei dedit: Et dedit sibi vestem rubeam, eam rubricando per sanguinis effusionem, & suæ passionis meditationem; unde B. Agnes ait: *Sanguis ejus ornavit genas meas*. De hac duplici veste dicitur: *Byssus & purpura indumentum ejus*. Sed quoniam nobiles sponsæ consueverunt vestes suas etiam gemmis ornare, ideo & ipsa gemmis virtutum erat ornata; quas gemmas habuit in manu dextera per rectam intentionem, unde ait: *Dexteram meam cinxit lapidibus pretiosis*. Qui enim facit opera, quæ videntur esse virtuosa, sed intentione corrupta, gemmas habet in sinistra: Qui vero intentione recta, habet in dextera: *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*. Secundo ipsa habuit in collo, unde ait: *Collum meum cinxit lapidibus pretiosis*. Collum Christi sunt prædicatores, qui a Christo capere influentiam recipiunt, & cæteris membris infundunt. Illi ergo sunt collum, qui tantum prædicant verbum: Illi sunt collum lapidibus pretiosis ornatum, qui verbum prædicant, & verba prædicationis operibus virtutis exornant: *Collum tuum si-*

cut monilia. Tertio ipsa habuit in auribus obedientiam; unde ait: *Tradidit auribus meis inestimabiles margaritas*. Ille simpliciter est *Obediens*, auris, qui coactus obedit, qui vero spontaneus est obediens, auris est margaritis ornata; *Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem*. Quarto eas habuit in toto corpore, unde ait: *Induit me Dominus cyclade auro texta, & immensis monilibus ornavit me*. Ipsa enim B. Agnes habuit cycladem auream, id est conversationem lucidam, & immensa monilia, id est lucida, & virtuosa exempla: *Corpus ejus quasi chrysolitus*.

Quarto ponitur ex parte utriusque affectus conjugalium cum dicitur: *Uxor agni*. In duobus quidem mutuo participant, scilicet in conjunctione, cum dicitur: *Uxor*, in nomine, cum dicitur, *Agni*, est autem in omni matrimonio triplex conjunctio. Una est per consensum animorum: Alia per conjunctionem corporum: Tertia per indivisibilem habitationem amborum. Ista triplici conjunctione est conjunctus Christus Agneti, & ipsa sibi. Per mutuam charitatem, unde ait: *Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris alium aspicere, cum quo sum charitate conjuncta*. *Ego dilecto meo, & dilectus meus mibi*. Per naturæ conformitatem, quia, sicut dicitur: *Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ*; unde ipsa dicit: *Jam amplexibus ejus castis astricta sum*. *Jam corpus ejus corpori meo sociatum est*. Per inseparabilitatem, quia Christus eam sibi æternaliter copulavit: *In charitate perpetua dilexi te*. Secundo convenerunt in nomine, quia ille Agnus, & ista Agna. Agnus autem dicitur ab agnoscendo, quia præ cæteris animalibus matrem agnoscit: Sic Christus matrem agnovit ab infantia, per humilem obedientiæ subjectionem: *Et subditus illis fuit*: In juventute, per suæ petitionis adimplerionem, quia ad preces matris aquam in vinum in nuptiis commutavit. In morte per curam & provisionem, quia ipsam Joanni commendavit. Post mortem per sui apparitionem, quia, ut creditur, sibi primo apparuit: Sic B. Agnes sponsum suum cognovit in vita per fidem, & devotionem; unde ait: *Ipsi soli servo fidem, ipsi me tota devotione committo*. In morte per constantem confessionem; unde in igne posita dixit: *Te confiteor labiis, & corde, & totis visceribus concupisco*. Post mortem nunc cognoscit per apertam visionem; unde dixit: *Ecce jam quod credidi video, quod speravi jam teneo, & quod concupivi amplector*.

DE SANCTO VINCENTIO MARTYRE.

SERMO I.

De ejus constantia in tormentis.

Sap. 10.

Vincentii
certamen du-
plex.

Victoria.

Acl. 5.

Eccl. 1.

Rom. 10.

Vincentii
certamen tri-
plex.Arma quibus
vicit.

2. Cor. 12.

Job. ult.

Certamen forte dedit illi ut vince-
ret. Inter ceteros martyres bea-
tus Vincentius certamen forte
sustinuit, quod tamen fortiter su-
peravit & vicit. Habuit autem
duplex certamen: Unum cum Valerio Epi-
scopo, aliud ipse solus sine Episcopo. Ipsi
autem duo in isto certamine tria tela sustinue-
runt, scilicet injuriam carceris, molestiam
famis, & minas mortis; quia Datianus eis
mortem minatus est, nisi ei consentirent:
Sed ista tria vicerunt; per tria arma quæ ha-
buerunt. Nam primum telum vicerunt per
lætitiâ spirituales, unde dicitur de eis:
Valerius Episcopus, & Levita Vincentius,
in confessione fidei alacriter cucurrerunt. Et
exemplo Apostolorum, de quibus dicitur:
Ibant Apostoli gaudentes, &c. Secundum
telum vicerunt per patientiam singularem,
quia non murmuraverunt, sed patienter &
fortiter famis molestiam toleraverunt: *In hu-
militate tua patientiam habe.* Tertium cer-
tamen vicerunt per apertam fidei confes-
sionem; unde etiam Vincentius dixit Datiano
de mandato Valerii: Nefandum apud Chri-
stianam prudentiam esse divinitatis cultum
abnegando blasphemare. *Corde creditur ad
justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*
Secundum certamen ipse solus habuit, in
quo certavit vivus & mortuus: Vivus autem
habuit triplex certamen: Unum in equuleo,
aliud in ignis incendio, tertium in carnis er-
gastulo. In equuleo fecit eum Datianus in
toto corpore distendi, distentum diversis vul-
neribus cruciari, cruciatum ferreis pectini-
bus dilaniari, & carnifices ad crudelius sæ-
viendum verberibus fecit urgeri: Sed ista qua-
tuor tela quæ sustinuit, vicit per quatuor ar-
ma quæ habuit. Primum fuit voluntas pa-
tiendi, unde dicebat: Hoc est quod semper
optavi, & votis omnibus concupivi. *Liben-
ter gloriabor in infirmitatibus meis.* Se-
cundum erat constantia sufferendi, unde
ait: Videbis me Dei virtute plus posse dum
torqueor, quam possis ipse, qui torques. Et
ideo illud quod dixerat Job negative, potest
ipsi convenire affirmative: *Nec fortitudo la-
pidum fortitudo mea, nec caro mea aenea
est.* Ipse enim habuit fortitudinem lapidis,
quia tormentis non cessit; & fortitudinem
æris, quia Dei laudes resonabat. Tertium
erat magnanimitas contemnendi, quia tyran-
ni iram contemnebat dicens: Cum mihi ira-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

sci magis putas, modo melius incipis misere-
ri. *Da mihi in animo constantiam, ut con-* Judith. 9.
temnam illum. Quartum fuit desiderium am-
pliora supplicia patiendi, unde dicebat: Hoc
solum valde metuo, quia te fingis velle mihi
misereri: nolo ut aliquod minuas de suppli-
ciis, ut te victum in omnibus fatearis, unde
dixit de eo Prudentius; Ridebat hic miles Dei
manus cruentas increpans, quod fixa non
profundius intraret artus ungula. *Qui cæ-* Job. 6.
*pit ipse me conterat, solvat manum suam,
& succidat me.* Secundum certamen ha-
buit in craticulæ incendio, ubi totum corpus
uncis ferreis aperitur, ardentes laminæ infi-
guntur, sale ignis aspergitur, tela ad viscera,
& exta jaciuntur: Sed ista quatuor vicit per
quatuor arma, quæ habuit. Primum erat
oratio devota, unde dicitur: Sursum erectis
luminibus Dominum precabatur. *Aperiet* Eccl. 39.
os suum in oratione. Secundum fuit magna
mentis constantia, unde dicitur: Inter hæc
manet immobilis ille Dei servus: *Immobilis* Tob. 2.
in Dei timore permansit, gratias agens Deo.
Tertium fuit charitas ignita; unde dicit Am-
brosius: Torquetur Vincentius, tenditur, fla-
gellatur, exuritur, sed invictus pro sancto
nomine animus non excutitur, plus ardens
igne cæli, quam ferri. Ignis cæli est ipsa
charitas, quæ in corde Vincentii sic ardebat,
quod ignem exteriorem frigidum faciebat:
In meditatione mea exardescet ignis, scili- Psal. 38.
*cet charitatis divinæ: Et locutus sum in lin-
gua mea,* scilicet confessionem fidei Christia-
næ. Quartum fuit conscientia sincera, per
quam in omnibus intendebat placere Deo,
non mundo; unde dicit Ambrosius Plus vo-
luit Vincentius placere Deo, quam foro:
plus dilexit mori in Domino, quam vivere
in mundo. *Non quasi hominibus placentes,* 1. Thess. 2.
sed Deo, qui probat corda nostra. Tertium
certamen habuit in carceris ergastulo, nam
tyrannus fecit ipsum in obscuro carcere in-
cludi; testas ibi acutissimas congeri; in ligno
pedes affigi, & sine omni humano solatio
relinqui: Sed ista quatuor Christus in gloriam
commutavit, quia carcerem obscurum luce
ineffabili illustravit, floribus amcenissimis car-
cerem aspersit, pedes resolvit, societatem an-
gelicam destinavit, nec mirum: Ipse namque
habuit vitam lucidam, ideo non debuit in ob-
scuro, sed in luce manere: *Quæ societas luci* 2. Cor. 6.
ad tenebras? Habuit conscientiam floridam,
ideo non debuit fulciri asperitate testarum,
sed suavitate florum: *Fulcite me floribus,* Cant. 2.
&c. Habuit affectionem liberam, non cum
terrenis ligatam, ideo non debuit habere pe-
des ligatos, sed solutos: Pes enim animæ se-
cundum August. est affectus animæ: *Manus* 2. Reg. 1.
tua

Dan 3.

Exod. 23.

Job. 12.

Sap. 14.

tuae non sunt ligatae, & pedes tui non sunt compedibus aggravati. Habuit vitam angelicam, ideo debuit societate angelica decorari: *Angelus Domini descendit cum Azaria, & sociis, &c.* Secundo Vincentius vicit mortuus: Voluit quidem Datianus corpus ejus a feris in terra devorari, ab avibus in aere lacerari, a piscibus in mari consumi: Sed angelus Domini corpus a feris custodivit: *Ecce ego mittam angelum meum, qui custodiat te, & praecedat te in via.* Corvus aves abegit; unde poterat dicere insipienti Datiano: *Interroga jumenta, & docebunt te, volatilia caeli, & indicabunt tibi.* Mare corpus ejus ad litus remisit: *Dedisti in mari viam, & inter fluctus semitam fortissimam.*

SERMO II.

Ejus pugna cum victoria, & retributio cum aeterna gloria.

Apoc. 2.

Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum. Nomen victoriae nulli melius convenit quam Vincentio, qui re & nomine victor fuit. In verbis praemissis duo ponuntur: Primo pugna cum victoria, cum dicitur: *Vincenti.* Secundo retributio cum aeterna gloria, cum scilicet subditur; *Dabo manna absconditum, &c.*

Martyrum pugna.

Circa primum notandum, quod, sicut dicit Aug. in lib. de correptione & gratia, Sancti martyres pugnant contra mundanos timores, immundos amores, & falsos errores: Contra istas tres acies sanctus Vincentius pugnavit & vicit. Primo enim vicit mundanos timores, omnia diversa etiam supplicia contemnendo; unde dicit: Videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques. *Ut adamantem & silicem dedi faciem tuam. Ego quippe dedi te in columnam ferream, & in murum aereum.* Ex quibus verbis patet, quod constantia Vincentii fuit instar adamantis, silicis, ferri & aëris. Adamas autem, sicut dicit Glossa ibidem, est in honore; & quamvis cum auro ponatur, tamen inde non extollitur. Silex autem est in conculcatione, & tamen non frangitur. Ferrum autem omnia domat, & aëser percussus resonat; Sic B. Vincentius fuit adeo fortis, quod nec Datiani blanditiis, vel favoribus potuit inclinari, nec tormentis, & suppliciis dejici, sed potius eorum malitiam duris reprehensionibus edomabat, & percussus Dei laudem resonabat. Istam autem ejus fortitudinem tria ostendebant, scilicet constantiam in animo, unde dixit: Videbis me plus posse dum torqueor quam possis ipse qui torques. Fiducia in verbo. August. Tanta in Vincentio poenarum asperitas saeviebat in membris, & tanta securitas in verbis resonabat, ut putaremus alium loqui, & alium tor-

Ezech. 1.

Hier. 1.

Vincentii constantia.

queri, & vere sic erat: Caro enim pariebatur, & spiritus loquebatur. Tertium fuit patientia in suppliciis. Idem. Habebat Vincentius in sermone fiduciam, in passione tolerantiam, nemo de suo corde praesumat, quia ut bona prudenter loquamur ab illo est non nostra sapientia, & ut mala fortiter perferamus, ab illo est, non nostra patientia. Secundo immundos amores vicit, corpus suum cum omnibus membris mortificando. *Mortificate membra vestra, quae sunt super terram. Curam carnis ne feceritis in desideriis.* Et bene dicit, *in desideriis:* Est quaedam cura carnis vitiosa, de qua dicitur hic, & quaedam virtuosa de qua dicitur: *Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Quedam indifferens, de qua dicitur: *Nemo carnem suam unquam odio habuit.* Primam autem curam carnis sanctus Vincentius abhorruit: Secundam fortiter tenuit: De tertia parum curavit. Tertio vicit falsos errores, omnes mundi fallacias evitando: Mundus enim habet triplicem falsam sapientiam, scilicet nocturnam, Phantasticam & umbraticam. Nocturnam habent illi qui instar noctuae fugiunt lucem virtutum, & diligunt tenebras vitiorum: *Qui male agit, odit lucem.* Istam falsam sapientiam Vincentius vicit; quia vitia tenebrosa abhorruit, & luce virtutum se vestivit, juxta illud: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, &c.* Phantasticam sapientiam habent illi qui tantum bona praesentia diligunt, quae non sunt bona essentialiter, sed apparenter: *Sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio.* Istam sapientiam phantasticam Vincentius vicit, quia licet esset Archidiaconus in honore magno constitutus, tamen omnia praesentia respuit & contempsit, & bona caelestia quae sunt bona veraciter, concupivit. Umbraticam sapientiam habent illi qui instar equi umbratici pericula falsa timent; vera tamen non timent. Tribulationes enim praesentis vitae sunt quasi quaedam umbrae & futurarum poenarum picturae: Beatus autem Vincentius istam sapientiam umbraticam vicit, quia praesentes poenas contempsit, & ideo futuras evasit, unde dicere poterat illud: *Non enim in errorem induxit nos hominum malae artis excogitatio, nec umbra picturae, labor sine fructu.*

Mor. Col. 3.

Rom. 13.

Gal. 5.

Eph. 5.

Mundi falsa sapientia triplex.

Joan. 3.

Rom. 13.

Bona caduca non sunt bona.

Eccl. 34.

Sap. 15.

Beatitudo animae per manna significatur.

Exod. 16.

de

Secundo ponitur ejus retributio cum gloria aeterna, cum dicitur: *Dabo tibi manna absconditum & calculum candidum.* Per manna intelligitur beatitudo animae, per calculum glorificatio corporis. Beatitudo autem animae consistit in Dei cognitione, & delectatione cogniti, & dilecti perpetua retentione; significatur autem beatitudo animae per manna ratione saporis, immutationis, & nominis: Nam in sapore intelligitur Dei cognitio, sicut dicitur: *Gustusque ejus quasi simile cum melle, similia de terra oritur, mel de*

de cælesti rore generatur: Et ideo per simi-
lam Christi humanitas, per mel ejus divini-
tas intelligitur. Perfecta autem cognitio
consistit in visione humanitatis, & contem-
platione divinitatis: *Hæc est vita æterna,*
ut cognoscant te solum verum Deum, &c.
Perfecta autem dilectio intelligitur per man-
na ratione immutationis, immutabat enim
palatum, & omnem saporem. Beati enim
ad quodcumque se divertunt, ibi dulcedinem
invenient; nam convertendo se ad Deum de-
licias infinitas haurient, convertendo se ad
angelos vel sanctos sive cælum novum, &
terram novam, ibi suavitatem invenient.
Sicut enim apes ex quolibet flore rorem su-
git, unde mel componit, sic beati ex quali-
bet re materiam suæ dilectionis invenient,
unde dulcedinem assumunt. Æterna autem
possessio cogniti, & dilecti intelligitur per
manna ratione nominis: Dicitur enim manna
hic quod sonat, quid est hoc: Et est verbum
admirationis sive congratulationis: Beati enim
admirabuntur de tanta Dei liberalitate, &
congratulabuntur de perpetua sua æternitate:
Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, &
dilatabitur cor tuum, &c. Per calculum
autem significatur glorificatio corporis: Cal-
culus namque qui secundum aliam transla-
tionem dicitur margarita sive carbunculus, est
parvulus, in quo notatur subtilitas: Et ro-
undus, in quo notatur agilitas: Et lucidus,
in quo notatur claritas: Et est solidus in quo
notatur æternitas. De his quatuor dotibus
corporis: *Fulgebunt*, ecce claritas. *Iusti*,
ecce immortalitas, quia sicut dicitur, iusti-
tia perpetua est, & immortalis, *Tanquam*
scintillæ, ecce subtilitas; *in arundinetis dis-*
current, ecce agilitas.

SERMO III.

*Quomodo equus, atque miles Dei
dicitur.*

Vidi & ecce equus albus, & qui sede-
bat super eum habebat arcum, & da-
ta est ei corona, & exivit vincens,
ut vinceret. Beatus Vincentius di-
citur equus Dei in quantum nomen Dei præ-
dicando portavit: Et dicitur miles Dei in
quantum de hostibus triumphavit. In verbis
autem præmissis primo describitur iste equus
Dei: Secundo iste miles Dei.

Equus autem describitur a duobus. Pri-
mo a fortitudine in eo, quo vocatur equus;
Nunquid præbebit equo fortitudinem, supple
non nisi ego. Secundo a pulchritudine cum
dicitur: *Albus*, Fortitudo autem istius equi
apparet, quia portavit magna pondera, ma-
gna supplicia, magna quidem numerositate
& diuturnitate. Fuerunt namque ejus sup-
plicia multa, & ponderosa, ac numerosa;
sicut patet in legenda, ut posset dicere cum
Propheta: *Omnes fluctus tuos induxisti su-*
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

per me. Super dolorem vulnerum meorum Psal. 68.
addiderunt. Concidit me vulnere super vul- Job. 16.
nus. Fuerunt etiam in magna acerbitate,
unde poterat dicere: *Domine qui habes san-* 1. Macch. 6.
ctam scientiam, tu manifeste scis, quia du-
ros corporis sustineo dolores, non tantum
duros; sed duriores, & durissimos. Duros,
quia in craticula affabatur; duriores, quia
tela ad viscera jaciebantur; durissimos, quia
ossa frangebantur. Fuerunt etiam in magna
diuturnitate, quia non fuit decapitatus, nec
subito mortuus, sed novis suppliciis reserva-
tus: *dolor meus renovatus est, &c.* *Quare* Psal. 38.
factus est dolor meus perpetuus, id est diu-
turnus & longus? responder Dominus: *Si* Hier. 15.
separaveris pretiosum a vili quasi os meum
eris, ac si dicat: Ideo ista pateris, ut anima
tua pretiosa a vili corpore separetur, & mihi
familiaritate jungatur. Quia igitur sic fuit
fortis ad portandum supplicia, tam multa,
tam acerba, tam diuturna, ideo exclamat
Prudent. O miles invictissime fortissimorum
fortior, jam te sava, & aspera tormenta tre-
munt victorem.

Secundo describitur iste equus a pulchri-
tudine; cum dicitur *albus*, ostenditur quod
fuit a Christo spiritali amore dilectus: *Di-* Cant. 6.
lectus meus candidus; quod fuit Christi san-
guine dealbarus: *Laverunt stolas, & deal-* Apoc. 7.
baverunt eas in sanguine agni, quod est fa-
miliæ Christi adscriptus: *Ambulabunt mecum*
in stolis albis; & quod est quadriga tertia
collocatus; nam sicut dicitur: *In quadriga* Zach. 6.
prima sunt equi rufi, id est martyres, *in*
secunda equi nigri, id est confessores se per
pœnitentiam denigrantes: *In tertia equi albi*,
id est virgines innocentes. Beatus autem
Vincentius in hac triplici quadriga fuit, quia
& sanguinem suum fudit, & se in pœniten-
tia maceravit, & in innocentia se conservavit.

Secundo describitur miles & maxime a Ob 5. dicitur
quinque. Primo a nomine cum dicitur, *vin-* miles.
cens. Secundo ab officio sive ab arte cum di-
citur, *habebat arcum.* Tertio a cordis ma-
gnanimitate cum dicitur, *exivit vincens.*
Quarto a finali & recta intentione, cum di-
citur, *ut vinceret.* Quinto a palma victoriæ,
cum dicitur, *& data est ei corona.*

Circa primum notandum, quod ipse ha-
buit nomen celebre, id est victoriosum, quia
vincens sive Vincentius est appellatus: *Ha-* Ruth. 4.
beat nomen celebre in Bethlehem, id est in
Ecclesia militanti, & triumphanti. Ipse erat
inter tres nominatissimus, & inter tres se-
cundus, & inclitus. Tres nominatissimi
sunt martyres, confessores & virgines. Ipse
enim est nominatissimus inter martyres, quia
durissima supplicia pertulit, inter confessores,
quia fidem Christi constantissime confessus
fuit; & inter virgines, quia sincerissimam
puritatem servavit.

*Sagitta qua-
druplex.*

2. Reg. 1.

Psal. 118.

Psal. 88.

Isai. 51.

Psal. 119.

Sed parum esset si miles haberet nomen celebre, & non exerceret officium militantis; ideo secundo commendatur ab officio sive arte, cum dicitur, *habebat arcum*. Habebat enim iste miles officium sagittandi; ideo unam sagittam jecit in Deum, quæ fuit sagitta devotæ orationis; unde dicitur de eo: Erectis in cælum luminibus Dominum precabatur. *Sagitta Jonathæ nunquam rediit retrorsum*. Tunc enim sagitta retrorsum abit, quando oratio a Deo vacua recedit. Secundam jecit in seipsum, quæ fuit sagitta divini timoris, quo carnem suam confixit, *Confige timore tuo carnes meas*, &c. Tertiam jecit contra Diabolum, quæ fuit sagitta humilitatis, qua ipsum superbum graviter vulneravit. *Tu humiliasti sicut vulneratum superbum*. Nunquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Quartam jecit contra tyrannum, quæ fuit sagitta duræ increpationis: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis*. Ista enim sagitta fuit potens, quia iram tyranni non timuit; & fuit acuta, quia ejus cor medullitus penetravit; & fuit accensa, quia zelo Dei hoc fecit: Sed multorum sagittæ sunt debiles propter timorem, & retrusæ propter privatum amorem, & frigida propter zeli remissionem.

*Militem tria
a bello retrahunt.*

Luc. 9.

Sed parum prodesset si miles haberet officium militare, si ipsum tamen nunquam exerceret, nec ad bellum procederet: ideo tertio commendatur a cordis magnanimitate, cum dicitur: *Exivit*, scilicet ad certamen. Sunt autem tria quæ militem retrahunt, ne ab bellum procedat; aut amor inordinatus sui, aut timor cujuslibet adversi, aut defectus exempli, ideo Dominus milites suos admonens dicit: *Si quis vult venire post me abneget semetipsum*. Ecce, quia non debet diligere, sed despicere seipsum, & tollat crucem suam; ecce, quia non debet timere aliquid adversum; & sequatur me, ecce gloriosum exemplum. Ista tria retrahentia non habuit Vincentius, unde dicit Augustin. Quid enim mirum in illo dicit Vincentius, a quo victus est mundus: Ecce exhibitum exemplum. Deinde ponit alia duo dicens: Duplicem aciem mundus produxit contra milites Christi: Blanditur enim ut decipiat, terret ut frangat bonos, teneat propria voluntas, nec terreat aliena crudelitas, & victus est mundus.

Sed vilis miles esset qui ad bellum procederet, & ibi non intenderet vincere, sed expoliare: ideo quarto commendatur a finali & recta intentione, cum dicitur: *Vinceret*. Non enim Vincentius affectavit spolia mundi, sed tantum ut vinceret ad gloriam Dei; & ideo in omnibus victor fuit, nam vicit in aere in equuleo extensus, vicit in igne super craticulam positus, vicit in terra in testis acutissimis involutus, vicit in aqua in mare projectus, ideo clamat Augustin. dicens: Bea-

tus Vincentius vicit in verbis, vicit in pœnis, vicit in confessione, vicit in tribulatione, vicit exultus.

Parum etiam valeret si miles vincere intenderet, & tamen cum efficacia victoriam non obtineret; ideo quinto commendatur a palma victoriæ, cum dicitur: *Et data est ei corona*. De qua corona dixerunt sibi Angeli: Agnosce, o Vincenti, quia pro cujus nomine decertasti, ipse tibi coronam præparatam servat in cælis, qui te fecit victorem in pœnis. Diabolus namque contra sanctos concitat pugnam, ideo dicitur: Decertasti. Sed Deus dat victoriam, ideo dicitur: Qui te victorem fecit in pœnis. Et post victoriam dat coronam, ideo dicitur: Ipse tibi coronam præparatam servat in cælis. Et sic patet quod diabolus præparat malum pugna: Sed de isto malo dicitur quod Deus dat bonum victoriæ, & de isto bono elicit sanctis optimum coronæ æternæ.

SERMO IV.

De quinque fortitudinibus charitatis in ipso repertis edifferens.

Fortis est ut mors dilectio, dura sicut *Cant. 1.*
infernus æmulatio. Salomon ponit quinque fortissima, quibus comparat fortitudinem charitatis. Primo namque est fortis sicut mors, ideo enim dicitur: *Fortis est ut mors dilectio*. Sicut enim mors *Charitatis officium.* separat animam a carne, & sic charitas separat animam ab omni illicito amore: Facit enim triplicem separationem; separat enim animam ab illicito amore mundi: *Veni enim Matth. 10.* separare hominem adversus patrem suum. Ab amore corporis proprii: *Surrexit Na- Eccl. 47.* than Propheta, &c. & quasi adeps, separatus a carne. Ab amore sui, quia tales non vivunt vita, seu amore sui, sed Christi: *Vi. Gal. 2.* vo ego jam non ego, vivit autem in me Christus. Istam triplicem separationem charitas fecit in Vincentio: Ipse enim mundum vicit, ut cantatur de eo; In quo pressuram mundi martyr vicit Vincentius. Proprium corpus contempsit: unde dixit Datiano: Tormenta tua non timeo, sed hoc solum timeo, quia te fingis velle mihi misereri: Ipse enim non sibi, sed Christo vixit: *Qui vivuntiam non 1. Cor. 5.* sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

Secundo charitas est fortis sicut infernus; unde sequitur: *Dura sicut infernus æmulatio*. Sicut enim infernus animas fortiter retinet & custodit, ita quod nullam perdit, sic amor Dei sanctum Vincentium tam fortiter Christo univit, quod ab eo separari non potuit: *Quis ergo nos separabit a charitate Rom. 8.* Christi? tribulatio, an angustia, &c. Ipse enim traditus est carceri, ut fame maceraretur;

Col. 3. tur; equuleo, ut flagellaretur; unguis, ut laceraretur; craticulæ, ut affaretur; testis acutissimis, ut vulneraretur: Sed sic erat Deo per amorem colligatus, quod non poterat separari, nec mirum; ipsa enim charitas erat ipsi tanquam vinculum, quo Deo erat colligatus: *Super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Erat enim tanquam adamas, per quem ad Deum erat attractus: *in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.* Erat tanquam radix, quia fuit Deo firmiter radicans, *in charitate radicati & fundati.*

Charitatis incendium. Tertio charitas est fortis ut ignis, qui habet virtutem incendiendi, unde sequitur: *Lampades ejus lampades ignis, atque flammæ.* Facit enim incendium amoris. Luc. 24. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,* Eccl. 48. &c. Incendium sermonis. *Surrexit Helias quasi ignis, & verbum illius quasi facula ardebat.* Incendium operis: *Nonne vestimenta tua, id est opera tua, calida sunt, si perflata fuerit terra austro, id est Spiritu sancto.* Auster enim est ventus calidus fecundativus, pororum referativus, quia Spiritus sanctus & corda inflamat, & ipsa per bona opera fecundat, & ad divinas inspirationes recipiendas ipsa referat: Istud triplex incendium charitas in beato Vincentio fecit, scilicet amoris in corde, unde dicitur: *Vir inclitus Vincentius accensus igne divini amoris, fervoris in ore, unde ait: Exurge ex toto malignitatis spiritu, debacchare, &c. Et fervoris in opere, unde dicitur de ipso, & de aliis quos charitas implevit; spiritu ferventes, Domino servientes.*

Quarto charitas est fortis, imo fortior quam aqua, quia magis extinguit: Aqua enim tribulationum non extinguit charitatem, sed charitas ipsam, unde sequitur: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Facit autem ipsa charitas multiplicem extin-

ctionem; nam extinguit ignem carnalis voluptatis: *Ignem ardentem extinguit aqua.* Eccl. 3. Extinguit sitim mundanæ cupiditatis, sive concupiscentiæ: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Extinguit aquam immisæ adversitatis: *Ignis valebat in aqua supra suam virtutem.* Sic in Vincentio charitas extinguit voluptatem per pudicitiam: *Veni ad corpus inco inquinatum.* Ibid. 8. Cupiditatem per temperantiam: *Qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur.* 1. Cor. 7. Adversitatem per patientiam: *Persecutionem patimur, & sustinemus.* Ibid. 4.

Quinto charitas est fortior flumine, id est omni mundana adversitate, unde sequitur: *Nec flumina obruent illam: Descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, &c.* Est enim quædam adversitas veniens a Deo juste infligente; & hæc est pluvia, quæ de cælo descendit: Ista non potest obruere charitatem, quia eam portat patienter. *Plane hæc infirmitas mea est, & portabo illam.* Quædam a diabolo immitte; iste est ventus, quia ab aere venit: Ista non potuit obruere charitatem, quia resistit fortiter. *Cui resistite fortes in fide, scilicet operante per dilectionem.* Quædam est a tyranno saviente: Ista non potuit obruere charitatem, quia eam sustinet perseveranter: *Charitas omnia suffert.* Beatus autem Vincentius sive pluviam adversitatis immisam a Deo, sive ventum tentationis immisum a Diabolo, sive flumen persecutionis immisum a tyranno, non tantum portavit patienter, fortiter, & perseveranter, sed etiam gaudenter; quia omnia mala & adversa pro Christo pati quemdam ludum, & quoddam solatium reputabat; unde dicit Prudentius ipsum respondisse Dariano: *Tormenta, carcer, ungulæ, stridensque flammis lamina, atque ipsarum pœnarum ultima mors Christianis ludus est.*

DE CONVERSIONE S. PAULI.

SERMO I.

De conversione ejus ac modo conversionis.

Psal. 31. **Q**uoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Possunt esse hæc verba beati Pauli regran-

tis Deo de sua conversione, & conversionis modo. Ubi duo ponuntur: Primum est sua gloriosa conversio, cum scilicet dicitur: *Conversus sum in ærumna mea.* Secundum est conversionis modus, cum dicitur: *Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua, dum configitur spina.*

Circa primum notandum, quod ante conversionem triplicem patiebarur ærumnam:

- Una est, quia synagogam nimis zelabar: *Abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.* Secunda est, quia Ecclesiam Christi nimis impugnabat: *Supra modum persequabar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam.* Tertia est, quia nomen Christi nimis oderat: *Nonne hic est, qui expugnabat eos qui invocabant nomen istud?*
- De his tribus dicitur: *Qui prius fui blasphemus*, quia scilicet nomen Christi blasphemabam, & *persecutor*, quia Ecclesiam Christi persequabar; & *contumeliosus*, quia in contumeliam nominis Christi synagogam nimis zelabam: Sed ab ista triplici ærumna conversus est, videlicet in synagogæ evacuatore, in Ecclesiæ fundatore, & in ipsius nominis Christi portatore. De his tribus dicitur: *Vas electionis mihi est iste, ut portet nomen meum*; ecce quia fuit nominis Christi portator: *coram regibus, & gentibus*, ipsos ad fidem Christi convertendo; ecce quia fuit Ecclesiæ Christi fundator, & *filiis Israel*, ipsos scilicet confundendo, & convincendo; ecce quia fuit synagogæ evacuator.
- Secundo ponitur modus suæ conversionis, qui quidem fuit triplex: Est enim conversus per lucem refulgentem, per virtutem potentem, per vocem objurgantem. Primo namque conversus fuit per lucem refulgentem, quod notatur cum dicitur: *Quoniam die ac nocte.* Illa enim lux quæ ipsum circumfulsit, fuit nox in quantum ipsum exterius excæcavit: & fuit dies, in quantum ipsum interius illustravit, & ab omni diffidentia purgavit, ipsum in amore Christi incendendo. Fuit autem ipsa lux repentina, immensa & calica unde dicitur: *Et subito circumfulsit eum lux de cælo.* Fuit namque subita, & repentina; quia ipsum subito immutavit, atque perfecit in scientia, in vita, in constantia. In scientia, quia totum mysterium dominicæ incarnationis in triduo suæ excæcationis edoctus fuit: *Notum vobis facio Evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine didici illud, neque accepi, sed per revelationem Jesu Christi.* In vita, quia statim omnem amorem carnalem abiecit. *Continuo non acquievi carni, & sanguini, &c.* In constantia: *Continuo in synagogis prædica- bat Jesum.* Fuit etiam ista lux immensa, unde dicitur: *Circumfulsit*, id est circumquaque fulsit. Ab interiori per sapientiam: *Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, &c.* Ab exteriori per conversionem lucidam: *Non sumus noctis neque tenebrarum, &c.* A superiori, per contemplationem cælestium: *Nos revelata facie gloriam Dei speculantes, quæ solet in hoc sæculo videri per speculum in enigmate.* Chrysost. Paulus carcere coarctatus habitabat in cælo. Ab inferiori per contemptum terrenorum: *Existimo omnia*
- detrimentum esse, &c.* Fuit etiam ista lux cælestis, ad innuendum quod Deus dedit sibi intellectum angelicum, quia ab ipso angeli plurima didicerunt; unde super illud: *Mibi Eph. 3. omnium sanctorum minimo data est hæc gratia in gentibus, ut innotescat principatibus, & potestatibus in cælestibus.* Dicit Glossa: Videte quantus est hic, quia per aliquid hoc accrevit angelis, qui multa secreta in his didicerunt. Dedit sibi affectum divinum. Chrysostom. Ut enim ferrum missum in ignem totum ignis efficitur, sic Paulus charitate succensus, totus efficitur charitas. Dedit sibi actum cælestem, & sanctum: *Nostra con- Philip. 3. versatio in cælis est.* Ista tria tangit Dionys. in Epistola de morte sancti Pauli dicens: Hic est angelus terrestris, ecce quia habuit intellectum angelicum: Et homo cælestis; ecce quia habuit actum cælestem, & sanctum; imago & similitudo divinitatis, ecce quia habuit effectum divinitatis. Secundo, quia ejus conversio fuit per virtutem potentem cum dicitur: *Quoniam gravata est super me manus tua.* Christus habet manum, in qua sunt quinque digiti. Primus est pollex, id est ejus potentia, per quam omnibus domi- *Quinque digiti.* natur, & omnia domat. Secundus est index, id est ejus sapientia, per quam omnia indicat & manifestat. Tertius est medius, id est charitas infinita, per quam nos tanquam mediator patri reconciliat. Quartus est medicus, id est ejus misericordia, per quam nostras infirmitates medetur & curat. Quintus est parvus, id est humilitas summa, per cujus exemplum ad humilitatem nos revocat. Istam manum cum his quinque digitis super Paulum aggravavit, id est fortificavit: primum scilicet digitum potentiae, ipsum ad terram projiciendo: *Humiliasti sicut vulnera- Psal. 88. tum superbum.* Digitum sapientiae, omnia sibi mysteria revelando. *Secundum revela- Ephes. 3. tionem notum mihi factum est sacramentum.* Digitum charitatis infinitæ se patri reconcilian- do: *Misericordiam Dei consecutus sum.* i. Tim. 1. Digitum misericordiæ ejus culpam medendo. *Christus Jesus venit in hunc mundum pecca- Ibid. tores salvos facere, quorum primus ego sum.* Digitum humilitatis per suum exemplum ad humilia reducendo, unde ait: *Ego sum mi- 1. Cor. 15. nimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus.* Tertio ipsum convertit per vocem objurgantem, cum dicitur: *Dum configitur spina; illa scilicet spina de qua di- citur: Durum est tibi contra stimulum cal- citrare.* Infixit autem Christus cordi suo *Quadruplex spina infixa B. Paulo.* quadruplicem spinam: prima fuit verbum ob- jurgationis, cum dixit: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Et ista fecit in eo vulnus doloris: *Tristitia est mihi magna & conti- Rom. 9. nuus dolor cordi meo, &c.* Secunda fuit verbum improperationis, cum dixit: *Ego sum Jesus, quem tu persequeris*, quasi dicat: Ego sum ille, qui te salvavi, qui pro te mor- tem sustinui, & talia mihi rependis; & ista fecit in eo vulnus pudoris, adeo quod se in- dignum

Paulus per
tria conver-
sus.

1. Cor. 15. dignum Apostolatu judicabat: *Non sum dignus vocari Apostolus.* Tertia fuit verbum conquestionis, quando similiter dixit: *Ego sum Jesus Nazarenus*, quasi dicat: Sufficere tibi deberet, quod Judæi me crucifixerunt, & pœnis meis saturati fuerunt; & ista fecit in eo vulnus amoris compassionis, adeo quod amor, & compassio Christi crucifixi cordi fuit affixa, ut dicit: *Christo confixus sum cruci.* Quarta fuit verbum comminationis, cum dixit: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Et ista fecit in eo vulnus timoris, unde dicitur: *Tremens ac stupens dixit, &c. Foris pugna, intus timores.*

Gal. 2.

2. Cor. 7.

SERMO II.

Quomodo fuit vas admirabile propter conditiones quas habuit admirabiles.

Eccl. 43.
Act. 9.

Vas admirabile opus excelsi. Istud est illud vas de quo dicitur: *Vas electionis est mihi iste.* Et non vas commune sed admirabile. Et non est opus mortalis viri, sed opus excelsi. Fuit autem istud vas admirabile, & opus excelsi propter suas mirabiles conditiones quas habuit.

2. Cor. 4.

Primo fuit mirabiliter confectus, quod patet quia de limo humilitatis profundæ, & aqua compunctionis lachrymosæ fuit confectus, quantum ad primum dicitur: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*, quantum ad secundum dicit Chryf. Paulus consolationem recipiebat in lachrymis, in rota timoris & amoris fuit constrictus. Nam cum dixit ei Jesus: *Ego sum Jesus Nazarenus*, id est, Salvator tuus; ex hoc etiam concepit magnum amorem, cum dixit: *Quem tu persequeris.* Ex hoc concepit magnum timorem: Veloci motu fuit agitatus, quando subito ipsum lux illustravit, & in terram cecidit: *Ponam circulum in navibus tuis, & frenum in labiis tuis, & reducam te in viam per quam venisti.* Fuit a superfluitatibus cæcatus, quia omnem terrenitatem Christus ab eo amovit, quod notatur per hoc, quod de terra surrexit, & squamæ ab oculis ejus ceciderunt.

Isai. 37.

1. Cor. 7.

Secundo istud vas fuit mirabiliter pictum, scilicet colore albo virginis munditiæ, unde loquens de virginibus dicit: *Volo enim omnes vos esse sicut meipsum.* Chryfost. Joseph pudicitie virtute decoratus est, & ego vereor ne ridiculum sit hinc inde Paulum laudare, quia omnia quæ videbantur clara, atque decora cernebat, quemadmodum nos favillam, cineremque despiciamus. Colore ni-

gro humilitatis profundæ: *Ego sum minimus Apostolorum*, &c. Colore rubeo charitatis intensæ: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.* Colore hyacinthino contemplationis supernæ: *Nostra conversatio in cælis est.* Colore viridi conversationis gratiæ: *In gratia Dei conversati sumus.*

Tertio istud vas est mirabiliter excoctum, scilicet igne amoris: *Charitas Christi urget nos.* Chryfost. Paulus sine charitate Christi nec principatum socius cupiebat esse. Ab hac enim charitate discedere hoc sibi erat tormentum, gehenna, supplicia infinita, sicut perfrui charitate hoc erat illi vita, hoc illi regnum, hoc illi videbantur bona innumera. Igne passionis, & tribulationis: *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur.* Igne compassionis: *Quis infirmatur, & ego non infirmor.* Chryfost. Nullus tam affectuose mala propria, quantum ipse flebat mala aliena. Igne doloris: *Tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo.*

Quarto istud vas fuit mirabiliter purificatum, & lotum, scilicet lotionem baptismi, unde dicitur: *Surgens baptizatus est.* Lotionem Spiritus sancti de qua dicitur: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto.* Sicut autem in Apostolos descendit Spiritus sanctus in specie ignis, sic & in ipsum in specie lucis. Lotionem lachrymosæ compunctionis. Chryfostom. Lugens lachrymarum fontes, non diebus solum, sed etiam noctibus effundebat. Lotionem sanguinis, quia in suo sanguine baptizatus fuit: *Laverunt stolas suas*, &c. Apoc. 7. Lotionem lactis, quia cum sanguine lac effudit; & hoc in testimonium suæ puritatis: *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ.* Cant. 5.

Quinto istud vas fuit mirabiliter impletum, scilicet spiritu sapientiæ & intellectus, quia divina mysteria, & profunda intellexit, & sapienter edocuit. Spiritu consilii & fortitudinis, quia & prudens consiliarius in adversis fuit, & fortis inter adversa stetit. Spiritu sapientiæ & pietatis, quia & aliorum miseras scivit, & eis pie subvenit. Spiritu timoris Domini, qui ipsum filiali timore semper timuit.

Sexto illud vas fuit mirabiliter effusum; effudit enim se verbis: *Os nostrum patet ad vos o Corinthii.* Scripto: *Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Exemplo: *Capite nos*, scilicet in exemplum, *neminem enim læsimus*, &c. Martyrio: *Sed & si immolor supra sacrificium & obsequium fidei vestræ gaudeo, & congratulor omnibus vobis.*

SERMO III.

*Quomodo peccatoribus, Angelis bonis,
& malis, atque justis spectaculum
sit factus.*

1. Cor. 4.

*Quomodo spe-
taculum fa-
ctus sit.*

Spectaculum facti sumus mundo, Ange-
lis, & hominibus. Hodie Deus specta-
culum nobis dedit, quando B. Paulum
convertit; qui quidem est spectaculum
mundo, id est mundanis & peccatoribus, &
angelis tam bonis quam malis; hominibus
scilicet justis & ratione utentibus: Est & spe-
taculum peccatoribus ad pœnitendum, An-
gelis bonis ad admirandum, Angelis malis
ad invidendum; bonis & justis ad imitan-
dum.

Rom. 9.

1. Cor. 5.

Ibid 2.

Prov. 18.

Notandum.

2. Cor. 4.

Act. 22.

1. Tim. 1.

Act. 9.

Ibid. 21.

Gal. 1.

Philipp. 3.

Act. 9.

Peccatores autem in eo speculari possunt
tria: Primo dolorem, & contritionem ama-
ram; tantum enim doluit quod tribus diebus
comedere recusavit, quod tribus diebus in
dolore continuo fuit & in fletu, quod dolo-
rem suum semper continuavit: *Tristitia est
mibi magna & continuus dolor cordi meo.*
quod habuit lachrymas compunctionis, &
hoc in triduo suæ conversionis. Lachrymas
devotionis: *Nam & in hoc ingemiscimus
habitationem nostram quæ de cælo est super-
indui cupientes.* Lachrymas compunctionis
suæ compassionis: *Nam ex multa tribulatio-
ne, & angustia cordis scripsi vobis per mul-
tas lachrymas.* Secundo speculari possunt
confessionem puram. Dicitur autem *Justus
prior est accusator sui*, si in principio, mul-
to magis in medio, & in fine. Peccatum
enim habet principium, scilicet malam cogi-
tationem; medium, scilicet consensum, &
finem, scilicet opus. De his tribus Aposto-
lus se accusat, scilicet de principio peccati,
id est de malis cogitationibus ipsas expellen-
do: *Abdicamus occulta dedecoris*, ideo oc-
cultas & turpes cogitationes cordis. De me-
dio peccati id est de ipso peccati consensu,
ipsum recognoscendo: *Cum funderetur san-
guis Stephani testis fui, ego astabam & con-
sentiebam.* De fine peccati, id est ipso ope-
re ipsum humiliter confitendo: *Qui prius fui
blasphemus persecutor, & contumeliosus,
&c.* Tertio speculari possunt in ipso satisfa-
ctionem condignam; ipse quidem Christum
offenderat corde, ore, opere: *Saulus adhuc
spirans* quoad primum, *minarum*, quoad
secundum, & *cædis* quoad tertium: Ideo
satisfecit corde diligendo ipsum plusquam se:
*Ego enim non solum alligari, sed etiam mori
paratus sum propter nomen Domini Jesu
Christi.* Plusquam suos: *Continuo non ac-
quievi carni & sanguini.* Plusquam sua.
*Quæ mibi fuerunt lucra, hæc arbitratus
sum propter Christum detrimenta.* Satisfecit
ore ipsum fideliter prædicando: *Vas ele-
ctionis mibi est iste, ut portet nomen meum
coram regibus, & filiis Israel.* Nam gen-

res, id est, populos gentiles redarguebat, &
convertebat per sapientiam; reges, ac tyran-
nos per miraculorum evidentiam, filios Israel
per divinam scripturam. Satisfecit opere,
quia prædicabat, & laborabat: *Nocte & die
operantes manibus, &c.* Id est, manualiter,
ne aliquem gravaremus, unde dicit Haymo,
quod a primo gallorum cantu, usque ad quin-
tam horam laborabat: Deinde prædicationi
vacabat, ita quod plerumque usque ad noctem
sermonem protrahebat: Somno, & orationi-
bus, & comestioni residuum temporis satis
necessarium erat.

Secundo factus est ipse spectaculum bonis
angelis ad admirandum: In angelis enim tria
considerantur, scilicet velox obedientia, ut
dicit: *Ministri ejus qui facitis voluntatem
ejus.* Charitas ignita: *Qui facis angelos tuos
spiritus, &c.* Custodia sollicita: *Angelis suis
mandavit de te, ut custodiant te in omnibus
viis tuis, &c.* Admirantur igitur in Paulo an-
geli velocem obedientiam, quam habuit in
conversionis suæ primordio, quando dixit:
Domine quid me vis facere? quam habuit
in medio, quando spiritus sanctus dixit: *Se-
gregate mibi Saulum & Barnabam,* quia
continuo Apostolis obediit; quam habuit in
ultimo, quia Jacobo Episcopo præcipiente,
ut in templo se purificaret, continuo obedi-
vit, cum tamen periculum sibi imminere cog-
nosceret: quam habuit in tota vita sua, quia
totum mundum prædicando circumivit. Chrys.
Paulus tanquam pennatus totum docendo per-
volabat orbem. Secundo admirantur in ipso
charitatem ignitam, sive quia totus in ignem
charitatis conversus fuerat. Chrys. Ut enim
ferrum missum in ignem totus ignis efficitur,
sic Paulus charitate succensus, totus efficitur
charitas; sive quia ignem charitatis nihil in
eo extinguere poterat. *Certus sum enim,*
quia neque mors, neque vita, &c. Sive quia
alios vehementius inflammabat. Chrys. Pau-
lus velut ignis totum percurrebat orbem, &
percurrendo purgavit, sive quia omnia vitia
exurebat, super hoc Chrys. Sicut in stipulas,
aut in ferrum ignis est missus, sic omnium dæ-
monum opera Paulus consumpsit. Tertio
admirantur in ipso tam sollicitam custodiam:
quidam enim angeli custodiunt mundum uni-
versum, sicut dominationes, quidam pro-
vincias ut principatus, quidam loca principa-
lia, ut Archangeli; & quidam singulares per-
sonas, ut Angeli. Paulus autem curam ha-
buit de mundo universo. Chrysostomus. Nul-
lus Angelus ita populum creditum governa-
vit, ut Paulus universum orbem. Curam ha-
buit de provinciis. Idem: Tanta ipse Pau-
lus virtute progressus est, ut vix triginta an-
norum spatio, & Romanos, & Persas & Par-
thos, Medos & Indos, & Schyras, & Æthio-
pes sub jugo mitteret veritatis. Curam ha-
buit de specialibus locis ad quæ epistolas de-
stinavit, sicut de Roma, Corintho, Galatia
& hujusmodi. Curam habuit de singulari-
bus

Labor Pauli.

In angelis tria.

Psal. 102.

Psal. 103.

Psal. 90.

Act. 13.

Rom 8.

Notandum
Angelorum
diversa effi-
cia.

1. Cor. 15.

1. Tim. 1. bus personis, sicut de Timotheo, Tiro, & Philemone.

Tertio fuit spectaculum malis Angelis ad invidendum, in quibus est triplex vitium, scilicet superbiæ, invidiæ, & fraudulentia. Contra superbiam igitur spectatur in eo humilitas; tanta enim fuit in eo humilitas, quod se reputabat minorem omnibus Apostolis: *Ego enim sum minimus Apostolorum.* Reputabat se majorem peccatorem aliquo: *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Reputabat enim se nihil a se ipso habere: *Non quod sufficientes simus aliquid cogitare a nobis, quasi ex nobis.* Secundo contra invidiam spectatur in eo fraterna charitas, quæ tanta in eo fuit, quod omnes homines salvari cupiebat. Chrysostom. Quasi mundum universum ipse genuisset, sic omnes in regnum Dei festinabat adducere, qui pro salute aliorum mori desiderabat. *Ego enim libentissime impendam, & superimpendas ipse pro animabus vestris,* quia pro æterna pœna aliorum vitanda, ipse a gloria excludi affectabat. Rom. 9. *Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis,* Chrysostomus: Nam non salvari illos multo acerbius existimabat, quam semetipsum perire. Tertio contra fraudulentiam spectatur in eo veritas, quam immittere satagebat per sinceritatem doctrinæ: *Doctor gentium in fide, & veritate.* Per exemplum vitæ. *Capite nos, neminem læsumus, neminem circumvenimus, &c.* Per assiduitatem orationis devotæ: *Non cessamus pro vobis orantes, &c.*

In bonistria. Quarto factus est bonis & justis spectaculum ad imitandum, in quo quidem tria spectari possunt. Primo ad contemplationem cælestium: *Nostra conversatio in cælis est.* Conversatio autem dicit totam vitam hominis. Quidam enim sunt in cælo tantum ore, ut prædicatores verbosi: Quidam tantum ex-

teriori opere, ut hypocritæ, & vanè gloriosi, seu vanorum gloriosi: Quidam vero tantum corde, sicut pigri, & desidiosus, qui tantum bona proposita quæ habent opere non implent. Paulus autem erat in cælo, & ore, quia habuit sincerissima verba: *Ex sinceritate, sed sicut ex Deo; coram Deo in Christo loquimur.* Et opere, quia habuit sollicita opera: *In labore, & fatigatione, nocte, & die operantes.* Et corde, quia habuit sancta desideria: *Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Secundo in eo spectare possunt abundantiam bonorum: *Abundantius illis omnibus laboravi.* Vere abundantius, quia plus omnibus peragravit: *Ita ut ab Jerusalem usque ad Illyricum per circuitum repleverim evangelium.* Vere abundantius, quia plures omnibus ad fidem convertit, scilicet innumerablem populum gentium: *Qui operatus est mihi inter gentes.* Vere abundantius quia plus omnibus laboravit manibus. Chrysost. Nec unum quidem diem in otio, & quiete passus est transire. Vere abundantius, quia plura passus est: *Ter virgis cæsus sum, &c.* Chrysostomus. Vis ejus innumeras tibi ostendat mortes? Tot utique, quot etiam dies vivit. Vere abundantius, quia plures epistolas scripsit. Tertio spectare possunt in eo firmam tolerantiam adversorum: nam sicut dicit Chrysostom. Ipse fuit saxo durior, ferro firmior, adamante fortior, & auro incorruptibilior. Fuit quidem saxo durior, quia nulli adversitati cedebat: *Quibus neque ad boram cessimus subjectione.* Fuit firmior, quia nulla tribulatio ipsum commovebat, sed tanquam incus percussioibus firmabatur: *Cum enim infirmior, tunc potens sum.* Fuit adamante fortior, quia nulla adversitas ipsum frangebat. *Placeo mihi in infirmitatibus meis, &c.* Fuit auro incorruptibilior, quia nullo igne persecutionis per impatientiam crepitabat: *Ignem probatur aurum & argentum.*

DE EODEM.

SERMO IV.

A quibus malis, & ad quæ bona sit conversus.

Act. 9. **S**aulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini. Quamvis in beato Paulo abundaverit delictum persecutionis, in ipso tamen abundavit postea gratia miraculosæ conversionis, & devotæ prædicationis. In ipso namque ante conversionem abundavit triplex vitium, scilicet magna sævitia, cum dicitur: *spirans minarum, & cædis in discipulos Domini,* ac magna superbia, cum dicitur: *Accessit ad principes sacerdotum.* Gloss. Non vocatus, sed sponte zelo concitante eum, & magna ignorantia, cum dicitur: *ut si quos inveniret, &c.* Illos enim qui erant in via, credebatur esse extra viam, sed conversus a sævitia in fraternam charitatem, a superbia in profundam humilitatem, ab ignorantia in sapientiæ claritatem.

perbia cum dicitur: *Accessit ad principes sacerdotum.* Gloss. Non vocatus, sed sponte zelo concitante eum, & magna ignorantia, cum dicitur: *ut si quos inveniret, &c.* Illos enim qui erant in via, credebatur esse extra viam, sed conversus a sævitia in fraternam charitatem, a superbia in profundam humilitatem, ab ignorantia in sapientiæ claritatem.

Primum autem, scilicet sævitia in quatuor erat: scilicet in corde per odium, unde dicit, *spirans*; in ore per asperitatem, unde sequitur, *minarum*; in personis per pœnarum irrogationem, unde dicitur, *& cædis*; &

& in rebus per expoliationem, unde præmit-
 titur: *Saulus autem devastabat Ecclesiam*,
 &c. Sed qui Christianos sic fuerat persecu-
 tus quadrupliciter, postmodum eos est qua-
 drupliciter consolatus. Dedit enim cor suum
 ad compatiendum: *Quis infirmatur, & ego*
non infirmor, &c. Chrysostom. Nullus tan-
 to affectu mala propria, quanto Paulus desle-
 bat aliena. Dedit os suum ad prædicandum.
Os nostrum patet ad vos o Corinthii. Oran-
tes pro me, ut detur mihi sermo in apertio-
ne oris mei. Dedit corpus suum ad morien-
 dum: *Volebamus tradere vobis non solum*
evangelium Dei, sed etiam animas nostras.
 Chrysostom. Mortem, atque cruciatus, &
 mille supplicia, quasi ludum putabat esse pue-
 rorum. Dedit res suas ad subministran-
 dum. *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his*
quæ mecum sunt ministraverunt istæ
manus.

Humilitas S.
Pauli.

Secundo conversus est a superbia in pro-
 fundam humilitatem; habuit enim humilem
 denominationem, & conversationem, scien-
 tiam, & vitam. Denominationem quidem
 humilem habuit, quia vocat se parvulum,
 qui prius vocabatur Saulus a Saulo superbo;
 postea vocavit se Paulum. Vocat se servum.
Paulus, servus Jesu Christi, vocat se servo-
 rum servum. *Cum liber essem ex omnibus,*
omnium me servum, &c. Vocat se Apostolo-
 rum minimum: *Ego sum minimus Aposto-*
lorum, &c. Vocat se abortivum: *Novissime*
autem omnium tanquam abortivo visus est
mibi. Secundo habuit humilem conversatio-
 nem: *Sine offensione estote Judæis, & Gen-*
tibus, & Ecclesiæ Dei, sicut & ego omni-
bus per omnia placeo. Servavit enim illud:
Rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in
illis, sicut unus ex illis. Prælatus enim ali-
 quando debet esse major subditis, scilicet in
 correctionis auctoritate: aliquando etiam de-
 bet esse minor, scilicet in cordis humilitate,
 aliquando æqualis, scilicet in amabili con-
 versatione & societate: Istam regulam serva-
 vit Apostolus: *Facti sumus parvuli in medio*
vestrum, ecce quanta humilitas, *tanquam si*
nutrix foveat filios suos, ecce quanta aucto-
 ritas, *quoniam charissimi facti estis nobis,*
 ecce quanta amicitia. Tertio habuit hu-

milem scientiam: Primo enim habuit scien-
 tiam superbam: *Proficiebam in Judaismo* Gal. 1.
supra multos coætaneos meos, abundantius
amulator existens, &c. Causa autem erat
 defectus charitatis: *Scientia inflat, charitas* 1. Cor. 3.
vero ædificat. Postmodum autem habuit hu-
 milem scientiam. *Non judicavi me aliquid* Ibid. 2.
scire inter vos nisi Christum Jesum, & hunc
crucifixum. Quarto habuit humilem vitam,
 quia non reputabat se perfectum: *Non quod* Phil. 3.
jam acceperim, aut perfectus sim, &c. Non
 audebat se reputare justum: *Nibil mihi con-* 1. Cor. 4.
sciis sum, sed non in hoc justificatus sum.
 Reputavit se omnium Sanctorum minimum:
Mibi omnium Sanctorum minimo data est Ephes. 3.
gratia hæc. Reputabat se peccatorem maxi-
 mum: *Christus Jesus venit in hunc mundum* 1. Tim. 1.
peccatores salvos facere, quorum primus ego
sum.

Tertio conversus est ab ignorantia in sa-
 pientia claritatem: Habuit enim triplicem
 sapientiam, scilicet Mosaicam, evangelicam,
 & superintellectuallem, sive divinam. Pri-
 mam didicit in scholis Judæorum: *Ego sum* Triplex sci-
vir Judæus, secus pedes Gamalielis eruditus entia. S.
juxta veritatem paternæ legis. Secundam Pauli.
 didicit in scholis Apostolorum, in quibus ma-
 gistrum habuit solum Christum: *Notum vo-* AA. 22.
bis facio Evangelium, quod evangelizatum
est a me, quia non est secundum hominem,
neque enim ab homine accepi illud, neque
didici, sed per revelationem Jesu Christi. Gal. 1.
 Tertiam didicit in scholis Angelorum: *Scio*
hominem in Christo ante annos quatuorde-
cim sive in corpore, sive extra corpus nescio
Deus scit, raptum hujusmodi usque ad ter-
tium cælum, &c. Ecce quod per gratiam ad 1. Cor. 12.
 summum sapientia devenit Apostolus, quia
 de magnis scholis Judæorum translatus est ad
 scholas majores Apostolorum; Et de majori-
 bus scholis Apostolorum translatus est ad ma-
 ximas scholas Angelorum: Et quia in his tri-
 bus scholis sic sapientiam didicerat, ideo con-
 veniens prædicator erat, ideo secundum Dio-
 nys. prædicabat sapienter, dulciter & infati-
 gabiliter. Unde dicit in epistola de morte
 Pauli. Abyssum sapientia, fistulam altisonam,
 prædicatorem veritatis infatigabilem, Pau-
 lum dico nobilissimum Apostolorum.

DE EODEM.

SERMO V.

De modo, effectu, & signo curationis.

Act. 9.
Tria circa
curationem

Subito circumfulsit eum lux de cælo, &c. Ante conversionem erat Paulus valde infirmus, sed hodie fuit mirabiliter curatus. Circa istam curationem tria videre debemus, scilicet curationis modum, curationis effectum, & curationis signum.

S. Pauli.
multiplex
curatio.

Modus enim curationis fuit multiplex: Primo curatus est per adustionem, quando scilicet ignis descendit & ipsum circumfulsit, qui ignis omnem rubiginem peccati in eo consumpsit: *Deus noster ignis consumens est.*

Hebr. 12.
Prov. 25.

Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Secundo per exempli appositionem, sed quoddam exemplum erat mortificativum cum dicit: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Quoddam exemplum fuit dulcorativum, cum dixit: *Ego sum Jesus Nazarenus*, id est Salvator tuus: *Infundens oleum*, quantum ad dulcorativum, & *vinum*, quantum ad mortificativum. Tertio per incisionem, cum dixit: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Ille enim stimulus cor suum incidit, & omnem saniem peccati eduxit: *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quarto per minutionem; tunc enim habuit spiritua-

Act. 7.

Ibid. 22.
Luc. 10.

lem minutionem, quando amorem terrenum a se abiecit; quod notatur cum dicitur: *Surrexit de terra*, id est de terrena affectione. *Deponentes omne pondus, & circumstantes nos peccatum, &c.* Quinto per oculationem; solent enim infirmi, & maxime oculos debiles habentes loca obscura quærere: Sic & ipse Paulus tribus diebus fuit exterius excæcatus, sed interius illustratus: *Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, illuxit in cordibus nostris.* Augustin. Eo tempore quo Paulus non videbat cætera, ministerio informabatur credentium, quoniam qui credit in Christum Jesum, intueri debet cætera, nec nata reputare, creatura vilescat, ut creator dulcescat. Sexto per dietæ observationem; erat enim ipse Paulus tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit. *Castigo corpus meum, &c.* Septimo per amaræ medicinæ sumptionem; de qua dixit Dominus: *Ego enim ostendam illi quanta oporteat illum pati pro nomine meo.* Sed quamvis ista portio fuit amara sensualitati, erat tamen dulcis rationi: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, &c.* Octavo per devotam orationem; unde dixit Dominus Ananiæ, *ecce enim orat.* *Oratio fidei salvabit infirmum.* Nono per divinam incantationem cum dicitur: *Imponas illi manum.* Confessores enim Dei sunt Dei incantatores, qui de corde serpen-

Hebr. 4.

Ibid. 12.

1. Cor. 4.

1. Cor. 9.

Act. 9.

2. Cor. 12.

Jac. 5.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

tem expellunt, sed de multis dicitur: *sicut Psal. 57. aspidis surdæ obturantis aures suas.* Decimo per balnei administrationem cum dicitur: *Surgens baptizatus est.* Tale enim balneum lavat peccatum: sed dicitur: *Qui baptizatur Eccl. 34. a mortuo, & iterum tangit eum, quid profuit lavatio illius.* Undecimo per sudorem. Sudores animæ sunt ejus lachrymæ, quas ipse in triduo effudit. Chrysostom. Paulus consolationem accipiebat in lachrymis. Duodecimo per obedientiæ adimplentionem: omnia enim præcedentia non proderent nisi infirmus medico obediret, quod notatur cum dicitur: *Domine, quid me vis facere?* Bernard. Hæc, plures habemus illius cæci, quam Apostoli novi imitatores: Quid vis, inquit Dominus ad cæcum, ut faciam tibi?

Secundo considerare debemus curationis effectum, qui erat valde miraculosus & gratiosus, quia de vase perditionis mutatus est in vas electionis, unde dixit Dominus: *Vas ele- Act. 9. ctionis mihi est iste, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel.* Olim quidam a prædicatione cessabant propter timorem tyrannorum: Quidam propter subsannationem Philosophorum, qui deridebant prædicantes hominem crucifixum: Quidam propter scandalum Judæorum, qui de hoc magnum scandalum accipiebant. Sed beatum Paulum retrahere a prædicatione non poterat, nec timor tyrannorum: ideo dicitur: *Ut portet nomen meum coram regibus.* Nec subsannatio gentilium Philosophorum, ideo dicitur: *Et gentibus.* Nec scandalum 1. Cor. 1. Judæorum, ideo dicitur: *Et filiis Israel. Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.*

Tertio videre debemus curationis signum; *Signa spiri- tualiter cur- ti quatuor.* sicut autem ostenditur per quæ signa quis corporaliter sanatus est, sic etiam sunt quatuor signa per quæ ostenditur, quis sit curatus spiritualiter; quæ quidem in Apostolo perfecte fuerunt. Primum est appetitus ordinatio: non enim ipse appetebat carnalia, quia mors animæ sunt. *Si secundum carnem vixeritis Rom. 8. moriemini.* Nec terrena, quia vanitas sunt: *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis Psal. 4. mendacium,* sed spiritualia: quia vita animæ sunt. Hæc significatur per squamas, quæ ab oculis ejus ceciderunt: Squamæ enim repræsentant carnalia, quia inquinant affectum, & repræsentant terrena, quæ etiam obscurant intellectum. Secundum signum est totius cordis, & corporis fortificatio, unde dicitur. *Et cum accepisset cibum confortatus Act. 9. est.* Adeo quidem fuit fortificatus, quod nec in corpore lædi poterat per impugnationem, nec in corde per timorem. *Foris pug- 1. Cor. 7. na,*

nae, intus timores. Tertium signum est coloris venustas; fuit enim candidus per puritatem: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae nostræ.* Et rubicundus propter charitatem: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.* Ideo in sua passione emisit lac in signum puritatis, & sanguinem in signum charitatis. Quartum signum est cordis, & corporis mira agilitas: Adeo quidem fuit agilis, quod sicut dicit Chrysostom. Paulus ve-

lut pennatus totum pervolavit orbem. Adeo fuit etiam agilis, quod nullum habuit pondus terrenorum, nullum circumstans peccatum, nullum impatientiae vitium, quia semper inspiciebat ad caeleste spectaculum, unde ipse ait: *Deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum. Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, respicientes in auctorem fidei & conservatorem Jesum.* Hebr. 12.

DE PURIFICATIONE B. M. VIRGINIS.

SERMO I.

Verba proposita de quadruplici templo exponuntur.

Psal. 47.

Isai. 28.

Luc. 1.

Matth. 23.

Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Olim sancti Patres erant in continua expectatione: *Expecta, reexpecta.* Moderni sunt in devota susceptione: *Suscepit Israel puerum suum.* Beati autem sunt in secura possessione: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum.* Ecclesia igitur Deo gratias agens non dicit: *Expectamus Deus misericordiam tuam,* quia hoc fuit antiquorum, non etiam dicit, *possidemus Deus misericordiam tuam,* quia hoc est beatorum, sed dicit. *Suscepimus Deus misericordiam,* quia hoc est modernorum. Et potest verbum propositum intelligi de quadruplici templo, scilicet materiali, virginali, spiritali, & rationali.

De quadruplici templo intelligi potest.

Ad templum quidem materiale beata Maria hodie venit, & filium obtulit, & praesentavit, cum tamen non teneretur: nec quantum ad literalem legis iussionem; nec quantum ad spiritualem rationem; nec quantum ad mysticam significationem: Tres enim videbantur esse causae quare puer quadragesimo die in templo praesentabatur. Una erat literalis, quia lex praeceperat, ut mulier; quae suscepto semine masculinum perperisset ipsum quadragesimo die in templo praesentaret. Ista autem causa Christum non tangebatur, quia non erat conceptus ex humano semine, sed mystico spiramine. Secunda causa erat spiritalis, quia per hoc dabatur intelligi, quod Deus in templum suum spirituale, id est in animam, per gratiam spiritualem ingreditur, quando decalogus cum fide quatuor Evangeliorum ab homine observatur: Ista secunda ratio Christum similiter non tangebatur, quia plenitudinem gratiarum ab instanti suae conceptionis receperat. Tertia causa erat

Puer quare in templo praesentatus. Lev. 12.

quaedam ratio mystica; per hoc enim dabatur intelligi, quod sicut puer die quadragesimo ingrediebatur templum materiale, sic anima pueri quadragesimo die a conceptione, ut saepius ingrediebatur templum suum corporale: Ista tertia ratio similiter in Christo locum non habuit, quia corpus ejus per quadraginta dies formatum non fuit, sed in instanti fuit & corpus formatum, & anima infusa, & divinitas animae & carni unita; unde Gregor. in moral. Angelo nuntiante, & Spiritu sancto adveniente, mox in utero Verbum, mox intra uterum verbum, & caro. Quamvis igitur non teneretur, voluit tamen Christus se subicere legi per humilitatem, qui tamen erat supra legem per auctoritatem: In veteri enim testamento erant quidam in lege, qui ipsam legem servabant ex amore: Quidam sub lege, qui ipsam legem servabant ex timore: Quidam contra legem, qui neutro modo eam servabant. Supra legem autem nullus erat nisi Christus, qui legem dederat, & tamen voluit esse in lege, servando ipsam per spontaneam voluntatem, & sub lege subiacendo se ipsi per humilitatem; & non contra legem, sed pro lege implendo ipsam per evangelicam veritatem, qui tamen erat supra legem per divinam potestatem.

Humilitas Christi.

Secundo potest intelligi de templo virginali de quo tria videnda sunt. Primo quare virgo dicatur templum, quare medium, & qualiter in ejus medio divina misericordia sit suscepta. Dicitur autem templum quasi tenens amplum: Et ipsa habuit amplum affectum ad Deum diligendum, amplum uterum ad Deum capiendum, amplum intellectum ad Deum cognoscendum, amplum finem ad compatiendum. De ista quadruplici amplitudine bene dicitur: *Ego mater pulchrae dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctae spei.* Siquidem amplitudo charitatis ampliavit ejus affectum, ideo dicitur: *Mater pulchrae dilectionis.* Amplitudo timoris am-

Cur Virgo dicatur templum.

Eccl. 14.

pliavit ejus uterum ideo sequitur: *Et timoris*. Per hoc enim dæmonibus est valde terribilis. Amplitudo sapientiæ, & veritatis ampliavit ejus intellectum, ideo sequitur: *Et agnitionis*. Amplitudo pietatis ampliavit ejus sinum, ideo subditur: *Et sanctæ spei*.

Maria quare
dicitur me-
dium.
Psal. 73.

Dicitur autem medium nostræ salutis triplici ratione: Primo, quia est medium nostræ salutis, Psal. *Deus autem rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ*, id est in utero Virginis gloriosæ Mariæ, cujus caro non fuit simpliciter terra, sed medium terræ. Caro enim Christi fuit sine peccato concepta, & sine peccato nata, ideo fuit mons terræ: sed caro nostra cum peccato concipitur & cum peccato nascitur, ideo est vallis terræ. Caro autem beatæ Mariæ medium tenet: fuit enim cum peccato originali concepta, sed sine peccato nata, & ideo est collis, sive medium terræ. Secundo est medium nostræ reconciliationis, ideoque vocatur sol: *Electa ut sol*. Sicut enim sol habet tres planetas supra se, & tres infra se, & ipse est medius: Sic Virgo gloriosa beata Maria habet supra se in Trinitate tres personas, & infra se tres status salvandorum, scilicet virginum, continentium, & conjugatorum, & ipsa in medio constituta, ubi ipsam beatam Trinitatem reconciliat tribus statibus salvandorum. Tertio dicitur medium nostræ aspirationis, omnes enim sicut ad medium ad ipsam aspiciunt, & aspirant. Bernard. Ad ipsam sicut ad medium, sicut ad causam rerum omnium, sicut ad negotium singulorum respiciunt universi, & qui habitant in cælo & qui in inferno, & qui nos præcesserunt & nos qui sumus, & qui nos sequuntur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis. Qui in cælo sunt ut restituerentur, & qui in inferno sunt, ut eripiantur: Qui præcesserunt ut fideles prophetæ inveniantur, & qui sequuntur, ut glorificentur. In hoc igitur medio misericordia Dei est suscepta; olim quidem Dei misericordia habitabat in cælo: *Domine in cælo misericordia tua*: deinde inclusit se in Judæorum angulo, postmodum posuit se in virginis utero, tandem in nativitate diffusa est in toto mundo: *Misericordia Domini plena est terra*.

Psal. 55.

Psal. 32.

Heb. 10.

1. Col. 13.

Ibid.

Psal. 43.

Tertio potest exponi de templo spirituali, id est, de Ecclesia militante, quæ est medium inter synagogam & Ecclesiam triumphantem quantum ad cognitionem divinorum. In synagoga enim fuit cognitio umbratica: *Umbra enim habens lex futurorum bonorum, &c.* In Ecclesia triumphante est cognitio clara & aperta: *Tunc autem facie ad faciem*. In Ecclesia autem militante est quasi cognitio media, id est; speculativa. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*. In medio hujus Ecclesiæ misericordia Dei suscipitur, & invenitur: In synagoga enim de Dei misericordia erat magna carentia, unde conquerebantur prophetæ: *Quare faciem*

tuam avertis, &c. In judicio erit magna indigentia; unde dixerunt virgines sapientes fatuis: *Ne forte non sufficiat vobis & nobis, &c.* In inferno erit omnimoda carentia, ita quod dives modicum aquæ habere non potuit, modo autem est magna copia. *Apud Dominum misericordia & copiosa apud, &c.*

Matth. 25.

Psal. 129.

Quarto potest exponi de templo rationali, id est de viro justo, qui dicitur templum Dei vivi: *Vos enim estis templum Dei vivi*. In cujus corde non debet esse angulus, sed medium. Angulus enim habet impuritatem, obscuritatem, & curvitatem, ac quamdam singularitatem: Medium autem habet munditiam, evidentiam, rectitudinem & communiter: Christus igitur non habitat in angulo, sed in medio, quia est amator munditiæ, sapientiæ, intentionis rectæ, & conversationis gratæ. Ideo quatuor nominibus a Simeone nominatus est, scilicet *gloria, lumen, salutare, & pax*. Quia enim est gloria Dei requirit munditiam & puritatem; quia vero est lumen Dei requirit sapientiæ claritatem; quia est salutare Dei, requirit intentionis rectitudinem, nequaquam enim salutem tribueret, nisi intentionem rectam inveniret; quia est pax, requirit pacificam & communem conversationem: Et propter ista quatuor dicitur: *Serviamus Domino in sanctitate*, id est in mentis puritate, & *justitia*, id est in communi & pacifica conversatione. Justitia enim est virtus unicuique reddens quod suum est, *coram ipso* per rectam scilicet intentionem, *omnibus diebus nostris*, habendo sapientiæ illustrationem. *Tota enim vita sanctorum debet esse dies*, id est clara, & lucida, Dei scilicet sapientia illustrata.

Christi nomi-
na quatuor a
Simeone
data.

Luc. 1.

SERMO II.

Ubi assumpta verba in hac festivitate adimpleta ostenduntur.

Statim veniet ad templum sanctum suum Malach. 3.
Dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis, &c. Superius propheta agens de adventu præcursoris: *Ecce ego mittam Angelum meum*: immediate subdit; *& statim veniet ad templum*. In quibus verbis quatuor ponuntur. Primo enim ponitur tempus, quando veniet cum dicitur: *Statim veniet*. Secundo locus ad quem veniet, cum dicitur, *ad templum suum*. Tertio persona quæ venit, cum dicitur: *Dominator quem vos quæritis*. Quarto causa propter quam venit, cum subditur: *Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi verba fullonum*.

Notanda
quatuor hic.

Circa primum notandum, quod Christus statim secutus est Joannem, sicut sol statim sequitur

Mal. 4. sequitur Luciferum; Christus enim est sol:
 Job. 38. *Vobis timentibus nomen meum orietur sol
 justitiæ.* Joannes autem lucifer dicitur:
 Joan. 3. *Nunquid producis luciferum in tempore suo,*
 sicut sponsus sequitur paranympum. Chri-
 stus enim dicitur esse sponsus, Joannes autem
 Luc. 1. amicus, & paranympus sponsi: *Qui habet
 sponfam sponsus est. Amicus autem sponsi,
 &c.* Sicut Dominus statim sequitur suum
 præcursores; Christus enim fuit Dominus,
 Joannes præcurfor: *Praibis enim ante fa-
 ciem Domini, &c.* Sicut verbum statim
 Joan. 1. sequitur vocem suam; Christus enim est ver-
 bum: *In principio erat verbum,* Joannes
 autem vox, ut de hoc etiam ibidem dicitur:
Ego vox, &c.

Cur Maria
ad purifica-
tionem non
tenebatur.

Secundo ponitur locus ad quem venit cum
 dicitur: *Ad templum sanctum suum.* Virgo
 enim beata quadragesimo die ad templum ve-
 nit, & filium præsentavit, ut se purificaret,
 cum tamen ad hoc non teneretur, nec ratio-
 ne legis, nec ratione suæ puritatis. Non
 enim tenebatur ratione legis; Lex enim tria
 Levit. 12. supposebat, scilicet fractionem, ideo dixit:
Mulier quæ fractionem sonat. Seminum
 commixtionem, & ideo dixit: *Quæ suscepto
 semine.* Et assimilationem, quod scilicet ge-
 neret filium sibi similem in natura, ideo di-
 citur: *Peperit masculum.* In virgine autem
 non fuit fractio, sed integritatis illibatio:
 Non erat seminum commixtio, sed Spiritus
 sancti operatio; & quamvis filium genuerit
 sibi similem quantum ad naturam humanam,
 tamen fuit omnino dissimilis quantum ad na-
 turam divinam. Secundo non indigebat pu-
 rificatione ratione prolis, quia in Christo tri-
 plex erat natura purissima, scilicet divinitas
 lucida: *Candor est enim lucis æternæ, &c.*
 Sap. 7. Anima sanctissima: *Sortitus sum animam*
 Ibid. 2. *bonam;* & caro immaculata. *Veni ad cor-
 pus inco inquinatum.* Non etiam indigebat
 Ibid. purificatione ratione suæ puritatis; nam ipsa
 beata Virgo Maria erat a patre sanctificata:
 Psal. 45. *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus.*
 Luc. 1. A Spiritu sancto repleta: *Spiritus sanctus
 superveniet in te:* A filio imprægnata. *Quod
 enim ex te nascetur sanctum vocabitur, &c.*
 A tota Trinitate obumbrata: *& virtus al-
 tissimi obumbrabit tibi.* Non enim ipsa in-
 digebat purificatione, quæ portabat florem
 Cant. 1. amænum, scilicet illum de quo dicitur: *Ego
 flos campi;* balsamum odoriferum: *Cinamo-
 mum & balsamum aromatizans, &c.* Et
 Hebr. 1. splendorem divinum: *Qui cum sit splendor
 gloriæ, &c.* Vas autem plenum floribus re-
 cepit majorem amænitatem, plenum balsamo
 recepit majoris odoris suavitatem, plenum
 splendore recepit majorem claritatem, &
 quamvis non indigeret, voluit tamen purifi-
 cari ut ostenderet ejus humilitatem; & ut
 ostenderet paupertatem, ideo pauperum ob-
 lationem elegit; & ut ostenderet obedientiæ
 sanctitatem; & ut ostenderet conversationis
 communitatem. Bernard. Beata Virgo non

indigebat purificatione, sicut nec filius cir-
 cumcisione. Esto tamen inter fœminas sicut
 una earum, nam & filius tuus sic est in nu-
 mero puerorum.

Tertio ostenditur persona quæ venit, cum
 dicitur. *Et dominator, quem vos quæritis,*
& angelus testamenti quem vos vultis: &
 vocatur dupliciter, scilicet Dominus & An-
 gelus. Secundum autem Dionysium in lib.
 de divinis nominib. Dominus tria importat,
 scilicet præeminentiam, continentiam, &
 permanentiam. Ipse enim omnibus præemi-
 net: *Excelsus super omnes gentes Dominus.* Psal. 112.
 Omnia possidet & continet: *Dominabitur a* Psal. 71.
mari usque ad mare: Omnia potenter con-
 servat, & in suo dominio permanet: *Pote-* Dan. 7.
stas ejus potestas æterna. Ista autem tria
 Christus hodie occultavit, scilicet præeminen-
 tiam in eo, quod tanquam servus se legi sub-
 jecit: Continentiam, in eo, quod tanquam
 pauper oblationem pauperum elegit: Poten-
 tiam, in eo, quod tanquam infirmus ad
 templum perducere voluit in ulnis matris suæ:
 Vocatus est etiam angelus non ratione natu-
 ræ, sed ratione officii. Secundum autem
 Dionysium in libro de angelica hierarchia:
 Officium angeli est purgare, illuminare, &
 perficere. Istud triplex officium habuit Chri-
 stus, ideo Simeon vocat Christum salutare, *Angeli offici-
 um Christus habuit.*
 lumen & gloriam: Ipse enim purgat remit-
 tendo culpam, ideo dicitur *salutare.* Illu-
 minat dando cognitionem divinam, ideo di-
 citur *lumen.* Perficit deducendo ad cogni-
 tionem & consummationem æternam, ideo
 dicitur *gloria.*

Quarto ponitur causa propter quam venit
 & tangitur hic cum dicitur: *Ipse enim quasi*
ignis, &c. Ubi notandum, quod ipse ad Christum ad 4.
 quatuor venit, scilicet ad colandum aurum, venit. 1.
 & conflandum argentum, ad lavandum ve-
 stes ut herba fullonum, ad purgandum opera
 Levi, id est Dei ministrorum. In homine
 quidem sunt sapientia, eloquentia, & opera
 quæ facit quantum ad proximum, & opera
 quæ facit quantum ad Deum. Et ista sæpe
 habent aliquid imperfectionis; nam scientia
 habet inflationem, eloquentia habet va-
 rium sermonem: Opera quæ facimus quan-
 tum ad proximum, ostentationem: Opera
 quæ facimus quantum ad Deum, sæpe ha-
 bent remissionem. Ergo aurum scientiæ co-
 landum est ab omni inflatione: *Auro* Job. 28.
locus est in quo conflatur. Argentum elo-
 quentiæ est conflandum ab omni inutili ser-
 mone: *Aufer rubiginem de argento, &* Prov. 25.
egredietur vas purissimum. Opera quantum
 ad proximum sunt lavanda ab omni ostenta-
 tione: *Lavi te aqua.* Opera quantum ad Ezech. 16.
 Deum sunt purganda ab omni negligentia
 remissione, ideo dicitur: *Purgabit filios* Mal. 3.
Levi, & si filios Levi, multo fortius filios
Babylonis: Si in viridi ligno hæc faciunt, Luc. 23.
in arido quid fiet?

SERMO III.

Quatuor quæsitæ & literaliter, & mystice solvuntur.

Luc. 2.
Levit. 12.

Postquam impleti sunt dies purgationis B. Mariæ, &c. præceptum erat; quod mulier pariens masculum 40. die, pariens vero fœminam 80. ad templum cum puero, & puella irer. Præceptum etiam fuit; quod primogeniti Leviticæ tribus Deo offerrentur, aliarum vero tribuum redimerentur.

Circa hoc autem quatuor sunt quærenda: Primo quare Deus ordinavit quod puer 40. die templum ingreditur; quod quidem fit ut ostendatur, quod 40. die fit ingressio in quolibet templo: nam & puer in 40. die, ut sæpius ingreditur templum suum corporale. Deus post 40. dies ingreditur templum suum spirituale, id est animam, quando scilicet decalogus cum fide quatuor Evangeliorum servatur. Homo justus completis 40. diebus in præseni vita, quæ per 40. dies designatur, in templum ingreditur cæleste.

Purific. dies quare in fœmina duplicantur.

Gen. 3.

Secundum quæritur, quare dies duplicantur in pariente fœminam, quod dicitur fieri triplici de causa: Prima est, quia mulier duo peccata commisit, quia & superbivit, & vetitum pomum comedit; ideo duplici pœna fuit punita, quia & sub viro humiliata, & in fructu ventris punita. Vir autem unum peccatum commisit, quia vetitum pomum comedit; & ideo in acquirendo cibum punitus fuit, cum dicitur: *In sudore vultus tui vesceris pane, &c.* Quia unum peccatum commisit, sic punitus est una pœna extra uterum: quia vero mulier dupliciter peccavit, duplicata est ejus pœna tam extra uterum, quam in utero. Secunda causa est, quoniam per virum significantur opera fortia; & ista indigent una & levi purgatione, quoniam aliquando fiunt cum aliqua negligentia: *De negligentia tua purga te cum paucis.* Per mulierem intelliguntur infirma, & carnalia; & ista indigent duplici purgatione, una quia mala, alia quia male fiunt. Tertia causa est; fœminarum quædam pariunt masculum, id est opera virtuosa, & tales post 40. dies, id est præsentem vitam, in templum cæleste ingrediuntur. Aliæ pariunt fœminas, id est opera quidem bona, tamen cum negligentia facta: Talium ingressus in templum cæleste differtur, donec in purgatorio crucientur. Aliæ sunt steriles quæ secundum legem erant maledictæ; & istæ sunt quæ a bono opere torpescunt: Tales steriles maledicuntur. *Esurivi, & non dedistis mihi manducare, &c.* Et sequitur: *Ite maledicti in ignem, &c.* Aliæ sunt quæ pariunt monstra, id est mortalia peccata; de quibus monstris dicitur: *Gigantes erant super terram, qui*

Matth. 25.

Gen. 6.

tamen postmodum in diluvio sunt submersi: nam tales in inferni baratro submerguntur.

Tertio quæritur: quare primogeniti potius, quam alii duo offerebantur; quod quidem fit triplici de causa. Primo ad innuendum, quod Deus est causa prima, & principium omnium operum: *Domine omnia enim opera nostra operatus es nobis.* Et sicut Deus est principium omnium, a quo omnia debemus cognoscere, ita est finis omnium, ad quem omnia debemus referre: *Ego sum alfa & omega, principium & finis.* Secunda causa est ad innuendum, quod Deus occidit primogenita Ægyptiorum; per quod datur intelligi, quod Deus non tantum est principium omnis boni, sed etiam est destructor omnis mali: *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me.* Et sicut filii Israel non sunt liberati a servitute Ægyptiaca, nisi quando interfecti sunt Ægyptiorum primogenita, sic nec homo a potestate Diaboli liberatur, nisi quando omnia peccata occidentur. Tertia causa ad innuendum quod Deus reservavit primogenita Judæorum, per quod datur intelligi: quod Deus non tantum est principium omnis boni, & destructor omnis mali, sed & conservator, & perfector boni: *Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.*

Primogeniti in lege quare offerebantur.

Isai. 26.

Apoç. 1.

Isai. 43.

Phil. 2.

Quarto quæritur de istis primogenitis; nam primogenitorum quædam Deo simpliciter offerebantur, ut primogenita levitarum: quædam offerebantur, sed postmodum redimebantur, ut primogenita aliarum tribuum: Quædam commutabantur, ut primogenita asini, quæ commutabantur in ovem: Quædam occidebantur, ut primogenita canum. Est igitur quoddam primogenitum quod Deo est solum offerendum, scilicet intentio: Omne enim opus intentio præcedit, & ideo ipsa intentio quoddam primogenitum est. Istud autem primogenitum, scilicet intentionem Deo solum debemus offerre simpliciter, quia in nostris operibus non nostram, sed Dei gloriam debemus intendere: *Gloriam meam alteri non dabo.* Est aliud primogenitum quod Deo offertur, sed postmodum nobis relinquitur, scilicet voluntas: Omne enim quod agimus voluntas præcedit; & ideo ipsa voluntas quoddam primogenitum est. Ipsam autem voluntatem Deo offerre, & consecrare debemus: Sed tamen in nostra postetate eam ab ipso recipimus, quia alias opera nostra non essent meritoria nisi essent voluntaria: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.* Est aliud primogenitum quod est commutandum, sicut fatuitas asinina commutanda est in simplicitatem ovinam: Opera enim fatuorum præcedit fatuitas; & ideo ipsa fatuitas quasi primogenitum est in ipsis: *Nolite pueri effici sensibus, ecce fatuitas asinina; Sed malitia parvuli estote, ecce simplicitas ovina.* Est aliud primo-

Primogenita diversa.

Intentio Deo offerenda.

Isai. 42.

Eccl. 15.

1. Cor. 14.

Eccl. 15.

primogenitum quod est simpliciter occidendum sicut mala suggestio inimici, quæ est principium omnium peccatorum, & ideo est quoddam primogenitum: Ista enim instat canis mentem mordet per consensum, lacerat trahendo ad opus malum, & foedat dum per consuetudinem animam in peccatis, & in putredine peccati jacere facit: *Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris.* Caput colubri est suggestio diaboli, qui est nequam, quia est principium omnium subsequen- tium malorum: Ira mulieris est effrenata concupiscentia malorum sensualitatis. Sed suggestio dæmonis est occidenda, & concupiscentia sensualitatis sub rationis imperio subjuganda, &c.

SERMO IV.

De tribus personis, quæ ad hanc conveniunt solemnitatem.

Luc. 2.
3. persona.

Cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, Ad celebrandam præsentem solemnitatem tres personæ principaliter convenerunt, scilicet Simeon cum obviacione, & portatione, unde dicitur: *Senex puerum portabat, &c.* Jesus cum oblatione, & Maria cum purgatione.

Puer Jesus a
quatuor per-
sonis in tem-
plum fuit por-
tatus.

Simeon igitur puero obviavit, & ipsum in ulnis portavit secundum Gloss. Puer Jesus a quatuor personis tunc portatus fuit, scilicet a B. Maria, a Joseph, a Simeone, & ab Anna: Per quos quatuor datur spiritaliter intelligi, quod Christus per gratiam a quatuor personis portatur. Primo ab illis qui habent pœnitentiam amaram, qui significantur per Mariam; taliter portabat Apostolus qui dicebat: *Ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Exeamus igitur ad eum extra castra improprium ejus portantes.* Improperium Christi sunt afflictiones, quas patimur propter Christum, quæ ab insipientibus improprium reputantur: *Sicut portavimus imaginem terreni, scilicet culpam, portemus & imaginem celestis, id est pœnam.* Secundo portatur ab illis qui habent operationem continuam, quæ significatur per Joseph, qui interpretatur augmentum; tales ab adolescentia incipiunt, & usque in finem non deficiunt: *Bonum est viro cum portaverit jugum Domini ab adolescentia sua.* Tales enim non retrocedunt ut frigidi, nec subsistunt ut tepidi, sed proficiunt, ut ferventes & calidi: *Utinam frigidus esses, aut calidus, &c.* Tertio portatur ab illis qui habent etiam in adversis longanimitatem, & perseverantiam, quæ significantur per Simeonem, qui habuit in expectando longanimitatem, & perseverantiam: *Subjice humerum tuum, & porta illam, scilicet divinam sa-*

Gal. 6.
Ibid. 5.

Hebr. 13.

1. Cor. 15.

Thre. 3.

Apoc. 3.

Eccl. 6.

pietiam. Quidam subjiciunt os, qui sciunt alios inducere ad pœnitentiam. Quidam digitos, qui aliqualem, seu modicam habent patientiam: quidam manum sinistram, qui sunt patientes in parvis tribulationibus, & adversis: quidam manum dexteram subjiciunt, qui sunt patientes in prosperis: quidam humeros, qui patientiam portant in gravibus tribulationibus & pœnis. Quarto portatur ab illis, qui habent puritatem, & munditiam, qui significantur per Annam, quæ munditiam & continentiam servavit; portant enim Christum, qui habent munditiam corporis: *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Qui habent puritatem mentis; unde sponsa invitat sponsum dicens: *Lectulus noster floridus.* Qui habent claritatem honestæ conversationis, sicut habuerunt virgines sapientes, quæ habuerunt oleum nitidæ conscientie cum lumine claritatis & conversationis honestæ.

1. Cor. 6.

Cant. 1.

Secundo in hac solemnitate fuit Jesus cum oblatione; obtulerunt enim eum Domino, & pro eo unum par turturum, vel duos pullos columbarum: Non enim obtulerunt agnum propter paupertatem, sive propter veritatem, quia verum agnum offerebant, sive propter mysticam significationem, ut scilicet secundum Glossam: Qui non potest offerre agnum innocentie, ad lachrymas currat pœnitentie, quæ significatur per columbas, & turtures quæ pro cantu habent gemitum. Notandum quod Christus quadrupliciter fuit oblatum. Primo a patre in mundo. *Misit Deus filium suum factum ex muliere.* &c. Secundo a mundo ipsi Deo sicut hodie, ad innuendum quod ea, quæ a Deo recipimus, ipsi Deo reddere debeamus: *Tua autem sunt omnia: & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.* Tertio a seipso in crucis patibulo: *Se-*

Christus qua-
drupliciter
fuit oblatum.
Gal. 4.

1. Paral. 29.

Hebr. 9.

Mal. 1.

Tertio in hac solemnitate fuit Maria cum purificatione quæ non indigebat purificari, quia tota purissima fuit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Ipsa enim fuit pulchra, quia in utero sanctificata: fuit tota pulchra, quia omnibus virtutibus & gratis fuit illustrata: fuit Dei amica, quia a Dei filio adamata: fuit sine macula, quia ab omni peccato immunis fuit effecta. Nos autem non sumus pulchri, quia multorum peccatorum deformitatibus foedati: Nec toti pulchri, quia multis defectibus sumus circumdati: Nec sine macula, quia multis venialibus sumus resperfi: nec sumus certi, quod sumus Dei amici, quia nescimus an amore, an odio simus digni. Fiebat autem ista purificatio per agnum, aut per turtures, aut per duos pullos columbarum; Illi enim vere purificantur, qui habent innocentiam, qui signi-

Cant. 4.

Purificatio
quomodo
penda.

Psal. 25. significantur per agnum: *Ego autem in innocentia mea, &c.* Qui habent vitam contemplativam, qui significantur per turturem quæ est avis solivaga. Qui habent vitam activam, qui significantur per columbam, quæ gregatim volat. Utraque autem avis bina ponitur, & utraque gemitum pro cantu habet: Contemplativa enim debet habere oculum duplicem, unum quo contemplerur cælestia ad desiderandum, alium quo videt terrena ad despiciendum: *Ascendunt usque ad celos, & descendunt usque ad abyssos, &c.* Activa autem debet habere duplicem actum, unum erga se ad sui correctionem: *Exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Alium erga proximum, ad ejus ædificationem. *Sic luceat lux vestra, &c.* Et utraque habet duplicem gemitum. Contemplativa enim debet habere gemitum amoris, pro desiderio cælestis patriæ: *Ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes.* Et devotionis pro consideratione passionis Dominicæ: *Idcirco ego plorans, & oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator.* Similiter activa debet habere gemitum compunctionis pro peccatis propriis: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacbrymis meis stratum meum rigabo.* Et compassionis pro alienis miseriis: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacbrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei, &c.*

SERMO V.

Quare candelæ accensæ in hac festivitate ferantur, ratio triplex.

LUC. 2. **L**umen ad revelationem gentium, &c. Quia Simeon lumen Christum vocavit, ideo consuetudo inolevit in Ecclesia, ut hodie lumina deferamus: Sicut enim hodie ipsa Maria, Joseph, Simeon, & Anna, lumen processionaliter in templum deduxerunt, sic nos candelas accensas usque ad Ecclesiam processionaliter bajulamur. **Notandum,** Notandum autem, quod istius observantiæ, & consuetudinis triplex fuit ratio: Una literalis, alia spiritualis, tertia moralis.

5. Festa celebrabant Romani in hoc mense. Literalis quidem ratio est, quoniam Romani olim in hoc mense tria festa luminaria celebrabant: Primum in honorem Proserpinæ, secundum in honorem Febræ, tertium in honorem totius curiæ infernalis: siquidem secundum eorum fabulas Proserpinam speciosam puellam flores colligentem Pluto Deus infernalis concupiscens rapuit, & accipiens in sponsam, Deam fecit. Mulieres ergo Romanæ tota nocte eam cum luminaribus quærentes, responsum acceperunt, quod Pluto eam rapuit, & in sponsam accepit. Singulis igitur annis mulieres Romanæ in Kalendis Febr. lumina deferebant tota nocte, in memoriam Proserpinæ raptræ, & in Deam Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

translatæ. Secundo in honorem fecerunt Febræ, & in festo ejus, nam ipsa fuit mater Martis, unde & mensem istum suo nomine vocaverunt: & de lustro in lustrum, id est, de quinquennio in quinquennium totam urbem cum luminaribus ob sui honorem lustrare consueverunt. Tertium festum luminarium in hoc mense faciebant in honorem omnium Deorum infernalium, ut scilicet ipsos placarent, & ad misericordiam inducerent, quod animas suorum defunctorum mitius punirent. Quia vero difficile est assueta relinquere, Romani etiam postquam fidem Christi receperunt, ista festa luminarium adhuc in Februario faciebant, ideo Gregor. Papa istud festum in honorem matris luminis transtulit, ut in ejus honorem deferamus lumina, quæ nobis genuit verum lumen. Et jam non fiat ad honorem Proserpinæ sponsæ Dei infernalis, sed ad honorem sponsæ Dei cælestis: nec jam fiat ad honorem Febræ matris Dei belli, sed ad honorem matris Dei pacis. Jam non fiat ad honorem curiæ dæmonum, sed ad Reginæ omnium Angelorum: & merito translatio ista facta est. Honorabant igitur Romani Proserpinam, ut sic a suo sponso acquirerent gratiam; honorabant Februm, ut sic a filio suo impetrarent victoriam; honorabant dæmones animas punientes, ut inclinarent ad misericordiam: Sed ista tria a matre Dei recepimus, scilicet gratiam, misericordiam, & victoriam; & ideo cantat Ecclesia: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, &c.* Ipsa enim vivis dat gratiam, ideo dicitur: *Maria mater gratiæ.* Defunctis impetrat misericordiam, ideo subditur: *Mater misericordiæ.* Et universali Ecclesiæ de hostibus obrinet victoriam, ideo subditur: *Tu nos ab hoste protege.*

Secunda causa est spiritualis; & ista est duplex, Prima est ex parte Virginis, alia ex parte Christi; nam ex parte Virginis ideo candelas deferimus, ad innuendum quod purificatione non indigebat, quæ tota rutilabat, & splendebat. Significantur per candelam accensam quatuor prærogativæ, quæ in ipsa fuerunt, scilicet virginitas in carne, quæ significatur per ceram, quæ generatur ab ape sine corruptione: Puritas in mente, quæ intelligitur per lychnium. *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus.* Sanctificatio in utroque, quæ intelligitur per benedictionem candelæ. *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus.* Divinitas in ventre, quæ significatur per lumen, *Mulier amicta sole, &c.* Alia ratio spiritualis ex parte Christi accipitur; quæ quidem intelligitur, vel significatur per candelam ratione compositionis: Componitur quidem candela ex cera, lychnio, & lumine. Sic Christus constat ex carne sine semine generata, ex anima candore innocentium adornata, & luce divinitatis carne unita. *Dilectus meus candidus, propter animam candidam: Rubicundus, propter virginitatem fulgidam: Electus ex millibus,*

Quamodo ista festa translata sint ad festum B. Virg.

Intentio Romanorum in colendo.

Per candelam accensam quid denotetur.

Psal. 44.

Psal. 45.

Apoc. 12.

Cant. 5.

M

propter

propter carnem sine peccato genitam. Significatur & Christus per istam candelam ratione consumptionis. Sicut enim candela semetipsam consumit in nostrum servitium, & Christus in nostrum obsequium consumpsit carnem per attritionem: *Attritus est propter scelera nostra.* Sanguinem per effusionem: *Ossa mea sicut cremum aruerunt.* Sicut enim in cremio nihil remanet pinguedinis. sic & in corpore Christi nihil remansit sanguinis. Animam per tristitiam & dolorem: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Substantiam corporalem usque ad denudationem: *Diviserunt sibi vestimenta mea, &c.* Vitam corporalem per abbreviationem: *Præcisa est velut a texente vita mea, &c.*

Tertia ratio est moralis; & circa hanc tria sunt videnda. Primo quid per illam candelam accensam significetur: secundo qualiter posset custodiri, ne extinguatur: tertio quæ impediunt ne extincta iterum reaccendatur. Significatur autem moraliter per illam candelam, quod homo debet habere vitam sanctam, & famam bonam: Sanctam enim vitam faciunt opera bona, fides recta, & intentio sincera. Operatio autem bona intelligitur per ceram, quia sicut cera a rore cælesti gignitur, sic & bona nostra a Deo tantum habentur: *Opera nostra operatus es nobis.* Fides intelligitur per lumen, quia sicut cera sine lumine non lucet, sic & nostra operatio sine fide Deo non placet; *Sine fide impossibile est Deo placere.* Intentio significatur per lychnium, qui quidem est occultus, candidus &

luminis bajulus, quia intentio nostra debet esse occulta a laude humana, & candida & pura, & operum nostrorum coram Deo bajula, juxta illud: *Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.* Significatur etiam qualis debet esse homo in fama: Candela enim accensa lucet, fœter extincta, occulta non lucet; Sic sancti viri lucent aliis per exemplum: *Sic luceat lux vestra coram hominibus.* Pigri se occultant per torporem & otium; *Neque accendunt lucernam & in abscondito ponunt, &c.* Sed mali fœtent per opus malum: *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Circa secundum notandum, quod tria sunt, quæ custodiunt candelam ne extinguatur, scilicet quando absconditur a vento, quando aliis candelis associatur, & quando eis sufficiens pabulum ministratur. Qui ergo non vult extinguere, abscondatur a vento laudis humanæ, aggregetur & uniatur congregationi sanctæ, & habeat pabulum orationis continuæ. Circa tertium nota quod tria sunt, quæ impediunt ne candela extincta reaccendatur, scilicet remotio, humectatio, & grossi corporis interpositio. Multi ergo sunt qui non accenduntur, sive quia prædicatoribus non appropinquant, nec adjunguntur: *Qui appropinquant pedibus ejus accipient de doctrina illius.* Sive quia aquis deliciarum humectantur: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.* Sive quia amor terrenorum in eis interponitur: *Sollicitudo sæculi istius, & fallacia divitiarum suffocat verbum.*

DE SANCTA AGATHA.

SERMO I.

De quadruplici ejus fortitudine.

Prov. 31.

Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum, gustavit, & vidit quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus. Laus magna est in muliere animi fortitudo, quia ex animi fortitudine bona causantur in muliere; & paucae habent istam fortitudinem, ideo dicebat Salomon: *Mulierem fortem quis inveniet?*

Ibid.

B. Agatha quadruplex fortitudo.

Beata autem Agatha quadruplicem fortitudinem habuit, & ideo omni laude digna fuit. Prima est, quia sexum fragilem virtute animi superavit, cum dicitur: *Accinxit fortitudine lumbos suos.* Secunda est, qua contra mundi & tyranni sævitiam pugnavit &

vicit, cum dicitur: *roboravit brachium suum.* Tertia est qua præ Dei dulcedine, omnia delectamenta & oblectamenta mundi despexit, cum dicitur: *Gustavit & vidit, &c.* Quarta est, qua in morte per martyrium triumphavit, cum dicitur: *Non: extinguetur in nocte lucerna ejus.*

Prima igitur fortitudo fuit, quia sexum fragilem virtute animi superavit: Magnam quidem animi virtutem habuit ex eo quod in Christo per fidem fuit fundata, ex eo quod in Christo per charitatem solidata fuit, ex eo quod fuit instar saxi firma effecta, & instar ferri indominabilis habita. De duobus primis ipsa dicit: Mens mea supra petram solidata est, & in ipsa firmata, & fundata. De duobus sequentibus Affrōdisia ait: Facilius possunt saxa molliri, & ferrum in plumbi molliem converti, quam ab intentione Christiana mens istius Puellæ revocari. Tyrannus

4. Telis peti-
ta fuit S. A-
gatha.

Matth. 7.

Ephes. 3.

Isai. 59.

Ezech. 3.

nus enim, & diabolus quatuor telis ipsam vo-
luerunt superare, scilicet minis, ut eam de-
terrere: promissis, ut eam allicerent, ten-
tationum jaculis, ut animam perforarent, &
tormentis & suppliciis, ut eam confringe-
rent: Sed minis non potuit deterreri, quia
supra fundamentum fidei fortissimæ erat fun-
data: *Descendit pluvia & venerunt flumina,
& flaverunt venti, & non cecidit: funda-
ta enim erat supra petram.* Nec promissis
potuit allici, quia super Jesum Christum per
charitatem erat solidata & radicata: *In cha-
ritate radicati,* &c. Nec temptationum jaculis
potuit perforari, quia tota fuit ferrea, id est
lorica Dei induta: *Indutus est justitia ut lo-
rica.* Nec tormentis potuit frangi, quia to-
ta fuit saxeæ & adamantina effecta: *Ut ada-
mantem & silicem dedi faciem tuam.*

Agatha cer-
tamina.

Matth. 25.

Joan. 17.

Job. 33.

Hest. 15.

Matth. 6.

1. Tim. 2.

Secunda fortitudo fuit, quia contra mun-
di & tyranni sævitiam pugnavit & vicit, cum
dicitur: *Roboravit brachium suum,* &c.
Quadruplici namque acie tyrannus contra
eam pugnavit, quia fecit eam in equleo ex-
tendi, in mamilla torqueri, in carcere ob-
scuro recludi, & inter testas & carbones vo-
lulari: Sed inter primam aciem, scilicet pœ-
nam equulei vicit consideratione æternæ remun-
erationis, unde ait: Ego in his pœnis tan-
tum delector, sicut qui bonum nuntium au-
dit, & qui videt quod diu desideravit, vel
qui multos thesauros invenit, nec potest ani-
ma mea paradysum intrare, nisi feceris dili-
genter corpus meum a carnificibus cum coro-
na martyrii attrectari. Ex quibus verbis ha-
berur, quod ipsa merito passionis sperabat se
audire bonum nuntium, id est bonam auditi-
onem & beatam, qua dicitur: *Venite be-
nedicti patris mei,* &c. Sperabat se videre
amicum, id est recepturam Dei visionem,
sciens, quod ibi est tota merces: *Hæc est vi-
ta æterna,* &c. Totaque lætitia sua: *Videbit
faciem ejus in júbilo.* Tota dilectio sua: *Fa-
cies tua plena est gratiarum.* Sperabat se
invenire celestem thesaurum, de quo dicitur:
*Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra,
sed thesaurizate vobis thesaurum in cælo.*
Thesaurus autem mundi, aut in seipso con-
sumitur, ideo dicitur: *Ubi erugo:* Aut in
morte relinquitur, ideo dicitur, *& tinea:*
Aut violenter aufertur, ideo dicitur, *ubi fu-
res.* In cælo autem nulla erit consumptio:
Ubi vera æternitas, ubi nulla mors, ubi ple-
na immortalitas, nullus timor, ubi plena se-
curitas. Sperabat se recepturam coronam re-
galem: *Non coronabitur nisi qui legitime
certaverit,* quia fortiter, latanter, fideliter
& utiliter. De his quatuor dicitur in Legen-
da. Mentem sanctam, scilicet habuit, ecce
quia certavit fortiter: sanctam, id est firmam:
Spontaneam Deo, scilicet se exhibuit, ecce,
quia latanter certavit: Honorem Deo dedit.
ecce quia fideliter: Et patriæ liberationem
fecit, ecce quia utiliter. Secundo habuit
certamen, quia fuit in mamilla torta; illud
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

certamen vicit ex triplici consideratione, cum
ait: Ego habeo mamillas integras intus in
anima mea, quas ab infantia Domino conse-
cravi. Mamillæ enim sunt intellectus, &
affectus: ipsa igitur mamillas integras ha-
buit; scilicet sinistram, qua Deum cognovit
per fidem; & dexteram, qua ipsum amavit
per devotionem: & istas mamillas habuit
consecratas, quia & intellectum posuit circa
utilia investiganda, & affectum circa celestia
diligenda; & istas mamillas consecravit
Deo; non ab ipsa senectute, sed ab infantia:
Bonum est viro cum portaverit jugum Do- Thren. 3. 27.
mini ab adolescentia sua. Tertio fuit in ob-
scuro carcere clausa; & contra istud certa-
men Petrus Apostolus dedit sibi triplex auxi-
lium, scilicet splendorem eximium; quia si-
cut dicitur: *Quæ societas luci ad tenebras?* 1. Cor. 6. 14.
dulce alloquium: *Nonne ardorem refrige-* Eccl. 15. 10.
rabit vos; sic & verbum melius quam da-
tum; & celeste medicamentum, quia ma-
milla fuit sibi restituta: *Unguentarius faciet* Eccl. 38. 7.
pigmenta suavitatis. Quartum certamen
est, quia fecit eam inter testas & carbones
volulari: Contra istud certamen habuit adju-
torium omnia elementa; nam terra tremuit,
aer coruscavit, aqua tyrannum absorbit,
ignis erupit: *Pugnabit cum illo orbis terra-* Sap. 5. 21.
rum contra insensatos.

Tertio præ dulcedine Dei omnia mundi
oblectamenta despexit, cum dicitur: *Gusta-
vit & vidit.* Beati qui sunt in patria, sunt
Dei nomine insigniti: *Habentes nomen ejus,* Apoc. 14. 1.
& nomen patris ejus. Sunt in fonte cæle-
stis refrigerii positi: *Quoniam apud te est* Psal. 35.
fontis vita, &c. Sunt in multitudine dulce-
dinis repleti: *Quam magna multitudo dul-* Psal. 30.
cedinis tuæ Domine. De hac triplici pleni-
tudine B. Agatha triplicem gustum recepit,
scilicet nomen Dei virtuosum, rorem salvifi-
cum, & Spiritum sanctum, unde ait: Si fe-
ras promittis, audito Christi nomine mansue-
scunt. *In nomine meo demonia ejicient.* Si Marc. 16.
ignem adhibeas, de cælo rorem mihi salvifi-
cum Angeli ministrabunt: *Fecit medium* Dan. 3.
fornacis, quasi ventum roris flantem. Si
plagas ingeras, habeo Spiritum sanctum per
quem despicio universa: *Secundum multitu-* Psal. 39.
dinem dolorum meorum, &c.

Quarto in morte per martyrium trium-
phavit, cum dicitur: *Non extinguetur in* Agatha mu-
nocte lucerna ejus; non enim in nocte, id coruscavit.
est in morte extincta fuit, sed multiplici ra-
dio coruscavit. Primo radio magnæ reveren-
tiæ & dignitatis, quia Deus de ipsa curam
habuit specialem, singularem, atque genera-
lem; unde ipsa ait, cum deberet decapitari: *Multa cura*
Domine Jesu Christe, qui me creasti, ecce circa san-
cura generalis: Qui me ab infantia custodisti, etam Aga-
ecce cura specialis: Qui corpus meum a pol- tham.
lutione servasti, ecce cura singularis. Secun-
do fulsit radio puritatis, quia Deus ab ipsa
omnem amorem illicitum resecauit, scilicet
amo-

amorem carnalem dicens, Corpus meum a pollutione servasti, amorem terrenum dicens: Et tulisti a me amorem sæculi; amorem proprium dicens: Qui me tormenta vincere fecit. Et perduxit ipsam ad amorem æternum, unde ait: Jube me ad tuam misericordiam pervenire. Tertio fulsit radio sanctitatis, quod notatur cum dicitur: Mentem sanctam spontaneam. Ipsa enim quantum ad se fuit valde pura; ideo dicitur, mentem sanctam; in Dei servitio valde devota, ideo dicitur, spontaneam; fuit Deo valde grata, ideo dicitur, honorem Deo; & proximo valde fructuosa, ideo dicitur, & patriæ liberationem. Quarto fulsit radio pietatis, quia data est nobis in advocatam, unde ipsa ait Luciae: Sicut per me civitas Cathanensium sublimatur a Christo, &c. Ipsa enim tanquam advocata liberavit patriam suam ab incendio ignis, a cultura dæmonis, & liberavit quotidie a periculis universis: ipsa enim tanquam fidelis advocata pro nobis intercedit ardenti voto, juxta illud: *Et nunc hic sumus orantes pro vobis*. Grandi merito. August. Immenſa Dei bonitas, & pietas sanctorum merita nostra vult esse suffragia. Et sanguine pretioso, sicut de sanguine Christi: *Accessistis ad sanguinis asperſionem melius loquentem quam Abel*. Quinto etiam fulsit radio potestatis; ostendit enim se habere potestatem super corpora, quia ea sanavit; super animas, quia eas convertit; super creaturas, scilicet superiores, quia Deus ad ipsam angelos de celo destinavit; super inferiores, quia terram tremere fecit; & super medias, quia ignem accensum extinxit, aerem etiam dum esset in carcere coruscare fecit.

SERMO II.

In quo B. Agatha ab angelica affinitate, a profunda humilitate, & pœnarum acerbitate commendatur.

Cant. 3.

Soror nostra parva est, & ubera non habet. Possunt hæc verba esse Angelorum beatam Agatham a tribus commendantium. Primo ab angelica affinitate, cum dicitur; *Soror nostra*: Secundo a profunda humilitate, cum dicitur, *Parva est*: Tertio a pœnæ acerbitate, cum dicitur, & *ubera non habet*.

Agatha participat cum Angelis in 3.

Circa primum notandum, quod in Angelis tria sunt, in quibus B. Agatha eis fuit affinis: Prima est innata virginitas; Beata autem Agatha & si non habuit virginitatem innatam, habuit tamen per gratiam acquisitam, unde Ambrosi. Major est victoria virginum, quam Angelorum; Angeli enim sine carne vivunt; homines etiam in carne triumphant. Magnum igitur est quod fœmina in merito sanctitatis æquiparetur viris: *Equitatu meo*

in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. Majus quod præponatur viris: *Amen Matth. 21. dico vobis, quod meretrices præcedent vos in regnum Dei. Omne masculinum excipiet mulier, & est filia melior filia*. Maximum quod æquiparetur Angelis: *Statura tua assimilata est palmæ*, id est celsitudini angelicæ. Beata autem Agatha in merito sanctitatis angelis & multis sanctis æqualis extitit & multos excellit; & per virginitatem se angelis sociavit. Ejus autem virginitas quadrupliciter fuit commendabilis. Primo, quia servavit eam cum pulchritudine; fuit enim valde pulchra & speciosa, cum tamen ipsa pulchritudo multis mulieribus consueverat esse causa ruinæ: *Circulus aureus in navibus suis mulier pulchra, & fatua*. Secundo eam servavit cum juventute, cum ætas juvenilis lasciva sit: *Adolescentia, & voluptas vana sunt*. Tertio servavit eam rogata, & promissionibus sollicitata, cum tamen preces, & promissiones sæpe inclinent animos puellarum. Quarto servavit eam minis exterrita, & suppliciis cruciata: Gregor. Quid nos barbari & debiles in judicio dicemus, qui ire ad cælestia regna puellas per ferrum videmus, quos ira superat superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat? Secundo in angelis est fervens charitas: *Qui facit angelos suos spiritus & ministros suos ignem urentem*; & in hoc beata Agatha affinis eis fuit, quæ Christum ferventer dilexit; cujus triplex est signum. Unum est, quia propter ejus amorem omnia terrena contempsit, unde ipsa ait: *Qui abstulisti a me amorem sæculi. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, &c*: Secundum est, quia ipsum semper in corde & in ore habuit, unde ait: *quamdiu vixero ipsum corde semper, & labiis invocabo. Ex abundantia cordis os loquitur*. Tertium est, quia libenter, & glorianter pro ipso tormenta sustinuit, unde dicitur: *Agatha lætanter & glorianter ibat ad carcerem, &c*. Tertio in angelis est magna stabilitas: *Solidissimi quasi ære fusi sunt*; & in hoc ipsa fuit eis affinis, quæ super Christum fuit fundata & solidata, unde dixit: *Mens mea super petram solidata est, & in Christo fundata*: Verba vestra venti sunt, promissiones vestræ pluvie sunt, terrores etiam vestri flumina sunt, quæ quantumcunque impugnant fundamenta, tamen domus meæ cadere non valebunt. Ipsam enim dejicere non potuerunt nec pluvia, id est examinatio cælestium flagellorum, nec venti, id est tentationes dæmonum; nec flumina, id est violentiæ tyrannorum. Vel dici potest, quod ipsam dejicere non potuerunt, nec tentationes dæmonum graves & apertæ, quæ sunt quasi flumina; nec graves & occultæ, quæ sunt quasi pluvie; nec leves & apertæ, quæ sunt quasi venti: venti enim occulti sunt quantum ad originem, sed aperti sunt quantum ad effectum.

Agatha virginitas quadrupliciter commendatur.

Prov. 11.

Eccl. 11.

Psal. 103.

Triplex amoris signum.

Cant. 3.

Matth. 12.

Fortitudo Agathæ.

Job. 17.

Cant. 1.

Secun-

SERMO III.

In quo a pœnarum quas sustinuit acerbitate, a pœnarum Christi meditatione, atque ab earundem voluntaria perpeffione commendatur.

Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi Cant. 1.
inter ubera mea commorabitur. Beata Agatha multa pro dilecto suo passa fuit, qui pro ipsa multa passus fuit; & ideo pœnas dilecti inter ubera sua portavit per meditationem & tormenta propria: inter ubera cordis sui portabat magnanimitate per voluntariam perpeffionem: Commendatur autem in verbis prædictis a tribus.

Primo a pœnarum acerbitate, quas pro dilecto sustinuit, cum dicitur: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Circa quod notandum, quod dilectus habuit magnum fascem virtutum, & magnum fascem pœnarum: fuit enim tanquam pratum repletum floribus omnium virtutum: *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni.* Gen. 27. De isto magno fascie florum virtutum dilecti, beata Agatha quosdam flores collegit, & sibi fasciculum fecit: Collegit enim lilium pudicitiae, violam conversationis sanctae, quia ejus conversatio semper erat in cælis, & rosam patientiae: *O quam pulchra est casta generatio; ecce lilium pudicitiae.* Sap. 4. *Cum charitate, ecce splendor conversationis sanctae.* *Immortalis est enim memoria illius, ecce constantia sapientiae.* Quia sic dicitur: *Patientia pauperum non peribit in finem.* Psal. 9. Secundo dilectus habuit magnum fascem pœnarum, de quo magno fascie beata Agatha quædam ligna passionum extraxit & sibi fasciculum fecit. Primum lignum est, quia fuit alapis cæsa; & istud extraxit de magno fascie dilecti, qui in facie fuit velatus, percussus & consputus: Libenter ergo voluit faciem suam percuti, cito turpandam corrosione vermium, ex quo illa facies fuit percussa, quæ est gloria Angelorum. Secundum lignum est, quia fuit in equuleo extensa; & istud traxit de magno fascie dilecti, qui tanquam pellis fuit in cruce extensus: *Extensum cæsum sicut pellem:* Psal. 103. Libenter ergo voluit extendi in equuleo amore dilecti, qui fuit extensus in patibulo. Tertium lignum fuit, quia fuit in pectore vulnerata, quia ei mamilla fuit evulsa: & istud traxit de magno fascie dilecti, qui fuit juxta cor in latere vulneratus: Libenter ergo in pectore vulnus portavit amore dilecti, qui in corde vulnus accepit. Quartum lignum est, quia fuit carceri inclusa; & istud lignum extraxit de magno fascie dilecti, qui inclusit se in carcere uteri, stabuli & limbi: Libenter igitur sustinuit carcerem amore dilecti, qui pro nobis se taliter incarceravit. Quintum lignum est, quia inter testas & carbones fuit involuta; & istud

Parvulus importat tria. Secundo commendatur ab humilitate, cum dicitur: *Parvula est.* Parvulus autem tria importat: Primo humilitatem: *Nam cum parvulus esses in oculis tuis, &c.* Et quantum ad hoc ipsa fuit parvula, & ideo meruit cælestem exaltationem: *Sinite parvulos, &c. talium est enim regnum cælorum.* Secundo importat simplicitatem: *Malitia parvuli esto.* Tali modo etiam fuit parvula, & ideo meruit divinorum revelationem: *Abcondisti hæc a sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Tertio importat puritatem, unde parvulus a puritate dicitur: Et hoc modo fuit parvula, & ideo meruit divinæ gratiæ infusionem: *sapientiam, id est sapientiam quæ est gratia Dei, præstans parvulis.*

Tertio beata Agatha commendatur a passionis acerbitate, cum dicitur: *Ubera non habet.* Uberum differentia. Notandum autem quod sunt ubera exteriora, & superiora: Ubera autem exteriora non habuit, quia tyrannus ea amputavit, quod quidem fuit magnæ crudelitatis quantum ad impurantem, unde dixit: *Impie, crudelis, & dire tyranne, &c.* Magnæ pietatis quoad sanantem, quia Christus per beatum Petrum ubera sibi restituit: *Ipse vulnerat & medetur.* Magnæ acerbitalis quoad patientem, quia magnum dolorem ibi sensit: tum propter vim sensitivam, quæ maxime ibi viger, cum sint ibi nervi arteriæ sibi invicem conjuncti: tum propter vicinitatem cordis: tum propter caliditatem pectoris. Secundo sunt ubera interiora, scilicet intellectus & affectus, de quibus ipsa dixit: *Ego habeo mamillas integras intus in anima mea, ex quibus nutrio omnes sensus meos: Intellectus enim infundit cognitionem, affectus subministrat devotionem.* Ex his ergo uberibus nutriebat omnes sensus; scilicet visum, divinam pulchritudinem admirando, auditum, divinæ inspirationi obtemperando. De his duobus dicitur: *Auditum auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te; Olfactum, Christi conversationem & beneficia adorando: Curremus in odorem unguentorum tuorum, &c.* Et gustum, divinam dulcedinem prægustando: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus.* Tactum, Christi charitatis brachia amplectendo. *Tenui eum nec dimittam.* Tertio sunt ubera superiora, id est cælestia. De quibus dicitur: *Lætamini cum Jerusalem omnes qui diligitis eam, ut fugatis, & impleamini ab ubere consolationis ejus, ut mulgeatis, & delitiis affluatis ab omnimoda gloria ejus.* Ex quibus verbis habetur, quod ab illis uberibus tres rivi emanant, scilicet plenitudo gaudii & exultationis, plenitudo consolarii, & plenitudo delectationis.

extraxit de magno fasce dilecti, qui etsi non habuit carbonem ignitos, habuit tamen clavos acutos: Et ideo libenter voluit in carbonibus volutari amore illius qui clavis voluit perforari, & in fornace, scilicet crucis, aduri. Dilectus tam multas alias pœnas sustinuit, ex quibus maximum fascem sibi fecit: Ipse enim *gigas geminae substantiae* fuit, & ideo magnum fascem portare potuit: Agatha vero tam magnum fascem portare non potuit, & ideo aliqua ligna collegit de fasce dilecti, & sibi fasciculum fecit, & dixit: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.*

Secundo commendatur a pœnarum dilecti continua meditatione & devotione cum dicitur: *Inter ubera mea commorabitur.*

Uberum triplex vis.

Circa quod notandum, quod ubera habent vim attractivam cum sint spongiosa & porosa: habent vim conversivam, quia per calorem cordis fit decoctio sanguinis, & convertitur in naturam lactis, habent vim effusivam, quia lac emittunt. Ubra igitur animæ sunt memoria, intelligentia & voluntas. Et ista circa passionem habent vim attractivam, quia memoria appetit impleri sanguine per continuam recordationem. *Recordare paupertatis meæ, &c.* Et infra. *Memoria memor ero, & tabescet in me anima mea.* Intelligentia per veram fidem. *Intingatur pes tuus in sanguine.* Pes animæ est fides, quæ tunc in sanguine intingitur, quando Christi passione repletur. Voluntas appetit impleri per devotionem. *Pulli ejus lambent sanguinem.* Secundo habent vim conversivam. Nam tunc dum sanguis passionis sic est in memoria; & intelligentia in voluntate, adest triplex ignis qui ipsum dealbat, & quodammodo in lac convertit, scilicet ignis meditationis, qui cor accendit: *In meditatione mea exardescet ignis.* Ignis amoris, qui cor combustibile facit. *Ignem veni mittere in terram, &c.* Et ignis desiderii cælestis, qui scintillas in cor projiciet: *Scintillæ quasi aspectus aeris candentis.* Et sic sanguis dealbatus animam dealbat. *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Tertio ipsa ubera habent vim effusivam; nam aliquando effundunt lac, aliquando sanguinem, & ali-

quando butyrum, juxta illud: *Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: Et qui vehementer emungit, elicit sanguinem.* Sancti enim prædicatores, qui sunt ubera Ecclesiæ, aliquando effundunt lac, quando alios inducunt ad puritatem innocentiae: *Sicut modo geniti infantes lac concupiscite.* Aliquando effundunt sanguinem, quando alios animant ad imitationem passionis Dominicæ: *Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ.* Aliquando effundunt butyrum, quando alios inducunt ad pinguedinem devotionis internæ: *Butyrum & mel comedit.* Ille comedit mel, qui afficitur circa divinitatis gloriam: ille butyrum, qui afficitur circa infirmitatem humanitatis.

Tertio commendatur a suarum pœnarum voluntaria perpessione, cum dicitur: *Inter ubera mea commorabitur.* Habebat enim illas pœnas inter ubera, id est, inter intellectum & affectum, quia libenter eos sustinebat propter dilecti fidem & ejus amorem, unde dicitur: Agatha lætissime & glorianter ibat ad carcerem, & quasi ad epulas invitata, agonem suum Domino precibus commendabat. Ubi notantur quatuor gradus. Primus est, quia sustinuit patienter; & iste gradus præponitur, quia & si lætissime, ergo & patienter, & iste est necessitatis. Secundus est, quia sustinuit libenter, unde dicitur: Agatha lætissime, & iste perfectionis. Tertius est, quia sustinuit glorianter, unde dicitur: Et glorianter ibat ad carcerem, & iste est magnæ virtutis, quando quis magis gloriatur de despectu propter Deum, quam de honore propter mundum. Quartus, quia sustinuit delectabiliter quod notatur cum dicitur: Et quasi ad epulas invitata, & iste non est humanæ facultatis, sed gratiæ cælestis. De his quatuor gradibus sic dicit: Non potest anima mea in Paradisum intrare, nisi diligenter corpus meum feceris a carnificibus attrahi; ecce quomodo portavit patienter. Ego in his pœnis sic delector, sicut qui bonum nuntium audit: ecce quomodo portavit libenter. Aut qui videt quod diu desideravit; ecce quomodo portavit glorianter. Aut qui multos thesauros invenit; ecce quomodo portavit delectabiliter.

Prov. 30.

1. Pet. 2.

1. Macch. 6.

Isai. 7.

Agatha constantia. 4. gradus.

Th. en. 3.

Psal. 67.

Job. 39.

Psal. 38.

Luc. 12.

Ezech. 1.

Apoc. 7.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI.

SERMO I.

Ipsam a Deo, & populo Antiocheno exaltatum ostendens.

Psal. 106. 32.

Exaltent eum in Ecclesia plebis, & in Cathedra seniorum laudent eum. Dupliciter B. Petrus exaltatus fuit, scilicet a Deo cum dicitur. *Exaltent eum in Ecclesia plebis & a populo Antiocheno, cum dicitur: Et in Cathedra seniorum laudent eum.*

Quantum ad primum notandum, quod Petri super ter, & Filius, & Spiritus sanctus cum super Angelos exaltavit in quatuor exaltaverunt. Primo in Dominici corporis consecratione; Angelorum quidem est sacerdoti consecranti assistere, & hostiam consecratam Deo offerre. Dignitas sancti Petri autem, & sacerdotum est panem in corpus Christi convertere, quod nulli Angelo est datum, unde non Angelis sed solis sacerdotibus dictum: *Hoc facite in meam commemora-*

Petri super Angelos exaltatio in 4.

Dignitas sacerdotum.

Luc. 22.

morationem. Secundo in peccatorum remissionem; Angelorum quidem est peccatores suis inspirationibus a peccatis avertere, suis orationibus sibi a Deo misericordiam implorare; Petri autem & sacerdotum est, sibi confessis peccata remittere; unde non Angelis, sed solis Sacerdotibus dictum est illud: *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Et quia hoc officium solius Dei est, scilicet peccatum remittere; ideo Dii vocantur: *Ego dixi dii estis.* Tertio in clavium collatione; Angelorum quidem est animas ad cælum deducere; Petri & sacerdotum est, ipsis animabus cæli januam aperire; unde non angelis, sed Petro dictum est: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Quarto in judiciaria potestate; Angelorum quidem est judicandos ad iudicium colligere, collectos ab invicem separare, separatos malos in ignem projicere: Sed Petri & successorum ejus est ipsos judicare; unde non Angelis, sed Petro & successoribus suis dictum est: *Amen amen dico vobis; quod vos qui reliquistis omnia & secuti estis me, &c.*

Cathedra S. Petri quare celebretur. Secundo B. Petrus fuit hodie exaltatus & cathedratus a populo Antiocheno, cum dicitur: *Et in cathedra seniorum laudent eum.* Notandum autem quod istud festum de cathedra ratione sancti Petri quinque de causis celebratur. Primo propter miraculosam Petri liberationem, & exaltationem; nam cum Theophilus Princeps Antiochiæ ipsum in carcerem deduxisset, & tandem per Dei providentiam, & Pauli Apostoli industriam, & Petri virtuosam potentiam (quod scilicet ejus filium suscitavit) fuit de carcere liberatus, & in cathedra sublimatus, & patriarcha Antiochenus effectus; ideo etiam Ecclesia hoc festum celebrat, ut de Petri liberatione Deo gratias agat. Et quia prælati Ecclesiæ tunc ceperunt loco, potestate, & nomine sublimari.

Isai. 65. Secundo celebratur propter novi nominis impositionem: nam apud Antiochiam discipuli primo vocati sunt Christiani: Magna Dei dignatio, quod nomen suum nobis participare voluit: *Servos suos vocabit nomine alio;* & ideo tantum beneficium est nobis cum lætitia recolendum. Parum autem esset habere nomen, nisi & res nominis haberetur. Augustin. Christianus autem est qui non tantum nomine, sed opere est. Christus autem ab unctione dicitur: Ille vere est Christianus, qui habet unctionem gratiæ quantum ad se: *Et unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis.* Qui habet oleum compassionis, & misericordiæ, quantum ad proximum: *Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justi.* Qui habet unctionem conscientiæ, quantum ad Deum: *Prudentes virgines acceperunt oleum, &c.*

Clerici quare coronam deferunt. Tertio celebratur propter coronæ clericalis institutionem; institutum enim fuit, ut

clerici coronam deferrent clericalem propter tres causas. Primo propter Petri imitationem; cum enim apud Antiochiam fuisset captus, infideles ob Christi injuriam sibi summitatem capitis abarserunt: Cæteri autem clerici videntes pastorem suum sic in capite deformatum, idem sibi fecerunt fieri: Et Petrus postmodum illud voluit servare in gloriam, quod sibi in Christi injuriam fuerat irrogatum. Ex quo patet, quod Deus de malis sæpe bona elicit; unde de abrasione capitis facta in ignominiam ortum habuit corona clericalis servata in gloriam. Secunda causa est propter distinctionem, ut scilicet per hoc signum clerici a laicis discernantur. Olim Deus distinxit populum Judæorum a populo gentilium per circumcisionis signaculum: Sed convenientius est nostrum signaculum, quam illorum. Illud enim fiebat in parte corporis verecunda, nostrum fit in parte corporis reverenda. Illud in membro generativo, quia dediti erant generationi filiorum; nostrum in membro ad cælum elevato, quod debemus esse intenti contemplationi cælestium. Illud enim cum dolore & effusione sanguinis, nostrum cum exultatione & lætitia cordis. Tertia causa est propter mysticam significationem; fit enim in superiori parte totalis ratio pilorum, quia inter Deum, & ipsos Clericos nihil debet esse medium: Fit detruncatio capillorum, quia debent detruncare superfluitatem temporalium, & cogitationum malarum: Fit circularis formatio, quia ipsi sunt ministri ejus, qui caret & fine & principio: tum quia servire Deo est regnare: tum quia de corona sacerdotalis dignitatis, clerici perventuri sunt ad coronam æternæ felicitatis.

Quarto celebratur propter primæ missæ Petri celebrationem; ipse primam missam in pontificalibus Antiochiæ celebravit: Et credendum est quod isto die, vel saltem isto tempore; & ideo hæc dies nobis celebris debet esse. Joannes quidem primam missam suam dixit in Asia, Jacobus in Jerusalem, Marcus in Alexandria. *David sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres.* Fuit Petrus sapiens, tamen Joannes sapientior respectu Jacobi, sapientissimus respectu, scilicet Marci.

Quinto celebratur propter erroris destructionem: Olim enim gentiles in hac die festum faciebant, quod continebat errorem, superstitionem & illusionem. Error quidem erat, quia credebant quod animæ defunctorum circa monumenta suorum corporum morarentur. Superstitio autem erat, quia cibaria & vina super tumulos charorum suorum ponebant, credentes quod animæ talibus indigerent: Sed, sicut dicit Maximus, non indigebant corporalibus cibis, sed orationibus devotis, eleemosynis assiduis, & sacrificiis altarium. Illusio autem erat, quia

dæmone

dæmones in nocte omnia cibaria consume-
bant; & sic eis illudebant, ac si animæ co-
medissent: Ideoque SS. Patres ordinauerunt,
quod illa die qua ista fiebant, fieret festum
de cathedratione beati Petri, ut virtute illius
solemnitatis, hæc superstitio oblivioni trade-
retur: Unde ab aliquibus festum hoc voca-
tur festum Petri epularum, & sic istud festum
expurgavit errorem, removit superstitionem,
& derexit.

SERMO II.

*In quo a Cathedrali honore, a firmitate
constantia, a perfectione sapientia,
& gratia commendatur.*

2. Reg. 23.

David sedens in cathedra sapientissi-
mus inter tres, ipse enim est quasi
tenerrimus ligni vermiculus. Per
David qui interpretatur manus for-
tis, significatur beatus Petrus, quia propter
suam fortitudinem a petra est appellatus.
Commendatur autem in præmissis verbis a
quatuor.

Cathedra tri-
plex.

1. Reg. 20.

Matth. 23.

Psal. 106.

Primo a cathedrali honore, cum dicitur.
Sedens in cathedra: Est autem triplex cathe-
dra, scilicet regalis, magistralis, & sacer-
dotalis. De cathedra regali dicitur: *Cum
sedisset rex super cathedram suam, &c.* De
cathedra magistrali dicitur: *Super cathedram
Moysi sederunt Scribae, & Pharisei, &c.*
De sacerdotali dicitur: *In cathedra seniorum
laudent eum.* Presbyter enim græce, latine
senex dicitur. In his tribus cathedris sedit
sanctus Petrus, scilicet in cathedra regali,
quia ad eum spectat iudicium omnium causa-
rum: In magistrali, quia ad ipsum spectat
expositio scripturarum: Et in sacerdotali,
quia ad ipsum spectat ligatio, & absolutio
peccatorum. Primo igitur sedet in cathedra
regali, quia ad ipsum spectat omne iudicium,
scilicet civile, Ecclesiasticum, & medium:
*Si difficile, & ambiguum iudicium apud te
esse prospexeris, inter sanguinem, & san-
guinem, per quod intelligitur iudicium cri-
minale, & civile; inter lepram, & lepram,
per quod notatur Ecclesiasticum criminale;
causam & causam, quod ad utrumque re-
fertur, scilicet Ecclesiasticum & civile; ve-
nies ad sacerdotes Levitici generis.* Secun-
do sedit in cathedra magistrali, quia ad ejus
sedem spectat scripturarum expositio: Non
enim licet laico sed clerico prædicare vel ex-
ponere scripturas, unde non turbis, sed A-
postolis dictum est: *Prædicate Evangelium
omni creaturæ.* Scripturarum interpretatio:
*Omnis prophetia propria interpretatione
non fit, Scripturarum modificatio, unde il-
lud quod dicitur: Quod Deus conjunxit,
homo non separet; sic per fidem Petri modi-
ficatur, conjunxit per consensum mentis &
copulam carnis.* Tertio sedit in cathedra

Marc. 16.

1. Pet. 1.

Matth. 19.

sacerdotali, quia ad ipsum spectat ligatio, &
absolutio culparum: Peccator quidem supra
se habet cælum clausum & infra infernum
apertum; intra se non habet gratiam sed cul-
pam, & perdidit meritorum participationem
in Ecclesia sanctorum. Potest autem sacer-
dos peccatori cælum aperire: *Quodcumque
ligaveris super terram, &c. Et quod sol-
veris super terram, &c.* Potest infernum
claudere. *Portæ inferi non prævalebunt
adversus eam.* Potest Spiritum sanctum da-
re: *Tunc imponebant manus super illos, &
accipiebant Spiritum sanctum.* Potest pec-
cata dimittere: *Quorum remisistis peccata,
remittuntur eis.* Potest Sanctorum merita
communicare: *Cui autem aliquid donastis,
& ego, &c.*

Secundo commendatur Petrus a firmitate
constantia, cum dicitur, *David*, qui inter-
pretatur manufortis: Prælatus enim non de-
bet esse mollis sed fortis, quia, sicut dicitur:
*Qui mollis & dissolutus est in opere suo,
frater est sua opera dissipantis.* Tria ponit,
scilicet molle, dissolutum, & dissipatum,
molle est quod cedit omni duro, dissolutum
quod nullo est vinculo colligatum, dissipa-
tum quod est omnino confractum: Beatus
autem Petrus non fuit mollis, sed durus,
quia non cessit, sed fortiter sustinuit omnem
persecutionem illatam: *Ibant Apostoli gau-
dentes a conspectu concilii.* Non fuit disso-
lutus sed cum Christo colligatus, quia per cha-
ritatem firmam: *Domine tu scis quia amo
te.* Non fuit fractus, sed solidus per perse-
verantiam: *Quasi vas auri solidum, &c.*

Tertio commendatur a perfectione sapi-
entia, cum dicitur, *Sapientissimus*: Nec
mirum, si sapientissimus fuit; quia tres sa-
pientissimos doctores habuit, scilicet patrem
revelantem: *Caro & sanguis non revelavit
tibi, &c.* Filium instruente: *Omnia
quæcumque audivi a patre meo nota feci vo-
bis.* Et Spiritum sanctum infundentem:
*Paracletus autem Spiritus sanctus, quem
mittet Pater in nomine meo, ille vos doce-
bit omnia.*

Quarto commendatur a perfectione gra-
tia, cum dicitur: *Tenerrimus ligni vermi-
culus*: Ille enim est vermis, & est tener ad
tangendum, & est durus ad perforandum:
Ex quo innuitur beato Petro, quod fuit man-
fuetus quantum ad bonos, ideo dicitur te-
nerrimus. Quæ mansuetudo in tribus appa-
ruit: Primo in hoc quod cum esset Ponti-
fex summus, humile officium non recusavit:
Dixit Simon Petrus, vado piscari. Secun-
do quod a minori reprehendi patienter susti-
nuit: *Cum venisset Cephas Antiochiam, in
faciem ei restiti.* Nos autem cum a supe-
riori reprehendimur impatienter ferimus:
Si a pari, indignamur, si a minori, irride-
mus. Tertio in hoc, quod minoribus hu-
militer

Petri mansue-
tudo in tribus
patet.

Joan. 21.

Gal. 2.

Aët. 3. militer obedivit: Cum audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei miserunt ad eos Petrum, & Joannem. Secundo fuit durus & severus quantum ad malos, ideo dicitur vermiculus ligni: ejus severitas in tribus apparuit, scilicet quia severe malos reprehendit: Pecunia tua tecum sit in perditionem. Severe punivit, sicut patet in punitione Ananiæ, & Saphiræ. Severe Dominum defendit: Simon Petrus habens gladium. Tertio quia fuit

Aët. 3.

Joan. 13.

humilis, quantum ad seipsum & Deum, ideo dicitur vermiculus. Ejus autem humilitas in tribus apparuit: Primo in hoc quod indignum se Christi præsentia reputavit: Exi a me quia homo peccator, &c. Secundo in hoc quod a Christo lavari recusavit: Non lavabis mihi pedes in æternum. Tertio in hoc quod crucifigi, ut Dominus noluit, unde ait, quia non sum dignus in cruce esse sicut Dominus meus; crucem meam gyrate.

Luc. 5.

Joan. 13. 8.

DE SANCTO MATTHIA.

SERMO I.

In quo a miraculosa electione & a vitæ perfectione commendatur.

1. Reg. 10.

Certe videtis quem elegit Dominus, quod non sit similis ei in omni populo. Quamvis istud dictum sit de Saule superbo in regem assumpto, convenientius tamen dici potest de Matthia parvulo in Apostolum assumpto. In quibus verbis a duobus commendatur: Primo a miraculosa electione cum dicitur: Certe videtis quem elegit Dominus. Secundo a vitæ perfectione, cum subditur, quod non sit similis ei in populo.

Matthia electio tripliciter commendatur.

Psal. 46.

Circa primum notandum, quod ejus electio commendabilis est ex parte electorum, electi, & modo eligendi. Eligentes autem fuerunt Apostoli qui sunt Principes mundi, janitores cæli, & judices sæculi: Principes populorum congregati sunt, ad faciendum, scilicet Matthiæ electionem: Ecce quia sunt Principes mundi, quoniam dii fortes terræ. Ecce quia erunt judices sæculi: vehementer elevati sunt, ut scilicet sint janitores cæli. Secundo commendabilis est ex parte electi: In quo quidem fuerunt tria, quæ in quolibet prælato requiruntur. Primum est morum maturitas, quod notatur cum dicitur: Ex his viris: vir enim maturitatem importat; magnum enim periculum est, dum prælatus maturus non est: Væ terræ cujus rex puer est. Secundum est vitæ sanctitas, quod notatur cum dicitur: Qui nobiscum sunt congregati. In tam beata enim congregatione nullus potuisset habitare, nisi valde sanctus, unde dicit Chrysostomus. Quod quamdiu Judas fuit in collegio Apostolorum diabolus non fuit ausus ipsum invadere, sed quando ab ipsis recessit, in ipsum intravit. Tertium, & sapientiæ, & doctrinæ veritas, quod notatur cum dicitur: Omni tempore quo intravit, & exivit, &c. Nullus alicujus ne-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

gotii plenam notitiam scire potest, nisi prius sciverit ejus principium, finem, & medium: Matthias namque omnium actuum Christi scivit principium, ideo dicitur omni tempore quo intravit, scilicet per nativitatem; scivit & finem, ideo sequitur: Exivit Dominus Jesus, scilicet per passionem; scivit & medium, unde sequitur: Incipiens a baptismo Joannis, &c. De his tribus dicitur: Date ex vobis viros, ecce morum maturitas: Sapientes & gnaros, ecce sapientiæ veritas: Et quorum conversatio sit probata, ecce vitæ sanctitas. Tertio commendabilis est ex parte modi eligendi; Apostoli enim ipsam electionem inchoaverunt ab exhortatione salutaris, quia Petrus utilem sermonem præmisit, cum enim dicitur, surgens Petrus in medio fratrum dixit, &c. Prosecuti sunt ipsum cum oratione devota, unde dicitur: Exorantes dixerunt; Tu Domine, &c. Et terminata est cum revelatione divina, unde dicitur: Et cecidit fors super Matthiam. Secundum Dionysium, illa fors fuit quidam splendor divinus, per quem ostendebatur, quod erat in Apostolum assumendus.

Deut. 1.

Secundo commendatur a vitæ perfectione, cum dicitur: Non sit similis ei in omni populo. Hæc autem perfectio in quatuor consistit: Primo in hoc, quod fuit magnæ sanctitatis quoad seipsum, & de hoc habet testimonium a Patre, quia Matthias parvus interpretatur: & ad Patrem spectat parvulus confovere: Non est voluntas ante Patrem vestrum, ut pereat unus ex pusillis istis. Testimonium habuit a filio, quia cum duos statuisset, istum Christus prælegit. Testimonium habuit a Spiritu sancto in Pentecoste, cum gratia sua replevit. Testimonium etiam habuit a toto Apostolorum collegio, qui eum cum Joseph statuerunt. Credendum est enim, quod si duos meliores habuissent, ipsos statuisset. Secundo ejus perfectio consistit in hoc, quod fuit multæ familiaritatis, &

Matth. 18.

Eph. 5. & dilectionis quoad Christum: Cujus tria signa fuerunt: Primum est quod Christus fecit eum contribulem suum; fuit enim de tribu Juda, sicut & Christus: Solent autem homines qui sunt ex eadem cognatione se invicem diligere. *Nemo unquam carnem suam odio habuit, &c.* Secundo fecit eum compatriotam suum; fuit enim Bethleemita, sicut & Christus; solent namque homines ejusdem patriæ singularem ad invicem familiaritatem habere. Tertium est, quia fecit ipsum commilitonem suum, quia secundum quosdam crucifixus fuit; & sic cum Christo in eodem equo, & sella sedit: *Homo quem rex honorare cupit, debet imponi supra equum, qui de sella regis est.* Tertio consistit ejus perfectio in hoc, quod fuit multæ potestatis, quoad operationem miraculorum, quorum quædam attestantur suam misericordiam; nam cum centum quinquaginta homines ex quadam portione toxicata toxicati fuissent, omnes sanavit, & ad fidem convertit. Quædam attestantur suæ justitiæ veritatem; quia cum quidam obstinati persisterent; & verbum Dei deriderent, dixit eis; denuntio vobis, quod vivi in infernum descenderis; statimque terra se aperuit, & ipsos vivos deglutivit. Quædam vero suam potentiam, quia dæmones expellebat, & in infernum mittebat; unde cum quidam dæmon in forma pueri contra ipsum excitaret, ipsum expulit, & in infernum misit. Cum etiam esset in carcere, dæmones in ipsum dentibus fremebant, sed ad ipsum accedere non audebant. Quædam vero attestantur magnam suam fidem, quia quamdam portionem toxicatam totam bibit, & nullam læsionem sensit: Hæc enim ejus fidem attestantur, juxta illud quod legitur. *Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur.* Et infra. *Et si mortiferum quid biberint, eis non nocebit.* Quarto consistit ejus perfectio in hoc, quod fuit magnæ acerbitalis quantum ad martyrium: Quamvis enim alibi legatur, quod in pace quieverit, alibi tamen legitur quod fune in collo misso per civitatem sit tractus, alibi crucifixus, alibi quod fuit lapidatus, & securi excerebratus. Supponendo igitur quod ad Dominum transierit per viam martyrii, possumus ista concordare, & dicere quod primo per civitatem fuit tractus, sed non mortuus; deinde fuit crucifixus, & ibi stans in cruce fuit lapidatus, & securi percussus.

Marc. ult.

SERMO II.

Ubi Judæ depositio, depositionis ratio, & punitio, atque Matthiæ electio ponitur.

Psal. 103.

Fiant dies ejus pauci, & Episcopatum ejus accipiat alter. Et infra: *Et persecutus est hominem mendicum & inopem, &c.* Et sicut zona quæ semper præcingitur, &c. Quod ista verba de

Judæ depositione & Matthiæ electione intelligentur, testatur Petrus dicens: *Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David, &c.* In quibus verbis quatuor ponuntur.

Act. 1.

Primo ponitur Judæ depositio cum dicitur: *Fiant dies ejus pauci*; Christus namque Judam fecit discipulum suum, postea Apostolum suum, postea procuratorem suum: Sed in hoc triplici statu facti sunt dies ejus pauci. Paucis enim diebus stetit in discipulorum consortio, paucis diebus in Apostolorum collegio, & paucis diebus in procuratoris officio; sed mirum viderur, quare Christi sapientia ipsum posuit in consortio suarum ovium, quem sciebat futurum esse lupum; in collegio Apostolorum, quem sciebat futurum esse proditorem suum; quare eum fecit suum procuratorem, quem sciebat esse futurum magnum furem. Sed hoc sapientissima ratione est factum; ideo enim posuit eum in consortio discipulorum suorum, ut bonos cum malis in hoc mundo mixtos esse ostendat: nam in hoc mundo aliquando diabolus invenitur inter filios Dei. *Quadam die cum venissent filii Dei, & assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satban.* Aliquando inter ministros Dei: *Ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum &c. & Satban stabat a dextris ejus, ut adversaretur ei.* Aliquando inter Apostolos Dei: *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?* Secundo fecit eum Apostolum quem sciebat futurum esse proditorem suum, ut vanam fiduciam amputaret, ne in hoc mundo aliquis securum se esse credat. Bernardus: Nusquam est securitas fratres mei, neque in cælo, neque in Paradiso, multo minus in mundo: In cælo namque cecidit angelus sub præsentia divinitatis. Adam in Paradiso in loco voluptatis. Judas in mundo in schola Salvatoris. Tertio fecit eum procuratorem suum, quem sciebat furem, ut temporalia, vilia & contemnenda esse doceret: Habuit quidem Christus in hoc mundo quinque, scilicet corpus, Ecclesiam, matrem propriam, & animam, & quamdam modicam substantiam pro expensis oblatam. Corpus autem habuit valde charum, ideo dimisit ipsum custodibus valde charis, scilicet Joseph & Nicodemo. Matrem, & Ecclesiam habuit chariores, ideo commendavit eas custodibus charioribus, scilicet Joanni, & Petro. Animam habuit charissimam, ideo eam commendavit patri charissimo. Pecuniam habuit contemptibilem & vilissimam, ideo ipsam Judæ commendavit.

Judas cur inter discipulos positus.

Cur Judas cum bonis conjunctus fuerit.

Job. 1.

Zach. 3.

Joan. 6.

Christus quinque habuit in hoc mundo.

Secundo ponitur depositionis ratio cum dicitur: *Persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare:* Et vocatur Christus inops & mendicus, & compunctus; fuit enim inops, id est sine

Christi minima quædam.

Marth. 27. sine ope adjutorii, quia ipsum Pater dereliquerat, multis eum tribulationibus exponendo: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?*
 Psal. 37. Judæi usque ad mortem eum prosequendo: *Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt, Et steterunt.* Apostoli ob eo fugiendo. *Elongasti a me amicum, & proximum & notos meos a miseria.* Talem igitur inopem Judas persecutus est, usque ad proditoriam captionem; & hoc fecit Judas turbarum auxilio, ac interveniente pretio, & mediante osculo. Mira insania, quia Judas cum turba cepit derelictum, cum osculo prodidit amicum, pro pecunia vendidit Salvatorem suum. Secundo fuit mendicus: Dicitur enim mendicus, quasi ad manum dicens, quia pauperes sine voce solent ad divites manum extendere. Sic & Christus in eruce manus extendit ad Patrem, ut ipsum reconciliaret: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Ad diabolum, ut ipsum caperet: *Cornua in manibus ejus.* Ad humanum genus, ut ipsum ad compassionem inclinarer; sed conqueritur dicens: *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum.* Istum sic mendicum Judas persecutus est usque ad futuram rerum oblationem. *Fur erat, & oculos habens, &c.* Tertio fuit compunctus, id est dolore captus; & hoc intus in mente: *Tristis est anima mea usque ad mortem;* & extra in corpore, & hoc supra capitis coronatione; & infra, in pedum perforatione; & in medio, in flagellatione; & in latere, in operatione ejusdem: Et istum sic compunctum, & doloribus plenum Judas persecutus est usque ad mortem.

Psal. 108. Tertio ponitur ejus punitio, cum dicitur: *Induit maledictionem sicut vestimentum, &c.* Ubi maledictio Judæ assimilatur vestimento, zonæ, aquæ, & oleo. Vestimentum aurem induit, zona restringit vestimenta, aqua subintrat viscera, oleum penetrat ossa. Maledictio igitur Dei corpus Judæ sicut vestimentum induit, quoniam laqueo se suspendit: Tanquam zona ipsum præcinxit, quando pænæ æternæ ipsum addixit. Illi qui sunt in purgatorio habent pœnam, sed non cum zona, quia pœna non est eis stricta. Illi qui sunt in inferno habent cum zona, quia æternitas pœnam constringit, & perpetuo adherere faciet. Maledictio sicut aqua intravit in ejus viscera, quando in terram sunt diffusa: *Apprehendit eum dolor dirus viscerum;* & quidem satis juste, quippe qui aliorum torserat viscera. Juste igitur Judæ viscera sunt diffusa, quia multorum torserat viscera, scilicet Christi, doloribus ea replendo; Mariæ viscera, doloris gladio vulnerando; Apostolorum, ea tristitia implendo; & sanctorum matronarum viscera fletibus contristan-

do. Maledictio Dei sicut oleum ejus ossa penetravit, quando ejus anima, quæ debet esse os & robur corporis ad infernum descendit: *Prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum,* id est in infernum qui est locus suus, id est sibi congruus ratione desperationis: *Super tribus sceleribus Moab, & super quatuor non convertam eum.* Judas autem quatuor scelera commisit, scilicet avaritiæ, proditoris, homicidii, & desperationis. Super tribus igitur sceleribus primis Deus fuisset conversus Judæ ad misericordiam. Super quartum autem, scilicet desperationis, converti noluit, quia indignum se fecit.

Quarto ponitur Matthiæ electio, cum dicitur: *Episcopatum ejus accipiat alter,* Quæ quidem electio commendabilis fuit propter tria, quæ electores habuerunt: Primo habuerunt intentionem rectam; intendebant enim illum eligere, qui esset secundum Dei approbationem; qui haberet scientiæ illustrationem; & qui posset facere in populo magnam ædificationem. De his tribus dicitur: *Dabo vobis pastores juxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina.* Secundo habuerunt mentem devotam, quia orationibus insisterunt: Imminente enim electione debemus orationibus insistere, ad quod instruimur exemplo Apostolico sicut hic. Exemplo prophetico, unde Moyses cum deberet a principatu cessare oravit dicens: *Pro-* Num. 27. *videat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, &c.* Tertio servaverunt formam canonicam, quæ fuit per communem consensum, & potius per divinam inspirationem cum dicitur: *cecidit sors super Matthiam.* *Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino* Prov. 16. *temperantur.* Hujus autem exemplo non est sortibus utendum: Tum quia secundum Hieron. Privilegia paucorum, non faciunt legem communem: Tum quia secundum Bedam, donec veniret veritas, figuram licuit observare. Posset tamen quis uti sortibus, quando tria concurrunt: Primo quando hoc fieret in necessitate, unde cum quædam civitas fuisset obsessa, & esset conditio, qui deberent recedere, & qui remanere, consultus August. respondit: Sorte hoc est dirimendum. Unde alibi dicit, quod sors non est aliquid mali, sed res in humana dubietate divinam indicans voluntatem. Secundo quando fieret præmissa ad Deum oratione. Tertio quando fieret cum sapienti consilio, & deliberatione. Ista tangit Beda dicens: Si quis necessitate compulsus exemplo Apostolorum sortibus putat Deum esse consulendum, videat Apostolos hoc egisse, collecto fratrum cœtu, & ad Deum fuis precibus.

SERMO III.

De indigni Prælati depositione, & digni subrogatione.

AR. 23

Oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda, &c. In hac electione Apostolica fit mentio de duobus. Primo de indigni Prælati, scilicet Judæ, depositione cum dicitur: *Oportet impleri scripturam, &c.* Secundo de digni subrogatione cum dicitur: *Oportet ex his viris, &c.*

Prælati quatuor de causis deponitur. Notandum triplex.

Triplex notorium homicidium.

Matth. 26.

Matth. 27.

Circa primum notandum quod Prælati quatuor de causis deponi debet, propter quas Judas deponi debuit. Primo propter homicidii immanitatem, & maxime quando homicidium notorium est: Judas autem homicidium commisit, quando Dei filium interfici procuravit: Et illud homicidium fuit notorium, unde dicitur: *Et notum factum est omnibus habitantibus in Jerusalem.* Est autem triplex notorium, scilicet præsumpti, facti, & juris: Homicidium ergo fuit notorium. Primo per præsumptionem violentam, quando cum inimicis capitalibus Christi secretum consilium iniit: *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes ad principes Sacerdotum,* Secundo per facti evidentiam, quando scilicet venit cum turba, cum gladiis, & fustibus comprehendere Jesum: tunc enim nulla potuit tergiversatione celare, quin Christi mortem tractaverit. Tertio per confessionem propriam, quod est notorium juris, quando homicidium suum manifestavit dicens: *Peccavi tradens sanguinem justum;* & ista confessio facta est in judicio, id est coram principibus sacerdotum, qui erant iudices, quamvis mali essent.

Inferni qualitas.

Isai. 34.

Prov. 14.

Joan. 12.

Joan. 12.

Job. 10. 22.

Secundo deponi debuit propter hæreticam pravitatem: Ipse enim Christi fidem recepit, sed ab ipsa postmodum prævaricatus est, unde dicitur: *De qua prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum,* id est in infernum, qui est locus suus, id est sibi congruus. Infernus enim est locus fœtoris: *De cadaveribus eorum ascendet fœtor,* & ideo sibi competit ratione invidiæ: *Putredo ossium invidia,* unde super illud: *Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis,* dicit Glossa, Bono odore moritur serpens: Et locus ardoris, & ideo competit sibi ratione ardentis avaritiæ: *Fur erat & loculos habens, & ea quæ mittebantur portabat.* Et locus horroris: *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat:* ideo sibi competit ratione proditiōis factæ, ex qua tantus horror totum mundum concussit, quod obscuratus fuit Sol, terra tremuit, lapides scissi sunt, & monumenta scissa sunt & aperta.

Tertio deponi debuit propter simoniacam pravitatem: Vendidit enim Christum pro re temporali, id est pro triginta denariis. Notandum autem quod sunt quædam annexa spiritualibus, sicut jus patronatus: & sunt quædam, pura spiritualia, ut sunt Ecclesiæ sacramenta, quædam divina sicut Spiritus sancti dona, sicut remissio peccatorum, miraculorum operatio, & hujusmodi. Vendere autem spirituali annexum, magna est simonia: Vendere autem purum spirituale, est simonia major: Vendere aliquid divinum est simonia maxima. In Christo autem fuit quoddam spirituali annexum, scilicet ejus caro, quæ mediante anima fuit divinitati annexa & conjuncta; fuit in eo quoddam divinum, scilicet ejus divinitas beata: Judas ergo vendendo Christum, pessimam simoniam commisit, quia vendidit quoddam spirituali annexum; quoddam spirituale purum, & quoddam ex toto divinum.

Quarto deponi debuit propter dilapidationem: Quatuor autem modis Prælati dilapidator potest dici; aut quando bona Ecclesiæ indebite consumit, aut quando ea per negligentiam perire sinit, aut quando spiritualia negligit, aut quando malo exemplo gregem corrumpit: Istis quatuor modis Judas dilapidator fuit. Primo quia bona Christi indebite consumebat: *Fur erat & loculos habens, & ea quæ mittebantur portabat.* Secundo in procurando negligens erat, ut cum Christus dixit ei: *Quod facis fac citius,* *quidam crediderunt, quod dixit ei: eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret.* Ex quo habetur quod Judas nihil paraverat, nec pro die festo, nec pro pauperibus. Tertio spiritualia negligebat, quia de pauperibus non curabat. *Hoc autem dixit non quia de egenis pertinebat ad eum, &c.* Quarto Apostolos quantum in se erat malo exemplo corrumpebat, unde postquam ab Apostolis exivit, dixit Christus: *Nunc clarificatus est filius hominis.* Erat enim Judas cum Apostolis sicut Diabolus cum Angelis, lupus cum agnis, & accipiter cum columbis, & ideo collegium Apostolorum non fuit clarum, sed ipso recedente clarificatus est Christus in eo.

Secundo fit mentio de Prælati digni, id est Matthiæ subrogatione, cum dicitur: *Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, &c.* Circa cujus electionem quatuor tanguntur. Primum est commendatio eligendi; commendatur opibus sacerdotum, qui erant iudices, quamvis autem a tribus, scilicet a magnanimitate constantiæ in hoc quod vocatur vir, id est virilis. Non enim fugit ut mercenarius, sed constanter stetit ut pastor bonus. Gregor. Mercenarius fugit non mutando locum, sed subtrahendo solatium, fugit quia injustitiam vidit & tacuit, fugit quia sub silentio abscondit. Secundo commen-

Prælati dilapidator dicitur quatuor modis.

Joan. 13.

Joan. 12. 6.

Joan. 13.

Matthiæ electio commendabilis.

commendatur a perfectione scientiæ, fuit enim in schola Christi, quantum ad inchoationem, unde dicitur: *Omni tempore, quo intravit, &c.* quantum ad consummationem, cum dicitur: *Exiit Dominus Jesus inter nos, &c.* quantum ad prosecutionem, unde dicitur: *Incipiens a baptismo Joannis;* quantum ad terminationem, unde sequitur: *Usque ad diem quo assumptus est a nobis.* Tertio commendatur a sanctitate vitæ, quæ apparet ex nominis interpretatione, quia interpretatur parvus: ex Apostolorum electione, quia de tanto numero ipsum, & Joseph statuerunt: ex divina approbatione, quia Deus ipsum alteri præelegit.

Secundo tangitur electionis commendatio, cum dicitur: *Et statuerunt duos;* quæ quidem commendabilis est ex ratione numeri, zeli, & meriti: Ipsa enim fuit magna quantum ad numerum, quia de centum & viginti electoribus nullus discordavit: Fuit sana quantum ad zelum, quia statuerunt Matthiam extraneum, nullis Apostolorum propinquum, ut ostendatur quod illa electio non amore carnali fiebat, sed ex zelo Dei: Fuit digna quantum ad meritum, quia ipsi electores & ipse electus magni meriti extiterunt.

Tertio tangitur electi confirmatio, cum dicitur: *cecidit fors super Matthiam.* Quidam namque de Apostolis prius fuerunt electi & postmodum in Pentecoste confirmati: *Ego confirmavi columnas ejus,* per quod datur intelligi, quod electus non est statim confirmandus, sed prius in fama, & persona exa-

minandus. Quidam fuerunt electi, sed nunquam confirmati, sicut Judas, per quod datur intelligi quod aliquis quantumcumque sit electus, non est confirmandus, quod scilicet non est dignus, vel non rite electus. Aliqui fuerunt simul electi, & confirmati, sicut Matthias, qui ab Apostolis erat electus, & mox a Spiritu sancto confirmatus, & sicut Paulus qui dicit: *Paulus Apostolus non ab hominibus, scilicet electus, neque per hominem, scilicet confirmatus, sed per Jesum Christum;* per quod datur intelligi quod aliquis mox ut est electus, est confirmandus, quando scilicet constat de electionis forma, & personæ sufficientia.

Quarto tangitur ipsius confirmati jurisdictio, cum dicitur: *Et annumeratus est cum undecim Apostolis.* Tribus namque modis jurisdictionem ordinariam est affectus. Primo per ipsam electionem confirmatam. Secundo per legem animatam; Princeps enim est lex animata: Ex quo ad jurisdictionem ordinariam conferendam, æquipollet lex animata, & inanimata. Ista lex animata est Spiritus sanctus, quem ipse cum ceteris Apostolis accepit; & ideo jurisdictionem ordinariam ab eo sortitus est. Tertio per consuetudinem, scriptam, & approbatam. Obtentum est enim per divinam consuetudinem, quod quicumque mittitur a Deo, jurisdictionem ordinariam sortiatur, sicut patet in Hier.

Propbeta, qui cum a Deo mitteretur, dictum est ei: *Ecce constitui te hodie super gentes & regna.*

Jer. 1.

DE SANCTO GREGORIO PAPA.

SERMO I.

In quo a profunda humilitate, a sollicitudinis vigilantia, a divinæ misericordiæ fiducia, atque a doctrina commendatur.

Eccl. 38. 16.

Ego novissimus evigilavi, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores, in benedictione Dei, & ipse speravi, & quasi qui vindemiat replevi torcular. Magna humilitas B. Gregorii, qui cum fuerit doctor excellentissimus, tamen vocat se novissimum,

& cum de sacra pagina magnas uvas, id est libros collegerit, se tamen collegisse acinos asserit: In verbis præmissis a quatuor commendatur.

Primo a profunda humilitate cordis in eo, quod vocat se novissimum, & colligentem racemos, qui tamen, ut dictum est, fuit eximius Doctor, & collegit sensus profundos. Hujus autem doctoris humilitas in sua doctrina maxime apparet quantum ad quatuor. Primo, quia scripta sua in comparatione aliorum, vilia reputabat, unde dicit in Epistola ad Innocentium Africæ Præfectum: Si delizioso cupitis pabulo saginari, Beati Augustini opuscula legite, & ad comparisonem illius similaginis, nostrum furfurem non queratis.

Ejus humilitas laudatur propter quatuor.

Secundo quia scripta sua quamdiu viveret publicari volebat, unde ait ibidem: Neque enim volo dum in hac carne sum, si qua me dixisse contigit, ea facere hominibus innotescere. Tertio, quia aliquem pulverem humanæ laudis furtim in se cognoscebat. Unde ait in fine moralium: Dum radicem puræ intentionis conspicio, Deo quidem ex ea me summopere voluisse placere cognosco. Sed eidem intentioni furtim, sed nescio quomodo, humanæ laudis appetitus interfert, quod cum jam postmodum tardiusque discerno, invenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Quarto quia se, aut mala incaute, aut bona non bene dixisse metuebat, unde ait; & quidem mala me aliquando dixisse, & si non invenio, tamen quia omnino non dixerim non defendo. Bona vero si qua divinitus accipiens dixi, meo utique iudicio minus me bene dixisse confiteor.

Gregor. vigilans dicitur propterea vigilavit. Psal. 101.

Secundo commendatur a vigilantia sollicitudinis, cum dicitur: *Vigilavi*, unde & Gregorius interpretatur vigilans: Vigilavit autem tripliciter. Primo quantum ad se per vitæ perfectionem; cuius quidem perfectionis tria erant signa, scilicet, quia terram despiciebat, cælestia appetebat, & mortem desiderabat: Ista tria ponit in prologo super dialogum dicens: Infelix animus meus meminit qualis fuit, quomodo ei labentia cuncta subter erant in monasterio, quod nulla nisi cælestia cogitare consueverat, quod mortem quoque quæ cunctis pœna est, scilicet ut ingressum vitæ & laboris sui præmium amabat. Secundo vigilavit quantum ad Deum per contemplationem: contemplabatur quidem Dei maiestatem in oratione: *Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum, &c.* Contemplabatur Dei veritatem in locutione: *Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, &c.* Ipse contemplabatur bonitatem Dei in meditatione: *Beatus qui audit me, & vigilat ad fores meas quotidie, quia inveniet me, qui me inveniet, inveniet vitam, &c.* In his enim tribus maxime emicuit beatus Gregorius, scilicet in orando, in legendo & in meditando. Tertio vigilavit quantum ad proximum per sollicitam provisionem: Necessario enim vigilare voluit, sciens se datum in speculatorem in medio hostium: *Speculatorem dedi te domui Israel.* In pastorem in medio luporum, ideo voluit vigilare cum Jacob qui dicebat: *Die nocteque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* In gubernatorem in medio fluctuum; unde periculosum esset, si gubernator dormiret: *Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo.*

Ejus potentia.

Eccl. 33.

Tertio commendatur a spe & fiducia divinæ miserationis, cum dicitur: *In benedictione Dei, & ipse speravi*; valde enim de Dei miseratione sperare potuit, qui tanti me-

riti extitit, quod potuit in Deum, quando scilicet per orationes ipsum ad misericordiam inclinavit, qui Trajano a pœna æterna periret: *Si contra Deum fortis fuisti, &c.* Gen. 31. Potuit in angelum, quia ipsum placavit; cum enim Gregorius pro peste oraret, vidit angelum gladium cruentatum tergentem, & reponentem. Potuit in diabolum, quia ipsum fugavit; nam fascem de manu Petri accipiens, os ejus & faciem exussit, & ad modum æthiopis denigravit. Potuit in cælum, quia in ejus obsequium columnam ignis destinavit. Potuit in infernum, quando ut dictum est, animam Trajani ab inde suis precibus eduxit. Potuit in purgatorium, quando quendam Monachum in excommunicatione defunctum, lecta super ejus foveam absolutionis schedula de purgatorio extraxit, prout ipse postmodum apparens asseruit,

Quarto commendatur a copia doctrinarum, & instructionis, cum dicitur, *& quasi qui vindemiat replevi torcular.* Per torcular significatur sacra Scriptura, quia sicut in torculari sunt diversæ uvæ, sic in sacra Scriptura diversæ sunt sententiæ. Vel significatur Ecclesia, quia sicut in torculari uvæ debent exprimi, sic sacra Scriptura in fide Ecclesiæ debet exponi. Vel significatur quælibet fidelis anima, quia Deus sibi sicut in torculari exprimit vinum gratiæ, & sapientiæ; Beatus enim Gregorius torcular sacra Scripturæ implevit diversis expositionibus. Sicut enim in torculari sunt uvæ magnæ, mediocres, & parvæ & racemi; sic in sacra Scriptura sunt expositiones magnæ, anagogicæ sive cælestes: sunt mediocres, id est allegoricæ, sive spirituales: sunt parvæ, id est tropologicæ, sive morales: sunt racemi, id est historicæ, sive literales. Ipse enim omnibus istis viis & modis sacram scripturam exposuit. Secundo implevit torcular Ecclesiæ officiorum: *Stare fecit contra altare cantores.* Ipse enim ordinavit Missale & Graduale; ideodicitur: *Stare fecit contra altare cantores.* Ordinavit Hymnos, ideo sequitur: *In sono eorum dulces fecit modos.* Ordinavit Missas, ideo sequitur: *Dedit in celebrationibus decus.* Ordinavit officium in septem horis decantandum perpetuo, ideo subditur: *Ornavit tempora usque ad consumationem vitæ.* Ordinavit Antiphonarium in Matutinis specialiter decantandum, ideo subditur: *Et amplificarent mane sanctitatem Dei.* Tertio implevit torcular animæ variis instructionibus: Nam docet Prælatos in pastoralibus: Docet etiam subditos. Sed subditorum quidam incipientes, hos docet per exempla in dialogo: Quidam proficientes, hos docet in homiliis: Quidam perfecti, hos docet per occulta mysteria in expositione super Ezechielem. Hos autem omnes docet in moralibus: Ibi enim instruuntur Prælati, qualiter subditos regant; incipientes qualiter vivant; proficientes qualiter de virtute in virtutem

Eccl. 39. 6.

1. Tim. 4.

Prov. 8.

Ezech. 3.

Gen. 31.

Prov. 27.

Eccl. 47.

tutem proficiant; & perfecti qualiter con-
summationem apprehendant.

SERMO II.

*Quomodo vigilando in quinque sapientiæ
libris studuit.*

Sap. 6. 15.

Labor in stu-
diis.

Gen 29.

Sapientia
libri quin-
que.

Qui de luce vigilaverit ad illam, sci-
licet sapientiam, non laborabit. Bea-
tus Gregorius, qui vigilans inter-
pretatur, ad sapientiam de mane vi-
gilavit, quia in sua adolescentia quærere cœ-
pit eam, & tantum desiderium in eo addiscen-
di erat, quod labores non sentiebat: *Vide-
bantur ei dies pauci præ amoris magnitudi-
ne*; Ideo sapientiam adinvenit, quia in libris
sapientiæ vigilando studuit, qui sunt quinque
libri, scilicet, liber conscientiæ, liber vitæ,
liber scientiæ, liber gratiæ, & liber naturæ.

Tres enim primi significantur in Genesi
per tria ligna, quæ erant in paradiso: Liber
enim conscientiæ significatur per lignum,
quod erat pulchrum visu, & ad vescendum
suave, quia conscientiam bonam Deus intue-
tur libenter, & in ea delectatur: Liber scien-
tiæ significatur per lignum scientiæ boni &
mali, quia per scientiam bonum & malum
cognoscuntur. Liber vitæ significatur per
lignum vitæ, quod erat in medio Paradisi.
Quartus est liber gratiæ, qui scribit homi-
nem intus per virtutum varietatem, & foris
per morum honestatem: *Vidi in dextera se-
dentis super thronum librum scriptum intus,
&c.* Quintus est liber naturæ, id est crea-
turarum, in quo legere possunt tam scientes
quam nescientes, & cognoscere Dei poten-
tiam & magnitudinem; sapientiam ex ordine,
bonitatem ex fine, quæ sunt valde bona: *Da-
bitur liber nescienti litteras.* In his quin-
que libris vigilando studuit, & ab his omnes
libros suos extraxit & exemplavit. Quia in
his sic vigilavit, ideo quinque generibus ho-
minum ad quos spectat vigilare comparari
potest, scilicet aratori, pictori, doctori, fa-
bro, & figulo.

Apoc. 5.

Isai. 29.

Eccl. 38.

Virtutes B.
Gregorii.

Hier. 1. 10.

Primo igitur vigilando studuit in libro
conscientiæ per vitiorum extirpationem &
virtutum plantationem: nam de corde suo era-
dicavit superbiam, & plantavit humilitatem;
unde in literis suis primus servus servorum
Dei appellatur. Eradicavit avaritiam & plan-
tavit liberalitatem, quia ad pauperes libera-
lissimus erat. Eradicavit immunditiam &
plantavit puritatem, quia virgo fuisse credi-
tur; Ab isto libro conscientiæ extraxit, &
explanavit librum moralium, quia ibi docet
extirpationem vitiorum, & plantationem vir-
tutum: *Constitui te super gentes*, id est su-
per malos gentiliter viventes: *Et super reg-
na*, id est super bonos, in quibus regnat per
gratiam, scilicet a malis, *ut evellas, & de-*

*struas vitia, & in bonis ædifices & plantes
virtutes*: Et quia in libro conscientiæ sic vi-
gilando studuit & libros moralium inde ex-
traxit, ideo comparatur aratori vigilanti. *Cor,*
inquit, dabit ad versandos sulcos, & Eccl. 38. 27.
vigilia ejus in sagina vaccarum. In libro
quidem moralium multos fecit sulcos, scili-
cet in scriptura eradicando dubietates, &
plantando veritates, in Ecclesia eradicando
pravitatem hæreticam, & plantando catholi-
cam fidem: in anima, eradicando vitia &
plantando virtutes, & vigilias & studium
suum, in sagina vaccarum, in pinguedine
animarum.

Secundo studuit in libro scientiæ per pa-
storalis officii plenam cognitionem: Officium
enim pastorale est liber scientiæ, quia sicut
dicit Gregor. Nazianzen. Revera mihi esse
videtur ars artium, & disciplina disciplinarum
hominem regere, vel imbuere, qui est
inter omnes animantes maxime moribus va-
rius, & voluntate diversus. Ab isto libro
scientiæ Gregorius extraxit, & exemplavit
librum pastorem, in quo plene docet om-
nes pastores; unde ait ibidem: Pensandum
est ad culmen regiminis, quisque qualiter
perveniat, atque ad hoc rite perveniens, qua-
liter vivat; & bene vivendo qualiter doceat,
& bene docens, infirmitatem suam quanta
consideratione cognoscat. De primo sic ait,
cum regiminis culmen impetratur, si donis
præventus est, qui aliis profit, debet ex cor-
de fugere. De secundo sic dicit: Confide-
randum est quia cum causam populi præful
suscepit, quasi ad ægrum medicus accedit.
Quia ergo præsumptione percussus mederi
properat, in facie vulnus portat. De tertio
sic dicit: Ab imperitis pastorale magisterium
qua temeritate suscipitur, quando ars artium
est regimen animarum? De quarto sic dicit:
Dum rector foris immenso favore circumda-
tur, intus veritate vacuatur. Et quia in hoc
libro scientiæ sic vigilando studuit, & librum
pastorem inde extraxit, ideo assimilatur fa-
bro vigilant. *Vox, ut dicitur mallei inno-
vat aurem ejus, & vigilia sua ornabit in
perfectionem*: Malleus ferrum domat, & in-
cudem firmat, & suavem sonum generat.
Sic prælati debent domare duos, & inquietos;
consolari pusillanimes & infirmos, &
patienter se habere ad omnes. Istam regu-
lam Apostolus tangit: *Rogamus vos fratres 1. Thess. 5.*
corripite inquietos.

Tertius est liber vitæ, scilicet Christus,
in quo beatus Gregorius vigilando studuit,
& inde spirituales delicias, & delectationes
exhaust. Ab isto libro extraxit, & exem-
plavit expositiones quas fecit super Ezechie-
lem: Neque enim tam profunda, & occulta
mysteria cognoscere potuisset, nisi ea a libro
vitæ habuisset, & Spiritus sanctus ei revelas-
set. Unde Petrus Diaconus vidit Spiritum
sanctum in columbæ forma super caput ejus
manen-

1. Cor. 2.

manentem, & verba ejus quæ dicebat inferentem. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* Et quia in hoc libro sic vigilando studuit, & occulta mysteria inde extraxit; ideo assimilatur doctori vigilanti; unde dicitur: *Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis Parabolarum conversabitur: & sequitur. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo, ad eum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur.* Ubi ostenditur quod ista occulta ascendit per continuam & assiduam meditationem; unde dicit: *Cor suum tradet ad vigilandum;* per cordis emundationem, unde dicitur *diluculo.* Ille enim diluculo fecit, qui a corde suo omne tenebrosum expellit: & per devotam orationem, unde dicitur: *Et in conspectu altissimi deprecabitur.*

Eccl. 39. 1.

Eccl. 28. 38.

Luc. 26.

Quartus est liber gratiæ; & in isto studuit per omnium gratiarum, & virtutum possessionem: Fuit enim & intus virtutibus ornatus, & foris honestis moribus decoratus: Ab isto extraxit & exemplavit ordinationem officii Ecclesiastici, & quantum ad hoc assimilatur pictori vigilanti; unde dicitur: *Cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.* Ecclesia quodammodo picta est in officio Ecclesiastico multiplici colore. Primum colorem apposuit Christus, quando dixit. *Hoc est corpus meum.* Secundum apposuerunt Apostoli, quando orationem dominicam in Missa dicendam ordinauerunt, & minus symbolum apposuerunt. Tertium apposuit Ignatius, qui Psalmos per Antiphonas dicendos instituit. Quartum apposuit Hilarius, qui *Gloria in excelsis Deo* composuit. Quintum apposuit Nicæa Synodus, quæ symbolum majus edidit. Sextum apposuit Athanasius, qui fidem in Psalmo: *Quicumque vult, &c.* Sufficentissime explanavit. Septimum apposuit Hieronymus qui Psalterium per ferias distinxit, & *Gloria patri* in fine Psalmorum ordinavit. Octavum Ambrosius qui cantus, hymnos, & orationes fecit. Gregorius vero opus fecit, & perfecit, quia Graduale composuit, Missam ordinavit, & totum Officium tam diurnum quam nocturnum fecit.

Psalm. 18.

Psalm. 148.

Quintus est liber naturæ, & in isto studuit per creaturarum considerationem, quia in ipsis vidit Dei potentiam, sapientiam & bonitatem; & ab isto traxit libros quibus rudiores instruxit, scilicet homilias & dialogum. Tales aliquando instruuntur verbis; & quantum ad hoc fecit homilias. Aliquando exemplis, & quantum ad hoc fecit dialogum; creaturæ enim nos aliquando instruunt verbis: *Cæli enarrant gloriam Dei.* Aliquando exemplis: *Præceptum posuit, & præteribit.* Et quantum ad hoc assimilatur figulo vigilanti, unde dicitur: *Cor suum dabit, ut consummet linitionem & vigilia sua mun-*

dabit fornacem. Ipse enim per verba, & exempla illos qui erant in vase contumeliæ formavit in vasa gloriæ; juxta illud: *Quasi Eccl. 50. vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.* Fecit etiam ut essent vas per gratiæ redundationem, ut essent aurei per charitatem succensam, ut essent solidi per patientiam, ut essent gemma per virtutum refurgentiam.

SERMO III.

Nephtali cervus emissus, & dans elo- Gen. 49. quia pulchritudinis. Tria namque 3. Prelato sunt necessaria cuilibet perfecto præfecto necessaria. lator. Primo, ut Deus habiter in ipso per gratiam. Secundo ut sit sollicitus per operationem bonam. Tertio, ut sit fructuosus per doctrinam: Ista tria habuit B. Gregorius quæ notantur in verbis præmissis.

Primo namque Deus in ipso habitavit per gratiam, quod notatur, cum dicitur, *Nephtali*, quod interpretatur *habitatio*; nam & Pater in ipso habitavit per gratiam, dando sibi in miraculis magnam potentiam: miracula enim operari spectat ad potentiam. *Dedit illis potestatem super omnia demonia, Luc. 9. 1. & ut languores curarent.* Filius in eo habitavit dando sibi potentiam suam, scilicet quando Gregor. ipsum in forma peregrini Miracula recepit; & dando sibi suam carnem veram, circa B. Gregor. quando hostiam visibiliter in veram carnem convertit. Spiritus sanctus in eo habitavit, quod ostendit per speciem columbæ, quæ super caput ejus visa fuit; & per columnam igneam, quæ super ipsum de cælo descendit, per quod datur intelligi, quod habebat simplicitatem columbinam, & charitatem ignitam, ideo poterat dicere Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Joam. 14. 23.

Secundo fuit velox per operationem sollicitam, cum dicitur: *Cervus emissus.* Cervus 3. Cervus autem habet velocitatem, renovationem, habet quæ conveniunt. & discretionem: Sic S. Gregorius fuit velox B. Gregor. ad sequendum illum, de quo dicitur: *Exultavit, ut gigas ad currendam viam, &c.* Psal. 18. Ideo fuit velox; quia deposuit velocissime omne pondus, scilicet pondus divitiarum; quia omnes reliquit, & de ipsis septem monasteria ædificavit. Pondus deliciarum deposuit, quia corpus continue maceravit; ita ut infirmato stomacho vix subsistere valeret. Dum etiam esset in monasterio, a matre sua crudis leguminibus pascebatur. Pondus honorum, quia cum esset electus in summum Pontificem, fugit & se abscondit, sed indicio columbæ cælestis manifestatus fuit. Non Quare latere enim poterat latere propter vitam eminentem: Non potest civitas abscondi super montem Matth. 5. posita; propter conversationem fulgentem. Neque accendunt lucernam, &c. propter famam redolentem: Sicut cinnamomum, Eccl. 24. 20. &

Et balsamum aromatizans odorem dedit. Res igitur alta, lucida, & vaporosa abscondi non potest. Secundo cervus habet renovationem, quando enim senescit cum serpente pugnat, & hausto veneno ardentissime fitit, & in fontem se projiciens, in oculis, pilis, & cornibus, ac pelle renovatur. Sic S. Gregorius & ceteri sancti cum dæmone pugnantes, & ejus tentationes vincentes, ad fontem gratiæ refrigerantis currunt, & sic renovantur in intellectu, quia limpidius Deum conspiciunt: *Renovamini spiritu mentis vestrae.* Renovantur in affectu, quia ferventius Deum diligunt: *Emitte spiritum tuum, & creabuntur.* Renovantur in operatione, quia opera virtuosa faciunt: *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Tunc enim opera nostra virtuosa sunt, quando sunt cum justitia, quantum ad proximum; & sanctitate, quantum ad nos: Renovantur, quantum ad conversationem extrinsecam, quia honestiorem conversationem induunt. *Induente novum hominem eum, qui renovatur in agnitionem Dei.* Tertio cervus habet discretionem, & ejus discretio in tribus attenditur, scilicet in vulneris sanatione, in parturitione, & cordis confortatione: Cervus enim sagitta percussus pulegium comedit, & sagittam sic projicit. Cerva dragantium comedit, & sic levius parit. Cervus etiam comedit quasdam herbas medicinales habentes respectum ad cor, & sic cor quod erat tremulum, confortationem accipit. Habemus enim tria genera herbarum, quas ipse cervus comedit; quarum una valet ad sanandum, alia ad pariendum, & tertia ad confortandum. Ista tria genera Beatus Gregorius habuit, & alios etiam habere docuit. Herba namque valens ad sanandum est sermo Dei: *Neque herba, neque malagma sanavit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia.* Et sicut præsentia hujus herbae est causa sanationis, ita absentia est causa mortis. Gregor. Quicumque alimenta non retinet, hujus profecto vita desperatur. Aeternæ ergo mortis periculum non formidatur, scilicet si cibum sanctæ exhortationis accipitis, si verba vitæ, id est, alimenta justitiæ memoria teneris. Secunda herba est memoria mortis: *Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus quasi flos agri, &c.* Et ista valet ad pariendum, id est ad proposita complenda per bona opera. Gregor. Valde enim se sollicitat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Tertia herba est meditatio Dominicæ passionis, quæ fuit herba multum amara. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi:* Et ista valet ad confortandum & roborandum. Gregor. Si passio Christi ad memoriam reducitur, nihil est quod non æquo animo toleretur.

Tertio beatus Gregorius fuit fructuosus proximo per doctrinam; unde dicitur: *Dans eloquia pulcherrima & pulchritudinis.* Ista *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II,*

autem eloquia pulchritudinis tribus modis dedit.

Primo namque fuit prædicator graciosus, & ideo dedit eloquia pulchræ facundiæ: Dicit autem August. in libro de doctrina Christiana: quod eloquens in verbis suis agere debet, ut veritas pateat, veritas placeat, veritas moveat; & ut pateat debet loqui clare, & aperte; ut placeat debet loqui compositæ & ornatæ; ut moveat, debet loqui ferventer & devore. Talis enim fuit eloquentia B. Gregorii, scilicet clara, devota, & ordinata. *Eloquentia S. Gregor. Clara nihil habens obscuritatis: Doctrina Prov. 14. prudentium facilis.* Ordinata nihil habens rusticitatis: *Lingua sapientium ornat scientiam.* Devota, nihil habens insipiditatis: *Favus mellis verba composita.* Ibid. 15. Ibid. 16. 24.

Secundo fuit sacræ Scripturæ compositor luculentissimus: & quantum ad hoc dedit eloquia pulchræ sententiæ: Ejus enim sententia, & doctrina habuit pulchram venustatem, solidam veritatem, & dulcem suavitatem. Pulchra autem venustas in eloquio causata erat in tribus, scilicet a cælesti sapientia, qua S. Gregorius erat repletus. Quæ quidem sapientia cælestis pulchra administrat eloquia; unde repellitur Eliu: *Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?* ac si dicat; Sententias cælestes proferre vult per imperitos sermones. Causata fuit a nobilitate senatoria, unde dicit Hieronymus de Isaia; Isaia in sermone discretus est, quippe ut scilicet vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens aliquid rusticitatis admixtum. Causata erat a Rhetorica & Philosophia, quia etiam in sua adolescentia magnus Philosophus & Rhetor luculentissimus habebatur. De his tribus dicitur: *Aurum & multitudo gemmarum, & vas pretiosum labia scientiæ.* Prov. 10. Labia enim scientiæ Beati Gregorii fuerunt ornata auro, id est cælesti sapientia, & gemma, id est Rhetorica & Philosophia: Et ista procedebat a vase pretioso, quod productum erat nobilitate senatoria. Secundo ejus doctrina habuit solidam firmitatem & veritatem; cum enim quidam æmuli post mortem suam libros comburere vellent: Petrus Diaconus restitit asserens, se Spiritum sanctum in specie columbæ super eum sæpe vidisse, & desuper juramento facto in morte sua juramentum firmavit. Ex quo patet quod doctrina ipsius approbata fuit per tria, scilicet per Spiritum sanctum verba inferentem: *Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia.* Per jurationem intervenientem: *Omnis controversiæ eorum finis ad confirmationem est juramentum.* Et per mortem subsequentem: *Testamentum enim in mortuis confirmatum est.* Ibid. 9.

Tertio ejus doctrina habet dulcem suavitatem; est enim in corde, tanquam pigmentum

Eccl. 49.

rum ad medicandum: in ore, tanquam mel ad proferendum: in aure, tanquam melodia ad audiendum: & in opere, tanquam odor ad imitandum: *Memoria Josiæ*, id est beati Gregorii, qui seipsum in sacrificium Deo exhibuit, quia Josias sacrificium interpretatur: *In compositionem odoris facta*; ecce quam odorifera ad imitationem: *Opus pigmentarii*, ecce quam delectabilis est utique ad meditationem: *In omni ore, quasi mel indolcorabitur*, ecce quam dulcis ad plorationem, & ut *Musica in convivio vini*, ecce quam suavis ad auditionem. Terrio erat laudator Dei devotus; & quantum ad hoc habuit eloquia pulchræ laudationis divinæ: Cum enim Missa prius confuse diceretur, ipse eam pulchre ordinavit, statuens ut in lingua triplici decantaretur; scilicet Græca, ut sunt *Kyrie eleison*; Hebræa, ut sunt *Amen*, & *Alleluia*; & Latina, ut sunt cætera alia. Sicut enim istæ tres linguæ in ligno, & titulo crucis positæ, confessæ sunt Christum morientem, sic voluit ut Christum laudarent in cælo regnantem. Ordinavit etiam ut in ipsa Missa fierent tres partes de corpore Christi, ad innuendum quod corpus mysticum, id est Christi fideles, sunt divisi in tres partes: Nam illa pars quæ ponitur in calice, absconditur, & quæ in vino ponitur, signat illam partem quæ est in cælo, quæ ab omnibus malis absconditur, & ab ubertate domus Dei inebriatur. Aliæ duæ partes significant duas partes fidelium, quæ adhuc tribulationibus exponuntur; una quæ est in mundo, quæ subicitur multiplici passioni: alia quæ est in purgatorio, quæ subicitur magnæ cruciationi. Ordinavit etiam, quod Missa vocetur ex eo quod ipsa sacra hostia a Deo Patre nobis dupliciter est missa, scilicet per incarnationem in mundo, & sanctificationem in sacramento; & nos eam sibi dupliciter mittimus, scilicet per passionem qua Deo reconciliamur; & per quotidianam oblationem, quæ pro nobis intercedit, ut misericordiam consequamur.

SERMO IV.

De ejus Vigilantia.

Matth. 24.

Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Istud Evangelium legitur in honorem beati Gregorii qui vigilans interpretatur: Ipse enim vigilavit sibi, Ecclesiæ, & Deo.

Gregorii virtutes.

1.

1. Cor. 13.

Fortitudo sanctorum per tria ostenditur.

Sibi quidem per virtutum acquisitionem; multas namque virtutes acquisivit sibi. Prima est fortitudo cum infirmitate: Licet enim corpore langueret semper tamen aut legebat, aut scribebat, aut orabat: *Cum infirmor, tunc potens sum*. Sancti enim viri quandoque sunt infirmi in corpore, sunt fortes in mente: Infirmi autem ad amandum terrena, fortes vero ad amandum cælestia. Hoc ostenditur exemplo arboris, cordis & corporis.

Arboris quidem, quia secundum Gregor. sancti viri significantur per palmam, quæ inferius est arcta, & superius lata: Mali autem significantur per alia arbuta, quæ inferius in ramis sunt lata. & superius angusta. Exemplo cordis, quia cor est latum superius, & inferius strictum. Exemplo corporis quod habet rectitudinem, quia homo debet habere rectam intentionem: elevatam faciem, quia debet habere cor elevatum per amorem: radices superius, & ramos dependentes inferius, quia debet esse plantatus in cælo per desiderium, & inferius fructificare per operationis studium. Secundo habuit abundantiam cum paupertate; ipse enim in multis divitiis abundavit, sed in his omnibus pauper fuit, quia omnia pauperibus erogavit: *Est quasi dives cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit*. Ipse enim lex monasteria in Sicilia fecit, & septimum in domo propria fundavit: Indigentium nomina scripta habuit, & eis necessaria ministravit. Tribus millibus ancillis Dei octoginta libras auri annualiter offerebat. Hic cadit exemplum de Eremita, qui omnia reliquerat, & unum solum cattum tenebat. Terrio habuit exemplum cum humilitate, quam humilitatem habuit in animo, in verbo, in signo & in honore invito. In animo quidem, quia peccatorem se reputabat; unde Mauritio Imperatori, qui eum persequeretur scripsit: Quia enim peccator sum, credo quod omnipotentem Deum tanto vobis amplius placatis, quanto me sibi male servientem magis affligitis. In verbo quia primus in suis litteris servum servorum se appellat. In signo, quia cum quidam Eremita vellet sibi reverentiam exhibere, ipse prius se in terram prostravit. In honore invito, quia electio fuit invita ex parte sui, & ideo fugit, & se abscondit: Sed tamen fuit voluntaria ex parte populi, quia eum omnes unanimiter elegerunt: Et fuit miraculosa ex parte Dei, quia cum latitaret, indicio columbæ manifestatus est. Quarto habuit justitiam cum pietate; nam justus fuit in puniendo, & pius in compatiendo, talis debet esse quilibet Prælat^{4.}us, sicut ipse Gregorius ostendit triplici exemplo lass^{4.}i, unde ait: Jacentem non erigit, nisi qui status sui rectitudinem per compassionem flectit. Exemplo ferri, quia si ferrum debet conjungi ad invicem, oportet quod prius mollescat: Qui enim vult sibi alium unire per correctionem, prius sibi mollescat per compassionem, & aliis mollescat per temperantiam. Exemplo olei; ignis enim correctionis non lucet, nec ardet in vino severitatis, nec in aqua insipidæ affectionis, sed in oleo misericordiæ & compassionis.

Secundo vigilavit Ecclesiæ per officii Ecclesiastici ordinationem: quamvis enim dies naturalis habeat 24. horas, de ipsis tamen Gregorius extraxit septem, ordinans ut in ipsis Deus laudetur, ex eo quod ipsæ horæ sunt

Horarum Canoniarum ratio.

sunt a Christo multiplici privilegio consecrata. Siquidem in matutinis Christus est natus, a Juda traditus, & captus: In media autem nocte secundum opinionem Hieronymi, ad iudicium est venturus. Libenter igitur in matutinis Deum laudare debemus, & ei gratiari pro sua nativitate, & captione, & pro iudicii executione. In prima, Deus cælum & terram in servitium, & ad servitium hominis creavit. Ad templum in hac hora personaliter ire consuevit, unde dicitur, quod omnis populus ad eum manicabat, id est mane festinabat. Resurgens a mortuis mulieribus apparuit: In hac igitur hora laudemus Deum, & pro beneficio creationis, pro gloria resurrectionis, & ut in nobis habeamus exemplum suæ imitationis. In tertia ad columnam Christus fuit ligatus, flagellatus, & suæ mortis sententiam accepit a Judæis, & Spiritum sanctum in Apostolos misit: & propter hoc in tertia Deum laudamus. In sexta erat Christus in cruce conelavatus; Sol radios suos subtraxit, & se tenebris induit; & in die Ascensionis Christus cum discipulis suis, tanquam cum amicis suis ab eis recessurus, convivium fecit. In nona Christus spiritum emisit, in cruce lancea latus ejus perforatum fuit, & in cælum ascendit. In vespere Christus Corporis sui, & Sanguinis sacramentum instituit, & discipulorum pedes lavit, & resurgens in habitu peregrini apparuit. In completorio Christus sanguineas guttas sudavit, de cruce depositus in monumento clausus fuit, resurgens clausis januis ad discipulos intravit.

Tertio vigilavit quantum ad Deum per contemplationem; & quia vigilavit, ideo Deum invenire meruit, juxta illud: *Quia ne vigilant ad me, invenient me.* Meruit quidem invenire Christum, Spiritum sanctum, B. Virginem, & Angelos. Christum quidem invenit in peregrini specie, & in visibili carne: Spiritum sanctum invenit in columna ignis, & in specie columbæ super caput ejus manentis: Beatam Virginem invenit sibi reverendam in angelorum jubilatione, quando audire sunt voces angelorum sibi dicentium: *Regina cæli, &c.* Et sibi propitiam in pestis propulsatione, quando ad imaginem Virginis turbulentia aeris fugit, & serenitas mira remansit: Angelos multos invenit, habuit quidem Angelum orationes suas Deo offerentem, unde dixit ei Angelus, quem in forma pauperis susceperat: Et Angelus Domini sum, & Dominus me misit ad te, ut protegam te, & orationes tuas Deo offeram. Habuit angelum eum contra omnia adversa defendentem; unde cum Mauritius Imperator ipsum persequeretur, angelus in monastico habitu contra ipsum spatham evaginatam vibravit, & sic a persecutione cessavit. Habuit angelum sibi in omnibus obsequentem, nam cum in die paschæ apud sanctam Mariam majorem Missam celebraret, & *pax Domini* pronuntiaret, Angelus Domini alta voce sibi respondit: *Et cum spiritu tuo.* Unde in illa die Papa in dicta Ecclesia celebrat, & cum *pax Domini* dicit, sibi minime respondetur, in illius miraculi testimonium.

DE SANCTO BENEDICTO ABBATE.

SERMO I.

Quomodo a Deo dilectus, ab hominibus amatus, & omni memoria dignus extitit.

Eccl. 45.

Dilectus Deo, & hominibus, cujus memoria in benedictione est. Magnum præconium a Deo diligi, ab hominibus amari, & in memoria haberi. Ab his tribus præconiis sanctus benedictus in verbis præmissis commendatur. Fuit enim a Deo dilectus, ab hominibus amatus, & omni memoria dignus.

Laus Benedicti.

Dilectus enim a Deo fuit, quia devote incepit, devotius vixit, & devotissime finivit. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Incepit quidem a puritate. Gregor. Ætatem Gregor. quidem moribus transiens, nulli animum suum voluptati dedit, & ideo meruit divinæ visionis claritatem. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Incepit a paupertate, Gregor. Despectis studiis, relicta domino, rebusque patris, sanctæ conversationis habitum quæsit. Et ideo meruit judiciariam potestatem: *Judicium pauperibus tribuit.* Incepit ab humilitate. Gregor. Plus appetebat mala mundi perpeti, quam laudes. Plus pro Deo laboribus fatigari, quam favoribus extolli. Et ideo meruit cælestem sublimitatem: *Qui se humiliat exaltabitur.* Incepit a compassione: Gregor. Benedictus religiosus, & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret, ejus dolori compassus est. Et ideo meruit divinam miserationem: *Beati mise-*

Marth. 5. *miseriordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Incepit a devota oratione, quia capisterium fractum, devota oratione sua redintegravit. Et ideo meruit a Deo magnam fiduciam, & securitatem: *Oratio humilientis se penetrabit nubes, & non discedet, donec aspiciat Altissimus.* Secundo devotius vixit, tota enim vita sua fuit in oratione, & ideo merebatur exaudiri: *In oratione dierum exaudietur;* fuit in electione, & ideo merebatur sapientia divina impleri: *Attende tibi, & doctrinæ, &c.* Fuit in contemplatione, & ideo merebatur cælestibus revelationibus adimpleri: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Fuit in efficaci locutione, & ideo merebatur ab auditoribus exaudiri. Gregor. Dum enim sibi cibum deferebant corporis, ab ejus ore alimenta deferebant vitæ. Terrio, & ultimo modo devotissime finivit, quod patet per quatuor signa: Primo quia monumentum sibi fecit, quod indicavit moriendi alacritatem: *Gaudent vehementer cum invenerint sepulchrum.* Secundo in Ecclesiam conferri se fecit, ut scilicet laudaret Dei bonitatem: *In medio Ecclesiæ laudabunt te.* Voluit quidem Deo gratias referre, & de eo quod in vita ipsum conservaverat, & de eo quod ipsum ad se vocaverat, & de eo, scilicet quod æternam gloriam promiserat. Gratiarum enim actio est de præteritis, præsentibus, & futuris. Cassianus: Gratiarum actiones quis agit, cum præterita beneficia recolit, cum præsentia conspiciat, quanta Deus præparavit his, qui eum diligunt. Tertio corpus, & sanguinem Christi suscepit, ut se muniret contra dæmonum malignitatem, qui animabus insidiantur. *In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum mihi: Pone me Domine juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.* Quarto erectus inter manus discipulorum vitam finivit. Quidam moriuntur jacentes, quia a bonis operibus vacaverunt: Quidam prostrati, qui per peccatum corruerunt: Quidam claudi, qui fidem sine operibus habuerunt: Quidam ab infirmitate sauci, qui post peccatum ad penitentiam reverterunt: Quidam erecti sicut viri sancti, qui a peccato liberati sunt bonis operibus pleni, & intentione recti. Istam quadruplicem differentiam tangit Apostolus: *Remissas manus, & genua soluta erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.*

Secundo fuit ab hominibus amatus, & hoc propter multa beneficia, & miracula, quæ inter eos fecit, quorum quædam fecit quantum ad semetipsum. Mira enim virtus de illo exibat, scilicet ab oculis suis, quando ligatum vidit ab hostibus, mox a vinculis est solutus. Mira a manibus suis, quia vas in quo erat potus venenatus, signo crucis confregit. Mira ab ore ejus, scilicet quando

dixit monialibus, quæ linguam suam non cohibebant: excommunica eas. Mira a corde suo, quia absentia, ut præsentia cognoscebat. Quædam operatus est quantum ad mundum minorem, id est hominem; Quosdam enim retinuit in vita a diabolica tentatione, sicut monachum, qui in oratione stare non poterat: Quosdam vero in morte, diabolica oppressione, sicut monachum, quem diabolus a ruina parietis oppresserat: Quosdam post mortem, sicut monachum, qui ad parentes visitandos sine benedictione iverat. Quædam vero operatus est in majori mundo; scilicet in cælo, quando animam sororis in specie columbæ ascendentem vidit: In purgatorio, sicut quando pro monialibus defunctis oravit: In aere, sicut quando lucem cælestem aspexit: In aqua, sicut quando puerum Placidum liberavit: In terra, sicut quando aquam de terra produxit: In igne, sicut quando ignem phantasticum extinxit.

Tertio erat omni memoria dignus: Licet enim a nobis recesserit corporaliter, nobiscum tamen quadrupliciter remansit. Primo quoad odorem suæ famæ; sicut enim post poma odorifera, post species aromaticas remanet odor ipsarum, sic post mortem sanctorum remanet nobiscum odor virtutum. *Dies mei pertransierunt quasi naves poma portantes.* Secundo quantum ad dulcedinem suæ doctrinæ: sicut enim apes postquam de alveario avolat nobis favos mellis relinquit, sic S. Benedictus de corpore recedens, doctrinam mellisluam mundo dimisit: *Brevis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius.* Sanctus enim Benedictus fuit apes ratione virginitatis: fuit brevis, & hoc ratione humilitatis; & fuit volatilis ratione cælestis conversationis; & habuit dulcem fructum ratione mellisluæ prædicationis. Tertio quantum ad lucem suæ regulæ, sicut enim sol occumbens dimittit nobis lucem in luna, & luna nos illuminat, sic beatus Benedictus occumbens, post mortem corporis dimisit nobis lunam, id est salutarem regulam, quæ illuminat regulam monasticam. Luna tamen non lucet, quando terra interponitur, quia ordo monasticus multum tenebratur, quando terrena cupiditate aspergitur. Quarto quantum ad calorem charitatis succensæ; sicut enim ignis in clibano vel fornace extinctus remanet in suo calore, sic Benedictus, qui habuit ignita eloquia, succensa desideria, & ferventia opera. In Christo etiam per mortem corporis extinctio remansit per ejus calorem in mundo: *Scintilla quasi aspectus aeris candentis.* Ipse enim fuit scintilla in quantum habuit subtilia, & cælestia desideria: & fuit æs in quantum habuit sonora, & inflammatoria verba; & fuit candens, in quantum habuit ferventia opera.

Benedictus nobiscum remansit quadrupliciter.

Job. 9.

Eccl. 11.

Ezech. 1.

SERMO II.

De ejus benedictionibus.

Deut. 33.

Benedictus in filiis Aser sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum. Ferrum, & æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua. Sanctus Benedictus multas benedictiones habuit, quæ in verbis prædictis notantur. Prima consistit in Dei habitatione, cum dicitur Aser, qui interpretatur atrium: & dicitur atrium a tribus. Ipse enim atrium erat, quia tota Trinitas in eo habitavit, scilicet Pater, dando sibi potentiam in hostium expugnatione; vicit enim diabolum, carnem & mundum. Diabolus ipsum voluit vincere per impatientiam, quando tintinnabulum fregit, sed vinci non potuit, quia in Dei servitio perseveravit.

Benedictus diabolum, carnem & mundum vicit.

Eccl. 10.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Ipsum voluit allicere per concupiscentiam, quando gravem tentationem sibi immisit, sed allici non potuit, quia in spinas, & vepres se projecit.

Eccl. 11.

Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ. Et ipsum voluit decipere per fraudulentiam, sicut quando in forma medici sibi apparuit, asserens se velle potionare fratres; sed ipse diabolus deceptus est, quia monachum, quem invaserat, in mammillam percussit, & sic diabolus fugit. Multato pestilente sapientior erit parvulus. Ipsum voluit detertere per horribilium formam, quia sibi teterrimus apparebat, & in ipsum flammantibus oculis & stridentibus obviabat, sed ipsum detertere non poterat, quia scilicet scuto præmunitus erat: In omnibus sumentes scutum fidei, &c.

Prov. 21.

Ephes. 6.

Secundo vicit carnem; nam cum quædam avis, quæ merula dicitur, antè ejus faciem volitaret, magna carnis concupiscentia est in eum secuta, sed ramen ipsam tentationem per tria devicit, scilicet per crucis impressionem. Signa Tbau, super frontes virorum gementium, &c. Per devotam orationem, & intentionem: Ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, &c.

Ezech. 9.

Sap. 3.

Per carnis macerationem, quia mox se nudum inter spinas, & vepres prostravit, & sic per vulnus corporis sanavit vulnus mentis. Tertio vicit mundum, & quantum ad divitias, quoniam omnia contempsit, & in eremum nudus aufugit: Et quantum ad delicias, quia secundum Gregor. a pueritia cor senile gessit, & nulli voluptati animum dedit: Et quantum ad honores, quia cum per miraculum de capisterio in multo honore haberetur, inde latenter fugit.

Secundo filius in eo habitavit dando sibi sapientiam in secretorum cognitione: Ipse enim cognovit absentia, præterita, præsentia, & futura. Absentia præterita, sicut patet in monachis, quos extra monasterium comedisse cognovit. Cognovit futura contin-

gentia, sicut obitum suum, casum Romæ. Cognovit occulta præsentia, sicut patet in monacho sibi serviente de superbia tentato: & sic patet quod fuit Propheta de præterito, de futuro, & de præsentia occulto.

Tertio Spiritus sanctus habitavit in eo dando gratiam in sui institutione; dedit namque sibi gratiam incipientem, per quam de mundo exiens devote incepit: proficientem, quam ferventer profecutus erat: Et perfectam, quia ad summum contemplationis gradum pervenit. Istud significatur in via, quam fecerunt filii Israel, quia de Ægypto exeuntes, in desertum venerunt. De deserto, in terram promissionis, in qua fructus terræ primo comederunt: deinde pervenerunt in Jerusalem. Sanctus Benedictus de mundo tenebroso venit ad desertum pœnitentiæ; & de deserto pœnitentiæ pervenit ad gustum cœlestis gratiæ; & de gustu gratiæ, pervenit ad contemplationem visionis divinæ.

Secunda benedictio consistit in filiorum propagatione, cum dicitur: Benedictus in filiis. Ipse enim per suam prædicationem, & regulam multos filios generavit; generatos temporalibus subsidiis enutrivit; enutritos ad promotiones Abbatis promovit: sed modo potest conqueri: Filios enutrivit, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Facti sunt ei degeneres filii, quia regulares observantias contemnunt, & prælationibus, & abbatiis intendunt. Temporalia indebite consumunt, non Dei honorem, sed proprium favorem attendunt.

Tertia benedictio consistit in regulari institutione, quod notatur cum dicitur: Placens fratribus suis. In sua enim regula posuit ea, quæ Deo & hominibus placent. In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes. Ex illa enim regula docentur Monachi, ut inter eos sit concordia mutua, ideo dicitur: Concordia fratrum; quantum ad Prælatos sit obedientia devota, ideo dicitur: Vir & mulier sibi bene consentientes; tunc enim Prælatus, qui per virum, & subditus qui per mulierem intelligitur, bene sibi consentiunt, quando Prælatus sapienter regit, & subditus humiliter obedit: & sit quantum ad homines charitas diffusa, ideo dicitur Amor proximorum: Charitas Dei diffusa est in cordibus, &c.

Quarto benedictio consistit in dulci devotione, quod notatur cum dicitur: Tingat in oleo pedem suum. Tingere est modicum quid accipere. In præsentia vita S. Benedictus, & alii Sancti tingunt memoriam in sanguine per dominicæ passionis recordationem: Intingatur pes tuus in sanguine. Tingunt intel.

Deut. 33.

intellectum in oleo, quod est fomentum luminis per aliqualem de Deo cognitionem, sicut dicitur hic: *Tingat in oleo pedem suum.* Tingunt affectum in melle per aliqualem devotionem, quod significatum est in Jonatha, qui summitatem virgæ in favum mellis intinxit: In futuro autem non erit tinctio, sed immersio, & natatio, & inebriatio: Tunc enim sancti mergentur in abyssum ineffabilem charitatis: *Implebit Dominus splendoribus animam tuam.* Tunc natabunt in pelago devotionis, & mellifluæ suavitatis. *Tunc videbis & afflues, &c.* Tunc inebriabuntur in cellario infinitæ charitatis: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.*

Isai. 58.

Ibid. 62.

Psal. 35.

Quinta benedictio consistit in præsentis conversatione, quod notatur cum dicitur: *Ferrum & æs calceamentum ejus.* Lucerna extinguitur aut per negligentiam, aut per nimiam abundantiam, aut per nimiam penuriam; devotionem autem mentis quidam perdunt ex sola negligentia, sicut virgines fatuæ; quidam ex nimia abundantia. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum;* quidam ex adversitate illata. *Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit.* Sed beatus Benedictus fuit calceatus, id est expeditus ad ambulandum, ne torpescat per negligentiam, & ideo dicitur: *calceamentum ejus.* Fuit etiam calceatus ære, ne marcesceret per prosperitatem nimiam; fuit calceatus ferro, ut sit firmus contra adversitatem illatam, & ideo dicitur: *ferrum & æs calceamentum ejus.*

Psal. 72.

Eccl. 21.

Deut. 33.

Ibid.

Psal. 98.

Prov. 17.

Cant. 8.

Sexta benedictio consistit in felici consummatione, quod notatur cum dicitur: *Dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.* Juventus est ætas fortitudinis, alacritatis & caloris: Fuit enim sanctus Benedictus talis in senectute, qualis in juventute, quia semper perseveravit in eadem fortitudine operis. *Fortitudinem meam ad te custodiam,* in eadem alacritate veritatis. *Animus gaudens ætatem floridam facit:* fuit in eodem calore amoris. *Fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.*

SERMO III.

*Ad mundi contemptum ad religionem,
propter maximum fructum, ipse &
quilibet religiosus, præpositis
monentur verbis.*

Gen. 12.

Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Possunt hæc verba, quæ

locutus est Dominus ad Abraham, convenire beato Benedicto, & cuilibet religioso, in quibus Dominus quemlibet nostrum ad tria hortatur.

Primo ad mundi contemptum cum dicitur: *Egredere de terra tua, &c.* ubi ostenditur, quod debemus contemnere mundum, quantum ad terrenam possessionem, cum dicitur: *Egredere de terra tua, & ut nihil terrenum possideas.* *Possessionem non dubitis eis in Israel: Ego enim possessio eorum;* quantum ad carnalem affectionem cum dicitur: *Et de cognatione tua,* ut scilicet parentes tuos carnaliter non nimis diligas. *Qui amat patrem & matrem plusquam me, non est me dignus,* August. Amandus est generator, sed præponendus est creator; quantum ad corporalem habitationem, cum dicitur: *Et de domo patris tui,* scilicet in eadem domo non maneat, quia, sicut dicitur: *Inimici hominis domestici ejus.* Ab his omnibus debemus exire, & corpore, & mente & conversatione: hoc signatum est, ubi dicitur, quod Angeli Loth extra Sodomam posuerunt, præcipientes ne post tergum respueretur, & ne circa regionem maneret. In hoc quod eum duxerunt de Sodoma, datur intelligi quod religiosus non debet manere cum mundanis, etiam corporaliter. In hoc quod Angeli præceperunt, ne post tergum respueretur, datur intelligi quod non debet redire ad mundum mentaliter. In hoc quod dicitur quod non stet in omni loco circa regionem, datur intelligi quia non debet stare in mundo, etiam moraliter, id est quod religiosi non debent habere mores mundanos. Regio autem vicina est peccato vetusta, ipsa conversatio, quæ ostenditur in verbis lascivis, in gestibus & moribus vanis.

Secundo Dominus hortatur ad religionis ingressum, cum dicitur: *Et veni in terram quam monstrabo tibi.* Terra optima est religio sacra: Secundum autem Virgilium terra bona tribus modis cognoscitur: Primo modo per nigredinem, quia nigredo terræ bonitatem attestatur. Secundo per dulcedinem, quia sapor dulcis, & non amarus bonitatem indicat. Tertio per suffossionem, quia quando effoditur, & postea repletur, si per aliquod tempus superabundaverit est optima; si defecerit, est mala; si æquata fuerit, est bona. Terra primo cognoscitur quando est nigra per abjectionem & asperitatem: Religio igitur tunc est bona, quando est nigra per asperitatem: Boni enim religiosi denigrant se per humilitatem exterius, sed dealbant se interius per puritatem. *Nigra sum sed formosa.* Secundo quando est dulcis per devotionem, seu devotionis suavitatem. In deserto enim penitentia, & non in Ægypto mundi datur manna cæleste, id est devotio spiritualis. *Ducam eum in solitudinem & loquar ad cor ejus.*

Contemnere debemus mundum.

Ezech. 44.

Matth. 10.

Mich. 7.

Terra bona quomodo cognoscitur.

Virg. Georgicis lib. 1.

Religio quando bona.

Cant. 1.

Osee. 2.

us. Tertio cognoscitur per suffocationem, & repletionem: Illi enim, qui servant præcepta, sunt bona terra, quia quantum peccaverunt, tantum Deo satisfaciunt. *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiae, &c.* Illi qui supererogant consilia, sunt optima terra. *Quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.* Illi qui deficiunt ab utroque sunt reproba terra: *Proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est.* Et signanter dicit, *quam monstrabo tibi.* Cum enim in religione sint trina substantialia, scilicet votum obedientiae, paupertatis, & continentiae, Christus ista tria nobis monstravit verbo cum dixit: *Si quis vult post me venire abneget semetipsum, ecce renuntiatio propriae voluntatis, & tollat crucem suam, ecce mortificatio carnalis voluptatis, & sequatur me, scilicet pauperem, ecce propositum paupertatis.* Ostenditur etiam exemplo, quia virginitate floruit, paupertatem elegit, & patri in omnibus obedivit.

Tertio ponit religionis fructum, qui quadruplex est.

Primus est magna in personis dilatio cum dicitur: *Faciamque te in gentem magnam.* In religionibus est quadruplex differentia personarum, quæ significabatur per quadrigas equorum: ibi sunt contemplativi cælestibus desideriis flagrant; isti sunt equi rubei; ibi sunt activi virtutum varietate pollescentes; isti equi varii: ibi sunt Virgines puritate pollescentes; isti sunt equi albi: ibi sunt continentes se per opera poenitentiae macerantes; isti sunt equi nigri.

Secundus fructus est cælestis gratiae benedictio cum dicitur: *Et benedicam tibi.* Notandum autem quod Jacob in deserto triplicem benedictionem obtinuit ab angelo: Una est, quia nervus femoris emarcuit, id est concupiscentia debilitata fuit. Secunda quia nomen mutavit, id est Israel, qui interpretatur, vir videns Deum. Tertia contra Deum fortis fuit, unde dixit ei Angelus, *contra Deum fortis fuisti*; ista triplex be-

nedictio in deserto poenitentiae obtinetur, scilicet carnis incorruptio. *Benedictio illius* Deut. 33. 16. *qui apparuit in rubo, vena super caput Joseph,* Rubus qui non comburitur est castitas, quæ a concupiscentia non superatur; Cælestium contemplatio. *In pinguedine terræ* Gen. 27. *& in rore cæli desuper erit benedictio tua;* & devota oratio, quæ Deum vincit. *Invaluit Jacob ad Angelum, & confortatus est, flevit & rogavit eum.* Osee. 12.

Tertius fructus est nominis exaltatio cum dicitur, *Et magnificabo nomen tuum.* Nomen sancti Benedicti, & aliorum Sanctorum magnificatum est: Primo, quia semper est coram oculis divinæ majestatis. *Honorabile* Psal. 73. *nomen eorum coram ipso.* Secundo, quia in honore habetur ab Angelis. *Gaudium* Luc. 15. *erit coram angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente,* multo fortius super uno justo Deo serviente. Tertio quia scriptum est: *Gaudete, quia nomina vestra scripta* Luc. 10. *sunt in cælis.* Quarto, quia honoratur ab omnibus populis, ab omnibus Ecclesiis, & in omnibus sæculis. Unde cantat Ecclesia: *Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet Ecclesia, nomen eorum vivit in generationem & generationem.* Eccl. 44.

Quartus fructus est æterna remuneratio, cum dicitur, *erisque benedictus.* Fuit autem benedictus illa quadruplici benedictione de qua dicitur: *Benedictionibus abyssi* Gen. 49. *jacentis deorsum, benedictionibus uberum, & vulvæ.* Habent enim Sancti beatitudinem a superiori, respiciendo Dei faciem gloriosam; ista est benedictio cæli desuper; habent ab inferiori, respiciendo justissimam Dei vindictam, ista est benedictio abyssi; habent ab interiori convertendo se ad suam conscientiam, ista est benedictio uberum: conscientia enim est mammilla, quæ cæteras virtutes nutrit; habent ab exteriori possidentes societatem fecundam, ista est benedictio vulvæ: Deus enim tunc valde fecundus erit, quia magnam filiorum multitudinem generabit.

DE ANNUNTIATIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

SERMO I.

*De his quæ sancti patres in præposita
autoritate a sancta Trinitate
petunt.*

Isai. 49.

Rorate cæli desuper, & nubes plu-
ant justum; aperiatur terra, &
germinet Salvatorem. Possunt
esse hæc verba antiquorum S. Pa-
trum desiderantium Christi adven-
tum: In quibus verbis tria petunt a sancta
Trinitate.

Primo petunt Dominicæ Incarnationis
mysterium, cum dicunt, *rorate cæli desu-
per*: ubi duo sunt videnda, scilicet quare
Deus dicatur cælum, & quare Christi Incar-
natio rori assimiletur.

1. Joan. 1.

Jacob. 1.

Sap. 7.

Deus autem dicitur cælum, scilicet em-
pyreum, quia id cælum est lucidum, immo-
bile, & capacitatis immensæ: Sic Deus ha-
bet totalem claritatem. *Deus lux est, & te-
nebræ non sunt in eo ullæ.* Habet immobi-
lem stabilitatem: *Apud quem non est trans-
mutatio, &c.* Habet immensam capacita-
tem: *Qui capiat omnes spiritus: intelligen-
bilis, &c.*

Gal. 4.

Rom. 8.

Psal. 11.

Eph. 2.

Psal. 13.

Assimilatur autem incarnatio Christi rori,
quia scilicet ros generatur in medio aeris
interstitio, a temperato calido, & temperato
frigido: Tria namque interstitia sunt, scili-
cet cælum, mundus, & infernus. Hic igitur
ros, id est Christi Incarnatio non est facta
in superiori interstitio, id est cælo, quia na-
turam angelicam non apprehendit; nec in
infimo, id est in inferno, quia dæmones non
redeunt: sed est facta in medio, scilicet in
ipso mundo, quia naturæ humanæ se univit:
*Misit Deus filium suum factum ex muliere
factum sub lege.* Et ista redemptio facta est
ex calido, & frigido. Duo enim sunt, quæ
moverunt Dominum, ut homo fieret unum
ex parte sui, scilicet magnitudo charitatis,
quæ fuit quasi calor. *Commendat Deus cha-
ritatem suam in nobis, &c.* Aliud ex par-
te nostri; scilicet miseria generalis. *Propter
miseriam inopum, & gemitum pauperum,
nunc exurgam, dicit Dominus.* In hoc ta-
men deficit similitudo, quia ibi est tempera-
mentum calidum, & temperamentum frigi-
dum. Hic autem nimius est calor amoris.
*Deus qui dives est in misericordia propter
nimiam charitatem suam, qua dilexit nos,
&c.* Et nimium frigus languorum. *Omnes
declinaverunt.*

Secundo Sancti Patres petunt ab Angelis
virginæ salutationis præconium, cum dicitur:
Et nubes pluant justum. Tunc enim
nubes justum pluit, quando Gabriel Chri-
stum Virgini nuntiavit: Hic autem duo vi-
denda sunt, scilicet quare Angeli dicuntur
nubes, & quare Christi incarnatio pluvie
assimilatur.

Angelus qua-
re dicitur nu-
bes.

Dicuntur autem nubes, quia sunt thro-
nus Dei in quibus feder, & quiescit, juxta
illud: *Thronus meus in columna nubis.* Di-
citur autem, quod de throno procedebant
fulgura, voces, & tonitrua: Nam secun-
dum Dionysium triplex est officium Angelo-
rum, scilicet illuminare, & purgare, & per-
ficere. Ab aliis ergo thronis procedunt ful-
gura & coruscationes, quando illuminant
nostram intellectivam: *Illuxerunt corusca-
tiones tuæ orbi terræ.* Procedunt tonitrua;
quando per comminationem, & terrores pur-
gant nostram affectivam: nam, sicut dicitur,
timor Domini expellit peccatum. Proce-
dunt voces, id est inspirationes, per quas
perficiunt nostram operationem: *Angelus
qui loquebatur in me verba bona, & verba
consolatoria.*

Eccl. 24.

Apoc. 4.

Psal. 76.

Eccl. 1.

Zach. 1.

Assimilatur autem incarnatio Christi plu-
via. Pluvia tribus modis generatur, scilicet
virtute caloris attrahentis, virtute vaporis
ascendentis, & virtute venti colligentis.
Venti enim volantes supra mare multum hu-
morem sæpe colligunt, & secum ad aerem
attrahentes in pluviam dissolvunt, pluviam
autem substantialem his tribus modis genera-
tam fuisse ostendit Gabriel in triplici locu-
tione cum Virgine.

Incarnatio
Christi plu-
via assimi-
latur.

Primo namque ostendit ipsam esse gene-
ratam virtute caloris attrahentis, cum dixit:
Ave gratia plena. Gratia enim Dei, est
amor Dei; amor autem est ignis, juxta il-
lud: *Ignem veni mittere in terram, &c.*
Si igitur Virgo fuit plena gratia, & amore
Dei, fuit plena igne, & calore. Et virtute
istius caloris divinum fontem ad se attraxit,
& istam cælestem pluviam generavit: *Descen-
dit pluvia in vellus.*

Luc. 1.

Ibid. 12.

Psal. 71.

Secundo ostendit Gabriel istam pluviam
generantem virtute vaporis cum dixit: *Ecce
concupies & paries filium, &c.* Filius au-
tem Dei est vapor Dei, juxta illud. *Vapor
est virtutis Dei, &c.* Iste igitur vapor
Dei infra viscera Virginis sine sui incisione,
sive apertione se occultavit juxta illud: *Quasi
libanus non incisus vaporavi habitationem
meam, id est, qui in me per carnem assum-
ptam*

Sap. 7.

Eccl. 24.

Psal. 77.

pram habitavit: Et iste vapor inter viscera Virginis occultatus, in pluviam se diffudit, quando mundum famelicum satiavit: *Pluit illis manna ad manducandum.*

Luc. 1.
Joan. 3.

Tertio ostendit Gabriel hanc pluviam generandam virtute venti colligentis cum dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te.* Spiritus est ventus, juxta illud: *Spiritus ubi vult spirat.* Iste autem ventus flans in Maria, id est in corde Virginis Mariæ, humores Virginis collegit, & corpus Christi formavit, quod salutarem pluviam generavit, qui totum mundum fructificare fecit. Dicitur autem: *Non pluit annos tres & menses sex.* Anni tres sunt tria tempora, quæ præcesserant, scilicet naturæ, culpæ, & legis scriptæ: & in his pluvia benedictionis non venit. Quartum autem est tempus gratiæ, & in isto etiam non venit ad menses sex: in isto autem mense sexto, *Missus est Angelus Gabriel a Deo, &c.* Tunc enim pluvia descendit, & salutarem fructum produxit.

Jacob. 5.

Tertio sancti Patres petunt a Virgine devotum consensum cum dicitur: *Aperiat terra, ubi duo videnda sunt, scilicet quare Virgo dicatur terra, & qualiter se aperuit & salvatorem generavit.*

Maria quare
terra dicatur.

Dicitur autem terra, quia sicut dicit August. de Trinitate: Bona terra est in altitudine montium, temperamento collium, planitie camporum: Sic & ipsa fuit alta per cælestium contemplationem: *Ego in altissimis habito*, fuit temperata per discretionem; cujus discretio apparet: *Maria autem conservabat omnia verba hæc*; fuit plana per humilem conversationem, quod patet, quia licet Deum conceperit, tamen tribus mensibus cum Elisabeth humiliter conversata fuit. Vel terra dicitur, quia terra exterius venustatur plantis, interius ditatur innumeris thesauris. In intimo est plena tormentis, & ibi infernus esse perhibetur: Sic & ipsa exterius fuit ornata venustate morum, & interius fuit ditata thesauro virtutum, in intimo cordis vulnerata doloribus tormentorum, juxta illud: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Et propter ista tria ipsa dicit: *Nigra sum*, præ dolore passionis, *sed formosa*, decore virtutis, *sicut pellis Salomonis*, fulgore scilicet conversationis: Illæ enim pelles erant umbraticæ.

Luc. 1.

Cant. 1.

Et ista terra se aperuit, & salvatorem generavit: Aperuit quidem animum suum ad consentiendum, quæ consensum requirebat sponsus dicens: *Aperi mibi soror mea.* Bernard. super Cant. Surge, curre aperi. Surge per fidem, curre per devotionem, aperi per Confessionem. Aperuit enim uterum suum ad concipiendum, hæc est enim illa porta de qua dicitur: Quæ fuit clausa omni viro, sed aperta Domino. Aperuit os suum ad benedicendum Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Cant. 5.

Ezech. 44.

dum, quando dixit: *Magnificat anima mea Dominum. Dilata os tuum, & implebo illud.* *Aperuit sinum suum ad miserendum: Aperi libane portas tuas.* Libanus interpretatur candidatio, & significat beatam Mariam quæ fuit candida, & habet tres portas, scilicet potentia, sapientia, & misericordia. Quidam enim peccant per infirmitatem: istis aperit portas potentia, dando eis virtutem resistendi. Quidam per ignorantiam; illis aperit portas sapientia, dando eis lumen cognoscendi. Quidam per certam malitiam; & illis aperit portas misericordia, dando eis gratiam penitendi. Aperit manus suas ad largiendum: *Manum suam aperuit inopi*, id est Christo pauperi sex opera misericordia, unde dicit Bernard. Beata Virgo Dei filium in utero suscepit nudum, carne, vel etiam pannis operuit, esurientem pavit, sitientem lacte potavit, infirmum per infantiam non solum visitavit, sed etiam omnia humana sibi exhibuit: in carcere positum, & crucis patibulo ligatum visitavit, ejus sepulturæ interfuit. Aperuit cor suum ad subveniendum, quia misericordia sua subvenit universis, scilicet bonis, malis, vivis, & defunctis, unde cantat Ecclesia: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, &c.* Aperit quidem bonis, impetrando gratiam, unde dicitur: *Maria mater gratiæ, &c.* Aperit malis, obtinendo remissionem & misericordiam, unde dicitur: *Mater misericordiæ, &c.* Aperit vivis, eos a dæmonum insidiis protegendo, unde dicitur: *Tu nos ab hoste protege.* Aperit mortuis, eos ad gloriam deducendo, unde dicitur: *Et in hora mortis suscipe, &c.*

Zach. 11.
3. Portas B.
Virgo tenuit

Prov. ult.

Notandum.

SERMO. II.

De his qui ad Christi Incarnationem cooperati sunt.

Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Genus humanum per Christi redemptionem redemptum, recolens Christi redemptionem, seu redemptionis suæ beneficium, Deo regratiatur, & dicit: *Visitasti terram, &c.* In quibus verbis ponuntur quatuor personæ, quæ ad Christi incarnationem cooperantur.

Psal. 64.

Primo ponitur persona Angeli, qui ipsam salutando visitavit, cum dicitur, *Visitasti*, scilicet per angelum, & iste cooperatus est ad Christi incarnationem per modum salutandi, nuntiandi, commendandi & inducendi. Istud est quadruplex officium paranymphe, scilicet sponsam ex parte sponsi salutare, voluntatem sponsi sibi aperire, sponsum multipliciter commendare, & ipsam sponsam ad consentiendum inducere. Ipse igitur primo virginem salutavit, cum dixit: *Ave gratia plena;*

Angelus ad
incarnationem
quomodo
sit coopera-
tus.

P

plena: Voluntatem sponsi sibi insinuavit, cum ait: *Ecce concipies, &c.* Ipsum sponsum multipliciter commendavit, cum ait: *Hic erit magnus, &c.* Ipsam ad consentiendum induxit, cum ait: *Spiritus sanctus superveniet in te*; ac si dicat, non timeas consentire, quia non concipies humano semine, sed mystico spiramine.

Maria ad Incarnationem tripliciter cooperata est.

Secundo ponitur persona Virginis quæ Salvatorem generavit, cum dicitur, *terram*. Quæ quidem operata est ad Christi incarnationem per modum consentiendi, & subministrandi, confovendi & educandi. Ipsa quidem matrimonio spirituali consensit, cum dixit: *Ecce ancilla Domini*. Et ideo fuit legitima mater, quia in quolibet matrimonio consensus requiritur; ut scilicet aliqua mulier habeatur. Consensit autem animo, cum dixit: *Magnificat anima mea Dominum*. Consensit signo, cum dixit: *Et exultavit spiritus meus, &c.* Gaudium quidem quod erat in corde exultavit, id est extra saltavit exterius in faciem. Consensit verbo, cum subditur: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ*. Et quando dixit: *Ecce ancilla Domini*. Secundo materiam convenientem subministravit: Ipsam enim materiam convenientem ad productionem prolis ministravit, ideo dicitur: *Creavit dominus novum super terram, femina circumdabit virum*. Homo circumdat quod est suum proprium non quod est alienum; Virgo enim puerum sola circumdedit, quia Christi caro tota sua propria fuit: Omnis enim figura perficitur ex pluribus lineis, quia corpus aliorum puerorum formatur ex commixtione utriusque parentis. In virgine autem fuit circumdatio, quia circularis forma tantum una linea clauditur, quia corpus Christi formatum est ex sola carne virginis incorrupta: Illud etiam quod est circumdatum ex omni parte est clausum. Sola igitur virgo circumdatur, quia in conceptione & partu virgo permansit. Tertio in utero novem mensibus, & decimum attingens ipsum fovit, & ideo fuit virgo & vera mater. Locus enim conveniens & dispositus matricis operatur ad bonitatem prolis, quasi præbens fomentum eidem: Beata igitur Virgo Maria locum convenientem, & nutrimentum conveniens conceptioni fœtus præbuit: & ideo vera mater fuit, ideo Christus dixit: *Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine*. Quarto ipsum sollicitè educavit, & fuit studiosa mater: nam ipsum pannis involvit, in præsepio reclinavit, & fascia constrinxit, & lacte pavit. Est autem lac sanguis secundo in uberibus coctus, de mammillis trahens albedinem, & saporositatem. Sanguis Virginis bis igne Spiritus sancti fuit excoctus, scilicet quando ipsam in utero sanctificavit, & quando in eam supervenit; & sic lac ejus habuit albedinem, quia fuit a virgine: saporositatem, quia fuit a Spiritu sancto depuratum; & ubertatem, quia fuit de cælo mini-

Hier. 31.

Sap. 7.

stratum juxta illud. *Sola virgo lactabat ubere de cælo pleno*.

Tertio ponitur persona Spiritus sancti qui ipsam inebriavit, cum dicitur, *inebriasti eam*. Qui quidem Spiritus sanctus secundum Joan. Dam. operatus est ad Christi incarnationem, dando scilicet matri sanctificationis gratiam, femini divinitatis potentiam receptivam, & virgini potentiam generativam. Tria namque erant olim impossibilia: *Impossibilia olim tria*. Unum quod aliqua mater sine peccato conciperet, ideo Spiritus sanctus eam in utero sanctificans, & in eam postmodum veniens, sibi dedit sanctificationis gratiam, ut sine peccato conciperet, & pareret; *Sanctificavit Psal. 45. tabernaculum suum altissimus*. Secundum impossibile erat, ut fœmina intra suum corpus Deum reciperet, ideo Spiritus sanctus sibi dedit Verbi divinitatis potentiam receptivam: *Signum magnum apparuit in cælo, Apoc. 12. mulier amicta sole*. Tunc enim sole amicta fuit, quando Deum in utero suo concepit. Tertium impossibile erat, ut Virgo generaret, ideo Spiritus sanctus ei dedit virtutem generativam, quia virgo concepit, & virgo peperit, ideo assimilatur api: *Brevis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet Eccl. 11. 3. fructus illius*; Ipsa enim fuit apis, quia virginitate ornata, quia secundum Ambros. Omnes apes virgines sunt. Fuit *brevis*, quia humilitate prædita: Fuit *volatilis*, quia in cælestibus elevata: Fecit fructum *dulcoris*, quia cælesti prole fœcundata.

Quarto ponitur persona filii, qui ipsam multipliciter locupletavit, dum ex ea carnem assumpsit, quod notatur, cum dicitur: *Multiplicasti locupletare eam*. Assumpsit autem ipsam carnem sine divinitatis pollutione, sine divinitatis mutatione, cum virginitatis conservatione, & cum nostra salvatione. Ista quatuor tangit Ecclesia dicens: *Magnum hæreditatis mysterium, templum Dei factus est uterus nesciens virum*; ecce, quia recepit carnem cum virginitatis conservatione. *Non est pollutus ex ea carnem assumens*; ecce, quia recedit sine divinitatis pollutione. *Mirabile mysterium declaratur bodie, renovantur naturæ*; ecce, quia recepit nostra salvatione: *Deus homo factus, id quod fuit permansit, & quod non erat assumpsit*; ecce, quia recepit sine suæ divinitatis mutatione. Assumpsit igitur primo cum matris conservatione, quia ipsam illibatam servavit: Hujus exemplum ponit Bernardus, dicens: Sicut sine corruptione sui sidus emittit radium, sic absque sua læsione ego protulit filium. Nec sideris radius sui minuit claritatem, nec virginis filius integritatem. Hujus exemplum ponit August. in lib. de fide ad Petrum dicens: Prædicavit istum visibilem solem radios suos per omnes faces spargere, & eos mundos, & sinceros servare. Si ergo visibilia munda visibilibus immundis conjungi possint, &

Psal. 64.

& non coinquinari, quanto magis invisibilis veritas totum hominem sine sui contaminatione assumpsit, etiam cum nostra salvatione. Nam sicut dicit Damascenus; Totum me totus assumpsit ut mihi toti salutem gratificet. Vere totum sicut habetur in tertio sententiarum. Cum quadruplex sit status hominis, scilicet ante peccatum, sub peccato, sub gratia, & in gloria. Christus de primo assumpsit peccati immunitatem; de secundo poenitentiam: de tertio gratiae plenitudinem: de quarto non posse peccare. Assumpsit sine suae divinitatis mutatione. Hujus exemplum ponit Augustinus, dicens: Non oportet verbum esse mutatum susceptione hominis, sic nec membra veste induta mutantur, quamvis illa susceptio ineffabiliter susceptum suscipienti copulaverit.

Status hominis quadruplex.

SERMO III.

Egrediens virga, flos ascendens spiritusque requiescens a Propheta describitur.

Isai. 11.

Egrediatur virga de radice Jesse. Et flos de radice ejus ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini, &c. Olim terra nostrae naturae maledicta erat, quia tunc spinas & tribulos germinabat: Nunc autem est benedicta, quia benedictam virgam protulit, & benedictum florem produxit; & ideo hoc prophetizans Isaias dicit: *Egrediatur virga de radice Jesse, &c.* In quibus verbis Propheta tria scribit.

Maria virga quare dicatur.

Primo virgam egredientem, id est de virgine nascentem, cum dicitur: *Egrediatur virga de radice, &c.* Dicitur autem virgo virga triplici de causa.

Primo, quia fuit gracilis per humilitatem: & quamvis gracilis fuit, tamen plus quam septingentis annis post Isaiam fuit: Et quamvis fuit gracilis, tamen maximum fructum portavit, quem caelum & terra capere non possunt, qui sufficit ad mundi redemptionem, & ad plenam angelorum, & hominum reformationem. Licet fuit gracilis, tamen totum mundum suo robore sustentavit; nam in passione Christi, columnae mundi, id est Apostoli fuerunt concussae: ipsa autem tanquam columna immobilis stetit, & totus mundus super eam innixus fuit.

Cant. 3.

Secundo dicitur virga, quia fuit flexibilis per pietatem: *Qua est ista qua ascendit per desertum sicut virgula fumi, &c.* Ipsa enim fuit virgula, quia flexibilis per pietatem: *Et fumi*, quia concremata per charitatem: *Ex aromatibus myrrhae*, quia fugat diabolicam tentationem: *Et thuris*, quia restringit fluxum.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

das cogitationes: *Pulveris pigmentarii*, quia delectat virtutes, & confortationes.

Tertio dicitur esse virga, quia est utilis *Virga usus multiplex.* per officiorum multiplicationem: Usus enim virgae aliquando est ad dominii extensionem, sive ad percussionem; aliquando ad regimen, sive directionem; aliquando ad sustentationem: Ad istud quadruplex officium, sive usum data est nobis Virgo Maria, unde ipsa dicit: *Ego mater pulchrae dilectionis, &c.* Eccl. 14. Data quidem est nobis tanquam mater ad dominandum, unde dicitur: *Ego mater, &c.* Psal. 109. *Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum.* Data est nobis ad defendendum, & percutiendum, scilicet daemones, quibus ipsa est valde terribilis; ideo dicitur, *mater timoris.* Num. 24. 17. *Consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab.* Data est nobis ad directionem, ideo dicitur: *Mater agnitionis.* Mich. 7. 14. *Pasce populum tuum in virga tua.* Et potest esse verbum patris ad filium, ac si dicat: Sicut pastor dirigit gregem suum per virgam suam, sic & tu pasce, & dirige populum tuum per matrem tuam. Data est nobis ad sustentationem, ideo dicitur: *Sancitiae spei.* Virga tua, & baculus tuus, &c. Ipsa enim est virga in quantum daemones percutit, & baculus in quantum debiles sustentat, & regit. Psal. 22. 4.

Secundo Propheta describit florem ascendentem, cum dicitur: *Et flos de radice ejus ascendet.* Et cum deberet dici convenientius, ut videtur, *ascendet de virga*, dixit, *ascendet de radice*, ut ostendat hoc factum esse per Dei infinitam charitatem, quia Jesse incendium interpretatur, ut ostendat in Christo naturae humanae veritatem, quia inde sumpta est caro floris, unde traxit originem caro radice: Dicitur autem Christus flos propter tres rationes.

Primo propter generationem: Flos namque generatur a calore Solis, & infusione pter 3. flos dicitur. roris, & sine apertione arboris. Sic ad conceptionem Christi calor Spiritus sancti se infudit, & ipsam incarnationem fecit. Ros divinae gratiae supervenit, qui virgini obumbravit, nullam apertionem pertulit, sed virgo concepit.

Secundo significatur Christus per florem, quantum ad odorationem; habet enim odorem patrem afficientem, & quantum ad hoc est similis odori sacrificii: *Odoratus est Dominus odorem suavitatis, &c.* Odorem daemones expellentem; & quantum ad hoc est similis odori myrrhae, quae expellit vermes: *Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.* Eccl. 24. 10. Odorem, hominem a putredine peccati conservantem; & quantum ad hoc est similis odori balsami: *Quasi balsamum non mixtum odor meus.* Ibid. Odorem nunquam deficientem; flos

flos quidem avulsus, attritus, arefactus odorem suum non perdit: sic & Christus fuit avulsus in morte. *Quia abscissus est de terra viventium.* Arefactus in cruce: *Aruiit tanquam testa virtus mea.* Attritus in flagellatione: *Attritus est propter scelera nostra.* Et odorem suum non perdidit, sed semper servavit. Ambros. Flos odorem, & succisus servat, & contractus accumulat, nec avulsus amittit. Ita Dominus in patibulo crucis, & contritus emarcuit, nec avulsus evanuit, & lancea punitionis succisus, sole speciosior, fusi cruoris calore vernavit.

Tertio assimilatur Christus flori, quantum ad floris varietatem; nam assimilatur violæ propter humilitatem: *Ego flos campi.* Viola namque dicitur flos campi, quia inter flores campi obtinet principatum; vel in partibus ultramarinis dicitur nasci quidam flos, qui flos campi dicitur, qui habet saporem asperum & quinque folia rubra: & significat Christum, qui pertulit asperitatem crucis, & quinque vulnera passionis. Assimilatur rosæ propter nimiam charitatem, per quam pro nobis se sanguine rubricavit. *Quasi flos rosarum in diebus vernis.* Assimilatur lilio propter puritatem: *Quasi lilium convallium.*

Tertio Propheta ponit spiritum requiescentem, cum dicitur: *Requiescet super eum spiritus Domini.* In aliis hominibus spiritus non requiescit, quia habet ibi aliquid, aut per modum contristantis, sicut peccatum mortale commissionis: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei.* Aut per modum extinguentis, sicut peccatum mortale omissionis: *Spiritum nolite extinguere.* Aut per modum adversantis, sicut est veniale, & sensualitas: *Caro concupiscit adversus spiritum: &c.* Aut per modum molestantis, ut tumultus sollicitudinum, contrarietas desideriorum, perturbatio passionum: In Christo autem Spiritus sanctus requievit perfecte, quia nihil in eo fuit, quod Spiritum sanctum contristaret, ut est peccatum commissionis: *Peccatum non fecit, &c.* Nihil quod extingueret, ut est peccatum omissionis: *Quid est quod debui facere vineæ meæ, & non feci?* Nihil quod adversaretur, quia sensualitas rationi in omnibus obedivit. Nihil quod molestarer, quia nullus tumultus sollicitudinum, contrarietas desideriorum, nulla perturbatio passionum in eo fuit: In hac enim arca omnia erant pacifica. Hinc est quod corvus requievit in cadavere, quia diabolus requiescit in peccatore: *Sub umbra dormit, &c.* Columba requievit in viridi arbore, quia Spiritus sanctus requievit in sanctorum mente, qui sunt virides coram Deo: *Erit folium ejus viride;* tamen in hac vita non requiescit perfecte; ideo columba de viridi arbore ad arcam rediit. Arca vero requievit in monte, quia Christus, qui est arca sanctificationis, requievit in Spiritus sancti altitudine & plenitudine;

Unde & in Evangelio Nazaræorum sic scriptum est: *Factum est cum ascendisset Dominus de aqua, descendit foris omnis spiritus, & requievit super eum, & dixit ei: Expectabam te in omnibus prophetis, ut venires, & requiescerem in te. Tu es enim requies mea.*

SERMO IV.

De legatione, quomodo magna undequaque extiterit.

Missus est Gabriel Angelus a Deo in civitatem Galileæ, &c. Olim missus fuit diabolus ad Evam inferens pravam suggestionem, mendacem assertionem, & fallacem promissionem: Sed hodie mittitur Angelus ad Virginem, offerens reverendam salutationem, cum dixit: *Ave gratia plena;* veram assertionem, cum dixit: *Invenisti enim gratiam apud Dominum;* utilem promissionem, cum dixit: *Ece concipies.* Quamvis autem Deus olim miserit multas legationes, & ambasciatas per angelos suos, & prophetas suos: Ista tamen fuit major & dignior quam unquam misit, quod patet ex quatuor. Magnus enim est ille qui misit, Magnus nuntius quem misit, magna persona ad quam misit, magna causa propter quam misit.

Primo igitur magnus est ille qui misit, quod notatur cum dicitur: *A Deo,* id est a tota Trinitate: nam Pater ibi posuit suam potentiam, Filius suam sapientiam, Spiritus sanctus suam gratiam. Tria enim olim erant impossibilia; *Tria impossibilia.* Unum, quod aliqua fœmina intra suum uterum Deum conciperet; ideo Pater posuit ibi suam potentiam, quia potentiam receptivam divinitatis Pater B. Virgini Mariæ dedit, ut intra suum uterum possit concipere Deum. Unde Angelus hunc conceptum per Dei potentiam probavit: *Non erit (inquiens) impossibile apud Deum omne verbum.* Signum magnum apparuit in cælo, id est in Ecclesia militante, *mulier amicta sole,* id est fulgida divinitate. Secundum impossibile erat, quod virgo existens virgo conciperet, ideo Filius posuit ibi suam sapientiam, quia salvo sigillo virginittis, sapienter scivit intrare, & sapienter exire, hæc enim est illa porta, de qua dicitur, quod omni homini est clausa, nisi soli principi qui intrat, & exit per eam. Tertium impossibile erat quod aliqua mater sine peccato finem generaret; ideo Spiritus sanctus posuit ibi suam gratiam, quæ ipsam virginem in utero matris sanctificavit, & postmodum in conceptu eam supervenit, & eam purgavit atque mundavit, ita quod sine peccato concepit. Ideo dicitur, *quod enim nascetur ex te sanctum, vocabitur, &c.*

Gabrielis sub-
limitas.
Luc. 1.

Dan. 8.

Gregor.

Ansel.

Quatuor mo-
dis potest
Deus homi-
nem facere.

Deut. 31.

Bernard.

Secundo ipsa legatio fuit magna, quia scilicet magnus nuntius quem misit, quod notatur cum dicitur: *Missus est Angelus Gabriel.* Ejus autem magnitudo apparet ex tribus magnis officiis, quæ in curia Dei habet. Unum est assistentia apud Deum: *Ego enim sum Gabriel, qui adsto ante Deum.* Secundum est victoria præliorum, und dicit Glossa super Dan. 8. Gabriel præliis præpositus est, ideo Gabriel fortitudo Dei interpretatur. Tertium est revelatio secretorum: *Gabriel fac intelligere istam visionem;* Ecce quam magna officia. Magnum enim est secreta revelare, majus victoriam in præliis tribuere, maximum ante Deum semper assistere. Et sicut videmus, quod Papa habet tres differentias nuntiorum, sive legatorum, quorum quosdam mittit ad negotia magna, & isti dicuntur nuntii: quosdam ad negotia majora, & isti dicuntur legati non ex latere; quosdam ad negotia maxima, & isti dicuntur legati ex latere: Sic Deus quosdam mittit ad negotia magna, ut Angelos; quosdam ad negotia majora, ut Archangelos; quosdam ad negotia maxima, scilicet illos de suprema hierarchia, qui semper Deo assistunt. Et ideo de illis legatis de latere, qui sunt istius supremae hierarchiæ, quidam Angelum Gabriel affirmant fuisse, unde dicit Greg. Ad Mariam summus Angelus mitti debuit, qui summum omnium nuntiavit.

Tertio hæc legatio fuit magna, quia magna persona fuit ad quam fuit missus, quod notatur, cum dicitur: *Ad virginem desponsatam viro Joseph.* De qua duo dicuntur, scilicet quod fuit & Virgo, & desponsata; ideo videndum est, quare Christus nasci voluit de Virgine, & quare de desponsata. De Virgine quidem Dominus nasci voluit secundum Anselmum: ut opera sua perficeret, & compleret. Quatuor autem modis Deus hominem facere potest, scilicet sine homine & femina, sicut fecit Adam: de homine sine femina, sicut fecit primam matrem Evam: de homine & de femina, sicut fecit nos: & ideo ut opera Dei essent perfecta, quartum modum faciendi hominem addidit, & filium suum de femina sine homine nasci voluit: *Dei perfecta sunt opera.* De desponsata nasci voluit Dominus Jesus Christus, ut in quolibet statu salutem esse ostenderet, scilicet in statu virginali, matrimoniali & viduali, ideo ipsa beata Maria fuit virgo incorrupta, & desponsata, & post mortem Joseph vidua relicta.

Quarto ista legatio fuit magna, quia magna causa propter quam misit; commisit enim ipse Deus angelo quatuor legationes.

Prima ut ipsam beatam Virginem salutarer, quod fecit quando dixit: *Ave gratia plena.* Bernard. Inducit nos ad salutationem Mariæ Gabrielis exemplum, Joannis tripudium, & resalutationis lucrum.

Secunda legatio quam commisit Deus angelo, est, ut salutantem confortaret: Cum enim Virgo salutationem audivisset, *turbata est in sermone ejus.* Beata ergo Virgo Maria turbata fuit, non turbatione impatientiæ, sed verecundiæ, pavoris & admirationis. Angelus autem in specie juvenis speciosi ad eam intravit in cubile, ideo fuit multum turbata & pavescita; unde cantatur: *Et expavescens virgo de lumine.* Novam & insolitam salutationem Angelus B. Virgini fecerat, ideo fuit secundo turbata, id est admirata, ideo Angelus B. Virginem sic verecundatam, sic pavescitam, sic admiratam confortavit dicens: *Ne timeas Maria.* Proprium enim boni Angeli est terrere in principio, confortare in medio, & lætificare in fine: Mali autem Angeli, qui se transformat in Angelos lucis, in principio quidem terrent multum, in medio magis, & in fine maxime terrent.

Angelorum
bonorum ap-
paritioni a
malorum ap-
par. a feren-
tia.

Tertia legatio quæ commissa fuit Angelo ex parte Dei ad B. Virginem, est, ut confortatam magnum filium generaturam nuntiaret cum dixit: *Ecce concipies & paries filium, &c. hic erit magnus, &c.* Ubi ostendit ipsum esse magnum ex origine, cum dixit: *Filius altissimi vocabitur;* ex potenti dominatione cum ait: *Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus;* ex nobili subditorum possessione cum dicit: *Et regnabit in domo Jacob in æternum.* Non dixit in domo Esau, quia non regnat in malis, sed in bonis; & ex æterna duratione, cum dixit: *Et regni ejus non erit finis.*

Quarta, quia ipsam generantem virginitatem servaturam promitteret: Quæsiit enim Maria, dicens: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Ac si dicat: Cum tres sint modi generandi filium, scilicet spiritualiter, naturaliter & supersubstantialiter. Si intelligas quod generabo ipsum spiritualiter, magnum quidem erit, sed tamen ad me nihil pertinebit. Si autem intelligas, quod naturaliter, scilicet quod voluntas Dei sit, ut de sponso meo Joseph naturali more generem, majus quidem erit; gaudebo enim de tam nobili prole, sed non gaudebo de perdita virginitate. Si autem intelligas, quod supersubstantialiter, & miraculose, hoc quidem maximum erit; gaudebo enim de tam nobili prole, & conservato pudore. Et tunc Angelus ei exposuit, quod tertio modo conciperet, scilicet supersubstantialiter, dicens: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.* Et convenienter dicit: *Obumbrabit tibi.* Deus enim lux est inaccessibilis: *Lucem inhabitat inaccessibilem;* est ignis inextinguibilis: *Deus noster ignis consumens est;* & dulcedo ineffabilis: *Spiritus meus super mel dulcis.* Virgo igitur habendo Deum in suo utero, habuit lucem inaccessibilem, ignem inextinguibilem & dulcedinem ineffabilem. Sed si oculus ad vilium

1 Tim. 6.
Hebr. 12.

Eccl. 24.

Notandum.

solis reverberatur, si caro modicum carbonis tactum non patitur, si ex immensitate gaudii quis moritur, quomodo Virgo beata, quæ pura creatura erat, potuit respicere in lucem tam infinitæ claritatis, pati tantum caminum divinitatis, sustinere dulcedinem tam infinitæ jucunditatis? Proculdubio non potuisset, nisi virtus altissimi obumbrasset. Lux enim inaccessibleis se sibi obumbravit, quando testæ, id est terrenæ carni se univit; & sic lucem in testa, tamquam in lucerna videre potuit. Ignis quidem inextinguibilis, & divinus se sibi obumbravit, quia inter se, & animam Virginis corpus assumptum medium posuit, & sic calorem sustinere potuit. Dulcedo ineffabilis se sibi obumbravit, quia tantam dulcedinem carne velavit, sicut homo habens in ore aliquid dulcissimum, tantam dulcedinem temperat, quia aliquo extrinseco ipsam velat. Bene ergo dicitur: *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, dum & lux testæ se univit & ignis medium interposuit, & dulcedo ineffabilis se velavit. Tunc Maria sic salutata, sic confortata, sic de magnifica prole lætificata, sic de pudore certificata ait: *Ecce ancilla Domini*, &c. Non est credendum, quod ista sic leviter protulerit, sed quod ipsa in terra genua flexit, terram osculata est, oculos ad cælum levavit, manus & brachia in cælum extendit, & sic cum magno gaudio dicit: *Ecce ancilla Domini*, &c.

SERMO V.

Quare beatam Virginem salutare debeamus.

Luc. 1.

Psal. 45.

Luc. 2.

Ibid. 1.

Ave gratia plena, Dominus, &c. Nihil sufficienter laudare, & salutare potest illam, quam salutavit Angelus dicens: *Ave gratia plena*, quam sanctificavit Pater altissimus: *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus*, quam reveretur Dei filius: *Erat subditus illis*, cui se commisit Spiritus sanctus: *Spiritus sanctus superveniet in te*, quam totus beatificat, & admiratur mundus: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*

Quamvis autem digni non sumus, tamen eam salutare debemus, & propter debitum, & propter exemplum, & propter fructum. Debitum quidem est, quia salutatio debetur amicis, beneficiis, & dominis, & ipsa est amica nostra: *Surge propera amica mea. Ego mater pulchræ dilectionis*, id est, quæ pulchre diligo, & pulchre amari volo. Est & benefica nostra: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*. Et domina nostra; *In omni populo, & in omni gente primatum tenui*, &c. Ipsa enim dominatur in cælo, ideo dicit: *In omni populo*, scilicet Angelorum. In mundo, ideo subdit; *& in omni gente primatum tenui*. In inferno, ideo subdit:

Cant. 2.

Eccl. 24.

Sap. 7.

Eccl. 24.

Omniū excellentium, & humilium corda virtute calcavi. Quia ergo est amica nostra, debemus eam salutare devote: Et ille devote salutat, qui salutat eam cum sincera intentione, cum cordis attentione, & cum fidei devotione. Quia igitur benefica nostra est, debet salutari frequenter: *Sume cytharam*, id est salutationem angelicam, & *civ- Isai. 23. cui civitatem*, id est beatam Virginem, in qua est unitas civium, id est cogitationum in ipsum Deum unitarum. Deinde subdit; *Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit*. Quia est domnia nostra debet salutari humiliter, scilicet cum genuflexione. Non est magnum si homo ad salutationem illam genua ponat in terram, ad cujus prolationem Rex regum descendit in terram: non est mirum, neque magnum si se humiliat vermiculus, cum ad illam salutationem altissimus factus est parvus: non est magnum si homo genua in terram figat, quando reginam cæli & terræ salutat.

Secundo debemus eam salutare propter exemplum: habemus enim exemplum ab Angelo, qui eam salutavit in thalamo; & Joanne, qui eam salutavit in utero; a filio, qui eam salutavit in cælo. *Surrexit Rex in oc- 3. Reg. 2. cursum ejus, adoravitque eam*, id est salutavit, ideo debemus erubescere eam, scilicet salutare, postquam tales eam salutant. *Eru- Eccl. 41. bescite a salutantibus de silentio*. Tertio debemus eam salutare propter fructum: ipsa enim salutantem resalutat: *Obviabit illi qua- Eccl. 15. 2. si mater honorificata*. Obviamus enim sibi orationibus devotis. Obviat ipsa nobis auxiliis opportunis, dando nobis scilicet panem gratiæ; unde subditur: *Cibabit illum pane vitæ, & intellectus*; virtutem perseverantiæ, unde subditur: *Et firmabitur in illo, & non flectetur*; & exaltationem gloriæ, unde sequitur: *Et exaltabit illum apud proximos suos*.

Vel potest dici, quod hæc salutatio est dicenda, quia Virgini multum placet, & diabolo multum displicet, hominibus multum prodest.

Placet quidem Virgini quando audit salutationem, quam sibi detulit fidelis paranympus, quæ sibi gaudium maximum fuit, unde dixit: *Exultavit spiritus meus*, &c. Quando audit cælestem cantationem, quam sibi detulit joculator devotus, quæ cantatio tantæ suavitatis fuit, quod provocavit ad cantandum & ipsam cum dixit: *Magnificat anima mea Dominum*, & Angelos quando dixerunt: *Gloria in excelsis Deo*; & totum mundum: *Latentur cæli, & exultet terra*. Psal. 95. Quando audit epistolam, quam sibi detulit fidelis nuntius, in qua continetur prosperitas amicorum, redemptio captivorum, & victoria hostium. *Aqua frigida animæ sitienti*, Prov. 25. &c. Ista autem epistola, secundum Bernardum, fuit in consistorio divinitatis seu Trinita.

nitatis dictata, digito Dei descripta, & uni de fortissimis palatii ad perferendum delegata. Quando audit legationem, quam sibi derulit sollemnis Legatus, per quam sibi annuntiabat, quod in reginam erat assumenda. Bernard. Egreditur Gabriel de rege ad reginam, de imperatore ad imperatricem, & eo forte alacrius, ut scilicet cum Angeli prius regem haberent, habituri essent & reginam.

Secundo diabolo multum displicet: displicet enim sibi illa salutatio, quia sibi est ad dissecationem: Cum enim sit invidus, disseccatur videns quod per illam salutationem homo acquirit salutem. Displicet sibi illa cantatio, quia est sibi ad molestationem; cum enim sit in luctu, molestatur quando eam audit: *Musica in luctu importuna narratio*. Displicet sibi illa epistola, quia est sibi ad conturbationem; cum enim sit tyrannus, displicet sibi, quod per illam amisit captivos. *Educes de conclusione vinculum, &c.* Displicet sibi illa legatio, quia est sibi ad indignationem; cum enim sit superbus, indignatur, quod a muliere sit victus. *Erit hoc memoriale nominis tui, cum manus feminae deiecerit eum*. Nec mirum si tantum sibi displicet illa salutatio, illa cantatio, illa epistola, illa legatio, quia per illam fuit territus: *Terribilis ut castrorum acies ordinata* Fuit confusus: *Tradidit eum in manus feminae, & confodit eum*. Fuit contritus: *Ipsa conteret caput tuum*. Fuit mortuus: *Inter pedes Iael, id est Virginis, defecit, & mortuus est Sysara, id est diabolus*. Et ideo cum illam salutationem audit, timeret ac si audiret tonitruum, quo roteretur, & terreatur: *Vox tonitruum tui Deus in rota*. Ac si videret clavum, qua percunieretur: *Consurget virga de Israel, &c.* Ac si videret gladium quo juguleretur: *Amputavit Judith pugione cervicem Holofernis*. Ac si videret clavum, & malleum, quo excerebraretur: *Sinistram manum misit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, tempus Sysarae, id est diaboli, valide perforans*. Non solum autem displicet sibi illa salutatio, sed etiam omnia verba quae sunt in ea: displicet enim sibi *Ave*, id est *sine vae*, cum ipse aeternum vae procuraverit: Cumque audit nominare Mariam, cum ipsa eum contriverit; cumque audit *gratia plena*, cum ipse primos parentes gratia evacuaverit; cum audit *Dominus tecum*, cum serpens sit, & fuerit; cumque addit *benedicta tu in mulieribus*, cum ipse maledictionem induxerit; cum audit, *benedictus fructus ventris tui*. Cum per suam suggestionem fructus mulieris fuerat maledictus.

Tertio haec salutatio homini multum prodest: Homo enim aliquando est immundus per culpam, tenebrosus per ignorantiam, vacuus per privationem gratiae, solus derelictus a divina protectione, maledictus maledictione poenae aeternae, & famelicus a caelesti refectione: Sed qui est immundus ad tam

sanctam accedat, quae est sine vae culpae, ideo dicitur: *Ave*. Qui est tenebrosus, accedat ad tam illuminatam, ideo dicitur: *Maria*, quae interpretatur illuminata. Qui est gratia vacuus, accedat ad tam repletam, ideo dicitur, *Gratia plena*. Qui est solitarius, ad tam sariatam accedat, ideo dicitur, *Dominus tecum*. Qui est maledictus, accedat ad tam benedictam, ideo dicitur, *Benedicta tu in mulieribus*. Qui est caelesti benedictione & refectione privatus, accedat ad ipsam tali fructu in immensum dotatam, ideo dicitur, *Et benedictus fructus ventris tui*.

SERMO VI.

In quo ostenditur, sex in beata virgine spiritualiter fuisse gratias, quas temporaliter unaquaque mulier affectare solet.

Ave gratia plena Dominus tecum. So- Luc. 1.
lent mulieres sex gratias affectare temporaliter, quas beata Maria Virgo habuit spiritualiter, quae in angelica salutatione optantur.

Primo namque habuit pulchritudinem, cum dicitur *Ave*, id est sine vae peccati: Fuit enim tam pulchra, quod fuit sine macula: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*. Ipsa enim fuit pulchra, quia sine peccato originali: *tota pulchra*, quia sine peccato mortali: *Et sine macula*, quia sine peccato veniali. Et non tantum fuit pulchra, sed habuit pulcherrima ornamenta; de quibus dicitur: *Omnis gloria ejus filiae regis ab intus in fimbriis aureis*. Habuit enim vestimentum variatum per virtutum diversitatem, ideo dicitur: *Circum amicta varietatibus*. Interiorius informatum per sinceram intentionem, ideo dicitur: *Omnis gloria ejus filiae regis ab intus*. Exteriorius vero seratum insertum per charitatem, ideo dicitur: *In fimbriis aureis*. Ejus enim charitas, & usque in finem perseveravit, & usque ad pauperes se extendit, qui sunt quasi fimbriae in vestimento Ecclesiae.

Secundo excellentiam, & nobilitatem habuit cum dicitur: *Maria*, quae interpretatur *Nobilitas triplex*. Est autem triplex nobilitas: Prima est originis, quae causatur ex carnis propagatione. Secunda morum, quae causatur ex morum compositione. Tertia virtutis, quae causatur ex virtutum possessione: Istam triplicem nobilitatem habuit. De qua dicitur: *Astitit regina a dextris tuis*, ecce nobilitas originis. *In vestitu deaurato*, id est cum corpore morum honestate praeclaro, ecce nobilitas moris; *circumdatus varietate*, id est virtutum multiplicitate, ecce nobilitas virtutis.

Tertio habuit divitiarum plenitudinem, cum dicitur: *Gratia plena*. Habet autem Deus quadruplicem mensuram gratiae, scilicet confertam, bonam, coagitatam, & superfluentem. Bona mensura est

Ecc. 22.

Isai. 42.

Judith. 9.

Cant. 6.

Judith. 16.

Gen. 3.

Judic. 4.

Psal. 76.

Num. 24.

Judith. 13.

Judic. 5.

Cant. 4.

Psal. 44.

Nobilitas triplex.

Psal. 44.

Gratia mensura quadruplex.

est mensura sufficientiæ, quam habent omnes sancti ad sui justificationem. Conferta est mensura abundantiae, quam habuerunt Apostoli ad suam conversionem, & aliorum salvationem. Coagitata est excellentiæ, quam habuerunt in utero sanctificati. Superfluentis est mensura affluentiae, quæ fuit in Christo. Omnes autem has quatuor mensuras gratiæ virgo Maria habuisse videtur; unde ipsa ait: *In me gratia omnis viæ*, quoad gratiam justificantem; & *veritatis*, quoad gratiam alios convertentem, & salvantem; & *virtutis*, quoad gratiam confirmantem; & *a generationibus meis adimplemini*, quoad gratiam superfluentem.

Eccl. 24.

Unitas quadruplex.

Quarto habuit sponsum amabilem, cum dicitur: *Dominus tecum*. Circa quod notandum, quod quadruplex est unitas. Prima est carnalis, quæ est inter sponsum, & sponsam. Secunda est naturalis, quæ est inter Patrem & Filium. Tertia est socialis, quæ est inter amicum, & amicum. Quarta est spiritualis, quæ est inter Deum, & animam: Ista quadruplici unitate Dominus erat secum. Primo unitate carnali, quæ est inter sponsum, & sponsam: Christus enim cum ea matrimonium contraxit, & eam in sponsam accepit. *Sponsabo te mihi in fide*. *Ipsæ tanquam sponsus procedens de thalamo suo*. Sponsatam valde amavit: *Adamavit eam rex plus quam omnes mulieres*. Adamatam sibi conjunxit, & una caro facta fuit, quia caro Christi erat caro Virginis: *Erunt duo in carne una*. Secundo fuit cum ea unitate naturali, quæ est inter matrem & filium: ex qua unitate fiebat, quod ipsa diligebat filium tanquam rem suam: *Sicut mater unicum filium, ita te diligebam*. Et filius honorat matrem tanquam causam suam honorando ipsam in vita, quia sibi subditus fuit; in morte, quia ad ipsam venit; & post mortem, quia ad dexteram suam collocavit: Et ipsi ambo sibi mutuo compatiiebantur, tanquam habentes animam suam. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Tercio fuit secum unitate sociali, quæ est inter amicum, & amicum: Ipsi enim diligebant se mutuo: *Ego dilecto meo, & conversio ejus ad me*. Ipsi idem velle, & idem nolle habebant: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: Immo eis, & in eis cor unum, & anima una erat: si enim de credentibus dicitur: *Erat enim eis cor unum, & anima una*, multo excellentius ista unitas in filio, & matre erat. Quarto fuit cum ea unitate spirituali, quæ est inter Deum & animam. Adeo quidem fuit secum unita per amorem, quod tota fuit in amorem conversa, ideo dicitur: *Mulier amicta sole*; quod tota ex amore facta est languida: *Fulcite me floribus, stipate me malis*, quia amore languet; quod tota fuit amore liquefacta: *Anima mea liquefacta est*; quod tota fuit amore Christi vulnerata, unde ait sponsa: *Vulnerata charitate ego sum*.

Osee. 2.

Psal. 18.

Hest. 1.

Gen. 2.

2. Reg. 1.

Luc. 2.

Cant. 7.

Ibid. 2.

Act. 4.

Apoc. 12.

Cant. 2.

Ibid. 5.

Quinto habuit famam celebrem, cum dicitur: *Benedicta tu in mulieribus*. Ipsa enim fuit famosa Deo per humilitatem; angelis per virginitatem, hominibus per fecunditatem. De his tribus dicitur: *Tu gloria Jerusalem*, id est Dei, in quo est visio nostræ pacis. *Tu lætitia Israel*, id est angelorum, qui semper respiciunt faciem Patris: *Tu honorificentia populi nostri*, id est totius humani generis; & sequitur: *Quia fecisti viriliter*, Deum scilicet per tuam humilitatem ad terram trahendo; & *confortatum est cor tuum*, per tuam fecunditatem humano generi salutem inveniando. *Eo quod castitatem amaveris*, virginitatem cum angelis conservando: Propter hanc famam celebrem ipsa dicit: *Beatam me dicent omnes generationes*. Quia & conjugata propter prolem quam habuit, & viduæ propter continentiam quam servavit, & virgines propter integritatem mentis, & etiam corporis, quam custodivit.

Judith. 15.

Gen. 27.

Psal. 4.

Joan. 12.

Psal. 44.

Sexto habuit prolem nobilem, cum dicit: *Et benedictus fructus ventris*. Ista est illa benedictio, de qua dicitur: *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam vini & frumenti*. De quo etiam fructu dicitur: *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt*. In isto fructu fuerunt tres substantiæ, scilicet caro, quæ significatur per frumentum, quæ fuit mortua in passione, pullulavit in resurrectione, & multum fructum attulit in ascensione, & spiritus sancti missione: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, &c.* Per oleum significatur ejus anima, quæ oleo Sancti Spiritus fuit plena: *Unxit te Deus Deus tuus, &c.* Per ipsum vinum quod lætificat cor hominis, significatur ipsa divinitas, quæ est lætitia sanctorum. Est igitur iste fructus benedictus, & quantum ad carnem, quæ pro nobis passa fuit & resurrexit, & quantum ad animam quæ Spiritu sancto plena de sua plenitudine nobis effudit, & quantum ad divinitatem in qua nostra lætitia & beatitudo consistit, &c.

SERMO VII.

Quare Virgo Maria salutanda.

AVe gratia plena, &c. In ista salutatione angelica ponuntur sex causæ, quare debet aliqua domina salutari, quæ possunt plene in domina nostra Virgine Maria gloriosa inveniri.

Salutanda est quidem domina nostra, tam formosa, quod notatur cum dicitur: *Ave*, id est, sine vâ peccati. Nulla enim peccati macula in ea fuit, & ideo fuit plene formosa, & pulchra extitit. Ut vero ejus pulchritudinem melius videamus, notandum, quod est quintuplex pulchritudo.

Pulchritudo
quintuplex in
Maria.

Prima

Thren. 4. Prima est spiritualis, quæ consistit in de-
core virtutum, de qua dicitur: *Sapientia pul-*
chrior. Istam pulchritudinem ipsa habuit,
Psalm. 44. de qua dicitur: *Specie tua & pulchritudine*
tua, &c. Omnes enim virtutes ipsa posse-
dit: *In me gratia omnis via & virtutis,*
Eccl. 24. 25. &c.

Sap. 4. Secunda est pulchritudo moralis quæ con-
sistit in compositione morum, de qua dici-
tur: *O quam pulchra est casta generatio cum*
claritate, id est cum morum honestate:
Istam pulchritudinem ipsa habuit, de qua
Cant. 7. dicitur: *Quam pulchri sunt gressus tui, in*
calceamentis filia principis. Gressus vero
animæ sunt, virtutes ejus, & calceamenta
gressuum animæ sunt opera virtutum ejus.
De pulchritudine autem morum ejus ait Ambr.
in lib. de Virginibus. Nihil in Maria tor-
vum in oculis, nihil in verbis procax, nihil
in actu inverecundum, non gestus fractior,
non incessus solutior, non vox petulantior.

Tertia est pulchritudo cælestis, de qua
pulchritudine ait Isai. 32. *Sedebit populus in*
pulchritudine pacis: Istam enim pulchritu-
dinem ipsa possidet, quia præ cæteris San-
ctis in gloria magis fulget, scilicet ut non
solum mundum, sed etiam illuminet paradi-
sum. Bernard. Mariæ præsentia totus illu-
stratur orbis, adeo ut ipsa jam cælestis patria
solito clarius rutiler virgineæ lampadis irra-
diata fulgore.

Ezech. 31. Quarta est pulchritudo Angelica, de qua
pulchritudine dicitur: *Omne lignum paradisi*
non est assimilatum illi, & pulchritudini
ejus. Istam pulchritudinem habuit ipsa B.
Virgo, in quantum virginitatem illibatam
servavit. Major tamen fuit puritas B. Vir-
ginis, quam angelorum: Fuit enim infra
puritatem divinam puritas B. Virginis, sed
supra puritatem angelicam, & humanam.
Anselm. sic ait. Decebat ut beata Virgo ni-
teret ea puritate, qua major sub Deo nequit
intelligi, quin etiam omnem puritatem an-
gelicam, & humanam transcenderet.

Jere. 31. Quinta est ipsa pulchritudo divina, de qua
dicitur: *Benedicat tibi Dominus pulchritudo*
justitiæ. Istam pulchritudinem etiam B. Virgo
habuit, in cujus utero ipsa divina pulchri-
tudo novem mensibus habitavit. De qua di-
citur: *Concupiscet rex decorem tuum.* Hier.
ait: Mariam diligenter aspicias, nil est vir-
tutis, nil speciositatis, nihil candoris, nihil
meriti, nihil gloriæ, nihil gaudii, nihil
salutis, quod ex ipsa non resplendeat.

Apoc. 12. Secundo salutanda est domina tam lumi-
nosa, quod notatur cum dicitur: *Maria,*
quæ interpretatur illuminatrix. De ipsius
autem illuminositate dicitur: *Mulier amicta*
sole, & luna sub pedibus ejus. Ex quibus
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

verbis jam dictis habetur, quod ipsa beata
Virgo est illuminata a superiori, cum dicitur:
In capite ejus corona duodecim stellarum, id
est, novem ordinum angelorum, & trium ho-
minum, scilicet martyrum, confessorum, &
virginum. Et illuminata ab inferiori, cum
dicitur: *Luna sub pedibus ejus.* Habet etiam
Ecclesiam militantem sub protectione, & tri-
umphantem sub sua dominatione. Et etiam
illuminata ab exteriori, cum dicitur: *Ami-*
cta sole, id est fulgida conversatione. Illu-
minata ab interiori, ideo dicitur: *In utero*
habens; habuit enim novem mensibus in suo
utero divinum splendorem. Illuminata a
dextris, quia in prosperitate habuit sapienti-
am: Et a sinistris, quia in adversis habuit
patientiam: ideo dicitur, quod datae sunt
sibi duæ alæ, per quas volavit in desertum,
id est in cælum. De ejus etiam illuminositate
dicitur: *Quæ est ista quæ progreditur velut*
aurora consurgens, pulchra ut luna, electa
ut sol terribilis ut castrorum acies ordinata.
In die nihil pulchrius sole, in nocte nihil pul-
chrius luna, & in confinio diei & noctis ni-
hil pulchrius aurora, in certamine nihil pul-
chrius castrorum acie ordinata. Ipsa igitur
peccatores purgat a tenebris lumine gratiæ
sue, ideo assimilatur auroræ: errantes diri-
git luce suæ sapientiæ, ideo assimilatur lunæ;
ac frigidos accendit calore charitatis suæ,
ideo assimilatur Soli: Dæmones terret ful-
gore majestatis suæ, ideo assimilatur castro-
rum aciei ordinatæ.

Tertio salutanda est domina tam gratiosa,
cum dicitur: *Gratia plena.* Magnum est
habere potentiam receptivam gratiæ, quam
habent mali, quamdiu sunt in via; sed ea
carent damnati in pœna, qui ulterius non
possunt redire ad gratiam: *Inter nos & vos*
chaos magnum firmatum est. Majus est ha-
bere guttam gratiæ, quam habent boni, qui
tantum sunt imperfecti: Qui biberit de flu-
vio paradisi, cujus gutta major est oceano,
restat ut in eo sitis mundi penitus sit extincta.
Maximum est habere calicem vel plenitudi-
nem gratiæ, quam habent viri perfecti, qui
quodammodo Dei amore sunt ebrii: *Calix*
meus inebrians, quam præclarus est. Quam
maximum est esse in fonte gratiæ, in quo
sunt beati; de quo fonte dicitur: *Quoniam*
apud te est fons vitæ, &c. Quam felix er-
go est virgo Maria, quæ non tantum poten-
tiam receptivam gratiæ, non tantum guttam
gratiæ, non tantum calicem & plenitudinem
gratiæ, sed etiam fontem & flumen habuit
omnium gratiarum. Bernard. Vehementia
desiderii, fervore dilectionis, puritate ora-
tionis fontem attingit pietatis, ut hauriret
super angelos, quam refundat hominibus
aquam vivam.

Quarto salutanda est domina tam glorio-
sa, cum dicitur: *Dominus tecum.* Fuit
quidem secum Dominus Pater, qui fecit eam
tam

Eccl. 14. tam potentem: *In Jerusalem potestas mea.*
 Dominus filius, qui fecit eam tam sapien-
 tem: *Mulier sapiens ædificat domum suam.*
 Prov. 14. Dominus Spiritus sanctus, qui fecit eam tam
 Eccl. 14. clementem, unde dicitur oliva: *Quasi oliva
 speciosa in campis.* Et ideo potenter in mor-
 te nos defendit, unde dicitur: *Tu nos ab
 hoste protege.* Sapienter post mortem nos
 suscipit, unde sequitur: *In hora mortis su-
 scipe.* Clementer in vita iustis gratiam, &
 peccatoribus misericordiam infundit, unde
 præmittitur: *Maria mater gratiæ, mater
 misericordiæ.* Ego mater pulchræ dilectio-
 nis, quoad gratiam quam iustis tribuit, &
 timoris, quia hostibus terribilis extitit, &
 agnitionis, quia sapienter nos deducit, &
 sanctæ spei, quia clementer peccatori veniam
 infundit.

*Maria qua-
 re super om-
 nes mulieres
 benedicta.*

Quinto salutanda est domina tam famosa,
 cum dicitur: *Benedicta tu in mulieribus.*
 Vere est benedicta non solum in mulieribus,
 sed super omnes mulieres, quia cum triplex
 sit status mulierum, scilicet virginum, vidua-
 rum, & conjugatarum; quidquid bonitatis
 est in triplici statu, ipsa habuit: Quidquid
 autem mali est sive defectus, ipsa vitavit.
 In ipsa virginitate quidem est quoddam bo-
 num, scilicet integritas carnis; & quoddam
 malum, scilicet sterilitas prolis. In vidui-
 tate vero est quoddam bonum, scilicet liber-
 tas animi, & quoddam malum, scilicet soli-
 tudo consortii. In conjugio vero est quod-
 dam bonum, scilicet fecunditas prolis, &
 quoddam malum, scilicet corruptio carnis.
 Beata igitur virgo Maria est benedicta super
 omnes mulieres, quia fuit virgo sine

sterilitate, vidua sine solitudine, conjugata
 sine corruptione: *Viriliter fecisti quod casti-
 tatem amaveris, & post virum tuum alte-
 rum nesciveris.* Ipsa namque viriliter fecit,
 quia fuit mater incorrupta: Castitatem ama-
 vit, quia fuit virgo fecunda: Et post mor-
 tem viri sui alterum nescivit, quia fuit vidua,
 & toti Trinitati sociata.

Sexto salutanda est domina tam fructuosa,
 cum dicitur: *Benedictus fructus.* Secun-
 dum Bernard. fuit benedictus, in odore, in
 sapore, & in specie. Odor autem istius fru-
 ctus tantus erat, quod patrem reconciliavit,
Ecce odor filii mei, quod dæmones expulit, Gen. 17.
 & conturbavit: *Quasi myrrha electa dedi sun-
 vitatem odoris;* quod totum mundum reple-
 vit, de hoc dicitur: *Dies mei pertransierunt,* Job. 9.
quasi naves poma portantes. Christus enim
 per mare hujus mundi navigavit, & nobis
 odorem suum reliquit. Secundo est iste fru-
 ctus benedictus in sapore, cujus sapor est tam
 dulcis, quod appetitum provocat: *Qui edunt* Eccl. 14.
me adhuc esurient; quod omnia amara dul-
 corat: *Inundationes maris quasi lac sugent,* Deut. 33.
 quod omnia alia dulcia in insipiditatem com-
 murat: *Anima saturata calcabit favum.* Prov. 17.
 Tercio est benedictus in specie: Ejus enim
 species est tam luminosa, quod requiritur in
 nobis magna purificatio, ut ipsam videre va-
 leamus: *Beati mundo corde quoniam ipsi* Matth. 3.
Deum videbunt; tam gratiosa, quod est no-
 stra delectatio: *Facies tua plena est gratia.* Hest. 15.
 rum; tam gloriosa, quod ibi est nostra bea-
 titudo: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant* Joan. 17.
*te solum verum Deum, & quem misi-
 sti Jesum Christum, &c.*

IN COENA DOMINI.

SERMO I.

*De quatuor generibus ferculorum,
 quæ in cœna Christus
 apposuit.*

Gen. 18.

Afferam pauxillum aquæ; & la-
 vate pedes vestros, & requiescite
 sub arbore, ponamque buccellam
 panis, & confortate cor vestrum.
 Ista verba, quæ Abraham ange-
 lis dixit, possunt esse verba Christi dicta in
 cœna Apostolis suis. Fecit enim cum eis
 cœnam, & quatuor genera ferculorum ap-
 posuit, scilicet exemplum, medicamentum,
 sacramentum, & documentum.

Exemplum humilitatis impendit in pe-
 dum ablutione, cum dicitur: *Afferam pau-*

xillum aquæ, & lavate pedes vestros. De
 isto enim exemplo ipse dicit: *Exemplum enim
 dedi vobis, &c.* Lavit autem eorum pedes, *Apostolorum
 pedes lavit*
 non tantum corporales, sed etiam spirituales *Christus qua-*
 quadruplici aqua, quæ in præsentī evangelio *druplici*
 designatur. *aqua.*

Primo enim aqua materiali de qua dicitur:
Mittit aquam in pelvim, & cepit lavare Joan. 13.
pedes discipulorum, & hoc, ut dictum est,
 fecit in exemplum humilitatis. August. Di-
 dicimus fratres humilitatem ab excello, fa-
 ciamus invicem humiles, quod humiliter fe-
 cit excelsus, nec dedignetur quod fecit Chri-
 stus facere Christianus. Cum enim ad pedes
 fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso
 vel excitatur, vel si jam inerat, confirmatur
 humilitatis affectus.

Secundo lavit aqua sacramentali, de qua
 dicitur: *Qui lotus est non indiget, nisi ut
 pedes*

pedes lavet. Ibi dicit Glossa. Ex his verbis intelligimus baptizatos fuisse Apostolos, etsi non legatur ubi: August. Totus homo in baptismo abluitur, sed cum in rebus humanis postea linitur, utique terra calcatur. Ipsi ergo affectus humani, quasi pedes sunt, ubi ex humanis rebus afficimur. Quotidie ergo lavat pedes in nobis, qui interpellat pro nobis. Nec videtur absurdum attenta similitudine, neque mirum si homo est promptus ad pulveres contrahendos, quia est pulvis in nativitate, in vita, & in morte. Nam de pulvere fuit conditus, & in pulverem est resolvendus, & pulvereum habet corpus: *Pulvis es*, ecce quia de pulvere conditus, & *in pulverem reverteris*, ecce quia pulvereum habet corpus. *Loquar ad Dominum meum cum sim pulvis, & cinis.* Quia igitur totus homo est pulvis, & simile appetit suum simile, ideo affectus humani prompti sunt ad pulveres contrahendos, ideo saepe sunt lavandi, ne ipsi affectus in naturam pulveris convertantur. August. Talis namque est unusquisque, qualis dilectio sua: Si terram diligis, terra es: Si Deum diligis, Deus es.

Tertio eos lavit aqua spirituali, quæ est aqua spiritus sancti, de qua dicitur: *Et vos mundi estis, sed non omnes.* Non enim intelligitur de lotionem materiali, quia omnes lavit; nec sacramentali, quia omnes baptizati erant, sed de lotionem Spiritus sancti quam Judas non habebat. De qua aqua dicitur: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* De quibus inquinamentis dicitur: *Induta est caro mea putredine*, quoad inquinamentum luxuriæ, & *sordibus pulveris*, quoad inquinamentum avaritiæ, *cutis mea aruit & contracta est*, quoad inquinamentum superbiæ: Superbia enim facit cor aridum, juxta illud; *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, & relinquantur velut lignum aridum in eremo.* Ab isto triplici inquinamento mundari debemus: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis*, ecce mundatio a luxuria, & *spiritus*, ecce mundatio a superbia, *perficientes sanctificationem*, ecce mundatio ab avaritia. Sanctum enim idem est quod agios, & sine terra.

Quarto eos lavit aqua cælesti, quæ de suo latere emanavit, de qua dixit: *Si non laveris te, non habebis partem mecum.* De hac lotionem dicitur: *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine.* Sanguis enim Christi instar lactis habet animas dealbare: Sanguis enim virtute caloris in lac convertitur. Sanguis autem Christi in corpore suo fuit excoctus igne amoris, de quo dicitur: *Ignem veni mittere in terram, &c.* In corde autem nostro debet excoqui, ubi sunt duo ubera, scilicet intellectus, & affectus. In intellectu debet excoqui per meditationem: *In meditatione mea exardebit Jacobus de Voragine, Festiv. Tom. II.*

scet ignis. Et in affectu per devotionem: *Pulli ejus lambent sanguinem.*

Job. 39.

Secundo Christus in cæna posuit secundum ferculum, scilicet medicamentum pietatis, in medicinali passione, quam hodie inchoavit, quod notatur cum dicitur: *Requiescite sub arbore*, scilicet crucis. Olim genus humanum laborabat circa tria, scilicet circa operanda, & iste labor causabatur a timore male humiliante: circa diligenda, & iste labor causabatur ex errore male inflammante: circa cognoscenda, & iste labor causabatur ex errore male excæcante. Sed ab isto triplici labore debemus sub arbore crucis requiescere; quia ibi invenimus fortitudinem contra timorem male humiliantem. Hoc significatum est, ubi dicitur, quod Helias fatigatus projecit se sub arbore Juniperi, & cum comedisset, tantam fortitudinem sensit quod usque ad montem Dei Horeb ambulavit. Ibi invenimus refrigerium contra amorem male inflammantem; hoc significatum est, quod Jonas contra æstum sub hedera requievit, & refrigerium invenit. Ibi invenimus cognitionem veritatis contra errorem male excæcantem; hoc significatum est ubi dicitur: *Zachæus ascendit in arborem sycomorum*, unde Christum meruit videre & cognoscere.

Humani generis labor.

3. Reg. 19.

Jonæ 4.

Luc. 19.

Tertio posuit tertium ferculum, scilicet sacramentum charitatis in sui corporis & sanguinis consecratione cum dicitur: *Ponamque buccellam panis.* Iste panis fuit formatus in arca uteri virginalis de tribus farinis, scilicet antiqua, nova, & æterna; id est, carne, anima, & deitate vera. Hoc significatum est, cum dicitur: *Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ.* Nam iste panis est candidus, quantum ad animam puram; & subcinericius quantum ad carnem mortalitati subjectam, & ad caput positus, quia ista duo, scilicet caro, & anima fuerunt Christo in unitate personæ conjuncta. Iste panis sic formatus, triplici igne fuit excoctus, scilicet igne passionis, quoad farinam antiquam, id est carnem: *Ossa mea sicut cremum aruerunt.* Ignem amoris, quoad farinam novam, id est animam: *Majorem hac dilectionem nemo habet, &c.* Ignem Deitatis, quoad farinam æternam: *Deus noster ignis consumens est.* Iste panis sic formatus & sic coctus, per quinque vulnera, quasi per quinque frusta fuit incisus, ut per primum frustum Patrem reconciliaret: *Cum enim inimici essemus, Deo reconciliati sumus per mortem filii ejus.* Secundum, ut cælestem januam aperiret: *Per proprium sanguinem introivit semel in Sancta.* Tertium ut sanctos Patres de limbo educeret: *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinetos tuos de lacu, in quo non est aqua.* Quartum ut ruinam angelicam repararet: *Judicabit in nationibus, scilicet dæmonum, implebit ruinas,* scilicet

Nota de sacramento Eucharistia diligenter.

3. Reg. 19.

Psal. 37.

Joan. 15.

Hebr. 12.

Hebr. 9.

Zach. 9.

Psal. 109.

Col. 2.

scilicet angelorum. Quintum, ut daemones expoliaret: *Expoliavit principatus & potestates, &c.* Ille panis sic formatus, sic excoctus & incisus manducatur sacramentaliter tantum, sicut a malis, qui species sacramentales recipiunt, sed effectum sacramenti non recipiunt: *Qui manducat & bibit indigne, &c.* Ab aliquibus autem spiritualiter tantum sicut a bonis, quando scilicet articulus necessitatis, non contemptus religionis sacramentum excludit. De isto modo dicit August. Ut quid paras dentem, & ventrem? Crede, & manducasti: Ab aliquibus sacramentaliter, & spiritualiter sicut a bonis, qui recipiunt sacramentum, & rem sacramenti: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

1. Cor. 1.

Joan. 9. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

Joan. 9.

Psal. 30.

Sermonis Dei
efficacia.

Quarto posuit in hac cœna quartum ferculum, scilicet documentum veritatis; & hoc in sermonis compilatione cum dicitur: *Et confortetur cor vestrum.* Sermo enim Dei habet confortare omnes sensus spirituales; nam confortat visum spirituale: Visus autem non confortatur in coloribus extremis, id est albo, & nigro, sed in medio ut in viridi: per album enim intelligitur claritas cœlestis, per nigrum obscuritas infernalis. Sermo Dei tanquam viridis medius procedit, quia nititur nos inducere in amorem cœlestium, & ad timorem pœnarum æternarum. *Erit folium ejus viride.* Secundo confortatur per odorem spirituale; odor enim aliquando causatur ex concrematione ut patet in thure: aliquando per contritionem sicut patet in contrito aromate: aliquando ex revelatione, sicut patet in aperto vase. Tunc enim sermo Dei valde redolet, quando in affectu prædicatoris concrematur per amorem, intellectu conteritur per meditationem, & in vita per honestatem, sive honestam conversationem. *Christi bonus odor sumus Deo.*

Hier. 17.

2. Cor. 3. *Christi bonus odor sumus Deo.* Tertio confortat spirituale gustum: *Cum accepisset cibum confortatus est.* Confortat autem operativam, ut vivacius operetur: Intellectivam, ut limpidius contempletur: Et affectivam, ut sapidius delectetur. De his tribus dicitur: *Cibabit illum Dominus pane vitæ, quoad primum, & intellectus, quoad secundum, & aqua sapientiæ, id est sapidiæ scientiæ, potabit illum, quoad tertium.*

2. Cor. 3.

Act. 9.

Eccl. 17.

Sonus tripli-
siter fit.

Psal. 56.

Quarto delectat spirituale auditum; Sonus enim secundum August. fit tribus modis, scilicet cantu, flatu, & pulsu: Ad vocem pertinet cantus, ad organum flatus, ad cytharam pulsus. Non est ergo mirum si audire verba Dei est delectabile, quia aut processerunt ab ore Dei, aut ab ore Christi, quia fuerunt organum Dei, aut ab ore Christi, qui fuit cythara Dei secundum illud: *Exurge psalterium & cythara.* Quinto delectat, & concordat spirituale tactum: Tactus autem non delectatur circa dura vel mollia, sed circa media; Sic sermo Dei reprehendit ex-

trema, & commendat media. Nam reprehendit dolositatem & fatuitatem, & commendat prudentiam. Reprehendit gulositatem & vacuitatem, & commendat temperantiam. Reprehendit severitatem & remissionem, & commendat justitiam. Reprehendit temeritatem & pusillanimitatem, & commendat fortitudinem. De his quatuor dicitur: *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.*

Sap. 8.

SERMO II.

De lavacro aquæ, sanguinis, & lachrymarum materialiter, & spiritualiter.

Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet, &c. Istud verbum tractans Innocentius Papa tertius distinguit triplex lavacrum, scilicet aquæ, sanguinis, & lachrymarum. Et quodlibet horum dicit esse duplex: nam lavacrum aquæ duplex est, scilicet materialis aqua, & spiritualis. Lavacrum sanguinis duplex est, scilicet fusi in patibulo, & oblati in sacramento. Lavacrum lachrymarum duplex est, scilicet oculorum ad lamentum, & plantarum ad sacramentum. Ista sex lavacra in hac die sunt facta, ut idem Innocentius ostendit.

Joan. 13.

Primum igitur lavacrum est aquæ materialis qua Christus pedes discipulorum lavit, quod quidem fecit in exemplum, juxta illud: *Exemplum dedi vobis.* In hoc enim exemplo instruuntur superiores, inferiores & æquales: Superiores scilicet Prælati instruuntur; tunc enim caput & pedes lavat, quando Prælati ad bonos se habent cum diligentia. Chrysost. Non solum pedes lavit, sed vestimenta deponit, linteo se præcinxit, pelvim implet ostendens, quod cum omni studio talia facere oportet. *Qui præest in sollicitudine.* Ad malos debent se habere cum patientia & benevolentia: exemplo Christi, qui proditoris sui pedes lavit. Voluit quidem ipsum a sua malitia coercere, non per tormenta vel plagas, sed modo per amorem vocando ipsum amicum: *Amice ad quid venisti?* Modo per pudorem habendo eum commensalem suum: *Qui intingit mecum manum in paropside,* Ibid. &c. Modo per timorem prædicando ei supplicium æternum, ut ibidem: *Vae homini illi, per quem Filius hominis tradetur.* Modo per obsequium, impendendo sibi humilitatis officium, quando scilicet ejus pedes lavit. August. Non indignatus est Christus Judæ lavare pedes, cujus Judæ manus videbat in scelere. Secundo instruuntur inferiores, ut exemplo Petri ad suos Prælatos habeant se reverenter, quod notatur cum dicitur: *Domine tu mihi lavas pedes:* Chrysost. Manibus quibus cæcorum oculos aperuisti, leprosos

Instructio
multorum.

Rom. 12.

Matth. 26.

Ibid.

Phil. 2. leprofos mundaſti, mortuos ſuſcitaſti, &c. *Qui bujasmodi ſunt cum honore habetote.* Debent ſe habere humiliter, quod notatur cum dicitur: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Auguſt. Quamvis magnæ audaciæ eſſet contradicere ſervum Domino, hominem Deo, tamen hoc magis facere voluit, quam pati, ut Chriſtus ſibi lavaret pedes. Tertio debet ſe habere obedienter, quod notatur in hoc quod Petrus poſtmodum obediens dixit: *Domine non tantum pedes meos, &c.* Heb. 13. *Obedite Præpoſitis veſtris,* ecce obedientia; & *ſubjacete eis,* ecce humilitas devota. Tertio inſtruantur æquales, & omnes, ut habeant charitatem mutuam ad invicem, quod eſt ſecundum Gloſſ. Invicem ſibi ſervire, invicem ſibi peccata dimittere, pro invicem orare. Auguſt. Invicem nobis delicta doneamus, & pro noſtris invicem peccatis oremus, atque ita quodammodo nobis pedes lavemus.

Eleemoſyna aqua dicitur. Secundum lavacrum eſt aqua ſpiritualis per quam eleemoſyna ſignificatur, qua pedes, id eſt pauperes, qui videntur eſſe extremi, id eſt abjecti, ſunt lavandi, id eſt refovendi: Dicitur autem eleemoſyna aqua, quia habet virtutem extingvivam reſpectu peccati quod extinguitur: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis.* Eccl. 3. Virtutem mundativam reſpectu gratiæ, quæ infunditur: *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Luc. 11. Virtutem ſæcundativam reſpectu bonorum quæ augentur: *Multiplicabit ſemen veſtrum, &c.* 2. Cor. 9. Virtutem fructificativam reſpectu præmii quod acquiritur: *Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam: præmium enim bonum tibi theſaurizas.* Tob. 4.

Apoc. 1. Tertium lavacrum eſt ſanguinis effuſi in patibulo, quo Chriſtus peccata noſtra lavit: *Lavit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Pſal. 50. *Aſperges, &c.* Lavacrum ſive balneum debet eſſe medicinale, calidum & clarum: Sic ſanguis Chriſti fuit medicinalis ratione divinitatis, cui fuit unitus; & fuit calidus ratione amoris quo fuit inflammatus. Iſta duo notantur in hoc quod Chriſtus hyſſopo aſſimilatur, quæ eſt herba medicinalis, & calida. Fuit etiam iſte ſanguis clarus, quia animam facit claram & mundam, ideo ſequitur: *Lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.*

Luc. 22. Quartum lavacrum eſt ſanguinis oblatis in ſacramento, quod quidem ſacramentum Chriſtus nobis dimiſit in memoriale ſuæ paſſionis. De quo dicitur: *Hoc facite in meam commemorationem.* Habemus enim triplex memoriale paſſionis. Unum in viſu, ſcilicet paſſio Chriſti picta: aliud in auditu, ſcilicet paſſio Chriſti prædicata: aliud in gultu, ſcilicet paſſio Chriſti in hoc ſacramento veraciter contenta. Si igitur affectum movet paſſio Chriſti imaginibus viſa, & paſſio audita, & prædicata; multo fortius movere debet

paſſio deguſtata. *In omni ore quaſi mel in dalcabitur ejus memoria.* Eccl. 49.

Quintum lavacrum eſt lachrymarum ex oculis ad lamentum quantum ad publice pœnitentes, qui hodie reconciliantur. In capite enim jejunii excluduntur ab introitu Eccleſiæ: Arcentur a perceptione Eucharistiæ, & ligantur nexibus pœnitentiæ; & iſtud fit in ſignum pœnitentiæ Adæ, qui fuit a paradiso ejectus, a ligno vitæ prohibitus, & multis pœnis ligatus: Sed hodie Chriſtus cœleſtem januaſſe cœpit aperire, & ideo in Eccleſiam introducuntur. Hodie corpus & ſanguinem ad manducandum dedit, & ideo ad edendum admittuntur. Hodie ligatus fuit & ideo ipſi qui ligati erant a nexibus ſolvuntur, juxta illud: *Si me quaeritis ſinite hos abire.* Joan. 8.

Sextum lavacrum eſt lachrymarum ex plantis ad ſacramentum, ſicut eſt oleum & baſamum, ex quibus chriſma conficitur, ex pontificali benedictione adjuncta. Per quod datur intelligi, quod debemus habere oleum, id eſt nitorem conſcientiæ quantum ad Deum. *Prudentes virgines acceperunt oleum, &c.* Matth. 25. baſamum, id eſt odorem bonæ famæ quantum ad proximum: *Sicut cinnamomum & baſamum aromatizans odorem dedi,* & benedictionem cœleſtis gratiæ quantum ad ſeipſos, quam quidem benedictionem cœleſtis pontifex habet dare. Eccl. 24.

SERMO III.

Quomodo Chriſtus hac in Cœna, amici, magiſtri, Domini, ſervi, ac prælati perſonam aſſumpſit.

Surgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua. Joan. 13. In hac cœna Dominus multorum perſonam aſſumpſit, ſcilicet perſonam amici, magiſtri, Domini, ſervi ac prælati.

Perſonam quidem amici aſſumpſit quando cum diſcipulis cœnare voluit: Signum enim ſpiritualis amicitæ, invicem epulari; & maxime quando deberent ſeparari: Chriſtus igitur ab Apoſtoliſ diſceſſurus, primum cum eis cœnam voluit celebrare: in qua quidem fuit triplex genus cibi, & triplex genus vini. Ibi enim fuit panis azymus, agnus typicus, & Chriſti verum corpus, quod Chriſtus in ſpecie diſcipuliſ dedit. Contraria autem hiſ fuerunt in cœna Adæ, quam ipſe cum uxore ſua celebravit: Hic enim fuit panis azymus, ibi fuit panis fermentatus, quia tota natura humana per peccatum fuit fermentata & corrupta: Hic agnus typicus, ibi eibus vetitus: Hic panis in corpus Chriſti mutatus, ibi panis mutatus in corpus diaboli; peccatum enim mortale in corpus diaboli

diaboli facit transire. Fuit etiam in cœna Domini triplex genus vini, scilicet legale, id est, succus de lactucis agrestibus; Sacramentale, id est sanguis Christi discipulis & in specie vini oblatus; spirituale, id est abundantia divini amoris, quo omnes, qui erant in illa cœna, erant repleti, & quodammodo ebrii effecti. Nam præ amore Christus fuit ebrius, quando in cruce fuit denudatus: Petrus fuit ebrius, quando contra pericula mortis securus erat effectus: Joannes fuit ebrius, qui in Christi pectore, quasi in fonte fuit potatus. Si igitur ad hanc volumus accedere, & corpus Christi digne suscipere, debemus hunc triplicem cibum habere, scilicet panem azymum, id est cor purum: *Epulemur in azymis sinceritatis*. Agnum, id est cor amore Christi inflammatum, &c. *Inflammatum est cor meum, &c.* Panem transubstantiatum, id est cor ab omni amore mundi alienatum, ut nihil sit ibi amoris mundi, sed accidentia sine subjecto, id est amor temporalium, non radiceretur in animo. Debemus etiam habere hoc triplex vinum, scilicet vinum contritionis ex herbis agrestibus, &c. *Potasti nos vino compunctionis*; vinum devotionis, ut ejus sanguinem semper cum devotione, & desiderio in memoria habeamus: *Pulli ejus lambent sanguinem*; vinum amoris ut ejus dulcedine delectemur & inebriemur: *Bibite & inebriamini charissimi*.

Secundo Christus assumpsit personam magistri, cum dicitur: *Vos vocatis me magister & Domine*, de isto magistro dicitur: *Magister scimus, quia verax es, &c.* Secundum autem Chrysostomum: Magister veritatis quis efficitur, veritatem non falsificando, a veritate non cadendo, & veritatem defendendo. Christus igitur dicitur verus Magister, quia veritatem non falsificavit, unde dicitur: *Magister scimus quia verax es*, veritatem non tacuit, unde dicit: *Et viam Dei in veritate doces*; & veritatem defendit, unde dicitur: *Non enim respicis personam hominum*. Habuit autem iste Magister quatuor modos docendi, docuit verbis, exemplis, sacramentis & miraculis. Quidam enim erant rudes, & infei; & istos docebat verbis: *Aperiens os suum, docebat eos dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam, &c.* Quidam erant curiosi, qui volebant audire verba, sed videre facta, istos docebat exemplis: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*. Quidam erant superbi, & istos humiliabat sub creaturis, instituens sacramenta, a quibus justificationem acciperent: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c.* Quidam erant duri & obstinati, istos convincebat miraculis: *Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo*.

Tertio assumpsit personam Domini, cum dicit: *Si ego Magister & Dominus*. Dicit autem Cyprianus, quod ad perfectum domi-

nium tria requiruntur, scilicet terror, ordinatio, & amor. Quantum ad ista tria Christus in præsentia vita plenum dominium non ostendit; in futuro autem ostendet, quia reprobos reget in terrore: *Reges eos in virga ferrea, &c.* Beatos reget in amore: *Aman- tissimus Domini habitabit confidenter in eo, & omnes ponet in ordine*; nam & in bonis erit ordo præmiorum: *Alia claritas solis*, id est Christi, *alia claritas lune*, id est aliorum Sanctorum: Stella enim differt a stella in claritate, quia etiam gloria unius Sancti differt a gloria alterius. In malis est ordo poenarum, juxta illud: *Quantum se glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*.

Quarto assumpsit personam servi in hoc, quod pedes servorum lavit, quod fecit primo in exemplum humilitatis, unde dicit: *Exemplum enim dedi vobis, &c.* *Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cælo & in terra*. Tunc humilia respicit in terra, quando pedes Judæ lavit, quia Judas erat terrenus per avaritiam. Chrysostom. Quem tumorem non destruat, quod qui sedet super Cherubin pedes lavit proditoris? Secundo lavit in medicamentum nostræ infirmitatis, homo quidem se erexerat usque ad summum Dei; ideo Christus se humiliavit usque ad infimum hominis, ut ejus humilitas superbiam nostram sanaret. August. Tanta quippe est humilitas, ut eam suo commendaret exemplo divina sublimitas, quia homo superbus in æternum perirer, nisi eum Deus humilis muniret. Tercio lavit in sacramentum habendæ puritatis; lavit enim pedes antequam eis corpus suum daret, ut per hoc daretur intelligi, quod antequam ad corpus Christi accedamus, lotionem pedum, id est affectuum indigemus: In cuius significatione dicit Dionys. quod sacerdos celebraturus lavat manus, quia non tantum debet esse mundus a peccatis gravibus, sed etiam a venialibus.

Quinto assumpsit personam Prælati, cum dixit: *Exemplum enim dedi vobis, &c.* Christus ergo Prælati in exemplum docuit discipulos suos per exemplum, per doctrinam, & protexit per orationem; de quibus dicit Gregor. Christus veniens, nova docuit, nova docens mira exercuit, mira faciens prava toleravit. In his ergo tribus tota vita Christi comprehenditur, scilicet in docendo, in faciendo & in prædicando. In quibus Prælati ipsum imitari debent: ipsi namque subditos instruere debent per doctrinam, informare per vitam, & defendere per justitiam: sed multi possent dicere illud: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere principem populi*. Ipsi enim non sunt medici, quia non possunt sanare aliorum vitam, cum ipsi vitam habeant vulneratam. Gregor. Cum causam populi præsul suscipit, quasi ad ægrum medi-

Ad Eucharistiam præparatio.

1. Cor. 5.

Psal. 72.

Psal. 59.

Job 39.

Cant. 5.

Matth. 23.

Docendi quatuor modos habuit Christus.

Matth. 5.

Ibid. 11.

Joan. 3.

Act. 10.

Ad Dominum requiruntur tria.

Thren. 2. medicus accedit. Qua ergo præsumptione mederi properant, qui in facie ipsum vulnus portant? Ipsi etiam non habent panem sacrae doctrinae, & ideo alios reficere, & instruere non possunt: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Ipsi etiam non defendunt per justitiam. De quo vestimento dicitur: *Induti lorica[m] justitiæ.*
Ephes. 6.

SERMO IV.

Humilitatis, majestatis, ac charitatis opus, nobis Christus ostendit.

Joan. 13. **S**Citis quid fecerim vobis. Ad istam interrogationem possumus respondere, utique scimus, quid hodie fecerit nobis: quia tria opera fecit nobis.

Primum est opus miræ humilitatis, & hoc in quantum pedes discipulorum lavit, & ista humilitas commendabilis est, quantum ad quadruplex genus causæ.

Primo ex consideratione causæ agentis, quia ille, qui est super omnia, se hodie humiliavit infra omnia; id est usque ad pedes servorum; unde primo ostendit suam sublimitatem, & postea ponit humilitatem, dicens: *Vos vocatis me magister, & Domine, &c. Si ergo Dominus & magister vester, &c.* nec est verbum superbiæ, sed humilitatis necessariæ: Cum enim superbiere sit super alios ire, qui super omnes est, superbiere non potest.

Secundo commendabilis est ex consideratione causæ materialis; id est, ipsorum discipulorum, circa quos fiebat ipsa ablutio, quia non lavabat pedes Imperatorum, sed piscatorum, & servorum; unde Petrus sciens suam vilitatem, & Christi majestatem dixit: *Non lavabis mihi pedes in æternum.* Et Christus respondit: *Si non laverō te, &c.* tunc Petrus timore concussus, & amore inflammatus obtulit lavandos pedes, & manus & caput. Sed Dominus per suam responsionem ostendit, quod Petrus non indigebat lotionem capitis, nec manuum, sed tantum pedum. Per caput enim intentio, per manus autem operatio significatur: Ista autem duo in Petro munda erant, quia intentionem ad Deum dirigebat, & opera sancta habebat: Per pedes autem significatur affectio, quæ aliquo pulvere terrenæ affectionis, sive cupiditatis sæpe aspergitur. Augustin. Ipsi humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi & humanis rebus afficimur: Unde si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Nos autem indigemus, ut laventur in nobis, & caput intentionis, quæ sæpe est discordata; & manus operationis, quæ sæpe est remissa; & pedes affectionis, quæ sæpe

Notandum.

est pulvere aspersa; & cor cogitationis, quæ sæpe est immunda; & corpus totius conversationis, quæ sæpe est inordinata: Et ad ista quinque abluenda, Christus in quinque partibus corporis sanguinem emisit: In capite scilicet, ut lavaret nostram intentionem: in manibus, ut lavaret nostram operationem: in pedibus ut lavaret nostram affectionem; in corde, ut lavaret nostram cognitionem: Et fuit flagellatus in toto corpore, ut lavaret nostram vitam & conversationem.

Tertio ista humilitas commendabilis est ratione modi agendi, qui fuit, quod vestimenta deposuit: linteo se præcinxit; & aquam in pelvim misit; ac sic pedes lavit. Vestimentum deposuit, quia corpus ab eo separatum fuit. Linteo se præcinxit, quando idem corpus renovatum resumpsit. Et aquam in pelvim misit, quando suum sanguinem in terram effudit. Et sic pedes, id est affectus nostros lavit: *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Fecit nobis spirituale lixivium, in quo pro aqua posuit suum sanguinem pretiosum: *Hic est qui venit per aquam & sanguinem Christus Jesus;* Pro cinere amaritudinem poenarum: *Cinere[m] tamquam panem manducabam;* Pro igne calefaciente amorem incensum: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, &c.* Sed quia lixivium nimis erat forte; tum propter nimium cinerem amaritudinis; tum propter nimiam ebullitionem amoris, ideo eum duplici aqua temperavit, scilicet aqua lachrymationis, quam in cruce fudit; & aqua regenerationis quæ de latere emanavit: Et sic ex tali lixivio sic facto ex aqua sanguinis, & cinere amaritudinis sic calefacto, ex igne amoris sic temperato, ex aqua lachrymationis & regenerationis, omnium pedes lavit.

Apoc. 1.
1. Joan. 5.
Psal. 101.
Joan. 13.
Hebr. 5.

Quarto commendabilis est ex ratione causæ finalis, quæ fuit exemplum humilitatis datæ: Et etiam, ut daret exemplum Prælati, ut ipsi qui sunt caput, subditos qui sunt pedes, lavent, id est verbo & exemplo informant. Quod autem pedes aliquorum non possunt lavari, vel emundari hic, potest esse triplex causa. Primo ex ratione lavantis, quando scilicet non habet manusundas: Prælati enim qui vitam mundam non habent, potius inquinant quam lavent: *Ab immundo quid mundabitur?* Gregor. Nazianz. Mundari prius oportet, & sic alios emundare. Secundo scilicet ex parte lavandi, quando scilicet lavandus subditus habet pulveres terrenorum nimis inveteratos, quia amor terrenorum inest cordibus avarorum per modum formæ accidentalis, quæ possit eis adesse vel abesse præter subjecti corruptionem; quia si adsunt, corrumpitur animus eorum per superbiam; si absunt corrumpitur per impatientiam. Vel etiam quando nimis inquinantur: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid*

Pedes cujuslibet non lavantur triplici de causa
Eccl. 24.
Eccl. 34.

1. Petr. 2.

Hier. 2.

quid proficit lavatio ejus? Tales enim sunt instar laterum, quia quanto plus lavantur, tanto plus inquinantur: *Canis reversus ad suum vomitum, &c.* Tertio ex parte aquæ qua lavantur, quando scilicet est turbida & immunda, per quam amor ipsius mundi significatur, quia animam non abluit, sed immundam facit. *Quid tibi vis in via Ægypti: ut bibas aquam turbidam?* August. Quisquis es qui es in mundo; ad te venit, qui fecit mundum: ut eripiat te de mundo. Qui si adhuc aliqua delectatione te retinet mundus, semper vis esse immundus.

Secundo fecit opus miræ majestatis, quod consistit in corporis & sanguinis consecratione.

Eucharistia sacramentum omnem excelsit potentiam creatam.

Math. 26.

Hoc enim est tantæ majestatis, quod excellit omnem potentiam creatam, scilicet potentiam sensitivam; eo quod accidentia ibi sine subiecto consistent, & sensum moveant; sensibilis cognitionis naturam excellit, cum accidentis esse sit inesse: Cum ergo audis; *hoc est Corpus meum*, non acquiescas gustui, quia putaret se sentire saporem panis, nec visui, & sic de aliis sensibus, qui ibi deciperentur: acquiescas tantum auditui, quia cum audis, *hoc est Corpus meum*, hoc est, quod audis. Hoc significatum est in Isaac in quo deceptus fuit visus, quia Jacob non cognovit: Olfactus, quia credidit sentire odorem vestimentorum Esau, & sensit odorem Jacob: Gustus, quia putabat se comedere de venatione Esau. Tactus, quia putabat tangere manus Esau. Auditus vero non fuit deceptus, cum dicitur: *Vox quidem vox Jacob est.*

Gen. 27.

Secundo excellit potentiam imaginativam, in quantum unum & idem corpus est in diversis locis. Dicit autem Innocentius III. quod sicut filius Dei per naturam habet triplicem modum essendi in rebus: est enim in omnibus per essentiam, in justis per gratiam, in natura assumpta per unionem: ita corpus ejus habet triplicem modum essendi; est enim in cælo localiter, in verbo specialiter, in altari sacramentaliter.

Tertio excedit potentiam intellectivam, in quantum corpus Christi integrum, & perfectum sub tam parva specie est contentum. August. loquens de hoc sacramento contra Felicianum dicit; hoc fides quærat, intelligentia non exquirat, ne aut non inventum credat incredibile, aut inventum, credat singulare.

Quarto excedit potentiam operativam, quia potentia creata hoc non potest, sed solummodo increata. Eusebius: Invisibilis sacerdos invisibiles creaturas verbo suo secreta portare committat.

Tertio fecit opus miræ charitatis, quod consistit in suæ passionis inchoatione. Hodie quidem suam passionem inchoavit in quantum factus in agonia sanguineas guttas sudavit. Sudor autem causatur ex nimio labore, timore, dolore & calore. Christus autem habuit laborem. *In vacuum laboravi, &c.* Habuit timorem in quantum erat homo passibilis: *Cæpit pavere, & tædere.* Habuit dolorem: *O vos omnes qui transitis per viam attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus?* Habuit calorem, id est ferventem amorem: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, &c.* Et dicitur *factus in agonia.* Istæ enim quatuor acies pugnabant invicem: tres scilicet contra unam, & una contra tres; siquidem labor pugnabat contra amorem, & amor contra laborem: Labor enim nolebat passionem, sed amor volebat; & amor laborem vicit, & labor amor cessit, quia fructum de labore suo consideravit: *Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit, & saturabitur.* Similiter timor pugnabat contra amorem, & amor contra timorem; timor enim nolebat passionem, sed amor volebat, & amor timorem superavit, atque timor amor cessit, unde deposuit timorem, & prudenter passionem sustinuit. *Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit.* Similiter dolor pugnabat contra amorem, & amor contra dolorem, quia dolor nolebat passionem, sed amor volebat, & amor dolorem superavit, & dolor amor cessit; unde cum magno gaudio passionem sustinuit: *Proposito sibi gaudio sustinuit crucem.* Non fuit ergo mirum si in corde suo agonia magna fuit ubi tantus conflictus exitit, tam vehemens fuit ardor & conflictus amoris, quod per totum corpus sudavit, & sudorem convertit in sanguinem.

SERMO V.

De preparatione ad Eucharistiæ sacramentum.

Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Cateri cibi sunt probandi, & sic recipiendi: Iste autem cibus non est probandus, quia semper est bonus; sed recipiens est probandus, si est bene preparatus: ideo dicit Apostolus; *Probet autem se ipsum homo.* Sicut enim medicina homini non preparato est causa mortis, & homini preparato est causa salutis; sic iste cibus homini indigno est venenum; homini autem digno est meritum sempiternum.

Notandum autem quod homo circa hæc tria probare se debet. Primo se ipsum quantum sit puritatis: De puritate autem recipientis hoc sacrum corpus dicitur; *Renes vestros accingetis, &c.* quæ ibi ponuntur.

1. Reg. 6.

Ex quibus verbis habetur, quod recipiens hoc sacramentum debet esse mundus a carnali delectatione, ideo dicitur *renes vestros accingetis*, quia Oza a Domino est percussus, quia arcam Dei tangere præsumpsit, & rationem assignant Judæi, quia mundus non erat, quia illa nocte cum uxore sua jacuerat. Si ergo ille est percussus, quia jacuit cum sua uxore, qua percussione dignus est, qui se fœdat cum meretrice? Si ille qui tetigit; qua percussione ille qui sumit? Si ille qui tetigit arcam ligneam, qua percussione dignus est, qui sumit indigne carnem Christi veram?

Osee 9.

Abac. 2.

Secundo debet esse mundus a terrenorum affectione, quod notatur cum dicitur: *Calceamenta habebitis in pedibus*: non enim debet diligere terrena per inordinatum amorem, sed in suis affectibus debet habere calceamenta, id est sanctorum Patrum exemplum per imitationem, qui terrena omnia contempserunt: Qui enim diligit terrena efficitur terra. *Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt*; imo efficitur lutum. Dicitur de avaro, *usquequo aggravat contra se densum lutum*? Avarus ergo, qui corpus Christi recipit, ipsum in terram & lutum projicit.

Exod. 12. 11.

Tertio debet esse mundus a vana cogitatione, quod notatur, cum dicitur: *Tenentes baculos in manibus*. Debet enim baculum crucis in corde retinere, & cum eo canes, id est, dæmonum cogitationes animum lacerantes abigere. Chrysost. Ubi cumque dæmones signum Crucis viderint, territi fugiunt: baculum timentes, quo plagam acceperunt. Legitur quod super sacrificium Abrahæ volucres descendebant; sed ipse eas abigebat; quia quando hoc sacrificium offerimus, vel recipimus, cogitationes volatiles abigere debemus.

Gal. 5.

Matth. 6.

Quarto debet esse mundus a negligentia & torpore, quod notatur cum dicitur: *Et comedetis festinanter*: comedit festinanter qui cum ferventi desiderio suscipit. Gloss. super illud: *Qui manducat, & bibit indigne*. Indigne sumit qui non devota mente accedit. Propter ista significanda legitur, quod quatuor personæ ab esu agni excludebantur, scilicet servus incircumcissus, mercenarius, & advena, & alienigena. Servus incircumcissus, id est luxuriosus qui non est mundus a carnali delectatione, unde, sicut; dicitur: *Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis*. Mercenarius autem est avarus, qui non est mundus a terrenorum affectione, qui est servus, & mercenarius pecuniæ, juxta illud: *Non potestis Deo servire, & mammonæ*. Advena est neophytus, id est de novo conversus, quia ille adhuc non est mundus a carnali cogitatione. Et iste cibus non est neophytorum sed grandium, sicut dictum fuit. Augustin. *Cibus sum grandium, &c.* Alii. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

nigena est tepidus & indevotus, qui non est mundus a negligentia & torpore: & iste cibus non est insipidorum, sed palatum sanum habentium, & saporem discernentium. Augustin. Palato non sano pœna est panis, qui sano est suavis.

Secundo, debet probare corpus dominicum quantæ sit majestatis, non enim recipit panem materiale, sed cælestem, illum scilicet qui ait: *Ego sum panis vivus, qui de* Joan. 6. *cælo descendi*, Deus enim primo homini triplicem cibum præparavit. Scilicet concessum, prohibitum, & promissum. Si enim concessus usus fuisset, & prohibito abstinuisset, ad promissum pervenisset. Sed quia male usus est prohibito, juste privatus est concessio pariter & promisso, unde dicit Dominus: *Vide ne forte sumat de ligno vitæ &* Gen. 3. *comedat, & vivat in æternum*. Quilibet autem cibus habuit aliquid imperfectionis: nam prohibitus fuit mortis causativus: concessus non fuit de cælo delatus, sed de humo productus: promissus vitam beatam non dabat, sed in vita hominem prolongabat. Sed longe nobiliorem alium cibum Christus nobis dedit: Ille enim fuit mortis causativus, hic autem est vivificativus, ideo dicitur: *Ego sum panis vivus*. Ille fuit de humo productus, iste de cælo delatus, ideo dicitur: *Qui de cælo descendit*. Ille conservabat vitam corporalem, iste dat vitam spiritualem, iste dat vitam cælestem, ideo dicitur: *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum*.

Tertio habet probare recipiendi modum, quantæ sit sanctitatis. Modus autem quintuplex traditur a Damasc. Quia secundum eum debet recipi, cum multo timore, cum conscientie puritate, cum vera fide, cum multa reverentia & honore, cum multo desiderio & devotione. Debet namque recipi cum multo timore quia ibi continetur divina majestas: Cum tali timore receperat Petrus, qui dicebat: *Exi a me, quia homo peccator* Luc. 5. *sum Domine*. Stupor enim circumdederat eum. Debet recipi cum conscientie puritate, quia ibi continetur ille qui est sincerissima puritas: cum tali puritate recipere vult eum sponsa quæ dicit: *Lectulus noster floridus* Cant. 1. *est*. Debet recipi cum vera fide, quia ibi continetur velata veritas: Cum tali fide receperat eum Virgo beata Maria, de qua dicitur: *Beata quæ credidisti, &c.* Debet recipi cum multa reverentia & honore, quia ibi continetur vera divinitas: Cum tali reverentia recipiebat ille, qui dicebat: *Domine non* Matth. 9. *sum dignus ut intres sub tectum meum*. Debet recipi cum multo desiderio & devotione, quia in eo continetur infinita charitas: Cum tali devotione & mentis exultatione recipiebat ille qui dicebat: *Accepit illum gaudens* Luc. 19. *in domum suam*.

R

SER-

SERMO VI.

De multis in die Cœnæ Domini ab Ecclesia ordinatis.

1. Cor. 11.

C*ætera autem cum venero, disponam.* Postquam ordinavit Apostolus Corinthios quantum ad corporis & sanguinis dignam susceptionem, promittit se in adventu suo ordinaturum ea, quæ pertinent ad sacramenti hujus dignam celebrationem: Ex quibus verbis colligitur, quod Apostoli multa ordinarunt, quæ in scriptis non reliquerunt. Similiter ipsa Ecclesia a Spiritu sancto docta, multa hodie facienda ordinavit, quæ mysticum sensum continere videntur.

Primum est, quia hodie publice pœnitentes reconcilianur: nam in capite jejunii candelæ accensa eis datur, cilicium eis traditur, & sic ab Ecclesia ejiciuntur: Et ista repræsentant statum Adæ post peccatum. Nam candelæ accensa repræsentat flammeum gladium, cilicium tunica pellicea fuisse indutum; ejectione ab Ecclesia signat ejectionem ipsius Adæ de paradiso. Hodie autem reconciliatur triplici de causa. Prima quia Petrum publice peccantem Christus hodie reconciliavit; nam publice peccavit quando Christum negavit scilicet in nocte sequenti, quia tunc noctes sequentes spectabant ad dies præcedentes, sed modo mutatus est ordo. Publice pœnitentiam fecit, quando amare flevit, sed Christus eum reconciliavit quando ipsum respexit. Secunda causa est, quia in quinta feria Deus aves & pisces de aqua produxit: Sed aves in aere sublevavit, & pisces in gurgite remisit. Sic Ecclesia hodie peccatores in aquis deliciarum natantes relinquit, & pœnitentes ad cælestia desideranda perducit. Tertia causa est, quia Christus hodie pro peccatoribus pœnitentiam facere incepit: *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo, &c.* Et ideo conveniens est, quod postquam Christus pœnitentiam fecit, a publice pœnitentibus pœnitentia relaxetur.

1. Pet. 2.

Chrisma hodie conficitur.

Secundum est, quia hodie chrisma conficitur: Et fit triplici de causa. Prima est quia chrisma fit ex oleo, & balsamo. Christus autem hodie oleum benedixit, quando in monte Oliveti oravit, & tanquam planta cælestis balsamum produxit, quando sanguineas guttas sudavit. Secunda causa est, quia hodie institutum est sacramentum sacramentorum, id est corpus Christi; & ideo conveniens est, ut hodie chrisma conficiatur, quod est materia multorum sacramentorum. Tertia causa est, quia hodie Christus Apostolos in Presbyteros, & Episcopos consecravit, quia potestatem conficiendi eis dedit; & ideo conveniens est, ut

hodie chrisma conficiatur, De quo Presbyteri & Episcopi, seu Pontifices inunguntur.

Tertium est, quia hodie altaria denudantur ad innuendum quod Christus omnibus suis vestimentis fuit denudatus, scilicet vestimento materiali, quando a militibus spoliatus fuit: Spirituali, quando collegium Apostolorum ipsum reliquit: Corporali, quando anima ejus corpore denudata exitit. Super substantiali autem spoliari non potuit, quia ejus divinitas corpori in sepulchro, animæ in limbo semper conjuncta fuit.

Quartum est quia hodie altaria cum aqua & vino abluuntur ad significandum, quod Christus Ecclesiam suam triplici lavacro abluit, scilicet aqua regenerationis: *Mundans Eph. 5. lavacro aquæ in verbo vitæ.* Aqua gratiæ spiritualis: *Effundam super vos aquam mundam, &c.* Et vino sanguinis; & ideo vinum effunditur in modum crucis. *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Apoc. 1.

Quintum est, quia tribus diebus Christi mors ab Ecclesia plangitur, quod fit triplici de causa. Prima causa est, quia sol tribus horis obscuratus fuit. Secunda causa est, quia Christus tribus diebus, & tribus noctibus mortuus jacuit. Tertia causa est, quia triplex creatura ipsum flevit, scilicet pure corporalis, ut terra quæ tremuit; pure spiritualis, ut Angelus qui secundum modum suum flevit: *Angeli pacis amare flebunt: Et composita sicut Apostoli & mulieres.* Isai. 33.

Sextum est, quia luminaria extinguuntur: nam secundum aliquarum Ecclesiarum consuetudinem quindecim candelæ proponuntur, ut paulatim extinguantur; una tamen absconditur, quæ non extinguitur. Illæ quindecim candelæ repræsentant duodecim Apostolos, & tres Marias, in quibus lumen fidei fuit extinctum. Candelæ autem quæ non extinguitur, significat beatam Virginem Mariam, in cujus corde semper lux fidei radiavit.

Septimum est, quia tenebræ inducuntur ex eo, quod omnia luminaria tunc sunt extincta. Luminare cæleste, id est sol per obscuracionem. Luminare supercæleste, id est Christus per ignominiosam passionem. Luminare spirituale, id est Virgo beata per tristitiam & mœrorem. Luminare rationale, id est Apostoli per lucis fidei amissionem. De obscuracione primi luminis dicitur: *Occidet sol in meridie.* De obscuracione aliorum trium dicitur: *Factus est sol, id est Christus, Apoc. 6. niger tanquam saccus cilicinus: Et luna, id est Virgo beata, tota facta est sicut sanguis: Et stellæ de cælo, id est Apostoli, ceciderunt super terram.*

SERMO IN DIE SACRO PARASCEVES.

SERMO I.

De Cruciatu quadruplici animæ Christi.

Psal. 37.

De anima
opiniones 4.

Gen. 1.

Joan. 19.

Matth. 15.

Lev. 17.

1. Reg. 1.

Sap. 1.

Vim faciebant qui quærebant animam meam. Judæi volentes Christi animam in suo corpore cruciare, cum nimia crudelitate ac violentia hoc fecerunt, & ideo Christus conqueritur dicens: *Vim faciebant, &c.* Olim de anima quatuor fuerunt opiniones, ubi scilicet principalem habet sedem. Quidam dixerunt ipsam esse in capite: Et hæc volunt ostendere per auctoritatem: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, &c. Inclinato capite tradidit spiritum.* Et per rationem, quia omnes sensus vigent in capite: nam anima in capite videt, audit, odorat & sapit. Alii dixerunt eam esse in corde, & hoc volunt ostendere per auctoritatem: *De corde exeunt malæ cogitationes, &c.* Cum enim cogitationes exeant ab ipsa, & cogitationes exeunt a corde, ideo anima est in corde. Et per rationem, quia est fons vitæ: nam in corde incipit vita, radicatur vita & finitur vita. Alii dixerunt eam esse in sanguine, & hoc volunt ostendere per auctoritatem: *Anima carnis in sanguine est.* Et per rationem, quia si quis perdit sanguinem, perdit vitam. Alii dixerunt eam esse totam in toto, & in qualibet parte corporis totam; Et hoc volunt ostendere per auctoritatem: *Adbuc tota anima mea est in me.* Non dixit adhuc est tota in cerebro meo, vel in sanguine, vel in corde, sed tota in memetipso, id est corpore meo. Et per rationem, quia cum anima sit perfectio corporis organici, non erit unius corporis organici tantum, sed omnium, & totius. Judæi autem videntur omnes istas quatuor opiniones saltem ipso facto scivisse, quia in his quatuor locis Christi animam cruciaverunt.

Primo namque ejus anima cruciata fuit in capite, & hoc in quinque sensibus qui ibi vigent, scilicet in visu, quia flevit per compassionem, quando Jerusalem civitatem vidit: Præ amore, quando amicum Lazarum audivit mortuum: Et præ dolore quando in cruce dolores mortis sensit, ut habetur Hebr. 5. In auditu, quia contumelias, & opprobria multa audivit: *Contumelia & tormento interrogemus eum.* Bernard. Aures illæ quæ audiunt in cælo Sanctus, Sanctus, Sanctus, in terris audierunt peccatorum insultus. In odoratu quia magnum fœtorem sensit, scilicet quando fuit sputis fœtidis delinui-
Jacobi de Voragine, Festiv. Dom. II.

tus, & peccatorum, id est Judæorum spurcitia circumdatus, & inter corpora fœtida mortuorum crucifixus. In gustu, quia fuit felix, & aceto potatus: *Dederunt in escam meam fel, &c.* In tactu, quia ejus caput fuit arundine percussum, & spinarum aculeis perforatum. Bernard. Caput illud divinum densitate spinarum usque ad cerebrum perforatum est. Anselm. Coronatus incedit, sed ipsa sua corona est cruciatus, quia mille punctis ejus speciosissimum verticem vulneravit.

Secundo cruciata fuit in corde, quando fuit in latere lanceatus: Cum enim sit triplex amor, scilicet sermonis, cordis & operis; *Amor triplex.* Ostenderat nobis Christus amorem sermonis in sapienti prædicatione: amorem operis, in miraculorum exhibitione. Non restabat, nisi ut ostenderet nobis amorem scilicet cordis, quem nobis ostendit in lateris apertione. Bernard. Clavus penetrans, clavus referans, factus est mihi, quod non videam per foramen. Clamat clavus, clamat vulnus, quod Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Ille autem amor omnes alios superat amores, *Amor Christi.* scilicet naturalem, qui est inter patrem sive matrem, & filium: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, &c.* Amorem carnalem, qui est inter virum & uxorem. Vulgo dicitur: *Si dimiserit vir uxorem suam, &c.* Amorem animale, qui est inter animam & corpus proprium: *Animam meam pono pro ovibus meis.* Amorem sociale, qui est inter amicum, & amicum: *Majorem hac dilectionem nemo habet.*

Tertio cruciata fuit in sanguine, quando venis apertis totus sanguis de corpore emanavit, ita quod ejus corpus tanquam lignum aridum in cruce remansit: *Ossa mea sicut cremum aruerunt.* Cætera Deus fecit in numero, pondere, & mensura: In effusione autem sui sanguinis non servavit numerum, quia non unam vel tres guttas dedit, sed totum dedit. Non servavit pondus, quia non unam unciam vel libram fudit, sed totum fudit. Non servavit mensuram, quia non unum calicem mensuravit, sed totum sine mensura tribuit: *Copiosa apud eum redemptio.* Bernard. Prorsus copiosa, quia non gutta sed unda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanavit.

Quarto cruciata erat ejus anima in toto corpore, & in qualibet parte corporis, quando ad columnam erat flagellatus, & totus vulneribus repletus. Ita ut possit dici illud:

Isai. 1.

A planta pedis, usque ad verticem non est in eo sanitas. Vere a planta pedis usque ad verticem, quia passus est in parte suprema, media & extrema: Nam in parte suprema ejus caput fuit vulneratum & percussum, ejus facies alapis inflata & sputis deturpata, & barba depilata: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.* In media parte corpus ejus fuit macie attenuatum: *Dinumeraverunt omnia ossa mea;* funibus dissecatum, lancea perforatum: In parte extrema erat in pedibus perforatus, ubi magnum dolorem est passus; & quia locus erat nervosus, & quia grossis clavis confixus, & quia unus pes super alium perforatus, & quia nitebatur clavatis pedibus totum corpus sustentare. Propter ista omnia dicit: August. Expalmatur, qui est vera palma victoriæ, spinis coronatur, qui spinas peccatorum venit confringere, ligatur qui solvit compeditos; disciplina ceditur, salus vulneratur, vita moritur, occiditur ad tempus vita a morte, ut in perpetuum a vita occidatur mors.

Isai. 50.

Psal. 21.

SERMO II.

De Testamento Christi in quo octo legata fecit.

Psal. 88.

D*isposui testamentum electis meis.* Quando quis de morte dubitat, testamentum condit, & filiis, propinquis & amicis legata dimittit: Christus igitur nolens intestatus decedere, testamentum condidit, & in testamento multa legata dimisit. De quo testamento sic dicit Ambros. Auctor humani generis in cruce pendens pietatis officia dividebat, persecutionem Apostolis, pacem discipulis, corpus Judæis, Patri spiritum, Virgini Mariæ paranympum, latroni Paradisum, peccatoribus Infernum, crucem pœnitentiæ pœnitentibus Christianis delegavit. In isto testamento Christus octo legata fecit.

Joan. 15.

Primo namque legavit Apostolis persecutionem: Illud enim eis legavit, quod & ipse in vita possedit: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Et istud legatum erat omnibus Apostolis perfecte solum; quia & persecutionem habuerunt, & mortem sustinuerunt: Hæreditas namque transit ad hæredes cum suo onere & honore. Deus autem hæreditati æternæ beatitudinis adjunxit onus, scilicet tolerantiam passionis. Cum onere habuit eam Christus: *Oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam.* Habuerunt eam Apostoli: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Habent eam omnes fideles: *Omnes qui pie vivere volunt in Christo Jesu, persecutionem patientur.* Qui ergo vult assequi æternam beatitudinem, & nullam pati tribulatio-

Luc. ult.

Act. 14.

1. Tim. 3.

nem, videtur quod velit esse & Christo dignior & Apostolis sanctior, & cunctis fidelibus melior.

Secundo legavit discipulis pacem: *Pacem meam do vobis, &c.* Habebat enim Christus septuaginta duos discipulos, qui non erant ita fortes sicut Apostoli: Et ideo legavit eis non tantum pacem pectoris vel æternitatis, sed etiam temporis. Ex quo habetur, quod non sunt infirmioribus gravia imponenda juxta illud: *Nunquid possunt filii sponsi lugere, &c.* Ex quibus verbis colligitur, quod non sunt imponenda tristitia festivis, & ideo dixit: *Nunquid possunt filii sponsi lugere, &c.* Festivi sunt contemplativi, qui de quiete peccatoris perveniunt ad quietem æternitatis, juxta illud: *Erit Sabbatum ex Sabbato.* Talibus namque non sunt imponenda tristitia, quia posset eorum jucunditas retardari, nec debet statim imponi conversatio nova vetustis; ideo subditur: *Nemo imittit commissuram panni rudis, &c.* Nec mentis jucunditas inexpertis, ideo subditur: *Nec vinum novum mittit in utres veteres, &c.* Tales enim non sunt statim ad spiritualia compellendi, sed paulatim promovendi.

Joan. 14.

Matth. 9.

Isai. 66.

Tertio legavit corpus suum Judæis, ut tribus diebus ipsum in potestate haberent: *Terra, id est corpus Christi terrenum, data est in manus impii, id est Pilati, sive Judæi.* Corpus namque Christi erat tanquam saccus plenus thesauro, ideo dedit ipsum in manus Judæorum, ut ipsum scinderent & thesaurus emanaret, quo captivus redimeretur. Iste saccus venit ad nos in nativitate: *Sacculum pecuniæ secum tulit.* Fuit autem scissus in passione: *Conscidisti saccum meum, &c.* Et exivit pretium in sanguinis emanatione. Bernard. Saccum plenum misericordia sua misit Deus pater in terram. Saccum, inquam, in passione conscindendum, ut effunderetur illud, quod in eo latet pretium nostrum. Erat tanquam alabastrum plenum unguento, & ideo datum est in manus Judæorum, ut ipsum frangerent, & inde unguentum efflueret, quo vulneratus sanaretur. Inde enim emanavit unguentum mortificativum inducens contritionem: dulcorativum infundens contritis consolationem: ac sanativum dans plenam remissionem. De duobus primis dicitur: *Infundens vinum & oleum.* De tertio: *Unctiones conficiet sanitatis.* Erat tanquam apotheca plena balsamo; ideo datum est in manibus Judæorum, ut balsamus exiret, unde foetidus relevaretur. Tunc enim ista apotheca aperta fuit, quando unus militum lancea latus ejus perforando aperuit. Iste autem odor assimilatur odori vineæ, balsami, & myrrhæ, ut habetur. Vineæ, quia serpentes infernales fugat: Balsami, quia patrem reconciliat: Myrrhæ, quia hominem a peccati putredine præservat.

Quarto

Luc. 23. Quarto legavit patri spiritum: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*, docens nos ut in hora mortis Deo spiritum commendemus. Primo ut ipsum ab insidiis dæmonum custodiat: *Liberasti me a rugientibus præparatis ad escam*. Secundo ut per ministerium Angelorum ipsum ad cælum deducat: *Ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, &c.* Tertio ut ipsum quasi depositum custodiens, corpori suo quandoque restituat: *Potens est depositum meum servare in illum diem*.

Exod. 10. Quinto legavit virgini paranympum, quando matrem suam Joanni dimisit, quod fecit Christus ratione sui, quia conditor legis debet servare legem: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Ratione nostri, ut instruamur secundum Chrysost. usque ad ultimam respirationem habere curam parentum: Ratione virginis, ut aliquam consolationem reciperet de amissione filii, ex custodia fidelis discipuli.

Luc. 23. Sexto legavit latroni paradysum: *Amen dico tibi*, ecce quanta firmitas, (modus enim jurandi Christi fuit) *Quia hodie*, ecce quanta celeritas: *mecum eris*, ecce quam beata societas: *in paradiso*, ecce quam felix loci amœnitas.

Peccatores pulchre in inferno morantur. Septimo legavit peccatoribus infernum, ubi pulchre morantur, quod quadruplici ratione ostendi potest. Porcus enim id est luxuriosus pulchrius manet in luto infernalis fœditatis, quam in prato cœlestis amœnitatis. Servus, id est avarus, qui est servus pecuniæ, pulchrius manet in cloaca inferni, quam in camera picta Dei. Latro, id est superbus, qui furatur Deo id quod est sibi proprium, scilicet gloriam, pulchrius manet in patibulo infernalis vitæ; quam in solio majestatis. Lignum putridum id est peccator, per peccandi consuetudinem putrefactus, pulchrius manet in igne infernalis cruciationis, quam in regali Ecclesiæ cœlestis mansione.

Luc. 9. Octavo legavit crucem pœnitentiæ pœnitentibus Christianis. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, &c.* Ipsa enim pœnitentia debet esse perfecta, ideo dicit: *Abneget semetipsum*, id est ex tota mente, voluntaria, ideo dixit: *Tollat*; aspera, ideo dixit, *crucem*, quæ dicitur a cruciatu; propria non aliena, ideo dixit, *suam*; continua, ideo dixit, *quotidie*; & pura intentione facta, ideo dixit: *& sequatur me*.

SERMO III.

De Christi in cruce pendentis consideratione.

Rom. 8. **P**roprio filio suo non pepercit, &c. Magnam de Deo fiduciam habere possumus, quia si dedit nobis Filium suum, dabit nobis cætera bona sua. Et istam

fiduciam dat nobis Christus ex modo standi in cruce, de quo dicit Bernard. Quis non rapitur ad spem impetrandi fiduciam, qui ejus in cruce considerat corporis dispositionem; videlicet caput inclinatum ad osculum, brachia extensa ad amplexum: manus apertas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiscum commanendum, & totius corporis extensionem ad se totum nobis impendendum.

Primo igitur debemus considerare, quod in cruce tenet caput inclinatum, & hoc triplici ratione. Primo ratione reconciliationis; solet enim qui alium vult sibi reconciliare, caput inclinare, & osculum sibi dare: Sic Christus caput inclinat, ut osculum porrigat, & nostram reconciliationem faciat: *Osculetur me osculo oris sui*. Secundo ratione elevationis; solet namque qui alium vult sursum erigere, seipsum inclinare, & ipsum ad alta elevare: Sic Christus caput inclinavit, & de collo suo scalam fecit, & nos ad patrem elevavit: *Nemo venit ad patrem nisi per me, &c.* Tertio ratione exauditionis. Solet enim homo libenter aurem inclinare ei, quem vult benigne exaudire. Christus ad patrem caput inclinans, aurem dexteram nobis porrigit, sinistram nobis avertit. Auris dextera est ejus misericordia, quam modo nobis libenter impendit. Sinistra autem est ejus justitia, quam modo libenter nobis avertit.

Secundo habet brachia extensa, ad amplexum: Solet namque mater brachia aperire, & sic puero veniendi fiduciam ad se dare. Deus habet duo brachia, scilicet sinistrum suæ gratiæ, & dextrum suæ gloriæ: Ista brachia duo Deus olim ambo clausa tenebat, quia nulli plene dabat suam gratiam, & nullum recipiebat ad suam gloriam. Tandem aperuit brachium sinistrum recipiens ad suam gratiam populum Judæorum; sed tamen dextrum clausum tenebat, quia nullam ad suam gloriam admittebat: Modo autem ambo brachia habet aperta, & extensa, quia omnes ad suam gratiam recipit, ad suam gloriam introducit.

Tertio habet manus perforatas ad largiendum: Habuit enim in cruce manus apertas, confixas, & perforatas. Apertas ad innuendum quod dat omnibus liberaliter: *Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione*. Confixas, ad innuendum quod dat universaliter: Sunt enim qui habent manus apertas ad propinquos, ad alios autem clausas: Christus autem ad omnes, & bonos & malos: *Solem suum oriri facit super bonos & malos, &c.* Perforatas, ad innuendum quod dat omnibus abundanter. Sicut enim vas perforatum nihil sibi retinet; sic & Christus Jesus nihil sibi retinuit, sed omnia dedit. Nam dedit nobis carnem suam, Pa-

tri animam, Ioanni matrem suam, Petro Ecclesiam, Latroni paradysum, Crucifixoribus vestimentum, Lanceatori restituit visum.

*Dilectio
Christi erga
nos.*

Quarto habuit latus apertum ad diligendum: Ex hoc enim Christus ostendit quantum nos dilexit, qualiter & propter quid. Quantum, quia plus quam cor suum, quia pro nobis iuxta cor suum voluit vulnerari: Sic enim loquitur mater filio: Fili tu es cor meum, plus te diligo corde meo. Iste est noster pellicanus, qui iuxta cor se vulneravit, & filios resuscitavit. Qualiter autem; quia scilicet ex vero amore cordis ut scilicet cor ejus videamus, & quod ex amore cordis nos diligat, certi sumus. Sic enim loquitur amicus amico: Utinam videres cor meum. Bernard. Clavus penetrans, clavus referans factus est mihi. Propter quid? ut ad instar columbæ ab insidiis dæmonum in ipso foramine abscondamur; *Veni columba mea in foraminibus petrae.*

Cant. 2.

Quinto habuit pedes confixos ad nobiscum manendum: Signum enim esset magni amoris, si amicus cum amico compediri se faceret, ut secum maneret. Christus enim in hoc exilio veniens ad nos, nobiscum mansit libenter. *Delitiae meae esse cum filiis hominum.* Manet utiliter: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Manet perseveranter: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, &c.*

Prov. 8.

Sap. 7.

Matth. ult.

Sexto habuit corporis extensionem, ad se nobis totaliter impendendum; nam extendit se in nostrum obsequium ab infantia, usque ad pueritiam, quia & ab infantia in Circumcisione sanguinem effudit: Et in pueritia, quia parentibus obediens fuit, juxta illud: *Erat subditus illis.* A pueritia usque ad juventutem quia in sua juventute nos instruxit, miracula fecit, & beneficia multa impendit. A juventute sua se extendit usque ad finem vitæ, quia in Crucem ascendit, & per passionem nos redemit. Post mortem se extendit usque ad Limbum, & inde patres deduxit: Deinde se extendit usque in mundum, quando gloriose resurrexit. Postmodum usque ad cælum, quando mirabiliter ascendit. Tandem extendet se usque ad iudicium, quando vivos, & mortuos judicabit.

Luc. 11.

SERMO IV.

Quare Christus sanguinem fuderit.

Apoc. 1.

Dilexit nos & lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Homo ante Christi passionem erat immundus, durus, fugitivus & cæcus.

Hebr. 9.

Quia igitur erat immundus, Christus fudit sanguinem suum in lavacrum nostræ purgationis: *Sanguis Christi emundabit con-*

scientiam nostram ab operibus mortuis. Lavacrum frigidum lavat, calidum autem melius lavat: Sic & sanguis Christi omni tempore lavat. Sed hodie melius lavat; quia de suo vase calidus est effusus. In quo quidem fuit valde calefactus, scilicet igne amoris. De quo ipse dixit sic: *Ignem veni mittere in terram.* Igne doloris: *Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus?* Et igne passionis: *Ignem me examinasti, &c.* Non tantum lavat nostras conscientias; sed etiam omnes creaturas: Omnia namque elementa ab idololatriis fuerunt cædata, scilicet aqua ex nefandarum hostiarum ablutione, ignis ex concrematione, aer ex fumi ascensione, & terra ex innocentis sanguinis aspersione: Sed Christus omnia ista purgavit, scilicet aquam, per aquam quam de latere emisit. Aerem, quia non sub tecto, sed in aere passus est. Terram, quia super eam sanguinem fudit. Et ignem, quando spiritum sanctum in specie ignis emisit.

Luc. 12.

Thren. 1.

Psal. 16.

Lavat Christus omnes creaturas.

Secundo, quia homo erat durus effudit sanguinem suum in emplastrum nostræ molificationis. Fit autem emplastrum de herbis, floribus, & speciebus aromaticis, aliquo liquore superinfuso, & melle appposito. Herba medicinalis est caro ejus mortalis, juxta illud: *Omnis caro fenum.* Flos odoriferus, est ejus anima omnium virtutum odore repleta. Species aromatica est ejus divinitas speciosa: Liquor infusus est ejus sanguis effusus. Mel dulce est ejus spiritus humanus, de quo dicitur: *Spiritus meus super mel dulcis.* Ex his igitur quinque generibus confectum est illud emplastrum, quod omnem duritiam cordis nostri debet mollicicare, maturare; & frangere. Dicitur namque quod est quidam lapis adamantinus, qui frangi non potest, nec mallei percussione, nec ignis adustione, nec antiqua inveteratione: frangitur autem hircini sanguinis appositione. Sic multi sunt qui ad pœnitentiam frangi non possunt, nec per divinam comminationem, nec per adhibitam tribulationem, nec per longam senectutis confectionem; franguntur autem per dominicæ passionis recordationem.

Isai. 40.

Eccl. 24.

Tertio, quia homo erat a Deo fugitivus, effudit sanguinem suum in reclamatorium nostræ revocationis, quia aves ad Dominos suos non revertuntur, nisi cum frusto carnis arbores ascendunt, & ad eas sibilant, & eas revocant. Aliquæ tamen sunt, quæ non re-

Nota.

Oseæ. 9.

Isai. 5.

in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus

SERMO V.

De efficacia sacrificii, quod pro nobis obtulit Christus.

TRadidit semetipsum pro nobis oblatio- Eph. 5.
nem, & hostiam Deo in odorem
suavitatis. In veteri sacrificio con-
siderabantur tria, scilicet oblatio,
inflammatio, & reconciliatio. Siquidem ani-
mal sacrificandum offerebatur, oblatum cre-
mabatur, crematum odorem reddebat, quo
Deus placabatur: Sic & Christus fuit oblatus,
ideo dicitur: *Tradidit semetipsum pro no-
bis*. Fuit inflammatus, ideo dicitur: *obla-
tionem & hostiam*. Hostia enim cremaba-
tur, & odorem emisit, quo Deus fuit recon-
ciliatus, ideo subditur, *in odorem suavi-
tatis*.

Primo, quia Christus fuit oblatus, &
traditus in sacrificium a Patre: *Proprio filio Rom. 8.
non pepercit, sed pro nobis omnibus tradi-
dit illum*. A se, ut patet in verbo propo-
sito. Sed quia in sua deitate non erat aptus
ad sacrificium, ideo fecit se ovem & agnum,
ut aptus esset ad sacrificium: *Tamquam ovis Isai. 53.
ad occisionem ducetur, & quasi agnus co-
ram tondente se obmutescet, & non aperiet
os suum*. Non enim os suum aperuit per ali-
quam iram, quod pater, quia cum ira sive
impatientia aliquando sit in animo, aliquan-
do manifestetur in exteriori, aliquando osten-
datur in injurioso verbo, aliquando exercea-
tur in contumelioso facto: Christus nullo
istorum modorum in passione fuit commo-
tus, sed tanquam agnus obmutuit. *Non Isai. 42.
clamabit, &c. nec audietur vox ejus foris*:
ecce, quia non fuit commotus in verbo. *Ca-
lamum quassatum non conteret*, ecce quia
non fuit commotus in facto, quia nulli no-
cuit, sed omnibus profuit: *Non erit tristis,
ecce quia non fuit commotus in animo, ne-
que turbulentus*, ecce quia non fuit commo-
tus in exteriori signo.

Secundo Christus fuit inflammatus & suc- Inflammatus
census, & hoc quadruplici igne. fuit Christus
igne quadru-
plici.

Primo igne amoris. De quo dicitur: *Luc. 12.
Ignem veni mittere in terram, &c. Ma-
jorem hac dilectionem nemo habet, &c.* Isto
igne amoris adeo fuit inflammatus, quod
propter nostrum amorem dimisit habitatio-
nem cælestem, angelicam hæreditatem, &
seipsum dedit in mortem: *Reliqui domum Hier. 12.
meam, dimisi hæreditatem meam, dedi di-
lectam animam meam in manu inimicorum
ejus*. Isto igne adeo fuit inflammatus, quod
dedit nobis sapientiam suam, quia triginta
tribus annis nos docuit. Potentiam suam,
quia multa beneficia nobis contulit, infirmos
sanando, mortuos suscitando. Personam
suam; quia triginta tribus annis perseveran-
ter

finibus terræ. Sed quidam sunt qui venire
contemnunt: aut, quia sunt nimis repleti,
sicut avari. *Incrassatus est dilectus & re-
calcitravit*: Aut, quia sunt in cadavere oc-
cupati sicut luxuriosi, ad instar corvi, qui
devorationi cadaverum se dedit, & ideo ad
arcam non rediit. Aut quia sunt sylvestres,
& non bene domesticari, sicut superbi: Ani-
malia autem domesticantur tribus modis.
Aliquando per flagellationem, quia quando
canis flagellatur, leo domesticatur. Ali-
quando per sanguinem, quia aliquando avi-
bus datur sanguis, sive vinum ad bibendum,
ut domesticentur. Aliquando vero per bene-
ficiorum collationem: non est enim aliquod
animal ita sylvestre, quod ex beneficiis non
fiat mansuetum & lene. Christus igitur, qui
est leo, ante nos canes, ut nos domesticaret,
flagellari voluit: *Disciplina pacis nostræ su-
per eum*. Vinum sanguinis ad bibendum
nobis dedit; beneficia continua nobis tribuit,
& tamen aliqui domesticari non possunt, nec
flagellatione leonis, nec ex potu sui sanguinis,
nec ex collatis beneficiis.

Peccata tria excacant & quæ remedia Quarto, quia homo erat cæcus effudit
sanguinem suum in collyrium nostræ illumi-
nationis: Sunt enim tria peccata, quæ ex-
cæcant, scilicet tumor superbiæ, pulvis ava-
ritiæ, & humor luxuriæ: Et ista cæcitas sa-
natur ex triplici collyrio. Quoddam enim
est collyrium confectum ex felle piscis, quo
illuminati sunt oculi Tobiae; & istud colly-
rium est totum amarum, & repræsentat Chri-
stum, prout erat in patibulo. Consideratio
autem istius fellis, id est amaritudinis passio-
nis frangit duritiam nostræ elationis. Unde
& in passione petreæ scissæ sunt, terra mota
est, & monumenta aperta sunt, & mortui
surrexerunt. Illi ergo, qui ad istud collyri-
um non sanantur, sunt lapidibus duriores,
terra insensibiliores, monumentis fætidiores,
& mortuis miserabiliores. Est secundum col-
lyrium confectum ex favo mellis, quo liniti
sunt oculi Jonathæ; & istud collyrium est
totum dulce, & repræsentat Christum, pro-
ut est in regno: ubi totus est dulcis, ex quo
Sancti habent suam dulcedinem ex melle,
scilicet divinitatis, & cera humanitatis. Con-
sideratio autem hujus dulcedinis debet extin-
guere cæcitatem carnalis delectationis. Ter-
tium collyrium est confectum ex conjunctio-
ne salivæ; & pulveris, quo illuminatus est
cæcus a nativitate: & istud est ex parte dulce
& ex parte amarum. Nam saliva habet dul-
cedinem, sed terra amaritudinem. Et re-
præsentat Christum prout erit in judicio, ubi
malis erit terribilis, & bonis dulcis. Con-
sideratio autem istius collyrii tam terribilis,
debet sanare cæcitatem cupiditatis, quia tunc
divitiæ non poterunt liberare. Bernard. Ve-
niet dies illa in qua plus valebunt pura corda
quam astuta verba; & conscientia bona,
quam marsupia plena.

Joan. 10.

1. Reg. 14.

Isai. 53.

Domestican-
tur animalia
3. modis.

Deut. 32.

ter nobis servivit. Et vitam suam, quia pro nobis mortem sustinuit.

Secundo fuit inflammatus igne doloris: nullus enim martyr tantum dolorem sensit, quantum Christus. Majorem enim dolorem sentit oculus quando pungitur, quam calcaneum quando vulneratur. Caro autem aliorum martyrum fuit instar calcanei, quia de grossa materia facta. Et caro Christi fuit ad instar oculi, qui habuit complexionem magis nobilem. Et erat delicata, ex eo quod fuit de Spiritu sancti operatione concepta, de purissimis sanguinibus Beatæ Mariæ assumpta, & nulli unquam peccato subjecta. Ergo majorem dolorem sensit.

Pœna Christi.

Tertio erat inflammatus igne passionis. Passus est enim pœnam acerbam, variam & diuturnam. Acerba quidem erat, quia in locis nervosis, ubi viget major sensus, & ideo major dolor. Fuit varia, quia *a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*. Fuit etiam diuturna, quia ab instanti suæ conceptionis duravit usque ad mortem suam. Ipse enim mortem suam semper scivit, & ideo quolibet die dolorem habuit.

Isai. 1.

Quarto erat inflammatus igne passionis: Magna enim compassione urebatur quando Matrem flentem vidit: quando Apostolos dispersos vidit: quando etiam suos crucifixores in phrenesim versos aspiciebat: Sicut enim pius pater videns filium phreneticum in ipsum insurgentem plorat non suam injuriam, sed filii furiam, sic & Christus non suos dolores, sed phrenesim suorum interficientium deslebat. Ideo etenim pro ipsis orabat, clamabat, & plorabat. *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, &c.* ecce, quia orabat, *cum clamore valido*, ecce quia clamabat, *Et lachrymis offerens*, ecce quia plorabat.

Hebr. 5.

Christus incensus in passione.

Tertio Christus suavem odorem fecit Patri, ex quo fuit reconciliatus, unde dicitur: *in odorem suavitatis*. Istud autem sacrificium erat valde odoriferum, quia fiebat in holocaustum. Holocaustum enim erat totum incensum. Christus igitur erat holocaustum, quia totus erat in passione incensus, ut supra dictum est. Et intus igne amoris, & foris igne passionis. Et istud per quatuor signa potest ostendi, quæ sunt signa in aliquo vehementis caloris. Primum est: quia valde sudavit, quia sudor in guttas sanguinis & aquæ fuit conversus. Magnus erat ille ignis, qui ipsum non tantum in facie, sed etiam in toto corpore sudare faciebat; & qui humorem Phlegmaticum in sanguinem convertebat, qui in tantum abundabat, quod in terram decurrebat. Secundum signum est, quia vestes ferre non potuit, sed nudus in crucem ascendit: Ac si ipso facto loquatur, & dicat: Tanto igne ardeo, quod vestes sustinere non

valeo. Hoc significatum est, ubi dicitur, quod David nudus ludebat ante arcam Domini. Arca Domini est crux Christi, in qua profunda Dei mysteria continentur, ubi Christus nudus luit qui nudus & gaudens crucem ascendit. Tertium signum est, quia sitivit, & potum petiit. Bernard. O Domine quid sitis fidem nostram, salutem nostram, & gaudium nostrum? Plus animarum nostrarum, quam corporis tui te tener cruciatus. Quartum signum est, quia totus in Cruce rubicundus fuit. Homo enim qui stat ad parvum ignem, efficitur rubicundus in facie. Iste autem portabat quatuor ignes, ideo fuit rubicundus in corpore, quia totus cruentatus in Cruce. *Quare rubrum est indumentum tuum, &c.* *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Per puritatem fuit candidus; & rubicundus per sanguinis cruentationem. *Isai. 63. Cant. 5.*

SERMO VI.

Mariæ dilectio, dolor & devotio exprimitur.

F*asciculus myrræ dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur.* *Cant. 1.* Quamvis ergo beata Maria non fuerit gladio materiali percussa, tamen in Christi passione gladio doloris fuit transverberata. Et ideo quando Christi passio ad memoriam reducitur non immerito & matris passio ad memoriam revocatur. In verbis ergo præmissis in quantum de ipsa exponuntur, tria ponuntur.

Primo enim ponitur magnitudo sui amoris, cum dicitur, *Dilectus meus*. Dilexit autem Christum dulciter, fortiter, sapienter. *Mariæ erga Christum dilectio.*

Sic dulciter eum dilexit, quod tota præ amore liquefacta fuit. Sicut enim aurum a facie ignis liquefit, sic ejus anima ad præsentiam ignis cælestis, qui in ejus utero novem mensibus habitavit: *Anima mea liquefacta est, &c.* *Cant. 5.* Sic dulciter dilexit, quod tota in amorem conversa fuit. Si enim ignis materialis ea in quæ agit sibi assimilatur, multo fortius ignis divini amoris, qui in ejus utero habitavit, eam sibi assimilavit, & totam in amorem convertit. Hoc significatum est, ubi dicitur: *Quod Rubus arderet, & non combureretur.* *Exod. 3.* Arsit quidem igne amoris in mente, sed non fuit combusta igne concupiscentiæ. Sic dulciter eum dilexit, quod præ nimia amoris dulcedine, a se quodammodo alienata fuit. Nam & filius præ amore matris extra se positus esse videbatur, quando sua vulnera oblivioni tradiderat, & matris solummodo memor erat, quia Joanni ipsam recommendabat. Mater etiam præ amore filii sui extra se esse videbatur, dum mortem suam sic respiceret, ut in medio occisorum

ciforum sui filii amore intrepida remaneret. Sic dulciter dilexit, quod tota languida facta fuit. Homo languere consuevit post certamen, & durum laborem. In corde namque Virginis gloriosæ certabant duo amores & duo dolores, scilicet amor filii, qui nolebat ipsum pati; & amor generis humani, qui volebat ipsum mori. Et sic inter illos duos amores magna pugna erat: Certabant enim ad invicem dolor, quem habitura erat de morte filii sui, qui nolebat ipsum pati; et dolor de perditione generis humani, qui volebat ipsum mori. Et quia in corde suo talis pugna erat, ideo tota languida facta fuerat. *Nuntietis dilecto, quia amore langueo.*

Cant. 2.

Secundo dilexit filium fortiter. In Christi passione quidam erant fortes, quantum ad amorem, sicut Apostoli; qui etiam ipsum mortuum diligebant. Sed debiles quantum ad corporalem associationem, quia ipso relicto fugerunt. Et quantum ad fidem, quia ipsam perdiderunt. Alii fuerunt fortes quantum ad amorem, & associationem, sicut sunt sanctæ mulieres, quæ ipsum diligebant, & juxta Crucem associabantur. Sed debiles ad fidem, quia ipsam perdiderunt: Beata autem Virgo fuit fortis, & quantum ad amorem, quod filium suum semper dilexit: & quantum ad associationem, quia juxta crucem semper stetit, & quantum ad fidem, quia ipsam nunquam amisit, & quantum ad mortis horrorem, quia mori non timuit, unde dicitur in prosa: Nato quæso parcite: matrem crucifigite, aut in Crucis stipite, nos ambos affigite, male solus moritur.

Tertio dilexit sapienter & discrete, cujus discretæ dilectio in tribus apparet. Primo, quia ipsum dum adhuc puer esset ad templum, & festivitates Dei, per viam etiam longam, & asperam ducere consuevit. Secundo, quia ne Crucem ascenderet nunquam sibi dissuasit. Tertio ut de Cruce descenderet nunquam sibi consuluit: quamvis sciret, quod dolores maximos pateretur. Quod est contra multas mulieres, quæ pueros suos a pueritia nimis delicate nutriunt, & ne Crucem pœnitentiæ ascendant avertunt: Et si ascenderent, non solum ut descendant consulunt, sed etiam violenter educunt.

Dolor Passio-
nis ex quo
causabatur in
Maria.

Secundo ponitur magnitudo sui doloris, cum dicitur: *Fasciculus myrrhæ*. Iste autem dolor causabatur in ea ex ratione sui, ex ratione filii: & ex ratione supplicii.

Ratione sui, quia ipsa erat pia mater, quanto enim mater est magis pia, tanto ad dolendum magis proclivis. Beata virgo Maria, licet in quantum mater ad filium pia fuerit, est tamen facta magis pia, ex eo quod divina pietas in ejus utero novem mensibus habitavit. Fuit enim tota mater, quia quando dolor dividitur in multis, minor invenitur. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

tur in singulis; Si qua mater plangit, dolorem cum patre dividit. Hæc autem dividere non poterat, quia nullus pater ibi erat carnalis. Fuit etiam unicus mater; Si qua mater filium amittit, solatium recipit, quia alios habet vel habere se sperat; hæc autem nullum alium habebat, nec habere sperabat, & omnino unicus sibi erat. Multum dolet mater quando audit filium mortuum, sed plus dolet, quando occiditur ante suum conspectum; quanto ergo dolore Virgo vulnerabatur, quæ cum esset pia mater, & tota mater, & unicus mater, videbat filium suum mortuum & horribili passione necatum & ista omnia fieri ante suum conspectum.

Secundo causabatur iste dolor in ea ex ratione filii: Multum enim dolet mater quando filium bonum, & sapientem amittit: Hæc autem amittebat filium, de quo dicitur. *Ego mater pulchræ dilectionis, &c.* Videbat enim a se recedere filium, matrem suam tam dulciter diligentem, ideo dicitur, *Ego mater pulchræ dilectionis*. Filium, matrem tam filialiter reverentem, ideo dicitur, *& timoris*. Filium matrem de cruce tam feliciter agnoscantem, ideo dicitur, *& agnitionis*. Filium erga matrem tam pium existentem, ideo dicitur, *& sanctæ spei*.

Eccl. 24.

Tertio causabatur in ea dolor ex ratione supplicii, videbat enim filium pati pœnam ignominiosam, quia pœna latronum erat punitus; pœnam dolorosam quia in toto corpore erat vulneratus: pœnam injustam, quia sine causa fuerat damnatus. Homo quidem aliquando dignus est morte propter aliquod facinus quod committit sicut homicida; Aliquando propter blasphemiam quam irrogavit, sicut ille qui blasphematur regiam majestatem; Aliquando propter aliquam negligentiam quam committit, sicut ille qui ex negligentia hostes castrum intrare permittit. Hic autem nulli unquam injuriam fecit, nulli unquam injuriam dixit, nullum bonum unquam omisit, & de his omnibus dicitur: *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, &c.* Passus est pœnam dolorosam, ideo dicitur: *Qui peccata nostra*, id est pœnam pro peccatis nostris, *ipse pertulit in corpore suo*, scilicet toto. Ignominiosam pœnam ideo sequitur, *super lignum*, scilicet Crucis. Injustam, ideo dicitur: *Tradebat autem judicanti se injuste*, & vere injuste, quia nulli unquam injuriam fecit, ideo dicitur: *Qui peccatum non fecit*, quia nulli unquam injuriam dixit, ideo dicitur: *Qui cum malediceretur non maledicebat*: nullum unquam bonum omisit, sed & plus fecit quam debuit, ideo sequitur, *cujus livore sanati sumus*.

1. Petr. 2.

Tertio ponitur magnitudo suæ devotionis, Maria devotionis & dilectionis cum dicitur: *Inter ubera mea* commorabitur. Ipsa enim omnia quæ filius

S

pas-

passus fuerat in corde suo reponebat & revolvebat, & ex ipsis vulnerabatur præ dolore, cruciabatur præ amore, æstuabat præ compassione. Illum igitur fasciculum id est passionis cumulum inter sua ubera reponebat, quia inde se exterius & interius muniebat. Muniebat enim cor suum, ne in memoriam intraret hostis per suggestionem, vel intelligentiam per aliquam delectationem; vel voluntatem per aliquem consensum: Muniebat & opera, ne intraret per sinistram intentionem, ideo dicitur, *Hortus conclusus*, &c. Clausa quidem fuit ejus memoria, quia nunquam intravit prava suggestio, ideo dicitur, *hortus conclusus*. Clausa fuit ejus intelligentia, quia nunquam ibi intravit aliqua prava delectatio, ideo secundo dicitur, *hortus conclusus*: Clausa fuit ejus voluntas, quia nunquam ibi intravit aliquis pravus consensus, ideo dicitur, *Fons signatus*. Ejus etiam opera fuerunt coram Deo valde amœna, ideo dicitur; *Emissiones tuæ paradisus*. Et intrarationem valde ordinata, ideo dicitur: *Malorum punitorum*. Proximis odorifera & fructuosa, ideo dicitur, *cum pomorum fructibus*.

SERMO VII.

De mysteriis ab Ecclesia in hac die representatis.

Psal. 9.

Annuntiate inter gentes studia ejus, &c. Hæc possunt esse verba Prophetæ alloquentis prædicatores, ut annuntient populis opera studiosa, quæ hodie Ecclesia commemorat, & mysteria quæ hodie representat.

Campanæ mysticæ, multiplices.

Primum est, quia campanæ hodie non pulsantur, ex eo quod omnes campanæ hodie siluerunt. Christus enim habebat duodecim Apostolos, quasi duodecim campanas, sed una ipsarum, scilicet Judas fracta fuit, quia suspensus crepuit medius: Alia fuit grossa campana, scilicet Petrus, qui semel tam altum sonum dedit; quod super omnes Angelos auditus fuit: *Tu es Christus Filius Dei vivi*; sed hodie sonum perdidit, quia ipsum confiteri ausus non fuit. Cæteræ campanæ, scilicet alii Apostoli etiam sonum perdiderunt, quia Christum confiteri ausi non fuerunt. Post resurrectionem autem Domini, & Spiritus sancti missionem, per totum mundum sonuerunt. *In omnem terram exivit sonus eorum*. Alia campana fuit, quæ tam dulciter sonuit scilicet Beata Virgo, quod ad ejus sonum in uterum Filius Dei descendit, quando dixit: *Ecce ancilla Domini*, &c. quod Joannes in matris utero tripudiavit, & quod ejus sonum Christus semper audire desideravit. *Sonet vox tua in auribus meis*, &c. Ista hodie sonum perdidit, quæ præ nimio dolore perforata fuit: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Alia campana fuit Christus, quæ

non cessavit sonare, quia non cessavit prædicare & tandem elevata in campanali crucis, ibi multiplicem sonum dedit. Nam in auribus patris dedit sonum piæ conquestionis. *Heli heli*, &c. In auribus Matris sonum dilectionis, quando ipsam Joanni commendavit. In auribus hostium sonum magnæ charitatis, quando pro ipsis oravit. In auribus humani generis sonum doloris. *Attendite*, Thren. 1. *& videte si est dolor, sicut dolor meus*. Tantum ista campana sonuit, quod tota rauca fuit: *Laboravi clamans, raucae factæ sunt fauces meæ*: tandem in quinque partibus perforata fuit, & sic omnino siluit, & sonum amisit.

Matth. 16.

Thren. 1.

Psal. 68.

Secundum quod Ecclesia hodie representat est percussio tabulæ quod fit triplici ratione: Sonus enim tabulæ representat confusum sonum totius officinæ infernalis; Christus enim vectes ferreos confregit, Angeli valenter clamabant: *Attollite portas principes vestras*. Sancti enim Patres, qui ibi fuerunt, jubilabant, dæmones ululabant; damnati flebant, & sic mixtus erat sonus fletuum, & sonus gaudentium. Secundo representat strepitum dominicæ passionis seu captionis. Judæi enim ad capiendum Christum cum magno strepitu armorum venerunt, scilicet cum gladiis, fustibus, & lucernis. *Tanquam ad latronem existis*. Tercio sonus ille excitat dolorem in Christianis. Ecclesia namque nititur fideles hodie incitare ad fletum: Ideo tacet sonus lætitiæ, qui fit tactu, sicut est sonus campanæ, & facit sonum tristiæ, scilicet sonum tabulæ. Tacet etiam sonus lætitiæ, qui sonus fit cum voce, sicut patet in lectionibus, & facit sonum tristiæ, sicut patet in lamentationibus. Tacet etiam sonus lætitiæ qui fit cum jubilo, & facit sonum tristiæ, qui fit cum fletu, quia cantus lætitiæ subticentur, & cantus tristiæ recitantur.

Tabula percussio triplici ratione fit.

Psal. 13.

Matth. 16.

Matth. 16.

Psal. 13.

Luc. 1.

Cant. 2.

Luc. 2.

Tertium est quare passionibus aliorum Sanctorum celebrantur cum lætitia, Christi autem passio cum tristitia. Prima ratio est, quia alii Sancti passi sunt propter se, ut scilicet per suam passionem acquirant gloriam cælestem, & ideo eis congaudere debemus; Christus autem non est passus propter se, sed propter peccata nostra, ideo flere debemus. Secunda ratio est, quia hodie flevit terra, scilicet quando contremuit, sol quando obscuratus fuit, fleverunt Apostoli, flevit Petrus, flevit Virgo beata & flevit Christus: Fleverunt & Angeli: *Angeli pacis amare flebunt*. Flevisset Deus Pater si potuisset. Quis ergo fidelium hodie non flebit?

Isai. 33.

Quartum est, quia Missa hodierna non habet principium, id est introitum, quia Christus a nobis exivit. Non habet finem, scilicet Benedicamus Domino, quia ille qui est in tribulatione, non indiget benedictione, sed

sed compassione. Non habet medium, quia hostia non consecratur, ex eo quod vera hostia est ablata: vel potest dici quod hæc Missa non habet principium, medium, neque finem, quia a nobis recessit ille qui est principium a quo omnia, medium per quem omnia, & finis ad quem omnia.

Quintum est, quia ante crucem nos prosternimus, ut Christo rependamus, qui se prostravit usque ad terræ susceptionem, *Exinanivit semetipsum, &c.* usque ad terræ habitationem, *Post hæc in terris visus, &c.* usque ad terræ corruptionem. *Fortis impexit in fortem, & ambo pariter conciderunt;* usque ad terræ penetrationem. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ. &c.*

Sextum, quia crucem hodie osculamur. Notandum quod quatuor personæ Christum erant osculatæ, scilicet Maria in signum amoris, Simeon in signum devotionis, Magdalena in signum reconciliationis, Judas in signum proditoris. Quicumque igitur crucem hodie osculabitur, videat qualiter osculetur. Qui enim Dei & proximi amore repletur osculatur cum Maria. Qui intima devotione ad crucem Christi afficitur, osculatur cum Simeone. Qui Christo per pœnitentiam reconciliatur, osculatur cum Magdalena. Qui in pascha ad mensam Christi epulatur, & post pascha ad peccata revertitur, osculatur cum Juda proditore. Magna enim proditio Chri-

sto osculum dare, & corpus Christi de mensa altaris suscipere, & postea Christum expellere, & dæmonem introducere.

Septimum est, quia hodie Ecclesia pro omnibus orat: Cujus ratio est, quia Christus fuit hodie valde pius in parcendo, quando pro suis crucifixoribus oravit: Fuit liberalis in largiendo, quia latroni paradysum dedit: Largus in redimendo, quando non guttam sed sanguinem totum dedit: Viscerosus in diligendo, quia per foramen lateris manifestavit amorem cordis. Ideo Ecclesia consequens hodie est valde pia in cognoscendo, liberalis in orando, larga in largiendo, & viscerosa in diligendo.

Octavum est, quia fideles omnes Ecclesias & altaria visitare consueverunt. Cujus prima ratio est, quia Christus omnes Sanctos, qui fuerunt a principio mundi usque tunc in carcere limbi visitavit: *Visitavit nos oriens ex alto.* Secunda ratio est, quia illa visitatio quam fideles faciunt hodie, significat visitationem discipulorum, & sanctarum mulierum, quæ ibant & redibant visitando sepulchrum. Tertia ratio est, quia Sancti debent hodie esse valde liberales. Et ideo sunt visitandi, & rogandi, de carcere limbi sunt educti, & in cæleste imperium sublimati. In hac die multum debent esse liberales, in qua Christus eis sic exitit liberalis.

Luc. 1. 78.

IN VIGILIA PASCHÆ.

SERMO I.

De monumento, in quo Christus fuit positus.

Caro mea requiescet in spe. Christus, qui olim requievit in sabbato ab operibus creationis, hodie requievit in monumento ab operibus recreationis, & in hoc in spe accelerandæ resurrectionis. Circa ipsum autem monumentum in quo Christus requievit tria sunt videnda, scilicet Continens, Contentus, Continendi modus.

Continens autem est ipsum monumentum, quod non fuit fortuito inventum, sed divina providentia. Preparatum namque fuit novum, & hoc triplici de causa. Prima est secundum Ambrosi. Ne si in monumento veteri fuisset positus, resurrexisse inde alius videretur. Secunda ratio est, quam tangit Gloss. super Joannem, quia sicut in utero Mariæ Jacobi de Voragine, *Festiv. Tom. II.*

nemo ante eum, & nemo post eum fuit, sic conveniens fuit, ut in ejus monumento nec ante eum, nec post eum alius poneretur. Tertia est ad innuendum quod qui corpus Christi debet recipere, aut esse debet novus per sinceram innocentiam, aut debet esse innovatus per veram pœnitentiam. *Epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis.*

Secundo fuit monumentum justiciæ scilicet Joseph, non Herodis. Primo secundum Ambrosi. ad significandum, quod Christus moritur in corde peccatoris, sed requiescit in mente justiciæ. Secundo ad innuendum quod amplius non debebat pro peccatoribus immolari. Natus est enim inter duo animalia, quia homines bestiales facturus erat rationales. Vixit inter peccatores, & mortuus est inter latrones, quia per suam vitam, & passionem malos justificaturus erat, sed requievit in monumento justiciæ. Non enim amplius voluit injustorum, & peccatorum consortia, quia pro eis ulterius moriturus non erat. *Christus Rom. 8. resur.*

resurgens ex mortuis, &c. Tertio ad innuendum, quod licet in hac vita sint mixti boni & mali, post mortem tamen sunt boni per se, & mali per se. *Cujus ventilabrum in manu sua, &c.*

Luc. 3.

Quare alienum.

Matth. 8.

Tertio fuit alienum; Primo ut suam paupertatem ostenderet: Sicut enim in aliena domo fuit natus, & in aliena conversatus; & sic in alieno monumento positus. *Vulpes foveas habent, &c.* De hoc Ambr. Ut quid illi tumulus in terris, cujus sedes manebat in cælis; Secundo secundum Ambros. quia non debebat ibi a morte detineri: Noluit enim habere sepulturam propriam, quia ibi modicam facturus erat moram. Tertio secundum eundem, ad innuendum, quod pro aliena moriebatur salute. Unde ait: Ideo in aliena sepultura ponitur, quia pro aliena salute moriebatur.

Quare sit coloratum.

Cant. 5.

Quarto fuit colore albo, rubeoque permixtum, ut dicitur in historiis scholasticis. Primo ad significandum, quod ibi positus erat ille, de quo dicitur: *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Et secundo ad ostendendum, quod in judicio, quando omnia monumenta aperientur, ipse bonis erit lætus, & malis terribilis. Nam secundum Gregor. in fulgore notatur terror, in candore vero lætitiæ blandimentum. Tertio ad innuendum quod ille, qui corpus Christi vult recipere debet esse albus per munditiam, & rubicundus per charitatem sinceram.

Secundo est videndum de contento. Ibi enim continebatur corpus Christi, quod erat corpus multæ scilicet majestatis, quia erat divinitati unitum; multæ pietatis, quia ab omni corruptione extraneum. Erat enim imbalſamatum deitate, & ideo si per mille annos ibi jacuisset incorruptibile fuisset: multæ potestatis, quia spoliavit infernum; licet enim corpus remanserit & fuerit in monumento positum, & collocatum in sepulchro, anima tamen ejus descendit in infernum, & ipsum spoliavit.

Matth. 17.

Joan. 19.

Tertio videndum est de modo secundum quem corpus ibi positum fuit: Nam erat ibi syndone involutum. Fuit myrrha, & aloë & aromatibus conditum: per quæ datur intelligi, quod ille qui corpus Christi debet recipere, debet ipsum recipere cum magna puritate; quod significatur per syndonem mundam, Gl. ibidem. Syndone munda Jesum involvit, qui pura mente ipsum suscipit. Secundo cum multo timore; quod significatur per myrrham, quæ habet a putredine conservare, sic & timor a peccati corruptione: *Per timorem Domini declinat omnis a malo.* Tertio cum multa fide, quod significatur per aloes quæ habet virtutem purgativam; Et de fide dicitur: *Fide purificans corda eorum.* Quarto cum multa devotione, quod signifi-

Prov. 15.

Aa. 15.

catur per aromata: Ipsa enim devota oratio est coram Deo valde odorifera: *Ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum: de manu Angeli coram Deo.* Apoc. 3.

SERMO. II.

De quintuplici sepulchro.

Venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Iste sanctæ mulieres fuerunt valde sollicitæ sepulchrum Christi visitare: Exemplo quarum & nos sepulchra visitare debemus. Notandum autem quod est quintuplex sepulchrum.

Primum est speciale & singulare, quod erat Christus: quod affectu compassionis, & devotionis visitare debemus. Quatuor autem de causis sepulchra visitari consueverunt. Aliquando ad plorandum: Aliquando ad innuendum, sicut antiquitus erat consuetudo: Aliquando ad sepeliendum: Aliquando ad honorandum, sicut sepulchra Martyrum visitamus. His quatuor de causis sepulchrum Christi visitare debemus. Primo ut ploremus affectu compassionis, exemplo Magdalene, de qua dicitur: *Maria stabat ad monumentum foris plorans.* Unde cantat ipsa Ecclesia: *Jerusalem luge, quia in te occisus est Salvator Israel.* Secundo ad innuendum; & hoc triplici unguento secundum Bernard. scilicet contritionis, quod fit de recordatione peccatorum, devotionis, quod fit de recordatione beneficiorum; et pietatis, quod fit de operibus miserationum. Tertio ut cum eo sepeliatur per imitationem. *Consepulti enim sumus cum illo, &c.* In morte enim Christi anima fuit a carne separata, anima tamen & caro divinitati fuerunt unita. Sic & in nobis anima debet separari a carne id est a carnali amore. Anima tamen, & caro debent Deo uniri; anima per amorem, caro per incorruptionem, Psal. *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum, &c.* Quarto ut ipsum honoremus, scilicet per honestam conversationem. *Videant opera vestra bona, &c.* per laudationem, & carnis mortificationem. *Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Rom. 6. Matth. 5. 1. Cor. 6.

Sepulchra 4. de causis visitantur ex quibus & Christi sepul. visitandum.

Joan. 20.

Psal. 83.

Matth. 5.

1. Cor. 6.

Eccl. 7.

Isai. 22.

bus

bus, anima a dæmonibus comedatur. Tales sunt extumulandi & per pedes in fossatum projiciendi. Fit etiam circa sepulturas quoddam lætabile, quod scilicet aliquando fiunt solemnitates. Et istud toleratur propter consolationem viventium, & propter spem futuræ resurrectionis, dummodo non fiant nimis curiosæ, quia tunc esset reprehensibile. Gloss. super Matth. Ex simplici sepultura Domini ambitio divitum condemnatur, qui nec in tumulis possunt carere divitiis.

Sepelitur
quis vivus 4.
de causis.

Tertium est sepulchrum spirituale scilicet ipsa religio, ubi religiosus mortuus mundo, debet abscondi in claustro tanquam in sepulchro. Sunt tamen multi qui ibi vivi sepeliuntur. Quatuor autem de causis homo aliquando sepelitur vivus, aliquando scilicet ex ignorantia, quando creditur mortuus, & est vivus; Aliquando ex malitia, quando quis minus sepelitur, ut sua bona diripiantur. Aliquando ex iustitia, quando aliqui propter aliquod facinus in terra suffodiuntur: Aliquando ex consuetudine aliqua, sicut narrat Hieron. contra Jovinianum, quod alicubi est consuetudo, quod uxor viva cum viro defuncto sepeliatur. Sic etiam in sepulchro religionis, quidam ingrediuntur tanquam mundo mortui, sed tamen sunt vivi, ut ibi bene pascantur, vel honores aliquos assequantur: exemplo vulpis quæ fingit se mortuam, ut pullos rapiat. Aliquando hoc accidit ex cupiditate recipientium, qui scienter tales recipiunt, ut eorum bona possideant. Aliquando includuntur aliqui ex sua culpa ut pœnitentiam ibi agant, vel inviti a parentibus includuntur. Talibus sæpe religio est tormentum, & sunt mortui Deo, & vivi mundo. Alii, quia dicunt talem consuetudinem ibi esse, ut taliter vivant, taliter habeant, cum mala consuetudo sit potius corruptela, & malus usus potius abusus sit dicendus.

Job. 5.

Quartum est sepulchrum cæleste, de quo dicitur: *Ingredieris in abundantia sepul-*

chrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Tempus enim referendi triticum in horreum suum est tempus messium: Messis vero est consummatio sæculi. In præsentī vita Deus dat de tritico suo pugillum, id est, æternæ beatitudinis modicum gustum: in futuro autem dat animabus manipulum id est unicam stolam animarum: In consummatione vero sæculi dabit acervum. Acervus enim conficitur ex diversis manipulis, quia tunc sancti percipient felicitatem animæ, & immortalitatem corporis. Quintum est sepulchrum infernale, de quo dicitur: *Mor-* Luc. 16.
tuus est dives, & sepultus est in inferno, Dæmon enim qui est super avaros, ibi habet suum sepulchrum & in circuitu ejus sunt sepulchra omnium avarorum, unde dicitur: *Ibi Assur & omnis multitudo ejus, in cir-* Ezech 32.
cuitu illius sepulchra ejus. Assur interpretatur dives vel beatus; & significat dæmonem qui est super divites, qui reputant se beatos. Iste habet sepulchrum in inferno, & in circuitu ejus sepulchra omnium avarorum. Similiter & dæmon, qui est super omnes luxuriosos ibi habet sepulchrum. Et in circuitu ejus sunt sepulchra omnium luxuriosorum, unde sequitur, *ibi Mosoch & Thubal, & in circuitu ejus sepulchra illius, qui descenderunt in infernum cum armis suis.* Mosoch interpretatur *captura*, Thubal vero *desertus*. Et significat dæmonem qui est super omnes luxuriosos; qui a diabolo capiuntur, & a Deo deferuntur. Similiter & dæmon, qui est supra superbos habet ibi sepulchrum, & in circuitu ejus sepulchra omnium superborum, unde sequitur. *Ibi Helam, & omnis multitudo ejus per gyrum sepulchri sui, qui descenderunt ad terram ultimam.* Helam interpretatur *sublimare*, & significat dæmonem, qui est super superbos, qui semper aliis volunt eminere. Iste dæmon habet in inferno sepulchrum suum, & in circuitu ejus sunt sepulchra omnium superborum.

IN DIE PASCHÆ.

SERMO I.

Quomodo luminosa, virtuosa, & gaudiosa dies resurrectionis extiterit.

Psal. 117.

Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Ecclesia quæ in Christi passione ostenderit suum fletum, nunc ostendit suum gaudium dicens:

Hæc dies quam fecit Dominus, &c. ubi ostenditur, quod est dies luminosa, cum dicitur, *hæc dies.* Dies enim dicitur a *dyon* græce, quod est clarum. Secundo, quod est virtuosa, cum dicitur, *quam fecit Dominus*, quia in ea Dominus multa mira operatus est. Augustin. Et si Dominus omnes dies fecit, hanc tamen singulariter, non quia eam præ aliis, sed quia in ea plus quam in aliis fecit. Tertio quod est gaudiosa, cum subditur: *Exultemus & lætemur in ea.*

*Lumine qua-
druplici dies
resur. illustra-
ta fuit.*

Est autem luminosa, quia jam quadruplici lumine est illustrata. Primo a lumine cælesti, id est, ab ipso sole, qui in hac die ampliori luce refulsit. Ambros. In resurrectione Christi elementa omnia gloriantur: nam & solem ipsum in hac die arbitror solito clariorem. Necessè est enim ut in hac die sol gaudeat & in ejus plus solito jucundetur resurrectione, in cujus passione condoluit. Sicut enim in passione Christi majorem recepit obscuritatem in signum tristitiæ, quia creditur fuisse eclypsis; sic in ejus resurrectione majorem recepit claritatem in signum lætitiæ. Non potuit istam claritatem majorem recipere quantum ad extensionem, quia sol de ratione sui ad omnia se extendit; & ideo recepit eam quantum ad extensionem. Secundo hæc dies illuminatur a lumine intellectuali, id est ab Angelo; qui hodie totus luminosus apparuit, scilicet in aspectu, habitu, & afflatu. Aspectum habet fulgidum adinstar fulguris, habitum adinstar nivis, afflatum adinstar solis. *Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, quoad primum; Et vestimenta ejus sicut nix, quoad secundum: Scio enim quod Jesum quæritis, quoad tertium.* Cum enim Christus sit sol, quando Jesum nominavit solem in ore habuit. Tertio illuminatur a lumine supersubstantiali, scilicet a Christo: *Tempus affuit quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo.* Fuerat enim sub triplici nubilo scilicet mortalitatis quoad corpus, passibilitatis quoad animam, & multiplicis pœnalitatis quoad utrumque: sed hodie de isto triplici nubilo exivit, & in mundo refulsit: Nam corpus ejus induit immortalitatem, anima impassibilitatem, & utrumque omnimodam gloriam, & felicitatem. Leo Papa: Post passionem Christi ruptis vinculis mortis, infirmitas in virtutem, mortalitas in æternitatem, contumelia transivit in gloriam. Quarto illuminatur a lumine spiritali, scilicet a luce fidei, gratiæ, & doctrinæ. Olim quidem ista lux in solis Judæis refulgebat, quia soli habebant fidem veram, spiritualem gratiam, & doctrinam sanam: tota autem gentilitas erat in tenebris infidelitatis, culpæ & ignorantiae. Sed post Christi resurrectionem, gentilitas est conversa, & in ea luxit fides vera, gratia & doctrina. Et quoniam lux nunquam augetur melius, quam per applicationem lucis ad lucem, ideo hæc lux spiritalis multum excrevit, quia in utroque populo, scilicet Judaico, & Gentili conjuncta fuit, scilicet fides fidei. *Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem.* Gratia gratiæ: *Exæquabit gratiam gratiæ ejus.* Et doctrina doctrinæ, scilicet novum testamentum veteri, utrumque enim est in altero, scilicet novum in veteri per præfigurationem, & verus in novo per expositionem, juxta illud: *Rota in medio rotæ.*

Rom. 7.

Zach. 4.

Ezech. 1.

Resurrec. virtus in triplici

Secundo hæc dies est virtuosa, cujus virtus & efficacia in triplici machina mundi ap-

paret: & in cælo, scilicet, quia Sanctorum gloria est augmentata quantum ad tria, scilicet quantum ad objectum; quia cum objectum beatitudinis esset sola Divinitas, modo est humanitas & Divinitas. *Ingredietur, egredietur, ad considerationem humanitatis, & pascua inveniet,* scilicet æternæ suavitatis. Quantum ad subjectum, quia cum modo solæ animæ sint glorificatæ, tandem per Christi resurrectionem corpora resurgent, & animabus conjungentur, & sic totus homo beatificabitur. Quantum ad consortium: Olim quidem non erat in beatitudine æterna de creaturis rationabilibus, nisi Angelica; sed modo associatur ei humana natura, quia homines intra Angelorum ordines assumuntur. Propter ista tria dicitur: *Judæis nova lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.* Habebunt tamen Sancti gaudium de Angelica societate, honorem immensum pro assumpta a Christo humanitate: & tripudium, quia corporis & animæ felicitatem. Secundo apparuit ejus efficacia in mundo, scilicet quantum ad præteritos, præsentis & futuros. Max. Lætetur in hac die, quæ & vivos circumfulget, & mortuos vivificat, & venturos illuminat. Specialiter autem Christi resurrectio Apostolis profuit, qui remanserant in errore, in timore & in mœrore: Sed hodie timor transivit in constantiam: error in fidem veram. *Virtute magna reddebant Apostoli,* ecce quanta constantia, *testimonium resurrectionis,* ecce fides vera: mœror in lætitiā. *Gavisi sunt discipuli viso Domino.* Tertio apparuit ejus virtus & efficacia in Inferno. Sancti enim Patres ibi erant multum desolati propter locum, quia erant in loco infimo, qui debebant esse in cælo: & propter damnum, quia erant in caligine, qui debebant esse in Dei lucida visione: & propter consortium, qui habebant dæmonum vicinitatem, qui debebant habere Angelorum societatem: Sed Christus eos extrahens, ad locum cælestem eos deduxit, suam visionem eis reddidit, Angelorum socios eos fecit. *Gaudium & lætitiā obtinebunt,* &c. Habebunt enim gaudium, quia consecuti sunt divinæ visionis respectum: lætitiā, quia dimiserunt locum tam infimum; fugit ab eis dolor & gemitus, quia evaserunt tam horribile consortium.

Tertio hæc dies est gaudiosa, cum dicitur: *Exultemus & lætemur in ea.* Est autem aliqua differentia inter gaudium, & lætitiā, & exultationem: Nam secundum August. gaudium est diffusio cordis de aliquo bono concepto: Lætitia addit supra gaudium majorem, scilicet cordis dilatationem. Unde & lætitia quasi dilatitia dicitur. Exultatio autem addit super utrumque majorem ostensionem: Unde exultatio, quasi extra saltatio dicitur. Est ergo hæc dies tota gaudiosa, quia in hac die gaudent creaturæ superiores, læta-

*machina
mundi appa-
ret.*

Joan. 10.

Hest. 3.

Act. 4.

Joan. 10.

Isai. 35.

Notandum.

lætatae sunt mediae, exultaverunt inferiores: Ista ostendit Ambros. dicens: In hac die per Christi resurrectionem aperitur tartarus, per neophitos Ecclesiae renovatur terra, Caelum per spiritum referatur, apertus tartarus reddit mortuos, renovata terra germinat resurgentes, Caelum referatum suscipit ascendentem, Tartarus quod habet reddit ad superos, terra quos sepelit mittit ad caelum, Caelum quos suscipit, repraesentat ad Deum.

SERMO II.

Resurgentis felicitas, potestas, veritas, atque pietas ostenditur.

Luc. ult.

Surrexit Dominus vere: & apparuit Simoni. Quatuor sunt quae Christi resurrectionem faciunt valde mirabilem; scilicet resurgentis mira felicitas, ejusdem mira potestas, resurrectionis omnimoda veritas, & resurgentis ineffabilis pietas. Ista quatuor in praemissis verbis norantur. Primo enim ponitur Christi magna felicitas, cum dicitur, *resurrexit*; secundum autem August. non surgit nisi quod prius cecidit; sed Christus cecidit per mortem corporis, non per mortem mentis: & ideo tantum una resurrectione indigebat, scilicet resurrectione gloriosa. Nos autem quadruplici causa cecidimus, scilicet per mortem corporis, per mortem mentis, & per mortem vetustae conversationis, & per mortem infidelitatis. Primo ergo homo ceciderat per mortem corporis, ideo indigebat resurrectione corporali. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Secundo ceciderat per mortem mentis, ideo indigebat resurrectione spirituali, de qua dicitur: *Beatus qui habet partem in resurrectione prima. Vivificabit nos post duos dies; in die tertia suscitabit nos.* Ad resurrectionem enim spirituales duo dies requiruntur, scilicet remissio culpae & collatio gratiae; ad resurrectionem vero corporum spectat ablutio culpae & collatio gloriae, & despoliatio omnis miseriae. Tertio homo ceciderat per mortem vetustae conversationis, ideo indigebat resurrectione sacramentali, de qua dicitur: *Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitae ambulemus.* Quarto ceciderat per mortem infidelitatis, ideo indigebat resurrectione exemplari. Numquam enim credidisset resurrectionis sacramentum, nisi eum habuisset in exemplum Gregor. Christus mori dignatus est ex voluntate; resurrexit ex potestate, & ostendit exemplo, quod nobis promisit in praemio.

Secundo ponitur resurgentis magna potestas, cum dicitur, *Dominus*. Ipse enim fuit Dominus suae resurrectionis, quia seipsum suscitavit. Magna namque potentia est quando vivus resuscitat mortuum, sicut

Petrus Thabitam. Major quando mortuus 4. Reg. 12. suscitavit mortuum, sicut corpus Elysaei suscitavit cadaver defuncti. Maxima vero potentia si defunctus suscitaret seipsum. Sed istud nusquam alias est repertum. Christus autem & vivus suscitavit defunctum, scilicet Lazarum, & mortuus suscitavit mortuum, quia cum ipso mortuo multa corpora sanctorum resurrexerunt; & mortuus suscitavit seipsum: Sol. Joan. 2. vite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Et potestatem habeo ponendi Ibid. 10. animam meam, &c.

Tertio ponitur ejusdem resurrectionis omnimoda veritas cum dicitur, *Vere*, quam quidem veritatem ostendebat, modo per comestionem, modo per palpationem, modo per cicatricum ostensionem: Similiter & nostra resurrectio spiritualis debet esse vera. *Resurr. spiri. tualis quando vera.* Notandum autem quod spiritus aliquando conjungitur corpori quantum ad motum, sed non quantum ad sensum: Sic spiritus aereo corpori, quod assumit. Aliquando quantum ad sensum & non motum, sic spiritus reprobis conjunguntur igni, secundum August. Non dantes illi vitam, sed sentientes ab illo poenam. Aliquando quantum ad utrumque, sicut anima corpori humano, & solummodo veraciter est vivum. Sunt igitur qui habent motum alicujus exterioris operis boni, sed non habent sensum rectae fidei, sicut sunt haeretici: Isti sunt mortui quantumcumque videantur vivi: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Alii sunt qui habent sensum rectae fidei, sed non habent motum operationis bonae, sicut mali Christiani; & isti similiter sunt mortui: *Fides enim sine operibus mortua est.* Alii sunt qui habent sensum & motum, id est fidem rectam, & operationem bonam, sicut boni Christiani. Et isti solummodo vivunt vita gratiae coram Deo. *Sobrie, & pie & juste vivamus in hoc saeculo:* qui habent sobrietatem quantum ad se, justitiam quantum ad proximum, pietatem quantum ad Deum.

Quarto ponitur Christi resurgentis magna pietas, cum dicitur, *Apparuit Simoni*. Magna namque Christi pietas quod discipulum se negantem non despexit, sed sibi benigne apparuit: quamvis enim Christus exuerit mortalitatem, non tamen exuit pietatem: quamvis deposuerit omnem miseriam, non tamen deposuit misericordiam: quamvis abiecit passionem, non tamen compassionem. Verum cum Petrus fuerit trinominis scilicet Petrus, Cephas, & Simon, non tamen dicitur quod apparuerit Petro vel Cephae, sed Simoni. Petrus namque interpretatur agnoscens, & potest significare praedicatores. Interpretatur etiam discalcians, & potest significare minores. Cephas interpretatur caput, & potest significare Ecclesiae Praelatos & Pastores. Simon interpretatur obediens, & significat praepceptorum factores. Christus igitur non appa-

Casus hominis, ejusque remedium.

1. Cor. 15.

Apoc. 20.

Osee. 6.

Rom. 6.

Act. 9.

Resurr. spiri. tualis quando vera.

Apoc. 3.

Jac. 2.

Tit. 2.

apparet alicui propter suam austeram vitam, nec propter dignitatem suam, neque summam prælationem, sed propter præceptorum Dei obedientiam veram.

SERMO III.

De capitis atque Corporis Resurrectione.

2. Cor. 4.

Qui suscitavit Jesum, & nos cum Jesu suscitabit. Quia caput non est sine corpore, nec corpus sine capite, ideo Apostolus ait hic de resurrectione capitis, cum dicit; *Qui suscitavit Jesum*. Secundo de resurrectione corporis cum addit, *nos cum Jesu suscitabit*.

Resurrectio
Christi fuit
tripliciter.

Circa primum notandum quod ipsa resurrectio capitis nostri id est Christi, tripliciter fuit.

Primo namque surrexit velociter, quia die tertia; noluit autem ante diem tertium resurgere; tum propter probationem, quia sicut in ore duorum vel trium testium stat perfectum omne verbum, sic in duobus vel tribus experiemur omne factum: tum propter significationem, ut scilicet ex hoc significaretur, quod lux suæ mortis fugavit nostram duplicem mortem; & ideo una die integra, & duabus noctibus jacuit in sepulchro: tum propter restauratorum præfigurationem. Petrus Raven. Tres dies voluit esse suæ sepulturæ, quæ in cælo est restauraturus, & quæ in terra reparaturus, & quæ apud inferos redempturus.

Secundo surrexit feliciter, quia deposita omni miseria, quod quidem ostendit verbo, facto & signo ac mysterio. Verbo quidem cum dixit; *hæc sunt verba, quæ locutus sum vobis, cum adhuc essem vobiscum*. Nam & cum illis erat per præsentiam, sed cum eis non erat per mortalitatem depositam. Facto, quando januis clausis ad discipulos intravit. Greg. Quid mirum si clausis januis in æternum jam victurus intravit, qui moriturus veniens, non aperto utero virginis exivit? Signo, quando discipulis piscantibus in littore apparuit. Greg. Ac ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus loquatur, dicens, ideo vobis in mari non appaereo, quia vobiscum in perturbationum fluctibus non sum. Mysterio scilicet per hoc quod in Galilæa apparuit. Gr. Galilæa transmigratio interpretatur; jam quippe a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a pœna ad gloriam transmigraverat.

Luc. ult.

Tertio surrexit potenter, quia capta præda, scilicet infernali; ipse enim infernum spoliavit. *Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentium se levavit*, Sanctos qui ibi erant ad se traxit: *Si exaltatus fuero a terra, om-*

Jere. 4.

Joan. 12.

nia trabam ad me ipsum. Multitudinem quæ erat in inferno momordit, quia unam partem a se accepit, & aliam ibi dimisit. *Ero mors* Osee. 31. *tua o mors, morsus tuus ero inferne*.

Secundo ponit Apostolus resurrectionem *Resurr. no-* corporis mystici cum dicitur; *Et nos cum* *stra quomodo* *Jesu suscitabit*. Quod autem Christus cor- *simus securi*. pora nostra resuscitet, per multos modos securos nos fecit. Primo per promissionem: *Hæc est voluntas Patris mei, qui misit me*; Joan. 6. & sequitur, *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*. Deus autem suam promissionem irritare non potest. *Quæ procedunt de la-* Psal. 38. *biis meis non faciam irrita*.

Secundo per juramentum: *Amen amen* Joan. 5. *dico vobis, quia omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei*; Deus autem post suum juramentum pœnitere non potest. De hoc Psalm. *Juravit Dominus, & non* Psal. 109. *pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum, &c.* Tertio per instrumenta, id est, quatuor Evangelia: In quolibet enim Evangelio de nostra resurrectione continetur. August. Evangelium legimus instrumentum nostrum. Quarto per testes: De hoc enim testes sunt patriarchæ. *In novissimo die de terra resur-* Job. 19. *recturus sum, &c.* Prophetæ. *Vaticinare* Ezech. 37. *de ossibus istis, & dices eis: Ossa arida audite verbum Domini, &c.* Apostoli Domini. *Seminatur corpus animale; surget corpus* 1. Cor. 15. *spirituale*. Martyres. *E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio*, 2. Macch. 7. *quia ab ipso ea me recepturum spero*. Confessores. *Vir fortissimus Judas collatione* Ibid. 12. *facta, &c.* Virgines. *Dedit mare mortuos*, Apoc. 10. *qui in eo erant, &c.*

Quinto per fidejussores: Deus enim sanctos, qui sunt in patria, nobis in fidejussores dedit, quod, quando eorum corpora resurgerent, & nostra resurgerent. *Vidi subtus* Ibid. 6. *altare animas intersectorum, &c.* Et sequitur, *dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum & fratres eorum*. Sexto per obfides. Deus enim corpora Apostolorum, & aliorum Sanctorum in obfides nobis dedit, quod sine nobis non consummabitur. *Hi om-* Hebr. 11. *nes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem. Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis consummarentur*. Septimo per pignora: dimisit enim nobis in pignus corpus suum. *Qui* Joan. 6. *manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die*. Dedit & aliud pignus scilicet Spiritum sanctum. *Si* Rom. 8. *spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora nostra, &c.* Octavo per arrham. Est autem arrha pars pretii persolvendi. Tunc igitur Christus nostræ resurrectionis arrham dedit, quando multa corpora Sanctorum suscitavit.

citavit. Nono per permissionem in rem. Tunc enim in possessionem resurrectionis missi sumus, quando caput nostrum resurrexisse videmus. Si enim caput resurrexit, constans est, quod & corpus resurget. Maximus. In Salvatore nostro omnes resurgemus. Est enim in Christo homine uniuscuiusque, caro, sanguis, & portio. Ubi ergo portio mea regnat, regnare me credo, ubi dominatur sanguis meus, dominari me sentio, ac ubi gloriatur caro mea, gloriosum me esse cognosco.

SERMO IV.

De necessitate Resurrectionis Christi.

Luc. ult.

OPortebat Christum pati, & resurgere. Quamvis in prædictis verbis fiat mentio de ludibrio passionis, tamen de hoc nihil ad præsens, sed solummodo videamus, quare Christum resurgere oportebat. Homo namque erat mortuus, vetustus, & a Paradiso exclusus, ideo oportebat Christum resurgere, ut mortuum vivificaret, vetustum renovaret, & exclusum aperiendo cælestem januam retroduceret.

Humanum genus quadrupliciter consideratur.

Primo igitur oportuit Christum resurgere, scilicet ut mortuum vivificaret. Genus quidem humanum quadrupliciter consideratur; aut quantum ad illam partem, quæ est in patria, aut ad illam quæ est in via; aut quantum ad illam, quæ est in medio viæ, id est in purgatorio: aut quantum ad illam partem, quæ extra viam; id est in inferno. Quantum autem ad illam partem, quæ est in patria, anima vivit per glorificationem: Corpus autem est mortuum per incinerationem, sed spiritus immortalis est. Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem vivit, scilicet coram Deo, propter justificationem. Illa vero pars, quæ est in via, est mortua mundo, sed vivit Deo: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Quædam enim est mortua Deo; sed vivit mundo; unde Psalm. *Mors peccatorum pessima.* Illa vero quæ est in purgatorio, est mortua quoad corpus per incinerationem, & quantum ad animam quoad gravem passionem, quia dicitur: *Melior est mors, quam vita amara.* Illa autem quæ est in inferno non tantum est mortua quoad corpus, sed etiam quantum ad animam; quæ quidem mortua est per remorsum conscientie, & per cruciatum ignis gehennæ. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* In horum significationem sacerdos de hostia tres partes facit. Illa enim quæ ponitur in calice significat illam partem, quæ est in cælo, quæ aurbatione hominum absconditur, & torrente voluptatis Dei potatur. Aliæ duæ repræsentant illas duas scilicet illam, quæ est in purgatorio, & illam

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

quæ est mortua mundo. Quarta autem & quinta pars, scilicet peccatorum & damnatorum, ibi non præfiguratur, quia a corpore sunt præcisæ. Omnes autem istas quinque partes sic mortuas, Christus per suam resurrectionem vivificat. Nam illam quæ est in cælo vivificat, corpora de monumentis suscitando, & animabus conjungendo. *Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei, &c.* Illam quæ est mortua in mundo, vivificat in cælo, gloriosam apparere faciendo. *Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Illam quæ est in purgatorio vivificat post purificationem, ad salutem æternam ducendo: *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quæ est mortua ex peccato, sæpe vivificat eam a somno peccati excitando: *Surge qui dormis & exurge a mortuis: & illuminabit te Christus.* Illam quæ est in inferno, vivificat, corpora vivificando & animabus conjungendo, & duplici pœna, scilicet in corpore & anima puniendo. *Duplici contitione contene eos.*

Joan. 5.

Col. 3.

1. Cor. 3.

Eph. 5.

Jer. 17.

Secundo oportuit Christum resurgere, ut hominem vetustum renovaret, juxta illud: *Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus,* Christus autem resurrexit velociter, veraciter, integraliter, & perpetuiter. Et per istum modum nos in novitate vitæ debemus ambulare, & resurgere.

In novitate vitæ quomodo ambulandum.

Primo namque nostra innovatio debet habere velocitatem, quod est contra pœnitentiam differentes: Sicut enim Christus tertia die resurrexit a mortuis, sic saltem & nos tertia die debemus resurgere a peccato. Prima dies est delectationis, secunda est consensus, tertia dies est opus. Si enim addit quartam diem, quæ est consuetudo, resurgere vix valebit. In hujus significatione Dominus de facili suscitavit puellam in domo, id est peccatorem, dum adhuc peccatum haberet in corde per consensum. Faciliter etiam suscitavit mortuum extra domum velatum id est peccatorem, qui exivit ad peccati simplicem actum. Difficulter autem suscitavit Lazarum quatruiduanum, id est peccatorem in peccatis inveteratum.

Secundo nostra innovatio debet habere veritatem, quod est contra pœnitentiam simulantem, de quibus dicitur: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Quidam enim sunt vivi quantum ad nomen, sed mortui quantum ad rem sicut hypocritæ. Quidam sunt vivi quantum ad rem sed quantum ad nomen mortui; sicut sancti viri qui vivunt coram Deo, & despiciuntur a mundo. Quidam vero sunt vivi quantum ad nomen & rem, sicut illi qui habent interius mundam conscientiam, exterius claram famam. Quidam autem sunt mortui quantum ad utrumque qui

T

&

& interius sunt sceleribus pleni, & exterius hominibus odiosi.

Tertio debet habere integritatem, quæ est contra pœnitentiam dividentes. Sicut enim Christus integre surrexit, sic & nos debemus integre resurgere a peccato. Sed quidam sunt qui Deo ex corde suo tres partes faciunt; Nam intellectivam dant Deo per fidem. Sed hoc modicum est, quia sicut dicitur: *Tu credis quia unus est Deus: bene facis: & daemones credunt & contremiscunt.* Affectivam dant mundo per amorem sed hoc prohibitum est: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Et operativam dant Diabolo per operationem, sed hoc diabolicum est: *Facitis opera patris vestri.* Deus autem totum cor vult habere. *Præbe fili mi cor tuum mihi.*

Quarto innovatio nostra debet habere perpetuitatem, ut sicut Christus resurrexit nunquam de cætero moriturus, sic & nos a peccato debemus resurgere, & ad ipsum nunquam redire. Qui enim ad peccatum redeunt, sunt suam animam polluentes. *Canis ad suum vomitum reversus.* Sunt & proximum suo malo exemplo inficientes, unde sequitur, *& sus lota in volutabro luti;* Sunt Christum crucifigentes. *Rursus crucifigentes sibi metipsos filium Dei.* Sunt Deum irridentes, August. Pœnitentes si vere pœnitentes estis, & non estis Deum irridentes, imitami vitam, reconciliamini & vos.

Paradisi janua, quomodo erat clausa.
Gen. 2.

Tertio oportebat Christum pati, ut januam Paradisi aperiret, & hominem exclusum illuc reduceret. Janua enim paradisi tripliciter clausa fuit, scilicet angelica custodia, ignis vehementia, rhomphæa bis acuta. Angelica custodia significabat inimicitiam, quæ erat inter hominem & Angelum. Ignis significabat obligationem ad pœnam æternam. Rhomphæa bis acuta significabat Dei justitiam quæ hominem intrare non patiebatur, donec sibi satisfaceret de offensa. Sed Christus per suam passionem, & resurrectionem Angelum homini pacificavit, & sic primum obstaculum removit. *Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt.* Mortem & pœnam æternam superavit, & sic secundum obstaculum removit; unde dicitur in præfatione: *Æternitatis nobis aditum devicta morte refferasti.* Dei sententiam immutavit, quia sibi plene satisfecit, & sic tertium obstaculum removit, unde cantatur: *Qui pro nobis æterno patri Adæ debitum solvit. Quæ non rapui tunc exolvebam.*

Col 1.

Psal. 63.

SERMO V.

Mulierum studiositas, Christi charitas & pietas exprimuntur.

Jesum quæritis Nazarenum, surrexit non est hic. Ista verba dixit Angelus sanctis mulieribus, quæ quidem secutæ fuerunt Christum prædicantem, ut sibi ministrarent; in patibulo pendentem, ut dolorem & compassionem ostenderent, ipsum in tumultu quiescentem inungerent, sicut hodie: In præmissis verbis tria ponuntur.

Primum est istarum sanctarum mulierum magna studiositas, cum dicitur, *Jesum quæritis Nazarenum.* Et nota quod quatuor fuerunt differentiæ, quærentium Dominum. Quidam enim quæsierunt mane sicut istæ mulieres de quibus dicitur. *Et valde mane una sabbatorum, &c.* Et eis invenire fuit valde facile. Illi quærent Christum in mane, qui quærent ipsum in juventute; & ideo de facili inveniunt: *Qui mane vigilaverint ad me, invenient me.* Sunt enim sicut mollis cera, quia de facili recipiunt impressionem bonam. *Factum est cor meum tanquam cera liquefscens.* Sicut recens testa, quia de facili imbibunt & conservant bonum odorem. *Adolescens juxta viam suam, &c.* Sicut gracilis virga quia de facili flectuntur ad bonam operationem. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus.* Alii quæsierunt in vespere, sicut illi qui dixerunt: *Mane nobiscum Domine, quoniam ad vesperascit;* Et eis invenire fuit tardum & difficile, unde Christus eis dixit: *O stulti & tardi corde ad credendum!* Illi ergo quærent vespere qui quærent ipsum in sua senectute; tales enim eum difficulter inveniunt, ex quo in malo indurantur, & ab humore gratiæ exsiccantur. *Aruit tanquam testa virtus mea.* Et vix aut nunquam confitentur, ideo subditur: *Lingua mea adhaesit faucibus meis.* Et sæpe in peccatis suis moriuntur, unde subditur, *& in pulverem mortis deduxisti me.* Alii quæsierunt ipsum in sero; sicut illi de quibus dicitur: *Cum esset sero die illa una sabbatorum, &c.* Et eis invenire fuit dubitabile, unde dicitur ubi agitur de ista apparitione facta in sero, quod dubitaverunt, & ipsum esse spiritum crediderunt. Illi ergo quærent in sero, qui quærent in mortis articulo: & talium pœnitentiam Augustinus dicit esse dubitabilem dicens: *Fidelis bene vivens securus hinc exit.* Baptizatus ad horam securus hinc exit. Agens pœnitentiam dum sanus est, & reconciliatus, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Eorum enim qui in morte pœnitent, quidam pœnitent tantum timore pœnæ, isti sunt in statu perditionis: & quidam pœnitent amore justitiæ, qui etiam

Math. ult.

Quærentium Dominum. 4. differentie.

Prov. 9.

Psal. 11.

Prov. 21.

Cant. 3.

Luc. ult.

Psal. 11.

Joan. 10.

Luc. ult.

si pœnam non timerent, adhuc Deo servir-
rent, isti sunt in statu perfectionis: quidam
ex consideratione utriusque causæ habentes
respectum ad amorem justitiæ, & ad vita-
tionem pœnæ; isti sunt in statu salutis. Et
quia illi qui tantum pœnitent in extremis,
videntur hoc facere timore pœnæ, ideo eo-
rum pœnitentiam August. dixit esse dubiam.
Alii quæsierunt eum in nocte, sicut milites
positi ad sepulchrum, & eis invenire fuit im-
possibile. Illi autem in nocte quærent qui
Christum volunt invenire post mortem, &
qui in mortali decesserunt, impossibile est,
quod eum unquam inveniant, nisi eo modo
quo est in inferno. Deus enim est in mun-
do per misericordiam, & in cælo per gra-
tiam & gloriam, in inferno per justitiam:
Non ergo ipsum inveniunt, ut miseratorem,
quia hoc modo est in mundo: nec ut glorifi-
catorem, quia hoc modo est in cælo, sed
ut judicem tortorem, quia hoc modo est in
inferno.

omnia quacunque audivi, &c. Ecce signum
amoris per beneficia. De aliis duobus dici-
tur: *Filius hominis non venit ministrari; Matth. 20.*
sed ministrare, quoad primum. *Et dare*
animam suam redemptionem pro multis,
quoad secundum.

Tertio ponitur Christi resurgentis immen-
sa pietas, in hoc quod & Petrum voluit de-
signare ex nomine, ne desperaret ex negatio-
ne, quando Angelus dixit, *Dicite discipu-
lis ejus & Petro.* Licet enim deposuerit om-
nem passionis defectum, tamen non deposuit
pietatis affectum. Christus namque ante in-
carnationem cognoscebat nostras misérias per
quamdam theoricam, id est per suam sapien-
tiam, ideo multum erat misericors. Quo- *Psal. 101.*
modo miseretur pater filiorum, misertus est
Dominus timentibus se, recordatus est quo-
niam pulvis sumus, &c. Post incarnationem
autem eas scivit per practicam & exercitatio-
nem longam, quia 33. annis practicavit, &
se exercitavit circa nostras infirmitates, &
ideo fuit valde contristatus, quando tam lon-
ga exercitatio in nobis non habet effectum: *Contristatus sum in exercitatione mea, &c. Psal. 54.*
Tandem scivit eas per experientiam, quia ex-
pertus est tentationes, dolores & mortem;
& ideo factus est maxime misericors. *Non Heb. 4.*
enim habemus pontificem, qui non possit com-
pati infirmitatibus nostris, tentatum autem
per omnia. Si enim esset aliquis Medicus,
qui esset bonus theoricus & bonus practicus:
& infirmitates sæpe expertus, iste maxime
esset misericors: Talis enim Medicus fuit
Christus Dominus noster. Ista tria tangun-
tur: *Et quidem cum esset Filius Dei,* ecce *Hebr. 1.*
quia scivit nostros defectus per divinam sa-
pientiam, *didicit ex iis quæ passus est obe-*
dientiam, ecce quia eos scivit per experien-
tiam: *& consummatus factus est omnibus*
obtemperantibus sibi causa salutis æternæ,
ecce, quia eos scivit per exercitationem lon-
gam; tandem enim se exercitavit quod
consummavit artem suam & veri-
tatem.

Joan. 15. Secundo ponitur Christi infinita charitas
cum dicitur *Crucifixum* De qua dicitur: *Ma-*
jorem hac dilectionem nemo habet ut animam
suam ponat quis pro amicis suis. Et ponit
Amor per 4. manifestatur. Christus ultimum signum amoris: Amor
enim per quatuor manifestatur. Aliquando
per verba, & istud est magnum signum;
quando enim cor est plenum amore, os abun-
dat in sermone: *Ex abundantia cordis os*
loquitur. Aliquando per beneficia, & istud
est majus signum. Multi enim darent ver-
ba, qui tamen non darent beneficia. *Non*
diligamus verbo, neque lingua, &c. Ali-
quando per obsequia personalia; & istud ad-
huc est majus. Multi enim servirent de sub-
stantia sua, qui non servirent de persona pro-
pria. De isto dicitur: *Servivit Jacob pro*
Rachel septem annis. Aliquando per mor-
tem, & istud est maximum, & ultimum.
Multi enim darent in obsequium personas
suas, qui non darent in mortem animas suas:
Ista quatuor signa Christus nobis ostendit.
De duobus primis dicitur: *Vos amici mei*
estis, & post; vos autem dixi amicos, quia

FERIA II. POST PASCHA.

SERMO

Christum vere Peregrinum extitisse de-
monstrans.

Luc. ult.

TU solus peregrinus es in Jerusa-
lem, &c. Volens Christus in Je-
rusalem transfretare, peregrinum
se fecit: Fuit enim peregrinus
quantum ad quatuor.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Primo quantum ad habitum quem assump-
sit. Ipse enim crucem assumpsit quando
ipsam propriis humeris bajulavit, quæ qui-
dem Crux fuit navis quia cælestem Jerusa-
lem deduxit, *Transseuntes mare per ratem Sap. 14.*
liberati sunt. Et fuit malus in ipsa navi,
Cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi Ezech. 17.
malum. Et fuit clavis, quia cælestem Jeru-
salem aperuit, *Dabo clavem domus David Isai. 22.*
super humerum ejus.

T 2

Se-

Secundo assumpsit pileum, id est coronam spineam: peregrini enim portant pileum contra æstum, ventum, & pluviam; Sic Christi corona & passio est nobis umbra ab æstu voluptatum, defendit enim nos a pluvia tribulationum, & vento tentationum. *Tabernaculum erit in umbraculum diei ab æstu, quoad primum, & in absconsionem, & a turbine, & a pluvia, quoad alia duo sequentia.*

Isai. 4.

Apoc. 19.

Isai. 53.

Tertio assumpsit sclavinam, id est corpus, quæ sclavina fuit albi coloris propter puritatem, *Ecce equus albus, &c.* Corpus enim Christi fuit equus, in quantum ratio ipsum duxit, & fuit albus scilicet in quantum puritatem habuit. Deinde facta est nigra propter livorem. *Livore ejus sanati sumus; tandem facta est rubea, scilicet per sanguinis effusionem: Quare rubrum est vestimentum tuum, &c.*

Joan. 1.

Quarto assumpsit scarfellam id est animam. Solent enim peregrini in scarfella thesaurum ponere & portare. In Christi anima fuit triplex thesaurus, scilicet misericordiæ, gratiæ & sapientiæ, de quo dicitur: *Vidimus gloriam ejus, id est gloriosam misericordiam ejus plenum gratiæ & veritatis.*

Psal. 12.

Gen. 32.

Isai. 30.

Quinto assumpsit baculum, id est crucem, qui quatuor clavis fuit ferratus: Peregrini enim utuntur baculo ad sustentationem, ad fluviorum transvadationem, & ad malarum bestiarum percussione. Sic Christus baculo suæ crucis mundum sustentavit. *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Flumen mundi transvadavit: *in baculo meo transivi Jordanem istum, & diabolum percussi: A voce Domini pavebit Assur virga percussus.*

Psal. 68.

Joan. 8.

Deut. 33.

Sexto assumpsit calceamentum, peregrini enim calceamentum assumunt contra lutum scilicet, spinas & lapides. Judæi enim in Christum projecerunt lutum: *Eripe me de luto ut non infigar.* Spinās, quando coronam spineam sibi imposuerunt. Et lapides, *Tulerunt lapides ut jacerent in eum.* Contra ista Christus assumpsit calceamenta. *Tingat in oleo pedem suum, ferrum, & æscalceamentum ejus.* Anima Christi erat tincta oleo gratiæ, quæ omnia adversa dulcorabat, munita ferro constantiæ, qua ipsa adversa non timebat. Et ære incorruptibilis patientiæ, qua omnia supplicia tolerabat.

Joan. 17.

Septimo assumpsit insignia, & vulnera: peregrini enim revertentes insignia assumunt, ut ostendant quod suam peregrinationem compleverunt ad plenum, & vulnera, ut homines provocent ad sibi benefaciendum, & sint securiores ad ambulandum. Sic Christus ad patriam rediens cicatrices reservat, & hoc in ostensionem paternæ obedientiæ jam completæ. *Opus consummavi quod de-*

disti mihi ut facerem. In provocationem paternæ misericordiæ obtinendæ. Ambros. Vulnera suscepta abolere noluit: cælo inferre maluit, ut ea patri misericordiæ ostenderet. In signum securitatis nobis acquisitæ. *Super quem videritis Thau, ne occidatis.* Ezech. 9.

Octavo habitus istius peregrini fuit benedictus. Nam ejus scarfellam, id est, animam benedixit Deus Pater. *Benedicta gloria Domini de loco suo.* Ejus sclavinam, id est carnem benedixit Spiritus sanctus. *Benedictus fructus ventris tui.* Ejus baculum, id est Crucem, benedixit totus mundus: *Benedictum est lignum per quod fit justitia.* Sap. 14.

Secundo dicitur peregrinus, quantum ad vias quas perfecit. Peregrini enim habent aliquando ascensus, aliquando descensus, aliquando vias planas: Iste autem peregrinus nihil habuit de via plana, sed ascensum vel descensum. Magnum enim descensum fecit, quando de cælo in mundum venit. Magnum etiam ascensum fecit: quando crucem ascendit. Fecit etiam magnum descensum, quando in limbum descendit. Et magnum ascensum, quando inde rediens in cælum ascendit.

Tertio fuit peregrinus quantum ad hospitium. Solent peregrini maxime in æstate, ter in die intrare hospitium, scilicet in tertia ad prandendum, in meridie ad bibendum & convalescendum, & in sero ad suam cœnam faciendum, & ad dormiendum: Sic iste peregrinus triplex hospitium est ingressus. Primum est uterus virginis, quem ingressus est in tertia, id est non in primo tempore naturæ, nec in secundo tempore legis, sed in tertio tempore gratiæ; & ibi prandium fecit, quando naturam nostram assumpsit habens carnem tanquam cibum, & sanguinem tanquam potum. Secundum est paribulum Crucis: *Sitio, & dederunt ei acetum.* Ubi & requievit. *Inclinato capite tradidit spiritum.* Et istud hospitium ingressus est in meridie. *Indica mihi ubi cubes in meridie?* Tertium hospitium est sepulchrum ubi dormivit. *Ego dormivi & soporatus sum.* Cœnam namque cum illis qui erant in limbo fecit: *Homo quidam fecit cœnam magnam, &c.* Istud hospitium ingressus est in sero. *Cum jam sero esset factum, venit Joseph, &c.* Marc. 15.

Joan. 19.

Cant. 1.

Psal. 3.

Luc. 14.

Marc. 15.

Quarto fuit peregrinus quantum ad pericula quæ sustinuit. Solent namque peregrini sustinere pericula: quandoque a sociis suis qui eos produnt; quandoque ab hospitibus, qui eos jugulant, ut eorum bona diripiant; quandoque a latronibus qui eos spoliant. Sic Christus a suo socio Juda fuit proditus. *Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet, &c.* A Judæis in quo-

Matth. 16.

Ezech. 13.
Joan. 1.
quorum domo venerat hospitari fuit occisus:
His plagatus sum in domo eorum qui dilexe-
runt me. A militibus expoliatus: Milites

acceperunt vestimenta ejus; & fecerunt
quatuor partes, unicuique militi
partem.

FERIA TERTIA POST PASCHA.

SERMO

Quomodo Christus multipliciter post Re-
sur. se manifestavit, & signa spi-
ritualiter resuscitati expri-
muntur.

Luc. ult.

S Tetit Jesus in medio eorum, & dixit
eis: pax vobis. Sicut ex præsenti
Evangelio patet, Christus multipli-
citer se manifestavit.

Resuscitati
spiritualiter
signa.

Matth. 5.

Prov. 22.

Prov. 12.

Primo per miraculosam ad ipsos ingres-
sionem, quia januis clausis intravit, sicut di-
cit Joannes, qui de ista apparitione agit;
per quod ostenditur, quod gloriosus resur-
rexerat, & quod dotem impassibilitatis, agi-
latis, subtilitatis, & claritatis induerat.
Signum ergo vere spiritualis resurrectionis in
homine est, quando istas quatuor dotes spi-
rituales habet, scilicet claritatem conversatio-
nis honestæ. Sic luceat lux vestra coram
hominibus, &c. Subtilitatem humilitatis
profundæ. Spiritus sanctus vocatur subtilis,
quod subtile, id est, humiles facit. Agili-
tatem obedientiæ: Vidisti virum velocem in
opere suo, &c. Et impassibilitatem patien-
tiæ. Non contristabit justum, quicquid ei
acciderit.

Prov. 8. 10.

Secundo manifestavit se per situm sive
collationem, cum dicitur: Stetit Jesus in
medio eorum. Ac si dicat: Ego sum ille,
qui in medio stare consuevi. Ipse namque
stetit in medio in ingressu, quia in media no-
cte natus, in medio animalium reclinator,
& geminæ gigas substantiæ effectus. Stetit
in medio in progressu, quia stetit in medio
Doctorum, in medio Discipulorum, & in
medio judiciorum, juxta illud: In viis ju-
stitiæ ambulo in medio semitarum judicii.
Stetit in medio in egressu, quia in medio
terræ passus, in media die crucifixus, in me-
dio latronum positus.

Joan. 1.

Tertio manifestavit se per propriam testi-
ficationem, cum dicitur: Ego sum, quasi dicat,
deberis mihi credere, quia mentiri non pos-
sum. Si ego testimonium perhibeo de me

ipso, verum est testimonium meum. Spiri-
tualiter autem quis resuscitatus intelligi po-
test, quando triplex testimonium habet, sci-
licet bonæ conscientiæ. Gloria nostra hæc 1. Cor. 1.
est, testimonium conscientiæ nostræ. Bonæ
vitæ: Opera quæ ego facio &c. Hæc testi- Joan. 10.
monium perhibent de me. Et bonæ famæ:
Oportet illum testimonium habere bonum ab 1. Tim. 3.
iis qui foris sunt.

Quarto manifestavit se per occultarum
cogitationum manifestationem cum dixit:
Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt Luc. 24.
in corda vestra, &c. Ac si dicat, deberis
me cognoscere quia ego sum ille, qui vestra
occulta cognosco. Spiritualiter etiam quis
resuscitatus est, quando cogitationes suas di-
scernit, & bonas custodit, & malas expellit.
Periculum est namque malas cogitationes in
corde tenere, quia sunt sicut mus in pera,
ignis in sinu, serpens in gremio. Mus enim
omnia corrodit in pera, sic malæ cogitatio-
nes omnia merita corrodunt in anima. Quasi Job. 13.
vestimentum, quod comeditur a tineâ. Ignis
in sinu vestimenta comburit, sic mala cogi-
tatio concupiscentiam accendit. Nunquid Prov. 6.
potest homo abscondere ignem in sinu suo,
ut vestimenta illius non ardeant: Serpens
in gremio venena diffundit, sic mala cogita-
tio peccati venenum in cor emittit. Unde
dicitur: Sicut regulus venena diffundet. Prov. 23.

Quinto se manifestavit per palpationem,
cum dicitur: Palpate & videte, &c. quasi Luc. 24.
dicat, deberis me cognoscere, quia istud est
idem corpus quod sæpe videre, & palpare
consuevistis. Spiritualiter etiam resuscitati
intelliguntur, qui permittunt se palpari, id
est argui & reprehendi. Sed sunt quædam
animalia quæ se palpari non permittunt; aut
quia hispida sunt, sicut ericius, aut quia syl-
vestria sunt sicut lupo; aut quia arrogantia
sunt, sicut leo: Sic etiam sunt plerique, qui
si arguuntur, adeo sunt hispidi, quod per
verba injuriosa pungunt: quidam adeo silve-
stres, quod ad latebras excusationum confu-
giunt: quidam adeo arrogantes, quod nimis
indigne ferunt.

Sexto manifestavit se per cicatricum osten-
sionem, quando dicitur: Ostendit eis manus

Luc. 17. & pedes. Ac si dicat, debetis me cognoscere, quia ego sum ille, quem in his pedibus, & manibus in cruce confixum vidistis. Spiritualiter etiam quis resuscitatus intelligitur, quando vulnera sua, id est peccata non abscondit, sed sacerdoti ostendit. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Vulnera autem peccatorum aliquando sunt recentia, scilicet per consensum, vel unicum actum, & tunc sanantur unctione, id est, levis poenitentiae inunctione. *Brevem languorem praecidit medicus.* Aliquando sunt inveterata per peccandi consuetudinem, & tunc indigent adustione, id est gravi carnis maceratione. *Ure renes meos, & cor meum.* Aliquando sunt putrefacta, & tunc indigent incisione, id est incisiva & afflictiva tribulatione. *Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.*

Septimo manifestavit se per comestionem, quia comedit piscem assum & favum mellis.

Spiritualiter tamen resuscitatus intelligitur, quando quis comedit favum mellis, id est quando constanter exercet opera actionis; & tamen propter hoc non deserit dulcedinem contemplationis. Vel quando exterius patitur tribulationem; & tamen interius non deserit amoris dulcedinem. Vel potest dici, quod in favo est mel, & cera. Per piscem igitur assum intelligitur caro Christi igne passionis assata: per ceram, quae est pabulum luminis, intelligitur claritas suae resurrectionis: per mel dulcedo suae visionis. Debeamus igitur comedere piscem assum, ut scilicet ad ejus passionem afficiamur per compassionem, ceram, ut ejus resurrectioni congaudeamus per mentis exultationem, & mel, ut pervenire desideremus ad ejus dulcissimam visionem, sicut desiderabat Propheta dicens:

Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei.

Psal. 41.

DE SANCTO AMBROSIO.

SERMO I.

De quadruplici ejus statu, qualiter scilicet in unoquoque se habuit.

Uai. 52.

Ecce intelliget servus meus, exaltabitur & elevabitur, & sublimis erit valde. Quatuor status habuit beatus Ambrosius, qui notantur in verbis praemissis.

Ambr. 3. conditiones laudabiles.

Psal. 100.

Sap. 8.

Prov. 14.

Apoc. 7.

Primus est status subjectionis, cum dicitur: *Ecce intelliget servus meus.* Ipse quidem fuit bonus servus Dei, & ideo habuit tres laudabiles conditiones boni servi. Prima est munditia: *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat.* Istam ipse habuit, quia munditiam mentis & carnis ipse servavit. Unde refert Hieronymus ipsum dixisse: Virginitatem non solum offerimus sed servamus. *Cum essem magis bonus veni ad corpus incoquinatum.* Secunda conditio est sapientia: *Acceptus est regi minister intelligens.* Istam sapientiam ipse habuit; unde dicitur de eo quod cum Romae liberalibus artibus esset traditus ad plenum fuit eruditus. Tertia est perseverantia. *Serviunt ei die ac nocte in templo ejus.* Istam perseverantiam ipse habuit, quia usque in finem in bonis operibus perseveravit. Unde cum moreretur dixit: Non sic vixi inter vos, ut iterum pudeat vivere.

Secundo notatur status suae praelationis, cum dicitur: *Et exaltabitur.* Circa autem suam exaltationem tria considerantur.

Primo qualis fuit ejus electio. Fuit enim a Deo inspirata, quia ibi vox miraculose insonuit: Ambrosium Episcopum. De hoc dicitur: *Nec quisquam assumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.* *Ambr. electio qualis. Hebr. 5.* Fuit ab electoribus unanimiter celebrata; nam cum in discordia multa essent, protinus in Ambrosium unanimiter consenserunt. *In Eccl. 15. tribus placitum est spiritui meo, quae sunt &c. concordia fratrum, &c.* Fuit a superiori cum gaudio confirmata; unde legitur de eo, quod commissa est relatio ad Valentinianum Imperatorem qui summo gaudio accepit, quod iudices a se directi ad sacerdotium peterentur.

Secundo videndum est, qualis fuit ejus ad hoc aspiratio. Ipse enim non tantum fugit, ut non possit inveniri, sed etiam tria se habere simulavit, quae sunt praelationis officio inimica, scilicet crudelitatem, unde dicitur, quia tribunal conscendit, & contra consuetudinem tormenta personis adhiberi iussit. *Noli esse sicut leo in domo tua, &c.* *Phi Eccl. 4.* philosophicam vanitatem, unde dicitur, quod philosophiam profiteri voluit. *Loquimur 1. Cor. 1.* non in doctis sapientiae humanae verbis. Infamiam, & inhonestatem: unde dicitur, quod publicas mulieres publice ad se venire fecit, ut ex hoc a sua intentione populum revocaret. *Oportet Episcopum sine crimine esse. Tit. 1.*

Tertio

Tertio videndum est, qualis fuit ejus in officio prosecutio. Ipse enim populum in fide instruebat. Tunc enim Arriana hæres totam Italiam corruerat, sed ipse populum suum ab ista peste purgavit, & veritatem edocuit fidei. *Qui curavit gentem suam, & liberavit eam a perditione.* Ipse etiam mores informabat; unde inter cætera docuit beatum August. tria ad mores spectantia. Primo ne cuiquam uxorem peteret, ne si postmodum ipsi inter se male conveniant, ipsi sibi maledicant. Secundo ne aliquibus mutuum exercere consuleret, ne ipsi rapinam & calumniam exerceant. Tertio ne ad convivium invitatus accederet, ne ibi temperantiæ modum perdat: Ipse exemplum bonorum operum omnibus tribuebat. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate.* In doctrina quidem, quia semper populis prædicavit: In integritate, quia perpetuam castitatem servavit: in gravitate, maturitatem enim semper ostendit: in bonis operibus, quia omnia bona pauperibus erogavit.

Tertio notatur status consummationis, cum dicitur: *Elevabitur.* Ipse enim secure mori potuit, quia ab omnibus terrenis elevatus fuit. Habuit enim in morte quatuor quæ ipsum secure mori faciebant, scilicet corpus Dominicum. Honoratus enim Episcopus Vercellensis ex præcepto Dei ad ipsum pervenit, & sibi Sacramentum Domini corporis dedit: & cum tali viatico ipse transivit. Istud autem tanquam pugil ab omnibus insidiis dæmonis eum securum reddebat: *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.* Secundo habuit Spiritum sanctum. Imminente namque ejus morte Spiritus sanctus in specie ignis & in modum scuti in ejus os intrare visus est. In specie ignis, ut ipsum purgaret: in modum scuti, ut ipsum protegeret: In os ejus, ut verba a Spiritu sancto prolata ostenderet. Et istud secundum, tanquam ductor eum per viam ducebat: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Tertio habuit vitam sanctam, quam quidem duo causabant, scilicet meritorum suorum affluentia, & magna de Deo fiducia. Unde sic dixit in sua morte: Non sic vixi inter vos, ut me vivere pudeat, nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus. Et istud tertium ejus mortem Deo gratam reddebat. August. Certe non potest male mori, cujus bona vita præcessit. Quarto habuit commendationem divinam. Ipse enim manus in modum crucis expandens spiritum suum in manus Dei commendavit. Et istud quartum secure eum mori faciebat. *Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Quarto notatur status suæ glorificationis cum dicitur: *Et sublimis erit valde.* Ipse enim tunc triplicem sublimitatem accepit. Primo sublimem locum ad habitandum, ut cælum, un-

de a multis visus est ascendere, scilicet in Cælum tanquam in proprium suum locum, & istud sibi acquisivit propter innocentiam: *Quis ascendet in montem, &c. innocens manibus* scilicet & mundo corde, &c. Secundo accepit sublime officium ad judicandum; unde a multis visus est in cathedra residere, & istud accepit propter paupertatem voluntariam: *Judicium pauperibus tribuit.* Tertio accepit sublime pretium ad perfruendum; unde multi supra corpus ejus stellam splendidam conspexerunt, illam scilicet stellam de qua dicitur: *Ego sum stella splendida, & matutina.* Et istud accepit propter omnium vitiorum victoriam: *Qui enim vicerit dabo ei stellam matutinam.*

SERMO II

Quomodo api, leoni, & favo mellis assimilatur.

Examen apum in ore leonis erat, & favus mellis. Legitur de beato Ambrosio, quod cum esset infans & dormiret, examen apum os ejus & faciem sic complevit, ut quasi in alveolum suum intrarent pariter, & exirent; & ideo verba præmissa sibi convenienter aptari possunt. In quibus verbis ipse assimilatur api, leoni & favo mellis.

Assimilatur autem api triplici de causa. Primo, quia sicut ipse dicit in exameron, apis virginitatem custodit, sic & ipse virginitatem custodivit perpetuam, cujus signum fuit, quia de virginitate luculentissime disse-ruit, & libros de virginibus composuit, in quibus virginitatem mirabiliter commendavit. *Bonus homo de bono thesauro profert bona.* Chrys. ibidem. Cum audis aliquem de Deo loquentem, intellige, quia cor illius amore Dei repletum est. Qui libidinis thesaurum habet in corde, de puellis delectatur dicere, vel audire. Non tantum Ambrosius de virginitate libenter differebat, sed etiam aliquid indecorum dicere, vel audire erubescere; unde ipse ait de officiis: Non solum autem hæc ab oculis abscondamus, verum etiam eorum indicia usque membrorum suis appellationibus nuncupare indecorum putemus.

Secundo assimilatur api. Apis florem de diversis floribus colligit: In prato quidem cælestis viriditatis sunt diversi flores, scilicet rosæ Martyrum, violæ Confessorum & lilia virginum. De rosis Martyrum collegit florem constantiæ & magnanimitatis. Unde cum Præpositus Valentiniani Imperatoris sibi diceret: Tu contemnis Valentinianum, caput tibi tollo. Ille respondit: Deus permittat tibi, ut facias quod minaris. Et utinam Deus ab Ecclesia sua omnes hostes avertat, & in me omnia sua tela convertant, & meo sanguine satientur. De violis Confessorum collegit

Eccl. 50.
Ambr.
Documenta
ad D. August.

Tit. 2.

4. Secure eum
morifacie-
bant.

Job 17.

Psal. 142.

Sap. 3.

Sublimitatem
triplicem ac-
cepit.

Psal. 43.

Job. 36.

Apoc. 22.

Ibid. 1.

Judic. 14.

Api assimi-
latur triplici
de causa.

Matth. 12.

collegit florem sobrietatis, quia quotidie, nisi in sabbato & die Dominico, & festis præcipuis, jejunabat. De liliis virginum collegit florem castitatis, quia virginitatem perpetuam conservavit.

Ecclesium multipliciter defendit.

Tertio assimilatur api, quia apis alveolum suum defendit; sic & ipse defendit Ecclesiam a tribus persecutoribus. Primo a violentia tyrannorum. Unde resistens Imperatori volenti dare basilicam Arrianis, sic nuntiis suis respondit, & habetur in Decreto: Si patrimonium petitis, invadite: si corpus, occurrat: vultis in vincula rapere, vultis in mortem, voluntas est mihi. *In diebus suis non pertimuit Principem, &c.*

Ecccl. 48.

Secundo defendit ipsam a fraudulentia Hæreticorum; & hoc fiebat tribus modis. Primo judiciis, eos per sæculare brachium coercendo. *Si tibi voluerit persuadere frater tuus, &c. Et infra: Neque parcat ei oculus tuus, &c. sed statim interficias.* Secundo miraculis eos convertendo; unde cum quidam hæreticus vidisset Angelum loquentem ad aures Ambrosii, statim conversus est. Tertio doctrinis eos ad fidem Catholicam reducendo, sicut patet in beato Augustini, quem suis prædicationibus ad fidem convertit.

Deut. 13.

Math. ult.

Tertio defendit Ecclesiam a malitia dæmonum. Primo, quia habuit in ipsos efficax imperium, ex eo quod eos de corporibus expellebat. *In nomine meo dæmonia ejicient.* Secundo, quia habuit in ipsos durum flagellum, ideo ipsum valde timebant. Unde dæmon quemdam dæmoniacum Mediolanum ingredientem dimisit, egredientem invisit, qui de hoc interrogatus respondit se Ambrosium timuisse. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, &c.* Tertio quia habuit Spiritus sancti præsidium; unde dæmones ad ipsi nocendum a quodam mago missi de hoc reversi dixerunt; quod non solum ad ipsum, sed etiam ad fores domus appropinquare non audebant, quoniam ignis inseparabilis sic omne ejus ædificium muniebat, ut etiam longe positi urerentur.

Luc. 10.

Assimilatur leoni triplici ratione.

Secundo assimilatur leoni triplici ratione. Primo, quia leo apertis oculis dormit: sic beatus Ambrosius dormiebat per quietem contemplationis, & tamen vigilabat per laborem actionis. *Ego dormio & cor meum vigilat.* In dormitatione quidem sensus & motus intercipitur, & calor interior ad exteriora revocatur. Sic in beato Ambrosio deficiebat sensus ambitiosæ vanitatis. Unde ipse de se dixit: Ambrosius nescit inflari. *Ambulans frustra inflatus sensu carnis suæ.* Deficiebat motus terrenæ cupiditatis, quia omnia sua pauperibus erogavit. Avari enim semper sunt in motu, quia semper sunt in appetitu. *Avarus non implebitur pecunia.*

Cant. 5.

Col. 2.

Ecccl. 5.

Deficiebat in ipso calor carnalis voluptatis, quia virginitatem servavit: vigeat autem in ejus corde flamma charitatis. *Inflammatum Psal. 72. est cor meum, &c.*

Secundo assimilatur leoni, quia leo clamando suos leunculos suscitavit: Sic & ipse multos mortuos in peccatis suscitavit, non tantum clamore oris prædicando: *Clama, Isai. 58. ne cesses, &c.* non tantum clamore cordis ferventer orando: *Quid clamas ad me? non Exod. 14.* tantum clamore operis fortiter operando: *Clament ad Dominum in fortitudine; sed Jonæ 3.* etiam clamore oculorum lachrymas emittendo: emisit enim tria genera lachrymarum, scilicet lachrymas devotionis pro æternis desideriis; unde dicitur de eo, quod cum aliquis vir sanctus moriebatur, abundantissime flebat, & interrogatus, cur hoc faceret, respondit: Ne putes me flere, quia recessit, sed quia me præcessit. Lachrymas doloris pro aliorum peccatis; unde legitur quod cum aliquis lapsum suum sibi confitebatur, sic amare flebat, quod ipsum flere similiter compellebat. Et lachrymas compassionis pro aliorum injuriis; unde dicit de seipso & est in Decreto. Adversus milites Gothos lachrymæ meæ arma mea sunt, aliter non possum nec debeo resistere.

Tertio assimilatur leoni, quia leo quando fugatur, vestigia sua delet cum cauda; sic & beatus Ambrosius omnia vestigia Diaboli de corde suo delevit, & vestigia Christi impressit. Sed multi sunt de quibus dicitur illud, *video vestigia virorum*, quoad peccatum superbiæ, & mulierum, quoad peccatum luxuriæ, & infantum, quoad peccatum avaritiæ. Avarus enim instar infantis super terra reptat.

Tertio assimilatur melli, & hoc propter doctrinam ejus suam melleam doctrinam. Doctrina ejus dicitur mel propter utilitatem, & profunditatem. Utilitas autem est, quia mel est mundificativum, conservativum, & dulcorativum; & ideo ponitur in medicinis ad mundificandum, ad conservandum, & ad amarum saporem removendum: Sic doctrina beati Ambrosii habet mundificare a culpa præterita: *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis*, præservare a culpa futura: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi*, & dulcorare a pœna illata: *Nonne ardorem refrigerabit vos; sic & verbum melius, quam datum.*

Secundo ejus doctrina dicitur mel propter profunditatem. Oleum quidem melius est in superficie, vinum melius in medio, mel melius in profundo. Scriptura sacra habet triplicem intellectum, scilicet historiam, moralem & mysticum sive spirituale. Per oleum, quod est melius in superficie, intelligitur sensus historialis, qui est sibus par-

Scriptura intellectus triplex.

1. Cor. 3. parvulorum, quem & Apostolus vocat lac
dicens: *Tanquam parvulis in Christo lac
potum vobis dedi, non escam.* Per vinum,
quod est melius in medio significatur sensus
moralis, qui est medius inter sensum histo-
rialem & spirituale. Per mel, quod est me-
lius in fundo significatur sensus spiritualis:
Sacra enim Scriptura, quanto profundius
penetratur, tanto dulcior invenitur. Istum
triplicem sensum sponsa cum suavitate sibi in-
corporat dicens: *Comedi favum cum melle
meo, bibi vinum meum cum lacte meo.* Istum
Cant. 5. profundum intellectum Ambrosius in sacra
Scriptura habuit, de quo sic dicit Hierony-
mus in lib. de 12. Doctoribus, Ambrosius
super profundorum pinnam raptus, & aeris
volucer quamdiu in profundum ingreditur,
fructum de alto capere, ac rapere videtur.

SERMO III.

De tribus privilegiis in ipso repertis.

Cant. 4. **F**avus distillans labia tua sponsa. In
corpore mystico Christi, ubi caput est
Christus, diversa sunt membra. Nam
oculi sunt Apostoli, totum mundum
illuminantes: manus sunt Martyres in bello
Dei fortiter laborantes: aures sunt Confesso-
res Dei præceptis obedientes; nares sunt Vir-
gines, puritatis odorem spirantes: labia sunt
Doctores & Prædicatores, cibum verbi Dei
a Deo recipientes, & populo ministrantes.
Et quia sanctus Ambrosius fuit magnus Præ-
dicator & Doctor, ideo prædicta verba de eo
convenienter exponi possunt. In quibus ver-
bis tria privilegia de ipso ponuntur.

Primum est, quia in doctrina sua fuit
valde graciosus, cum dicitur, *labia tua.* Ex
his enim labiis modo exibant verba ducentia
Cant. 4. peccatores ad contritionis amaritudinem, *la-
bia ejus labia distillantia myrrham primam.*
Ibid. 4. Modo inflammantia bonos ad amorem, *sicut
vitta coccinea labia tua.* Modo verba ve-
rissima confirmantia omnes in Dei fide & di-
lectione. *Labium veritatis firmum erit in
perpetuum.* Ista autem verba de se non ha-
bebat, sed ab ore Dei recipiebat. *Si sepa-
raveris pretiosum a vili, quasi os meum
eris.* Fuerunt autem labia ejus quasi qui-
dam fons Dei, secundum illud: *Aqua pro-
funda verba ex ore viri, & torrens redun-
dans fons sapientia.*

Ab isto autem fonte in suis labiis sive suo
ore, tres magni rivi emanaverunt, scilicet
sapientia, doctrina, & constantia. Ejus
autem sapientia fuit profunda. Hieron. Am-
brosius super profundorum pinnam raptus,
&c. *Profunda quoque fluviorum scrutatus
est.* Fuit a Deo inspirata: unde legitur quod
quidam hæreticus vidit Angelum ad aures
Ambrosii loquentem, & verba quæ prædica-
bat populo referentem. Fuit pro magno au-
Job. 18. Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

etore habitus, quia alii Doctores ejus verba
pro magna auctoritate habebant. Unde re-
fert August. ad Jovinianum, quod cum ma-
ter sua miraretur, quod sabbato Mediolani
non jejunaretur, & super hoc Ambrosium
interrogasset, ille respondit: Cum Romam
venio, jejunio sabbato, sic & tu ad quam
Ecclesiam veneris ejus morem serva, si cui-
quam non vis scandalum esse, nec quem-
quam tibi. Et subdit August. Ego de hac
sententia etiam cogitans, ita semper eam ha-
bui ac si eam cælesti oraculo receperim.

Secundo emanavit ab eo solida doctrina, *Doctoris con-
ditiones.* unde August. de doctrina Christiana: Doctor
debet agere, ut ipse audiatur intelligenter,
libenter, & obedienter. Beatus igitur Am-
brosius audiebatur intelligenter, libenter, &
obedienter. Primo intelligenter, quia doctri-
na ejus fuit firma & solida; unde Hieron.
dicit de eo: Ejus omnes sententiæ, fidei &
Ecclesiæ & omnium virtutum firmæ sunt co-
lumnæ. *Ut jam non simus parvuli fluctu* Ephes. 4.
*antes, nec circumferamur omni vento do-
ctrinae.* Audiebatur libenter, quia ejus do-
ctrina fuit placens, & pulchra, unde dicit
August. in libro de nuptiis & concupiscen-
tia. Pelagius Hæresiarcha sic laudat Ambro-
sium, ut dicat, beatus Ambrosius Episcopus,
in cujus præcipue libris Romana lucet fides,
qui scriptorum inter Latinos flos quidem
emicuit. *Appone autem cor ad doctrinam* Prov. 12.
*meam, quæ pulchra erit tibi, cum servave-
ris eam.* Audiebatur obedienter, quia ejus
doctrina fuit efficax, & fructuosa, sicut patet
in beato Augustino quem tam virtuose con-
vertit. *Non enim in sermone est regnum* 1. Cor. 4.
Dei, sed in virtute.

Tertio emanavit ab ipso fortis constan-
tia, quæ maxime in tribus fuit. Primo in
sustinendo adversa; unde dicitur in historia
Ecclesiastica: Imperatrix Justina conturbare
cepit Ecclesiarum statum, in quo bello mu-
rum, & turrim validissimam pulsabat Am-
brosius. Secundo in defendendo Ecclesia-
stica jura; unde cum Imperator quamdam
basilicam usurpare vellet, Ambrosius sic re-
spondit. Noli gravari te Imperator, nec
putes te in ea, quæ Dei sunt Imperiale ali-
quod jus habere, tributum Cæsari utique
non negetur; Ecclesia Dei est, Cæsari uti-
que non donetur. Prius est, ut animam mi-
hi quam fidem auferas. Tertio in reprehen-
dendo Principum vitia; unde cum Theo-
dosius Imperator quosdam innocentes occi-
di mandasset, Ambrosius ipsum dure redar-
guit, ab introitu Ecclesiæ ipsum suspendit,
& publicam pœnitentiam eidem injunxit.
Argue cum omni imperio. Tit. 2.

Secundum privilegium est, quia fuit in
vita sua valde virtuosus, quod notatur cum
dicitur, *Favus*, ubi est mel & cera. Distin-
Vita genus
guit autem August. in libro de Civitate Dei tri-
plex
plex

plex genus vitæ, scilicet otiosam, quæ consistit in otio contemplationis, & est quasi mel. Actuosam, quæ consistit in labore actionis, & est quasi cera: Ipsi enim activi instar ceræ debent esse ductiles ad omne bonum. Et ex utroque compositam, & est quasi favus.

Prima autem vita scilicet contemplativa consistit in devota oratione, in divinorum revelatione, & in Dei laudatione: Et ista Ambrosius habuit, scilicet devotam orationem, unde dicitur in historia Ecclesiastica: Ambrosius adversus Reginæ furorem non se manu defendebat, aut telo, sed jejuniis & vigiliis, sub altari positus per obsecrationes defensorem sibi atque Ecclesiæ Deum parabat. Habuit divinorum revelationem, quia Spiritum sanctum in specie ignis, & in modum scuti ad se venientem aspexit. Fecit Dei laudationem, unde refert August. in lib. confess. quod cum Justina ipsum cum populo catholico intra Ecclesiam conclusisset: Ambrosius instituit hymnos, & psalmos decantari, ne populus mœroris tædio contabesceret.

Secunda vita, scilicet actiuosa consistit in carnis maceratione, eleemosynarum largitione, & utili occupatione. Primum habuit Ambrosius, qui tantæ abstinentiæ fuit, quod quotidie nisi in Sabbato, & die Dominica, & Festis præcipuis jejunabat. Secundum habuit, unde & respondit Imperatori; & est in decreto: Si a me peteret, quod meum esset, id est fundum meum, argentum meum, aut hujusmodi, refragarer, quamquam omnia, quæ mea sunt pauperum sunt. Tertium

habuit, quia semper, aut prædicabat aut scribebat, aut orabat.

Tertia vita, scilicet ex utraque composita consistit in observatione consiliorum, scilicet paupertatis, castitatis & humilitatis. Et ipse pauperem se fecit, quia factus Episcopus omnia pauperibus dedit, & virginitatem perpetuam conservavit, humilitatem magnam habuit, unde ipse dixit, Ambrosius nescit inflari.

Tertium privilegium est, quia fuit in sua prædicatione valde discretus, quod notatur cum dicitur, *distillans*, id est, diversimode stillans. Non enim una & eadem instructio est omnibus facienda, sed secundum qualitatem auditorum formanda, sicut ostendit Greg. in libro Moral. dicens: Sæpe aliis officium, quæ aliis profunt. Nam plerumque herbæ, quæ animalia reficiunt, alia occidunt: & levis sibilus equos mitigat, catulos instigat; & medicamentum quod huic morbum imminuit, alteri vires auget; & panis qui vitam fortium roborat, parvulorum necat; & chordæ consonam modulationem reddunt, quæ uno quidem plectro, sed non uno impulsu feriuntur. Ex quibus verbis habetur, quod sermo Dei est tanquam herba viridis Dei, quæ animam confortat. Est tanquam sibilus Dei, qui animam peccatorum ad Deum revocat. Et tanquam medicamentum Dei, quod animam infirmam sanat, Et tanquam panis Dei, qui animam famelicam satiat. Et tanquam plectrum Dei, quod spiritualem melodiam generat.

DE SANCTO GEORGIO MART.

SERMO I.

Quibus armis fuerit munitus, & quomodo hostes vicit

Eph. 6.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli, quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, &c. Miles strenuus debet esse armis munitus, & ad hostes expugnandos semper paratus. Et quia B. Georgius erat miles Dei, ideo primo describitur ab induitione armorum cum dicitur: *Induite vos armaturam.* Secundo ab expugnatione hostium cum dicitur, *quia non est nobis colluctatio.*

Habuit arma quæ ponuntur ex omni parte, scilicet lorica iustitiæ. Sicut enim lorica ex omni parte munit, sic beatus Georgius fuit munitus a dextris, servando in prosperis temperantiam; a sinistris, habendo in adversis patientiam; ante, pericula præcavendo; retro, Dei beneficia memorando.

Secundo habuit gladium spiritus, quod est verbum Dei. Istum autem gladium habuit valde acutum per fervorem, valde limatum per vitæ splendorem, & aliquando evaginatum, aliquando repositum per discretionem. *Gladius exacutus est, & limatus.* Ezech 21. Ut cædat victimas exacutus est; ut splendeat, limatus est mucro, & evaginatus.

Tertio

1. Theſſ. 5. Tertio habuit galeam. Caput enim est
Hebr. 6. mens, galea est spes æternæ salutis: *Induti galeam, spem salutis. Confugimus ad tenendam propositam spem.*

Fides scutum dicitur. Eph. 6. Quarto debet assumere scutum fidei: Dicitur autem fides scutum, quia ibi confringuntur omnia Diaboli tela. *In omnibus summentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Tum quia est in tantum in sinistra, & non in dextra, id est præſenti vita, & non in futura: Tum quia est de eo, in quo sunt tres anguli, id est tres personæ, & tamen est unum scutum, id est, unus Deus.

Matth. 22. Quinto debet assumere lanceam charitatis. Est autem charitas qua quis diligit Deum, & proximum, & ordinate ſeipſum, de quo triplici modo dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum*, quoad primum, & *proximum tuum*, quoad ſecundum, *sicut teipſum*, quoad tertium. Iſtæ ſunt tres lanceæ quibus Diabolus vulneratur, de quibus dicitur: *Tulit Joab tres lanceas, & infixit eas in corde Abſolon.* Cum enim diligimus Deum, vulneratur Diabolus lancea invidiæ. Cum diligimus proximum, tunc vulneratur lancea iracundiæ. Cum ordinate diligimus noſmetipſos, vulneratur lancea triſtitia.

Quatuor hoſtes vicit. Matth. 5. Secundo commendatur ab expugnatione hoſtium cum dicitur, *quia non eſt nobis colluctatio, &c.* Ipſe enim quatuor hoſtes vicit, ſcilicet Diabolum, mundum, corpus proprium, & Deum, qui in tantum hoſtis noſter dicitur, in quantum ſenſualitati noſtræ adverſatur, de quo dicitur: *Eſto conſentiens adverſario, &c.*

Draco tripliciter ſitit. Ezech. 29. Primo ergo vicit Diabolum, quod ſignificatum eſt per draconem, quem interfecit, qui in flumine habitabat: Eſt enim animal valde ſitibundum. Sitim tamen ſuam temperat tribus modis, ſcilicet hauſtu fluvii, & attractione venti, & potu ſanguinis elephantis. Cum enim elephas habeat ſanguinem frigidum, draco naturaliter illum ſitit. Draco igitur infernalis qui noſtram perditionem ſitit, ipſam ſitim temperat hauſtu fluvii. Per fluvium intelliguntur luxurioſi, qui ſemper de vitio in vitium fluunt. *Ecce ego ad te Pharaon, Rex Ægypte draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum.* Non enim cubat in medio fluvii Jeruſalem, ſed Ægypti, id eſt, immundarum mentium. Jer. 2. *Quid tibi viſ in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* Eſt tamen tantæ audaciæ, quod & Sanctos abſorbere conatur. *Habet fiduciam, quod inſuat Jordanis in os ejus.* Job 40. Secundo eam temperat attractione venti. Jer. 14. *Traxerunt ventum quaſi dracones.* Avaritia enim ventus dicitur, quia animam non ſatiat, ſed inflat. *Quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum.* Tertio Eccl. 34. *Jacobi de Voragine, Feſtiv. Tom. II.*

eam temperat ſanguine elephantis. Per elephantem ſuperbi intelliguntur, & qui ſunt docti ad præliandum, id eſt, ad rixandum & frangi quidem poſſunt, ſecti autem non poſſunt: horum enim ſuperbia Diabolus nititur. *Huic montes herbas ferant.* Job 40.

Secundo vicit mundum: mundus enim contra eum pugnavit, gravia ſupplicia inferendo. Inter cæteros enim martyres tres fuerunt qui aciora ſupplicia paſſi ſunt, ſcilicet Laurentius, Vincentius, & Catharina: Sed iſte cum Vincentio paſſus eſt equulei extensionem totius corporis laniationem, viſcerum effuſionem, & ſalis confricationem. Cum Laurentio paſſus eſt in ſartagine plumbi liquorem, cum tali oleo aſſaretur; & cum Catharina habuit rotam acutis gladiis undique circumſeptam. Iſta autem ſupplicia vincebat per patientiam, & ideo non poterat frangi. *Patientia vobis neceſſaria eſt, &c.* Per Hebr. 10. *Fortes facti ſunt in bello* per crucis efficaciam, & ideo non poterat a Diabolo lædi. *Omnem autem ſuper quem videritis thau ne occidatis.* Ezech. 9.

Tertio vicit corpus proprium, quia ipſum morti tradidit propter Chriſtum. Corpus enim eſt equus animæ, veſtimentum animæ, & domus animæ. Nullus igitur debet timere mori pigrum rancidum, id eſt corpus corruptioni ſubditum, qui ſe parat recipere dextrarium, id eſt, corpus glorificatum. *Salvatoreſ expectamus Dominum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, &c.* Nec debet timere lacerationem veſtis corroſæ. *Quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur a tineæ.* Quando ſperat induitionem veſtis decoratæ. *Aſtitit regina, id eſt, anima a dextris tuis in veſtitu deaurato, &c.* Nec timere debet deſtructionem domus ruinofæ, quando ſperat ſe habiturum habitationem domus æternæ. *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, &c.* Phil. 3. Job. 13. 1. Cor. 5.

Quarto vicit Deum. Deus enim licet ſit omnipotens, tamen a tribus permittit ſe vinci. Primo a ſua pietate viſcerofa. *Converſum eſt in me cor meum, &c.* Iſto modo permittit ſe vinci, quantum ad beatum Georgium. Videns enim ipſum tam crudeliter laceratum, pietate motus ad ipſum venit, & dulciter confortavit. Secundo vincitur a noſtra oratione lachrymoſa: *Invaluit ad Angelum & confortatus eſt, flevit & rogavit eum.* Iſto modo ſe vinci permisit ab oratione ſancti Georgii. Nam imminente paſſione rogavit Deum pro illis qui ipſum invocarent. Et ecce vox ad eum venit, quod ſic eveniret, & fieret prout poſtulavit. Tertio vincitur a morte Sanctorum victorioſa. *Regnum cælorum vici patitur, & violenti rapiunt illud.* Iſto modo

modo beatus Georgius per suam passionem regnum cæleste sibi rapuit, & ipsum sibi perpetuo acquisivit.

SERMO II.

Diabolus per draconem, sancti per elephantem figurantur. Quomodo ad se invicem pugnant, & qualiter vincant elephantes.

Psal. 96.

Conculcabis leonem & draconem. Sanctus Georgius draconem conculcavit quando ipsum interfecit, per quem draconem significatur Diabolus. Sicut enim draco semper insidiatur elephantis, sic Diabolus viris sanctis.

Diabolus draconi quare comparetur.

Judic. 5.

Circa autem hæc quatuor sunt videnda. Primo quare Diabolus per draconem significatur. Et est ratio, quia draco est animal valde nocivum: Nocet enim lingua per horribile sibilum, dente per lethalem morsum, flatu aerem inficiendo. Sic Diabolus nocet per sibilum malæ suggestionis. *Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum*, id est, dæmonum: unus terminus est diabolus, qui sibilat malam suggestionem. Alius est mundus, qui sibilat vanitatem, cupiditatem, & carnalem delectationem. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis, est, &c.* Nihilominus tamen Deus sibilat peccatori per internam inspirationem. *Sibilabit Dominus muscæ.* Et tamen peccator citius acquiescit Diabolo suggerenti & carni inficienti, quam Deo inspiranti. Secundo nocet per morsum pravæ delectationis Gregor. Prius illicita suggerens linguam extrahit: post ad delectationem trahens dentem figit. *Devorabunt eos aves morsu amarissimo.* Tertio nocet flatu venenoso, & ignito, pravi scilicet operis. In homine enim est concupiscentia prava: ibi Diabolus immittit tentationes ignitas: sic impellit ad operationes illicitas. *Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas.* Quarto nocet caudam constringendo fune pravæ consuetudinis. *Cauda ejus trahabat tertiam partem stellarum*, id est illos, qui nec sunt activi, nec contemplativi. *Immisit in rete pedes suos.* Qui enim secundum Gregor. in rete pedes mittit, non cum voluerit ejicit, sic qui in peccatis se dejicit non mox cum voluerit surgit.

Sancti per elephantem figurantur.

Secundo videndum est, quare beatus Georgius, & alii sancti Viri per elephantem figurantur. Nam secundum Aristotelem, elephantes carent felle: & ideo naturaliter sunt benigni. Fiunt autem severi, aut quando nimis provocantur, aut quando amore feriuntur, aut quando vino inebriati ad prælium acuuntur; sic & servi Dei, quamvis sint mansueti, tamen debent esse severi ad corripendum, maxime quando a peccatoribus provo-

cantur ex injuriis Deo illatis. *Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.* Secundo ferventes ad diligendum: *Spiritu ferventes Domino servientes.* Tertio acuti ad præliandum, ad quod quidam acuuntur, quando memoria Passionis Dominicæ inflammantur, quod significatum est, ubi scilicet dicitur, quod *elephantis ostenderunt sanguinem uræ, & mori, ad acuendum illos in prælium.* Christus enim fuit ura, in quantum de vite virginea natus, & in patibulo crucis ejus sanguis effusus est; & fuit morus, in quantum in Passione denigratus.

Tertio videndum est qualiter draco, id est diabolus pugnat cum elephantibus, id est, cum sanctis viris. Pugnat namque tribus modis. Primo excæcando, id est, lumen fidei auferendo. *In hoc feriam vobiscum facies, ut eruant omnium vestrum oculos dextros.* Talis enim est inhabilis ad pugnam, quia sinister oculus impeditur a clypeo, dexter vero privatur lumine suo. Et sic nec videtur qualiter percussus se defendat; sic ille qui amittit lumen fidei a Diabolo quidem feriri potest, se autem defendere non potest. Secundo pugnat pedes elephantis cauda constringendo, & involvendo, & sic ad terram dejiciendo: sic & Diabolus cauda hominem involvit, quando ipsum temptationibus irretitum ad peccandum dejicit. *Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.* Tertio ejus sanguinem bibendo, id est omnibus gratiis, & meritis privando. *Cujus messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes divitias ejus.*

Quarto videndum est qualiter elephantes vincunt draconem. Vincunt autem ipsum quatuor modis.

Primo aquam cum rostro in ejus faciem projiciendo; sic sancti viri diabolum vincunt, quando aquam lachrymarum in Deum projiciunt. Ipsa enim oratio lachrymosa habet diabolum expellere. *Hoc genus demoniorum in nullo potest ejici, nisi in oratione & jejunio.* Habet ipsum submergere: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.* Habet ipsum contribulare, *contribulasti capita draconum in aquis.*

Secundo caput ejus conterendo. Elephas enim caput ipsius draconis cum planta conterit, & tunc draco terribilem sibilum emittit, *faciam planctum velut draconum.*

Iste est secundus modus vincendi diabolum, scilicet caput suæ suggestionis conterere. *Ipsa conteret caput tuum.* Quando enim caput conteritur, tunc virtus diaboli a fundamentis enervatur. *Percussisti caput de domo impii, &c.* Quando vero non conteritur, tunc draco cum cauda suæ suggestionis hominem ad terram trahit, & surgere nequit.

Dedit

Psal. 72.

Rom. 12.

1. Macch. 6.

Demonis pugna contra Sanctos.

1. Reg. 11.

Job. 18.

Job. 5.

Elephantes 4. modis vincunt draconem.

Sic Sancti diabolum.

Marc. 9.

Exod. 15.

Psal. 73.

Mich. 1.

Gen. 3.

Abac. 3.

Thre. 1. 14. Dedit *ne Dominus in manu, de qua non potero surgere*, scilicet per meipsum.

Jer. 51.

Isai. 53.

Thren. 3.

Isai. 46.

Tertio dorsum opponendo, diligenter enim ventrem custodit, & dorsum opponit. Venter enim est ipsa sensualitas, quam draco appetit; *Ventrem suum replevit tenebritudine mea*. Dorsum nostrum est ipse Christus, in quantum peccata nostra, & vulnera nostra suscepit, & portavit. Debet igitur homo a diabolo sensualitatem suam abscondere, & Christi passionem opponere, in quo fuit dorsum nostrum. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*: Et scutum nostrum: *Dabis eis scutum cordis laborem tuum*. Et antemurale nostrum. *Salvator ponetur in ea murus, & antemurale*.

Quarto eum vincit mole corporis opprimendo. Sæpe enim contingit, quod draco cum cauda stringendo pedes elephantis ad terram trahit. Ipse enim elephas super draconem cadens, mole corporis ipsum extinguit. Et iste est quartus modus vincendi, scilicet per passionem. Diabolus enim martyrem ad terram trahit per mortem corporis, sed martyr demonem vincit per victoriam passionis. *Fortis impegit in fortem: & ambo pariter conciderunt*. Cadit Diabolus, quia majori pœna constringitur. Cadit martyr quantum ad corpus, sed ejus anima in cælo coronatur.

Jer. 46.

SERMO III.

Quomodo bonus Christi miles extiterit.

L Abora sicut bonus miles Jesu Christi. Verum & legitimum militem tria faciunt: scilicet sedulitas in operando, strenuitas in præliando, & fidelitas in obsequendo; quando scilicet & sedule laborat, & strenue pugnat, & Domino suo fideliter militat. Ista tria notantur in verbis præmissis, quæ in beato Georgio fuerunt.

Primum est sedulitas in opere, cum dicitur, *labora*. Ipse enim sedule laboravit prædicando, idola destruendo, & populum convertendo. Sunt enim tria, quæ inducunt militem ad bene laborandum. Primum est consideratio laboris in Rege: Rex enim Christus semper fuit in labore. In infantia sua, quia fugit in Ægyptum: In juventute sua, quia continue prædicavit: Et in morte sua, quia pœnas sustinuit. Unde dicit cum Propheta: *Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea, &c.* Secundum est consideratio conditionis in milite. Nomen enim militis, nomen est laboris, & exercitii. *Militia est vita hominis super terram*. Unde dictum fuit cuidam militi. *Tu vero vigila, in omnibus labora*. Tertium est consideratio magnitudinis in mercede. *Unusquisque propriam*

1. Tim. 2. Militem ad bene laborandum 3. inducunt.

Psal. 87.

Job. 7.

1. Tim. 4.

1. Cor. 3.

mercedem accipiet secundum laborem suum. Bonorum laborum est gloriosus fructus.

Sap. 3.

Secundo notatur strenuitas in pugnando, *Militem strenuum* dicitur: *Sicut bonus miles*. Strenuum autem militem tria faciunt, scilicet robur virtutis, scientia artis, & copia armaturæ continentis. Robur autem virtutis in tribus consideratur: Debet enim habere robustum animum ad aggrediendum, ideo formidolosi de prælio Dei ejiciuntur. Istum robustum animum habuit beatus Georgius, qui in medio hostium exiliens exclamavit; *Omnes dii gentium demonia: Dominus autem cælos fecit*. Secundo debet habere manum robustam ad feriendum: *Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum*. Istam robustam manum etiam habuit Georgius, quia cervicem draconis, qui diabolum figurabat, manu amputavit propria. Tertio debet habere robustum dorsum ad sustinendum, sicut habuit S. Georgius, quia multa tormenta sustinuit constanter. *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores*. Secundum quod facit militem strenuum est scientia, scilicet artis militaris. Ista scientia acquiritur, aut per alienam eruditionem, scilicet sacram Scripturam: *Accipite armaturam Dei*. Aut per frequentem militantium considerationem, scilicet Christi & militum ejus: *Sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis*. Per crebram congressionem scilicet cum Diabolo: *Dereliquit Dominus gentes, ut erudiret in eis Israel*. *Qui non est tentatus quid scit?* &c. Eccl. 34. Tertium quod facit strenuum militem, est habere copiam armaturæ convenientis. Habuit enim beatus Georgius, quatuor armaturas, scilicet fidem tanquam scutum, quia fidem Christi constanter confessus est: *In omnibus scutum sumentes fidei*. Spem tanquam galeam: Tradidit enim corpus suum ad moriendum, sperans, quod ipsum reciperet glorificatum. Verbum Dei tanquam gladium, per quem bonos vulnerabat ad amorem, & malos incidebat, ipsorum evacuando idololatricam & errorem, & bona opera tanquam lorica, quia omnia terrena bona deseruit, Dei & proximi obsequio se mancipavit.

Militem strenuum 3. faciunt.

Psal. 95.

Gen. 49.

Psal. 128.

Ephes. 6.

Jac. 5.

Jud. 3.

Eccl. 34.

Ejus arma-
tura 4.

Ephes. 6.

Tertio notatur fidelitas in obsequendo cum dicitur, *Christi Jesu*. Ille enim est miles Jesu Christi, qui certat pro honore Jesu Christi. Et talis legitime certat: *Non coronabitur nisi qui legitime certaverit*. Legitime autem certat, qui certantium regulam observat, quæ habet quatuor capitula. Primum est, ut ab omnibus nocivis, id est peccatis terrenis abstineat: *Omnis enim qui in agone contendit ab omnibus se abstinere*. Secundum est, ut non segniter, sed fortiter pugnet. *Sic pugno non quasi aerem verberans*. Tertium est, ut usque ad mortem in certamine perseveret: *Usque ad mortem certa pro justitia*. Quartum est, ut in cer-

Certantium

1. Cor. 9.

Ibidem.

Eccl. 4.

2. Reg. 12.

tamine non suum, sed Domini honorem intendat. Istud servavit Joab ad David dicens: *Congrega reliquam partem populi, &c.* Et infra, *ne nomini meo adscribatur victoria.*

Ista quatuor capitula servavit Georgius, quia omnia terrena contempsit & fortiter dimicavit, & usque ad mortem in praelio stetit, & Dei honorem in omnibus observavit.

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA.

SERMO I.

Quomodo sex fecit vias, tres scilicet in vita, & tres post vitam.

Eccl. 19.

OBVIABIT illi quasi mater honorificata. Sapientia divina inquerentibus se obviam vadit, & se desiderantibus seipsam infundit. Hoc modo divina sapientia beato Marco obviavit, & in omnibus suis viis sibi occurrit. Fecit enim sex vias, tres in vita, & tres alias post vitam. Prima est, quia ivit Romam, ubi secutus est Petrum, tanquam ovis patrem & pastorem suum, & tanquam discipulus magistrum suum, & tanquam filius patrem suum. Et ibi divina sapientia sibi obviavit, quia secundum Hieronymum, in lingua Græca Evangelium ibi scripsit, prout ab ore magistri sui Petri audivit. Quia enim aliquando testimonium fertur de visu, aliquando de auditu, ideo Christus secundum August. duos testes habere voluit de visu, scilicet Matthæum & Joannem, & duos de auditu, scilicet Lucam & Marcum. Secunda via est qua ivit Aquilejam, & ibi sapientia divina sibi obviavit, quia tria magna beneficia ibi fecit. Primum quia primus eis lumen infudit divinum, ex eo quod primus eis fidem prædicavit. Secundum est, quia magnum eis reliquit thesaurum, scilicet volumen suum, quod Romæ in littera Græca conscriptum, in lingua Latina ibidem conscripsit, quod quidem usque hodie reservatur. Tertium est quia specialem eis dimisit patronum, scilicet sanctum Hermacorum, quem ad fidem convertit, & eis in Episcopum ordinavit, quia ibi specialis patronus habetur. Tertia via est qua ivit in Alexandriam, & ibi sapientia divina sibi obviavit: ibidem enim fuit in Patriarcham consecratus, primus Miffam ibi celebravit, & ibi monasticam religionem instituit. Nam sicut dicit Phil. Maximam multitudinem in Alexandria adunavit in fide, & devotione, & continentiae observatione. Unde ait Petrus Damianus; tantam ei Deus gratiam apud Alexandriam prærogavit, ut omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ con-

versationis instantiam tanquam ad monasticæ conversationis fastigium evolarent. Ad ista autem ducebat eos per tria, sicut ibidem dicit, scilicet per verba, per exempla, & per miracula. *Illi autem profecti prædicaverunt ubique*, ecce verba, *Domino cooperante & sermonem confirmante*, ecce exempla, *sequentibus signis*, ecce miracula. Post mortem autem ejus tres alias vias fecit. Una via est, qua ejus Spiritus in cælum ascendit; & merito, quia existens in terra, jam erat in cælo ascriptus supernis civibus associatus, & æternæ paci conjunctus. De duobus primis dixit ei Angelus. Ecce nomen tuum in cælo scriptum est, sociusque factus es supernarum virtutum: De tertia dixit ei Christus, Pax tibi Marce Evangelista meus; noli timere, ego enim tecum sum. Secunda via est, qua cum corpore in Italiam rediit, unde Petrus Damianus: Beata est Alexandria in triumphali hujus sanguine purpurata, felix & tu Italia corporis hujus thesauro dives effecta. Ejus autem corpus, cum Venetias transferretur, fuit odore mirabili circumfusus; multis in via miraculis declaratum, tunc est in loco pulcherrimo collocatum: Erat enim alabastrum Dei, & ideo debuit odorem diffundere: *Odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.* Erat lucerna populi, & ideo debuit se manifestare: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio.* Erat gemma Dei, ideo debuit in loco pulchro manere; erat namque una de gemmis illis, de quibus dicitur. *Posuit in rationali gemmarum ordines quatuor.* Quatuor ordines gemmarum sunt ipsi quatuor Evangelistæ. Tertia via est, qua quotidie suis suffragiis & beneficiis venit in mundum. Ejus enim suffragiis obtinemus corporalia ad sustentationem, quod patet in miraculo facto in Apulia, ubi erat sterilitas magna: obtinemus etiam spiritualia ad justificationem, quod patet in miraculo Sarraceni naufragium patientis, qui ad baptismum convolvit. Obtinet nobis cælestia ad glorificationem, quod patet in miraculo cujusdam Religiosi, ad cujus obitum sanctus Marcus convenit, & in cælum ejus animam deportavit.

Marc. ult.

1. Cor. 2.

Matth. 5.

Exod. 39.

SER.

SERMO. II.

*Ab excellentia, a sapientia, a doctrina,
a constantia, & a consolatione
multiplici nobis exhibita de-
scribitur.*

Judic. 14.

DE comedente scilicet leone exivit ci-
bus, & de forti egressa est dulcedo.
Quia sanctus Marcus per speciem
Leonis figuratur, ideo prædicta ver-
ba de leone dicta, de ipso congrue exponun-
tur. In quibus verbis a quinque describitur
& laudatur. Primo a magna excellentia in
hoc quod Leoni assimilatur. Leo enim græ-
ce, latine dicitur rex omnium bestiarum, sic
& Marcus fuit apud Alexandriam Patriarcha
Christianorum. Quæ quidem dignitas com-
mendabilis fuit a tribus: Primo ex ratione
promoventis, quia a Petro, sancto revelante
Spiritu, fuit promorus. Secundo ratione
promoti, quia non reputabat se esse dignum,
ideo sibi pollicem amputavit, sed beatus Pe-
trus secum dispensavit. Tertio ex parte of-
ficii profecuti, quia scilicet Missam Alexan-
driæ celebravit, populum & scientia & do-
ctrina pavit. Secundo describitur ab infusa
sapientia, cum dicitur, *de comedente*; Deus
quidem divina sapientia ipsum cibavit: *Ciba-
vit illum pane vitæ, &c.* Ipse autem sic ci-
batus per sapientiæ infusionem comedit per
assiduam meditationem: *Inventi sunt sermo-
nes tui, & comedi eos.* In comessione au-
tem tria sunt, scilicet masticatio, incorpora-
tio & derivatio. Beatus ergo Marcus sapien-
tia divina cibatus ipsam masticavit per medi-
tationem: *Os justi meditabitur sapientiam.*
Masticatam ibi incorporavit per imitationem,
& operationem. *Qui perspexerit in legem
perfectam libertatis, &c.* Masticatam & in-
corporatam in membra fidelium derivavit per
Evangelii descriptionem; *Deriventur fontes
tui foras, &c.* Tertio describitur a commu-
nicata doctrina cum dicit: *Exivit cibus*, sci-
licet doctrinæ Evangelicæ quo reficitur totus
mundus. Istud autem Evangelium habuit
quatuor compositores, scilicet Marcum, qui
ipsum propria manu scripsit, Spiritum san-
ctum, qui ipsum inspiravit. *Spiritu sancto
inspirati locuti sunt sancti Dei homines.* Pe-
trum, qui sibi verba omnia ministravit, qui
sic scripsit prout ab ejus ore audivit. Et
Matthæum, qui suum Evangelium sibi abbre-
viandum dedit. Quarto describitur a forti
constantia cum dicitur, *& de forti.* Ideo
Paulus sciens illum esse magnanimum, atque
 fortem, ipsum secum habere desiderabat di-
cens: *Marcum assume, & adduc tecum,*
&c. Mundus quidem erat contra Deum mu-
nitus, tenebrosus, aridus & durus, ideo Pau-
lus volebat Marcum secum habere, ut tan-
quam duo pugiles mundum contra Deum
munitum expugnarent. *Melius est duos simul
esse, quam unum, &c.* Volebat ipsum se-

Dignitas
ejus com-
mendatur.

Eccl. 15.

Jer. 15.

Psal. 36.

Jac. 1.

Prov. 5.

1. Pet. 1.

2. Tim. 4.

Eccl. 4.

cum habere, ut tanquam duo luminaria mun-
dum amplius illustrarent. *Fecit Deus duo* Gen. 1.
luminaria magna, luminare majus, id est
Paulum, *ut præesset diei*, quia perfectis sa-
pientiam impendebat, *& luminare minus*,
id est Marcum, *ut præesset nocti*, quia per
suum Evangelium infidelitatis tenebras ex-
pellebat. Volebat ipsum secum habere ut
tanquam duo flumina Paradisi mundum ari-
dum amplius irrigarent. *Flumen Dei reple-* Psal. 64.
tum est aquis. Magnus fluvius ex ore Pauli
emanavit, quando in tertium cælum raptus
doctrina sua mundum fecundavit. Magnus
fluvius ex ore sancti Marci emanavit, quan-
do Evangelium suum conscripsit. Volebat
etiam eum habere, ut tanquam duæ olivæ
mundum durum emollirent. *Isti sunt duo* Zach. 4.
filioli olei, qui assistunt dominatori, &c.
Quinto describitur a multiplici consolatione
nobis exhibita, cum dicitur: *Egressa est dul-*
cedo. Consolatus est enim quosdam in vita,
sicut patet in navi periclitante, & in milite
de ponte cadente; & quosdam in morte, si-
cut patet in illo, qui de campanili sancti Mar-
ci cecidit; quosdam post mortem, sicut pa-
ret in Religioso, ad cujus mortem venit, &
cujus animam ad cæli gloriam & gaudia por-
tavit, &c.

SERMO III.

De octo ejus prærogativis.

Marcum assume, & adduc tecum; est 2. Tim. 4.
enim mihi utilis in ministerium.
In eo quod Paulus vas electionis ad
tertium cælum raptus, beatum Mar-
cum sibi utilem in ministerio prædicationis
asseruit, manifeste ostendit quam profundus
fuerit in divina sapientia, quam graciosus in
doctrina, quam perfectus in vita. Ejus au-
tem gratias & prærogativas beatus Hieron.
in quadam Glossa super Marcum breviter
enumerat dicens: Marcus Evangelista semi-
nat post Matthæum, fremit ut leo, volat ut
aquila, discit ut homo, immolat ut sacerdos,
irrigat ut flumen, florescit ut ager, fervet
ut vinum. Prima igitur prærogativa est,
quia post Matthæum seminavit, ex eo quod
post illum suum Evangelium scripsit, & ejus
Evangelium abbreviavit. Istud autem semen
sicut ipse dicit, fructificavit. Primo quidem
herbam, deinde spicam deinde plenum fru-
ctum in spica, id est secundum Glossam, ti-
morem, pœnitentiam, & charitatem. Her-
ba enim signat timorem; quia sicut herba
est principium spicæ, sic timor est principium
novæ vitæ. *Principium sapientiæ timor* Prov 9.
Domini. Spica quæ est aspera, & plena gra-
nis significat pœnitentiam amaram, quæ est
plena meritis bonis: plenus fructus significat
charitatem: *Plenitudo legis est dilectio.* Se-
cunda prærogativa est, quia fremuit ut leo, Rom. 13.
fremitus enim leonis terrorem immittit, ani-
malia facit egressum figere, & leoniculos ad
vitam

vitam restituit. Sic & doctrina Marci, qui per leonem significatur, præsumptuosi terrenur per comminationem pænæ. Unde dicitur: *Vae prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.* Prægnantes sunt qui bona proposita concipiunt, sed ea per bona opera parere negligunt: Nutrientes sunt, qui se in peccatis nutriunt, & de Dei misericordia impunitatem sibi promittunt: Leves stabiliuntur per firmitatem constantiæ, unde tales reprehenduntur, cum dicitur: *Non habent radicem in se, sed temporales sunt.* Mortui ad vitam suscitantur. *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* Tertia prærogativa est, quia volat ut aquila, volavit quidem in cælum per pennam amoris. *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ! &c.* In infernum per pennam timoris: *Ascendunt usque ad cælos, & descendunt usque ad abyssos.* Volavit per mundum per pennam Evangelicæ prædicationis. *Qui sunt hi, qui ut nubes volant, &c.* Et ostendit Christum volasse super pennas Hierarchiæ cælestis: *Ascendit super Cherubim & volavit, &c.* Quarta prærogativa est, quia discit ut homo. Sapientiam quidem Evangelicam didicit a Christo per inspirationem. *Implebit eum Dominus spiritu sapientiæ, & intellectus.* A Petro per eruditionem: quia fuit ejus auditor devotus. A Matthæo per sui Evangelii abbreviationem, quia fuit ejus abbreviator discretus. Non fuit ergo mirum, si tanta sapientia fuit plenus, quia eam didicit ab illo, qui est fons sapientiæ. *Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis.* Ab illo qui est claviger sapientiæ: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Et ab illo qui fuit calamus sapientiæ: *Lingua mea calamus scribæ, &c.* Quinta prærogativa est, quia immolat ut Sacerdos. Primo, quia Christum esse immolatum ostendit per passionem, quia ipsum diligenter persecutus est: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo.* Secundo, quia seipsum immolavit per mortificationem: *Mortificate membra vestra, quæ sunt super*

Matth. 24.
Marc. 4.
Joan. 6.
Psal. 64.
Psal. 106.
Isai. 60.
Psal. 17.
Eccl. 15.
Eccl. 1.
Matth. 16.
Psal. 44.
Ephes. 5.
Col. 3.

terram. Tercio quia ungulam divisit per discretionem, & ruminavit per meditationem, & ideo fuit animal mundum, & immolationi aptum. *Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.* Sexta prærogativa est quia irrigatur ut flumen. Dicit autem Hieronymus in Glossa super Marcum, quod quatuor qualitates, de quibus sancta Evangelia contextuntur, scilicet præcepta, mandata, testimonia, & exempla. His quatuor fluminibus Evangelium Marci Ecclesiam Dei irrigavit, scilicet præceptis, quando a malis nos abstinere commonuit: *Videte & cavete a fermento Herodis!* Mandatis quando ad Dilectionem Dei & proximi nos induxit: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, &c.* Testimoniis, quando patris testimonium per filium introduxit: *Vox facta est de calis, tu es filius meus, &c.* Exemplis quando Christus exemplo pueri nos ad humilitatem induxit. Septima prærogativa est quia florescit ut ager. In suo enim Evangelio, tanquam in agro sunt diversæ herbæ medicinales, quædam valentes contra morbum avaritiæ. *Ærumnæ sæculi, & deceptio divitiarum suffocant verbum.* Aliæ valentes contra morbum luxuriæ. *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* Aliæ valentes contra morbum superbiæ: Videte vosmetipsos, sicut dicitur, *Humiliatio tua in medio tui.* Octava prærogativa est, quia fervet ut vinum. Vinum enim facit hominem calidum, jucundum, & animosum, ita inter ceteros Evangelistas Marcus tractat apertissime de Christi resurrectione, passione & ascensione. Fervet igitur ut vinum, quia per tractatum passionis nos calefacit ad amorem: *Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ:* Per tractatum resurrectionis nos lætificat ad devotionem. *Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Per tractatum ascensionis nos animat ad cælestis januæ introductionem, ut dicat quilibet: *Trabe me post te.*

Levit. 11.
Nota.
Marc. 3.
Ibid. 12.
Marc. 1.
Marc. 4.
Marc. 17.
1. Mach. 6.
Psal. 19.
Cant. 1.

DE SANCTO PETRO MART.

SERMO I.

Sequitur est Christum in patiendo: & in passionis modo, modus cum quo ad cælum attenditur.

Job. 23.

Vestigia ejus secutus est pes meus. Secundum beatum August. Perfectio Christianæ religionis est hunc imitari quem colit. Vestigia igitur Christi semper imitari

debemus, ut sicut ipse pro nobis mortuus est, sic & nos pro ipso moriamur. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Ista autem vestigia secutus est beatus Petrus martyr, non tantum in patiendo, sed in passionis modo: Et iste modus quantum ad sex attenditur. Primo quantum ad passionis præfigurationem. Passio enim Christi præfigurata est in morte Abel, quem occidit Cain propter avaritiam, propter iram, & propter invidiam: Similiter & in morte Christi fuit avaritia ex parte Judæ.

1. Petr. 2.

Luc. 4.
Matth. 27.

1. Joan. 5.

Matth. 3.

Joan. 10.

Prov. 18.

Hebr. 12.

Psal. 67.

Psal. 29.

Jer. 1.

Job. 16.

1. Macch. 6.

Judæ. Ex parte autem Judæorum fuit ira. *Repleti sunt omnes in synagoga ira.* Et fuit invidia: *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.* Similiter in morte Petri ex parte hæreticorum fuit ira, quia irascebantur tam valido expugnatori. Fuit invidia, nam invidebant tam valido Prædicatori & tam gratiofo. Ex parte occidentium fuit avaritia, quia fuerunt mercede conducti. Secundo attenditur iste modus quantum ad mortis testificationem. De testificatione mortis Christi dicitur. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis.* Quod enim Christus fuit cælestis, id est, Deus, testificatus est Pater cum dixit: *Hic est filius meus dilectus.* Testificatus est Spiritus sanctus, cum in forma columbæ super eum apparuit. Testificatus est ipse de seipso: *Ego & pater unum sumus.* Quod autem fuerit terrestris, id est, homo passibilis, testes fuerunt, spiritus, quem in ipsa cruce emisit, & aqua de latere ejus emanans, & sanguis quem effudit. Isti testes similiter in B. Petro fuerunt; quod enim fuerit cælestis, id est, de cælo ad convincendum hæreticos missus, restatur Pater, qui sibi tantam dedit constantiam ad resistendum; Filius qui sibi tantam dedit sapientiam ad convincendum, & Spiritus sanctus qui sibi dedit tantam gratiam ad convertendum. Quod autem fuerit terrenus, id est, a terrenis hæreticis passus, patet per spiritum quem patri recommendavit, quando scilicet dixit: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum:* Patet per aquam fidei & doctrinæ fidei quæ de ejus ore emanavit dicens: *Credo in Deum, &c. Aqua profunda verba ex ore viri.* Patet per sanguinem quem de latere & de capite suo effudit. Terrio iste modus ostenditur, & hoc quantum ad sanguinis exclamationem. Sanguis enim Christi clamat ad Patrem, petens ab eo misericordiam & remissionem. *Accessistis ad sanguinis asperfusionem melius loquentem, quam Abel.* Clamat ad justos petens ab eis devotionem unde & de hoc. *Intingatur pes tuus in sanguine, &c.* Clamat ad peccatores petens ab eis suam conversionem: *Quæ utilitas in sanguine meo, &c.* Clamat ad totum mundum petens compassionem. *O vos omnes qui transitis per viam, &c.* Clamat etiam ad terram petens sui sanguinis manifestationem: *Terra ne operias sanguinem meum, &c.* Manifestatus est etiam sanguis Christi per terræ tremorem, & per lapidum fractionem, & per monumentorum apertionem. Similiter sanguis Beati Petri clamat ad Deum petens sui sanguinis remunerationem: *Usquequo Domine sanctus & verus non vindicas sanguinem nostrum, &c.* Clamat ad fideles petens sui sanguinis imitationem, juxta illud: *Elephantis ostenderunt sanguinem uræ & mori,*

ad acuendum eos in prælium. Clamat ad hæreticos, petens eorum conversionem: *Ta- Isai. 34,
bescunt montes a sanguine eorum.* Clamat ad totum mundum petens sui sanguinis venerationem, juxta illud: *Fide celebravit Pa- Heb. 11.
scha, & sanguinis effusionem.* Clamat ad locum suæ passionis, petens sui sanguinis revelationem: *Revelabit terra sanguinem. Isai. 26.* Terra enim suum sanguinem revelavit, quando sanguine suo aspersa multis sanitatem dedit. Quarto attenditur iste modus quantum ad voluntariam perpersionem. Christus enim voluntarie passus est: *Oblatus est, quia Ibid. 43,
ipse voluit, & non aperuit os suum.* Non enim aperuit os suum ad maledicendum, vel murmurandum. Aperuit autem os suum ad indulgendum, quando dixit: *Pater dimitte illis, &c.* Ad suum spiritum recommendandum, quando dixit: *Pater in manus tuas Luc. 23,
commendo spiritum meum.* Ad veritatem perficiendum, quando omnia legalia consummata esse professus est, dicens: *Consumma- Joan. 19.
tum est.* Similiter & Petrus non aperuit os suum, ut malediceret vel murmuraret. Aperuit tamen quando spiritum suum in manibus Dei recommendavit dicens: *In manus tuas Domine commendo spiritum meum, & quando veritatem fidei professus fuit dicens: Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Quinto attenditur iste modus quantum ad liberalem distributionem: Christus enim in morte suum testamentum fecit, quo liberaliter annonam distribuit. De quo sic dicit Ambros. Auctor humani generis in cruce ex- Testamentum
stens, pietatis officia dividebat, persecutio- Christi.
nem Apostolis, pacem discipulis, corpus Judæis, Patri spiritum, Virgini paranympum, latroni Paradisum, peccatoribus Infernum, Christianis pœnitentibus Crucem pœnitentiæ delegavit. Christus igitur tanquam dives multa & magna legata dimisit. Petrus autem tantum tria legata minuta habuit, scilicet res temporales, corpus, & animam. Et omnia Christo dedit, scilicet res temporales, pro ipso omnia contemnendo, corpus morti exponendo, & animam sibi recommendando. Sexto attenditur iste modus, quantum ad animæ cruciationem. Anima enim Christi in suo corpore valde cruciata fuit. De ipsa enim anima ubi sit in corpore hominis, quatuor opiniones fuerunt. Quidam dixerunt eam esse in capite. Quidam in sanguine. Quidam in corde. Et quidam in toto corpore, & in qualibet parte ejus. Ideo Judæi animam Christi cruciaverunt in capite, scilicet quando spinis ipsum coronaverunt. In sanguine, quando ejus venas aperuerunt. In corde quando juxta cor lanceam infixerunt. Et in toto corpore, quando ipsum ad columnam flagellaverunt. In his quatuor locis anima beati Petri fuit similiter cruciata, scilicet in capite, quando est ibi diris vulneribus percussus. In corde, quando in latere est transfixus. In sanguine quando de capite, & latere ejus sanguis est effu-

effusus. Et in toto corpore, quando jejuniis, & vigiliis fuit in corpore maceratus.

SERMO II.

Quomodo in vita perfectus, in corpore mortificatus extitit, Christumque est imitatus.

Luc. 9.

SI quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat Crucem suam, & sequatur me. Miles enim qui vult ire post regem ad prælium, debet in omnibus sequi voluntatem regis, debet portare vexillum regis, & debet sequi omnia opera regis. Beatus igitur Petrus miles egregius volens ire post regem Christum ad bellandum contra carnem, mundum, & diabolum, voluntatem suam voluntati Christi postposuit, ideo abnegat semetipsum. Secundo vexillum Christi, id est, mortificationem carnis portavit, ideo dicit: *Tollat crucem suam. Semper mortificationem Jesu in corpore vestro circumferentes, &c.* Tertio ipsum in omnibus operibus imitatus fuit, ideo dicitur. *Et sequatur me.* Et sic patet quod B. Petrus magnam habuit in vita perfectionem, multam corpori suo intulit mortificationem. Primo igitur habuit magnam vitæ perfectionem cum dicitur: *Abneget semetipsum.* Hujus autem testimonium habuit a superioribus, inferioribus, & mediis. A superioribus quidem, id est, a Sancta Trinitate: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis.* Ipse enim fuit cælestis cælestia contemplando, & fuit terrestris terrestria hominibus prædicando. Sibi igitur cælesti testimonium dedit Patris potentia in miraculis, Filii sapientia in doctrinis, Spiritus sancti bonitas in virtutibus, & donis quibus eum perfecte implevit. Sibi terrestri testimonium dedit spiritus sapientiæ, salutaris, quam gratiose diffudit: aqua innocentiae baptismalis, quam semper servavit, & sanguis passionis triumphalis, quam pro Christo sustinuit. Secundo habuit testimonium suæ sanctitatis ab omnibus elementis. Ejus sanctitatem ignis cognovit, quando lampades accendit. Cognovit aer, quando obscuritas in claritatem versa est. Cognovit aqua, quando mare tranquillitatem accepit, & quando tactu suarum reliquiarum aqua consecrata multas infirmitates fugavit. Cognovit terra, quæ suo sanguine rubricata infirmis subvenit. Tertio testimonium habuit a mediis, id est ab omnibus, qui sunt mediæ inter creaturas superiores, id est Angelos, & infimas, id est, ipsa elementa. Et hoc in multis beneficiis sanitarum, quæ ejus meritis acceperunt. Secundo corpori suo magnam intulit mortificationem, cum dicitur: *Tollat crucem suam. Mortificate membra vestra,* id est, vitiosas passiones quæ sunt in membris. Quæ qui-

Testimonium triplex habuit.

1. Joan. 5.

Gol. 3.

dem vitiosæ passiones, prout dicit Gregor. *Vitiorum Nissenus in exameron, tribus de causis no-
bis adveniunt, scilicet ex mala educatione, ex mala corporis habitudine, & ex vitio ignorantiae.* Qualiter autem curentur ostendit in sequentibus, dicens: Curantur mali mores bona consuetudine, mala habitudine bona exercitatione, ignorantia studio disciplinæ. Primo igitur adveniunt ex mala educatione. *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea.* Ex ista autem causa non fuerunt in beato Petro, quia in sua adolescentia fuit sancte educatus, eo quod tunc ordinem Prædicatorum etiam fuit ingressus. Secundo adveniunt ex mala corporis habitudine; sanantur autem bona exercitatione: qui enim ex mala habitudine corporis sentit se inclinari ad luxuriam, debet se exercitare circa jejunia: qui ad avaritiam se sentit inclinari, debet se circa eleemosynas exercitare: & qui ad superbiam, se debet ad orationes exercitare. Ex ista igitur secunda causa vitiosæ passiones in eo non fuerunt, quia exercitavit se circa jejunia corpus suum macerando, circa liberalitatem omnia temporalia contemnendo & dimittendo, circa orationes diem proximo, & noctem Deotribuendo. Tertio adveniunt ex ignorantia: *Vae qui dicitis malum bonum, & bonum malum.* Ex ista autem causa non potuerunt in ipso vitiosæ passiones provenire, quia divinam sapientiam habuit, tam vetus quam novum testamentum eleganter scivit. *Similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.* Tertio habuit Christi similitudinem & imitationem, cum dicitur, *Et sequatur me.* Secutus est autem ipsum, & hoc quantum ad tria. Primo enim quantum ad statum. Christus enim fuit virgo, martyr, & prædicator. *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* In isto triplici statu fuit beatus Petrus. Ideo in ejus morte triplex miraculum apparuit, scilicet miraculum luminis, quia fuit prædicator lucidus; lampades enim divinitus fuerunt accensæ. Miraculum sanguinis, quia fuit martyr pretiosus, quia terra suo sanguine rubricata, multis sanitatem dedit. Et miraculum columnæ cælestis, quia fuit virgo angelicus. Nam super locum suæ passionis luminaria de cælo descendit & ad cælum ascendit visa fuerunt. Secundo imitatus est eum quantum ad habitum, Christus enim habuit vestes albas: *Ambulabunt mecum in vestibus albis.* Rubeas: *Quare rubrum est vestimentum tuum.* Deauratas, & varias: *Asistit regina,* id est Christi anima, *a dextris tuis, &c.* Similiter & Petrus habuit vestes albas per virginitatem quam servavit, rubeas per sanguinem quem effudit, varias per diversas virtutes quas habuit, & deauratas per charitatem Dei & proximi qua flagravat. Tertio est imitatus eum quantum ad obitum. Sunt enim qui moriuntur in Christo, id est in fide, & passione Christi. *Beati mortui qui in Domino*

*Vitiorum
passiones 3.
de causis ad-
veniunt.*

Ado. Prov. 21.

Isai. 5. 10.

Math. 13.

*Sequitur est
Christum
quoad tria.*

Cant. 5.

Apoc. 3.

Isai. 63.

Psalm. 44.

mino

Gal. 5. *mino moriuntur. Quidam cum Christo in Cruce, scilicet pœnitentiæ Christi: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt, &c.* Quidam propter Christum, id est, propter defensionem fidei Christi: *Pro justitia agonizare pro anima tua, &c.* Isto triplici modo mortuus est Petrus, scilicet in Christo, id est, in fidei Christi confessione.

Unde cum interficeretur symbolum fidei protulit. Cum Christo, id est in Cruce duræ pœnitentiæ, quia triginta annis se in ordine afflixit. Et propter Christum, id est propter Christi fidei defensionem: *Vobis donatum est pro Christo non solum, ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini.*

DE S. JACOBO MINORE APOSTOLO.

SERMO I.

In nativitate, in utero, in vita, in mundo, in passione, atque tormentis commendabilis extitit.

Isai. 44.

Hæc dicit Dominus faciens & formans te, ab utero auxiliator tuus, noli timere serve meus Jacob, & rectissime, quem elegi. Ista verba dicta de Jacob Patriarcha, de Jacobo Apostolo exponi possunt. In quibus verbis ostenditur, quam commendabilis fuerit in sua nativitate, in utero, in sua vita, in mundo, & in sua passione & tormento.

Ejus oratio triplex effectus. Jer. 1.

Nam in utero fuit sanctificatus, ideo dicitur: *Faciens & formans te ab utero.* Sicut enim dicit Egisippus, & Hieronymus in libro de viris illustribus, & in Historia Ecclesiastica: Ipse ex matris utero sanctificatus fuit. Ista autem gratia triplicem effectum sanctificationis in ipso operata est. Primus est, quia ipsum ab originali purgavit. *Antequam exires de vulva sanctificavi te.* Secundus est, quia ipsum a mortali conservavit. Licet enim dicatur, quod in Passione Christi omnes Apostoli mortaliter peccaverint; tamen forte ab illa generalitate est iste excipiendus: tum quia in utero fuit sanctificatus, & sanctificati in utero confirmantur in bono; tum quia secundum Hieron. de viris illustribus, in parasceve se voto astrinxit, quod non comederet, donec ipsum resurrexisse videret. Ad quid enim se voto astringeret, nisi de resurrectione fidem indubiam haberet? Tertius effectus est, quia in ejus carne fomitem debilitavit & refrigeravit. *Nonne ardorem refrigerabit ros,* id est, gratia Spiritus sancti? Et propter istum triplicem effectum dicitur Jacobus frater Domini, Jacobus justus & virgo perpetuus: Nam in quantum fuit a peccato originali mundatus, potest frater Domini appellari: quia sicut Dominus in utero matris fuit sanctus, sic iste fuit sanctificatus. In quantum fuit a mortali conservatus, dicitur justus: *Scivit justum, & conservavit sine querela Deo.* In quantum fomes debilitatus in eo fuit, virgo perpetuus *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Eccl. 18.

Sap. 10.

dicitur. Nam secundum Hieron. ipse in perpetua virginitate extitit. In cujus signum semper syndone munda utebatur. *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum,* ablata est a beato Jacobo rubigo peccati originalis per sanctificationem, fomitis per debilitationem: & sic factus est totus purissimus, & utique sanctus.

Secundo commendabilis est quantum ad vitam in mundo, cum dicitur, *rectissime quem elegi.* Ipse enim fuit rectissimus, quantum ad vitæ perfectionem. Et fuit electus in Apostolicam dignitatem. Ejus autem sanctitas atque perfectio in tribus apparet. Primo, quia fuit multæ austeritatis & abstinentiæ quoad seipsum, sicut dicit Egisippus, & Hieron. de viris illustribus. Vinum, & ficeram non bibit: carnes nunquam manducavit, novacula super caput ejus non ascendit, balneo usus non fuit. Ab infantia sua & matris ex utero quicquid ex vinea nascitur non comedit, &c. Secundo fuit multæ devotionis & gratiæ quoad Deum, quia toties in oratione genua flectebat, ut callos in genibus sicut in calcaneis habere videretur. Unde dicit Hieron. de viris illustribus, quod fixis genibus Deum pro populo deprecabatur in tantum ut camelorum duritiam ejus genua traxisse viderentur. Tertio fuit multæ dignitatis & reverentiæ quoad proximum, nam in multa reverentia ipsum Apostoli habuerunt. Quia sicut dicit Hieron. ipsum in Episcopum Hierosolymis elegerunt, & sicut dicit Anacletus Papa, & habetur in decreto, Petrus, Jacobus major, & Joannes ipsum ordinaverunt, & consecraverunt. Ipsum in reverentia habuerunt Judæi, quia sicut dicunt Egisippus, & Hieron. solus inter Apostolos, & hoc propter nimiam suam sanctitatem permittebatur intrare in sancta sanctorum; non quidem ad immolandum, sed ad orandum. Ipsum namque in reverentia habuerunt singuli, & universi, quia sicut dicit Hieronymus de viris illustribus, tantæ reverentiæ, sanctitatis in populo extitit, ut fimbriam vestimenti ejus certatim tangere cuperent. *Deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent.* Et ideo Apostoli & omnes alii eum in tanta reverentia habuerunt, quod frater Domini dicebatur. Et hoc triplici de causa, *Quare dicitur frater Domini.*

scilicet propter similitudinem, quia facie simillimus fuit; & propter cognationem, quia & mater sua fuit soror matris Christi, & pater matris, scilicet Cleophas fuit frater Joseph, qui fuit pater Christi putativus: Et propter sanctificationem quam habuit in utero, & sanctitatem quam habuit in mundo.

Tertio commendabilis est quantum ad passionem in tormento, cum dicitur: *Noli timere serve meus Jacob*. Minus dicit, & plus significat, quia non tantum non timuit, sed in sua passione constans fuit. Ipsa autem ejus passio commendabilis fuit quantum ad quatuor. Primo quidem habuit acerbiter in pœna, quia fuit de pinna Templi præcipitatus, deinde lapidatus, deinde excerebratus. Et sicut dicit Hieronymus. unus ex Judæis cum pertica fullonis cerebrum ejus excussit. Secundo habuit sinceritatem in causa, quia pro-

pter justitiam fidei defendendam passus est. Nam cum Judæi eum rogarent, ut a fide Jesu populum revocaret, ipse in altum ascendens Dei filium est confessus. Et ideo Judæi indignati ipsum, ut dictum est præcipitaverunt, & lapidaverunt dicentes: Lapidamus Jacobum justum. Tertio habuit severitatem in vindicta. Quia sicut dicit Josephus, propter injustam mortem Jacobi factum est excidium in Jerusalem & dispersio Judæorum. Non tantum autem propter hoc, sed maxime propter mortem Christi. *Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur*. Quarto habet pietatem in venia impetranda. Nam sicut dicit Hieron. cum fuisset præcipitatus super genua procumbens, elevatis manibus dixit: Rogo Domine dimitte eis, quia nesciunt quid faciunt. In hoc enim imitatus est magistrum suum, qui ait: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt*. Luc. 21. Ibid. 23.

DE SANCTO PHILIPPO APOSTOLO.

SERMO I.

Pia petitio, ejusque benigna meditatio, ac celestis patris plena perfectio insinuat.

Joan. 14.

Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Magnæ familiaritatis Philippus cum Christo fuisse videtur, qui visionem Patris petiit, quod quidem nullus Apostolus unquam petere ausus fuit. Circa hoc autem tria ponuntur.

Marc. 10.

Matth. 24.

Luc. 9.

Eccl. 10.

Rom. 12.

Matth. 5.

Psal. 15.

Psal. 16.

Joan. 17.

Primo namque ponitur ejus pia petitio, in hoc, quod patrem ostendi petiit. Petierant enim aliqui de Apostolis sæcularem potentiam. *Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram sedeamus in gloria tua*. Quidam futurorum scientiam: *Dic nobis quando hæc erunt, &c.* Quidam inimicorum vindictam: *Domine vis dicamus ut ignis descendat de caelo, & consumat illos?* Philippus autem non petiit sæcularem potentiam, quæ brevis est: *Omnis potentatus brevis vita*. Nec futurorum scientiam, quia curiosa est, *Non plus sapere, quam oportet sapere, &c.* Nec inimicorum vindictam, quia prohibita est: *Diligite inimicos vestros, &c.* Sed petiit paternam visionem, quia æterna beatitudo est. Sciebat enim, quod in paternam visione est summa jucunditas: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo*. Est plena lætietas: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Est æterna felicitas, *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum*.

Secundo ponitur in Philippo benigna meditatio. Ostendit namque Philippus Christum

inter nos & Patrem esse mediatorem a quo sibi ostendi petiit Patris visionem. Olim quidem de Patre tria erant abscondita & ignota, scilicet ejus sapientia: *Sapientia ubi invenitur, & quis est locus intelligentiæ*: Miseriordia ejus: *Sto, & non respicis me, munitus es mihi in crudelem*. Facies ejus: *Abfcondam faciem meam, &c.* Christus autem mediatorem se fecit, ut paternam sapientiam nobis revelaret. *Nemo novit filium nisi Pater, neque patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare*. Ut paternæ misericordiæ nos reconciliaret: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus*. Ut paternam visionem nobis ostenderet. Ideo dixit Philippus: *Domine, ostende nobis patrem & sufficit nobis*. Non autem illam visionem perebat, quæ est per creaturarum speculationem, quia obscura est: *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, &c.* Nec illam quæ per fidem videtur, quia imperfecta est: *Ex parte enim cognoscimus: ex parte prophetamus*. Nec illam quæ videtur per contemplationem, quia permixta est: Contemplatio enim nostra non habet plenam delectationem propter corporis corruptionem: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*. Sed petit paternam visionem, quæ erat in patria, quæ nihil habebit obscuritatis, quia clarissima est. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Nihil imperfectionis, quia sufficientissima est: *Cum venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est*. Nihil admixtionis, quia tota suavissima est, *Gaudium & lætitiæ obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus*. Job. 28. 12. Ibid. 30. Exod. 31. Matth. 11. Rom. 5. Rom. 1. 1. Cor. 13. Ibid. Ibid. 35.

Ter.

Exod. 33. Tertio in patre notatur omnium bonorum sufficiens & plena perfectio, cum dicitur: *Et sufficit nobis.* Vere sufficit, quia in paterna visione omnia bona habentur. Unde cum Moyses faciem Dei sibi peteret ostendi, Dominus ei respondit: *Ego ostendam tibi omne bonum.* Ex quo colligitur, quod ex paterna visione omne bonum habeatur. Omne autem bonum tria importat, scilicet omnium bonorum congregationem, & possessionem. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Omnium congregatorum fruitio- nem: *Revertetur Jacob, & quiescet: & cunctis affluet bonis.* Fructuum continua- tionem: *Videas bona Jerusalem omnibus diebus vite tue.* Stabilita sunt bona illius in Domino, &c.

Bonum om- ne 3. impor- tat.

Sap. 7.

Iere. 30.

Psal. 127.

Eccl. 31.

SERMO II.

De triplici ejus praconio.

Joan. 14. **P**hilippe qui videt me, videt & patrem meum. Ceteris Apostolis tacentibus, & patrem sibi ostendi petere non au- dentibus, Philippus sumpta fiducia pe- tit dicens: *Domine, ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Christus autem verbum propositum sibi respondit. De isto autem Philippo tria praconia reperiuntur, quæ sunt maxima.

Sanctitatis perfecta 3. signa.

Joan. 1.

Ibid. 3.

Eccl. 8.

Isai. 50.

Primum est, quia fuit multæ sanctitatis. Sunt enim tria signa perfectæ sanctitatis; scilicet divinæ inspirationi perfecte obedire & velociter & tempestive pœnitentiam inchoare, & dona recepta aliis communicare. Sic & ipse Philippus divinæ inspirationi & voca- tioni velociter obedivit. Nam quando Chri- stus dixit ei, *sequere me*, protinus est secu- tus. Et istud non processit ex levitate, sei- licet cordis, sed ex beneficio gratiæ superio- ris: *Spiritus ubi vult spirat.* Et virtute doctrinæ exteriori: *Sermo illius potestate plenus est.* Et ex bona dispositione hominis interioris: *Dominus Deus aperuit mihi au- res, ego autem non contradico.*

Secundo tempestive pœnitentiam inchoa- vit, fuit enim unus de primis Apostolis, qui ad Christum sunt conversi. Primo namque vocatus est Andreas, secundo Petrus, tertio Philippus. De isto triplici funiculo dicitur: *Erat autem Philippus a Bethsaida civitate Andreæ, & Petri.* Bethsaida interpretatur domus venatorum. De illa enim domo pro- cesserunt isti tres animarum venatores. Pe- trus autem interpretatur agnoscens, Andreas ipse virilis interpretatur, Philippus vero os lampadis, quia venator Dei debet habere di- vinam scientiam & magnanimam vitam & lu- cidam doctrinam.

Apoc. 12. Eccl. 20. 31.

Tertio dona recepta Nathanaeli commu- nicavit. *Qui audit dicat veni, &c. Sa- pientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ*

utilitas in utrisque? Qui abscondit frumen- ta maledicetur in populis. Ex quibus verbis habetur, quod Prælatus debet communicare subditis & sapientiam per eruditionem, & thesaurum bonorum operum per exempli ex- hibitionem, & frumentum rerum tempora- lium per subministrationem.

Secundo fuit multæ reverentiæ, & digni- tatis, quod in quatuor apparet. *Quadruplex ejus officium*

Ipse enim primo fuit ostiarius Christi. Nam Gentiles quidam venerunt ad eum di- centes: *Domine volumus Jesum videre.* Ex quo bene patet, quod in curia Christi erat portarius constitutus. *Filios Idithun, qui interpretatur transiliens, fecit esse portarios:* Et significat beatum Petrum & beatum Phi- lippum. Ille enim omnem intellectum an- gelicum & humanum transiliit, quando di- xit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Iste au- tem petiit, scilicet quod omnem intellectum transcendit, cum dixit: *Domine ostende no- bis patrem, &c.* Unum ergo, scilicet Phi- lippum, fecit portarium in sua curia terre- stri. Alium, scilicet Petrum, fecit porta- rium in sua curia cælesti.

Secundo fuit mediator Dei, & populi. Ipse enim & Andreas fuerunt mediatores in- ter Christum, & Gentiles, ut eum viderent & agnoscerent, *ierunt portarii scilicet Phi- lippus, & Andreas, & annuntiaverunt in palatio Regis intrinsecus.*

Tertio fuit Advocatus cætus Apostolici. Audierunt enim Apostoli a Christo, quod ascensurus erat in cælum, & quod missurus erat eis Spiritum sanctum, & de his nihil di- cebant. Audierunt quoque quod patrem vi- derent, & de hoc plurimum mirabantur, nullus tamen interrogare ausus est. Phila- pus autem tanquam omnium Advocatus pe- tiit, dicens, *Domine ostende nobis patrem, &c.* Si ergo ipse fuit Advocatus Judicibus sæculi, & Principibus cæli, credendum est quod modo sit Advocatus pro peccatoribus mundi.

Quarto fuit Procurator totius collegii. De turba enim pascenda Christus cum nullo contulit, nisi cum Philippo dicens: *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Ex quo videtur, quod in Collegio Christi dispensa- tor erat; *Quis putas est fidelis dispensator & prudens?* Ipse enim fuit fidelis, quia bona Domini sui fideliter custodivit. Fuit dispensator, quia ea sibi non retinuit, sed populo distribuit. Fuit prudens, quia bona Domini sui augere scivit.

Tertio fuit cum Christo magnæ familiari- tatis, cujus triplex est signum. *Ejus familia- ritatis signa*

Primum quia fiducialiter grandia postula- vit. Signum magnæ familiaritatis fuit, quan- do

do Joannes a Christo petivit sibi revelari proditorem suum: signum majoris familiaritatis fuit, quando scilicet Petrus, Jacobus, & Joannes petierunt a Christo sibi revelari adventum suum. *Dic nobis quando hæc erunt, &c.* Signum autem maximæ familiaritatis fuit, quando Philippus a Christo petiit sibi revelari patrem suum.

Secundum signum est, quando Christus sibi secreta revelavit dicens: *Philippe, qui videt me, videt & patrem. In animas sanctas se transfert, amicos Dei & Prophetas constituit.* In animam sanctam Philippi se transtulit, quando sibi gratiam infudit. Amicum eum constituit, scilicet quando ei secreta sua revelavit. Ac Prophetam constituit,

quando filiabus suis spiritum prophetiæ dedit.

Tertium signum est, quia in eadem cathedra, id est in cruce, eum sedere fecit. *Homo quem honorare cupit Rex debet imponi super equum, qui de sella regis est.* Cæteri Apostoli sederunt in equo Christi, qui per passionem triumphaverunt. Illi autem sederunt in equo Christi, & in eadem sella Christi, qui crucifixi fuere, sicut Philippus, qui secundum Isidorum fuit crucifixus, *David sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres.* Tres namque sedentes in cathedra Crucis fuerunt Petrus, Andreas, & Philippus. Sed Christus sapientissimus fuit, quia per Crucem Diabolum superavit.

DE INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

SERMO I.

Quomodo fuit per multa signa ostensa Crux, & de ejus virtuosa operatione.

Exod. 15.

O Stendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Cum populus Israel præ nimia amaritudine aquam bibere non posset, Dominus Moyse signum ostendit, quod aquas amaras dulcoravit. Isidor. Ergo lignum significat Crucem, quam Deus S. Helenæ ostendit, quod lignum aquas tribulationum in Constantino dulcoravit.

Crux per multa signa fuit ostensa.

Primo ergo ponitur Crucis miraculosa ostensio, cum dicitur: *ostendit ei lignum.* Secundo ponitur ostensæ Crucis virtuosa operatio, cum dicitur, *quod cum misisset in aquas, &c.* Fuit autem ostensa per multa signa. Quorum quædam fuerunt ante inventionem: quædam in inventionem: quædam vero post ipsam inventionem. Ante inventionem tria signa fuerunt: unum, quia Angelus in cælo ipsam ostendit Constantino: aliud quia mirabilis claritas ipsam circumfulsit: tertium, quia literis victoriæ inscripta fuit, scilicet: in hoc signo vinces. Ex his significatur triplex virtus Crucis.

Col. 1.

Prima est, quia Angelos reparavit: quod significatur per hoc quod Angelus in cælo eam tam reverenter ostendit, *Pacificans per*

sanguinem Crucis ejus sive quæ in terris, id est, homines, sive quæ in cælis sunt, id est, Angelos. Et in hoc fallit regula illa, quæ dicit, quod positis duobus extremis, ponitur & medium. Ecce enim Christus pacificavit cælum Angelorum cum terra hominum, & tamen non pacificavit aerem demonum.

Secunda virtus est, quod mundum tenebrosum illuminavit. Quod significatur per hoc quod cum splendore apparuit. *Vidi alium Angelum &c. amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat sicut sol.* Iste Angelus fuit Christus, qui est amictus nube, id est humana carne, qui fuit insignitus iride, id est, Cruce; quæ est signum reconciliationis: *Ponam arcum meum in nubibus, &c.* Qui tanquam iris habuit colorem rubeum per sanguinis effusionem; aquæum per aquæ lateris emanationem, viridem ex livorum impressione. Fuit etiam instar salis lucidus, quia per Crucem tenebras expulit, & mundum illuminavit.

Tertia virtus est, quia diabolum vicit, & infernum expoliavit, quod significatur per literas victoriæ. *Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui.* Infernus subter est locus damnatorum: & iste fuit conturbatus. Infernus vero superior, est limbus Patrum, iste fuit lætificatus. Infernus quasi medius, est purgatorium, & iste infernus fuit confortatus.

Secundo fuerunt quædam signa in inventionem, per quæ ipsa Crux fuit inventa: scilicet-

SERMO II.

licet devota oratio, terræ motio, & odoris emanatio. Per quæ significatur, quod virtus Crucis per tria obtinetur. Primo per instantiam orationum. Unde dicitur, quod cum Moyses ad Deum clamasset, & orasset, Deus sibi lignum ostendit. *Qui mane vigilant ad me, invenient me.* Secundo per contemptum terrenorum, ut scilicet aspectus terrenorum, qui erat sursum in ratione moveatur, & descendat in sensualitatem: & sic fiat quidam terræmotus spiritualis, postea fiat tranquillitas mentis, quando cælum, id est, cælestia erunt sursum in ratiocinatione; & terra, id est, terrena, erunt deorsum in sensualitate. *Cælum sursum, & terra deorsum.* Tertio per fragrantiam virtutum, & desideriorum. Sponsus enim trahitur ab odore puritatis. *Lectulus noster floridus.* Humilitatis: *Cum esset rex in accubitu suo, &c.* Et sanctæ operationis: *Vineæ flores dederunt odorem suum.*

Tertio fuerunt quædam signa post inventionem. Manifestum enim est ipsam veram esse Crucem per tria signa, utpote per infirmi sanationem, per mortui resurrectionem, & per tituli inscriptionem. Per quæ significatur, quod homo per Crucem est a morte peccati resuscitatus. *Et vos cum mortui essetis in delictis, &c.* Ab infirmitate, quæ scilicet debilis erat ad bonum, est sanatus & fortificatus. *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Et quod in Dei militem est adscriptus: *Scribam super illum nomen Dei mei, &c.* In horum significationem, in passione Christi fuerunt quidam resuscitati, quia multa corpora Sanctorum, quæ dormierant surrexerunt: Et quidam ab infirmitate sanati sunt, sicut Longinus: quidam cælesti militiæ ascripti, sicut latro a dextris positus.

Secundo notatur Crucis virtuosa operatio, cum dicitur; *cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt.* Aquæ amaræ significant amaritudinem tribulationum. *Salvum me fac Deus quoniam intraverunt, &c.* Multitudinem populorum. *Aquæ quas vidisti, populi sunt & gentes.* Aëstus fortium desideriorum. *Aqua frigida animæ sitienti.* Aquæ ergo tribulationum erant ex parte Constantini, aquæ populorum ex parte Maxentii, aquæ desideriorum ex parte Helenæ Imperatricis; sed per lignum Crucis in Constantino dulcoratæ sunt aquæ tribulationum per hostis superationem. *Fac mecum signum in bonum, &c.* Aquæ populorum dulcoratæ sunt per pacificationem, & conversionem: hoc significatum est in virga, quæ de petra aquam produxit: quia Christus, virtute Crucis, de duritia aquam protulit gratiarum. Aquæ desideriorum dulcoratæ sunt in Helena per ligni Crucis inventionem. *Lignum vitæ est desiderium veniens. Desiderium si compleatur, delectat animam, &c.*

Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, &c. Istud est lignum sanctæ Crucis, de quo tria dicuntur, scilicet, quod sit plantatum, quod sit juxta aquas complantatum, & quod sit fructiferum. Fuit autem plantatum in triplici loco.

Primo in terrestri Paradiso secundum aliquarum Historiarum narrationem, quod satis conveniens fuit. Primum enim lignum fuit homini causa mortis, divinæ offensionis & suæ electionis. Conveniens ergo fuit, ut per lignum Crucis transiret de morte ad vitam. *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, Apoc. 2. &c.* De offensa reciperetur in gratiam. Hæc enim est illa virga, quæ Esther invenire fecit gratiam Assueri. De exilio tanquam per navem revocaretur ad patriam. *Transseuntes mare per ratem liberati sunt. Sap. 14.*

Secundo fuit plantatum in Libano. Libanus namque mons est altus, & interpretatur candidus, & ibi nascitur odoriferum thus: per quæ significatur quod lignum Crucis hominem humiliatum exaltavit. *Arripe illam, & exaltabit te. Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Et hominem denigratum dealbavit. Laverunt stolæ suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni. Hominem ex peccato foetido Deo reconciliavit. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, &c.*

Tertio fuit positum pro ponte in fluvio. In mari enim hujus mundi Deus homini tria adjutoria præparavit, scilicet navem baptismalis innocentiae. *In diebus Noe cum fabricaretur arca, &c.* Et infra, quod *vos nunc similis formæ salvos facit baptismus.* Secundo præparavit tabulam pœnitentiæ. Dicit enim Hieronymus, quod pœnitentia est secunda tabula post naufragium. *Nil erat aliud in arca, scilicet Ecclesiæ, nisi duæ tabulæ, id est pœnitentia, quæ debet agi de commissis & de omissis; sed quia sæpe agitur male, & frangitur navis baptismalis innocentiae, & multi etiam perdunt tabulam pœnitentiæ, ideo præparavit pontem Crucis suæ. In quo ponte, seu in qua Cruce, extendit corpus pro tabula, quod quidem corpus figi voluit firmitate clavorum, ut pilam congeriei lapidum, id est, diversorum suppliciorum.*

Secundo dicitur de isto ligno, quod secus aquas fuit plantatum. Et hoc vel secus aquas sacramentales; quia fuit aquis salvatoris irrigatum: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Vel secus aquas spirituales, quia lachrymis compassionis sæpius est irrigandum, & debet irrigari: *Super mortuum, scilicet Christum plora, deficit enim*

enim lux ejus. Vel secus aquas materiales, quia in probatica piscina fuit inventa. Dicitur autem probatica a probation, quod est ovis, quia ibi hostiæ lavabantur: piscina autem dicebatur a pisce. Convenienter igitur lignum Crucis ibi fuit inventum, ad significandum, quod immolanda erat vera ovis in Sacrificium: *Sicut ovis ad occisionem ducitur.* Ibi etiam erant lavandæ animæ nostræ a sordibus, scilicet vitiorum. *Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Ibi assandus erat Christus verus piscis ignibus passionum, *igne me examinasti, &c.*

Isai. 53.

Apoc. 1.

Psal. 16.

Tertio istud lignum fuit fructiferum, nam in monte Calvariæ plantatum & fixum fuit, & ibi multiplicem fructum fecit, de quo dicitur: *Figam illum paxillum in loco fideli, &c. & suspendent super eum omnem gloriam domus patris ejus vasorum diversa genera. Omne vas parvulum a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum.* Fructus autem istius ligni sic plantati, & sic fixi sunt isti, quia per ipsum lignum sunt Angeli reparati, & ideo dicitur: *Suspendam super eum omnem gloriam domus patris ejus; & per ipsum homines sunt salvati:* Sed hominum salvandorum quidam sunt prælati, vino doctrinæ alios inebriantes, isti sunt vasa craterarum: Alii sunt subditi activi humilitatem sectantes, isti sunt vasa parvula: Alii sunt contemplativi dulcem sonum Deo reddentes, isti sunt vasa musicorum. Et quia

Crucis fructus.

Crux assimilatur cedro & olivæ: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano &c. & quasi oliva speciosa in campis;* ideo fructus ejus fuit instar cedri & olivæ. Nam poma cedri in aliqua sui parte sunt dulcia, & in aliqua parte sunt acetosa, & in aliqua parte inter dulce & acetosum media, quia in Christo tres fuerunt substantiæ, scilicet divinitas dulcissima, caro in passione amaritudine plena; & anima plena dolore, in quantum natura sua a divina relinquebatur; & plena dulcedine in quantum fruebatur. Fuit etiam iste fructus instar olivæ, quod primo est viridis, deinde subrubeus, ultimo niger. Sic Christus primo fuit viridis per virtutum fulgorem: *Si in viridi ligno hæc faciunt, &c.* Postea fuit rubeus per sanguinis effusionem: *Dilectus meus candidus & rubicundus;* ultimo fuit niger morte: *In Taphnis nigrescet dies.* Taphnis interpretatur consummatio. Christus igitur quando dixit, *consummatum est,* totus est niger effectus.

Isai. 22.

Crucis fructus.

Eccl. 24.

Luc. 13.

Cant. 5.

Ezech. 30.

Joan. 19.

ribus terræ revelavit. In verbis præmissis primo ponitur ligni Crucis commendatio, cum dicitur. *Omne lignum pulchrum visu, &c.* Secundo ipsius ligni Crucis commendatæ revelatio cum dicitur, *produxit de humo.*

Circa primum notandum, quod in Paradiso terrestri erat triplex differentia ligni. Lignum commune, vitæ, & scientiæ.

De primo autem ligno tria dicuntur, scilicet quod erat diversum, erat pulchrum visu, & quod erat ad vespendum suave. Erat quidem diversum, ut tolleretur fastidium: pulchrum ut alliceret visum: & suave, ut attraheret gustum. Per istud ergo lignum commune, lignum sanctæ Crucis significatur. Primo quia fuit diversum, id est ex diversis lignis factum. Ibi enim fuit cedrus, cypressus, palma, & oliva: per quæ significatur quadruplex efficacia sanctæ Crucis. Prima est, quia malas cogitationes fugat, quod significatur in cedro quæ fugat serpentes. Secunda est, quia constantiam præstat, quod significatur in cypresso, quæ nullius venti impulsu constantiam amittit. Tertia est, quia de hoste triumphat: quod significatur in palma. Quarta est, quia amaritudinem pœnitentiæ dulcorat: quod significatur in oliva. In his enim quatuor casibus signo Crucis nos munire consuevimus.

Crux per triplex lignum significata.

Crucis efficacia quadruplex.

Unde cum aliqua mala cogitatio se ingerit nos munire debemus signo Crucis: vel cum aliquod periculum subito insurgit, vel cum aliquod phantasma se objicit, vel cum aliquis dolor nos arripit.

Secundo istud lignum Crucis est pulchrum visu; fuit enim ipsa Crux pulchra in passione, quia Christi sanguine rubricata. Pulchra in mundo, quia ab Imperatoribus honorata. Augustin. Crux a suppliciis latronum, transit ad frontes Imperatorum. Et pulchra in cælo, quia literis aureis insignita, sicut Constantino ostensa fuit. Et pulchra erit in judicio, quia secundum Chrysost. super solis radios illustrata.

Tertio illud lignum erat ad vespendum suave. Delectat enim memoriam ad recordationem: *Memor fui Dei & delectatus sum.* Psal. 76. Rationem ad considerationem: *Respice in faciem Christi tui.* Psal. 83. Voluntatem ad delectationem: *fructus ejus dulcis gutturi meo.* Cant. 2.

Secundo significatur per lignum vitæ. Erat enim quadruplex mors, scilicet naturæ, culpæ, gehennæ, & gratiæ. Crux igitur dicitur lignum vitæ, quia destruxit mortem naturæ per resurrectionem. *Per hominem mors; & per hominem resurrectio mortuorum.* 1. Cor. 15. Mortem culpæ per peccati deletionem, *& vos cum mortui essetis in delictis, &c.* Col. 2. Mor.

SERMO III.

De Crucis commendatione, atque revelatione.

Gen. 2.

Produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, &c. Deus lignum sanctæ Crucis de humo produxit, quando ipsum de profundis visce-

Osee. 13.
Col. 2.

Mortem gehennæ per inferni spoliationem. *Ero mors tua, o mors, &c.* Fecit autem mortem gratiæ per justificationem. *Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis?*

Tertio significatur per lignum scientiæ boni & mali. Crux enim fuit scientia boni & mali Christo, & homini. Christo, quia sibi expertus est malum pœnalis angustiae, & bonum gloriosæ victoriæ. Secundo, quia per Crucem didicit, quid sit inter bonum quod nobis contulit, & malum quod a nobis abstulit. Fuit etiam homini scientia boni & mali. Primo per crucem homo didicit, quid sit bonum doni, malum delicti, sicut Apostolus *Rom. 5.* Secundo, quia per crucem cognovit, quid sit inter bonum, quod deseruit, & malum quod incurrit.

Secundo ponitur ipsius crucis de terra manifestatio cum dicitur: *Produxit de humo.* Ipsa namque crux non erat in humo abscondenda sed fodienda, & manifestanda. Primo, quia in ipsa fuit pecunia nostræ redemptionis; portavit enim sacculum ista pecunia plenum. *Sacculum pecuniæ secum tulit.* Secundo ipsa fuit thesaurus nostræ ditationis. *Non corruptilibus auro, vel argento redempti estis.* Tertio, quia in ipsa emanavit fons nostræ regenerationis; *baurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris.* Debit igitur ipsa sancta crux fodi, & manifestari; quia in ipsa fuit pecunia, qua sumus redempti; & thesaurus, quo sumus ditati. De his enim duobus dicitur: *Si quæsieris eam, quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, &c.* Tertio, quia de ea processit aqua regenerationis, qua sumus abluti. *Facite alveum torrentis hujus fossas & fossas &c.* id est, vulnera, & *alveus iste replebitur aquis.*

SERMO IV.

Pretiosa, gaudiosa, & fructuosa existit.

Job. 3.

Quasi effodientes thesaurum gaudent vehementer, cum invenerint sepulchrum. Sancta Helena & cæteri Christiani, qui cum ipsa erant, fecerunt fodi crucem super omnem thesaurum pretiosorem; & vehementer sunt gavisi, quando ipsam invenire potuerunt.

In verbis igitur præmissis tria de sancta Cruce ostenduntur. Primo quam pretiosa sit, cum dicitur: *Quasi effodientes thesaurum.* Secundo quam gaudiosa sit, ibi cum dicitur, *gaudent vehementer.* Tertio quantum sit gloriosa, cum dicitur, *cum invenerint sepulchrum.* Crux Christi dicitur sepulchrum, quia in ea mortuus requievit; & *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

sic sepulchrum ejus fuit gloriosum. *Erit sepulchrum ejus gloriosum.* Est igitur Crux pretiosa, quia thesaurus Dei; Est gaudiosa, quia est redemptio generis humani: Est gloriosa, quia sepulchrum Christi: Et ideo non debuit occultari.

Primo, quia est pretiosa ratione sui, cuius pretiositas ex tribus apparet. Est enim uncta sanguine Dei, est Margarita Dei, est thesaurus Dei. Ista autem tria non sunt occultanda. Nec sanguis Dei: *Terra ne operias sanguinem meum, &c.* Nec Margarita Dei, quæ suis diligenter inquirenda: *Simile est regnum celorum homini negotiato-ri quærenti bonas margaritas.* Nec thesaurus Dei: *Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque.* Quia igitur sancta Crux fuit uncta sanguine Dei, & Margarita Dei, & thesaurus Dei non debuit occultari. De duobus primis dicitur: *No-lite sanctum, id est, Crucis lignum, sanguine unctum, dare canibus, id est, Judæis persequentibus, neque mittatis Margaritas vestras ante porcos, id est ante ipsos Judæos, sed ante Christianos.* De tertio dicitur: *Qui invenit illum invenit thesaurum.* Quia igitur sancta Crux fuit uncta sanguine Dei, dimissa est nobis in monumentum. *Erit quasi signum in manu tua, quasi monumentum ante oculos tuos.* Et quia est Margarita Dei, dimissa est nobis in ornamentum. *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui.* Quia enim est thesaurus Dei, est nobis dimissa in sustentamentum. *Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo just.* Crux enim quæ fuit habitaculum & mansio just, id est, Christi, est thesaurus nostræ sustentationis, & est oleum divinæ miserationis.

Secundo non debet occultari, quia est gaudiosa respectu nostri. Sic gaudebat Apostolus, qui dicebat: *Mibi autem absit gloriari; nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, in quo est salus, vita & resurrectio, &c.* Est autem Crux Christi nobis gaudiosa triplici ratione: & tribus de causis non debuit etiam abscondi, sed revelari. Primo quia est candelabrum nostræ illuminationis. Candelabrum enim Crucis est lignum, & lucerna in candelabro lucens est Christus in cruce pendens. Sicut autem lucerna non debet abscondi, nec candelabrum. *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, &c.* Sic nec Crux Christi debuit abscondi, sed in loco honorabili collocari. Secundo quia est vexillum nostræ triumphalis debellationis. Vexillum enim non est abscondendum, sed contra hostes elevandum. *Super montem caliginosum, id est Diabolum, levate signum.* Tela autem istius vexilli, id est, Crucis, fuit caro Christi, quia fuit picta rubeo

Gen. 28. rubeo colore sanguinis, & colore nigro livoris, & colore albo aquæ de latere emanantis. Tertio, quia fuit scala nostræ ascensionis. Scala autem non est abscondenda, sed erigenda. Ista est namque scala, de qua dicitur: *Vidit Jacob scalam stantem super terram, & cacumen ejus tangens cælum, &c.*

Gloriosa est triplici de causa.

1. Pet. 2.
Eccl. 20.
Isai. 6.

Tertio non erat occultanda, quia est gloriosa respectu Christi. Fuit autem gloriosa triplici de causa, propter quas non debuit occultari. Fuit enim virtus Christi, sapientia Christi, & cathedra Christi. Ista enim tria non sunt occultanda: De primo dicitur: *Virtutes ejus annuntietis, &c.* De secundo: *Sapientia absconsa, &c.* De tertio: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum, &c.*

Quia igitur est virtus Christi, dimissa est nobis in fulcimentum, per quod diabolum expellimus, & nos ab ipso defendimus. Nam quandoque ipsum expellimus, & nos ab ipso defendimus, per nomen Crucis. Chrysost. Demones sanctum nomen Crucis audientes in fugam resiliunt. Aliquando per signum Crucis. August. Signum Crucis a nobis expellit exterminatorem, si cor nostrum recipiet ip-

sum salvatorem. Aliquando per fidem Crucis August. Hostem visibilem vincis feriendo, & hostem invisibilem vincis credendo. Quia est sapientia Christi, dimissa est nobis sacramentum. *Loquimur Dei sapientiam in misterio, quæ abscondita est. Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus stultitiam, &c.* Quia est cathedra Christi, dimissa est nobis in documentum. Aug. Crux quæ fuit lignum Christi morientis, & cathedra fuit magistri docentis. Docuit autem nos de ipsa cathedra tres lectiones. Prima est, ut sequamur Christum. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat Crucem suam, & sequatur me.* Secunda lectio est, ut innocentem transeamus istum mundum. *In baculo meo transivi Jordanem istum, &c.* Tertia lectio est, ut juxta ipsius Crucis devotionem speremus præmium, hoc significatum est, ubi dicitur, quod datus est angelo calamus similis virgæ ad metiendum templum, & altare. Per templum enim significantur corpora Sanctorum, & per altare animæ ipsorum quæ virgæ calamo mensurantur, quia secundum devotionem Crucis mensurantur præmia æternæ retributionis.

2. Cor. 1.
Ibid. 1.

Lectiones 3.
docuit nos in
Cruce.
Matth. 16.

Gen. 31.

Apoc. 11.

DE SANCTO JOANNE ANTE PORTAM LATINAM.

SERMO I.

Quomodo triplex perpeffus est martyrium, & propter unumquodque, quæ fuerit privilegia adeptus.

Pfal. 22.

Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians, quam præclarus est. Quamvis sanctus Joannes Evangelista vitam non finierit per martyrium ferri, habuit tamen tria alia martyria, quæ notantur in verbis præmissis.

Primum est, quia fuit in exilium relegatus, quod notatur cum dicitur: *Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me.* In hac die enim fuit quadrupliciter tribulatus. Fuit enim graviter flagellatus, fuit ex derisione tonsuratus, fuit in ferventi olei dolio missus, & fuit exilio relegatus. Contra ista quatuor incommoda Chri-

stus mensam sibi præparavit in qua sibi quatuor fercula delitiosa paravit. Quia igitur graviter flagellatus, Christus sibi paravit omnium pœnarum evacuationem: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, &c.* Quia ex derisione tonsuratus, paravit sibi coronæ cælestis decorationem: *Esto fidelis usque ad mortem, dabo tibi coronam vitæ.* Quia fuit in oleo ferventi assatus, paravit sibi in fluvio Paradisi refrigerationem: *Agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* Quia fuit exilio relegatus, paravit sibi cælestis civitatis perpetuam habitationem. De qua ipse dicit: *Et ego Joannes vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo, &c.*

Apoc. 7.

Ibid. 2.

Ibid. 7.

Apoc. 11.

Secundum martyrium, quia fuit in ferventi olei dolio missus, quod notatur cum dicitur: *impinguasti in oleo caput meum.* Et dicit *impinguasti*, quia potius exivit impinguatus, quam adustus. Fuit autem unctus triplici oleo, scilicet materiali sicut hominibus dierna die, quando in dolio fuit missus.

Triplici fuit oleo unctus.

Fecit

Psal. 108.

Psal. 132.

1. Joan. 2.

Psal. 44.

Ecl. 38.
Notandum.

Apoc. 1.

Jer. 15.

Psal. 57.

Jere. 31.

Psal. 125.

Psal. 11.

Matth. 10.

Marc. ult.

Pœnalia ma-
la sunt bona
triplici de
causa.

Fecit autem Domitianus ipsum poni potius in oleo ferventi, quam in aqua bullienti; quia aqua bulliens penetrat exteriora & interiora; oleum vero fervens penetrat exteriora, interiora, & ossa, juxta illud: *Intravit sicut aqua in interiora ejus, & sicut oleum in ossibus ejus.* Secundo fuit unctus oleo sacramentali, quando scilicet fuit Asiæ in Patriarcham consecratus. *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, &c.* Unguentum enim Spiritus sancti fuit in Christi capite in plenitudinem, deinde descendit in barbam, id est in Apostolos, qui fuerunt cæteris magis viriles, deinde descendit in cæteros Doctores, & Prælatos, qui debent esse vestimentum Ecclesiæ, ipsam verbo & exemplo ornando. Deinde descendit in oram vestimenti, id est, in subditos. Tertio fuit unctus oleo spirituali, de quo dicitur: *Unctio ejus docet vos de omnibus.* Tam plene fuit inunctus, ut posset dici de eo illud: *Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.* Nec mirum, quia stetit prope, & juxta apothecam illius unguentarii, de quo dicitur: *Unguentarius faciet pigmenta,* scilicet suavitatis. Istud autem oleum lætitiæ habuit quadruplici ratione. Gaudere enim ipse potuit de secretorum cælestium revelatione. *Significavit Deus quæ oportet fieri cito, mittens per Angelum suum servo suo Joanni, &c. Factum est mihi verbum tuum in gaudium & in lætitiæ cordis mei.* Secundo de justa vindicta tyranni, id est, Domitiani, *lætabitur justus cum viderit vindictam, & lavabit manus suas in sanguine peccatoris.* Tertio de honorabili revocatione, *convertam luctum eorum in gaudium, &c.* Quarto de suæ dilectæ, scilicet Druſianæ resurrectione facta, pro qua omnes gavisi fuerunt, & Deum laudaverunt. *Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione.*

Tertium martyrium est, quia fuit veneno potatus, quod notatur cum dicitur: *Calix meus inebrians, quam præclarus est.* Bibit Christus duplicem calicem, scilicet sanguineum, & myrrharum: Unum, scilicet sanguineum communicavit Jacobo, qui sanguinem suum fudit. Alium Joanni, qui amarum venenum bibit. Et sic impletum est illud: *Calicem quidem meum bibetis.* Et dicitur iste calix inebrians & præclarus, quia ipsum venenum cum desiderio, & aviditate multa bibit. Præclarus autem dicitur, quia tria præclara miracula inde contigerunt. Unum quia sancto Joanni nullam læsionem intulit. *Si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.* Secundum quia duos homines ex illo veneno mortuos suscitavit. Tertium quia ex hoc multus populus gentilis conversus fuit. Et sic patet quomodo Deus ex malis sæpe multa bona elicit, &c. Et ideo ipsa mala pœnalia non sunt semper mala, quia inde eliciuntur multa bona. Patet etiam *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

quod sint bona triplici de causa. Primo quia sunt a summo bono, a quo non potest procedere nisi bonum. *Ego Dominus pacem faciens, & creans malum.* Fuerunt in summo bono, id est in Christo. *A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Et ducunt ad summum bonum: *In funiculis Adam traham eos.* *Isai. 45. Ibid. 1. Osee. 12.*

SERMO. II.

De tribus ejus privilegiis.

Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui & recubuit in cœna supra pectus ejus, & dixit: *Domine, quis est qui tradet te?* Quamvis beatus Joannes multa bona habuerit privilegia, in verbis tamen præmissis tria de ipsius privilegiis exprimuntur.

Primum est quia fuit amicus Christi cum dicitur, *quem diligebat Jesus.* Dicitur autem ipsum dilexisse plus quam cæteros, quia majora signa dilectionis sibi ostendit. Et quamvis multa fuerunt dilectionis signa ad ipsum, præcipuum tamen fuit, quia matrem suam sibi recommendavit. Ex quo quatuor magnas prærogativas promeruit. Una est, quia factus Gabrielis Archangeli socius. Petrus Damianus: Joannes Archangelo Gabrieli ad custodiam Matris Dei socius est datus, ut & ille integram virginem invisibiliter custodiret & iste forinsecus fragilitati femineæ obedientiæ suæ ministerium exhiberet. Secunda est, quia factus est Dei thesaurarius, in quantum scilicet thesaurum Dei sollicitè custodivit; *sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.* Tertia est, quia factus est Christo magis vicinus. Petrus Damianus. Quanto Joannes familiarior cum matre verbi conversatur, tanto vicinior verbo invenitur. Quarta est, quod factus est quodam modo Christi frater adoptivus. Petrus Damianus: Quoniam ab ipsa veritate Joannes Mariæ dictus est filius, quadam speciali gratia frater est Salvatoris. *Ejus prærogative.*

Secundum privilegium est, quia cubicularius camerarius est Jesu Christi cum dicitur, *qui recubuit supra pectus Domini.* *A mantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur.* Pectus autem Christi est fons Dei, celarium Paradisi, est mensa Angeli, est thalamus beatorum, est gazophylacium omnium thesaurorum, quia sic dicitur: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* In quantum igitur Joannes supra pectus Christi recubuit, ista quinque habere meruit. Primo namque posuit os suum ad fontem Dei, a quo hausit aquam sapientiæ salutaris: *Aqua sapientiæ salutaris potabit illum.* Secundo intravit cellarium Paradisi, in quo bibit vinum. *Deut. 32. Col. 2. Eccl. 15.*

Cant. 2. vinum divini amoris: *Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinavit in me charitatem.* In tantum autem bibit, quod quodammodo ebrius factus fuit. Sicut enim **Prov. 23.** ebrius non sentit verbera, juxta illud *verberaverunt me, sed non dolui*; sic & iste non videbatur sentire supplicia. Unde dicit Dionys. in epistola quam sibi scripsit: Non enim ita versus sum in infamiam, quod putem vos aliquid pati ad corporum passiones, sed solum ipsas sentire credo. Tertio sedit ad mensam Angeli, in qua comedit panem vitæ cælestis: *Cibabit illum pane vitæ, & intellectus.* Et licet panis mutetur in comedentem, Joannes tamen comedendo panem vitæ, totus mutatus est in vitam. De hoc ita dicit Dionys. ubi supra. Aliquos videmus cum Deo de Deo factos, quoniam veritatis existentes amatores, ab effectu quidem recedunt materialium, & ex præsentia incipiunt futurum, ut decet Angelos in medio hominum conversari. Quarto introivit in thalamum beatorum, in quo indutus est stola gloriæ, *Stolam gloriæ induit eum.* Quæ stola fuit candida per virginitatem, & purpurea per charitatem. Quinto ingressus est in Gazophylacium thesaurorum, a quo traxit thesaurum sapientiæ. Petrus Damianus, Joannes eminentem divinæ gratiæ scientiam ex illo cælesti Gazophylacio, in quo sunt omnes

thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi, traxit.

Tertium privilegium est, quia fuit secretarius Christi, quod notatur in hoc quod dixit scilicet: *Domine, quis est qui tradet te?* Quando enim omnes dolebant, timebant, & dubitabant, solus Joannes ad Christum accessit, & eum interrogavit: *Amicus in domo meisticis tuis fiducialiter aget.* Christus etiam sua secreta, & profunda sibi revelavit: quando suam cum Patre æternitatem & coæqualitatem sibi ostendit. Ista autem tam profunda mysteria didicit in quadruplici schola. *Mysteria didicit in quadruplici schola.* Prima est schola Angelica. *Significavit Deus, quæ oportet fieri cito, loquens per Angelum suum servo suo Joanni, &c.* Secundo est schola virginea, quia enim fuit custos virgini deputatus, ab ipsa est plurima edoctus: *Obviabit illi quasi mater honorificata.* Tertia est schola beatæ Trinitatis, ad quam volavit quando Verbum in principio esse vidit. *Aquila grandis magnarum alarum venit ad Libanum,* id est, ad altitudinem Trinitatis, *& tulit medullam cedri,* id est, mysterium Verbi incarnati. Quarta est schola Dominici pectoris, unde cantatur: Fluenta Evangelii de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit.

IN DIEBUS ROGATIONUM.

SERMO I.

*Exemplo pro invicem orare instruimur,
& orationis utilitas innuatur.*

Jacob. 5.

Orate pro invicem, ut salvemini; multum enim valet deprecatio justis assidua. Elias homo erat, &c. Volens Ecclesia fideles inducere ad orandum, illo tempore verba sancti Jacobi assumit, in quibus tria facit.

Primo namque ad orandum pro invicem nos inducit, cum dicit: *Orate pro invicem ut salvemini.* Libenter enim pro aliis quilibet orare debet, quia sicut dicit Chrysost. super Marth. pro se orare naturæ est, pro altero autem gratiæ est. Pro se orare necessitas cogit, pro alio autem orare charitas fraternitatis hortatur. Dulcior autem est ante Deum oratio, non quam necessitas rei transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat. Oportet namque, ut ille pro quo oratur, quatuor in se habeat, sicut dicit

Dionysius in lib. de cælesti hierarchia 13. cap. Primum est fervens desiderium rei habendæ, quia oportet quod illud ferventer desideret & affectet, &c. Secundum est status gratiæ, quia oportet quod sit in statu gratiæ pœnitentiæ. Tertium est recognitio infirmitatis propriæ. Oportet enim quod recognoscat, quod illud per se obtinere non valeat. Quartum est petitio rei dignæ: quia oportet quod ea petat, quæ Deum dare deceat, & ipsi accipere expediat.

Secundo utilitatem orationis ostendit, cum dicit, *multum namque valet deprecatio justis, &c.* ubi tria ponit, scilicet, quod oratio multum valet, cum dicit: *Multum enim valet, &c.* Secundo cujus oratio valet: quia *justis.* Tertio qualis oratio valeat: quia *assidua.* Quod autem oratio multum valet, dicit Gregor. Magna enim virtus orationis, quia fusa in terra, in cælo operatur. Ad hoc autem, quod in cælos ascendat, & ibi operetur, oportet quod habeat quatuor alas. Prima est profunda humiliatio. *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, &c.* Secunda est devota lachrymatio. *Lachry-*

Eccl. 6.

Apoc. 1.

Eccl. 15.

Ezech. 17.

Ala orationis 4.

Eccl. 35.

SERMO II.

Litaniæ quare fiunt isto tempore, & quare etiam in tempestatibus campanæ pulsantur.

Petite & accipietis. Quamvis omni tempore sit orandum, præcipue tamen his diebus quibus Ecclesia solemnes instituit Litanias. De quibus Litanis tria videnda sunt.

Primo quare fiunt; nam fiunt ad removendum malum culpæ, & malum pænæ propter adipiscendum bonum gratiæ. Contra malum culpæ, institutæ sunt Litaniæ majores, quæ fiunt in festo sancti Marci. Et dicuntur majores, quia institutæ sunt a majore Episcopo, scilicet a beato Gregor. in majore loco, scilicet Romæ, quæ est caput mundi, & pro majore morbo. In Romanis enim tunc quatuor vitia abundabant, scilicet avaritia, gula, luxuria, & superbia. Et ideo Deus eis quatuor pestilentias misit. Nam contra avaritiam eis misit aquarum abundantiam omnia terræ nascentia destruentem. Si emiserit aquas, destruent & subvertent terram. Contra luxuriam misit eis fœtorem horribilem aerem inficientem, & homines subito suffocantem: sicut olim Sodomitas pœna fœtenti punivit. Contra gulam misit in eos inflaturam in inguine subito extinguentem. Propter crapulam multi obierunt. Contra superbiam misit in eos sagittas acutas ab aere venientes. Sagittæ Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum.

Aliæ Litaniæ, quæ dicuntur minores, quæ fiunt tribus diebus ante Ascensionem, institutæ sunt contra quatuor mala pænæ. Tunc enim audiebantur nocturni sonitus, quibus & homines terrebantur. Sonitus terroris semper in auribus. Tunc fiebant terræmotus quibus domus destruebantur. Terræmotus magni erunt per loca. Tunc ignis descendebat de cælo, quo ædificia consumebantur. Ignis Dei cecidit de cælo, & c. Tunc discurrebant lupi a dæmonibus agitati, quibus homines devorabantur. Supervenit illa sæva bestiarum ira. Ex his manifeste patet, quomodo omnia elementa Dei injurias ulciscuntur. Nam aqua terræ nascentia subvertit. Terra suo motu terrorem incutit. Aer ex fœtore corrumpit. Ignis de cælo exurit. Istud autem in inferno melius declaratur. Tunc enim terra damnatos incarcerabit: aqua frigoribus purgabit: ignis ardoribus concremabit: & aer lumen denegabit.

Tertio institutæ sunt tam istæ quam illæ propter bona adipiscenda, scilicet temporale, & spirituale seu cæleste. Isti sunt tres panes quos ab amico Christo petere debemus, scilicet bonum temporale ad sustentationem,

Lachrymæ a maxilla ascendunt usque ad cælum, &c. Tertia est desiderii fervens devotio & intentio. Ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo. Quarta est bonorum operum exercitatio. Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, ego obtuli orationem tuam coram Deo. Secundo valet oratio, quando est justus. Est autem justus, qui dat Deo obedientiam, proximo misericordiam, & sibi sanctimoniam. Exaudit igitur Deus orationem illius, qui dat Deo obedientiam. August. Citius auditur oratio una obedientis, quam decem millia contemptoris. Et exaudit Deus orationem illius, qui dat proximo suo misericordiam: Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit, & liberabit ab omni malo. Exaudit etiam orationem illius, qui habet sanctimoniam, quia sicut dicitur: Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet Dominus, &c. Tercio oratio exauditur, quando est assidua. Assiduæ quidem orationis nuntium pro suo cursu ad Deum mittere debemus, quia & nos hostibus assidue circumdati sumus. De isto namque nuntio tria dicuntur in psalmo, scilicet quod dirigatur, quod appropinquet, & quod intret. Dirigitur autem per rectam intentionem, sicut sagittæ diriguntur ad signum: Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo. Appropinquat vero per jejunium: Avis enim nimis impinguata, volare non potest, unde dicitur: Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo. Intret autem per eleemosynam: Eleemosyna enim est ostiaria, & ideo oratio avari ostium claudit, oratio autem munifici aperit. In conspectu tuo oratio mea.

Tertio, salubre exemplum proponit, cum dicit: *Elias homo erat, &c.* Cum enim terra esset sterilis, Elias oravit, & cælum pluviam dedit, & terra fructificavit. Oratio autem terram animæ nostræ sic fructificare facit, quod illos tres panes producit, de quibus dicitur: *Amice commoda mihi tres panes, &c.* Amicus de via venit, quando animus de labore activæ vitæ ad otium contemplativæ recurrit. Et per importunitatem orationis impetrat tres panes, id est, trium virium refectionem, scilicet rationalis, concupiscibilis & irascibilis. Nam si tentatur quis spiritu voluptatis, quoad concupiscibilem, spirituurbationis, quoad irascibilem, petat tres panes, id est refectionem rationalis per divinam sapientiam, concupiscibilis per temperantiam, & irascibilis per tranquillitatem & patientiam.

Ibid.
Apoc. 8.
Tob. 12.
Justus quis.
Eccl. 29.
Psal. 65.
Psal. 140.
Psal. 118.
Psal. 87.

Luc. 11.

Litania quare majores, & minores dicuntur, & quare instituta.

Job. 12.

Eccl. 37.

Job. 6.

Job. 15.

Luc. 21.

Job. 1.

Sap. 16.

Luc. 11.

spirituale ad prægustationem cæleste ad plenam fruitionem. Ista sunt illa tria, quæ nobis Pater cælestis dat, scilicet panis, piscis & ovum, sicut inferius continetur. Per panem namque intelligitur bonum temporale nobis necessarium. Per lapidem intelligitur cor avari incompassibile, & durum. Deus ergo dat panem, scilicet temporalia ad sustentationem: Diabolus lapidem, id est cor durum ad incompassionem. Per piscem intelliguntur bona spiritualia, quæ animam in aquis tribulationum nutriunt. Per serpentem vero intelliguntur vitia, & peccata. Deus igitur dat piscem, id est, gratiam in tribulationibus animam conservantem: sed diabolus dat serpentem, id est maculam culpæ mortalis animam veneno inficientem. Per ovum vero intelligitur bonum cæleste. Ovum enim habet exterius corticem, intus dulcedinem. Cortex enim est ipsum cælum, quod tanquam faccus gloriam ejus occultat. Dulcedo autem consistit in duplici substantia, scilicet albuminis & vitelli, quia in Christo est humana natura tanquam albumen, quod in carnem convertitur; & natura divina tanquam vitellum, ex quo dulcedo gloriæ generatur. Et per scorpionem intelligitur pœna æterna. Dæmones enim modo blandiuntur per delectationem peccati, sed tunc pungent per acerbiteriam supplicii. Deus igitur dat ovum, id est, gloriam dulciter reficientem: Sed diabolus dat scorpionem, id est, pœnam æternaliter cruciantem.

Secundo videndum est, quare Litaniæ isto tempore magis fiant. Sciendum autem quod fiunt maxime propter duas causas. Prima ut teneri fructus terræ conserventur, quos dæmones isto tempore per tempestates de-

struere moliuntur: contra quos in Litaniis campanas pulsamus tanquam tubas Dei, & cruces deferimus tanquam vexilla Dei: Orationes, & Litanias proferimus tanquam jacula Dei quibus dæmones jaculantur. Cum istis ergo tribus armis dæmones expellimus, scilicet cum tubis, vexillis & jaculis. Secunda causa est, ut orationes nostræ Christo ascendente facilius audiantur. Tunc enim petitiones nostras debemus porrigere, quando Advocatus noster vadit ad curiam, qui scit petitiones nostras formare. *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.* Quando frater noster pergit ad confistorium, qui scit & potest nos juvare. Bernard. Puto quod spernere me non potest Christus, os de ossibus meis, & caro de carne mea. Quando Regis filius regnum suum suscipit, qui nos potest salvare. Solent enim regum filii dare munera, dum regna suscipiunt. Unde cantatur: *Et regnum in manu ejus*, id est, ad largiendum.

Arma contra demonem.

1. Joan. 2.

Tertio videndum est, quare non tantum in Litaniis, sed etiam quando tempestates fiunt, campanæ pulsantur. Ipsæ quidem campanæ sunt tubæ Dei, quibus dæmones deterrentur. *Sic clanget tuba in civitate, & populus non expavescet.* Sunt cymbala Dei, de quibus Deus laudatur, *Laudate Dominum in cymbalis bene sonantibus.* Sunt præcones de quibus populus convocatur. *Fac tibi duas tubas, quibus convocare possis multitudinem.* Campanæ autem successerunt in loco tubarum. Pulsantur etiam campanæ ut dæmones effugentur, ut Deus laudetur, & populus ut ad orandum inciteretur.

Campana quare pulsantur in tempestatibus.

Amos 3.

Psalm. 150.

Num. 10.

IN DIE ASCENSIONIS DOMINI.

SERMO I.

Quomodo Christus descendit, & quomodo ascendit, pulcherrime aperitur.

Ephes. 4.

Qui descendit ipse est & qui ascendit super omnes cælos. Quia humilitas est via ad gloriam; ideo Apostolus primo ostendit Christi humilem descensum cum dicit, *qui descendit.* Secundo ejus gloriosum ascensum cum subdit: *Ipsa est qui ascendit super omnes cælos.* Istum autem ascensum, & de-

scensum describit Ambrosius in lib. de Isaac dicens: Salto quodam Christus venit in hunc mundum. Apud Patrem erat, in Virginem venit, ex Virgine in præsepe transilivit, descendit in mundum, ascendit in crucem, descendit in tumulum, surrexit ex tumulo, ascendit ad cælum, & sedet ad dexteram Dei Patris. Ecce scala, quæ habet septem gradus, *Scala Christi.* per quam Christus humiliter descendit & gloriose ascendit.

Primus gradus est, quod de sinu Patris venit in Virginis uterum, & iste fuit gradus magnæ humilitatis, de quo dicitur: *Semet ipsum exinanivit, &c.* Ubi ponit Apostolus quæ-

Phil. 2.

Christi humi- quadruplicem Christi humilitatem. Una est
litas quadruplex: qua conformavit & similem se fecit servo; quando voluit legi subijci & circumcidi: ideo dicitur, *formam servi accipiens*. Secunda humilitas est qua contraxit parentelam cum servo, ideo subditur, *in similitudinem hominum factus*. Tertia humilitas est, qua induit habitum servi, ideo enim dicitur: *Et habitu inventus ut homo*. Quarta est, qua voluit mori pro servo, ideo subditur, *Factus obediens usque ad mortem*.

Luc. 2: Secundus gradus scalæ est quo de utero venit in præsepium, & iste gradus magnæ asperitatis est, quia lectum habuit durum & asperum; ubi tria fuerunt quæ asperitatem fecerunt, scilicet teneritas pueri; vilitas panni, & duritia præsepium. *Invenietis infantem, ecce puer quam delicatus, pannis involutum, ecce quam vilibus pannis fuit tectus, positum in præsepio, ecce quam durus fuit lectus.*

Matth. 8: Tertius gradus est, quo de præsepio venit in mundum; & iste fuit gradus magnæ paupertatis. Ipse enim fuit pauper in vita; in morte & post mortem. *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Ac si dicat: Nec habeo foveam sicut vulpes; id est sepulturam post mortem ad quiescendum: Nec habeo nidum sicut volucres; id est domum in vita ad habitandum: Nec habeo in morte; id est in cruce tabulam; sive cervical ad caput reclinandum.

Joan. 15: Quartus gradus est, quod de ipso mundo ascendit in patibulum; & iste fuit gradus magnæ charitatis. *Majorem hac dilectionem nemo habet; &c.* Ibi enim totus fuit igne amoris plenus; quod manifestatur per sanguineum colorem; per vestium denudationem; per sitis intensionem; per corporis ruborem & per sanguinis impetuosam emanationem.

Isai. 9: Quintus gradus est, quod descendit in tumulum, & iste fuit gradus magnæ pietatis. Magna namque fuit pietas visitare illos sanctos Patres qui erant desolati; & propter damnum; quia Dei visione erant privati; & propter umbrosam locum, quia erant in tenebris involuti; & propter consortium, quia dæmonibus erant vicini. Sed Christus eos fuit consolatus, quia suam faciem eis restituit; & ad locum lucidum eos deduxit; & socios Angelorum eos fecit. Propter ista omnia dicitur: *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam.*

Sextus gradus est, quo de tumulo in mundum rediit, & iste fuit gradus magnæ felicitatis. Leo Papa, Post passionem suam ruptis vinculis mortis; infirmitas in virtutem; mortalitas in æternitatem; contumelia transivit in gloriam.

Septimus gradus est, quo de ipso mundo ascendit in cælum; & iste fuit gradus magnæ

majestatis; ascendit enim cum jubilatione Angelica; *Ascendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ.* Ascendit invitatus voce paterna; *dixit Dominus Domino meo, se de a dextris meis. Revertere dilecte mi,* Ascendit virtute propria; *Gradiens in multitudinem fortitudinis suæ.* Ascendit cum nube lucida: *Nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Ascendit cum societate decora; scilicet cum Angelis & animabus: *Cum duabus turmis regredior.* Ideo Cantat Ecclesia: *Omnis pulchritudo Domini exaltata est super sydera* Et dicit, *Omnis pulchritudo*, quia exaltata est pulchritudo Deitatis; quia hodie ostendit suam potentiam: pulchritudo sui corporis; quia induit immortalitatem: pulchritudo animæ, quia induit impassibilitatem: pulchritudo Angelica, quia hodie recuperavit sui muneris integritatem: & pulchritudo humana; quia hodie animæ Sanctorum receperunt æternam felicitatem. In illa enim processione fuit quidquid pulchrum erat in cælo; scilicet Angeli: quidquid pulchrum in inferno; scilicet Patres de limbo educti: quidquid pulcherrimum in mundo; scilicet & Apostoli; & cæteri discipuli: & quidquid pulchrum super cælum, & mundum; scilicet Christus & beata Virgo Maria.

SERMO II.

Qualiter; quo; & unde; & propter quid ascendit Christus.

Psallete Deo; qui ascendit super cælum *Psal. 67.*
cæli ad orientem. *Ecce dabit voci suæ, vocem virtutis.* Propheta omnes ad gaudendum invitat, quando Christus ad cælos & in cælum ascendit; & cælestem januam aperuit.

In præmissis verbis quatuor sunt videnda. Primo namque qualiter Christus ascendit: quia cum jubilatione Angelica; quod notatur eum dicitur: *Psallete Deo qui ascendit.* Angeli enim cum multa jubilatione ipsum in cælum deduxerunt. Fit autem jubilatio, & sonus musicus, secundum August. tribus modis: aliquando voce; sicut in cantu; aliquando flatu; sicut in tuba; aliquando pulsū; sicut in cythara. Ut ergo ostendatur quod Angeli in Christi Ascensione habuerunt omnia genera musicorum; ideo aliquando dicitur, quod ibi fuit sonus; qui fit cum voce; *Jubilare Deo in voce exultationis.* Aliquando dicitur quod ibi fuit sonus; qui fit cum flatu; *ascendit Deus in júbilo, & Dominus in voce tubæ;* Aliquando dicitur quod fuit ibi sonus; qui fit cum pulsū: *Laudate eum in psalterio & cythara.* Similiter & nos pro sua ascensione ipsum laudare debemus voce; per gratiarum actiones. *Benedicentes Domino, exaltate eum quantum potestis, &c.* Flatu per cordis devotionem; *Cantantes & psal-*

Matth. 5. *psallentes in cordibus vestris Domino. Et pulsu per operationem; Videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.*

Bar. 3. *Secundo videndum est quo ascendit, quia supra cælorum alta, cum dicitur, Super cælum cæli, Christus namque descenderat infra omnes cælos, scilicet infra cælos materiales, quia in terra conversatus. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. Infra cælos rationales, quia infra homines factus: Ego autem sum vermis & non homo. Infra cælos intellectuales, quia infra Angelos minoratus: Minuisti eum paulo minus ab Angelis, &c. Infra cælum supersubstantiale, quia servili forma indutus: Cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, &c. Sed qui sic infra omnes cælos descendit, hodie super omnes cælos ascendit, scilicet super cælos materiales, quia in cælo empireo collocatus: A summo cælo egressio ejus, & occursum ejus usque ad summum ejus. Super cælos rationales, quia caput Ecclesiæ est constitutus: Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius. Super cælos intellectuales quia Angelorum Dominus est ordinatus: Constituens eum ad dexteram suam in cælestibus super omnem principatum, & potestatem. Usque ad cælum supersubstantiale, quia usque ad dexteram patris exaltatus, unde dicitur in symbolo Athanasii: Ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.*

Dextera Dei accipitur tripliciter. *Dextera autem Dei tripliciter accipitur. Dicitur enim dextera Dei æqualitas Dei, vel potentia bona Dei, vel virtus & potestas Dei. Christus autem est Deus noster, frater noster, & iudex noster. In quantum igitur est Deus noster sedet a dextris Dei, id est, in æqualitate Dei: dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis. In quantum vero est frater noster, id est, verus homo, sedet a dextris Dei, id est in potioribus bonis Dei, & potiori modo: Ecce video cælos apertos, &c. In quantum est Iudex noster sedet a dextris Dei, id est in potentia Dei. Nam dedit sibi potestatem omne iudicium faciendi. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.*

Tertio videndum est, unde ipse ascendit: quia ab orientali plaga cum dicitur, *ad orientem*. Ratio autem quare potius ad orientem quam occidentem ascendere voluit est, quia plaga orientalis erat odiosa ex eo, scilicet quod ibi ortum habuit prima prævaricatio. Erat maledicta, quia ibi ortum habuit prima maledictio Dei. Erat immunda, quia ibi ortum habuit prima sanguinis effusio. Sed Deus contra tria mala ibi fecit tria beneficia. Primum est, quia ab oriente Magos vocavit, ut quia erat odiosa propter primam prævaricationem, fieret gratiosa pro-

pter primam gentium vocationem. Secundum est, quia ab oriente in iudicium est venturus, ut quia ubi audita fuit prima Dei maledictio, ibi audiat benedictio, quia dicitur: *Venite benedicti Patris mei, &c.* Tertium est, quia ab oriente ascendit, ut quia erat immunda, per sacram ascensionem fieret munda. Erat quidem immunda terra per effusionem sanguinis innocentis, sed ipsam mundavit per asperersionem sui sanguinis. Erat immunda aqua per ablutionem hostiarum immolatarum idolis, sed eam mundavit per contactum suæ carnis mundissimæ. Erat immundus aer ex fumo incensorum, sed eum Christus mundavit per suum gloriosum ascensum.

Quarto videndum est propter quid ascendit, quia pro cælesti janua referenda, quod notatur cum dicitur: *Ecce dabit voci suæ vocem virtutis.* Illam scilicet vocem de qua dicitur: *Tollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, &c.* In magnis namque palatiis consueverunt esse tres ordines officiorum: Ideo Deus in palatio cæli tres posuit portas, prout significatum est Gen. 11. scilicet angelicam custodiam, quæ significabat inimicitiam inter Angelum & hominem, Romphæam bis acutam, quæ repræsentat divinam justitiam, quæ satisfactionem requirebat, & hominem in corpore & anima incidebat. Et ignis vehementiam, quæ significabat obligationem ad pœnam æternam. Sed in baptismo Christi remota est clausura, scilicet ignis vehementia. Aqua enim baptismatis extinguit omnem vim ignis infernalis, ideo cælum tunc fuit apertum. In passione vero ablata est secunda clausura, scilicet romphæa acuta, id est divina justitia: quia tunc sufficiens pretium solvit, & divinæ justitiæ satisfecit, ideo poterat dicere: *Aperite mihi portas justitiæ.* In ascensione vero ablata est tertia clausura, scilicet angelica custodia: quia Angelos hominibus reconciliavit, & utrosque secum in cælum deduxit. Et ideo tam homines, quam Angeli qui eum sequebantur clamabant dicentes: *Tollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: Et introibit Rex gloria.*

SERMO III.

Quomodo ascendit, quia patenter, sublimiter, & reverenter.

Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. In verbis præmissis ostenditur quod Christus tripliciter ascendit, patenter, sublimiter, & reverenter

Patenter cum dicitur: *Videntibus illis.* In Christo namque fuerunt quædam mysteria

steris, quæ fuerunt occulta, sicut resurrectio, quia nullus eam scivit nisi Christus; qualiter claustra inferni confregit, qualiter de monumento clauso exivit, nulli manifestum fuit. Quædam vero fuerunt ex parte occulta, & ex parte manifesta sicut natiuitas. Quod fuit in præsepio reclinatus, hoc fuit manifestum; sed quod fuit de spiritu sancto conceptus, & clauso utero natus, hoc fuit occultum. Quædam fuerunt manifesta sicut passio, & ascensio. Ejus namque resurrectio erat magnæ sublimitatis, & ideo voluit eam esse occultam. Ejus natiuitas fuit magnæ humilitatis, in quantum fuit pannis involutus, & in præsepio reclinatus: & quantum ad hoc voluit ipsam esse manifestam. Et fuit magnæ dignitatis in quantum fuit de Spiritu sancto conceptus, & quantum ad hoc voluit ipsam esse occultam. Passio autem Christi cedebat ad magnam infirmitatem & vilitatem, & ideo voluit eam esse manifestam. Ascensio autem cedebat ad patris honorem, & discipulorum consolationem, & ideo voluit eam esse manifestam. Ex quo patet quod Christus abscondebatur sua sublimia, & manifestabat sua infima: & ea quæ erant ad honorem Dei & ædificationem proximi. Sed nos e contrario facimus, quia nos nostra infima abscondimus, & nostra sublimia propalamus; de Dei honore, & populi ædificatione sæpe parum curamus. Per hoc ergo quod Christus videntibus discipulis ascendit, datur intelligi quod ante oculos cordis nostri ejus ascensionem semper habere debemus. Qui enim ipsam sæpe meditatur, divinam gratiam promeretur. Hoc significatum est, Cum Heliseus videret Heliam ascendentem, recepit duplicem spiritum, & pallium. Illi enim qui Christum ascendentem per fidem & devotionem conspiciunt, sæpe recipiunt spiritum duplicem id est ad duo, scilicet ad remissionem peccatorum, & ad munera virtutum. Recipiunt etiam pallium, id est sanctitatis exemplum proximo adhibendum. Christus autem non indiguit spiritu duplici, sed simplici; quia non habuit ipsum ad remissionem peccatorum, quia nullum peccatum commisit: habuit tamen spiritum ad munera virtutum, & omnium gratiarum. Ascendens etiam in cælum non indigebat pallio, id est exemplo, quia exempla non sunt necessaria, nisi in præsentī vita.

Notandum.

4. Reg. 2.

Scala paradisi.

Secundo Christus ascendit sublimiter cum dicitur, *elevatus est*. Nos etiam debemus ad ipsum elevari & ad ipsum ascendere scala, quæ quatuor gradus debet habere.

Ezech. 3.

Primus gradus debet esse, scilicet terrena despicere, & per hunc gradum elevatus est Ezechiel qui ait: *Elevavit me spiritus inter cælum & terram*. Non enim dixit, dimisit me in terra: quia ibi sunt avari terrena appetentes. Nec dixit, posuit me in cælo: quia ibi sunt boni cælestia possidentes: *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

sed dixit: *elevavit me inter cælum & terram*, quia ibi sunt perfecti viri terrena despicientes. Sunt enim super terram per terrenorum contemptum, & appropinquant ad cælum per cælestium appetitum.

Secundus gradus est operibus misericordiæ vacare. Per istum gradum raptus est Abacuc, quia raptus est ab angelo usque in Babylonem portans Danieli prandium, quod messoribus præparaverat; per quod datur intelligi quod homo interdum debet pauperes remotos inquirere, & de necessariis dare, & bonos injustis præponere.

Tertius gradus est, Deum & proximum perfecte diligere. Per hunc gradum descendit Elias qui in curru igneo raptus est. Curus igneus est ipsa charitas, quatuor rotæ sunt quatuor modi diligendi: scilicet *ex toto corde, ex omni mente, ex tota anima, & ex omnibus viribus*: vel quatuor rotæ, sunt quatuor diligenda: scilicet Deus, amicus, inimicus, & nos ipsi.

Quartus gradus est divinæ contemplationi insistere. Per hunc gradum ascendit Paulus, & fuit usque in tertium cælum raptus. Ascendere autem in Deum per creaturarum visibilibus manuductionem, est ascendere usque ad primum cælum. Ascendere per intellectualium considerationem, est ascendere usque ad secundum. Ascendere autem per intellectum ad Dei formam immediatam intuitionem, est ascendere usque ad tertium cælum.

Tertio ascendit honorabiliter cum dicitur: *Et nubes suscepit eum*. Voluit autem cum nube cælesti ascendere ad innuendum, quod sicut impleverat terrestria mundum redimendo, & infernalibus Patres educendo: sic volebat implere cælestia, ruinam angelicam reparando, ut impleatur istud quod dicitur: *Qui descendit ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, ut adimpleret omnia*. Ut vero melius videamus, quomodo omnia adimplevit, notandum: quod in mundo quintuplex erat defectus, qui notatur Genes. 1. Primus erat habitationis gratiæ, cum dicitur: *In principio creavit Deus cælum & terram*: ac si dicat, terram dedit homini, cælum vero reservavit sibi. Secundus erat ignorantia: quia beatus viam patriæ nesciebat, cum dicitur, *tenebræ erant*. Tertius autem defectus gratiæ, cum dicitur: *inanis*, quia dicitur: *Homino accharis*, id est sine gratia, quasi fabula vana. Quartus erat defectus misericordiæ, cum dicitur, *Et vacua*: Erat enim vacua scilicet Dei misericordia, & plena Dei justitia. Quintus erat defectus perseverantiæ, quia homines fragiles erant ad perseverantiam boni, & tolerantiam mali cum dicitur: *Abyssus*, id est sine base virtutis. Christus igitur primo ascendit, ut cælestem januam aperiret: & sic adimplevit defectum habitationis gratiæ. *Per*

Ephes. 4.
Defectus
mundi per
Ascensionem
purgati.

Eccl. 20.

Hebr. 9.
pro

proprium sanguinem introivit semel in sancta, &c. Secundo ascendit, ut viam in cælum ostenderet, & sic adimplevit defectum scientiæ. *Ascendet pandens iter ante eos.* Tertio ascendit ut Spiritum sanctum mitteret, & sic adimplevit defectum gratiæ: *Si enim non abiero Paraclitus non veniet ad vos.* Quarto ascendit ut pro nobis intercederet, & patrem ad misericordiam inclinaret. Et sic adimplevit defectum misericordiæ. *Introivit in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Quinto ascendit ut per missionem Spiritus sancti corda discipulorum debilia roboraret. Et sic adimplevit defectum perseverantiæ. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.*

SERMO IV.

Angelorum revelatio, admiratio, deductio & jubilatio exprimitur.

Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, &c. Isti duo viri fuerunt duo Angeli in forma virili positi qui Apostolos instruxerunt. Cæteri autem psallentes cum Christo ascenderunt. De ipsis namque Angelis circa dominicam ascensionem quatuor leguntur, scilicet eorum revelatio, deductio & jubilatio.

Primum namque est revelatio, nam secundum Dionysium, Lex divinæ bonitatis est ut illuminationes suas influant superioribus, superiores mediis, & medii inferioribus, ac inferiores nobis. Ista lex hodie est servata. Nam ipse Christus suam ascensionem superioribus Angelis revelavit, quando ipsis interrogantibus: *Quis est iste rex gloriæ?* respondit: *Ego qui loquor justitiam, & propugnator sum ad salvandum.* Deinde superiores mediis revelaverunt. *Dies diei eructat verbum.* Dies diei verbum eructavit, quando revelavit ascensionis mysterium superior hierarchia mediæ. Deinde mediis inferioribus revelaverunt, quando ipsis inferioribus interrogantibus: *Quis est iste Rex gloriæ,* responderunt: *Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.* Deinde ipsi inferiores nobis revelaverunt, quando in forma viri apparentes dixerunt: *Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, &c.*

Secundum est eorum admiratio. Admirabantur enim videntes quod terra ascende-
bat supra cælum. Cum enim olim dictum sit: *Cælum sursum & terra deorsum,* jam in Christi Ascensione econtrario dici poterat, terra sursum & cælum deorsum. Admirabantur quod homo ascende-
bat supra Angelum. *Ascendit super Cherubin & volavit;* quod homo ascende-
bat usque ad Deum: *Venit usque ad virum qui sedebat in throno.* Insuper poterant admirari de tali corporis

qualitate, de tanta decora societate, & de tanta potestate. *Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra,* ecce quam admirabilis corporis qualitas: *Iste namque formosus in stola sua,* ecce quam formosa societas, animæ enim Sanctorum sunt decora vestis Christi, *gradiens in multitudine virtutis suæ,* ecce quanta potestas.

Tertium est eorum deductio. Deducebant enim ipsum in cælum tanquam Regem, in signum reverentiæ ad solium majestatis. *Super solium David, & super regnum ejus sedebit.* Tanquam summum Sacerdotem, & pontificem in signum obedientiæ, in templum paternæ pietatis. *Habentes pontificem magnum qui penetravit cælos Jesum, &c.* Tanquam æternum Judicem in signum potentiæ ad sedem judiciariæ potestatis. *Cum venerit filius hominis in majestate sua, tunc sedebit super sedem majestatis suæ, &c.* Tanquam victoriosum pugilem in signum victoriæ ad bravium triumphalis victoriæ. *Ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus.* Tanquam in signum lætitiæ ad thalamum nuptialis festivitatis. *Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur.*

Quantum est eorum jubilatio; Angelorum enim qui cum Christo ascende-
bant, quidam præcedebant, ut viam præpararent, & dæmones de aere expellerent: quidam vero concomitabantur, ut sibi assisterent: quidam sequebantur, ut obsequium sibi exhiberent. Omnes autem, & qui præcedebant, & qui concomitabantur, & qui sequebantur, psallebant, & Christum cum laudibus deducebant; quorum quidam vocibus jubilabant, quidam tubis clangebant. *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ;* quidam cytharizabant: *Laudate eum in psalterio, & cythara;* quidam toto corpore plaudebant. *Omnes gentes plaudite manibus.* Omnes enim sine intermissione continuatis vocibus psallebant dicentes, *Psallite Deo nostro, psal- lite Regi nostro, psallite.*

SERMO V.

Ejus potestas, cum Apostolis familiaritas, in ascendendo magna sublimitas, atque majestas exprimitur.

Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet a dextris Dei. Beatus Marcus describens Christi gloriosum ascensum quatuor ostendit, scilicet quod Christus in sua ascensione habuit multam potestatem cum dicit: *Dominus quidem Jesus,* & quod habuit cum Apostolis multam familiaritatem cum dicit: *Postquam locutus est eis,* & quod habuit in sua ascensione magnam sublimi-

Joan. 11.
Potestas
Christi.

limitatem cum dicit: *Assumptus est in cælum*, quod habuit multam maiestatem cum dicit: *Sedet a dextris Dei*. Potestas quidem ejus ostenditur, quando Dominus appellatur. Ostenderat quidem se Dominum maris, quando super mare ambulavit; & eorum quæ sunt in mari, quando magnam multitudinem piscium capi fecit. Ostenderat se Dominum terræ quando in sua passione terra contremuit; & eorum quæ sunt in terra, quando mortuos suscitavit. Ostenderat se Dominum Inferni, quando vestes ferreos confregit; & eorum quæ sunt in inferno, quando dæmonem alligavit, & sanctos Patres inde eduxit. Hodie autem ostendit se Dominum aeris, quando propria virtute per aerem ascendit; & eorum quæ sunt in aere, quando ipsum nubes lucida bajulavit. Unde Glossa super illud; *Et nubes suscepit eum*, dicit: Creatura videlicet obsequitur creatori. Astra enim indicant nascentem, patienti compatiuntur, ascendentem nubes suscepit. Ostendit etiam se Dominum cæli, quando cælum se sibi aperuit; & eorum quæ sunt in cælo, quando omnis Angelorum multitudo sibi obviavit, & ipsum in cælum deduxit.

Familiaritas
Christi in
tribus.

Secundo Christus in sua ascensione ostendit magnam familiaritatem & hoc maxime in tribus. Primo in hoc quod cum eis comedit tanquam dulcis amicus. Solent enim amici ab invicem discessuri invicem epulari. Unde dicitur: *Et convescens præcepit eis, &c.* Secundo in hoc quod eis benedixit tanquam eorum Episcopus. *Conversi estis ad pastorem & Episcopum animarum vestrarum.* Tertio in hoc quod eos instruxit & increpavit tanquam magister verus. Unde dicitur quod *exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis*. Tunc enim eos maxime increpavit, quando ab eis erat discessurus, & videbantur potius consolationibus indigere, per quod datur intelligi quod nullus debet indignari si corripitur, sed debet patienter ferre & se emendare. Sunt tamen quidam qui dum reprehenduntur habent se ad instar ceræ, quidam ad instar lapidis, & quidam ad instar spinæ. Cera enim si tangitur statim cedit: sic plerique si aliquo verbo correctionis tanguntur, statim cedunt, id est statim se corrigunt & acquiescunt. Lapis si tangitur non cedit, non tamen lædit; sic plerique si corriguntur non acquiescunt, tamen in reprehendentem injuriosa verba non inferunt. Spina si tangitur non cedit, & insuper pungit; sic plerique si reprehenduntur, nec se corrigunt, & insuper in reprehendentem verba contumeliosa proferunt.

Nota differentia eorum, qui ab alio corripuntur.

Sublimitas
Christi.

Tertio Christus in ascensione habuit magnam sublimitatem, cum dicitur: *Assumptus est in cælum*. Non enim fuit translatus sicut Enoch, nec subvectus sicut ipse Elias, nec raptus sicut Paulus, sed fuit assumptus, id est a seipso sumptus. Per hanc autem qua-

druplicem differentiam ascendentium ostenditur quadruplex gradus ascendendi in Deum. Primus est quo quis transfertur de culpa in gratiam: Iste significatur per translationem Enoch in Paradisum; gratia enim Dei dicitur paradisus. *Gratia sicut Paradisus in Eccl. 40. benedictionibus.* Significatur etiam per transitum filiorum Israel de terra Ægypti in desertum. Secundus gradus est quo quis subvehitur de gratia incipiente in gratiam proficientem. Et iste significatur per subvectionem Eliæ in curru igneo: quia gratia Dei est currus igneus, quia per bona opera currere nos facit, & in amorem Dei & proximi nos incendit. Significatur etiam per secundum transitum filiorum Israel quo de mansionem transierunt. Tertius gradus est quo quis in Deum rapitur per contemplationem & deificationem, & iste significatur per raptum Pauli, qui usque ad tertium cælum raptus est. Et etiam iste significatur per tertium transitum filiorum Israel, quo de mansionibus in terram promissionis pervenerunt. Quartus gradus est quo quis transit de contemplatione viæ ad contemplationem patriæ: iste significatur per assumptionem Christi in cælum. Significatur etiam per quartum transitum filiorum Israel, quo de terra promissionis per multa certamina in Jerusalem, id est in visionem pacis postmodum pervenerunt.

Ascendendi
in Deum gra-
dus quadruplex.

Act. 1.

1. Pet. 2.

Quarto Christus in sua ascensione ostendit suam maiestatem cum dicitur: *Et sedet ad dexteram Dei*. Ex eo autem quod ad dexteram Dei sedit, fiduciam habemus ascendendi ad Deum. Primo, quia ibi est caput nostrum glorificatum, ideo sibi membra conjunger: deforme enim esset caput sine membris. Et qui recipit caput in hospitio suo, & ipse membris hospitium non negabit. *Ne mo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo*, caput, scilicet cum membris. Secundo, quia habemus ibi fidelem socium qui manum nobis porriget, & nos ad se trahet. *Ascensor cæli auxiliator tuus. Tenuisti manum dexteram.* *Trabe me post te, &c.* Tertio, quia ibi habemus sapientem advocatum, qui pro nobis allegationes proponit. *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum*: sic enim in ipso mundo fuit cum peccatoribus apud Patrem pro eis advocando, in judicio autem erit contra peccatores ipsos puniendo. Quarto, quia ibi habemus præcursores prævium qui viam nobis ostendit. *Ascendet pandens iter ante eos.* Quinto quia ibi habemus fratrum nostrorum collegium, qui suis orationibus & meritis nos perducunt. *Levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi.* Unde dicunt illi qui sunt in Jerusalem, id est in Dei visione illis qui sunt in Ægypto, id est in hoc mundo, *Hic sumus orantes pro vobis.*

Ascendendi
ad Deum f.
ducia.

Joan. 3.

Deut. 33.
Psal. 72.
Cant. 1.

1. Joan. 2.

Mich. 2.

Psal. 120.

1. Macch. 1.

SERMO VI.

*Literaliter atque spiritualiter præposita
verba explanantur.*

Marc. 16.

Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, &c. Non vult dicere Dominus: quod, quicumque credit, omnia ista signa facit, sed quod ista signa inter fideles, & credentes fiant. Nam alius ejicit dæmonia, alius fugat serpentes, alius loquitur linguis novis, alius venenum bibit & sibi non nocet, alius sanat ægrotos.

*Ecclesia sta-
tus triplex.*

Ista autem quinque signa intelliguntur literaliter aut spiritualiter. Si literaliter intelliguntur, tunc in Ecclesia primitiva frequenter fiebant, modo autem raro. Ecclesia autem habuit triplicem statum, scilicet primitivum, modernum & ultimum. In statu primitivo frequenter fiebant, modo autem raro, & in ultimo statu, id est Antichristi fient rarissime. In primitivo namque statu frequenter fiebant, quia & secundum Chrysost. vera miracula habent admirationem, utilitatem & necessitatem. Tunc igitur miracula fieri oportebat secundum Chrysostomum; Et propter admirationem, quia homines erant sensibus assueri, & ideo erant aliquibus mirabilibus sublevandi: Et propter utilitatem, quia & tunc multi erant infirmi & a dæmonibus oppressi: Et propter necessitatem quia erant infideles & erroribus involuti. Moderno autem tempore raro fiunt, cum hoc non suadet necessitas eo quod sunt fideles. Aliquando tamen fiunt, quia hoc suadet utilitas, quia aliquando inveniuntur aliqui infirmi & indigentes. Quare autem modo non fiant ita frequenter sicut in primitiva Ecclesia, triplex est ratio. Una est propter fidei firmamentum, quia modo Ecclesia est in fide firmata, & stabilita. Istam rationem assignat Bernard. ponens exemplum de planta, cui tamdiu aquam infundimus, quousque in terra convaluisse videamus. Secundo propter utile mundi exemplum. Istam rationem assignat Augustin. de civitate Dei dicens: Quisquis adhuc prodigia ut credat inquit, magnum est ipse prodigium qui mundo credente non credit. Tertio propter fidei majus meritum, quia secundum Gregor. Fides non habet meritum ubi humana ratio præbet experimentum. In fine autem rarissime fient triplici de causa secundum Isidor. Sive ut persequentium manus audacior efficiatur, sive ut Sanctorum patientia comprobetur, sive ut qui casuri sunt eorum levitas ostendatur.

*Cur mira-
cula tunc cre-
bra nunc non
fiant.*

August.

Gregor.

*In fine mundi
rarissime
fient.*

Secundo hæc miracula possunt intelligi spiritualiter, & tunc ista miracula quotidie fiunt.

Primo namque sunt multi qui dæmonia ejiciunt. Avarus enim habet dæmonem qui

vocatur Mammon: Sed luxuriosus dæmonem habet qui vocatur Asmodæus. Superbus vero habet dæmonem qui vocatur Lucifer. Variis tentationibus agitur habet dæmonem qui vocatur Beelzebub, qui est Deus muscarum. Si ergo aliquis sanctus vir per suam prædicationem vel orationem convertit aliquem avarum vel usurarium, expellit Mammonem: si convertit luxuriosum, expellit Asmodæum: si vero convertit superbum, expellit Luciferum: si autem convertit tentationes varias patientem, expellit Beelzebub.

Secundo linguis loquuntur novis. Deus namque tres provincias fecit, scilicet cælestem, terrestrem & infernalem. Idioma provinciæ cælestis est Deum laudare: terrestris idioma est de divitiis tractare: infernalis vero, mentiri & blasphemare. Quando enim aliquis consueverat loqui idioma provinciæ terrestris tota die de terrenis tractando, vel quando quis consueverat loqui idioma provinciæ infernalis mentiendo & detrahendo, & conversus incipit loqui idioma provinciæ cælestis Deum laudando & proximum ædificando, iste loquitur linguis novis.

Tertio serpentes tollunt. Serpens aliquando tollitur per amputationem caudæ, & tunc adhuc vivit: aliquando per amputationem corporis, & tunc similiter vivit: aliquando per contritionem capitis, & tunc omnino extinctus est. Quidam igitur tollunt serpentem quantum ad amputationem caudæ, qui dimittunt peccatum quantum ad actum exteriorem, & non quantum ad actum interiore, scilicet cogitatum & consensum, & isti imperfecte tollunt. Quidam tollunt serpentem quantum ad amputationem corporis, qui dimittunt peccatum quantum ad actum & quantum ad consensum, sed non quantum ad cogitatum, & isti semiplene tollunt. Quidam vero tollunt ipsum serpentem quantum ad contritionem capitis, qui dimittunt peccatum quantum ad actum, quantum ad consensum, & quantum ad cogitatum: & isti perfectissime tollunt.

Quarto autem si mortiferum quid biberint non eis nocebit. Marc. 16.

Mortiferum autem non nocet quando gustatur sed non bibitur, aut quando bibitur, sed statim rejicitur, aut quando theriacæ remedium adhibetur. Quando igitur diabolus aliquam mortiferam suggestionem alicui offert, his tribus casibus nocere non potest. Primo quando quis illam gustat sed non bibit, hoc est sentit sed non consentit, quia statim diabolo resistit & contradicit, *Resistite diabolo & fugiet a vobis.* Jac. 4. Secundo quando quis bibit per consensum & operationem, sed statim rejicit per confessionem. *Verba congregantis, sibi vomentis.* Prov. 30. Ille enim qui peccata congregat per operationem,

*Suggestio
diaboli tribus
de causis non
nocet.*

nem, statim debet ea evomere per confessionem. Tertio quando recurrit ad theriacam, id est ad sanguinem Jesu Christi. Augustin. Effusus est sanguis medici, & facta est medicina frenetici.

Quinto, super agros manus imponent, & bene habebunt. Sunt quidam sani, quidam infirmi, quidam mortui, quidam fœtidi. Sani sunt iusti, infirmi sunt de novo conversi, mortui sunt peccatores, fœtidi sunt in peccatis diu permanentes. Sancti igitur viri aliquando ponunt manus suorum meritorum, id est suorum suffragiorum super sanos,

non ut sanentur sed ut in sanitate conserventur, & maiorem gratiam mereantur. Tunc ^{Act. 19.} imponebant super illos manus, & accipiebant Spiritum sanctum. Imponunt super debiles & infirmos, ut ad bene operandum fortificentur: *Infirmatur quis in vobis; in* ^{Jacob. 5.} *ducat Presbyteros Ecclesiæ, &c.* Imponunt super mortuos ut a peccato reviviscant, quod significatum est ubi Dominus tenuit manum puellæ mortuæ dicens: *Tibi dico surge.* ^{Marc. 5.} Imponunt super fœtidos ut misericorditer reparentur, sicut patet in Lazaro quadriduano & fœtido, quem Deus misericorditer suscitavit.

DE TRANSLATIONE B. DOMINICI.

SERMO I.

1. A sacra dedicatione, 2. a divina approbatione, & 3. a miraculosa translatione commendatur.

Hebr. 11.

Ante translationem testimonium habuit Enoch placuisse Deo. Hodie festum translationis S. Dominici celebramus.

Prov. 20.

Eccl. 25.

Sap. 4.

Commendatur autem in verbis præmissis a tribus: Et primo a sua sacra dedicatione cum dicitur *Enoch*, quod interpretatur dedicatio. Dedicavit enim omnium Domino sua, & se: sua quidem omnia Christo Domino dedicavit, propter Christum omnia relinquendo, & pauperibus largiendo. Dedicavit & se Domino Jesu Christo, utpote totam vitam suam in Dei obsequium mancipando, scilicet suam pueritiam, suam juventutem & totam suam reliquam ætatem. Nam & in pueritia suum sæpe lectum dimisit, & super terram jacuit & accubuit. *Ex studiis suis intelligitur puer.* In juventute lascivias juvenum declinavit, & libros vendens pretium pauperibus erogavit. *Quæ in juventute non congregasti, quomodo invenies in senectute tua?* Totam etiam reliquam suam ætatem in Ordine laudabiliter consummavit. *Consummatus in brevi explevit tempora multa, &c.*

Secundo commendatur a divina approbatione cum dicitur *placuisse Deo*. Placuit autem Deo per tria, id est per Ordinem quem instituit, per animas quas convertit, & per sensualitatem quam rationi servire coegit.

De his tribus dicitur: *In tribus placitum* ^{Eccl. 25.} *est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: concordia fratrum*, hoc quantum ad ordinem quem instituit, ubi animam unam & unum corpus esse voluit. *Amor proximorum*, hoc quantum ad animas quas convertit, quas ad Dei & proximi dilectionem & amorem adduxit: *Et vir & mulier sibi bene consentientes*; hoc quantum ad sensualitatem quam rationi servire coegit.

Tertio commendatur a miraculosa translatione cum dicitur; *Ante translationem testimonium habuit*. Habuit quidem testimonium ante translationem & post translationem & in ipsa translatione. ^{Testimonium habuit triplex.}

Ante translationem quidem, scilicet dum vinceret: in mundo habuit triplex testimonium, de quo dicitur; *Tres sunt qui testimonium dant in terra, scilicet spiritus, aqua & sanguis.* ^{1. Joan. 5.} Sic quidem B. Dominico adhuc vivente in terris testimonium dedit Spiritus sanctus, replendo ipsum charismate omnium gratiarum. *Adimplebit eum spiritu* ^{Eccl. 15.} *sapientiæ & intellectus.* Testimonium sibi dedit aqua in abundantia lachrymarum. Unde dicitur in Legenda sua: Specialem gratiam sibi dederat Deus flere pro peccatoribus miseris & afflictis. Testimonium sibi dederat sanguis, id est fervens martyrii desiderium; unde dicitur de eo: Sitiebat servus Christi martyrium sicut sitit cervus ad aquæ fluvium.

Secundo habuit testimonium post translationem, sicut modo habet in cælo: quia *tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* ^{1. Joan. 5.} Pater namque introduxit eum in thesaurum suæ potentiae:

Psal. 70.
Prov. 21.

tentia: *Introibo in potentias Domini, &c. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculo iusti.* In beato enim Dominico, qui fuit tabernaculum Christi est thesaurus ad ditandum, & est oleum ad miserandum. Habenti illum thesaurum non deest facultas; habenti miserationis oleum non deest voluntas, & ideo habet potestatem ut ditari possit, & habet voluntatem ut ditari velit. Filius statuit eum juxta speculum suae sapientiae, de quo speculo dicitur: *Candor enim est lucis aeternae & speculum sine macula.* Beatus igitur Dominicus & bibit in fonte divino & videt in speculo claro. *Apud te est fons vitae, & in lumine tuo videbimus.* Spiritus sanctus introduxit eum in fontem gratiae & misericordiae, de quo dicitur: *Ostendit mihi fluvium aquae vivae splendidum tanquam cristallum.* Ipse enim modo habet gratiam Dei abundantem: ideo dicitur *fluvium*. Indeficientem; ideo dicitur, *aquae vivae*: Refulgentem, ideo dicitur, *splendidum tanquam cristallum.*

Sap. 7.

Psal. 35.

Apoc. 22.

Eccl. 24.

Eccl. 28.

Cant. 4.

Eccl. 49.

Tertio habuit testimonium in translatione per odorem mirabilem, qui de ejus tumulo emanavit. Non enim ille odor erat naturalis sed mirabilis: quia fuit res ardua, res insolita & res insperata, & res contra solitum naturae effecta. Fuit enim res ardua, & hoc ratione virtutis; tantae enim virtutis fuit, quod infirmos curabat. *Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris.* Sicut enim myrrha expellit serpentes, sic odor ille fugabat daemones & omnes infirmitates. Secundo fuit res insolita; & hoc ratione qualitatis: nulli enim odori materiali similis videbatur; quia nimirum caelestis pigmentarius non de materia terrenorum aromatum, sed de plenitudine caelestium charismatum ipsum confecerat. *Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, &c.* Tertio fuit res insperata; & hoc ratione quantitatis, vincebat enim omnes alios odores: *Odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* Quarto fuit res contra solitum cursum naturae effecta; & hoc ratione originis: est namque contra cursum naturae ut de ossibus foetidis unde consuevit emanare foetor, tantus exeat odor. *Ossa ipsius visitata sunt a Deo, scilicet per tam miri odoris infusionem, unde sequitur; Et post mortem prophetaverunt, non quidem verbis sed miraculis, non lingua, sed suavis odoris fragrantia, non voce, sed spiritu & virtute.*

SERMO II.

A Christi imitatione, a divina approbatione, a felici translatione, & a finali intentione commendatur.

Enoch placuit Deo & translatus est in Paradisum, ut det sapientiam gentibus. Per translationem ipsius Enoch in Paradisum terrestrem significatur translatio beati Dominici hodie facta in Ecclesia militanti. In verbis autem praemissis sanctus Dominicus a quatuor commendatur.

Primo a devota Christi imitatione, cum dicitur, *Enoch*: qui interpretatur ambulans cum Deo. Consuevit autem homo libenter cum alio ambulare & se sibi associare, aut quando est similis, aut quando est familiaris, aut quando est propinquus sive affinis. Innocentia autem facit hominem Christo similem; ideo Christus innocentes sibi libenter adjungit. *Innocentes & recti adhaeserunt mihi.* Contemplatio facit hominem familiarem. Unde dicitur de Moyse maximo contemplatore Dei: *Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem sicut loqui solet homo ad amicum suum.* Castitas autem facit hominem Deo propinquum & affinem. *Incorruptio facit esse proximum Deo.* Recte autem Christus ambulavit cum beato Dominico, & beatus Dominicus cum eo; tum quia fuit sibi similis servando innocentiam baptismalem, tum quia fuit sibi familiaris per contemplationem caelestem, tum quia fuit sibi propinquus & affinis per pudicitiam virginalem. *Ego autem in innocentia mea ingressus sum, hoc quoad innocentiam baptismalem. Pes meus stetit in directo, hoc quoad virginalem pudicitiam: Pes, id est, affectus animae tunc in directo stat, quando ad nulla immunda dilabatur, sed semper mundus & castus servatur. In Ecclesia benedicam te Domine, hoc quoad contemplationem aeternam.*

Secundo commendatur a divina approbatione cum dicitur, *placuit Deo.* Inter ceteras autem virtutes, quae Deo placent est misericordia, juxta illud: *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Beatus Dominicus misericordiam habuit temporalem, & spiritua-lem. Temporalem quidem, quia libros suos vendidit, & pauperibus dedit: pro redemptione captivi seipsum vendere voluit. Si ergo fuit tantae charitatis, pietatis & liberalitatis in mundo, multo fortius nunc est in caelo, cum hic charitatis igniculus & ibi caminus. *Dicit Dominus cujus ignis est in Syon, & caminus ejus in Jerusalem.* Hic stilla pietatis. Ibi fluvius. *Fluminis impetus latificat civitatem Dei.* Hic fragmentum liberalitatis. Ibi cumulus. *Mensuram bonam & confertam, &c.* Habuit etiam miseri-

Psal. 24.

Exod. 33.

Sap. 6.

Psal. 25.

Secundo.

Matth. 9.

Ejus misericordia duplex.

Isai. 31.

Psal. 45.

Luc. 6.

miseri cordiam spiritualem in conversione peccatorum per sollicitam & ferventem prædicationem; noluit enim exercere officium munda-
danum, sed in hoc exercuit officium Aposto-
licum. *Non misit me Christus baptizare, sed Evangelizare.* Officium Angelicum: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum.* Officium divinum, unde dixit Christus: *Aliis civitatibus evangelizare me oportet regnum Dei: quia ideo missus sum.*

Tertio commendatur a felici translatio-
ne, cum dicitur: *Et translatus est in Para-
disum.* Fuit Dominicus tripliciter translatus
ante mortem, in morte, & post mortem.
Prima translatio est quantum ad corpus &
spiritum. Secunda est quantum ad spiritum.
Tertia quantum ad corpus proprium. Prima
fuit de loco periculoso ad locum securum.
Secunda translatio fuit de loco laborioso ad
locum quietum. Tertia de loco despecto ad
locum honorificum. Prima quidem transla-
tio est quantum ad corpus & spiritum, sci-
licet quando de mundo translatus est ad clau-
strum relinquens mundum, & corpore per
habitationem, & mente per amorem. *Pla-
cens Deo factus est dilectus & vivens inter
peccatores translatus est.* Secunda transla-
tio est quantum ad spiritum scilicet de mun-
do ad cælum. *Eripuit nos de potestate tene-
brarum, & transtulit in regnum filii dile-
ctionis suæ.* Tertia est quantum ad corpus
proprium de loco scilicet despecto ad locum
honorificum. De quo potest exponi quod
dicitur. *Deus visitabit vos, asportate ossa
mea vobiscum de loco isto:* Primam visitatio-
nem, seu translationem fecit Spiritus san-
ctus, qui sibi inspiravit ut mundum relin-
queret, & religionem intraret. *Properavit
illum educere de medio iniquitatum.* Secun-
dam fecit Angelus; imo pater & filius, ut
patet in apparitione scalæ. Tertium fecit fi-
delium cœtus. Unde potest exponi illud
quod dicitur: *Cum venissent cuncti seniorum
Israel portaverunt Levitæ arcam, & intu-
lerunt eam, & omnem paraturam taberna-
culi.* Et dicit quod translatus est in Para-
disum; nam prima translatio facta est in para-
disum religionis. *Tulit Deus hominem, id
est beatum Dominicum, & posuit eum in pa-
radiso voluptatis, id est religionis, ut ope-
raretur, & custodiret illum.* Religiosus
enim vir debet contemplationi insistere, per
bona opera se exercere, & suum ordinem cu-
stodire. Secunda facta est in paradysum Ec-
clesiæ triumphantis: *Vincenti dabo edere de
ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.*
Tertia translatio facta est in paradysum Ec-
clesiæ militantis, ubi datur misericordia ad
remissionem, & gratia ad justificationem:
*Gratia sicut paradysus in benedictionibus &
misericordia in sæculum permanet.*

Quarto & ultimo beatus Dominicus com-
mendatur a finali intentione cum dicitur: *Ut*

det gentibus sapientiam. Nam in quantum
translatus est in paradysum religionis, dedit
sapientiam suis doctrinis. *Deriventur fon-
tes tui foras, &c.* In quantum vero transla-
tus est in paradysum Ecclesiæ triumphantis
dat sapientiam suis meritis. *Sapientiam San-
ctorum narrent populi, &c.* Et in quantum
translatus est in paradysum Ecclesiæ militantis
dat sapientiam suis miraculis, quæ quotidie
innovantur & fiunt. *Innova signa, & im-
muta mirabilia.*

SERMO III.

*Odori comparatus, multipliciter lauda-
tur.*

Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni
cui benedixit Dominus. Quia in trans-
latione beati Dominici magnus odor
emanavit, ideo verbum propositum
de ipso potest exponi, ut sit verbum dicentis:
Ecce odor filii mei, &c. Ubi quinque dicun-
tur de ipso odore.

Primo quod non fuit occultus, sed ma-
nifestus cum dicitur *ecce odor.* Nam hæc di-
ctio seu adverbium *ecce*, evidentiam dicit seu
importat. Quatuor autem sunt quæ occulta-
ri non possunt, scilicet res luminosa: *Omne
quod manifestatur lumen est.* Res vaporosa:
*Quasi Libanus non incisus vaporavi habita-
tionem meam.* Res ignita: *Nunquid potest
homo abscondere ignem in sinu suo, &c.* Res
alta etiam occultari non potest: *Non potest
abscondi civitas supra montem posita.* His
quatuor de causis odor sanctitatis sancti Do-
minici abscondi non potuit.

Primo quia fuit luminosus, ut scilicet
mundum tenebrosum illuminaret, *quasi stel-
la matutina in medio nebulae, &c.* Mundus
enim patiebatur nebulas peccatorum, tene-
brositatem errorum, & obscuritatem ignoran-
tiarum. Contra primum attulit statum luci-
dæ vitæ, & iste est radius stellæ matutinæ.
Contra secundum attulit radium plenæ do-
ctrinæ, & iste est radius lunæ plenæ lucentis
in nocte. Contra tertium attulit radium sa-
pientiæ & iste est radius solis lucentis in die.

Secundo fuit vaporosus, ut mundum fæ-
tidum odore rectificaret, quia ejus caro va-
poravit odorem virginitatis, qua instar lilii
canduit. *Israel germinabit sicut lilium.* Ejus
cor vaporavit odorem charitatis qua in-
star rosæ rubuit. *Quasi plantatio rosæ in
Jericho, id est in Ecclesia militanti.* Ejus
opus vaporavit odorem sanctitatis qua instar
thuris Deo placuit. *Odor vestimentorum
tuorum sicut odor thuris.* Ejus verbum va-
poravit odorem veritatis, quia instar balsami
redoluit. *Quasi balsamum non mixtum
odor meus.* Ejus fama vaporavit odorem
celebritatis, qua instar odoris vineæ bonos
refecit.

Cant. 2. refecit & malos ac serpentes & hæreticos ef-
fugavit. *Vineæ florentes odorem dederunt.*

3. Ignis, Ecccl. 48. Tertio fuit ignitus, ut mundum frigidum
Job. 37. inflammaret. Portavit enim secum tres ig-
Ezech. 1. nes, scilicet ignita verba. *Verbum illius
quasi facula ardebat.* Ignita exempla: *Non-
ne vestimenta tua calida sunt.* Et ignita de-
sideria: *Scintillæ quasi aspectus æris can-
dentis.*

Quarto fuit altus per consilia, ut mun-
dum dejectum erigeret. Homo quidem fue-
rat humiliatus infra Angelum usque ad exi-
lium, & usque ad terrenorum affectum: sed
B. Dominicus ostendit remedium per quod
homo erigat se usque ad dignitatem Angeli,
scilicet per votum castitatis; usque ad subli-
mitatem cæli per votum obedientiæ; sicut
enim inobedientia de cælo hominem expulit,
ita obedientia ipsum ad cælum reducit; us-
que ad dominium mundi per votum pauper-
tatis, quæ latissima est & hominem mundo
dominari facit. *Altissima paupertas eorum
abundavit, &c.*

Secundo de isto odore ostenditur, quod
non fuit parvus, sed magnus, quia dici-
tur *sicut odor agri pleni*, implevit ro-
tum mundum, cælum & tumulum; talis
enim odor mundum implevit. Odor autem
quadrupliciter causari consuevit. Aliquando
enim causatur ex concrematione; *Quasi thus
ardens in igne.* Aliquando ex contritione.
Aromata enim integra redolent modicum,
fracta multum, in pulverem contrita plu-
rimum. Aliquando ex revelatione. Balsa-
mum enim clausum non sentitur, sed vase
aperto sentitur. *Domus impleta est ex odo-
re unguenti.* Aliquando ex agitatione, un-
de dicit August. primo modo exagitatum,
exhalat fœtorem, cœnum, & fragrat suave
unguentum. Istis modis videtur fuisse cau-
satus odor beati Dominici. Ipse enim fuit
totus igne divini amoris concrematus. Unde
cum tota nocte in Ecclesia vestimentis ma-
defactis pernoctaret, mane inveniebantur sic-
ca, ac si fuissent juxta fornacem posita. Ipse
etiam totus fuit per macerationem contritus,

unde tres singulis noctibus recipiebat cum
quadam catena disciplinas. Ipse etiam toti
mundo fuit revelatus per exempla vitæ, &
per verba doctrinæ, per miraculorum opera-
tionem, & per Ordinis institutionem. Ipse
enim in vita activa & contemplativa fuit se-
dulo exercitatus, unde dicitur de eo. *Nocte
cæli perlustrans lumina, &c.*

Tertio iste odor replevit cælum. In cæ-
lo quidem est quadruplex ager. Unus est *Ager qua-
druplex in
cælo.* plenus balsamo sapientiæ; & iste ager est ager
Apostolorum. Secundus est plenus rosis pa-
tientia, & iste est ager Martyrum. Tertius
est plenus violis contemplationis æternæ, &
iste est ager Confessorum. Quartus est ple-
nus liliis munditiæ, & iste est ager Virginum,
Beatus igitur Dominicus fulget in agro Apo-
stolorum per sapientiam, ideo in Evangelio
quod de eo legitur assimilatur luci fulgenti.
Fulget in agro Martyrum per charitatem ig-
nitam, ideo assimilatur ibidem lucernæ ar-
denti. Fulget in agro Confessorum per con-
templationem supernam, ideo assimilatur ibi-
dem civitati eminenti. Fulget in agro virgi-
num per munditiam, ideo assimilatur ibidem
sali condienti.

Quarto iste odor implevit tumulum, nec
mirum, quia ejus corpus fuit alabastrum ple-
num unguento omnium gratiarum. *Odor Cant. 4.
unguentorum tuorum super omnia aromata.*
Fuit apotheca plena aromatis omnium vir-
tutum: *Genæ illius sicut areolæ aromatum.* Ibid. 5.
Fuit hortus plenus floribus bonorum operum.
*Surge aquilo, & veni auster, persfla bor- Ibid. 4.
tum meum, &c.*

Ultimo dicitur de isto odore quod fuit a
Dei benedictione emissus, cum dicitur: *Cui Gen. 17. 19
benedixit Dominus.* Ipse enim ut habetur
in Gen. fuit a Deo benedictus, *in rore cæli
desuper*, propter gratiæ & omnium virtu-
tum infusionem, *benedictionibus abyssi jacen- Ibid. 49.
tis deorsum*, propter odoris ex tumulo ema-
nationem, *benedictionibus uberum, &
vulvæ*, propter filiorum propaga-
tionem.

IN DIE PENTECOSTES.

SERMO I.

Quid ante Spiritus S. adventum, quid in adventu, & quid post, petendum, præposita auctoritate instruimur.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis, &c. Propheta volens petere gratiam Spiritus sancti, Primo petit dari sibi quiddam ante ejus adventum, scilicet cordis emundationem, cum dicit: *Cor mundum crea in me Deus.* Perit quiddam sibi dari in ejus adventu, scilicet cordis innovationem, cum dicit: *Et spiritum rectum innova in visceribus meis.* Quiddam petit sibi dari post ejus adventum, scilicet gratiæ confirmationem, cum subdit: *Et spiritu principali confirma me.*

Petit igitur primo munditiam cordis. Qui enim vult Spiritum sanctum recipere, debet cor mundum habere. Ratio hujus est, quia Spiritus sanctus est columba cælestis, descendit Spiritus sanctus sicut columba in ipsum; & hospes honorabilis: *Solem sine læsura, boni hospitii præstitisti;* Et amicus dulcis, *Infinitus thesaurus est hominibus qui usi sunt participes facti sunt amicitiae Dei.* Et balsami liquor suavis: *Quasi balsamum non mixtum odor meus.* Quia ergo Spiritus sanctus est cælestis, ideo non habitat in corde luto, & per peccatum mortale inquinato, sicut nec columba ponit pedem in luto, quod significatum est ubi cum Noe columbam emisisset, cum adhuc tota terra paludosa esset, non inveniens ubi requiesceret, ad arcam est reversa. Secundo quia est hospes honorabilis non vult habitare in hospitio pulveribus venialium peccatorum asperso, dicit Greg. Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo præparat domum mentis. Tertio quoad est amicus dulcis, vult habitare in loco florido, id est amœno per variarum virtutum adorationem. Unde dilecta invitat amicum suum dicens: *Lectulus noster floridus est.* Quarto, quia est balsami liquor suavis, vult reponi in vase solido per perseverantiam, & pretioso per charitatem veram, *quasi vas auri solidum, &c.* In corde igitur luto, & inquinato non habitat; sed fugit: *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* In corpore vero pulvere venialium asperso habitat, sed non libenter, quia quodammodo a multitudine venialium contristatur. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei.* In corde vero puro & florido habitat delectabi-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

liter. *Delitiae meae esse cum filiis hominum.* Prov. 8. In corde solido, pretioso & firmo habitat perseveranter. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Joan. 14.

Secundo propheta petit quiddam sibi dari in ejus adventu, scilicet cordis innovationem, Spiritus enim Sanctus est ignis Dei: *Ignem veni mittere in terram, &c.* Et est fons Dei: *Surge aquilo & veni auster, &c.* Fac Cant. 4. nos habitare in foraminibus petrae, id est in vulneribus Christi. *Quia apud te est fons vita, &c.* Et auster Dei. *Surge propera amica mea, columba mea, & veni in foraminibus petrae.* Quia Spiritus Sanctus est ignis Dei, renovatur homo instar argenti, deponendo scoriā peccati. *Excoquam ad purum scoriā tuam.* Quia est fons Dei renovatur instar aquilæ & cervi. Aquila namque exusta radio solari se in aquam projicit & vetustatem deponit. Et cervus pugnans cum serpente hausto veneno in fontem se projicit & venenum abjicit: sic anima in fonte Spiritus sancti renovatur sicut aquila novam conversationem assumendo. *Renovabitur ut aquilæ juvenus tua.* Et instar cervi venenum abjiciendo peccati: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, &c.* Quia est auster Dei, renovatur anima instar accipitris, deponendo plumas vetustas vitiorum, induendo novas plumas virtutum. *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, alas suas expandens ad austrum.* Quia facit animam habitare in foraminibus, renovatur instar serpentis, qui transiens per foramen angustum deponit vetustam pellem ad novam producendam; & sic anima habitans in vulneribus Domini nostri Jesu Christi per devotionem deponit vetustam conversationem. *Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem.* Ephes. 4.

Tertio Propheta petit sibi dari quiddam post ejus adventum, scilicet gratiæ confirmationem. Spiritus enim Sanctus conservatur & confirmatur ad similitudinem aquæ, pupillæ, flammæ, lucernæ. Dicitur enim Spiritus sanctus aqua. *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum, quæ sicut conservatur per decursum, sic Spiritus sancti gratia per bonorum operum exercitium.* Ideo monet Apostolus: *Exhortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Secundo Spiritus sanctus est sicut pupilla quæ habet hominem dirigere & illuminare. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Sicut ergo ipsa pupilla conservatur per palpebræ oppositionem, sic Spiritus sanctus per eleemosynarum largitionem. *Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso & gratiam hominis quasi pupillam conservabit.* Tertio

A a

Spi-

Psal. 50.

Luc. 3.

Sap. 13.

Ibid 7.

Eccl. 24.

Gen. 3.

Cant. 1.

Eccl. 50.

Sap. 1.

Eph. 4.

Joan. 4.

1. Cor. 6.

Psal. 142.

Eccl. 17.

Spiritus sanctus est sicut flamma sive ignis, qui habet animam inflammare ad amorem, qui quidem servatur per appositionem lignorum, sic Spiritus sanctus per fervorem sanctorum desideriorum. *Secundum ligna silvæ sic ignis exardescit.* Quarto est sicut lucerna quæ illuminat ea quæ sunt in domo animæ, quæ sicut conservatur per olei appositionem, sic gratia Spiritus sancti per devotionem, quæ quidem per oleum significatur, quia facit animas rebus mundi supernatare, & in cælum ascendere, juxta illud. *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.*

SERMO II.

Quomodo super tria genera personarum requiescit Spiritus sanctus.

Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum & tementem sermones meos? Verbum istud intelligitur secundum aliam translationem. Ubi notatur quod super tria genera hominum requiescit.

Primo super humilem. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Hoc significatum est, ubi scilicet dicitur, *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Non enim fertur super terram, quia non requiescit in corde terreno; nec super aërem, quia non requiescit in corde elato; nec super ignem, quia non requiescit in corde igne concupiscentiæ inflammato: sed super aquas, quia requiescit in corde mansueto. E contrario, spiritus malignus fertur super terram, quia data est sibi ad manducandum. *Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ,* quia diabolus terrena sibi incorporat. *Serpenti pulvis panis ejus.* Super aërem, quia datus est sibi ad habitandum. Super principem potestatis hujus aeris, quia diabolus superbos inhabitat. *Ipse enim rex est super omnes filios superbiæ.* Super ignem gehennæ, quia datus est sibi ad comburendum. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus.* Et super ignem concupiscentiæ, quia datus est sibi ad succendendum: *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente.* Super aquas autem non confertur, quia in corde ductili & mansueto non commoratur, sed ibi contribulatur: *Contribulasti capita draconum in aquis;* ibi submergitur: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.*

Secundo requiescit super quieris amatorem cum dicitur: *Et quietum.* Unde Apostoli receperunt Spiritum sanctum sedentes, id est a superfluis curis quiescentes. In hujus significationem filii Israel non receperunt manna quamdiu fuerunt in Ægypto, & quamdiu habuerunt farinam Ægypti, & quamdiu non transierunt mare Ægypti, nam in Ægypto

non est quies, neque circa mare Ægypti. Illi autem sunt in Ægypto, qui sunt in peccato, & isti non possunt esse in quiete: *Non est pax impiis, dicit Dominus.* Illi etiam retinent farinam Ægypti, qui retinent adhuc delectationem, & cogitationes peccati; & tales non sunt in quiete: *Cogitationes meæ dissipatæ sunt torquentes cor meum.* Illi autem non transierunt mare Ægypti, qui adhuc premuntur variis sollicitudinibus mundi; tales etiam non sunt in quiete: *In mundo pressuram habebitis,* in me autem pacem. Qui enim vult ut Spiritus sanctus super eum requiescat, & quietem habere desiderat, exeat de tenebrositate peccati, abjiciat reliquias & occasiones peccati, & deserat anxias curas mundi.

Tertio requiescit super præceptorum Dei observatorem, ideo sequitur, *& tementem sermones meos,* quod autem observatio divinorum præceptorum disponat ad recipiendum Spiritum sanctum, hoc habetur: *Si diligitis me, mandata mea servate, & ego rogabo Patrem & alium paraclitum dabit vobis.* Et etiam ibid. *Si quis diligit me sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* In talibus enim venit Spiritus sanctus inflammando, venit filius eos illuminando, venit Pater in amore & cognitione eos conservando. Quantumcunque vero sunt aliqui humiles, vel quietis amatores, vel præceptorum Dei conservatores, tamen perfecte Spiritus sanctus in eis non requiescit. In peccatoribus enim nullo modo requiescit, quia in eis est pugna continua. In Sanctis autem qui sunt in via requiescit, sed non perfecte requiescit, sed semiplene: nam in eis est requies semiplena. In beatis autem requievit & perfecte requiescit, quia in eis est plena requies & perfecta. In hujus significationem Noe ter emisit columbam. In prima missione cum terra esset adhuc paludosa, nullatenus requievit, sed ad arcam rediit, per quod datur intelligi quod Spiritus sanctus non requiescit in peccatoribus qui habent cor immundum, & in continua pugna. *Impii quasi mare fervens quod quiescere non potest. Et redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.* In secunda emissionem columba requievit, sed non perfecte requievit, quia requievit super arborem olivæ; sed non perfecte requievit, quia iterum ad arcam rediit: per quod datur intelligi, quod Spiritus sanctus in cordibus Sanctorum qui sunt in via requiescit propter munditiam, sed non perfecte in eis requiescit, quia adhuc a corpore habet pugnam. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* In tertia emissionem columba perfecte requievit, quia ultra ad arcam non rediit; per quod datur intelligi, quod Spiritus sanctus super eos qui sunt in patria perfecte requiescit, cum in eorum cordibus sit pax plena & requies perfecta. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.*

SERMO III.

Dei liberalitas in Spiritus sancti missione commendatur.

Act. 2.

Repleti sunt omnes spiritu sancto, &c. Perfecta liberalitas in tribus consistit, scilicet quando quis dat multum & multis, & pretiosa. Deus hodie fuit valde liberalis, quia dedit multum cum dicitur, *repleti sunt*. Dedit multis cum dicitur, *omnes*. Et dedit donum utile & pretiosum cum dicitur, *Spiritu sancto*.

Joan. 7.

Dedit quidem Apostolis multum quia eis dedit in abundantia Spiritum sanctum. Licet enim sancti viri in presenti vita sint quibusdam guttis Spiritus sancti aspersi, Apostoli tamen fuerunt fluviali abundantia pleni. *Flumina de ventre ejus fluent aquae vivae*. Hoc autem dicebat de spiritu quem erant accepturi credentes in eum. De isto flumine Dei dicitur: *Mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam usque ad talos*. Rursumque *mensuravit mille, & traduxit me per aquam usque ad genua, & mensuravit mille, & traduxit me per aquam usque ad renes, & mensuravit mille, torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquae profundi torrentis, qui non potest transvadari*.

Ezech. 47.

In talis namque est tota corporis supportatio. In genibus est deambulatio. In renibus est fomes & libido. In aquis intumescuntibus est abundantiae plenitudo. In istud ergo flumen Spiritus sancti Apostoli sunt traducti usque ad talos, quando sunt facti fortes ad sustinendum pondus omnium passionum, &c. *Ego confirmavi columnas ejus*. Usque ad genua quando facti sunt magnanimes ad progrediendum, & aggrediendum opera virtutum: *Ibunt de virtute in virtutem*. Usque ad renes, quando debilitatus, & extinctus est in eis omnis fomes, & concupiscentia: *Inflammatum est cor meum*, scilicet igne Spiritus sancti, & ideo *renes mei mutati sunt*. Aquae vero hujus fluminis vehementer in Apostolis intumuerunt, quia datus est eis spiritus in abundantia, *Spiritus ejus sicut torrens inundans usque ad medium colli*. In aliis Sanctis flumen Spiritus sancti ascendit infra collum. In Apostolis autem usque ad medium colli. In Christo autem usque supra collum, quia non ad mensuram recepit Spiritum. Fuerunt autem Apostoli repleti quadruplici mensura Spiritus sancti, de qua dicitur: *Mensuram bonam, & confertam*. Mensuram quidem bonam habuerunt in sua justificatione. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Confertam habuerunt in aliorum conversione; Deus enim supra illud quod necesse erat eis ad justificationem, contulit & addidit ea quae necessaria erant ad aliorum conversionem, scilicet eloquentiam verbi, ardorem zeli, scripturarum intelligentiam, in adversis firmam constantiam, & in miraculis faciendis magnam potentiam. Habuerunt

Psal. 74.

Idem.

Psal. 74.

Isai. 30.

Spiritus sancti mensura quadruplex in Apostolis.
Luc. 6.
Rom. 5.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

mensuram coagitatam in sui confirmationem, quia nunquam ab ipsa cadere potuerunt: *Verbo Domini caeli firmati sunt, &c.* Et Psal. 32. habuerunt mensuram superfluentem in doctrinarum abundanti emanatione, qua totum mundum doctrinis repleverunt: *Flumen Dei repletum est aquis*. Ex isto flumine derivati sunt multi rivi, id est Doctorum sententiae multae. Ex istis rivis processerunt multa stillicidia, id est modernorum Doctorum dicta, unde sequitur: *Rivos ejus inebria multiplicata genimina ejus*.

Secundo liberalitas dicitur attendi in hoc quod dedit multis, in hoc quod dicitur: *Omnes*. Si ergo repleti sunt omnes Spiritu sancto, ergo & peccatores qui non sunt repleti, non sunt de numero universi. Omnia eminentia autem habent esse, aut vivere, aut sentire, aut ratiocinari, aut intelligere.

Peccatores autem non habent esse, quia *Peccatorum omne esse est forma*. Forma vero ipsius esse spiritualis est charitas, juxta illud: *Observa te eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram*. Quia igitur peccatores non habent formam esse spiritualis, ideo non habent esse spirituale. Unde dicitur de diabolo: *Habitent in tabernaculo illius socii ejus qui non est*.

Secundo non habent vivere. Duo enim sunt signa vitae scilicet sensus & motus: Ipsi autem non habent sensum dilectionis vel cognitionis divinae, nec motum operationis bonae. *Oculos habent & non videbunt*, hoc quoad sensum divinae dilectionis & cognitionis. Duo enim oculi sunt intellectus & affectus. *Pedes habent & non ambulabunt*, hoc quoad motum bonae operationis.

Tertio non habent sentire. Non enim sentiunt diabolicas tentationes. Ideo autem non sentiunt, quia consentiunt: Ille enim sentit qui dissentit. *Verberaverunt me sed non dolui*.

Quarto non habent ratiocinari, quia non vivunt secundum rationem, sed secundum sensualitatem, & ideo non sunt rationabiles, sed brutales: Facti sunt *sicut equus & mulus*, quibus non est intellectus.

Quinto non habent intelligere, quia vera intelligentia, est Deum timere & a malo recedere: *Ecce timor Domini ipsa est sapientia, & recedere a malo intelligentia*.

Tertio ostenditur liberalitas ejus, quia dedit donum pretiosum cum dicitur: *Spiritu sancto*. Ideo autem Spiritum sanctum receperunt, quia habuerunt corda pura & charitate unita, & fuerunt receptacula munda, sicut cantat Ecclesia. *Invenit eos receptacula munda, & tribuit eis charismatum dona*. *Invenit eos concordantes in charitate*. Quatuor enim sunt qui de facili se infundunt, scilicet aer dum attrahitur, lux dummodo fenestra aperiatur, aqua dummodo loca depressa inveniat; & ignis dummodo materiam praeparatam

Spiritu: san-
ctus per 4.
significatur.
Psal. 118.
Apoc. 3.
Psal. 103.
Eccl. 38.
raram habeat. Et quia Spiritus sanctus signi-
ficatur per aerem, lucem, aquam & ignem,
ideo instar aeris se statim diffundit, dummo-
do attrahitur desiderio cordis. *Os meum aper-*
rui & attraxi spiritum. Instar lucis, dum-
modo aperiatur fenestra voluntatis. *Ecce sto*
ad ostium & pulso, &c. Instar aquæ dum-
modo inveniat cor depressum, id est, humile
& mansuetum. *Qui emittis fontes in con-*
vallibus. Instar ignis dummodo inveniat ligna
bonorum operum: *Secundum ligna silvæ, sic*
ignis exardescit.

SERMO IV.

Quæ peccata ne Spiritus sanctus recipia-
tur impediunt, malam exhibent re-
munerationem recepto, sicut ipsum
expellunt.

Joan. 14.
Rogabo Patrem & alium paracletum
dabit vobis spiritum veritatis quem
mundus non potest accipere. Per mun-
dum in hoc loco intelliguntur amato-
res mundi, id est superbi, avari & luxuriosi.
Ista enim tria peccata Spiritum sanctum, ne
recipiatur, impediunt, & recepto malam re-
munerationem impendunt, & male remun-
eratum expellunt.

Chrysost.
Primo igitur ne recipiatur impediunt, &
hoc ostendit Chrysost. super Matt. per tria
exempla dicens: Si leoni ostendatur pratum
virens, non excitatur ejus appetitus ad come-
dendum, quia non est natura ejus comedere
herbas, sed carnes. Si pluvia cadat super la-
pidem, lapis quidem a foris balneatur, sed
intus manet siccus. Si vasi pleno aceto gut-
tam mellis infundas, mel perdis & acetum
non immutabis. Per leonem igitur carnes
comedentem intelliguntur homines carnales,
qui nihil spirituale accipere possunt, quia non
est natura sua, id est, consuetudo sua appete-
re herbas virentes, id est cælestes amonita-
tes, sed carnes, id est carnales voluptates.
1. Cor. 2.
Job. 41.
Psal. 142.
Psal. 30.
Animalis homo non percipit ea quæ sunt spi-
ritus Dei. Per lapidem intelliguntur superbi
qui habent cor durum. *Cor ejus indurabi-*
tur sicut lapis. Et ideo pluvia Spiritus sancti
cor ejus deforis tantum attingit. Intus autem
intrare non potest, quia cor ejus durum &
clausum habet, & ideo interius siccus rema-
net, & dicere potest illud: *Anima mea sicut*
terra sine aqua tibi. Per acetum intelliguntur
avari, qui habent cor plenum aceto, id est,
amore mundano. Ideo si aliqua dulcedo Spi-
ritus sancti cor ejus intraverit, non potest sen-
tiri, quia præ abundantia amoris mundani
perditur & suffocatur, ideo dicit August. su-
per illud: *Diligite Dominum omnes sancti*
ejus. Disce non diligere mundum, ut discas
diligere ipsum Deum. Averte ut converta-
ris. Funde ut implearis.

Secundo tria ista peccata Sancto Spiritui jam
recepto malam remunerationem impendunt.

Sicut enim dicit August. immo Innocentius Ter- August.
tius in quadam decretali, nō sunt quæ male re-
munerant hospites suos, scilicet mus in pera, ig-
nis in sinu, & serpens in gremio. Mus in
pera est superbia in anima, quæ omnia bona
spiritualia comedit & corrodit. *Non te ex-* Eccl. 6.
tollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus,
ne forte elidatur virtus tua per stultitiam,
& folia tua comedat, & fructus tuos per-
dat, & relinquareis velut lignum aridum in
eremo. Ignis in sinu est avaritia in affectu,
quæ omnia spiritualia quæ in anima invenit
annihilat & consumit. *Ignis est usque ad per-* Job. 31.
ditionem devorans & omnia eradicans geni-
mina, &c. Iste est ille ignis de quo dicitur:
Ignis vero numquam dicit sufficit. Serpens Prov 30.
in gremio est luxuria in animo, quæ ibi vene-
num diffundit & vitam gratiæ extinguit. *Fa-* Prov. 5. & 23
vus distillans labia meretricis. Ingreditur
blande, sed in novissimo mordebit ut coluber,
& sicut regulus venena diffundet.

Tertio ista tria quæ dicta sunt, Spiritum
sanctum male remuneratum expellunt. Sicut
autem colligitur ex dictis Salomonis & quæ-
dam Glossa hoc tangit, tria sunt quæ expel-
lunt hominem de domo, scilicet fumus, stil-
licidium, & mala uxor. Per fumum intelli-
gitur superbia quæ in altum ascendit, & cito
deficit. *Ascendit fumus, &c.* Iste fumus su- Psal. 17.
perbiæ Spiritum sanctum de corde expellit, &
ne revertatur semper resistit. *Dura cervice Act. 7.*
& incircumcisis cordibus semper vos Spiri-
tui sancto resistitis. Per stillicidium intelli-
gitur ipsa avaritia, quia stillicidium hominem
in domo inquietat, sic avaritia variis sollici-
tudinibus & divitiis animam suffocat, juxta
illud: *A sollicitudinibus suffocantur.* Ta- Luc. 8.
les enim Spiritum sanctum expellunt, cum
tamen dicatur: *Spiritum nolite extinguere.* 1. Thess. 5.
Per malam uxorem intelligitur carnalis con-
cupiscentia, quæ semper cum ratione litigat,
juxta illud: *Caro concupiscit adversus spiri-* Gal. 5.
tum. Et isti tales Spiritum sanctum & Filium
Dei pedibus immundis conculcant & contu-
melia dehonorant. *Quando magis putatis* Hebr. 10.
deteriora mereri supplicia, qui filium Dei
conculcaverit &c. & spiritui gratiæ con-
tumeliam fecerit? De hac uxore sive concu-
piscencia carnali dicitur, *Prudentia carnis* Rom. 8.
mors est. Voluptas enim carnis ita tenet ho-
minem in deliciis, quod ad æternas delicias
pervenire non desiderat. Unde in figura hu-
jus dicitur. Quod fecit Jeroboam duos vi-
tulos aureos, unum in Dan, alium in Bethel
ne populus reverteretur in Jerusalem, sed ip-
sos adoraret. Qui vituli sunt duplex lasciv-
ia, scilicet voluptas carnis, & vanitas mun-
di, quas tam Clerici quam Laici adorant, &
ad cælestem Jerusalem ire non laborant. Ad
hunc vitulum constabilem faciendum populus
Israel in aures projecit, quia quicquid habet
homo pretiosum ad hoc expendit, ut volup-
tas vel vanitas impleatur. Et sic voluptas car-
nalis Spiritum sanctum expellit.

SER-

SERMO V.

1. Spiritus sanctus igni comparatur, quoad similitudinem, & quoad virtutem, 2. qualis extiterit, 3. quomodo extinguatur, & 4. quomodo conservetur.

Luc. 12. **I**gnem veni mittere in terram. Et quid volo nisi ut accendatur? De isto igne Spiritus sancti quatuor sunt videnda.

Primo qualis fuerit quantum ad similitudinem: quia venit in similitudinem linguæ. Et potissima ratio fuit ut hic ostendatur quale idioma sit in cælo: quia ibi non sunt nisi verba ignita, & verba amoris. Deus enim tres provincias fecit, scilicet provinciam cælestem, provinciam terrestrem, & provinciam infernalem. Et in qualibet provincia posuit proprium idioma. Est enim idioma provincie cælestis Deum laudare & benedicere. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Et idioma provincie terrestris est de terrenis tractare. *Qui de terra est, de terra loquitur.* Sed linguagium provincie infernalis est maledicere & blasphemare. *Cum esurierit irascetur, & maledicet Regi suo, & Deo suo.* Cognoscitur autem quisquis de qua provincia sit, & idioma ex idiomate suo seu loquela, unde dictum fuit Petro: *Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua manifestum te facit.* Cum igitur quis loquitur verba laudis, & ædificationis proximi, signum est quod est de provincia cæli & de provincia cælesti. Unde dicebat Dominus: *Quare loquelam meam non cognoscitis?* Quando autem quis loquitur verba terrena, signum est, quod est de provincia mundi seu terrestri. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.* Quando vero aliquis loquitur verba mendacii & blasphemie, tunc signum est quod est de professione & provincia ipsius miserabilis inferni: quia istud est proprium idioma dæmonis infernalis. *Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur.*

Ignis virtus similiter & Spiritus sanctus.

Psal. 103.

Secundo videndum est qualis sit iste ignis quantum ad virtutem. Habet enim virtutem inclinativam, quia alta humiliat, & incinerat & annihilat: habet virtutem elevativam, quia sursum fertur & tendit: habet virtutem coadunativam, quia fluida solidat & adunat. Sic Spiritus sanctus, secundum Dionysium in libr. de divinis nominibus, habet virtutem inclinativam, quia illos quos replet inclinat inferius per sui humilitatem & contemptum. *Auferes spiritum eorum, scilicet superbie, & deficient, scilicet a seipsis, & in pulverem suum revertentur* per sui annihilationem & contemptum. Secundo habet virtutem elevativam, quia elevat eos supe-

rius per desiderium æternorum. *Elevavit me Spiritus inter terram & cælum, & adduxit me in Jerusalem in visione Dei.* Tercio habet virtutem coadunativam per concordiam & unitatem morum. *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.* Virtus namque ignis in hoc consideratur, quia substernit sibi omnia alia elementa, scilicet terram in carbonibus, aerem in flamma, aquam in balneo calido. Sic & Spiritus sanctus substernit sibi terrenam cupiditatem. Gregor. in homil. Quia Spiritus sanctus Apostolos in tantæ celsitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, nisi quod mentes terrenorum cælos fecit? Ambitosam vanitatem: *Qui emittis fontes in convallibus, id est, gratiam suam præstat humilibus, & voluptuosam carnalitatem: Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.*

Tercio videndum est qualiter iste ignis extinguatur. Nam extinguatur primo per ventum superbie. *Ventus vebemens a regione deserti irruit, & concussit quatuor angulos domus.* Quatuor enim anguli domus spiritualis sunt fides, spes, charitas, & bona operatio. Secundo per lignorum separationem, id est per spiritum discordiæ. Sicut enim anima non vivificat membra separata, nec ignis inflamat ligna divisa; sic nec Spiritus sanctus illos inflamat, qui sunt divisi a Deo per mortalem culpam. *Iniquitates vestre diviserunt inter vos & Deum vestrum.* Vel a proximo discordia mediante seu per discordiam: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur.* Vel ab Ecclesia per excommunicationis sententiam: *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & Publicanus.* Tercio extinguatur per aquam luxuriæ: *Ignem ardentem extinguit aqua.* Cetera namque vitia non omnino extinguunt igniculum cordis, quin aliquando ibi remaneant aliquæ affectiones bonæ voluntatis. Luxuria autem adeo extinguit, quod nihil spirituale in corde relinquitur, sed totus homo caro efficitur.

Quarto videndum est qualiter iste ignis conservatur; & hoc fit per lignorum appositionem, id est bonorum operum multiplicationem. *Secundum ligna silvæ sic ignis exardescit. Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies.* Secundo per cineris asperisionem, id est memoriæ mortis superinductionem. *Operui cinere carnem meam. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Tercio per sufflationem, id est frequentem meditationem: *Si sufflaveris quasi ignis exardabit.* Nihilominus & ipse Christus sufflat: *Insufflavit & dixit eis. Accipite Spiritum sanctum.* Quarto per diligentem ab omni contrario conservationem, id est per malarum societatum vitiationem. Ex mala enim societate homo pervertitur in intellectu

- Prov 13. quantum ad cognoscenda. *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. Amicus stultorum efficietur similis.* Inquinatur in affectu quantum ad diligenda: *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.* Et emollescit in affectu quantum ad operandum. *Egreimini de medio Babylonis, &c. ne forte mollescat cor vestrum.*
- Eccl. 13.
- Jer. 51. 45.

SERMO. VI.

Spiritus Sanctus, 1. unde, 2. qualiter, 3. ad quos & 4. quare missus est.

Thren. 1. **D**E excelso misit ignem in ossibus meis & erudivit me. Hæc possunt esse verba Ecclesiæ recolentis adventum Spiritus sancti in Apostolos, per quos ad fidem est erudita. In quibus verbis quatuor ostenduntur.

In Trinitate
excelsus quadruplex.

- Job. 11. *Excelsior cælo est, & quid facies?* Secundum est infinitæ veritatis, per quod omnia prospicit & cognoscit. *Dominus prospexit de excelso sancto suo.* Tertium est infinitæ charitatis. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsus & elevatum.* Quartum est infinitæ bonitatis, per quod oculo misericordiæ nos respicit: *Excelsus Dominus & humilia respicit.* De isto quadruplici excelso iste ignis sancti Spiritus in Apostolos est missus. In ipsis enim erat quadruplex defectus. Primus quantum ad interpretativam, quia timidi erant confiteri Christum, sicut patet in principe Apostolorum, qui dum mori timuit, vitam negavit. Secundus est quantum ad intellectivam, quia multa ignorabant, quæ tamen ipsos scire expediebat. *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo.* Tertius quantum ad effectivam, quia in amore Dei adhuc tepidi & frigidi erant, nec Christum eo modo diligebant, quo eum diligere debebant. *Si diligeretis me gauderetis utique: quia vado ad patrem.* Quartus quantum ad operativam: quia infirmi erant ad aggrediendum opera fortia & virtuosa: *Nemo immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, &c.*
- Psalm. 101.
- Isai. 6.
- Psalm. 137.
- Joan. 16.
- Joan. 14.
- Matth. 9.

Act. 4.

Quia igitur habebant defectum quantum ad interpretativam missus est Spiritus sanctus de excelso infinitæ potestatis, ut timidos roboraret; qui enim prius timebant tacendo, postmodum non timuerunt cum fiducia confitendo. *Repleti sunt omnes Spiritu sancto & loquebantur cum fiducia verbum Dei.* Qui prius timebant con-

fiteri in una lingua, postmodum sunt confessi in omnibus linguis: *Cauperunt loqui variis linguis.* Et qui prius timebant fragilem mulierem, postmodum non timuerunt Principem neque Imperatorem: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.*

Act. 2.

Ibid. 5.

Secundo quia habebant defectum quantum ad intellectivam, missus est de excelso veritatis infinitæ, ut inscios edoceret: *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem, scilicet vitæ & doctrinæ & justitiæ. Sobrietatem enim & prudentiam docet atque justitiam & veritatem, quibus utilius nihil est in vita hominibus; sobrietatem quoad veritatem vitæ, & prudentiam quoad veritatem doctrinæ, & justitiam quoad veritatem justitiæ.*

Joan. 16.

Sap. 8.

Tertio, quia habebant defectum quoad effectivam, missus est de excelso infinitæ charitatis, ut frigidos inflammaret. Inflammavit enim corda eorum. Gregor. Foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda inflammativa. Eorum verba: Gregor. In igneis linguis apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverat ardentes pariter & loquentes facit. Etiam eorum opera: *Nonne vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro.*

Gregor.

Gregor.

Job. 37.

Quarto quia ipsi habebant defectum quantum ad operativam, missus est de excelso infinitæ bonitatis, ut eos perficeret & consummaret. Nam qui prius faciebant opera debilia, postmodum aggressi sunt fortia. Aggressi sunt quoddam opus quod est supra naturam, id est, castitatem servare. Hieron. In carne præter carnem vivere, non humanum, sed angelicum esse puto. Et quoddam opus quod est contra naturam, scilicet mortem affectare. *Ego non solum alligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Jesu.* Quoddam quod est contra consuetudinem humanam, scilicet divitias contemnere. *Argentum & aurum non est mihi, &c.* Et quoddam quod est contra rationem, scilicet Deum credere trinum & unum de virgine natum & passum. Ista enim credere non poterunt nisi per Spiritum sanctum. *Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Quoddam quod est supra humanam conditionem, scilicet nullam ad malum habere promptitudinem, quia sicut dicitur: *Sensus & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum ab adolescentia sua.* In Apostolis autem fuit quidem natura ad malum prona, sed in bonum confirmata. *Ego confirmavi columnas ejus.*

Act. 21.

Ibid. 3.

Sap. 9.

Gen. 8.

Psalm. 74.

Secundo ostenditur qualiter sit missus, quia in specie ignis, cum dicitur, *misit ignem*, de quo cantat Ecclesia, *Advenit ignis divinus non comburens, sed illuminans; non consumens, sed lucens*. Ex quo habetur, quod iste ignis non fuit carbo nec flamma, sed lux. Carbo enim est ignis in materia terrestri; & ideo non apparuit in specie carbonis, quia illos quos replet non facit prædicare propter terrenum quæstum, sed propter cæleste præmium. *Quæ est ergo merces mea, ut Evangelium, &c.* Nec apparuit in specie flammæ, quia flamma est ignis in materia aeris; Spiritus autem sanctus illos quos replet, non facit prædicare propter favorem humanum, sed propter honorem divinum. *Si adhuc hominibus placerem Christi servus non essem.* Apparuit ergo in specie lucis quæ est duplex & purissima, quia quos replet, prædicare facit ex sincera intentione, scilicet propter utilitatem proximi & honorem Dei. *Non quia quero datum sed requiro fructum, &c.*

Tertio quæritur in quos sit emissus, scilicet in Apostolos cum dicitur: *In ossibus meis*. Apostoli enim dicuntur ossa, quia fuerunt exterius duri per passionum tolerationem: solidissimi, quia ære fusi sunt: fuerunt solidi, quia minas non timebant: solidiores, quia verba contemnebant: solidissimi, quia mortem despiciebant. Interius autem fuerunt medullis pleni per devotionem. *Medullis ossa illius irrigantur.* Medulla enim secundum Rabanum dicitur ex eo quod madefacit ossa. Et est calidæ naturæ & dulcis saporis, quia devotio spiritualis animam aridam madefacit, frigidam accendit, & mundi amaritudinem in cælestem dulcedinem convertit.

Quarto ostenditur quare missus est, cum dicitur: *Et erudivit me*. Spiritus namque sanctus Apostolos erudivit, nam in credendis dedit eis plenam veritatem, unde dicitur Spiritus veritatis: *Spiritum veritatis quem mundus non potest accipere*. In diligendis dedit ordinatam charitatem, ideo dicitur Spiritus charitatis, *Deus charitas est, &c.* In operandis dedit perfectam sanctitatem; & ideo vocatur Spiritus sanctus: *Paracletus autem spiritus, &c.* In sustinendis dedit consolationem & iucunditatem: *Cum venerit Paracletus, &c.*

SERMO VII.

Spiritus sancti missio, confirmatio & manifestatio insinuat.

S*I quis diligit me, sermonem meum servabit, &c.* Circa adventum Spiritus sancti in supradictis verbis tria ponuntur. Primo ipsius Spiritus adventus five missio cum dicitur: *Ad eum veniemus*. Secundo missi confirmatio cum dicitur: *Et mansionem apud eum faciemus*. Tertio ipsius missi & confirmati manifestatio, cum dicitur in principio: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.*

Circa primum notandum quod quatuor sunt quæ disponunt ad Spiritus sancti adventum & missionem.

Primum est devota oratio, cum libenter homo ad illud hospitium vadit ad quod invitatur: nostræ autem orationes sunt quædam invitationes. Quod autem nostra oratio requiratur docet Christus. *Rogabo patrem meum & alium paracletum dabit vobis.* Docet totus Apostolorum cætus de quibus dicitur. *Orantibus Apostolis, &c.* Docet Propheta qui orando dixit: *Cor mundum, &c.* Docet universalis Ecclesia quæ dicit: *Veni sancte Spiritus.*

Secundum est profunda humiliatio. Libenter homo ad illud hospitium vadit, ubi honorari se credit. Humilitas autem Spiritui sancto honorem facit juxta illud: *Magna potentia Dei solius & ab humilibus honoratur.* Aqua autem Spiritus sancti non fluit in montibus superborum, sed in vallibus humilium. *Qui emittit fontes in convallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ.* Duo montes sunt duæ species superbiæ, una quæ nascitur ex re temporali, & alia quæ nascitur ex re spirituali. In medio istorum montium transit humilitas, quæ semper tenet medium non declinans ad aliquam illarum specierum. Et in isto medio aquæ transeunt gratiarum.

Tertium est cordis purificatio: libenter enim homo hospitur in hospitio mundo, sic Spiritus sanctus habitat in corde puro. *Domum tuam Domine decet sanctitudo in longitudinem dierum.* Greg. Tergat ergo fordes pravi operis qui Deo præparat domum mentis. Est autem mundandus intellectus ab omni prava cogitatione: sic etiam affectus ab omni inordinato amore. Opus exterius a negligentia & torpore. Hoc significatum est, ubi dicitur quod *mun-*

rum bona scilicet opera, quæ animum muniant ne ab ipsis superetur hostibus. Quartum est mentis tranquilla vocatio. Libenter enim homo ad illud hospitium divertit in quo quietem invenire se credit. Hinc est quod Apostoli receperunt Spiritum sanctum sedentes, id est a curis secularibus quiescentes. Hinc est quod filii Israel acceperunt manna in solitudine, id est Spiritus sancti dulcedinem in mentis quiete. Hinc est quod Elias in solitudine mane & vespere pane & carnibus pascebatur; veniens autem ad populum vix buccellam panis invenit, quia homo in mentis quiete divinas consolationes recipit, in turbatione autem famem invenit.

*Ad spiritus
sancti confir-
mationem 4.
disponunt.*

Secundo sunt quædam quæ disponunt ad ipsius Spiritus sancti confirmationem cum dicitur: *Et mansionem apud eum faciemus.* Et ista sunt quatuor.

*Eccl. 10.
Ibid. 7.*

Gregor.

Primum est meditatio mortis. Sicut enim materialis ignis conservatur sub cinere, sic Spiritus sanctus sub mortis meditatione. Memoria enim mortis gratiam conservat, quia facit humilem animum. *Quid superbis terra & cinis? Vitat calum: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua & in æternum non peccabis.* Dat profectum. Greg. Valde se sollicitat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine.

*Marc. 9.
Ambros.*

Secundum est mortificatio carnis. Carnes enim conservantur ex salis appositione; Sic Spiritus sanctus ex carnis mortificatione: *Omnis victima igne salietur.* Aquæ stantes secundum Ambr. putrescunt, sed per diversos lapides currentes in suo vigore persistunt. Sic anima stans in otio putrescit cito ex peccato, sed quando inter diversos lapides vigiliarum & jejuniorum frangitur, in gratia conservatur. Et secundum Augustinum in libro de civitate Dei, est quidam fons, qui in die frigidat, in nocte calefit: quia ignis Spiritus sancti in prosperitate extinguatur, & in asperitate penitentiae conservatur.

August.

Eccl. 27.

Tertium est divini timoris præsentia. Sicut enim domus stare non potest, si non habet stabile fundamentum & forte rectum; sic nec anima si non habet timorem, quod timor sit fundamentum dicitur: *Si non in timore Domini instanter tenueris te, cito subvertetur domus tua.* Et quod sit re-

ctum: *Timor Domini super omnia se sub- Ibid. 19.
perposuit.*

Quartum est custodia exterioris hominis: sicut enim vas plenum balsamo apertum relictum cito effunditur, sic balsamum gratiæ Dei in Eva effusum est, & in Adam per omnes quinque sensus, scilicet visum, auditum, gustum, odoratum, & tactum. *Gratiæ fatuorum effundentur.*

Ibid. 10.

Tertio sunt quædam quæ faciunt ad Spiritus sancti missi & confirmati ostensionem. *Spiritus sanctus 4. ostenditur.* Et illa sunt quatuor: Spiritus enim sanctus ostensus est in quadruplici signo, scilicet nubis, columbæ, flatus & ignis, per quæ datur intelligi quod quatuor sunt signa, per quæ quis potest agnoscere se habere Spiritum sanctum.

Primum signum est abundantia lachrymarum; & ideo apparuit in specie nubis super Christum transfiguratum: *Flavit spiritus ejus & fluent aquæ. Spiritus Domini Psal. 147.
Gen. 1.
ni ferebatur super aquas,* scilicet lachrymarum.

Secundum est dimissio injuriarum. Et Sap. 7. ideo apparuit in specie columbæ quæ felle caret, & ideo vocatur Spiritus sanctus suavis, benignus, & humanus: quia facit homines suaves in corde, benignos in sermone, & humanos in omni conversatione.

Tertium est contemptus temporalium, & ideo apparuit in specie flatus: quia omnia temporalia facit contemnere tanquam flatum, vaporem & fumum. Et ideo legitur de Samfone, quod cum spiritus Domini in eum irruit leonem interfecit, Philistinos superavit, vincula dirupit. Per leonem intelligitur superbia: per Philistinos qui interpretantur cadentes, intelliguntur divitiæ sive ipsa avaritia, quia sicut dicitur: *Qui confidit in divitiis suis cor- Prov. 11.
ruet;* sed per vincula intelligitur ipsa carnalis concupiscentia, juxta illud: *Vincula Eccl. 7.
enim sunt manus illius.*

Quartum est desiderium supernorum, & ideo apparuit in specie ignis, qui semper habet sursum ferri: *Elevavit me spiritus Ezech. 3.
inter terram & calum.* Ubique est fumus aromaticus sancti desiderii, signum est quod ibi sit ignis Spiritus sancti. Greg. Qui mente integra Dominum desiderat, profecto jam habet quem amat.

DE SANCTA TRINITATE.

SERMO I.

Quomodo non curiose investiganda, sed fideliter credenda, atque glorificanda sit declaratur.

Rom. II.
Trinitatis festum diversimode celebratur.

O ALTITUDO divitiarum sapientiae & scientiae Dei. Festum sanctae Trinitatis quidam celebrant in Dominica quae est octava Pentecostes, quae est principium Dominicarum, ad innuendum quod Deus est prima causa omnium: Sed alii celebrant illud festum in ultima Dominica, ad innuendum quod Deus est finis omnium. Alii nunquam celebrant contenti illa laude continua Trinitatis qua dicitur: *Gloria Patri & Filio, &c.* ut ostendatur, quod est gubernatrix & conservatrix omnium. Apostolus igitur, licet raptus fuerit usque ad tertium caelum, tamen non est ausus mysterium Trinitatis curiose investigare: sed in verba admirationis & laudis prorumpens dicit: *O altitudo divitiarum.* In quibus verbis tria ponit.

Trinitas
quare non curiose investiganda.

Primo quod ipsa beata Trinitas non est curiose investiganda cum dicitur: *O altitudo divitiarum sapientiae & scientiae Dei, &c.* Curiose enim hoc investigare vanum esset ac periculosum & confusione dignum.

Eccl. 3.

Notandum.

August.

Nota.

Vanum quidem esset, quia intentum suum consequi non posset: *Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, &c.* Unde legitur quod eo tempore quo beatus Aug. libros de Trinitate faciebat, quemdam puerulum in litore maris invenit, qui cum quodam cochleari argenteo aquam maris in quamdam parvam foveam refundebat dicens, se velle totum mare in illam foveam refundere. Quo Augustinus provocatus ait: Quomodo hoc posset fieri, cum mare sit magnum & cochlear modicum, ac fovea parva. Et iste: Facilius est mihi hoc agere quam tibi id quod cogitas adimplere. Cogitas enim in libro tuo mysterium Trinitatis comprehendere, cum Liber tuus sit parva fovea ad recipiendum, ingenium tuum modicum cochlear ad inquirendum, & Trinitas ipsa immensum pelagus ad exhaustiendum, statimque puer disparuit.

Prov. 25.

Secundo hoc esset periculosum, quia ex nimia immensitate luminis posset incurrere cecitatem erroris. *Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum, sic qui perscrutatus Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

tor est majestatis opprimetur a gloria. Aug. August. in lib. de Trinitate: ubi quaeritur unitas Trinitatis Patris & Filii, & Spiritus sancti, nusquam periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid invenitur. Unde legitur in apochryphis Esdrae, quod cum ipse Esdras profunda Dei inquirere vellet ad seipsum reductus est, ne supra se nimis elevaretur Angelo sibi dicente: Si vales flammam ignis pondera, flatum venti mensura, diem praeteritam revoca, quasi dicat: Si haec quae infima sunt non vales comprehendere, quomodo haec quae divina sunt valebis attingere?

Tertio hoc esset confusione dignum. *Confusionem circa 4. ingenium recipit.* Dixit enim Rabbi Moyse quod quicumque ingenium suum ponit, circa quatuor recipiet confusionem. Quando scilicet vult scire quid est in summo, quando vult scire quid est in imo, quid fuit primo, & quid erit ultimo. Summum & primum vocat Deum, in quantum est principium omnium, imum & ultimum vocat ipsum in quantum est finis omnium. Quantum enim ad ista Deus est investigabilis. Dicitur de Seraphin quod duabus alis velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus. Velant igitur caput & pedes, quia Deus prout est principium & finis est nobis investigabilis. Media autem non sunt velata, quia ea quae sunt a principio in finem, id est divini effectus, nobis cognita sunt.

Secundo ponit Apostolus quod ipsa Trinitas fideliter est credenda, cum dicit: *Quoniam ex ipso & per ipsum, &c.* Ubi ponit & Trinitatem personarum cum dicit: *Quoniam ex ipso, &c.* Et unitatem essentiae, cum dicit: *Ipsi gloria in saecula.*

Ista enim fides nostra adjuvari potest scripturarum testimoniis, creaturarum vestigiis, *Trinitatem personarum & unitate esse essentia tria ostendunt.* & ostensis miraculis. Potest autem hoc ostendi per auctoritatem divinam, angelicam, & humanam. De divina dicitur: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Quod ergo dicitur: *Faciamus, & nostram* personarum pluralitatem respicit, quod vero in singulari numero dicit *similitudinem & imaginem*, substantiae respicit unitatem. Hoc etiam ostenditur per auctoritatem angelicam, quia Angeli quotidie exclamant & dicunt, *Sanctus, sanctus, sanctus* Isai. 6. *Dominus Deus exercituum, &c.* Quod ter dicunt *sanctus*, pertinet ad Trinitatem personarum; quod semel dicunt *Dominus Deus*, ad unitatem essentiae. Hoc etiam ostendunt.

SERMO II.

Psal. 66.
1. Joan. 5.

Matth. ult.

ostenditur per auctoritatem humanam, scilicet propheticam. *Benedicat nos Deus Deus noster, &c.* Apostolicam: *Tres sunt qui testimonium dant in calo; Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Et hi tres unum sunt.* Et per auctoritatem Evangelicam: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

August.

Secundo adjuvatur ipsa fides nostra qua credimus Deum esse trinum, & unum ex creaturarum vestigiis. Et istud vestigium invenitur in creaturis superioribus, sicut in sole in quo secundum B. Augustinum tria considerantur, scilicet quod est, quod lucet & quod calet, id est, substantia solis, radius & calor. Radius de sole nascitur, quia Filius de Patre generatur. Calor autem ab utroque provenit, quia Spiritus sanctus ab utroque procedit. Substantia vero solis a nulla creatura causatur, quia Pater a nullo derivatur. In creaturis inferioribus sicut pater in aqua, una est aqua in fonte, in rivo & stagno: sed rivus est a fonte, stagnum ab utroque, fons a nullo. In creaturis mediis, sic in homine in quo est una anima in tribus potentiis, de quibus dicit Augustinus: Non sufficit solus intellectus, nisi sit voluntas in amore Dei; nec duo sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in anima intelligentis maneat Deus.

Tertio adjuvatur ostensis miraculis, quorum unum ponit Eusebius, quod circa nativitatem Christi tres soles in oriente apparuerunt, qui paulatim in unum solem redacti sunt. Aliud ponit Eutropius, quod dum quidam Arrianus quemdam baptizaret, & formam Trinitatis perverteret, mox aqua disparuit. Tertium ponit Fulgibertus quod Episcopo Nanstensi Missam celebranti, tres guttæ clarissimæ super altare cœlitus sunt emissæ, quæ sibi appropinquantes, unam gemmam pulcherrimam effecerunt; quam cum in quadam cruce ubi erant multæ gemmæ posuisset, illæ tantam ejus excellentiam non ferentes de cruce protinus ceciderunt.

Trinitas laudanda.

Isai. 43.

1. Reg. 2.

Psal. 138.

Isai. 43.

Job. 38.

Tertio dicit Apostolus quod ipsa beata Trinitas & unitas est a nobis glorificanda, cum ait: *Ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen.* Debemus ipsam glorificare propter debitum, quia propter ipsam homo est formatus. *Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.* Propter meritum: *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.* Propter exemplum, quia ipsam glorificat creatura insensibilis: *Cœli enarrant gloriam Dei.* Irrationalis creatura: *Glorificabit me bestia agri, & draconis.* Creatura intellectualis: *Ubi eras &c. Cum me laudarent simul astra matutina?* Et ideo debet istam divinam Trinitatem glorificare creatura rationalis, ut verificetur illud quod dicit Augustinus: Non cessat nec tacet laudes tuas universa creatura tua.

1. Quid de Deo credendum, 2. Quid ab eo petendum, & 3. qualiter ei serviendum insinuans.

Benedicat nos Deus Deus noster, bene- Psal. 66.
dicat nos Deus, &c. Propheta Spiritu sancto inspiratus mysterium Trinitatis nobis aperiens tria dicit. Primo quid de eo sit credendum. Secundo quid ab eo sit petendum. Tertio qualiter sit ei serviendum.

De Deo autem est credendum quod sit trinus, ideo ponitur ibi ter *Deus*: ex eo quod sit unus; ideo in singulari ponitur *benedicat*. Et licet istud sit supra nos, tamen in creaturis aliquantulum elucescit. Et primo in creaturis universalibus in quibus invenimus magnitudinem per quam intelligitur patris potentia: speciem & pulchritudinem, per quam intelligitur filii sapientia, de his duobus dicitur: *A magnitudine enim speciei Sap. 13. & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri*: utilitatem, per quam intelligitur Spiritus sancti bonitas & clementia. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat & erant Gen. 2. valde bona.* Secundo elucescit in creaturis in particulari sicut in igne: in quo quidem est species ignis, splendor, & calor. Splendor ab igne nascitur, calor ab igne & splendore generatur. Unde dicit Aug. Splendor est August.
de igne & tamen coeva sunt. Da enim mihi ignem sine splendore, & credam patrem esse sine filio. Tertio in creatura spirituali, sicut in anima, unde dicit Aug. de Trinit. Mens amor & notitia ejus tria quædam sunt. Mens enim novit se & amat se, & cum se cognoscit notitiam suam gignit & est parens suæ notitiæ. Tertius est amor qui de ipsa, scilicet mente & notitia procedit, cum mens se cognoscens diligit se. Quarto in sæcularibus disciplinis, unde dicit Faustus in lib. de fide catholica, tres tantum personæ liberalia studia senserunt. Nunquam enim in arte grammatica, nisi primam, secundam, & tertiam personam invenimus. Etiam invenitur una dictio quæ est unica in voce & triplex in significatione, ut hæc dictio amor: quæ potest esse alicujus nomen proprium, & est nomen commune, & verbum. Quinto in numeris: Unde dicit Philosophus, primo cœli cap. 2. sustinemus ipsum, id est, numerum trinarium, & secundum istum numerum tenemur magnificare Dominum creatorem, remotum a modis creaturarum, &c. Non autem intelligendum est quod ipse posuerit numerum ternarium in personis divinis, quia hoc non cognovit: sed vult dicere quod antiqui utebantur numero ternario in sacrificiis & orationibus propter quamdam numeri perfectionem.

Secundo

Psal. 66.
Ex Trinitatis
invocatione
3. benedictio.
Isai. 40.

Notandum.

Exod. 5.

Secundo Propheta ponit quid sit ab eo petendum: quia benedictio, cum dicit: *Benedicat nos Deus &c.* Invocatio namque Trinitatis triplicem nobis benedictionem acquirit. Prima consistit in terrenorum de-
spec-tione & cælestium contemplatione. *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* quasi dicat nullus nisi Deus trinus in sua po-
tentia, sapientia & misericordia, quasi tri-
bus digitis molem terræ, id est ponderosita-
tem corporis appendit sursum elevando ad
contemnendum terrena ad contemplandum
cælestia. Sic igitur appensus & elevatus erat
beatus Augustinus, de quo dicitur, quod
cum libros de Trinitate scribens, & quædam
vidua in tribulatione posita ad eum vadens
ipsum salutasset, & ipse nihil illi mulieri re-
sponderet, ipsa tristis abscessit. Sequenti ve-
ro die cum ejus Missam audiret, facta est in
extasi mentis, & rapta in cælum; ibidem
vidit Augustinum facie inclinata de Trinitate
disputantem; factaque est vox ad eam dicens:
Cum ad Augustinum ivisti, tunc de Trinita-
tis gloria attentissime disputabat, & ideo quod
ibi fueris non advertit. Secunda consistit in
tentationum & omnium dæmonum effugatio-
ne. Hoc significatum est cum dicitur: *Deus
Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam
trium dierum in solitudinem*, id est, ut per
fidem Trinitatis ei in hac vita in qua pere-
grini sumus serviamus, ne forte accidat nobis
pestis, id est tentatio quæ est a carne, aut
gladius qui est tentatio ab hoste. Istud etiam
notatur in quodam fidei Notario apud Con-
stantinopolim, de quo legitur, quod cum
magus eum duxisset ad quemdam locum ubi
congregata fuit multitudo dæmonum, unus
sedens in throno interrogavit: Si servus tuus
erat? Et iste se signans dixit: Ego sum ser-
vus sanctæ Trinitatis. Et statim omnes di-
sparuerunt. Tertia consistit in adversitatum
propulsione. Nam sicut refert Joan. Dam.
cum apud Constantinopolim gravis pestis esset,
de medio populi quidam puer in cælum ra-
ptus canticum sanctæ Trinitatis: scilicet *San-
cte Deus, sancte fortis, sancte & misericors
salvator miserere nobis*; ab Angelis est edo-
ctus, quod cum rediens decantasset, mox
omnis turbatio cessavit.

Psal. 66.

Job. 16.

Psal. 73.

Psal. 16.

Isai. 6.

Tertio Propheta ponit qualiter sanctæ
Trinitati est serviendum quia cum timore,
cum dicit, *Et metuante eum omnes fines terræ.*
Circa quod quidam sunt sub terra, sicut dæ-
mones & damnati in aquis pœnarum positi.
Ecce gigantes gemunt sub aquis. Isti san-
ctam Trinitatem etsi timore metuunt, tamen
odiunt & blasphemant. *Superbia eorum qui
te oderunt ascendit semper.* Alii sunt super
terram sicut sunt angeli & beati: *Credo vi-
dere bona domini in terra viventium.* Et
isti sanctam Trinitatem amore sancto metuunt,
& reverentur ac laudant quotidie dicentes:
*Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus ex-
ercituum.* Unde legitur quod cum quidam
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

vir sanctus cum aliis psallentibus esset in Ec-
clesia, vidit beatam Virginem illuc advenien-
tem & ad *Gloria Patri* profunde inclinan-
tem, qui cum eam de hoc interrogasset re-
spondit, quod quodcumque ille versiculus
Trinitatis ab Ecclesia dicitur, tota curia cæ-
lestis S. Trinitati inclinat & ipsam reveretur.
Alii sunt in medio terræ sicut avari, & ter-
renorum cupiditatibus dediti. Et isti non
sunt digni gloriam sanctæ Trinitatis narrare,
ne dicatur eis illud: *Peccatori autem dixit* Psal. 49.
Deus, quare tu enarras justitias meas, &c.
unde sicut refert Bonifacius in libro suo, quem
scripsit ad Comitissam Matildam. Cum qui-
dam Archiepiscopus simoniacus per testes
convinci non posset, præceptum est ei ut ver-
sum Trinitatis diceret. Et cum ille sanctam
Trinitatem & maxime Spiritum sanctum no-
minare non posset, sic deprehensus & confu-
sus est. Alii sunt in finibus terræ sicut viri
perfecti, in quibus terrena consumuntur.
Et isti beatam Trinitatem metuunt timore fi-
lii, *Plenitudo sapientiæ est timere Deum.* Eccl. 1.
Et isti semper Trinitatem debent laudare ac
dicere: *Gloria Patri & Filio & Spiritui
sancto.* Istum enim versum sanctæ Trinita-
tis Nicæna Sinodus edidit; sed Hierony-
mus in fine psalmorum dicendum ordinavit.

SERMO III.

1. *Trinitas personarum, essentiæ unitas,*
2. *quædam appropriata, 3. quæ-*
- dam quæ in divinis esse*
- aperitur.*

Tres sunt qui testimonium dant in cælo, 1. Joan. 5.
Pater, Verbum & Spiritus sanctus.
Et hi tres unum sunt. Sanctus Jo-
annes Evangelista recumbens supra
pectus Domini, & fluente sapientiæ inde hau-
riens, mysterium sanctæ Trinitatis & uni-
tatis nobis sub brevibus verbis tradidit di-
cens: *Tres sunt.* In quibus verbis tria
ostenduntur.

Primo quod in divinis est trinitas perso-
narum, & unitas essentiæ, cum dicitur: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo,* Trinitas per-
&c. Istam autem trinitatem, & unitatem sonarum. &
personarum ostendit Dionysius in libr. de unitas essen-
divinis nominibus per quatuor exempla, osten- tia per 4. ex-
dens quod filius, & Spiritus sanctus proce- empla decla-
dunt a Patre sicut duo rivi ab uno fonte, ratur.
sicut duæ pullulationes ab una radice, sicut
duo flores ab una arbore, & sicut duo radii
ab uno sole. Ait enim sic: Pater est fons dei-
tatis, Filius autem & Spiritus sanctus rivi
Deitatis, si ita oportet dicere, pullulationes
divinæ naturæ, & sicut flores, & supersub-
stantialia lumina. Quomodo autem sint ne-
que dicere, neque cogitare est possibile.
Procedunt igitur primo sicut duo rivi ab uno
fonte.

fonte. Pater enim est instar fontis, Filius instar rivi a fonte procedentis, Spiritus sanctus instar stagni a fonte & rivo procedentis & emanantis. Secundo procedunt sicut duæ pullulationes ab una radice. A radice quidem procedit truncus, & a radice & trunco educitur ramus: Sic a Patre procedit Filius, a Patre & Filio procedit Spiritus sanctus. Tertio procedunt sicut duo flores ab una arbore. De arbore quidem procedit flos, & ex arbore & flore nascitur fructus: Sic a Patre procedit Filius, & ab utroque Spiritus sanctus. Quarto procedunt sicut duo radii ab uno sole. A sole quidem procedit splendor, a sole & splendore producitur calor. Aug. Videmus solem per cælum lucentem, currentem & calentem. Ista igitur tria considerantur in sole, scilicet cursus, splendor & calor; sic in deitate invenimus Patrem currentem, id est potenter omnia operantem: *Pater meus usque modo operatur*. Filium splendentem, id est splendorem suæ sapientiæ effundentem: *Erat lux vera, &c.* Et Spiritum sanctum calentem, id est corda inflammantem: *Ignem veni mittere in terram, &c.*

Secundo ostendit Joannes quod in divinis sunt quædam appropriata, cum dicit, *qui testimonium dant in cælo*. Secundum autem glossam Christus habuit triplex testimonium quod sit cælestis. Primum est a Patre cum dixit: *Hic est filius meus dilectus*. Secundo autem a seipso quando fuit transfiguratus. Tertio a Spiritu sancto, quando in specie columbæ super eum apparuit. Et quamvis istæ operationes fuerunt communes, ramen secundum beatum Augustinum illius vocis elatio attribuitur Patri, transfiguratio Filio, & columbæ formatio Spiritui sancto. Ponunt autem sancti & alia appropriata divinis personis, quorum Aug. in lib. de Trin. tria ponit dicens. In Patre unitas, in Filio æqualitas, in Spiritu S. unitatis æqualitatisque connexio. In alio quoque loco appropriat Patri potentiam, Filio sapientiam, & Spiritui S. bonitatem. Hilarius vero in lib. de Trinitate alia tria ponit dicens: *Æternitas est in patre, species in imagine, usus in munere*. Ex his ergo patet quod Patri attribuitur potentia, unitas, & æternitas. Filio sapientia, æqualitas, species sive pulchritudo. Spiritui sancto bonitas, nexus & usus. Horum autem rationem breviter videamus. Pater namque est fontale principium, & attribuitur potentia quæ in se includit rationem principii. Est etiam principium, non est de principio, ideo sibi attribuitur unitas quæ sicut principium sine principio in numeris invenitur. Est etiam principium omnis processionis, scilicet generationis & spirationis, & ideo sibi attribuitur æternitas, quæ est principium omnis durationis, scilicet ævi & temporis. Filius autem procedit a Patre per modum intellectus, quo sapientia perficitur,

& ideo sibi attribuitur sapientia. Recipit etiam in quantum a Patre genitus eandem naturam quam habet generans, ideo sibi attribuitur æqualitas. Est etiam verbum patris in quo tanquam in speculo omnia resplendent atque relucet, & ideo sibi attribuitur species sive pulchritudo. Spiritus sanctus procedit a Patre & filio, ut amor cuius objectum est bonum, & ideo sibi attribuitur bonitas. Et etiam amor Patris & Filii, quo uniuntur, & est donum, quod nos unit, & ideo sibi attribuitur nexus. Pater in amore divino fruitur seipso & diligit filium amore fruitionis, ergo Spiritui sancto appropriatur usus. Unde B. Aug. usum exponit fruitionem.

Tertio ponit quædam propria cum dicit; *Pater, Verbum & Spiritus sanctus*. Quamvis enim per hoc ad invicem distinguantur, non tamen dividuntur; sed sicut habent unam essentiam, ita habent unam virtutem, unam voluntatem, & unam operationem; quod enim quantum ad ista quatuor non dividantur, dicitur: *Non potest filius quicquam a se facere*, ecce quia habet eandem cum Patre virtutem. Sicut enim filius non est a seipso, sed a Patre, sic & a seipso non habet virtutem operandi, sed a Patre. Habet etiam a Patre eandem essentiam. Unde subditur. *Nisi quod viderit patrem facientem*, quia enim illa generatio, qua filius a Patre procedit, non est carnalis, sed spiritualis, & sensus visus inter cæteros sensus est magis spiritualis, ideo per sensum visus exprimitur. Videre enim patrem facientem, nihil aliud est quam ab ipso accipere essentiam & operativam virtutem. Habet etiam eandem operationem. Unde subditur: *Quæcunque enim ille fecerit*. Habet etiam eandem cum Patre voluntatem, ideo subditur: *Hæc & filius similiter faciet*, id est simili voluntate cum patre.

SERMO IV.

1. Quomodo Patri potentia, 2. Filio sapientia, & 3. Spiritui S. bonitas tribuitur.

Potestas Dei est, & tibi Domine mi. Psal. 61.
sericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua. Secundum sanctos Doctores Patri attribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas sive misericordia. Duo prima, scilicet potentia & misericordia patent in auctoritate præmissa. Tertium autem, scilicet sapientia notatur cum dicitur, *quia tu reddes unicuique secundum opera sua*. Omne iudicium dedit Filio, sicut dicitur: *Judex autem indiget sapientia ad examinandum & diffiniendum*. Et ideo in hoc quod dicitur, *quia tu reddes unicuique juxta opera sua*, Filii sapientia subintelligitur.

Primo

Primo igitur potentia attribuitur Patri, quamvis enim Filius & Spiritus sanctus sint omnipotentes, Patri tamen omnipotentia attribuitur, ne in cordibus simplicium ex eo quod Pater dicitur, impotens reputetur. Quamvis autem Deus sit omnipotens, sunt tamen sex quæ ipsum superant & vincunt. Hier. 31. Primum est sua pietas viscerosa. *Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus, quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus, Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum, miserans miserebor ejus.* Osee. 11. *Conversum est cor meum in me, pariter conturbata est plenitudo mea, non faciam furorem iræ meæ.* Secundum est oratio nostra lachrymosa: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis:* Fuit autem contra Deum fortis per lacrymas quas effudit. Sicut dicitur: *Invaluit ad Angelum & confortatus est, flevit & rogavit eum.* 4. Reg. 20. Hoc etiam notatur de Ezechia rege cujus lachrymæ Deum vicerunt. Tertium est charitas affectuosa: Ipsa enim Deum de cælo ad terram traxit. August. O charitas quantas & quam magnas vires habes, Deum de cælo ad terram deposuisti. Ipsa enim eum in patibulo ascendere fecit, & coegit. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usquedum perficiatur?* Quartum est constantia virtuosa. Qui enim sibi, & voluntati suæ vim faciunt, Deum vincunt. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Quintum est humilitas gratiosa, quod significatum est, ubi scilicet Dominus dixit Helix: *Nonne vidisti Achab humiliatum coram me, quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus.* Hoc etiam manifeste patet in Ninivitis. Sextum est veritas virtuosa: *Negare seipsum non potest.* Gloss. quod faceret si dicta sua non impleret. Ex hoc enim verbo improperebat Helimas Magus Paulo, quemadmodum refert Dionysius in libro de Divinis nominibus. Dicebat enim si omnipotens est, quomodo dicitur aliquid non posse a nostro Theologo: Et responderet ipse Dionysius: Etenim sui ipsius negatio casus est a veritate, veritas autem existens, a veritate autem casus, ab existente autem cadere non potest Deus.

Secundo sapientia attribuitur Filio, & quamvis Pater & etiam Spiritus sanctus eandem habeant sapientiam, tamen ne ex eo quod dicitur Filius ab imperitis minus sapiens crederetur; ideo sibi attribuitur sapientia: quamvis autem sit summe sapiens, tamen scienter se a nobis decipere permittit. Et hoc in venditione, emptione, commutatione, & divisione. In venditione enim, quia vendendo nobis regnum cælorum dimittit se decipi infra dimidium justii pretii, vendidit enim ipsum Apostolis pro retibus & parva navicula, Zachæo pro dimidia rerum suarum substantia. Viduæ pro duobus minutis: Et

quibusdam pro calice aquæ frigidæ. Qui- busdam etiam pro sola bona voluntate. Hier. ron. Quæ offeruntur non sui pondere, sed offerentium voluntate pensantur. August. Regnum cælorum tantum valet quantum habes; nihil vilius cum emitur, nihil carius cum possidetur. Secundo dimittit se decipi in emptione, quia vilia nostra, caro pretio emit. Nam corpus nostrum emit pretio sui sanguinis. *Empti estis pretio magno.* Animam nostram emit positione animæ suæ: *Ille pro nobis animam suam posuit, &c.* Res emit ad centuplum. Pœnitentiam nostram emit pro regno cælorum: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.* Tertio permittit se decipi in commutatione, quia aurum suæ gratiæ commutat in lutum nostræ culpæ. Quarto permittit se decipi in divisione. Homo enim quandoque corpus suum cum Deo & diabolo dividit & dat diabolo juventutem, & dat Deo senectutem; & tamen Deus accipit ab homine quicquid habere potest. Nonne si recte offeras & non recte divides, peccasti? Tales enim recte offerunt, quando Deo senectutem suam tribuunt. Sed non recte dividunt quia Deo dant ætatem viliorē, & dant diabolo meliorem.

Tertio bonitas & misericordia attribuitur Spiritui sancto. Et quamvis Pater & Filius habeant eandem misericordiam, tamen quia Spiritus dicit quamdam spiritualitatem, ne hoc de Spiritu sancto ab imperitis crederetur, ei bonitas & misericordia attribuitur: & ipsa ejus misericordia est tanta, quod ubique invenitur. Nam in cælo est misericordia salvans: *Domine in cælo misericordia tua.* In mundo misericordia longanimiter expectans: *Expectat Dominus ut misereatur vestri.* In purgatorio est misericordia liberalis: *Liberasti me a pressura flammæ quæ circumdedit me. Liberasti me secundum multitudinem misericordiæ nominis tui.* In inferno est misericordia mitigans, quia ibi peccatores puniuntur circa condignum. *Aut obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Tanta autem est ejus misericordia & bonitas, quod non videtur posse ea quæ repugnant suæ bonitati, ut salvandum damnare. Unde dixit Angelus qui personam Dei gerebat, Loth viro justo: *Non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Non videtur posse ea quæ repugnant suæ misericordiæ, sicut peccatorem pœnitentem ad misericordiam non revocare seu recipere. Unde dicit August. Tardius siquidem videtur Deo peccatori veniam tradere, quam ipsi peccatori. Sic enim festinat absolvere reum a reatu conscientie suæ, quasi plus ipsum cruciet compassio miseri, quam ipsum miserum compassio sui. Non etiam videtur ea posse quæ repugnant suæ gratiæ, sicut gratiam ab invito auferre. Unde dicit Anselm.

Cum Deus velit quod anima habeat re-
ctitudinem voluntatis, si ab ipsa invita eam

auferret, jam vellet eam nolle quod vult
eam velle.

DE SANCTO BARNABA.

SERMO I.

*Quomodo omnia, quæ vere pœnitenti
atque converso conveniunt, ipse
habuit.*

Act. 4.

IOSEPH qui cognominatus est Bar-
nabas ab Apostolis, (quod inter-
pretatum est filius consolationis,) *Levites Cyprius genere cum haberet
agrum, vendidit eum & attulit pre-
tium & posuit ante pedes Apostolorum.*
Quilibet vere pœnitens & conversus quinque
debet habere. Debet namque proficere in
gratia, sperare de venia, satisfacere de offen-
sa, dolere de culpa, & despiciere terrena.
Ista beatus Barnabas a Christo conversus per-
fecte habuit, quæ in verbis præmissis no-
tantur.

Psal. 83.
1. Pet. 3.

Gen. 1.

Prov. 9.

Primo namque profecit in gratia, quod
notatur cum dicitur, *Joseph*, quod interpre-
tatur augmentum. Ipse enim augmentum fa-
ciebat, quia de virtute in virtutem semper
ibat. *Ibunt de virtute in virtutem. Cre-
scite in gratia & in cognitione Domini no-
stri & Salvatoris Jesu Christi.* Debet au-
tem quilibet justus proficere quantum ad au-
gmenta virtutum & extirpationem viriorum,
unde dicitur: *Crescite, id est, de virtute in
virtutem proficite, & multiplicamini, id
est, virtutes multas acquirite, & replete
terram, id est, per bona opera fructificate,
& subjicite eam, id est, sensualitatem ra-
tioni supponite, & dominamini piscibus ma-
ris, id est, motibus luxuriæ. De qua di-
citur: Favus distillans labia meretricis, &c.
novissima autem illius amara quasi absin-
thium. Et volatilibus celi, id est, moti-
bus superbiæ, & universis animantibus quæ
moventur super terram, id est, motibus
avaritiæ.*

Psal. 118.

Secundo speravit de venia, quod nota-
tur, *Barnabas*, id est, filius consolationis.
Magna enim est consolatio peccatori, quan-
do sperat de venia Salvatoris: *Memor esto
verbi tui servo tuo in quo mihi spem dedisti.*
Ex tali enim spe anima consolatur. Unde
dicit: *hec me consolata est in humilitate mea,*
a morte culpæ vivificatur homo; ideo dicit.
Eloquium tuum vivificavit me. Superbi
autem & obstinati pejores efficiuntur, ideo
dicit: *Superbi inique agebant usquequaque.*

Nam quanto Deum misericordiores sentiunt,
tanto securius in peccatis consistunt.

Tertio satisfecit de offensa, quod nota-
tur cum dicitur, *Levites*. Nam si aliquan-
do mancipavit se mundo, postea tamen tota-
liter dedicavit se Deo. Dicitur autem de
Levitis: *Ponent thymiama in furore tuo,
& holocausta super altare tuum. Benedic
Domine fortitudini ejus & opera manuum
illius suscipe.* Per quæ datur intelligi quod
sanctus Barnabas in quantum fuit Levites,
satisfecit Deo per devotam & odoriferam
orationem. Ideo dicitur, *ponent thymiama.*
Per carnis mortificationem, ideo dicitur, *bo-
locaustum super altare tuum.* Per fortem
adversorum perpeffionem, ideo dicitur: *Be-
nedic Domine fortitudini ejus.* Per largam
eleemosynarum largitionem, ideo dicitur:
Et opera manuum illius suscipe. Ipse enim
agrum vendidit, & pretium ad pedes Apo-
stolorum posuit.

Deut. 32.

Quarto doluit de culpa, quod notatur
cum dicitur, *Cyprius*, quod interpretatur
mœrens. *Mœrens incedebam sine furore, Job. 30.
consurgens in turba clamabam.* Verus
enim pœnitens debet habere dolorem
magnum, ideo dicitur, *Mœrens*. Dolorem
continuum, ideo dicitur, *Incedebam*. Nun-
quam enim iste dolor debet finiri, sed sem-
per augeri. Dolorem spontaneum, ideo di-
citur, *sine furore consurgens*. August. Hic
semper dolebat, & de dolore gaudebat. Do-
lorem universalem, ideo dicitur, *In turba
clamabam*. Et talis dolor debet esse perfe-
ctus. Debet namque clamare isto dolore,
non contra unum peccatum, sed contra tur-
bam omnium peccatorum.

Quinto terrena contempsit, quod notatur
cum dicitur: *Cum haberet agrum, &c.* Act. 4. 37.
Istum contemptum & nos habere debemus.
*Egredere de terra tua, & de cognatione
tua, &c.* Debent namque Religiosi habere
& præponere contemptum terrenæ substan-
tiæ, & ideo dicitur, *Egredere de terra tua.* Gen. 12.
Debent habere contemptum cognationis, &
patriæ, ideo dicitur, *Et de cognatione tua.*
Et debent habere Religiosi contemptum do-
mus paternæ, & ideo subditur, *& de domo
patris tui.* Et debent habere contemptum
dilectionis propriæ, ideo subditur, *faciam-
que te in gentem magnam.* Privatus nam-
que amor non extenditur ad alios, sed clau-
ditur intra seipsum. Debent autem habere
amorem

amorem spiritualem & divinum, ideo sub-
ditur, & *veni*, scilicet passibus amoris in
terram, scilicet viventium, quam monstra-

bo tibi hic, scilicet per contemplationem,
sed tandem tibi dabo eam per veram
possessionem.

SERMO SS. GERVASII ET PRO- TASII, MARTYRUM.

1. *Quomodo vitam sanctam, 2. mor-
tem pretiosam, 3. translationem-
que habuerunt gloriosam.*

Psal. 119.

August.

Pretiosa in conspectu Domini mors
Sanctorum eius, sicut dicit beatus
Augustinus. Status hominis tri-
pliciter consideratur, scilicet in vita,
in morte & post mortem. Isti au-
tem sancti habuerunt vitam sanctam, mor-
tem pretiosam & post mortem translationem
gloriosam. Eorum autem sanctitas notatur
cum dicitur, *Sanctorum*. Sancte namque
ipsi vixerunt quoad Deum per devotam ora-
tionem, unde dixit Paulus de eis, quod ni-
hil terrenum desiderabant. Sancte etiam
vixerunt quoad proximos, & quoad superio-
res, unde dixit Paulus: Monita mea sequuti
sunt. Quoad æquales, scilicet Nazarium,
& Celsum cum quibus unanimiter habitave-
runt. Quoad inferiores, quia pauperes su-
stentaverunt. Quoad persecutores, quia eo-
rum supplicia non timuerunt. Quoad seip-
sos, quia carnem suam per decem annos
mortificaverunt, & sensus suos ab exterioribus
cohibuerunt; ideo enim se recluserunt ser-
vantes illud prophetæ, *Si mei*, scilicet sen-
sus, *non fuerint dominati*. Ex hoc enim
animus præservatur a maculis futuris, ideo
dicitur: *Tunc immaculatus ero*. A præteri-
tis, ideo subditur: *Et emundabor a delicto
maximo*. Orationes namque sunt Deo pla-
citæ, & meditationes sunt Deo gratæ, ideo
subditur, *Et erunt ut complacent eloquia
oris mei, & meditatio cordis mei in con-
spectu tuo semper*.

Psal. 18.

Eorum passio
Christi passio-
ni consimilis.

Secundo habuerunt mortem pretiosam,
quod patet, quia eorum mors passioni Chri-
sti multum similis fuisse videtur. Passio nam-
que Christi fuit acerba, fuit longa, diutur-

na, fuit multiplex & diversa, fuit vilis &
ignominiosa, fuit constans & firma: Sic &
isti Sancti habuerunt in sua passione doloris
acerbitatem; unde dicitur de Gervasio quod
plumbatis cæsus fuit, quod erat genus sup-
plicii valde dolorosum. Habuerunt pænæ
diuturnitatem, unde dicitur de eodem quod
tamdiu plumbatis cæsus fuit, quoadusque
spiritum exhalavit. Habuerunt pænarum
diversitatem, unde dicitur de Protasio, quod
primo fuit in equuleo suspensus, & postmo-
dum capite truncatus. Habuerunt in sua
passione ignominiam, & vilitatem, quia Ger-
vasius ad instar malefactorum fuit verberatus:
Protasius vero ad instar latronum in patibulo
suspensus. Habuerunt constantiam & fir-
mitatem, unde cum tyrannus Protasium mi-
serum vocaret, respondit: Quis est miser,
ego qui te non timeo, aut tu qui me timere
probaris?

Tertio habuerunt translationem glorio-
sam, unde postquam dixit: *Pretiosa in con-
spectu Domini, &c.* subjungit. *O Domi-
ne, quia ego servus tuus sum, &c.* Ac si
dicant. O domine nos sumus servi tui &
filii Vitalis martyris tui, & Valeriæ ancillæ
tuæ, non patiaris corpora nostra tam viliter
sub terra jacere. Eorum ergo translatio
fuit gloriosa, quia eorum corpora fuerunt
miraculose revelata, quia ipsi duo bis, &
tertio cum Paulo S. Ambrosio apparuerunt,
sua corpora revelantes. Fuerunt integra &
incorrupta, quia licet per trecentos annos
in terra jacuissent, tamen integra & recen-
tia sunt reperta, ac si illa die fuissent rumu-
lata. Fuerunt odore mirabili circumfusa,
quia magnus inde odor omnibus emanavit.
Fuerunt miraculorum gloria illustrata,
quia ibi Deus ad eorum honorem
miracula multa ostendit.

DE SANCTO JOANNE BAPTISTA.

SERMO I.

De triplici ejus privilegio.

Joan. 1.

Fuit homo missus a Deo cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine. Magnum est esse nuncium Dei, sed majus est habere gratiam Dei, & maximum esse testem Dei. Istud triplex privilegium beatus Joannes habuit, ut ex præmissis verbis apparet.

Missus fuit
4. modis.

Primo namque fuit nuncius Dei cum dicitur, *fuit homo missus a Deo*. Circa quod notandum quod fuit missus quatuor modis.

Mal. 4.

Primo modo fuit missus sicut mittitur radius a sole. Sol enim est ipse Christus. *Vobis timentibus nomen meum orietur sol justitiæ*. Et iste sol habet tot radios quot habet sanctos. Tripliciter sol exurens montes radios igneos exufflans. Montes namque sunt Angeli, quos iste sol tripliciter exurit, quia virtutem purgativam, illuminativam & perfectivam eis dedit. *Exufflans radios igneos* fulgidos, id est, Sanctos ignitos charitate, & fulgidos veritate. Unde unus etiam de majoribus radiis hujus solis fuit ipse Joannes Baptista, & ideo lucifero comparatur. *Nunquid producis luciferum in tempore suo*. Alii Prophetæ fuerunt stellæ nunciantes Christi adventum, sed tamen de longinquo. Iste fuit Lucifer nuncians Christi adventum de propinquo.

Ecc. 43.

Job. 32.

Hebr. 12.

Ezech. 1.

Isa. 49.

Luc. 3.

Secundo fuit missus a Deo, sicut scintilla ab igne. Ignis enim est Deus: *Deus noster ignis consumens est*, qui tot scintillas habuit quot sanctos emisit, de quibus dicitur: *Scintilla quasi aspectus aeris candentis*, hujus autem aeris maxima scintilla fuit Joannes Baptista, qui totus igne cæli, & charitatis ardebat. Ideo assimilatur gladio acuto: *Posuit os meum Dominus quasi gladium acutum*. Gladius acutus & fecit in quantum gladius, & penetrat in quantum acutus, & vulnerat in quantum utrumque. Sic sermo Joannis, & secabat vitia cum dicebat: *Neminem concutiatis*, &c. Et penetrabat intima cum dicebat ibidem: *Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere a ventura ira?* Et vulnerabat corda cum dicebat: *jam enim securis ad radicem arboris posita est*.

Sant. 2.

Tertio fuit missus a Deo, sicut odor a flore. Flos enim est Christus: *Ego flos campi*, qui tot odores emisit quot Sanctos produxit. Et hujus floris maximus odor fuit

Joannes, qui tanto odore fragravit, ut Christus de eo dicere possit illud quod legitur: *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni* Gen. 27. *cui benedixit Dominus*. Ejus enim odor non fuit horti, sed agri; quia non fuit clausus, sed apertus; quia omnes vicini, cognati, & qui in montanis habitabant, isto odore sunt refectioni; hodie etiam non solum Christiani, sed etiam Saraceni ejus odore reficiuntur. Et fuit odor agri pleni, quia in ipso fuit lilium virginæ puritatis & viola cælestis contemplationis, & rosa rubentis passionis; & dicitur quod fuit a Deo benedictus. Ille ager est benedictus, qui multum fructum affert, juxta illud: *Terra enim sæpe super se venientem bibens imbrem &c. accipit benedictionem a Deo*, sic beatus Joannes fructum centesimum protulit, quia virgo, prædicator & etiam Martyr fuit.

Hebr. 6.

Quarto fuit missus a Deo sicut legatus a Principe. Princeps enim est Christus qui tot habet legatos quot Sanctos. Et hujus siquidem Principis legatus magnus fuit Joannes, qui fuit legatus a latere, quia a Deo missus fuit immediate. Felix namque legatus quem non misit cupiditas, sed charitas, quia fuit missus a Deo qui charitas est, quem Deus non misit pro sua, sed pro aliorum utilitate, quia *venit ut testimonium perhiberet de lumine*, per quem procurata est homini pax, atque tranquillitas, quia venit, *ut omnes crederent per illum*, qui non prædicabat seipsum, sed Deum, quia non venit ut lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.

Secundo beatus Joannes habuit gratiam Dei, quod notatur cum dicitur: *Cui nomen erat Joannes*, quod interpretatur, in quo est gratia. Tria enim vasa Deus creavit, quæ mox gratia sua implevit, scilicet Christum, ac Mariam & Joannem. Christus est Sol, Maria Luna, & Joannes est Lucifer. Post Solem namque Luna est clarior, quia post Christum ipsa Virgo Maria est gloriosior, & post Solem & Lunam Lucifer est lucidior, quia post Christum & Mariam Joannes est dignior.

Tertio Joannes fuit testis Dei, quod notatur cum dicitur: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine*. Sicut enim dicit Isidorus. Testis tripliciter consideratur, scilicet natura, ut sit vir, conditione, ut sit liber, vita, scilicet ut sit justus. Sic namque beatus Joannes fuit vir, id est, virilis & fortis, quia non fuit arundo. Fuit Matth. 11. liber, quia non fuit mollibus vestitus & indutus:

Ejus testimonium.

Joan. 1.

Matth. 3.

dutus: sicut sunt illi qui stant & serviunt in curiis Regum, quia Regem libere arguebat. Fuit justus & sanctus, quia non tantum fuit propheta, sed plus quam Propheta. Iste autem Propheta testimonium perhibuit de Christo, scilicet quantum ad visum de ejus maiestate: *Et ego vidi & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Quantum vero ad auditum de ejus cum patre æqualitate, quando audivit *hic est filius meus dilectus, &c.* Quantum vero ad tactum de ejus humilitate, quando ipsum baptizavit. Quantum ad olfactum de ejus odoris suavitate, quando in carcere existens odorem virtutum ejus persensit. Quantum ad gustum de ejus infinita dulcedine. Esca enim ejus erat mel silvestre. Christus namque fuit mel in quantum Deus, & silvester in quantum in desertum hujus mundi venit. Mystice igitur præmissam intelligendo & exponendo, beatus Joannes mel silvestre comedeat, quia Christi incarnati dulcedinem degustabat.

SERMO II.

1. Quomodo quoad Deum graciosus, 2. quoad corpus austerus, 3. quoad animam virtuosus, 4. quoad proximum fructuosus, & 5. quoad Christi adventum extitit valde devotus.

Luc. 1.

Erit enim magnus coram Domino, vinum & siceram non bibit, &c. Angelus Gabriel nativitatem præcursoris annuncians, quinque præconia de ipso dicit.

Quomodo
magnus co-
ram Domino.

Primo namque quantum ad ipsum Deum fuit valde graciosus, cum dicit: *Erit enim magnus coram Domino.* Noluit enim esse magnus coram seipso, sed valde se humiliavit, quando vocem se esse dixit. Nec voluit esse magnus coram ipso mundo, quia omnia terrena contempsit. Nec voluit esse magnus coram homine aliquo, quia Judæis ipsum pro Christo suscipere volentibus seipsum non esse asseruit. Fuit autem magnus coram Domino quantum ad quadruplicem dimensionem. Fuit enim altus per cœlestium contemplationem. Unde cœlos apertos vidit, & vocem Patris audivit, Spiritum sanctum in forma columbæ conspexit. Fuit profundus per humilitatem, ex qua Christum baptizare refugiebat, sanctam & ineffabilem Dei virtutem tangere non audebat, & totus tremebat. Fuit longus per patientiam & longanimitatem, quia se non ingessit, sed longo tempore in deserto suam dispositionem expectavit. Fuit latus per charitatem per quam extendebat se ad dexteram quoad

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

amicos, scilicet discipulos quos instruebat, & ad sinistram, id est ad inimicos, sicut ad Herodem quem arguebat.

Secundo quantum ad corpus suum fuit valde austerus. Attenditur namque ejus austeritas quantum ad cibum & potum, quia locustas & mel silvestre comedeat, & vinum & siceram non bibebat. Quantum vero ad indumentum, quia de pilis camelorum erat indutus ac vestitus. Secundum autem ipsum Chrysost. Vestes quatuor de causis possunt deferri, aut propter ostentationem, & turpis curiositas est; aut propter molliem & delectationem, & sic carnalis voluptas est; aut propter tegumentum carnis & fugationem frigoris, & humana necessitas est; aut propter mortificationem carnis, & virtuosum & meritorium est. Sed revera beatus Joannes non deferbat vestes propter ostentationem, cum in deserto maneret, quia secundum Gregor. nemo pretiosas vestes quærit, ubi a nemine videri se credit. Nec etiam vestes deferbat propter carnis molliem, unde dixit Dominus de eo: *Quid exitis in desertum videre, hominem mollibus vestitum.* Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt. Nec simpliciter propter tegumentum, quia tales vestes nec bene corpus legebant, nec etiam bene frigus arcebant, sed ferebat hujusmodi vestes propter carnis mortificationem. Habebat etiam miserum & desertum habitaculum, quia non morabatur in palatio, sed in deserto, & in loco solitario. Et hoc quatuor de causis, sicut dicit Theophyl. scilicet ut sanctam educationem haberet, ut peccatores liberius argueret. Homo enim non ita libere arguit illos cum quibus comedit, conversatur & vivit: ut malitias hominum evitaret, quia ex cohabitatione malorum interdum contrahitur macula peccatorum: & ut de Christo testimonium fidelius proferret. Si enim cum Christo moratus fuisset, tunc diceretur quod ex amicitia testimonium perhiberet.

Vestes 4. de
causis feruntur.

Matth. 11.

Quare in de-
serto mora-
batur.

Tertio quantum ad animam fuit valde virtuosus, cum dicitur: *Et Spiritu sancto replebitur, &c.* Spiritus sanctus namque habet quosdam effectus generales, scilicet culpam remittere, animam gratificare, & ipsam virtutibus exornare; & istos habuit in Joanne, quia & culpam originalem in Joanne penitus purgavit, quando scilicet in utero sanctificavit; unde de hoc scribitur: *Ante Jer. 1. quam exires de vulva sanctificavi te id est a peccato mundavi te.* Et ipsum glorificavit, & Dei amicum fecit, ut de eo legitur: *Amicus autem sponsi, &c.* Ipsum etiam virtutibus exornavit, unde dixit Maximus, Joannes virtutum schola, & vitæ magisterium, sanctitatis forma, norma justitiæ, &c. Alii vero sunt effectus speciales Spiritus sancti. Et istos effectus non dat omnibus, sed solum aliquibus specialibus sicut ipsis Apostolis ut-
pote

Joan 3.

pote divinas revelationes immittere, in plenitudine se diffundere, & in gratia stabilire. Istos etiam effectus habuit beatus Joannes. Habuit enim divinas revelationes, quia Pater se sibi revelavit per vocem, & Filius Dei per assumptam carnem, Spiritus sanctus per columbæ speciem. Spiritum sanctum in plenitudine accepit: *Spiritu sancto replebitur, &c.* Fuit etiam beatus Joannes in gratia stabilitus, quia nunquam cecidit, sed semper stetit. Unde de eo dicitur: *Amicus autem sponsi qui stat.* Alii namque effectus quos habet Spiritus sanctus sunt effectus singulares, qui etiam similiter in beato Joanne fuerunt, quos in utero accepit, scilicet sanctificatio, gaudiosa Christi salutatio, & Spiritus prophetiæ repletio.

Luc. 1.

Joan. 3.

Matth. 3.

Chryl.
Clamamus
tribus de
causis.

Psalm. 119.

Isai. 43.

Psalm. 72.

Quarto quantum ad proximum suum fuit valde fructuosus, quod notatur cum dicitur, *& multos filiorum Israel convertet, &c.* Convertit autem eos clamando & prædicando, *Ego vox clamantis in deserto, &c.* Dicit autem Chrysostomus & Remig. quod tribus de causis clamamus, aut quando loquimur longe positus, aut surdis, aut quando loquimur irati. Joannes autem clamabat peccatoribus, quia sunt a Deo elongati. *Longe a peccatoribus salus*, quia ad Dei mandata dicenda, & facienda sunt surdi. *Educ foris surdum & aures ei sunt.* Et quia erat iratus, ira scilicet per zelum. *Zelavi super iniquos, &c.*

Quinto quantum ad Christi adventum fuit valde devotus, quod notatur cum dicitur: *Ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute Heliae*, imo & in majori spiritu quam Helias. In Helia quidem fuit spiritus simplex, in Helisæo duplex, in Joanne triplex. Helias quidem fuit plenus prophetia in vita, Helysæus in vita, & in morte, quia mortuus mortuum suscitavit, unde dicitur de eo: *Mortuum prophetavit corpus.* Joannes autem fuit plenus Spiritu sancto, & spiritu prophetiæ, & ante vitam hominibus cognitam, quia Christum in utero cognovit; & in vita, quia hominibus digito demonstravit; & post vitam, quia ipsum in limbo existentibus nuntiavit.

Eccl. 48.

SERMO III.

Quomodo multipliciter extitit magnus.

Luc. 1.

E*Rit enim magnus coram Domino.* Magnitudo beati Joannis quantum ad sex consideratur. Fuit enim magnus in utero, egressus ex utero, existens in mundo, egressus de mundo, existens in limbo, regnans in cælo.

Primo beatus Joannes fuit magnus in suæ matris utero: quia fuit miraculose conceptus, quia a tota Trinitate ejus conceptio

fuit causata. Nam Pater dedit novam potentiam generandi: nam cum parentes ejus essent impotentes ad generandam prolem, oportuit quod nova generandi & concipiendi potentia præberetur. Chrysostomus super illud: *Sic fecit mihi Dominus, &c.* utpote Luc. 1. sterilitatem solvit, & donum super naturam concessit, ex petra infructuosa spicas maturas produxit, dedecus abstulit dum genitricem me fecit. Filius dedit novam sapientiam cognoscendi, quia puer existens in utero ipsum cognovit. Ambrosius: Vocem prius Elisabeth audivit, sed Joannes prior gratiam sensit, illa naturæ ordine audivit, iste exultatione mysterii; illa Mariæ, iste Domini sensit adventum. Spiritus sanctus dedit novam gratiam sanctificandi, quia in utero fuit sanctificatus & Spiritu sancto repletus. Ambrosius super illud: *Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero suæ matris.* Alius est spiritus hujus vitæ, alius gratiæ; ille nascendo sumit exordium, moriendo defectum. Iste non ætatibus coercetur: non obitu extinguitur, non alvo matris excluditur.

Secundo fuit magnus egressus de utero, quia fuit gaudiose natus, nam gavisus est puer, unde dicitur, *Exultavit in gaudio infans in utero meo.* Gavisi sunt parentes, unde dicitur: *Et tibi gaudium erit & exultatio.* Gavisi sunt etiam vicini & cognati, unde dicitur, *& audierunt vicini & cognati ejus, &c.* Gavisi sunt omnes, unde dixit Angelus: *Et in nativitate ejus multi gaudebunt.* Magnum namque dicitur gaudium quatuor modis magnis. Aliquando intensive, & hoc modo gavisi sunt parentes. Aliquando ostensive & hoc modo puer gavisus est, qui motu corporis gaudium suum manifestavit. Aliquando communicative, & hoc modo gavisi sunt vicini, quia parentes beati Joannis tantum gaudium non ferentes vicinis & cognatis illud communicaverunt. Aliquando extensive, & hoc modo gavisi sunt omnes, quia ad omnes illud gaudium extenderetur, unde dicitur, *& super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc.*

Tertio fuit magnus existens in mundo, quia fuit omnibus virtutibus exornatus. Siquidem contemplationis sublimitas ipsum ornavit a superiori, quia cælos apertos vidit, vocem Patris audivit, Spiritum sanctum in specie columbæ aspexit, filium in humana carne cognovit, & sic tota Trinitas se sibi revelavit. Humilitas ipsum ornavit ab inferiori, per quam se non esse dignum solve corrigiam calceamenti Christi asseruit. Puritas ipsum ornavit ab interiori, per quam Angelus meruit appellari, quia secundum Hieron. in carne non secundum carnem vivere non est humanum, sed potius angelicum. Sanctitas ipsum ornavit ab exteriori; quia de pilis camelorum circumdatus erat. *Et mel silvestre* Marc. 1.

fire & locustas edebat, & hominum consortium fugiebat. Patientia ipsum ornavit a sinistris, quia ipsum prosequabatur, & Herodes ipsum incarcerando, & Herodias sibi insidiando, & puella caput ejus petendo, & ministri Herodis ipsum decollando, & tamen ipse Beatus Joannes Baptista in omnibus patientiam conservavit. Temperantia ipsum ornavit a dextris, quia in domo summi Sacerdotis unicus natus ab omnibus prosperitatibus mundi abstinuit, a Judæis Christus æstimatus, præcursores suum se esse aperuit.

Quarto fuit magnus egressus de mundo, quia pro veritate passus fuit, scilicet pro veritate doctrinæ, justitiæ & vitæ. Pro veritate quidem doctrinæ, quia sicut dicit Josephus ad ejus prædicationem multitudo populi conveniebat, propter quod Herodes timens dispendium populi ipsum carceri mancipavit. Passus est etiam pro veritate justitiæ quam defendebat; Arguebat namque Herodem ex eo quod uxorem fratris sui acceperat, quod erat contra legis præceptum, ut fratre vivente ejus uxor traduceretur, & sic dum defendit justitiam perdidit vitam. Est etiam passus pro veritate vitæ quam tenebat, mos enim malignantium est sanctorum hominum pervertere vitam. Beatus autem Joannes Baptista non comedebat panem, nec etiam bibebat vinum, & propterea ipsi dicebant eum habere dæmonium, & sic scandalum accipiebant, unde ædificationem habere debuerunt. Sicut enim noctua fugit lucem, & serpens vineæ florentis odorem, sic mali bonorum hominum detestantur sanctitatem.

Quinto fuit magnus existens in limbo, quia ille pretiosus nuncius fuit destinatus. Sancti enim Patres desolati erant, & propter tantam temporis diuturnitatem, & propter dæmonum vicinitatem, & propter divinæ visionis privationem, & propter locum infimum & horribilem; sed Joannes ad eos descendens eos lætificavit asserens, quod de loco illo diuturno erant educendi, & de vicinitate dæmonum erant cito in Angelorum socios assumendi, & de privatione divinæ visionis erant divina visione fruendi. Et de loco infimo & despecto cito erant ad alta cælorum sublevandi. Unde etiam legitur in Evangelio Nicodemi, quod ipsis denunciavit quod Christus natus fuit, quod ipsum baptizaverat, quod digito ostenderat, & quod cito ad eos visitandos descensurus erat.

Sexto est modo magnus regnans in cælo: quia habet tricentena præmia. Habet namque centesimum fructum in quantum fuit virgo incorruptus; alium centesimum in quantum prædicator graciosus, alium centesimum in quantum fuit martyr invictus. Vere autem beatus Joannes est magnus in cælo: quia fulget inter cuneos Patriarcharum, gaudet
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

intra choros Prophetarum: quia fuit Propheta & plus quam Propheta. Residet inter choros Apostolorum, quia fuit Apostolus, id est, a Deo missus. Spatiatur namque inter rosas Martyrum, quia fuit Martyr Domini gloriosus. Delectatur inter violas Confessorum, quia confessus est & non negavit. Redolet inter lilia virginum, quia virginitatem perpetuam conservavit.

SERMO IV.

De octo ejus prærogativis:

Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. Laudatio a seipso est verecunda, quia laus hominis in ore proprio sordescit. Ab homine malo ignominiosa, quia secundum Senecam, idem est laudari a turpibus & ob turpia. Ab homine sancto licet non sit certa, tamen fide digna. Ab adversario vero est firma, quia validum est testimonium ab adversario prolatum. Ab Angelo est vera atque certa, quia Angelus non potest mentiri. A Deo est vera & probata. *Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Math. 11. 11. Col. 1. 11.

Beatus igitur Joannes Baptista noluit commendare seipsum, quia hoc fuit verecundum. Unde cum interrogaretur si esset Christus, respondit se non esse Christum, sed præcursores suum; nec etiam voluit commendari a Judæis malis, quia hoc fuisset ignominiosum, unde cum ipsi Judæi eum tamquam Christum vellent recipere, noluit assentire. Est autem commendatus nobis: Omnes sicut Prophetam eum habebant. Math. 11. 11. Ab adversario, scilicet ab Herode qui eum metuebat, & virum sanctum, bonum & justum esse sciebat, ut dicitur, ab Angelo qui ait: *Erit magnus coram Domino.* A Deo qui dixit: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista.* Dicitur namque, quod nullus major eo surrexit propter quasdam speciales prærogativas quas habuit.

Prima est, quia fuit in utero sanctificatus, ex qua sanctificatione tria dona accepit, scilicet peccatorum mundationem. *Antequam exires de vulva, sanctificavi te*, id est, a peccato mundavi te: sancti Spiritus repletionem: *Spiritu sancto replebitur* ad huc ex utero matris suæ: divinorum cognitionem. *Exultavit infans in gaudio in utero meo.* Jer. 1. 5. Luc. 1. 15.

Secunda est, quia fuit beatæ Virginis Mariæ spiritualis filius. Cum enim triplex sit cognatio: scilicet naturalis quæ est per carnis propagationem, spiritualis quæ est per baptismi regenerationem, & legalis quæ est per

per adoptionem, beata Virgo Maria quantum ad istam triplicem cognationem tres habuit filios. Unum naturalem, scilicet Jesum quem de suis visceribus generavit. Alium legalem, scilicet Joannem Evangelistam, quem ex rescripto & mandato Principis in filium adoptavit, quando Christus ei dixit: *Mulier ecce filius tuus.* Tertium spirituale, scilicet Joannem Baptistam, quem per Spiritum sanctum in matris utero baptizavit. Cum enim Elisabeth salutavit, mox infans in utero exultavit, & Spiritum sanctum recepit, & ab originali mundatus fuit. Et sic virtute Verbi virginei baptismum recepit Spiritus sancti.

Joan. 19.

Dionys.

Joan. 5.

Luc. 1.

Tertia est, quia fuit Angelus appellatus. Cum enim secundum Dionysium Angelus habet triplicem virtutem, scilicet purgativam, illuminativam & perfectivam, habuit virtutem purgativam, quia sicut dicitur: *Ille erat lucerna ardens.* Habuit virtutem illuminativam, quia *erat lucerna lucens.* Habuit perfectivam virtutem, quia sicut dicitur: *Ipse venit Domino parare plebem perfectam.*

Quarta est, quia fuit Propheta & plus quam Propheta. Prophetae namque quandoque acceperunt Spiritum sanctum ad cognoscendum praeterita. Aliquando ad sciendum futura, aliquando ad intelligendum occulta praesentia. Joannes vero habuit spiritum prophetiae de futuro quando dixit: *Ipse est qui post me venturus est;* habuit de praeterito cum subditur: *Qui ante me factus est;* de praesenti occulto cum subjungitur: *Non sum dignus, ut solvam corrigiam calceamenti ejus.*

Joan. 1.

August.

Quinta prerogativa est, quia fuit Christi Baptista electus, ubi totam meruit agnoscere trinitatem. Unde Augustinus in lib. de fide ad Petrum. Quamvis Patris & Filii & Spiritus sancti una sit natura, firmissime tamen tene tres esse personas divinas, scilicet Patrem qui dixit, *Hic est filius meus dilectus;* & Filium solum esse super quem vox illa Patris insonuit, & Spiritum sanctum esse qui in specie columbae super Christum baptizatum descendit.

Chrys.

Matth. 11.

Sexta est, quia fuit praecursor Christi devotus. Quare Christus voluit ut Joannes ante eum praecederet & praeretur. Super hoc Chrysost. ponit tres causas. Prima propter Christi dignitatem, ut discas, inquit, quod sicut Pater, ita & ipse Prophetas habet. Secunda est propter Judaeorum inexcusabilitatem. Unde ait, deinde ut Judaeis nullam excusationis causam relinquat, quod & ipse Dominus ostendit dicens: *Venit Joannes non manducans neque bibens, &c. Venit filius hominis manducans & bibens, &c.* Tertia propter majorem firmitatem. Necessarie erat, inquit, ab alio prius dici quae de ipso

erant. Nam alias Judaei dixissent: *Tu de Joan. 8. te ipso testimonium perhibes, &c.*

Septima prerogativa est, quia fuit ornatus tribus meritis quibus aureola confertur in figuris. Quia scilicet fuit praedicator, martyr & virgo, & ideo habuit coronam stellatam quae debetur praedicatoribus. De hoc dicitur: *Qui ad justitiam erudiunt multos quasi stellae in perpetuas aeternitates.* Habuit coronam gemmatam quae debetur martyribus: *Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Et coronam auream quae debetur virginibus: *Corona aurea super mitram ejus.* Sicut enim aurum est fulgidum & incorruptum ac pretiosum, sic & virginitas. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate, ecce quam incorrupta; quoniam apud Deum nota est & apud homines, ecce quam pretiosa.*

Dan. 12.

Psal. 20.

Eccl. 45.

Sap. 4.

Octava prerogativa est, quia dies Nativitatis ejus habetur festus. Trium enim Nativitates solenniter celebramus, scilicet Christi & Virginis gloriosae Mariae & Joannis Baptistae, tum quia omnes tres fuerunt in utero sanctificati, tum quia omnes fuerunt miraculose nati. Nam Christus est de Virgine natus, & Virgo Maria fuit de sterili matre genita & procreata, Joannes vero fuit de sene utroque parente generatus. Tum quia ortus istorum trium gaudio magno fuerunt dedicati. De gaudio namque Nativitatis Christi dicitur: *Evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo.* De gaudio vero Nativitatis beatae & gloriosae Mariae Virginis dicitur: *Judaeis nova lux oriri visa est gaudium, honor & tripudium.* Sed de gaudio nativitatis beati Joannis dicitur: *Et multi in nativitate ejus gaudebunt, &c.*

Luc. 2.

Esth. 3.

Luc. 1.

SERMO V.

1. Quare lucerna dicitur, 2. quomodo fuit parata, 3. cui, & propter quid, ostendens.

Paravi lucernam Christo meo. Inimicos ejus induam confusione, &c. Nullus convenientius lucerna Dei dici potest quam Joannes Baptista, de quo dicitur: *Ille erat lucerna ardens & lucens.* Volens enim Deus Pater mittere in hunc mundum verum solem praemisit luciferum & lucernam ardentem, ideo dixit: *Paravi lucernam Christo meo,* In his autem verbis quatuor sunt videnda.

Psal. 131.

Joan. 5.

Primo quare Joannes dicitur lucerna, quod quidem fit triplici causa. Primo propter lucis mutationem: Lucerna enim non lucet a seipsa, sed aliunde lucem suam accipit & mutuatur: sic &

Joan.

Joan. 1.
Isai. 49.
Lucis varie-
tas triplex.

Joan. 1.

Joan. 3.
August.

Radii hujus
lucernæ.

Joannes non lucebat a seipso sed a Christo. Unde dicitur: *Non erat ille lux.* Et tamen dicitur: *Dedi te in lucem gentium.* Joannes quidem erat lux, & non erat lux. Est enim quoddam quod tantum lucem influit sed non recipit, sicut corpus luminosum. Quoddam quod recipit lumen & non influit: sicut corpus opacum. Quoddam vero quod lucem recipit & influit sicut corpus diaphanum. Lux igitur quæ tantam lucem influit, sed non recipit, est Christus. Corpus vero quod tantum recipit sed non influit, erant Judæi & sunt cæteri auditores. Lux vero quæ recipit & influit erat beatus Joannes, qui lucem a Christo recipiebat & populo infundebat. Unde Augustinus super illo: *Erat lux vera*, quare additum est *vera*, quia & homo illuminatus non dicitur lux vera, sed vera lux est illa quæ illuminat. Et tamen nisi per noctem lucerna accendatur, & per diem sol exeat, lumina illa sine causa parent. Secundo dicitur lucerna propter lucis obumbrationem. Sicut enim adveniente sole lumen lucernæ minuitur & obumbratur, sic adveniente Christo fama Joannis Baptistæ fuit obumbrata, & quodammodo diminuta. Unde dicebat: *Illum oportet crescere, me autem minui.* Et istud secundum Augustinum ostenditur in eorum ortu & obitu. Nam Christus natus fuit quando dies incipiunt crescere. Joannes quando dies incipiunt minui & decrescere, Christus in morte fuit exaltatus: Et Joannes fuit capite minoratus. Tertio, dicitur lucerna propter consumptionem. Sicut enim lucerna se consumit in servitium aliorum, sic beatus Joannes Baptista in nostram utilitatem & exemplum consumpsit substantiam suam, omnia temporalia respuendo, & corpus suum, ipsum durissime conterendo, vitam suam, pro justitia eam exponendo & moriendo, ac verba sua, coram Judæis, & inter eos quotidie prædicando, & famam suam, ipsam annihilando; quia cum Christus crederetur, istam famam extinxit & annihilavit.

Secundo est videndum quomodo hæc lucerna fuit parata, pro eo quod dicitur: *Paravi lucernam.* Tunc autem lucerna est bene parata, quando scilicet est lucens & clara. Ista autem lucerna bene parata fuit quando multis radiis emicuit. Primus radius est puritatis & munditiæ ob quam Angelus dicitur & nivi comparatur. Unde dicitur: *Nesciens labem nivei pudoris:* Chrysostomus. Conversatio Joannis omnium vitam culpabilem faciebat apparere, quemadmodum si videas vestem albam, dicis quod satis candida est illa. Si autem apposueris eam juxta nivem, incipit tibi sordida apparere, etiam si sordida non sit. Sic revera quantum ad comparisonem beati Joannis omnis homo videbatur esse immundus. Secundus radius est vitæ religiosæ assumendæ per hoc quod mundum fugiens in deserto habitavit. Nam pro

certo in mundo omnes sensus hominis polluuntur, scilicet visus in videndo vanitates; auditus, verba vana audiendo; olfactus, odores varios odorando; os, vana sæpe loquendo; & manus, se ad illicita extendendo. Beatus ergo Joannes Baptista in loco deserto voluit habitare, ut mundos servaret oculos, quibus Spiritum sanctum in specie columbæ erat conspecturus, & mundas servaret aures, quibus vocem Patris erat audirurus: & mundum os servaret, quo Christi testimonium erat prolaturus; mundumque servaret olfactum, per quem Christi odorem erat persensurus: & mundas manus observaret, quibus Christum Jesum erat baptizaturus & digito ostensurus. Tertius est radius humilitatis profundæ, quia cum crederetur esse Christus, confessus est, se esse suum præconem. Unde de hoc: *Ego vox clamantis in deserto,* Suum scutiferum: *Cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calceamentorum ejus.* Suum præcursores devotum: *Non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum.* Quare autem Judæi magis credebant Joannem esse Christum, quam ipsum Dominum, ponit Chrysostomus tres causas, scilicet propter genus illustre, propter duram educationem, & humanarum vestium despectionem. In Christo autem contrarium videbatur, scilicet genus humile, victus communis & vestimenta communia. Quartus radius est discretionis naturæ: quia paulatim Judæos ad Christi cognitionem ducebat. Fecit enim sicut dicit Chrysostomus, sicut faciunt multæ aves pullis suis: quia non statim docent eos volare, sed primo pullos extra nidum educunt, & postea paulatim volatui apponunt, & sic tandem eos relinquunt. Tunc secundum Chrysostomum, beatus Joannes Judæos a nido volare docebat, quando Christum majorem se esse dicebat, dicens: *Qui post me venturus est, fortior me est.* Majorem autem volatum docuit, quando non tantum super se, sed super omnes alios esse demonstravit dicens: *Qui de calo venit, super omnes est.* Et adhuc majorem docuit, quando ipsum esse verum Dei Filium ostendere cœpit, dicens: *Ego vidi & testimonium perhibui: quia hic est filius Dei.*

Tertio principaliter videndum est cui ista lucerna fuit præparata, quod ostenditur cum dicitur *Christo meo.* Fuit igitur parata Christo, ut ipsum manifestaret. Solet enim homo, quando aliquam rem pretiosam, licet minimam vult invenire, accendere lucernam & ipsam invenire. Christus autem erat factus minimus ut dicitur. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis,* ideo lucerna venit, & ipsum humano generi demonstravit. Ista autem lucerna luxit sub modio, quando Christum in utero recognovit. Et in candelabro luxit, quando ipsum digito demonstravit. Et luxit in limbo, quando Christum his qui erant in tenebris annuntiavit. Secundo fuit parata

parata ut ad verum solem nos manu duceret. Homo quidem erat in oculo faucius & non poterat verum solem conspiceret, ideo Deus misit Joannem tanquam parietem illuminatum. August. Quomodo plerumque fit ut qui fauciatos habent oculos, non possunt videre solem, sed parietem illuminatum; ideo Deus irradiavit Joannem, & per illum illuminatum cognitus est ille qui illuminat. Erat etiam lippus, nec poterat in solem respicere; ideo missus est Joannes qui dictus est lucerna, ut per ipsam possit videre. August. Fulgorem solis lippitudo nostra ferre non poterat. Ideo exquisitus est Joannes lucerna, ut testimonium perhiberet veritati; erat namque in visu debilis, ideo missus est Joannes Baptista tanquam mons, ut quia non sufficebat respicere ad solem, respicere possit ad irradiatum montem. Gregor. Qui orientem solem contemplari non valet, irradiatos montes aspicit, & quia ortus sit sol deprehendit. Tertio ipsa lucerna fuit parata Christo ut ante ipsum præiret. Solent enim ante Regem deferri luminaria multa & honeste, sic ante Christum Joannes tanquam Lucifer venit. Hinc est quod in diebus profestis unus cereus ante Evangelium defertur, & in diebus festis duo; quia primum adventum qui totus debet esse pœnitentiæ, præcessit unum luminare, scilicet

cet beatus Joannes. Secundum vero adventum qui est festivitatis æternæ, præcedent duo, scilicet Elias & Enoch.

Quarto principaliter videndum est propter quid ista lucerna fuit præparata, quod notatur cum dicitur: *Inimicos ejus induam confusione.* Confudit enim Judæos quadrupliciter. Primo ex suo baptismo: *Baptismus Joannis de cælo erat an ex hominibus?* Quidquid autem respondissent, confusi fuissent. Secundo testimonio suo, dixit namque se non esse Christum; de Christo autem dixit quod erat. Multo autem magis creditur aliqui ferenti testimonium de alio quam de se ipso, Tertio ex abstinencia sua. *Venit Joannes neque manducans neque bibens.* Ac si dicat secundum Chrys. Per viam contrariam venimus ego & Joannes, & idem fecimus: sicut si venatores per duas vias non contrarias aliquod animal insequantur, ut in alteram incidat. Quarto ex sua vita. Si enim homo in utero sanctificatus, sine peccato natus, gratia Dei plenus tam asperam vitam duxit, quantam confusionem habere debemus, qui sumus gratia Dei vacui, & in peccatis inveterati, & tamen modicam nolumus pœnitentiam sustinere.

DE SANCTO JOANNE ET PAULO MARTYRIBUS.

SERMO I.

*Quomodo fuerunt justī, tribulati,
& liberati.*

MULTÆ tribulationes justorum, & de omnibus his liberabit eos, &c. De istis sanctis Martyribus Joanne & Paulo dicitur in præmissis verbis quod erant justī & tribulati & liberati.

Justi quia jus suum unicuique reddiderunt, scilicet sibi, Deo & proximo. Sibi quia habuerunt magnam puritatem & etiam magnam fidelitatem. Puritas autem eorum notatur in hoc quod dicitur fuisse Eunuchos. Licet enim sit quædam castitas naturæ, & quædam violentiæ, & quædam virtutis & gratiæ, isti tamen ex divina gratia propter regnum cælorum se castraverunt. Ista triplex castitas tangitur, ubi tria eunuchorum genera distinguuntur. Habuerunt etiam fidelitatem, quia & thesauros sibi a Constan-

tia derelictos, pauperibus fideliter erogaverunt & dispensaverunt: quia nihil sibi retinuerunt. *Quis putas est fidelis servus & prudens, &c.* Et humiliter, quia non tanquam Domini, sed tanquam servi. Et prudenter, quia non divitibus, sed egenis, non uni sed multis, non post mortem, sed in vita distribuerunt.

Secundo, fuerunt justī quantum ad Deum, quia sibi exhibuerunt reverentiam sanctam & fidem sinceram. Reverentiam quidem, quia Julianum apostatam, qui Deum contempserat, contempserunt dicentes: Quia religionem plenam virtutibus dereliquisti, a te recessimus, & Deum tibi proponentes, minas tuas non timemus. Habuerunt etiam fidem sinceram, unde Terentiano emissio ut stateculam adorarent, dixerunt: Si tuus Dominus est Julianus habeto pacem cum illo, nobis autem alius Deus non est, nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*

Tertio

August.

Gregor.

Gal. 3.

Castitas triplex.

Confudit Jm. deos quadrupliciter. Marc. 11.

Matth. 11.

Chrys.

Matth. 14.

Rom. 10.

Eccl. 48. Tertio fuerunt iusti quantum ad proximum, & hoc quantum ad tyrannos, egenos & amicos & inimicos. Quantum ad tyrannos ipsos graviter arguendo: quia & Julianum apostatam graviter arguerunt, nec ejus potentiam timuerunt. *In diebus suis non pertimuit principem, & in potentia nemo vicit illum.* Quantum ad egenos eos cum eleemosynis sustentando. *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Quantum ad amicos eis fideliter consulendo in periculis. Unde dixerunt Gallicano in periculis constituto, fac votum Deo cœli & eris victor melior quam fuisti. Verus enim amicus non agnoscitur in prosperitate, sed in adversitate. *Non agnoscetur in bonis amicus, &c.* Quantum ad inimicos ipsos ad pacem & concordiam reducendo. Meritis namque istorum tota gens Schytica ad pacem & concordiam venit, & cum Gallicano composuit. *Qui pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.* Secutum est enim magnum gaudium de hostium pacificatione, de Gallicani conversione, & de Constantiæ Reginæ observato pudore. Secundo fuerunt multipliciter tribulati. Hostis namque eos est multipliciter persecutus. Primo per blanda verba & blanditias, ut scilicet eos alliceret dicens: Vos qui in aula regia nutriti estis non debetis meo lateri deesse, ut primos in palatio vos habeam. Sed ipsi promissiones suas penitus contempserunt, nec ad ipsum accedere voluerunt neque curaverunt. Secundo ut ipsos deterreret dicens: Puniam vos, non ut martyres, sed ut publicos hostes. Sed ipsius minas non curaverunt, neque timuerunt dicentes: Dominum nostrum Jesum Christum tibi præponentes minas tuas non timemus. Tertio per supplicia, ut eos vinceret, quando eis mandavit, quod aut statuatam idoli adorarent, aut sententiam capitalem acciperent, sed ipsi mortem patiendi vicerunt. Unde beatus Augustinus. Miles Christi fidei armis indurus in prælio stetit, fortiter dimicavit, pugnavit, & vicit non feriendo, sed patiendi. Quarto occulte eos occidendo, ut eorum famam extingueret, sed fama eorum extinguere non poterat, quia scripta erat in cœlo. *Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Conservata in Deo; *Immortalis enim est memoria illius, quia apud Deum nota est, & apud homines, & viget in toto mundo. Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur a generatione in generationem.*

Joan. 5. Tertio fuerunt liberati, & hoc quia Deus dedit eis constantiam. Unde Juliano danti inducias decem dierum constanter responderunt. Decem præterisse nunc computa dies, & modo facito quod tunc te facturum minaris. Secundo dedit ipsis victoriam, quia de hostibus triumpharunt, vicerunt enim mundum per fidem: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Diabolo resi-

stendo: *Resistite diabolo, & fugiet a vobis.* Jacob. 4. Seiplos & animos suos edomando: *Melior est patiens vivo forti, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.* Tertio dedit ipsis coronam: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, &c.* Ipsam enim coronam accipiunt sufferentes per longanimitatem, ideo dicitur, *qui suffert tentationem, probati per fidelitatem, ideo subditur: Qui cum probatus fuerit.* Fuerunt diligentes per charitatem, ideo subjungitur *diligentibus se.* Et quoniam sic liberati fuerunt, ideo nunc multos suis meritis & orationibus liberant, & maxime in Judicio liberabunt. Unde & hoc refert B. Gregor. in dialog. quod dum quædam matrona Ecclesiam istorum sanctorum Martyrum sæpius visiteret, eidem apparentes dixerunt: Tu nos modo visitas, nos autem te in Judicio requiremus; & quidquid poterimus tibi ex tunc præstabimus.

SERMO II.

Quomodo 1. vera in eis extitit fraternitas, 2. fraternitatis vera unitas, 3. unitatis, fraternitatisque utilitas magna.

Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum, &c. Beati Martyres Joannes & Paulus non tantum fuerunt fratres carne, sed etiam fide, & passione ex uno patre cœlesti. Et ideo convenienter verbum propositum de eis dici potest. In ipsis quidem fuit vera fraternitas, quod notatur cum dicitur: *Habitare fratres.* Et fraternitatis vera unitas, cum subjungitur. *In unum.* Unitatis, & fraternitatis magna utilitas, cum dicitur: *Ecce quam bonum, & quam jucundum.*

Circa primum notandum quod fraternitas spiritualis excellit fraternitatem carnalem in tribus, de quibus sic dicit Ambros. *Sancti fratres inter se sibi inimici sunt: Christi autem fraternitas sine intermissione est pacifica. Illa inter se communia cum æmulatione dividit. Hæc vero propria cum gratulatione communicat. Illa in consortio despiciit sæpe germanum, hæc autem frequenter assumit alienum. Ex quibus verbis habetur, quod fraternitas carnalis sæpe habet contentionem. Frater cum fratre judicio contendit.* Spiritualis autem fraternitas habet pacem & dilectionem: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes.* Duo fratres sunt intellectus & affectus, qui tunc sunt concordantes, quando intellectus bonum discernit, & affectu

affectus illud eligendo diligit. Duo proximi sunt oculus & cor, qui tunc concordant sunt, quando ipsum cor studet oculum ad bonum dirigere, & oculus studet cordi bona renunciare. Vir & mulier sunt ratio & sensualitas, quæ tunc bene sibi consentientes sunt, quando ratio sensualitatem regit, & sensualitas rationi obedit. Secundo fraternitas carnalis dividit communia. *Divisi sunt alterutrum a fratre suo.* Spiritualis namque fraternitas communicat propria, & hoc tam propria temporalia: *Alii dividunt propria & ditiores fiunt, &c.* quam spiritalia propria. Augustinus. Omnis res quæ dando non deficit dum habetur, & non datur nondum habetur quando habenda est. Tertio fraternitas carnalis sæpe despicit germanum: *Per iram homicidii fraterni deperiit.* Spiritualis autem amittit alienum, inde Augustinus in libro de Civit. Dei. Nullo modo fit minor accedente consorte possessio bonitatis. Non habebit denique istam possessionem qui eam noluerit habere communem, & tanto eam reperiet ampliorem, quanto amplius sibi potuerit amare consortem.

*Uniantur
sancti viri 4.
modis ad in-
vicem.*

Ephes. 3,
Gregor.

Secundo ponitur fraternitatis vera unitas. Qualiter autem sancti viri uniantur dicit Cyprianus. Uniantur enim sicut diversi radii in uno sole, sicut diversi rami in una radice, sicut diversi rivi in uno fonte, & sicut diversa membra in uno corpore. Istis quatuor modis isti beati Martyres Joannes & Paulus ad invicem cum Deo uniti fuerunt. Primo namque in una fide sicut diversi radii in uno sole. Radii namque accipiunt a sole lumen, calorem & virtutem. Illa igitur est perfecta fides quæ habet de Deo veram & indubitatam cognitionem, & quantum ad hoc distinguitur a fide gentilium & hæreticorum. Charitatem & dilectionem, & quantum ad hoc distinguitur a fide dæmonum. Virtutem & operationem, & quantum ad hoc distinguitur a fide malorum Christianorum. Secundo uniantur sicut diversi rami in una radice, id est, in una charitate: *In charitate radicati, & fundati, &c.* Gregor. Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt & procedunt, sic etiam similiter multæ virtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manserit in radice charitatis. Tertio uniantur sicut diversi rivi in uno fonte, id

est, in uno spiritu fontalis sapientiæ. De quo fonte dicitur: *Fluvius egrediebatur de loco voluptatis, qui inde dividitur in quatuor capita*, id est, in quatuor expositionum genera, scilicet historicum, tropologicum, allegoricum & anagogicum. Quarto, uniantur sicut diversa membra in uno corpore sacro-sanctæ matris Ecclesiæ, quæ tamen unio aliquando in præsentia separatur, aut per culpam mortalem. *Iniquitates vestre dividerunt inter vos & Deum vestrum*; aut per excommunicationem: *Auferte malum ex vobis ipsis.* Et loquitur de publico fornicario per excommunicationem auferendo. Et quandoque in futuro, quando separabuntur mali a Dei visione: *Discedite a me, &c.* Et a Sanctorum societate: *Exibunt Angeli & separabunt malos de medio justorum.*

Tertio ponitur unitatis fraternitatisque utilitas, cum dicitur, *Ecce quam bonum & quam jucundum.* Dicit autem beatus Bernardus quod sunt quædam bona, sed non jucunda, sicut sunt passionibus & tribulationibus quæ non sunt jucundæ carni, sed tamen sunt bonæ & utiles, quia hominem faciunt meliorem. Chrysostomus, quando carnalia hominis affliguntur, tunc spiritalia ejus florent. Sicut ergo vernali afflatu arbores laxantur in folia, & in fructus; sic in persecutionibus excitantur animæ ad virtutes. Quædam autem sunt jucunda, sed non bona, sicut peccata carnalia. *Favus distillans labia meretricis*, ecce quam jucunda. *Novissima autem illius amara quasi absinthium*, ecce quam amara. Quædam vero sunt quæ sunt amara, sed non bona nec jucunda, sicut quædam peccata quæ habent secum poenam annexam, ut est tristitia & invidia. *Spiritus tristis exsiccat ossa. Putredo ossium invidia est.* Quædam sunt bona & jucunda sicut charitas mutua, & cohabitatio fraterna. Hæc enim cohabitatio est jucunda, quia dat unionem gratiæ, unde sequitur: *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, &c.* quod est in refrigerationem concupiscentiæ, unde subditur: *Sicut ros Hermon.* Et est bona, quia est causa benedictionis gratiæ & vitæ perennis gloriæ, unde subditur: *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem & vitam usque in sæculum.*

DE SS. PETRO ET PAULO APOSTOLIS.

SERMO I.

Gen. 1.

FECIT Deus duo luminaria magna, *luminare majus ut præesset diei, & luminare minus ut præesset nocti.* Per ista duo luminaria magna mundi possunt intelligi duo magna luminaria Paradisi, scilicet Petrus & Paulus. Per *luminare majus* intelligitur Petrus, quia sicut Sol est Princeps omnium planetarum & *luminarium*, sic & Petrus est Princeps omnium Apostolorum: Sed per *luminare minus* intelligitur beatus Paulus, quia sicut ipsa luna ultima est omnium planetarum, sic & ipse beatus Paulus ultimus fuit omnium Apostolorum. *Luminare autem majus præest diei*, quia Petrus erat Apostolus Judæorum quibus erat lux fidei & divinæ legis. *Præest luminare minus nocti*, quia & Paulus fuit Apostolus gentium, in quibus erant tenebræ ignorantiae & infidelitatis. Ista namque duo luminaria, scilicet Sol & Luna habent in effectu magnam potestatem, in motu magnam velocitatem, in luce magnam claritatem, in situ magnam sublimitatem, & in quantitate excellentem magnitudinem. Et isti duo Apostoli significantur per ista duo luminaria.

Thesaurus
Dei triplex.

Deut. 32.

Matth. 16.

Gal. 1.

Primo, quia magnam habent in inferioribus potestatem, nam unus est janitor cœli, & alius Doctor mundi, & ambo sunt thesaurarii Dei. Deus quidem habet triplicem thesaurum, scilicet potentiae qui est Patris, sapientiae qui est Filii, & misericordiae qui est Spiritus sancti: *Nonne hæc condita sunt apud me & signata in thesauris meis?* Omnia enim in thesauris divinæ potentiae & sapientiae & misericordiae reconduntur, unde per effectus postmodum proferuntur. Thesaurarius igitur Patris est Petrus, cui Pater commisit thesaurum suæ potentiae, unde dicit Dominus Petro: *Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.* Magnum namque thesaurum potentiae Petrus accepit, quando potestatem claudendi & aperiendi cœlum habere promeruit. Thesaurarius filii est Paulus, cui Christus commisit thesaurum suæ sapientiae: *Neque enim ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.* Nemo igitur potest intrare in thesaurum sapientiae Dei, nisi per doctrinam & sapientiam Pauli. Thesaurarius vero Spiritus sancti est Virgo beata, cui ipse commisit thesaurum suæ misericordiae, & illum thesaurum ipsa expendit in hoc mundo, idcirco vocatur mater gratiae & mater misericordiae; & in cœlo ubi etiam cœle-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

stes gratias administrat. *In habitatione sancta coram ipso ministravi.* Eccl. 24.

Secundo habent in motu velocitatem. Motus autem animæ est anior animæ. Est *Motus animæ triplex.* autem triplex motus animæ, sicut distinguit Dionysius in libro de divinis nominibus, scilicet circularis, quo ipsa anima movetur per amorem ad mundum. *In circuitu impij ambulant:* obliquus, quo quis movetur per amorem ad seipsum, cum enim de natura amoris sit in alterum dirigi, quando quis ipsum ad se reflectit, tunc obliquitatem facit: rectus, quo quis movetur per amorem ad Deum. *Recti diligunt te:* Beatus igitur Petrus non movebatur motu circulari per amorem ad mundum, quia ipse omnia mundana contempsit; nec motu obliquo ad seipsum per amorem, quia se pro Christi nomine & amore crucifigi permisit. Sed movebatur motu recto per amorem ad Deum, quia super omnia ipsum dilexit. *Tu scis, Domine, quia amo te, &c.* Similiter beatus Paulus non movebatur motu circulari qui dicebat: *Mibi mundus crucifixus est & ego mundo,* nec motu obliquo qui dicebat: *Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Christus;* sed motu recto qui dicebat: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Cant. 1. Joan. ult. Gal. 6. Ibid. 2. Rom. 5.

Tertio habuerunt magnam claritatem, id est sapientiae immensitatem, quam quidem sapientiam Petrus a triplici magistro didicit, scilicet a Patre revelante. *Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.* A filio instruente: *Quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis.* A sancto Spiritu docente: *Cum venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Similiter & Paulus tantam sapientiam didicit in tribus scholis: nam in parvis scholis Judæorum didicit legem Mosaicam: *Secus pedes Gamalielis eruditus, &c.* In magnis scholis Apostolorum didicit legem Evangelicam, quam tamen non ab homine docente didicit, sed Christo revelante accepit. In maximis Angelorum didicit legem supersubstantialem & divinam, quando scilicet usque ad tertium cœlum fuit raptus & ibi inter Angelos ductus. Act. 22.

Quarto habituri sunt in Judicio magnam sublimitatem, quia super thronos duodecim sedebunt, & cæteros judicabunt; & illa talis sessio erit ad sententiæ Judicis approbationem: *Ut faciant in eis judicium conscriptum, &c.* Erit ad ipsorum immensum honorem, *Nobilis in portis vir ejus,* quando

1. Cor. 6. *quando federit cum senatoribus terræ. Erit ad magnam dæmonum confusionem. Nescitis quoniam Angelos judicabimus. Erit etiam ad malorum condemnationem: An nescitis quoniam Sancti de hoc mundo judicabunt?* Erit ad bonorum magnam consolationem, quoniam scilicet videbunt fratrem suum, id est, Christum esse Judicem, & sororem suam, id est Mariam esse mediatricem, & fratres suos, id est, Apostolos esse intercessores & assessores.

Psal. 46. *Quinto habent magnitudinem excellentem, id est, gloriam omnibus eminentem. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham.* Quamvis autem gloria Sanctorum sit magna peccatoribus, tamen videtur parva ex eo quod ab ipsa nimium se elongant.

Distantia nimia circa tria facit errare. Nimia namque distantia secundum Basilium errare facit circa tria, scilicet quantitatem, & ponit exemplum in Sole & insulis maris; circa qualitatem, & ponit exemplum in velis navium, quæ cum sint alba, tamen propter nimiam distantiam videntur esse nigra; circa figuras, & ponit exemplum in turribus, quæ cum sint quadratæ, tamen propter nimiam distantiam videntur esse rotundæ. Quia ergo peccatores nimis se elongant a cælesti patria, ideo errant circa ejus quantitatem, non considerantes quod magna sit, cum tamen dicatur: *O Israel quam magna est domus Dei, &c.* Errant circa ejus qualitatem, non considerantes quam pretiosa sit, de cujus pretiositate dicitur: *Ipsa civitas erat aurum mundum.* Errant circa ejus figuram non considerantes quam stabilis sit & quam æterna. Est enim patria cælestis in quadro posita, ut ibidem dicitur. Ipsi vero peccatores credunt ipsam esse rotundam, id est, mobilem & caducam. De cujus æternitate dicitur: *Ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cælis.*

Bar. 3. *Errant circa ejus quantitatem, non considerantes quod magna sit, cum tamen dicatur: O Israel quam magna est domus Dei, &c.*

Apoc. 21. *Errant circa ejus figuram non considerantes quam stabilis sit & quam æterna. Est enim patria cælestis in quadro posita, ut ibidem dicitur. Ipsi vero peccatores credunt ipsam esse rotundam, id est, mobilem & caducam. De cujus æternitate dicitur: Ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cælis.*

2. Cor. 5. *Errant circa ejus qualitatem, non considerantes quam pretiosa sit, de cujus pretiositate dicitur: Ipsa civitas erat aurum mundum.*

SERMO II.

Quomodo in vita, in morte, & post mortem fuerunt a Deo honorati.

Psal. 138. *Nimis honorificati sunt amici tui Deus, &c.* Inter omnes Sanctos Deus magis istos duos Apostolos honoravit, in vita, in morte, & post mortem.

Clavium potestas in tribus consistit. In vita, quia claves regni cælestis eis dedit. Nam Petro dedit claves pœnitentiæ, & Paulo dedit claves sapientiæ. Ista autem potestas clavium consistit in tribus. Primo in peccatorum remissione. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* Et tamen dicitur: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Sed utrumque est verum, quia Deus remittit, & Sacerdos remittit.

Ex peccato namque in homine tria causantur scilicet Dei inimicitia, deformis macula, & obligatio ad pœnam: *Quomodo obtexit caligine, ecce deformis macula, in furore suo Dominus filiam Sion, ecce Dei inimicitia, projecit de cælo in terram inclitam* Ibid. *Israel, ecce ad pœnam æternam obligatio.* Ista tria solus Deus virtute contritionis remittit. Solus enim Deus remittit offensam, lavat maculam, & dissolvit obligationem æternam. Ista tria significantur in filio prodigo, de quo dicitur, quod Pater fuit eum osculatus, & quod stola prima eum induit, & quod dixit, *mortuus fuerat & revixit.* In hoc namque quod fuit eum osculatus, datur intelligi quod solius Dei est remittere inimicitiam suam & offensam. In hoc quod stola induit eum, datur intelligi quod ejus est lavare maculam, & ornare animam. In hoc autem quod dixit, *mortuus fuerat, & revixit;* datur intelligi quod ejus est remittere pœnam æternam. Sacerdos autem dicitur remittere peccata, quantum ad alia tria. Ipse enim peccato-rem a Deo absolutum esse indicat, aliter enim pro absoluto non reciperetur a pœna purgatorii, qua obligatur; & pœna satisfactoria ipsum ligat, & de ipsa pœna partem relaxat. Ista tria notantur in resurrectione Lazari. Solus quidem Christus ipsum a mortuis resuscitavit, sed tamen discipulis tria commisit, scilicet ut lapidem tollerent, ut ipsum solverent, & ut libere abire permitterent. Lapidem tollere, est pœnam purgatoriam in pœnam satisfactoriam commutare. Peccatorem absolvere, est ipsum a Deo absolutum esse ostendere. Et libere abire permittere, est ei pœnam aliquantulum indulgere.

Secundo consistit in excommunicandi & absolvendi jurisdictione. Iste autem absolutiones & ligationes non sunt in cælo, quia ibi sunt omnes absoluti; nec sunt in inferno, quia ibi sunt omnes ligati, sed sunt in mundo, ubi quidam sunt absoluti & quidam ligati. In inferno quidem sunt & omnes ligati & excommunicati per illam sententiam: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus; & ideo Sancti eis non loquentur, sed semper ab eis avertentur, de hoc Psalmus: Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, &c.* nec participabunt cum eis in divino officio, de quo dicitur: *Per vicos Hierusalem, alleluja cantabitur.* Ipsi namque a templo Dei erunt exclusi. *Foris autem canes & venefici ipsos salutabunt, id est, salutem æternam optabunt, imo sicut dicitur, Laetabitur justus cum viderit vindictam.* Exclusi etiam erunt a participatione sacramentorum & maxime a perceptione panis vitæ. *Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus.* Non participabunt etiam Sancti cum eis in mensa. *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis, &c.*

Tertio

Indulgentia
ut valeant
tria sunt ne-
cessaria.

Tertio consistit ista potestas in indulgentiarum largitione. Ad hoc namque quod istae indulgentiae valeant, tria sunt communiter necessaria. Unum ex parte facientis, scilicet auctoritas. Secundum ex parte recipientis scilicet charitas. Tertium vero ex parte causae, scilicet pietas, quae duo includit, scilicet honorem Dei, quia pietas est cultus soli Deo debitus; & utilitatem proximi, pietas enim alio modo misericordiam dicit.

Ex Petri
morte triplex
fructus.

Joan. 12.

1. Pet. 1.

Ex Pauli
morte fructus
triplex.

2. Tim. 4.

1. Cor. 12.

Secundo principaliter Christus honoravit istos Sanctos in morte, quia eorum mortem nobis fecit valde utilem & fructuosam. Ex morte enim beati Petri triplex fructus evenit. Unus est quantum ad Deum, scilicet ejus glorificatio: *Hoc autem dixit significans qua morte esset moriturus*, Alius quantum ad seipsum, scilicet coronatio sua, unde Dionysius vidit eos post mortem coronis luminis coronatos. Tertius quantum ad nos, scilicet sua pro nobis intercessio. *Dabo autem operam frequenter habere vos post obitum meum, &c.* Similiter ex morte beati Pauli triplex fructus provenit. Unus quoad Deum, scilicet ejus glorificatio. *Magnificabitur Christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem.* Secundus est quoad se ipsum, scilicet sua oratione. *Reposita est mihi corona justitiae, &c.* Tertius est ad nos, scilicet salvatio nostra. *Libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris*, scilicet salvandis.

Domus Dei
4.

Tertio Christus honoravit istos Sanctos per mortem eorum, quia fecit eos suos janitores in domo sua; unde canatur de eis: *Habent potestatem caelum claudere nubibus & aperire portas ejus.* Deus enim habet quatuor domus, scilicet Ecclesiam militantem, patriam caelestem, purgatorium & infernum. In prima habitant peregrini. In secunda filii. In tertia debitis obligati. In quarta incarcerati. Et quaelibet istarum quatuor domorum habet suam clavem specialem. Nam clavis per quam intratur in primam domum, scilicet Ecclesiam militantem, est clavis indulgentiae. Clavis vero per quam intratur in secundam domum, scilicet patriam caelestem, est clavis misericordiae. Clavis per quam intratur in tertiam domum, scilicet in purgatorium, est clavis justitiae. Justitia namque Dei inquit quod nullum malum remaneat impunitum. Sed clavis per quam intratur in quartam domum, scilicet infernum, est clavis mortis aeternae. Peccatori ergo volenti redire ad Ecclesiam per poenitentiam Petrus aperit ostium cum clave remissionis & indulgentiae. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* Et animabus Sanctorum volentibus intrare in domum caelestis patriae, aperit ostium cum clave misericordiae: *Januas caeli aperuit.* Sed illis animabus quae debent intrare in purgatorium aperit ostium cum clave justitiae.

Joan. 10.

Psal. 77.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Aperite mihi portas justitiae; haec porta Domini, justi intrabunt in eam; Justis namque aliquando secum aliqua cremabilia portant. Animabus vero damnandis nec Petrus, nec Paulus ostium aperit, nec claudit; sed Christus ostium aperit, & etiam ostium claudit, & peccatores in inferno includit, & clavem includit, & clavem custodit. *Habeo Apoc. 1. claves mortis, & inferni.* Et etiam: *Data Ibid. 9. est ei clavis putei abyssi.*

SERMO III.

Quomodo in praelatione sublimior, in amore ferventior, in virtute efficacior, & in passione gloriosior beatus Petrus extitit.

TU es Petrus, & super hanc petram *Matth. 16. aedificabo Ecclesiam meam.* Magnam auctoritatem & potestatem, & dignitatem Jesus Christus concessit beato Petro, quando super ejus confessionem Ecclesiam fundavit, ac claves regni caelorum sibi dedit. Ut autem ejus dignitates, & praerogativas melius videre valeamus, sciendum est quod beatus Petrus inter ceteros Apostolos fuit sublimior in praelatione, ferventior in amore, efficacior in virtute, & gloriosior in passione:

Primo fuit sublimior in praelatione, Christus enim eum summum Pontificem fecit, & suum Vicarium constituit & reliquit, quando ei dixit: *Petre pasce oves meas.* Ad istam autem praelationem Pater ipsum elegit. *Caro Joan. 12. & sanguis non revelavit tibi, sed Pater Matth. 16. meus qui in caelis est.* Et Dei Filius electum examinavit, & maxime in duobus, scilicet in fide recta, quando dixit ei: *Quem dicunt homines esse filium hominis? &c.* Et Petrus respondit: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Et in dilectione sincera, quando dixit: *Si Joan. 11. non Joannis diligis me plus his?* Et Spiritus sanctus electum & examinatum confirmavit, quando in Pentecoste ad robur se sibi effudit: *Ego confirmavi columnas ejus.* Tota *Psal. 74. Trinitas electo, examinato, & confirmato dedit jurisdictionem, scilicet jurisdictionem super infernum cum dicitur: Porta inferni non praevalerunt adversus eam.* Super caelum, cum dicitur: *Tibi dabo claves regni caelorum.* Super mundum, cum dicitur: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, &c.*

Secundo fuit ferventior in amore. Hujus autem plura sunt signa. Unum ante passionem quia propter ejus amorem omnia terrena contempsit. *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te.* Quidam enim sunt procrastinantes, ideo dixit: *Relinquimus,*

D d 2

non

non reposuimus. Alii dividentes, ideo dixit, *omnia*. Alii res relinquentes, sed voluntates suas retinentes, ideo dixit: *secuti sumus te*. Secundum signum fuit in passione, quia cum Christo mori voluit quando dixit: *Paratus sum tecum & in carcerem & in mortem ire*. Non enim volebat mori ante eum, quia nolebat carere tam dulci præsentia Christi, nec etiam volebat vivere post eum, quia tunc non reputabat vitam, sed mortem æternam. Volebat autem mori cum eo, quia hoc sibi reputabat gloriam & coronam. Tertium signum fuit post passionem, quia ex tunc ipse beatus Petrus semper fuit in lachrymis. Habuit enim lacrymas doloris ex eo quod Magistrum suum negavit. *Egressus foras flevit amare*. Unde dicit Clemens, quod quodcumque galli cantum audiebat, lachrymas emittebat. Habuit etiam lachrymas compassionis ex eo, quod amicum suum mortuum videbat. *Plorabitis & flebitis vos; mundus autem gaudebit, &c.* Habuit etiam lachrymas devotionis ex eo quod ad amicum suum videndum pergere sperabat, & hoc post ascensionem. Unde dicit Clemens quod semper in sinu iudarium deferebat, quo fluentes lachrymas detergebat, & sic, ut idem dicit: in consuetudinem duxerat flere, quod tota ejus facies adusta lachrymis videbatur. Quartum signum fuit post Resurrectionem, quia ipse cum Joanne ad monumentum cucurrit, & sicut dicit Gregor. illi præ cæteris cucurrerunt, qui præ cæteris amaverunt. Aliquando simul cucurrerunt, aliquando Joannes cucurrit citius Petro. Et aliquando Petrus citius Joanne, qui prior monumentum intravit. Per quod datur intelligi quod ambo sapienter Christum dilexerunt. Joannes autem magis dulciter. Petrus vero magis constanter.

*Ejus virtutis
efficacia qua-
druplex.*

Luc. 12.

Tertio beatus Petrus fuit efficacior in virtute, & hoc quadrupliciter. Fuit enim efficacior in virtute credendi quando dixit: *Tu es Christus filius Dei vivi*. De ipsius Petri fide dicitur: *Simon ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, &c.* Ubi habetur quod ejus fides multum fuit a diabolo tentata cum dicitur: *Ecce satanas, &c.* Hostis enim ubi invenit locum magis munitum, ibi majorem exercet conatum. Fuit a Christo multum roborata cum dicitur. *Ego autem pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua*; quod omnibus fuit in exemplum data cum dicitur: *Et tu aliquando conversus, &c.* Fuit etiam efficacior in virtute

sanandi; non solum enim sanabat sicut cæteri verbo orationis, sed etiam verbo jussionis, sicut patet in sanatione Aeneæ, umbra corporis sui, sicut dicitur. In positione baculi sui, sicut patet in discipulo per quadraginta dies defuncto, qui ad impositionem sui baculi jam sanatus est & resuscitatus. Fuit efficacior in virtute prædicandi, tam gratiose namque prædicabat, quod aliquando una die tria millia & aliquando quinque millia hominum convertebat. Hoc enim est testimonium gratiosi Prædicatoris, unde Chrysostomus super Matthæum. Testimonium studiosi agricolæ est messis fecunda, assidui Doctoris Ecclesia plena, negotiatoris multiplex theca. Fuit etiam efficacior in virtute orandi. Ejus enim oratio aliquando aperiebat cælum, sicut patet. Ubi dicitur quod cecidit super eum mentis excessus, & vidit cælum apertum. Aliquando faciebat descendere Spiritum sanctum, sicut patet in Samaritanis. Aliquando spoliabat infernum, sicut quando suscitavit defunctum: quem Simon Magus suscitare non potuit. Et aliquando vincebat dæmonium, sicut patet in dæmone qui Simonem Magum per aerem deferebat.

Chrysost.

Quarto beatus Petrus fuit gloriosior in passione. Passus est enim eandem pœnam cum Christo prout Christus ei prædixit: *Seque me*. Simili pœna servus cum Domino est afflictus. Noluit autem beatus Petrus illam pœnam pati rectus, sed reversus; hoc propter quatuor causas quas ipse ponit. Prima quia propter honorem Domini sui non reputabat se dignum eo modo pœnam illam pati quomodo Christus eam pertulit. Secunda quia Christus passus est propter mundum redimendum, ideo debuit ad mundum respicere. Ipse autem Petrus patiebatur propter acquirendum cælum, ideo debuit ad cælum habere respectum. Tertia propter lapsum generis humani significandum. Christus enim semper rectus stetit, & nunquam in peccatum cecidit: Homo vero caput mentis in terram defixit, & contra Deum recalcitravit. Quarta ad innuendum quod homo mutaverat amorem spiritualem in amorem mundanum; homo enim rectus in cruce positus si revolvitur, illud quod erat dextrum efficitur sinistrum. Tunc igitur homo mutavit dextrum in sinistrum, quando mutavit amorem cælestium in amorem mundanum.

Joan. 1.

Notandum.

Luc. 22.

Ibid.

IN COMMEMORATIONE S. PAULI APOSTOLI.

SERMO I.

De quinque divinæ misericordiæ effectibus, quos in se humiliter recognovit.

CUM autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meæ, &c. Apostolus non ingratus fuit gratiæ Dei, sed quinque effectus divinæ misericordiæ in se recognovit humiliter.

Primus effectus est quod ipsum de utero suæ matris eduxit. Notandum autem quod est quintuplex uterus matris. Primus uterus est uterus matris generalis, scilicet terræ. Secundus est uterus matris carnalis, scilicet matris propriæ. Tertius est uterus matris figuralis, scilicet Synagogæ. Quartus est uterus matris spiritualis, scilicet militantis Ecclesiæ. Quintus est uterus matris cælestis, scilicet triumphantis Ecclesiæ. Beatus igitur Paulus primo fuit in utero matris carnalis, & exinde Deus eum segregavit, quando eum in lucem deduxit: *De ventre matris meæ Deus meus es tu, &c. Tu es qui extraxisti, &c.* Deinde intravit in ventrem matris figuralis, scilicet Synagogæ, & ab isto utero Deus eum segregavit quando ipsum ad fidem convertit. Et ista segregatio facta est in ortu Benjamin, ubi Rachel mortua est, ideo vocavit eum filium doloris. Sed pater valde est gavisus, ideo vocavit eum filium dexteræ. Ex sua enim conversione Synagoga mortem spirituales incurrat, & multam tristitiam habuit; sed Deus Pater valde gavisus est cum eum filium dexteræ appellavit quando dixit: *Vade quoniam vas electionis est mihi iste.* Deinde de utero Synagogæ intravit in uterum militantis Ecclesiæ, in quo tamdiu permansit quamdiu in hac vita vixit: Ab isto utero Deus eum segregavit, quando ejus animam a corpore separavit, & tunc intravit ejus corpus in uterum matris generalis, scilicet terræ; & anima ejus in uterum matris cælestis scilicet Hierusalem supernæ. In ipsa autem separatione caput ejus exiliens tres saltus dedit, & in quolibet saltu fontem aquæ aperuit; per quod significabatur quod in vita sua tres saltus fecerat; unum saltavit de synagoga ad Ecclesiam; & tunc aperuit & manifestavit fontem divinæ misericordiæ. Alium saltum fecit discurrendo per mundum: Et tunc aperuit fontem cælestis doctrinæ. Tertium quando saltavit usque ad tertium cælum; & tunc aperuit fontem divinæ sapien-

tia. Ipsum etiam caput beati Pauli benedictum nomen Jesus clara voce insonuit. Ipsum enim nomen Jesus fuit in corde ejus jubilus, in ore mel, & in aure melos. Recte igitur post mortem nomen Jesu protulit nimia scilicet cordis jucunditate, repletus nimia oris dulcedine & allectus, nimia jubilatione aromatica provocatus. Tunc enim de ejus sancto corpore quatuor emanaverunt, scilicet unda lactis propter ejus puritatem, unda sanguinis propter ejus martyrii sanctitatem, splendor lucis propter ipsius sapientiæ claritatem, & fragrantia odoris propter ipsius famæ celebritatem. Tandem Deus ipsum corpus de utero matris terræ segregabit, scilicet quando dicet in tempore extremi Judicii: *Surgite mortui, venite ad Judicium.* Et tunc in uterum matris cælestis intrabit. Et de illo utero nunquam exibat, ideo obitus Sanctorum natale vocatur, quia tunc in cælo nascuntur.

Secundus effectus divinæ misericordiæ ipsum per gratiam suam vocavit, ideo subditur; *Et vocavit per gratiam suam.* Hujusmodi autem vocatio commendabilis est ex parte vocantis. Cæteros quidem Apostolos Christus vocavit existens in sinistra præsentis miseriæ, sed hunc vocavit existens in dextra paternæ gloriæ. Et propter istam causam in Papali Bulla ponitur beatus Paulus a dextris, sed effigies beati Petri ponitur a sinistris. Est etiam commendabilis ex parte vocati; non enim Christus vocavit eum piscantem ut Petrum, nec telonio inhabitantem ut Matthæum, nec retia resicientem ut Joannem & Jacobum, sed odientem ardenti animo, unde dicitur *spirans minarum*, innitentem pravo studio, quia *accessit ad principem Sacerdotum*, & persequentem sollicito ministerio, quia ibat *in Damascum*, ut si quos inveniret, &c. Commendabilis est etiam ex parte modi vocandi. Cæteros enim vocavit solo verbo, hunc autem vocavit per lucem exaccantem, per virtutem prostermentem, per vocem objurgantem.

Tertius misericordiæ effectus est, quia ipsum per divinam sapientiam docuit, cum subditur; *ut revelaret filium suum in me.* Istam autem sapientiam beatus Paulus a quinque magistris accepit. Primo a Moyse, *Propheta in Judaismo super multos coetaneos meos, &c.* Et quantum ad hoc factus est Phariseus. De hoc: *Ego Phariseus sum Filius Phariseorum.* Secundo a filio, & quantum ad hoc factus est Apostolus: *Paulus Apostolus non ab hominibus neque per hominem,*

Quatuor emanaverunt de sancto ejus corpore.

Secundus effectus.

Act. 9.

Sapientiam a quinque magistris accepit.

Gal. 1.

Act. 23.

Gal. 1.

hominem, sed per Christum Jesum. Tertio a Spiritu sancto, & quantum ad hoc factus est Dei Legatus. *Dixit Spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam.* Quarto a Patre, & quantum ad hoc factus est Dei Evangelista verus; unde dixit, *ut revelaret in me filium suum, ut evangelizarem illum in gentibus.* Quinto a rota Trinitate quando in tertium cælum est raptus. *Audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.*

Quartus effectus misericordiæ quem beatus Paulus in se recognovit potest esse quia ipsum Prædicatorem gentium fecit, unde subditur, *ut evangelizarem illum in gentibus*, nam in gentibus erat major potentia, quia ibi erant Reges & Imperatores. Major sapientia quia ibi erant Philosophi & Doctores. Major eloquentia quia ibi erant Rhetores, & Oratores. Major varietas errorum & major diversitas vitiorum. Sed contra ista quinque certamina accepit quinque adjutoria. Nam contra tyrannorum potentiam accepit virtutem & constantiam. *Apparuit illi Dominus dicens: Constans esto, Paule, &c. sic oportet te & Romæ testificari.* Contra sapientiam mundanam accepit simplicitatem Evangelicam, *Non enim judicavi me aliquid scire inter vos nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.* Contra Rhetorum eloquentiam accepit facundiam fructuosam. *Sermo meus & Prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis.* Contra diversitatem errorum accepit fidei & sapientiæ veritatem, sicut patet ubi dixit Atheniensibus: *Quod ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis, &c.* Contra multipliciter vitiorum accepit omnium gratiarum plenitudinem. Nam contra luxuriam opposebat virginitatem: *Volo enim omnes vos esse sicut me ipsum.* Contra gulam parcitatem. *Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus.* Contra avaritiam habuit voluntariam paupertatem: *Omnia arbitror, ut stercora, ut Christum lucrificiam.* Contra tristitiam conscientiae jucunditatem. *Gloria nostra hæc est testimonium conscientiae nostræ.* Contra iram benignitatem: *Sine offensione estote Judæis & gentibus, &c.* Contra invidiam fraternam charitatem: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, &c.* Contra vanam gloriam habuit humilitatem: *Ego enim sum minimus Apostolorum, &c.*

Quintus effectus ex divina misericordia est, qua Christus mox eum sibi obedientem fecit, quod notatur cum dicitur: *Continuo non acquievi carni & sanguini*, id est, amoris & dilectioni carnis, sed potius divinæ inspirationi, continuo, id est, sine contradictione: *Domine, quid me vis facere?* Vel continuo, id est, sine deliberatione. Unde beatus Bernard. Amicos consulat, qui non

novit, quod inimici hominis domestici ejus. Matth. 10. Vel continuo, id est, sine dilatione, quia inducias non petiit, sed protinus obedivit. *Ne dicas amico tuo vade & revertere, &c.* Prov. 3. Vel continuo, id est sine trepidatione, quia nihil timuit, sed de Dei bonitate confidit. *Dicite pusillanimes, confortamini & nolite timere.* Isai. 35.

SERMO II.

A mundi abrenuntiatione, a Christi imitatione, atque a fructuosa remuneratione commendatur.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c. In isto Evangelio quod ad honorem beati Pauli, differentia a tribus commendabilis invenitur. Prima quidem a perfecta mundi abrenuntiatione; & hoc tangitur cum dicitur: *Ecce nos reliquimus omnia.* Reliquit enim omnia impediencia, id est, amorem divitiarum, quæ hominem impediunt a salute. *Quam difficile qui pecunias habent regnum Dei introibunt.* Istum amorem mundi iste reliquit, qui ait: *Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Secundo reliquit omnia retrahentia, sicut est amor parentum, qui præcipue hominem retrahit a salute. *Inimici hominis domestici ejus.* Istum reliquit qui ait: *Non acquievi carni, & sanguini, &c.* Tertio reliquit omnia ponderantia, ut est sarcina peccatorum. *Deponentes omne pondus & circumstantes nos peccatum, &c.* Quarto reliquit omnia pernitiola, ut est amor deliciarum, unde ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Quinto reliquit omnia periculosa, ut est amor sui ipsius. De quo periculoso amore ipse ait: *In novissimis diebus instabunt tempora periculosa: Erunt homines seipsos amantes.* Istum amorem sui ipsius beatus Paulus non habuit, quia propter Christum se in mortem tradere semper paratus fuit. Unde ait: *Ego non solum alligari, sed & mori paratus sum propter nomen Domini Jesu.* Sexto reliquit omnia infructuosa, ut est amor bonorum qui est infructuosus, & vanus. *Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, servus Christi non essem.*

Secundo commendatur a salutifera Christi imitatione, quod notatur cum dicitur: *Et secuti sumus te.* Ad hoc autem quod homo Christum imiteretur duo requiruntur.

Unum ex parte Dei, scilicet attractio suæ dignationis. *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Trahit autem quatuor funiculis, scilicet modo exteriori

exteriori eruditione, modo interiori inspiratione, modo paterna flagellatione, modo beneficiorum exhibitione. Sed de quibusdam, qui istis quatuor funiculis se trahi non permittunt, Dominus conqueritur dicens: *Vocavi & veniistis*, quoad exteriora documenta. *Extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret*, quoad collata beneficia. *Despexistis omne consilium meum*, quoad inspirata consilia. *Et increpationes meas neglexistis*, quoad irrogata flagella. Istis quatuor funiculis Apostolus tractus fuit, scilicet exteriori eruditione & reprehensione. *Saule, Saule quid me persequeris, &c.* Interiori inspiratione: *Subito circumfulsit eum lux de caelo*. Flagellatione, quia excæcatus & in terram prostratus. Beneficiorum exhibitione, quia postmodum fuit illuminatus, a Christo edoctus, & in tertium cælum raptus.

Secundo ex parte hominis requiritur expeditio voluntatis, scilicet ne a diabolo teneatur catena ferrea, id est, ferrea voluntate. Quæ quidem catena octo habet annulos, scilicet malam suggestionem, cogitationem, delectationem, consensum, operationem, consuetudinem, necessitatem, & desperationem. Illos namque octo annulos Apostolus fregit, scilicet pravam suggestionem: *Abdicamus occulta dedecoris*. Carnalem cogitationem: *Aut quæ cogito secundum carnem cogito*, quasi dicat non pravam delectationem, quia tantum circa spiritualia delectabarur. *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem*. Pravum consensum, quia bonis meditationibus semper consentiebat. *Consentio legi quoniam bona est*. Pravam operationem: *Abjiciamus ergo opera tenebrarum*. Pravam consuetudinem, quia ad omne opus bonum se assuefecit: *Ubique & in omnibus institutus sum, &c.* Pravam necessitatem, quia habuit spiritus libertatem. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*. Carnis desperationem, quia habuit omnimodam spei firmitatem: *Confugimus ad tenendam propositam spem*.

Tertio commendatur a fructuosa remuneratione, cum subjungitur: *Sedebitis & vos super sedes duodecim*. In qua remuneratione tria erunt. Primo regalis dignitas, cum dicitur, *sedebitis*. Habebunt enim regale dominium: *Accipiens regnum decoris*. Regale sertum: *Et diadema regni in manu Dei tui*. Regale sceptrum: *Donec afferret illi sceptrum regni*. Regalem habitum: *Byssus, & purpura indumentum ejus*. Regale solium: *Sedeatis super thronos judicantes duodecim, &c.* Secundo in ipsa remuneratione erit magna Dei liberalitas etiam in præsentia. Quod quidem quatuor modis potest intelligi, scilicet aut quantum ad temporalium discretam possessionem, quia avari possident ea ut servi, Sancti vero viri ut domini, quæ possessio est temporalibus in centuplum melior. Aut quantum ad spiritualium acquisitionem; Ac si dicat Dominus: Spiritualia percipiet, quæ temporalibus comparata excedunt, sicut major numerus minorem numerum excedit. Aut quantum ad suffragiorum Ecclesiæ participationem. Illi enim qui sunt de Ecclesiâ tantum numero possunt ad invicem participare substantiam suam. Illi vero qui sunt numero & merito, possunt ad invicem participare merita sua: quæ participatio in centuplum melior est quam prima. Aut quantum ad Religiosorum inter se collationem, qui sæpe pro uno fratre carnali vel domo temporali centuplum accipiunt. Tertio in illa remuneratione erit æterna felicitas, cum dicitur. *Et vitam æternam possidebit*. Hoc namque quod dicit *vitam*, respicit illos qui sunt in inferno, qui non habent vitam, sed mortem. Et hoc quod dicit *æternam*, respicit illos qui sunt in mundo, quod & si habent vitam, habent eam transitoriam & caducam. Hoc autem quod dicit *possidebit* respicit illos qui sunt in purgatorio, qui etsi habituri sunt vitam non tamen sunt in possessione. Illi namque qui sunt in cælo, habent & vitam sine morte, & æternitatem sine fine, atque possessionem sine expectatione.

In remuneratione 3. sunt.

Sap. 5.

Isai. 62.

Sap. 10.

Prov. ult.

Luc. 22.

Matth. 19.

DE SANCTA MARGARITA VIRGINE.

SERMO I.

Quomodo proprii patris, diaboli, & tyranni caput contrivit.

Gen. 30.

IPSA conteret caput tuum. Quamvis beata Margarita fuerit puella, tamen contrivit caput patris proprii, diaboli, & tyranni.

Cum malis habitare periculosum.

Pater namque suus intendebat eam trahere ad cultum idolorum, sed ipsa istud caput suae intentionis contrivit, quia ejus satietatem fugit, & oves suae nutricis pascebat. Periculosum namque est bonis cum malis cohabitare, quia mali sunt igne concupiscentiae inflammati, & ideo boni saepe inficiuntur a malis: sunt luto avaritiae inquinati, & ideo saepe inficiuntur: sunt pice adhaerentis superbiae infecti, & ideo saepius denigrantur: sunt tenebris ignorantiae obscurati, & ideo saepe a malis illis obfuscantur. Beata igitur Margarita noluit habitare cum malis, ne aut inflammaretur igne concupiscentiae, aut inquinaretur luto avaritiae, aut inficeretur pice superbiae, aut obscuraretur tenebris ignorantiae.

Quintuplex certamen passa.

Secundo contrivit caput tyranni, qui in superbiam elatus cultum Christi evacuare volebat. Sed caput suae elationis ipsa contrivit, & cultum Christi defendit, & in nullo consentire voluit. Et ideo quintuplex certamen passa fuit.

Prov. 25.

Primo, quia in equuleo fuit suspensa, ideo enim fuit in aere cruciata, ad ostendendum quod adhuc non fuit in caelo, quia ibi sunt beati. Nec erat in terra, quia ibi sunt avari, sed erat in medio, quia ibi sunt perfecti. Habebat enim supra se caelum ad desiderandum, & infra se mundum ad despiciendum, juxta illud, *caelum sursum, & terra deorsum.*

Dan. 3.

Prov. 15.

Rom. 12.

Luc. 1.

Eccl. 15.

Gal. 5.

Secundo fuit adusta, sed non combusta. Nec mirum, quia habebat interius afflantem. *Fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem.* Conscientiam delectantem. *Secura mens quasi jube convivium.* Spem laetificantem. *Spe gaudentes: in tribulatione patientes.* Carnem virgineam refrigerantem. Unde dictum fuit Mariae: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Ideo poterat dicere illud: *In medio ignis non sum aestuata.* Fuit enim in medio ignis, quia habuit carnem propugnantem. *Caro concupiscit adversus spiritum, &c.* Daemonem inflantem. *Ha-*

litus ejus prunas ardere facit. Hominem Job. 41. sollicitantem, quia Praefectus eam in uxorem accipere cupiebat. Pulchritudinem allicientem, quae jam multas faeminas pulchritudo decepit, & adhuc quotidie decipit. *Fal-* Prov. ult. *lux gratia & vana est pulchritudo.*

Tertio fuit in aquis gelidis cruciata. Postquam enim in igne fuit cruciata, fuit in aqua frigidissima posita. Et ista est tam saevissima poena, ut etiam fiat in inferno: *Ab* Job. 24. *aquis nivium transeat ad calorem nimum.* Unde etiam tunc factus est terramotus, ac si terra non posset tantum facinus sustinere. Aliquando fit terramotus in signum doloris, aliquando in incussionem timoris; & sic mota fuit in passione & resurrectione Christi, ut & ostenderet dolorem, & custodes deterret. Terramotus ergo factus est in passione sanctae Margaritae in tanti sceleris detestationem, ad doloris & compassionis ostensionem, & in timoris incussionem, & in peccatorum magnam confusionem.

Quarto fuit decollata. Et in sua decollatione tria maxima fuerunt. Primum est devota oratio, quia ad exemplum Christi se Deo commendavit. Christus quidem in passione Patri spiritum commendavit, & pro suis crucifixoribus intercessit, & pro omnibus fidelibus exoravit. *Non pro eis autem* Joan. 17. *rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum.* Et sic beata Margarita oravit Deum pro se, & pro suis occisoribus, & pro ipsam invocantibus. Fuit etiam in passione ejus custodia angelica, quia ipsi angeli ipsam custodiverunt ad martyrium properantem, in tormentis existentem, & ad caelum ascendentem. *Custodivit* Jud. 13. *me angelus ejus, & hinc euntem & ibi commorantem, & inde huc revertentem.* Fuit etiam in passione ejus caelestis harmonia. Et merito, quia sponsae solent deduci ad sponsum cum canticis & laudibus: *Gaudeamus & ex-* Apoc. 19. *ultemus & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae agni, &c.*

Quinto ejus passio fuit passioni Christi *Ejus passio Christi passio-* multum conformis effecta. Christus enim *ni conformis.* fuit denudatus in patibulo; Margaritaque fuit expoliata in equuleo. Christus fuit flagellatus ad columnam, ut disciplinam pro nobis portaret. Margarita autem fuit tota virgis lacerata, ut post hanc vitam aliam non sentiret disciplinam. Christus fuit perforatus clavis, & B. Margarita fuit lacerata ungulis. Christus passus est in patibulo, quod quidem erat supplicium latronum & malefactorum infamium; Margarita vero passa est

est in equuleo, quod erat supplicium per-
verlorum & malorum. Christus totus fuit
sanguine plenus, Margarita in equuleo fuit
sanguine cruentata. Christus passus est in
aere, ad id innuendum quod ipse est media-
tor Dei & hominum; Sic beata Margarita
passa est in aere, ad innuendum quod ipsa
est nostra mediatrix apud Deum.

In dæmone
sunt quinque.

Tertio contrivit caput, scilicet suggestio-
nem dæmonis. Ipse quidem dæmon habet
magnam potentiam, superbiam, astutiam,
& experientiam, & fraudulentiam. Ista quin-
que notantur: *Projectus est draco*. ecce
quantæ potentia. *Magnus*, ecce quantæ
superbia. *Serpens*, ecce quantæ astutia.
Antiquus, ecce quantæ experientia. *Qui
seducit universum orbem*, ecce quantæ frau-
dulentia. His quinque armis cum Beata
Margarita pugnare voluit; Sed ipsa omnia
contrivit. Fregit ejus potentiam, quando
ipsum apparentem in specie draconis virtute
crucis evanescere fecit. Fregit ejus super-
biam, quando pedem supra collum ejus po-
suit. Fregit ejus astutiam, quia coactus est
dicere, quod ideo sibi apparuerit, ut sibi
consuleret, quod monitis Præsidis obediret.
Fregit ejus malitiam, quia ipse Beatæ Marga-
ritæ in nullo nocere potuit. Fregit ejus ex-
perientiam, quia in nullo modo suis sugge-
stionibus assentire voluit.

SERMO II.

*Quid 1. per thesaurum, 2. quid iste
ager sit, 3. qualiter thesaurus emitur,
& 4. qualiter conservatur, ad
ejus honorem expri-
mitur.*

Matth. 13.

Simile est regnum cælorum thesauro ab-
scondito in agro. In isto Evangelio
quod ad honorem beatæ Margaritæ le-
gitur, quatuor sunt videnda.

1. Cor. 3.

Primo quid significetur per thesaurum.
Est autem thesaurus iste de quo loquitur: *Si
quis superædificat super fundamentum hoc
aurum, argentum, lapides pretiosos*. Est
autem aurum virginitas, argentum fides,
lapides pretiosi opera pietatis. Iste triplex
thesaurus fuit in beata Virgine Margarita.
Ipsa namque habuit virginitatem integram,
fidem sinceram, & operationem sollicitam.
Significatur autem virginitas per aurum, quia
aurum non amittit fulgorem suum, nec ig-
nis adustione, nec luti involutione, nec tem-
poris antiquitate. Sic & fulgor virginitatis
non minuitur, nec igne concupiscentiæ, nec
terreno corpore, nec longæva ætate, ideo
assimilatur speculo, luci, & divinæ imagini.
Sicut enim splendor lucet in speculo, sic &
virginitas in corpore terreno. Et sicut ignis

Virginitas
quare per au-
rum signifi-
catur.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

lucem suam non comburit, sic concupiscen-
tia virginitatem non adurit. Et sicut imago
Dei in viris sanctis vetustate non inficitur, sic
& ipsa ex diuturnitate temporis renovatur.
*Licet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est renovatur de
die in diem*. Sed fides significatur per ar-
gentum; Fides namque causatur a verbo
Dei secundum illud: *Ergo fides ex auditu*: *Rom. 10.*
auditus autem per verbum Christi. De isto
dicitur: *Eloquia Domini eloquia casta, &c.* *Psal. 111.*
Ex quibus verbis habetur, quod fides Catho-
lica est casta per puritatem sinceram, quia
ipsa nulla adulterina falsitate polluitur, quod
est contra fidem hæreticorum. Est exami-
nata per tribulationem immixtam, quia nulla
adversitate frangitur, quod est contra fidem
instabilium. Estque probata per prosperi-
tatem mundanam, quia nulla terrena pro-
speritate allicitur, quod est contra fidem ava-
rorum. Est purgata per Spiritus sancti gra-
tiam, quia septiformi dono Spiritus sancti
fulcitur, quod est contra fidem malorum
Christianorum. Opera autem bona signifi-
cantur per lapides pretiosos. Lapis autem
pretiosus excellit aurum & argentum in splen-
dore, in valore, & in virtute. Et ideo nec
aurum virginitatis, nec argentum fidei co-
ram Deo lucent, nec aliquid valent, nec ali-
quid possunt proficere sine bonis operibus.
Quando autem bonis adornantibus operibus
fulciuntur & decorantur, tunc magnum ha-
bent splendorem, valorem, & virtutem.
De virtute fidei per bona opera dicitur:
Sancti per fidem vicerunt regna, &c. *De Hebr. 11.*
virtute & pulchritudine virginitatis per bona
opera etiam dicitur: *O quam pulchra est* *Sap. 4.*
casta generatio cum claritate, &c.

Secundo videndum est quid sit iste ager. *Ager tri-
plex.*
Qui quidem est triplex, scilicet corporalis,
spiritualis, & temporalis. Ager corporalis
est ipsum corpus, in quo invenitur thesau-
rus virginitatis & castitatis. *Habemus the- 2. Cor. 4.*
sauro istum in vasis fictilibus. Quamvis
autem illud vas sit terreum, tamen debet
esse mundum per puritatem, pictum per
morum honestatem, & excoctum per chari-
tatem. *Sciat unusquisque vestrum vas suum 1. Thess. 4.*
possidere in sanctificatione, ecce quia debet
esse mundum. *Et honore*, ecce quia debet
esse pictum: *Non in passione desiderii*, ecce
quia non debet igne concupiscentiæ, sed igne
Sancti spiritus inflammari. Ager spiritualis
est animus in quo invenitur thesaurus fidei.
Corde creditur ad justitiam, &c. *Virgini- Rom. 10.*
tas namque est in corpore, bona autem opera
sunt in exteriori exhibitione, sed ipsa fides
radicatur in corde. Et ratio est; Nam si ali-
quis oppressor virginitatem alicui abstulerit,
propter hoc illa persona oppressa eam non
perdit. Unde dixit sancta Lucia: Si me re-
nitentem & invitam violaveris, castitas mihi
duplicabitur ad coronam. Si autem aliquis
raptor alicui temporalem substantiam rapuerit,
E e propter

SERMO III.

De Christo negotiatore; ejus studio
& commercio.

propter hoc Deum non perdit, quia per patientiam & alia bona opera potest mereri, quamvis sibi bona sua temporalia fuerint ablata & surrepta. Sed si fides furripitur, pro certo tunc Deus perditur, & totum spirituale ædificium subruitur; et ideo necesse fuit ut in corde radicareretur. Ager temporalis est ipsa terrena possessio, in qua debet esse thesaurus bonorum operum, id est, eleemosynarum. *Honora Dominum de tua substantia, &c.* Qui enim modo honorat Dominum de sua substantia, Dominus ipsum honorabit in sua gloria: et loco, quia statuet eum a dextris: et verbo, cum dicit: *Esurivi & dedistis mihi manducare.* Et factum cum dicit. *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, &c.*

Prov. 3.

Marth. 25.

1. Cor. 9.

Job. 31.

1. Cor. 6.

Psal. 79.

Marth. 6.

Oseæ. 7.

Isai. 18.

Tertio videndum est qualiter idem thesaurus absconditur. Thesaurus enim castitatis absconditur per carnis macerationem. *Castigo corpus meum & in servitutem redigo.* Custoditur etiam & absconditur thesaurus castitatis per sensuum cohibitionem. *Pepigi fœdus cum oculis meis, &c.* Perfugam & elongationem. *Fugite fornicationem, &c.* Thesaurus autem fidei cum sit radix omnium bonorum, debet abscondi ab æstu male inflammante, & frigore male humiliante, & a diabolica tentatione male infestante. Unde dicitur: *Incensa igni, quoad amorem male inflammantem. Et suffossa, quoad timorem male humiliantem. Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ, quæ scilicet comprimat insultum diaboli male infestantem.* Thesaurus autem bonorum operum abscondi debet ab humana laude. *Cum facis eleemosynam noli tuba canere ante te, &c.* A negligentia & torpore. *Comederunt alieni robur ejus: Et ipse nescivit.* Ab indiscreto fervore. *Ante messem totus effloruit & immatura perfectio germinabit.*

Quarto est videndum qualiter iste thesaurus emitur. Siquidem emitur dando Deo proprium affectum, proprium sensum & proprium tributum sive censum. Qui enim vult emere thesaurum castitatis, det Deo proprium suum affectum, ut nihil diligat nisi Deum seu sponsum cœlestem. Est enim zelotypus & non vult cum adultero adamari. *Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat, &c.* Qui vult emere thesaurum fidei debet Deo proprium sensum & totam suam intelligentiam applicare secundum illud: *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Qui autem vult emere thesaurum meritorum vendat Deo proprium censum, bona sua pauperibus largiendo. *Si vis perfectus esse vade, vende quæ habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in calo.*

Isai. 28.

2. Cor. 10.

Matth. 15.

Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, &c. Negotiator iste est Christus, de quo tria ponuntur, scilicet ejus officium cum dicitur, homini negotiatori. Ejus studium, cum dicitur: *Quærenti bonas margaritas.* Et ejus commercium cum dicitur: *Inventa autem una pretiosa margarita, &c.* Circa primum notandum quod sicut dicit Augustinus super illud: *Liberaret eos qui timore mortis, &c.* Christus in hunc mundum tanquam negotiator venit, & tres merces a nobis accepit, scilicet nasci, laborare & mori. Et tres suas merces portavit, scilicet renasci, resurgere & in æternum regnare. Accepit enim a nobis nasci. *Parvulus natus est nobis.* Dedit autem nobis renasci: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum cœlorum.* Secundo accepit a nobis mori. *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Nobis autem dedit resurgere: *Ego resuscitabo eum in novissimo die.* Tertio accepit a nobis laborare, nam ipse laboravit corde dolendo & compatiendo. *Pro eo quod laboravit anima ejus, &c.* Laboravit etiam ore clamando & prædicando: *Laboravi clamans rauca factæ sunt fauces meæ.* Laboravit oculis pluries flendo. *Laboravi in gemitu meo: lavabo per singulas noctes lectum meum, &c.* Laboravit toto corpore pœnas & dira supplicia sufferendo: *Laboravi sustinens, &c.* Dedit autem nobis regnare. *Nolite timere pullus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.*

Matth. 13.

Hebr. 2.
Christus tria
a nobis accepit,
& tria
dedit.

Isai. 9.

Joan. 1.

Joan. 3.

Phil. 2.

Joan. 6.

Isai. 53.

Psal. 68.

Psal. 6.

Isai. 1.

Luc. 12.

Secundo ponitur istius mercatoris studium cum dicitur: *Quærenti bonas margaritas.* Dicuntur autem sancti & maxime ista sancta Margarita quinque de causis Margaritæ. Primo ex eo quod fuit cœlesti rore generata. Ipsa namque cor suum aperuit & rorem spiritus sancti accepit, ac suggestioni diabolicæ conclusit, & sic pretiosa & nobilis Margarita generata fuit. Aperuit ad Deum suam memoriam, & ibi recepit Dei continuam recordationem. Suam intelligentiam, & ibi concepit Dei cognitionem, suam voluntatem, & ibi concepit Dei amorem. Secundo dicitur Margarita, quia fuit fulgida: Et hoc tam in carne per virginalem pudicitiam, quam in mente per intentionem sinceram, quam in conversatione per lucidam famam. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Ipsa namque habuit pulchritudinem intentionis in mente, castitatem in corpore, claritatem in conversatione. Tertio dicitur Marga-

Quinque de
causis dicitur
Margarita.

Sap. 4.

Margarita, quia fuit parva per humilitatem. Quanto enim fulgidior erat in conspectu Dei, tanto erat humilior in conspectu sui ipsius. Sæpe enim res lucidæ nigrum habent effectum, sicut ostendit Augustinus in lib. de Civit. Dei triplici exemplo. Nam oleum lucidum nigras maculas effundit. Argentum fulgidum nigras lineas tingit. Ignis splendidus facit cuncta nigra, quæ lambit. Sic & sancti viri quantumcunque luceant instar olei per pietatem, instar ignis per charitatem, instar argenti per famæ sonoritatem; tamen debent in se nigrescere per humilitatem. Sancta autem Margarita fuit parva coram se per humilitatem, sed magna coram tyranno per constantiam & magnanimitatem. Mediocris autem coram fidelibus per socialem cohabitationem. *Parvus & magnus ibi sunt, & servus & liber a Domino suo.* In domo enim Dei sancti viri sunt, & sunt parvi seipsum humiliando, & sunt magni tyrannos contemnendo. Et sunt liberi socialiter vivendo. Quarto dicitur Margarita, quia fuit solida. Non enim potuit commoveri a patre per blanditiarum adulationem, nec frangi ab ipso tyranno per tormentorum illationem, nec perforari a diabolo per tentationum immisionem. *Descendit pluvia*, id est, patris adulatio, quæ videtur habere vim refrigerandi. *Flaverunt venti*, id est, tentationes diaboli, *venerunt flumina*, id est tormenta tyranni, & ipsam obruere non potuerunt. Quinto dicitur Margarita, quia fuit virtuosa. Ipsa enim magnam virtutem ostendit in aere, quia ibi fuit in equuleo suspensa, nec tamen in animo lasa. In igne, quia ibi fuit posita, sed non adusta. In aquis, quia in aquis fuit posita & permansit illæsa. In terra, quia ipsa terra fuit tremore concussa.

dit in aere, quia ibi fuit in equuleo suspensa, nec tamen in animo lasa. In igne, quia ibi fuit posita, sed non adusta. In aquis, quia in aquis fuit posita & permansit illæsa. In terra, quia ipsa terra fuit tremore concussa.

Tertio ponitur istius mercatoris commercium cum dicitur: *Abiit & vendidit universa quæ habuit & emit eam.* Iste namque mercator quatuor habuit quæ omnia vendidit, ut istam emeret Margaritam, scilicet Deitatem, animam, carnem & sanguinem. Deitatem quidem dat nobis in præmium. *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Animam vero dedit nobis in pretium. De hoc: *Venit filius hominis non ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.* Carnem & sanguinem in remedium. Quia ergo erat famelicus, dedit nobis carnem suam in cibum; quia sitibundus dimisit nobis sanguinem suum in potum; quia vero fuit infirmus, dimisit nobis utrumque in remedium. De quo remedio cantat Ecclesia in oratione: *Sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragilium, sit contra omnia mundi pericula firmamentum.* est enim in remedium contra peccata præterita, ideo dicit: *Sit ablutio scelerum*; contra peccata præsentia, ideo subdit: *Sit fortitudo fragilium*; contra peccata futura, ideo subdit, *Sit contra mundi pericula firmamentum, &c.*

Matth. 13.
Quatuor pro anima dedit Christus.

Psal. 15.

Matth. 10.

DE SANCTA MARIA MAGDALENA.

SERMO I.

Quomodo pluribus de causis sui cordis ostium Christo aperuit.

Ego sto ad ostium & pulso. Dominus in præsentī vita noluit habere hospitium temporale, unde in aliena domo fuit natus, & in aliena domo conversatus & hospitatus, in alieno sepulchro sepultus. Voluit tamen habere domum spiritualem, quæ est cor nostrum, quam tantum desiderat, ut etiam ostiatim eam quærat dicens: *Ego sto ad ostium & pulso, &c.* In hanc duplicem domum beata Maria Magdalena Christum recepit, in domum temporalem ut ipsum corporaliter reficeret. *Intravit Jesus in quoddam, &c.* & in domum spiritualem, ut eum pararetur. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

sceret spiritualiter. Greg. Apud Phariseæ Gregor. um veritas pascebat̃ foris, apud mulierem peccatricem sed pœnitentem pascebat̃ intus. In præmissis verbis ponuntur plures causæ quare Christus ostium cordis nostri sibi postulat aperiri.

Prima namque sumitur ex consideratione personæ stantis cum dicitur, *Ego*, quod quidem pronomen pro tribus nominibus supponit. *Ego*, scilicet Jesus Christus filius Dei. Homo igitur infirmus libenter aperit suo salvatori, mæstus suo consolatori, ab hostibus obsessus suo liberatori. Ac si dicat Christus: Libenter debes mihi aperire quia tu es infirmus; & ego sum Jesus, id est salvator. Tu es mæstus, & ego sum Christus & consolator. Tu es ab hostibus obsessus, & ego sum filius Dei, scilicet liberator. Beata igitur

igitur Maria Magdalena erat infirma, mœsta & obfessa. Quia erat infirma, libenter recipiebat Jesum medicum & salvatorem, qui sanavit eam valde faciliter, hoc est cum quatuor verbis dicens: *Remittuntur tibi peccata tua*. Ipse etiam in David peccatum adulterii & homicidii sanavit cum tribus syllabis, cum dixit: *Peccavi*, unde August. Quantum valent tres syllabæ peccavi, sed in his tribus syllabis flamma cordis ascendit in cœlum. In Matthæo sanavit peccatum avaritiæ cum quatuor aliis syllabis, quas Christus dixit ei, *Sequere me*. In Paulo vero sanavit peccatum superbiæ quinque verbis, quando dixit, *Domine quid me vis facere?* In Petro autem sanavit peccatum negationis paucis lachrymis, quando *egressus foras flevit amare*. Secundo Maria erat mœsta, ideo libenter recipiebat Christum consolatorem. Suam autem mœsticiam ostendebat perlachrymas quas fundebat. Fudit enim quatuor genera lachrymarum, scilicet lachrymas compunctionis ex peccatorum recordatione: *Lachrymis capit rigare pedes ejus, &c.* Compassionis in fratris sui morte: *Jesus ergo ut vidit Mariam plorantem, &c.* Doloris ex Christi passione: *Sequebantur ipsum mulieres, &c.* Amoris ex corporis Christi subtrahæ desiderata visione: *Maria stabat ad monumentum foris plorans*. Christus autem eam consolatus est in lachrymis compunctionis, peccata sua sibi remittendo: in lachrymis compassionis, fratrem suum resuscitando: in lachrymis doloris, post resurrectionem sibi apparendo: in lachrymis amoris, suam præsentiam sibi exhibendo. Tertio erat obfessa, & ideo libenter recipiebat Dei filium auxiliatorem & liberatorem. Erat enim obfessa dæmonibus. Sed Christus eam liberavit quando septem dæmonia ab ea ejecit. Erat etiam obfessa ab hominibus quia Phariseus dixit eam esse immundam, Martha dicebat eam esse otiosam; Judas dicebat ipsam prodigam, quia unguentum pretiosum inutiliter expendebat: Discipuli dicebant eam esse fatuam, unde dicitur: *Quod cum Magdalena & ceteræ mulieres discipulis nunciassent se Dominum vidisse, visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista*. Sed taliter obfessam Christus adjuvit, & contra Phariseum ostendens ipsam non esse immundam, sed purificatam cum dixit, *Remittuntur ei peccata multa*. Et contra sororem, ostendens quod melius erat ejus otium quam ipsius Marthæ ministerium laboriosum, dicens: *Martha, Martha sollicita es, &c.* Et etiam juvit Christus eam contra Judam, ostendens quod illa effusio unguenti non fuit prodigalitatis vitium, sed fuit suæ sepulturæ sacramentum. Christus etiam juvit eam contra discipulos ostendens quod non fuit fatua, sed veridica, quando Christus sibi apparuit & Apostolorum apostolam eam fecit.

Secunda principalis causa quare Christus ostium cordis nostri sibi postulat aperiri, sumitur ex consideratione situs corporis, cum dicit: *Sto*, paratus scilicet adjuvare. Stare quidem est pugnantis, jacere vero est quiescentis, sedere vero est regnantis. Christus vero stat in activis, jacet in contemplativis, sedet in beatis. Sic ergo stabat Christus in ea in quantum activa, quando sibi per viam ministrabat. Jacebat in ea in quantum contemplativa, quando ad pedes Christi sedebat, modo vero sedet & regnat in ipsa in quantum est beata.

Tertia causa sumitur ex consideratione loci convenientis cum dicitur: *Ad ostium*. Non enim stat in vicis vel plateis, quia non diligit curiosos; nec in foro, quia non diligit negotiosos; sed ad ostium cordis, quia diligit quieros. Christus igitur stabat ad ostium cordis beatæ Mariæ Magdalenæ, quia non fuit curiosa, sed domi sedere consuevit: *Maria autem domi sedebat*; nec fuit negotiosa, quia omnia terrena deseruit & reliquit propter Christum; sed fuit quieta, quia verba Dei ad pedes Christi libenter audivit.

Quarta causa quare Christus ostium nostri cordis sibi postulat aperiri, sumi potest ex consideratione convivii tam excellentis, cum subditur: *Si quis aperuerit mihi intrabo ad illum & cænabo cum eo & ipse mecum*. Non dixit gustabo, nec prandebo, nec merendinabo, sed dixit *cænabo*. Nam gustare est aliquos bolos recipere, quidam enim volunt cum Deo gustare facientes bolos duos de corde suo. Unum dant Deo, scilicet intellectum per fidem, alium dant mundo, scilicet affectum per amorem. Quidam etiam duos bolos faciunt de ætate sua. Unum bolum dant diabolo, scilicet juventutem; alium bolum dant Deo, scilicet senectutem. Sunt etiam aliqui qui duos bolos faciunt de seipsis & rebus suis. Unum bolum, scilicet seipsum dant diabolo; alium bolum, scilicet sua dare volunt Deo. Nec etiam Christus dixit: *Prandebo*. Nam post prandium aliud adhuc restat convivium. Illi ergo cum Christo prandium faciunt, qui post pœnitentiam ad peccatum redeunt. Nec dixit, *merendinabo*, quia hoc est beatorum ubi est plena lux cognitionis & plenus ardor amoris. *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie*. Dixit autem *cænabo*, quia post cœnam nullum alium restat convivium. Cum illis igitur Christus cœnat, qui semper in gratia perseverant. Gustant ergo simulantes, prudent recidivantes, merendinant triumphantes, & cœnant perseverantes. Beata igitur Maria Magdalena ante suam conversionem cum Deo gustavit, quia Deo dedit se per fidem, sed diabolo per malam operationem. Post conversionem suam cum Christo prandium fecit, quia tempore passionis per infidelitatem cecidit. Post resurrectionem

lurrectionem vero cum ipso cœnavit, quia semper in gratia perseveravit. Modo autem cum Christo in meridie comedit, quia plena est luminosa cognitione, ferventi amore & dulci fruitione. Et dicit *cœnabo cum illo & ipse mecum*, id est, ego ponam partes meas, & ipse ponet partes suas. In hac namque cœna spiritali Magdalena posuit tres partes. Primo posuit contritionem quæ apparavit per tantas lachrymas quas effudit. Secundo posuit confessionem, peccata enim sua publice quodammodo confessa fuit, quando inter convivantes lachrymas obtulit. Tertio satisfactionem, quia sicut dicit Gregorius convertit ad virtutum cumulum numerum criminum, ut totum Deo serviret in pœnitentia, quicquid de se Deum contempserat in culpa. Christus autem alias tres partes posuit, scilicet peccati remissionem cum dixit, *Remittuntur ei peccata multa*. Gratiæ collationem cum subjunxit: *Quoniam dilexit multum*. Et æternam salvationem cum dixit: *Fides tua salvam te fecit, vade in pace*.

SERMO II.

De ejus fortitudine, ex charitate, quam quinque fortibus comparat, proveniente.

Mulierem fortem quis inveniet? Tempore Salomonis nulla mulier est inventa fortis, sed tempore gratiæ multæ sunt inventæ fortes, scilicet sacræ virgines sexum cum mundo vincentes. Inventæ sunt namque una fortior, scilicet Magdalena quæ carnem vicit, mundum contempsit & invincibili amore flagavit. Inventæ sunt una fortissima, scilicet Virgo Beata, quæ Deum de cœlo ad terram traxit. Istam autem tantam fortitudinem Magdalena habuit ex charitate, quæ totaliter accensa fuit in ea. Ponuntur autem quinque fortia, quibus assimilatur fortitudo charitatis cum dicitur: *Fortis est ut mors dilectio. Dura sicut infernus æmulatio. Lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem; Nec flumina obruent illam*.

Primo igitur charitas in Magdalena fuit fortis, sicut mors, quæ quidem mors est fortis in separando; quia sicut mors animam a corpore dividit, sic & charitas Dei animam suam ab amore mundi totaliter separavit. Reliquerat quidem omnia sensibilia, dimiserat omnia intellectualia, & amoris Christi immediate se conjunxerat. Distinguit namque Dionysius tres gradus ascendendi ad Divina. Primus est per sensibilia manuductionem; & iste est gradus incipientium, de quo dicitur: *Invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Isto gradu usa est Magdalena in primordio suæ conversionis,

quando ad pedes Christi stetit. Per pedes enim Dei sensibilia accipiuntur; juxta illud: *Cælum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum*. Secundus gradus est per intellectualium operationem; & iste gradus est proficientium, de quo dicitur: *Qui mane vigilant ad me, invenient me*. Et isto gradu Maria usa est in suo progressu, quando sensibilia dimittebat, & spiritualibus, & divinis intenta erat. *Maria sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius*. Tertius gradus est per immediatam unionem; & iste gradus est perfectorum. De quo dicitur: *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, &c.* Et isto gradu Maria usa est in sua perfectione, quando de ea Dominus dixit: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Habere namque primum gradum, est habere partem bonam. Habere vero secundum gradum, est habere partem meliorem. Sed habere tertium gradum est habere partem optimam.

Secundo, charitas fuit in ea fortis, sicut infernus, qui est fortis in retinendo. Charitas enim ejus mentem Deo sic fortiter colligavit, quod nunquam ab ejus amore cadere potuit. Rari namque sunt qui amicum vere diligunt in vita. Rariores qui diligunt in morte. Rarissimi vero inveniuntur, qui post mortem diligunt. Maria autem dilexit Christum viventem: *Quoniam dilexit multum*. Dilexit Christum morientem: *Stabat juxta crucem Jesu, &c.* Dilexit etiam mortuum, quia unguenta paraverat, & ipsum Christum mortuum ungere volebat. Dilexit etiam Christum sepultum. Idcirco ad Christi sepulchrum itabat & flebat, quia ipsum invenire non poterat.

Tertio, charitas fuit in ea fortis, sicut ignis, qui est fortis in incendio. Amor enim Dei quadruplex incendium in ipsa fecerat, scilicet contumtionem criminis. *Remittuntur ei peccata multa. Deus noster ignis consumens est*. Gregorius. Incendit plene peccati rubiginem, qui ardet valide per amoris ignem. Incendium cordis. Gregorius. Quæ enim prius frigida remanserat, postmodum amando fortiter ardebat. *Ignem veni mittere in terram, &c.* Incendium sermonis: unde dicit: *Domine si tu sustulisti eum, dicit cito mihi &c. & ego eum tollam*. Ecce verba mirabilis fervoris, quia una mulier fragilis tantum corpus humeris posse portare putabat. Unde Origenes. O ineffabilis hujus mulieris amor! nullum locum accipit, sine terrore dicit, absolute promittit, *ego eum tollam*. Incendium operis, quia cæteris dormientibus & quiescentibus ipsa non quiescebat, sed nocte ad monumentum veniebat, non perterrita ex tempore, non Judæorum persecutione, non mortis horrore, non armato custode, non Pilati timore.

Quarto, charitas fuit in ea fortis sicut aqua, quæ fortis est in extinguendo. Exstinguit enim in ea carnalem amorem, quia postea castissime vixit. Gregor. Gustato spiritu desipit omnis caro. Amorem terrenum, quia omnia mundana contempsit: Chrysostom. vere non habet quod amet super terram, qui donum cæleste in veritate gustaverit. Amorem proprium, quia triginta annis in penitentia se afflixit. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Amorem domesticum, quia fratrem, sororem, & parentes deseruit, & in solitudine mansit. August. Amandus est generator, sed præponendus est creator.

Gal. 4.

Quinto, charitas Dei fuit in ea fortis sicut flumen quod est forte in obruendo. Licet enim ipsa fuerit prius castrum diaboli, tamen adveniente flumine divini amoris penitus corruit, & Deo digna domus facta fuit. Dicit enim Augustinus de Trinit. quod bona domus est paribus membris disposita, ampla & lucida: sic & ipsa fuit paribus membris disposita per virtutum varietatem. De quibus sic dicit Gregorius. Quantum credis, tantum speras, quantum credis & speras tantum diligis, quantum credis speras & diligis, in tantum bene operaris. Istas enim quatuor virtutes ipsa habuit, scilicet fidem. Unde dixit Christus ad eam: *Fides tua te salvam fecit.* Habuit spem quod notatur cum dicitur: *Stans retro.* Spes enim facit stare, cum desperatio facit cadere. Habuit dilectionem, ideo dixit Christus; *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Habuit bona opera, quia Christo in itinere ministrabat. Fuit bene disposita per virtutum varietatem, lucida per conscientie puritatem & claritatem, & ampla per charitatem. De his tribus dicitur. *Stragulatam vestem fecit sibi*, id est, diversorum colorum, hoc quoad virtutum varietatem. *Byssus*, hoc quantum ad conscientie fulgorem; & *purpura indumentum ejus*, hoc quoad charitatem.

Ejus virtutes.

Luc. 7.

Prov. ult.

SERMO III.

Quomodo sicut Deum offendit, sic multipliciter satisfecit.

Luc. 7.
Sap. 11.

S*tans retro secus pedes Domini, &c.* Dicitur, *Per quæ quis peccat per hæc & torquetur.* Et quia beata Maria Magdalena multipliciter Deum offendit, ideo multipliciter satisfecit.

Lachrymarum natura.

Offenderat quidem Deum oculis, eos ad vanitates sapius jaciendo, ideo satisfecit de oculis lachrymas effundendo. Est autem triplex natura lachrymarum, quia est clara, humida, & salsa. Beata autem Maria Magdalena ante sui conversionem erat tenebrosa, immunda, & insipida. Fuerunt ergo lachry-

mæ ejus claræ, ut tenebrosam illuminarent. Chrysost. Sicut autem postquam vehemens imber erumpit fit serenitas, sic lachrymis effusis apparet tranquillitas, & perit caligo reatum. Et sicut per aquam & spiritum, sic lachrymis & confessione digne mundamur. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, id Gen. 1. est, super lachrymas. *Flabit spiritus ejus* Psal. 147. & *fluent aquæ*, scilicet lachrymarum. Secundo lachrymæ in ea fuerunt humidæ, ut immundam abluerent. Unde Greg. Quia Gregor. enim maculas suæ turpitudinis aspexit lavanda ad fontem misericordie cucurrit. Fecit namque spirituale lixivium in quo quidem pro aqua posuit lachrymarum abundantiam; pro cinere posuit humilitatem profundam. Unde dicitur: *Stans retro secus, &c.* Pro igne posuit amorem ferventem. Unde dicitur: *Quoniam dilexit.* Et dolorem vehementem, unde dicit August. quod lachrymæ sunt testes doloris. Tertio fuerunt salsæ, ut eam insipidam sale sapientie cælestis condirent. Hoc significatum est ubi dicit Helisæus: *Afferte mihi vas novum & mittite in illud* 4. Reg. 2. *sal.* Ipsa enim prius fuit vas vetustum, vetustate culpæ. Sed postmodum facta est vas novum novitate gratiæ. Prius fuit vas contumeliæ, sed postmodum facta est vas honoris, & gloriæ. In istud vas fuit missum sal, quia cælestis sapientie plenitudinem habuit, ideo Deo gratum sacrificium obtulit. *In omni oblatione tua offeres sal.* Levit. 2.

Secundo offenderat Deum in capillis, ipsos vane componendo, ideo de ipsis satisfacit pedes Christi humiliter tergendo. Gregor. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed jam capillis lachrymas tergebat. Per capillos autem capitis intelliguntur cogitationes mentis. De quibus dicitur, *Sume tibi gladium acutum radentem pilos, &c.* usque Ezech. 5. *Ligabis eos in summitate pallii tui.* Cogitationes sancti Spiritus igne inflammatas, ideo dicit. *Tertiam partem igni combures.* Aliquando habent aliquas volatiles quas non possunt ex toto comburere, sed tamen debent eas circumcidere, ideo dicit: *Assumes tertiam partem & concides gladio in circuitu.* Aliquando habent aliquas sollicitudines temporales quæ tamen debent esse moderatæ, nec debent mentis affectum penetrare, sed quodam modo a foris mentem attingere, & ideo dicit: *Sumes inde parvum numerum & ligabis eos in summitate pallii tui.* Cogitationes autem noxiæ sunt penitus expellendæ. Et si forte redire satagerent, contra eas est divinæ severitatis gladius opponendus, ideo dicitur: *Aliam partem in ventum disperges & gladium nudabo post eos.* Beata igitur Maria Magdalena cogitationes bonas igne Spiritus sancti inflammabat, volatiles circumcidebat, & temporales curas sub moderamine coarcebat, noxias autem penitus expellebat.

Ter-

Tertio Deum offenderat ore vana loquendo, ideo satisfecit pedes Christi cum devotione osculando. Greg. Ore superba dixerat, sed pedes Domini osculans hæc in redemptoris sui vestigia figebat. Est autem osculum signum aliquando amoris, sicut quando mater filium, vel amicus osculatur amicum. Aliquando vero osculum est signum reverentiæ & devotionis, sicut quando osculamur manus vel pedes Pontificum. Aliquando est signum pacis vel reconciliationis, sicut quando illi qui ad pacem veniunt mutuo se osculantur. Aliquando autem osculum est signum fallaciæ & proditionis, sicut legitur de Joab quia osculans Amasan ipsum occidit. Quantum autem ad ista quatuor signa quatuor personæ ipsum osculatæ fuerunt scilicet mater sua in signum amoris, dicens illud: *Da mihi osculum, fili mi.* Illi igitur cum Maria osculantur, qui Dei & proximi amore replentur. Simeon vero osculatus est in signum devotionis. Et illi osculantur cum Simeone, qui repleti sunt spiritali devotione. Magdalena osculata est in signum reconciliationis, quia enim fuerat Dei inimica, ideo osculabatur, ad innuendum quod erat Deo reconciliata. Illi ergo cum beata M. Magdalena osculantur, qui Deo per pœnitentiam reconciliantur. Judas osculatus fuit in signum proditionis. Illi igitur osculantur cum Juda qui Deum a corde suo expellunt, & diabolum introducunt.

Quarto offenderat Deum in vanis odoribus, ideo satisfecit pedes Christi unguentis odoriferis ungendo. Est autem quadruplex unguentum quo Deum unxit, scilicet contritionis, devotionis, compassionis, & odoriferæ opinionis. Unguento contritionis ipsum inunxit; quando lachrymis pedes ejus rigavit. Species hujus unguenti sunt valde amaræ, quæ sunt consideratio peccatorum, quæ debent in mortariolo memoriæ sive conscientiae recondi, pilo doloris contereri, lachrymarum abundantia impinguari, & igne amoris excoqui. Secundo inunxit ipsum unguento devotionis, quæ significatur per unctionem capitis. De isto unguento dicitur: *Impinguasti in oleo caput meum.* Caput oleo impinguatur, quando Christus nostra devotione pascitur, vel quando mens nostra suavi devotione repletur. Species autem istius unguenti sunt divina beneficia secundum Bernardum, quæ studiosè debent colligi, id est ante oculos mentis sæpe reduci, & in vasculo pectoris recondi & igne sancti desiderii excoqui, & oleo lætitiæ impinguari. Tertio Christum unxit unguento compassionis, quod significatur per unguentum quo unxit pedes Jesu in Bethania. Per pedes namque intelliguntur illi qui in Ecclesia sunt ultimi, id est, pauperes & afflicti. Species istius unguenti sunt ipsorum afflictiones, quas debemus in corde recondere, & inde unguentum conficere in affectu miserationis, vel consolationis vel

compassionis. Quarto ipsum Christum unxit unguento odoriferæ opinionis, hoc significatur per aromata quæ emittit, ex quibus Christum ungere voluit mortuum. Istud autem unguentum odoriferæ opinionis conficitur ex tribus speciebus, scilicet ex odorifera conscientia, odorifera vita, & odorifera fama. Tale unguentum delectat Deum, nosmetipsos, & proximum. Deo quidem debemus odoriferam conscientiam, nobis odoriferam vitam, & proximo odoriferam famam. De odorifera conscientia dicitur: *Unguento & variis odoribus delectatur cor.* De odorifera vita, & de bonis operibus dicitur: *Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris;* & de odorifera fama dicitur: *Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa.*

SERMO IV.

De effectibus quos in ea divinus amor operatus est.

REmittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Amor Dei non fuit in beata Maria Magdalena otiosus, sed sex mortifica in ea operatus est.

Primo namque fecit in ea mentis purgationem. Gregorius in homil. Tanto amplius rubigo peccati consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Ista autem purgatio peccatorum est illud magnum debitum, de quo Christus dixit: *Duo debitores erant cuidam feneratori, &c.* Nos enim debemus Christo quicquid sumus tamquam emptori: *Empti estis pretio magno.* Quicquid habemus tanquam creditori: *Quid habes quod non accepisti, &c.* Quicquid possumus tanquam feneratori, quia ad gratiam tanquam ad sortem debemus addere bona opera ultra sortem. Unde quidam de hoc reprehenditur. *Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &c.* Magdalena autem erat debitorum quingentorum denariorum, Phariseus autem quadraginta, quia minus se peccasse credebatur. Et ideo plus illa tenebatur diligere ex dimisso. Ille autem ex commisso, quia major scientia legis sibi commissa erat. Ambo autem tenebantur diligere ex immisso, quia multa bona proposita Deus immittebat. *Immittet angelus Domini, &c.* Et ex pro-misso. *Quod oculus non vidit, & cætera*

Secundo amor Dei fecit in ea mentis liquefactionem. Ipsa enim fuit prius valde indurata, sed postea est liquefacta. *Liquefacta est terra,* id est Maria Magdalena, quæ prius erat terra, id est a dæmonibus trita. Quatuor autem sunt quæ valde liquefaciunt, scilicet ignis, sicut patet in metallis: aqua, sicut patet in arida: auster, sicut patet in aqua congelata; & unguentum, sicut patet in re aspera. Olim Magdalena fuit dura ad contritionem, arida ad devotionem, congelata ad amo-

Greg.

a. Reg. 10.

Gen. 27.

Unguento quadruplici Deum unxit.

Psal. 22.

Bernard.

Joan. 11.

Prov. 72.

Cant. 4.

Eccl. 6.

Luc. 7.

1. Cor. 6.

Ibid. 4.

Luc. 19.

Psal. 33.

1. Cor. 2.

Psal. 74.

Nota.

Cant. 5.

Isai. 44.

Cant. 4.

Joan. 12.

amorem, aspera per gravem famam, & opinionem; Sed quia erat dura, habuit ignem divini amoris qui ipsam liquefecit ad contritionem. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*, quando scilicet dixit, *remittuntur ei peccata multa*. Quia erat arida, habuit aquam lachrymarum per quam facta est humida; & fecunda ad devotionem: *Effundam aquas super sitientem*. Quæ erat congelata, habuit austrum sancti Spiritus, qui ipsam liquefecit ad amorem. *Surge Aquilo & veni Auster*, &c. Quia erat infamis, habuit unguentum odoriferum, id est redolentiam virtutum, quæ fecit ipsam odoriferam per bonam famam & opinionem. *Domus*, i. e. Ecclesia, *impleta est ex odore unguenti*.

Psal. 63.

Tertio amor Dei fecit in ipsa inflammationem. Sicut enim ex concussione duorum lapidum ignis excutitur, sic in corde Magdalenæ magnus ignis generabatur. Duo lapides erant meditatio suorum peccatorum, & meditatio divinarum miserationum. *In meditatione mea exardescet ignis*. Vel duo lapides erant dulcia verba Christi quæ audierat, & sancta ejus exempla quæ viderat. Vel duo lapides erant timor, & amor, ex quorum agitatione excutiebat ignem doloris quantum ad timorem, & sancti desiderii ignem quantum ad amorem.

August.

Psal. 119.

Hebr. 4.

Psal. 118.

Eccl. 1.

Quarto amor Dei fecit in ea mentis vulnerationem. Fuit namque vulnerata sagitta doloris; & hoc patet per lachrymas quas effudit, quia ut patet per Augustinum. Lachrymæ sunt testes doloris, quibus quasi sagittis cor peccatoris vulneratur. *Sagittæ potentis acutæ*. Sagitta amoris, unde dicitur de ea: Amoris igne succensa ardebat desiderio. Sagitta divini sermonis, quia juxta pedes Christi stabat, & verba illius attente audiebat. De ista sagitta dicitur; *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*, &c. Sagitta timoris: *Confige timore tuo carnes meas*. Prima sagitta ipsius cor scindebat. Secunda mentem a mundo dividebat. Tertia omne peccatum vitare faciebat; juxta quod Psalm. dicit: *In corde meo abscondi eloquia tua ut non peccem tibi*. Quarta omnem peccati saniem effundebat, juxta illud: *Timor Domini expellit peccatum*.

Quinto amor Dei fecit in ipsa mentis alienationem. De hoc ita dicit Origenes loquens ad Christum, dicens: Joseph posuit in monumento corpus tuum. Maria ibi pariter sepelivit spiritum suum. Spiritus enim Mariæ magis erat in corpore tuo, quam in corpore suo. Cumque requirebat corpus tuum, requirebat pariter & spiritum suum, & ut perdidit corpus tuum, perdidit spiritum suum. Quid ergo est mirum si te nesciebat, quæ non habebat spiritum quo scire debebat.

Ideo forsitan non te cognoscit, quia non erat in se, sed propter te est extra se.

Sexto amor Dei fecit in ea mentis inebriationem. Ebrietas namque præsumit impossibilia, contemnit pericula, parvipendit & damna; quia igitur Maria Spiritu sancto ebria erat, ideo impossibile præsumebat dicens: *Domine si tu sustulisti eum, dicito mihi &c. & ego eum tollam*. Non enim attendebat ponderositatem funeris, nec imbecillitatem mulieris. Hieronymus. Amemus Christum, & facile videbitur omne difficile. Ipsa etiam pericula contemnebat. Orig. Joseph non fuit ausus tollere corpus tuum nisi de nocte, & nisi hoc peteret a Pilato. Maria vero noctem non præstolatur, nec etiam quemquam veretur, sed audacter promittit, *& ego eum tollam*. O Maria si corpus positum in domo Principis esset Sacerdotum, ubi & Princeps Apostolorum timuit, quid actura esses? *Ego*, inquit, *eum tollam*: ipsa damna temporalia parvi pendebat. Nam unguenta pretiosa pedibus adhibebat, modo super caput effundebat, & modo totum corpus ungere volebat. *Qui negligit damnum propter amicum, justus est*. Joan. 20.

SERMO V.

Quis medicus: quis infirmus, & quis morbus quem sanavit.

R *Emittuntur tibi peccata tua, &c.* In Luc. 7. his verbis fit mentio de tribus, id est, de medico qui sanavit, cum dicitur: *Remittuntur*. De infirmo quem sanavit, cum dicitur *tibi*. De morbo quem sanavit cum dicitur, *peccata tua*.

Circa primum notandum quod iste medicus tribus modis eam sanavit, scilicet medendo, trahendo & tangendo. Nam vidit cordis sui contritionem, ideo sibi dedit perfectam curationem. Unde dixit Phariseo: *Vides hanc mulierem*; quasi diceret, non vides sicut ego, quia si eam videres non judicares: Dicitur autem quod animal quod dicitur linx radio suorum oculorum corpora opaca penetrat. Radius solaris terram penetrans aurum generat. Columba super aquam existens umbram accipitris considerat, & ejus insidias vitat. Sic Christus cor beatæ Mariæ Magdalenæ suo respectu funditus penetravit, & ad ejus contritionem aspexit, ideo aliam pœnitentiam sibi non injunxit, quia vidit suam contritionem perfectam. Ipse etiam suo respectu in corde ejus aurum suæ gratiæ generavit, & aquam suarum lachrymarum considerans dæmones ab ea ejecit. Unde ad ista significanda tria verba dixit, unum scilicet per quod ejus fidem & contritionem aspexit, cum dixit: *Fides tua te salvam fecit*, aliud per quod omnia dæmonia, id est peccata ab ea

Sanavit eam Christus tribus modis.

ea eiecit, cum dixit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Aliud per quod ipsi gratiam suam tribuit, cum dixit: *Vade in pace.*

Traxit illam
quinque funi-
culis.

Hieron.

Ester. 15.

Cant. 1.

Bernard.

August.

Joan. 6.

Luc. 6.

Eccl. 5.

Psal. 50.

1. Petr. 2.

Secundo sanavit eam trahendo. Traxit autem eam quinque funiculis. Primo sua amabili visione; In facie namque Christi splendor divinitatis relucebat, quo ad se peccatores trahebat. Hieronymus. Certe fulgor & majestas divinitatis occulta, qui etiam in humana facie relucebat, ex quo ad se videntes trahere poterat aspectu. *Valde mirabilis es Domine & facies tua plena est gratiarum.* Secundo traxit eam potenti dignatione. Unde subdit Hier. Si enim in magnere lapide hæc virtus esse dicitur, ut annulos & festucas sibi copuler, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat? Tertio traxit eam interna inspiratione. Gregor. in homil. Quid miramini fratres Mariam venientem, an Dominum suscipientem? Suscipientem dicam, an trahentem. Dicam melius trahentem & suscipientem, quia nimirum ipse etiam per pœnitentiam traxit intus, qui per misericordiam suscepit foris. Quarto traxit eam sua odorifera conversatione. *Trabe me post te, curvemus in odorem unguentorum tuorum.* Bernard. Omnino propter mansuetudinem quæ in te prædicatur currimus post te Domine Jesu, audientes quod non spernis pauperem, humilem peccatorem non abhorreas, non publicanum, non peccatricem mulierem confitentem. Quinto traxit eam sua ipsius devota oratione, quam devotam orationem Magdalena per lachrymas ostendebat. Orationes namque sunt quidam funiculi per quos Deus nos ad se trahit. Unde dicit Augustinus super Joannem. Quem trahat, & quem non trahat, & quare istum trahit & illum non trahit, noli velle judicare, si non vis errare. Si non traheris, ora ut traharis. Et quia nemo potest ire ad Deum nisi per prædictos funiculos trahatur ad eum, ideo dicitur: *Nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me, traxerit eum.*

Tertio sanavit eam tangendo, id est, se tangi permittendo, quia sicut dicitur: *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Est autem virtus in verbis, in herbis & in lapidibus. Christus enim est verbum quantum ad deitatem, & herba quantum ad carnem, & lapis pretiosus quantum ad utrumque, scilicet naturam divinam & humanam. Non fuit ergo mirum, si fuit sanata quæ tangebatur verbum tam pretiosum & gloriosum, cujus tactus habet virtutem immutandi. *Sermo illius potestate plenus est.* Herbam, id est, carnem tam virtuosam, quæ habet virtutem abluendi: *Asperges me byssopo & mundabor, &c.* Lapidem pretiosum, qui habet totam virtutem vivificandi, *accedentes lapidem vivum, &c.* Phariseus autem de isto tactu Christum judicabat. Petrus Raven. Erras Pharisee, lutum tangit so-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

lem, sed non immutat solem. Medicum tangentem vulnera, putredo non corrumpit. Judicem quamvis tangat reus, maculare non potest. Et vocat hic Christum solem, medicum & judicem. Magdalenam autem vocat lutum, vulneratam & ream. Sol igitur tangit lutum, & ipsum mutavit in aurum, quando dixit, *Remittuntur tibi peccata tua.* Vulnerata tetigit medicum, & recuperavit sanitatis effectum, quando audivit: *Fides tua salvam te fecit.* Rea tetigit judicem & reportavit sententiam salutarem, quando Christus sententiando dixit, *propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa.*

Secundo modo fit mentio de infirmo cum dicitur *tibi*, scilicet peccatrici. Quamvis enim ista peccatrix fuerit multis peccatis circumdata, tamen fuit miraculose curata, ita ut dicat Deus illud. *Babylon dilecta mea, posita est mihi in miraculum.* In conspectu quidem hominum dicitur esse miraculum, quando aliquid fit contra solitum cursum inferioris naturæ, sicut quando cæci vident, claudi ambulant, & hujusmodi. In conspectu Angelorum dicitur esse miraculum, quando aliquid fit contra cursum superioris gloriæ, sicut fuit quando una mulier, scil. virgo beata cælos ascendit. In conspectu Dei dicitur esse miraculum, quando aliquid contra solitum cursum interioris gratiæ fit, sicut quando Paulum persecutorem virtus divina tam subito mutavit. Vere igitur conversio Magdalene fuit miraculosa, quia ibi fuit aliquid contra solitum cursum inferioris naturæ, scilicet quando tot lachrymas fudit, quod pedes Christi lavit. Et aliquid quod fuit contra solitum cursum superioris gloriæ, sicut quando ipsa adhuc in mortali corpore posita levabatur in cælum, & Angelorum gloria fruebatur. Fuit etiam aliquid contra solitum cursum interioris gratiæ, scilicet quando ipsam tam maximam peccatricem tam subito & tam perfecte convertit: *Ubi abundavit delictum superabundavit gratia.*

Isai. 47.

Conversio
quare mira-
culosa.

Rom 5.

Tertio fit mentio de morbo, & hoc tangitur cum dicitur, *Peccata tua.* Et quia ipsa peccata multa habuit, ideo multipliciter satisfecit. Primo per opera pietatis & misericordiæ, quæ maxime circa personam Christi exhibuit. Nam ipsum Christum induit bysso puritatis & purpura charitatis. *Byssus & purpura indumentum ejus.* Ipsum Christum pavit. Fecerunt autem ei cenam, scilicet Martha & Maria Magdalena, Christum in hospitio recepit. *Intravit in quoddam castellum Jesus, &c.* Ipsa Christum in tribulatione positum visitavit. *Stabat juxta crucem Jesu, &c.* Ejus sepulturæ obsequium præbuit. Ubi dicitur quod *emerunt aromata ut venientes ungerent Jesum.* Secundo satisfecit per opera, scilicet humilitatis, & pœnitentiæ. Offenderat quidem Jesum in

Satisfecit
multipliciter.

Prov. ult.

Luc. 10.

Joan. 19.

Marc. 16.

Luc. 7.

oculis, in capillis, in ore, & in unguentis; ideo in omnibus istis satisfecit, scilicet de oculis lachrymas emittendo, capillis pedes terendo, ore pedes Christi osculando, & unguentis eos ungendo. Gregor. Quot in se habuit oblectamenta, tot in se reperit holocausta. Convertit ad virtutum cumulum numerum criminum, ut totum Deo in penitentia serviret quicquid Deum in culpa contempserat. Tertio satisfecit per opera liberalitatis & gratiæ. Dedit quidem Christo munus a corde cum dicitur, *quia dilexit multum*. Munus ab ore cum dicitur, *osculatur pedes ejus*. Munus a manu cum dicitur, *unguento ungebat*. Munus ab obsequio, cum dicitur: *Et capit rigare pedes, &c.* Ista quatuor antiqui suis hospitibus exhibe-

bant, quæ tamen Phariseus Christo exhibere contempsit; scilicet munus a corde, quia recipiebant eos ex charitate. Sed istam charitatem Phariseus non habuit quia parum dilexit. Unde est quod dicitur: *Cui autem minus dimittitur, minus diligit*. Exhibebant munus ab ore, scilicet osculum in signum securi hospitii. Sed istud Phariseus non habuit, quia Christo osculum non dedit. Unde dicitur: *Osculum mihi non dedisti*. Exhibebant munus a manu, quia ungebant caput in refrigerium, sed istud Phariseus non fecit, quia caput Christi non unxit. Et exhibebant munus ab obsequio; quia ejus pedes lavabant præ labore itineris, sed istud Phariseus non fecit; quia pedes Christi non lavit.

DE SANCTO JACOBO APOSTOLO.

SERMO I.

De ejus privilegiis.

Act. 12.

Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio, &c. Non solum mors beati Jacobi fuit pretiosa, sed etiam vita ejus fuit gratiosa. Habuit enim multa privilegia in vita, in morte, & post mortem.

Matth. 13.

Nam in vita habuit coram Deo magnam gratiam, quantum super dæmones magnam potentiam. Fuit enim coram Christo valde gratus, quia, cum Christus habuit septuaginta duos discipulos, si voluit facere gratiam duodecim ex illis, iste fuit unus de illis duodecim, quando in Apostolum est electus. Si voluit facere gratiam quatuor, iste fuit unus de illis quatuor, sicut patet, ubi Petro; Andree, Jacobo & Joanni multa secreta revelavit. Si voluit gratiam facere tribus, iste fuit unus de tribus, quia Petrum, Jacobum & Joannem admisit ad suam transfigurationem & puellæ resurrectionem. Si voluit facere gratiam duobus, iste fuit unus de duobus. Habebat namque Christus duo nomina, quæ Apostolis imponere voluit, scilicet Petrus & filius tonitruum. Sed unum imposuit Simoni, aliud vero Jacobo & Joanni. Si voluit uni facere gratiam, iste Jacobus fuit ille unus, qui fuit primus inter Apostolos, qui pro Christo passus fuit. Primus etiam cælos ascendit, & in die annuntiationis & passionis dominicæ martyrium sustinuit, prout dicit Callistus Papa. Secundo super dæmones fuit multæ potestatis. Nam sicut in legenda habetur, dæmones valde timebant sudarium suum, & baculum suum, & suum incendium, & cubiculum suum.

Secundo habuit privilegium in morte, scilicet

translationem miraculosam. Ibi enim ostendit miraculum in omnibus elementis, scilicet in aqua; nam discipuli ejus se mari exponentes sine regimine, tranquillum mare habuerunt. *In mari via tua, &c.* In aere, quia ventus secundus eis flavit, qui ad portum eos deduxit: *Deduxit eos in portum voluntatis eorum*. In terra, quia cum eum in terra super unum lapidem posuissent, mox lapis cessit, & in sepulchrum se coaptavit. In igne quia draconem spirantem ignem, discipuli Dei qui portabant corpus per medium, virtute crucis sciderunt. Eriplum corpus in reverentia, & honore habuerunt creaturæ pure corporales, sicut lapis de quo supra dictum est. Creaturæ etiam sensibiles sicut tauri indomiti, ut in ejus legenda habetur. Creatura etiam rationalis corpus ejus in reverentia habuit, sicut patet in lupa Regina, quæ postmodum facta est agna. Intellectualis, quia sicut dicit Leo Papa, Angelo duce discipuli corpus ejus in Galiciam deduxerunt.

Psal. 76.

Psal. 106.

Tertio habuit magnum privilegium post suam mortem, scilicet Remunerationem gloriosam & subventionem quam nobis exhibet fructuosam. Habet quidem gloriosam remunerationem, quam mater petiit dicens: *Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram, &c.* Per sinistram partem vita præsens, per dexteram vero vita beata figuratur. Sedentergo hi duo Apostoli ad sinistram, quia eorum corpora in præsentia vita in multa gloria & honore habentur. Nam etsi corpus Joannis non invenitur, tamen in multa gloria ejus sepulchrum habetur. Sedent ad dexteram, quia eorum animæ in cælo beatificantur. Plus igitur Christus eis concessit quam mater; petiit enim ut unus ad dexteram, & alius ad sinistram sederet. Et ecce, ambo sedent ad dexteram, & ambo ad sinistram; pro-

Matth. 20.

proprie tamen post resurrectionem sedebunt in cœlo ad dexteram & ad sinistram. Per dexteram enim Christi divinitas intelligitur, & per sinistram ejus humanitas. Tunc ergo sancti sedebunt ad dexteram Dei, quando eorum animæ beatificabuntur in contemplatione divinitatis. Tunc sedebunt ad sinistram Dei, quia tunc visus corporalis delectabitur in visione humanitatis. Vel potest dici quod in præsenti vita etiam quantum ad costas verificatum est quod mater petit. Dexteram siquidem cœli est Oriens; Sinistra vero est Occidens. Sedet igitur Joannes a dextris, quia sepulchrum habet ex parte Orientis. Sedet Jacobus a sinistris, quia quiescit ex parte Occidentis. Secundo beatus Jacobus exhibet nobis subventionem fructuosam sicut dicit beatus Aug. Homo tripliciter consideratur, vivens, moriens & mortuus. In isto triplici statu beatus Jacobus adjuvat sibi devotos. Nam in vita impetrat peccatoribus remissionem, sicut refert Beda de illo qui peccata scripsit in schedula & remissionem promeruit. In morte juvat & protegit contra dæmonum infestationem, sicut patet in illo cui laboranti in extremis apparuit & burdone utens pro lancea & sacculo muliereculæ pro scuto dæmones effugavit. Post mortem juvat ne incurramus æternam damnationem, sicut refert Hugo de sancto Victore de illo qui ad sanctum Jacobum pergens, cum ad suasionem dæmonis se occidisset & ad infernum a dæmonibus duceretur, beatus Jacobus occurrit & ipsum ab inferno & a dæmonibus liberavit.

SERMO II.

Quid 1. in matre, 2. quid in filiis, quid vero 3. in præsenti Evangelio fuerit in Christo.

Matth. 10.

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedæi, &c. In Evangelio mentio fit de tribus scilicet de matre, de filiis, & de Christo.

In matre namque dicuntur fuisse fiducia, reverentia, & ignorantia. Unde dicit Rabanus: *Accessit ad Jesum, &c.* In excessu namque notatur confidentia, in adoratione reverentia, in petitione ignorantia. Fiducia autem per quam accessit causabatur ex eo quod nepos suus erat. Anna quidem habuit primum virum, scilicet Joachim, de quo genuit virginem beatam Mariam, quæ Christum genuit. Quo quidem Joachim mortuo, beata Anna duxit alium virum in maritum nomine Cleophas, de quo genuit Mariam quæ genuit Jacobum minorem & Josephi justum, Simonem & Judam. Quo mortuo accepit tertium maritum nomine Salome, de quo genuit tertiam Mariam quæ habuit Jacobum & Joannem. Secundo in ea

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

fuit magna reverentia quæ notatur in hoc quod non tantum Deum adoravit, sed etiam propter Christum virum suum reliquit. Unde dicit Chrysostomus. Non eam vicit maritalis affectus, quia ille temporalis erat ejus maritus, iste autem æternus sponsus. Cognovit enim quod amplius prodesset marito suo si propter Deum relinqueret virum, quam si propter virum relinqueret Deum. Tertio fuit in ipsa ignorantia: Unde dicit Hieronymus. Unde opinionem regni habuit mater filiorum Zebedæi, hac ut reor ex causa, quia dixerat Dominus, *Post tres dies resur-* *gam.* Putavit enim illico regnaturum & aviditate fœminea primatum cupit immemor futurorum.

Secundo fit etiam mentio de filiis, in quibus tria fuerunt. Primo sagacitas in submitendo, quia per se non petierunt, sed matrem submiserunt. Quod fecerunt propter quatuor causas, quarum tres primas ponit Chrysost. Primo ne cæteros discipulos scandalizarent. Unde dicit Chrysost. Si nos rogamus magistrum, forsan cæterorum fratrum corda concutimus. Secundo, ut ipsa pro filiis citius impetraret. Chrysostomus. Ipse Dominus qui maternos animos filiorum miseratione adimplevit facilius exaudiet maternum affectum. Tertia, quia si non discrete peteret, Christus sibi facilius indulgeret. Idem. Si reprehensibilis inventa fuerit facile merebitur veniam. Ipse etenim sexus excusabit errorem. Quarto, ne ipsi notam ambitionis incurrere possent. Petere enim primatum pro aliquo eo ignorante tolerabile est, & pro consentiente reprehensibile, pro se autem vituperabile.

Secundo in eis fuit temeritas in postulando. Aut enim petebant primatum terrenum, aut cælestem, si terrenum, temerarium & fatuitas erat, quia volebant dominari in mundo: si cælestem, temeritas similiter erat, quia sine meritis illud assequi volebant. Dicit namque Chrysost. quod desiderare bonum opus bonum est, quia est nostræ voluntatis & nostra merces. Desiderare autem primatum terrenum, vanitas est. Desiderare vero primatum Ecclesiasticum vanitas & fatuitas est, quia oportet quod sit servus subditorum. Desiderare autem primatum cælestem sine meritis, temeritas est, sed desiderare ipsum ex meritis præcedentibus providentia est.

Tertio fuit in eis firmitas in patiendo cum dicunt: *possumus.* Et Christus subjunxit: *Calicem quidem meum bibetis, &c.* Bibit enim Joannes per mortificationem, per martyrii desiderium & afflictionem, & per veneni sumptionem, per ferventis olei adustionem. Bibit Jacobus per carnis mortificationem, & quantum ad desiderium voluntatis, & quantum ad effectum passionis.

Tertio fit mentio de Christo in quo etiam tria fuerunt. Primum est magna benignitas in respondendo. Chrysost. Benigne quidem eos reprehendit. Non enim dixit non sedebitis, ne duos confunderet; nec etiam dixit, sedebitis, ne ceteros irritaret; matrem autem noluit reprehendere propter simplicitatem, antiquitatem & maternum amorem. Secundo in Christo fuit rectitudo zeli in reprehendendo cum dixit: *Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Dicitur autem passio Christi calix a calore, vel secundum Isid. Calix dicitur a calon, quod est lignum. Erat enim antiquitus vas ligneum in quo medicinae calidae amare propinabantur, similiter & passio Christi fuit in ligno crucis propinata, & fuit nostrarum infirmitatum sanativa; fuit ex calore amoris facta, & fuit Christo valde amara. Tertio fuit in Christo fidelitas in deferendo quia Patri derulit dicens: *Non est meum dare vobis.* Chrysost. *Non est meum dare vobis*, quia non habeo illud a me, sed a Patre. Vel secundum Rabanum, *Non est meum dare vobis* sine vestro merito & labore. Vel secundum Remig. *Non est meum dare vobis* talibus quales vos estis, scilicet superbi, sed humilibus. Vel secundum Hieronymum. *Non est meum dare vobis* ratione cognationis carnalis.

SERMO III.

*De tribus calicibus quos in presenti,
& futura vita habet
Deus.*

Calicem quidem meum bibetis. Deus habet tres calices in presenti, & tres in futuro.

In presenti quidem tres calices habet. Quorum primus est balsamo plenus, id est Spiritu sancto. Et iste est calix innocentiae in quo bibit Christus, Virgo Maria, & omnes Apostoli in die Pentecostes. Inter quos praecipui fuerunt isti duo, scilicet Jacobus, & Joannes. Bibunt etiam omnes pueri baptizati qui baptismalem innocentiam assequuntur, de quo dicitur: *Ego autem in innocentia mea ingressus sum.* Secundus calix est plenus absinthio; & iste est calix poenitentiae. Qui enim amisit balsamum gratiae & innocentiae, accedat ad calicem amarae poenitentiae. Licet autem sit absinthium amarum, debet tamen dulcorari propter caeleste praemium. *Agite poenitentiam*, ecce absinthium, *appropinquavit enim regnum caelorum*, ecce ibi praemium. In isto calice non bibit Christus, nec beata Virgo. Biberunt tamen omnes Apostoli in isto tempore passionis Christi. Bibunt etiam omnes electi, juxta illud: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei.* Tertius calix est plenus san-

guine rubicundo. In isto bibit Christus: *Calicem quem dedit mihi Pater non bibam illum?* biberunt omnes martyres. *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine.* Qui igitur amisit balsamum innocentiae, & abjecit absinthium poenitentiae, accedat ad tertium calicem, scilicet ad meritum Passionis Dominicae. Ipse enim & sanguis, & mors Christi nos a peccatis lavat, pro nobis advocat, & pro nobis orat. De istis tribus legitur: *Emundabit conscientiam nostram, & hoc quoad primum, & ideo novi testamenti mediator est, quoad secundum, Ut morte intercedente, quoad tertium.*

Secundo Deus habuit tres calices post hanc vitam, quorum primus est plenus vino mero, secundus est plenus vino mixto, tertius est plenus fece. De quo triplici calice dicitur: *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto.* Quaedam enim animae sunt quae statim, dum a corporibus evolvant, caeleste regnum attingunt. Et isti bibunt de calice vini meri, quia recipiunt puram laetiam & caelestem gloriam, nec aliquam poenam purgatorii sentiunt. De isto potu dicitur: *Bibite & inebriamini charissimi.* Ebrietas namque non causatur ex uno haustu, sed ex sequenti. Modo enim animae Sanctorum habent unum haustum, scilicet fruitionem in contemplatione divinitatis. Sed in die novissimo resumpto corpore habebunt alium. Et ideo bibent, & rebibent, & ebrietatem tunc incurrent. Angeli namque sunt amici, quia Deo intimo amore sunt conjuncti. Sancti vero sunt Deo chari, quia sunt ei conjuncti per amorem. Et chariores, quia sunt sibi naturae conformitate propinqui. Et charissimi, quia pretio charissimo redempti. Angeli vero qui sunt amici bibunt, quia ex contemplatione divinitatis, suas delectationes habuerunt. Homines vero, & bibunt in contemplatione deitatis, & bibunt in contemplatione humanitatis. Secundo sunt quaedam animae quae non statim evolvant, sed aliqua cremabilia secum portant. Isti bibunt in calice vini mixti, habent quidem gloriam, sed cum admixtione poenae purgatorii. De hoc: *Vinum tuum mixtum est aqua.* In purgatorio quidem multiplex est mixtio, scilicet poena cum gratia, & securitas cum timore. Securi quidem sunt de gloria habenda, sed semper sunt in timore ne nimium differatur. Consolatio cum desolatione; habent enim consolationem de tali securitate, & de angelorum visione, sed tamen desolationem habent de poenae acerbitate, & demonum apparitione. Tertio sunt quaedam animae quae in inferno detinentur. Et isti bibunt in calice pleno fece. In inferno quidem sunt feces omnium elementorum, & omnium rerum. Siquidem facto judicio extremo renovabitur terra, & novam formam assumet. Renovabitur aer & perpetuam claritatem induet. *Vidi caelum novum & terram*

Ibid. 20.

Passio quare calix dicitur.

Ibid.

Matth. 20.

Psalm. 25.

Matth. 4.

Rom. 3.

Psalm. 74.

Animarum decedentium diversitas.

Cant. 5.

In Isai. 1.

Apoc. 21.

ram

Ibid. 12.

ram novam. Renovabitur aqua, quia cristallinam formam accipiet. *Ostendit mihi fluvium aquae vivae splendidum tanquam cristallum.* Omnes autem feces istorum elementorum in latrinam infernalem projicientur. Ipse etiam ignis renovabitur, quia lux a calore dividetur, tota lux transibit in regionem beatorum, & totus calor in regionem damnatorum. Ibi etiam sunt feces omnium rerum. Nam in praesenti vita non sunt bona pura, sed mixta. Fex enim vitae est

mors. Et fex sanitatis est infirmitas. Fex gaudii est dolor & tristitia. Fex lucis est tenebra. Deus igitur tunc totum vinum lavabit de fece. Vinum purum, scilicet vitam, sanitatem, gaudium & lucem ponet in cellario caelesti. Feces autem, scilicet mortem, infirmitatem, dolorem, & tenebras, ponet in cloaca infernali. Et istas feces damnati semper bibent. *Usque ad fundum calicis soporis bibisti & potasti usque ad feces.* *Isai. et.*

DE SANCTO PETRO AD VINCULA.

SERMO I.

Quadruplex beneficium a Deo collatum recolit hodie Ecclesia.

Psal. 115.

DIRUPISTI vincula mea, &c. Quadruplex beneficium & opus mirabile quod Deus fecit, de quo multipliciter sibi gratiae inferuntur, hodie Ecclesia repraesentat.

Aq. 11.

Primum est opus mirae gratiae quod fecit in gratiosa Petri de carcere liberatione, quod notatur cum dicitur: *Dirupisti vincula mea, &c.* Quae quidem liberatio fiebat per duo, scilicet per suffragia orationum. *Oratio autem fiebat ab Ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo.* Quae quidem orationes meruerunt exaudiri, quia fiebant a dignis & a multis, quia dicitur ab Ecclesia, & quia fiebant pro digno, scilicet pro beato Petro, & quia fiebant cum instantia, ideo dicitur, *sine intermissione*, & quia fiebant pro re utili & honesta, scilicet pro liberatione B. Petri. Secundo fiebat angelico ministerio. Angelus enim lucem sibi tribuit & ipsum velociter surgere fecit, & catenas de ejus manibus solvit. Per quae datur intelligi quod ille qui est in carcere diaboli habet intelligentiam obtenebratam, sed angelus ipsam illuminat per fidem. Habet affectivam ad terram inclinatam, sed ipsam angelus elevat ad amorem. Habet operativam alligatam, sed angelus ipsam solvit ad meritoriam operationem.

Secundum est opus mirae misericordiae per quod filiam Principis Bojas beati Petri osculantem sanavit, & Alexandrum Papam a vinculis liberavit, quae notatur cum dicitur: *Tibi sacrificabo hostiam laudis.* Et

quanta Dei misericordia, quae etiam Sanctorum supplicia reddit venerabilia & gloriosa. Sanavit quidem beatus Petrus per verba sua *Aeneam sanat te Dominus Jesus Christus.* Ibid. 9. Per vestimenta sua: *Deferrentur semicinctia, &c.* Ibid. 19. Per umbram suam. Per baculum suum, sicut resuscitavit Martinianum. Per supplicia sua, sicut istam puellam. Sanat quotidie per merita & ossa sua.

Tertium est opus mirae sapientiae, quod notatur cum dicitur: *Et nomen Domini invocabo.* Sapientia enim Dei hodie apparuit, quia de malis bona elicere scivit. Diabolus quidem per quatuor nos decipere conatus est. *Decipere conatur nos diabolus per* Primo per vani cultus superstitionem. Romani enim ad honorem Augusti Imperatoris festum solenniter faciebant, sed de isto malo Deus scivit elicere bonum, quia festum superstitionis convertit in festum devotionis, & quod fiebat Principi damnato postmodum est factum Apostolorum principi Petro. Secundo per simulatam religionem. Diabolus enim in specie Moyse Judaeis apparuit, & supra magnum montem juxta mare ducens plurimos necavit. Sed de isto malo Deus bona extraxit, quia caeteri hoc videntes ad fidem conversi sunt. Tertio per terribilis monstri apparitionem, quia diabolus in specie draconis apparuit, sed istud Deus in bonum convertit, quia sanctus Donatus in os ejus expuit, & ille mox crepuit. Quarto per oppressionem, quia diabolus quemdam invasit, & coram omnibus vexavit; sed istud Deus in bonum convertit, quia mox ut catena beati Petri collo ejus imposita fuit, diabolus abscessit.

Quarto ostendit opus mirae potentiae, quando claves Petro concessit, quod notatur cum dicitur: *Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, &c.* Dedit enim Dominus beato Petro potestatem in caelo, *Psal. 115.*

Matth. 16. ut januam cœli claudat & aperiat, ideo dixit: *Tibi dabo claves*. In mundo, ut scilicet in eo liget & solvat, ideo dixit: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solveris super terram erit solutum & in cœlis, &c.* In inferno ut scilicet diabolus Ecclesiæ non prævaleat: Et ideo dixit: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. In purgatorio, ut Ecclesiæ suffragia ibi valeant, ideo dixit: *Et quodcunque solveris super terram*, quia secundum quosdam purgatorium in terra esse opinatur.

SERMO II.

Quatuor ad bonum Prælatus requisita in ipso fuere.

Matth. 16. **B**eatatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, &c. In quolibet Prælato requiruntur quatuor quæ in beato Petro fuerunt, scilicet vita, sapientia, constantia, & auctoritas rite collata.

Perfectio autem vitæ notatur cum dicitur: *Beatus es*. Licet enim plena beatitudo sit in patria, est tamen aliqua beatitudo in via. Nam secundum Augustin. in lib. de vita beata: ad plenam beatitudinem requiruntur, scilicet completa voluntas, voluntatis sanctitas, desideriorum satietas; & in his omnibus plena securitas. Habent quidam Sancti in præsentia quodammodo voluntatem completam. Sicut enim ipsi faciunt voluntatem Dei: *In lege Domini voluntas ejus*; sic & Deus fecit voluntatem ipsorum: *Voluntatem timentium se faciet*. Habent sanctitatem voluntatis. Dicit enim Aug. quod beatus est qui habet quicquid vult & nihil mali vult. In sanctis viris voluntas eorum est in bonis & de bonis, *In mandatis ejus volet nimis*. Habent quodammodo desideriorum satietatem, quia habendo Deum habent desiderium completum, unde dixit Philippus: *Domine ostende nobis patrem & sufficit nobis*. Aug. Nimis est avarus cui non sufficit Deus. Habent securitatem quam habebat Apostolus. *Certus sum enim quia neque mors neque vita, &c.*

Secundo necessarium est Prælato divina sapientia, quod notatur cum dicitur: *Caro & sanguis non revelavit tibi, &c.* Est namque quædam sapientia carnis, quædam sanguinis, quædam parris cælestis. Sapientia carnis est appetitus sensualitatis. Non est autem credendum ejus magisterio, quia falsus Propheta est. *Propheta tui viderunt tibi falsa & stulta*. Nec est standum iudicio ejus; quia falsus iudex est: *Vos secundum carnem judicatis, &c.* Nec servanda dieta ejus, quia insipiens medicus est: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini*. Nec habendus comitatus ejus, quia princeps

dux est: *Nibil damnationis est iis, qui non ibid. secundum carnem ambulant*. Nec quærendæ divitiæ ejus, quia vilis negotiator est: *Caro & sanguis regnum Dei possidere* 1. Cor. 15. *non possunt*. Sapientia sanguinis est effectus propinquitatis. Et ista similiter non est sequenda maxime in tribus, scilicet in bonorum temporalium distributione, ubi servanda est regula quæ habetur Lucæ 11. *Quod superest date eleemosynam*. Non ædificate proximorum lata palatia. In beneficiorum Ecclesiasticorum collatione, ubi servanda est regula quæ habetur: *Benefac justo*, scilicet Eccl. 12. *pauperi clerico & bono, & ne dederis im-* pio, scilicet malo propinquo. In sacramentorum dispensatione, ubi servanda est regula quæ habetur: *Gratis accepistis, gratis* Matth. 10. *date*. Tertia est sapientia Patris cælestis, quam habuit Petrus, & istam sapientiam beatificat, und præmittitur: *Beatus es Si-* Ibid. 16. *mon, &c.* Vere enim beatificat, quia ista fides transcendit omnem sensum: *Fides est* Hebr. 11. *substantia sperandarum rerum, argumen-* tum non apparentium. Transcendit intel- lectum humanum. *In captivitatem redi-* 2. Cor. 10. *gentes omnem intellectum in obsequium Christi*. Transcendit intellectum angelicum, de hoc Dionys. Jesus secundum nos divina compositio, & ineffabilis est omni verbo, & incognita omni menti; & ipsi primo dignissimorum angelorum. Transcendit naturæ cursum, quia est operatrix miraculorum. *Si potes credere; omnia possibilia* Marc. 9. *sunt credenti*. Transcendit omnem mundi principatum: *Sancti per fidem vicerunt re-* Hebr. 11. *gna, &c.*

Tertio necessaria est Prælato constantia, hæc autem constantia maxime consistit in delinquentium correctione & reprehensione; & ista constantia secundum Gregorium debet habere discretionem, maturitatem & fortitudinem. Unde dicit super illud. *Planta* Ezech. 1. *pedis vituli*, scilicet mature incedens, fortis & divisa, quia unusquisque Prælatus & venerationem habet in maturitate, & fortitudinem in opere, & divisionem ungulæ in discretionem. Prælatus quidem debet esse discretus in discreta culparum examinatione, maturus in examinatum matura ponderatione, & fortis in potenti punitione.

Quarto necessaria est Prælato auctoritas rite collata, quod notatur cum dicitur: *Tibi dabo claves regni cælorum*. Circa quod tria sunt videnda. Primo a quo sunt istæ, scilicet claves, quia a Christo. Christus namque habet tria genera clavium, scilicet claves infernalis justitiæ, & istas claves nulli dedit, sed eas sibi retinuit. *Habeo claves* Apoc. 1. *mortis & inferni*. Habet claves cælestis curiæ, & istas non dedit omnibus, sed solum Sacerdotibus & Prælatibus, qui secundum Hier. sunt scientia & potentia discernendi; qua scientia seu potentia præcedente Sacerdos debet dignus

Clavium genera 3. habet Christus.

dignos recipere, & indignos a regno excludere. Habet claves fidei catholicæ. Et istas communicat omnibus. Ambrosius. Clavem Petri fidem dixerim per quam cælos aperuit, penetravit inferna, maria calcavit. Arbitror illam clavem duodecim artificum operatione conflata. Duodecim enim Apostolorum symbolo fides sancta concepta est. Secundo videndum est cui datur, quia Petro. Soli enim Sacerdotes habent istas claves.

Vere enim boni Sacerdotes jurisdictionem habent vere & digne & complete. Tertio videndum est ad quid dantur istæ claves, scilicet ad ligandum & solvendum. Est autem vinculum culpæ, pænæ æternæ & pœnitentiæ. Sacerdos igitur potest ligare & solvere vinculum pœnitentiæ. Solvit autem

Deus, & ligat vincula pænæ æternæ & culpæ.

DE INVENTIONE S. STEPHANI.

SERMO I.

*Quomodo commendabilis extitit
quadupliciter.*

Bar. 2.

STATUISTI verba tua quæ locutus es in manibus puerorum tuorum Prophetarum, ut transferrentur ossa Regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo, &c. Inventio sive translatio corporis B. Stephani protomartyris commendabilis est quadrupliciter.

Primo ex parte illius a quo facta est, scilicet Christi, cum dicitur: *Statuisti verba tua.* Ipse enim verba, quæ locutus est de translatione beati Stephani loquendo statuit, id est, firma, & recta fecit. Quod patet, quia ipsa revelatio non fuit vana, sed triplici apparitione firmata. Sicut enim in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, & sicut in tribus diebus experitur omne factum, sic & in tribus revelationibus revelatur omne verbum. Non enim erat huiusmodi revelatio, seu inventio phantastica, sed congruis similitudinibus demonstrata. Ostendit enim Gamaliel Luciano tres calatos aureos, unum plenum rosis rubentibus, qui significabat reliquias beati Stephani, qui fuit aureus per charitatem & incorruptionem carnis, & roseus per sanguinis effusionem. Alii duo erant pleni rosis albis, & significabant reliquias Gamalielis & Nicodemi, qui fuerunt aurei per charitatem, & albi per intentionis puritatem. Alium etiam ostendit argenteum croco plenum, & significabat reliquias filii Nicodemi, qui fuerunt tanquam mundum argentum per virginitatem. Croceus autem color dicitur esse medius inter album & rubeum; quia ipse cum candore virginitatis habuit albedinem puræ intentionis, & rubedinem charitatis.

Secundo commendabilis est ex parte illorum per quos facta est, cum dicitur: *Quæ locutus es in manibus puerorum tuorum Prophetarum*, id est, Nicodemi & Gamalielis, & Luciani, qui fuerunt pueri propter puritatem, simplicitatem, & humilitatem. Ista enim tria disponunt hominem ad suscipiendum divinas revelationes, scilicet puritas: *Qui diligit cordis munditiam*, &c. Prov. 22. Simplicitas: *Cum simplicibus sermocinatio* Ibid. 3. ejus. Et humilitas. *Intellectum dat parvulis.* Ps. 112. Fuerunt etiam prophetae, quod patet in Gamaliel, qui manifestavit multa præterita, sicut suam confessionem, & Stephani passionem, præsentia occulta sicut ossa in terræ visceribus occulta, & futura sicut ubertatem venturam.

Tertio commendabilis est ex parte illorum qui fuerunt & reges & patres; sic invocantur in auctoritate præmissa. Fuerunt enim Reges non tyranni. Tyrannum enim tria faciunt, scilicet ambitio dominandi, cupiditas lucrandi, & crudelitas sæviendi. Ipsi autem non fuerunt tyranni, sed reges, quia non fuerunt ambitiosi, nec cupidi nec crudes, sed misericordes & pii; fuerunt etiam patres, quia nos genuerunt per Evangelicam eruditionem: Nam in Christo Jesu per 1. Cor. 4. evangelium ego vos genui. Per exempli exhibitionem: *Imitatores Dei estote sicut filii* Eph. 5. *charissimi.* Per devotam orationem sicut Stephanus beatum Paulum genuit, quia ipsum sua oratione convertit.

Quarto est commendabilis propter causam ex qua fiebat, quia scilicet in loco humili jacebant, & ideo ad locum digniorem transferendi erant, quod notatur cum dicitur: *Transferrentur de loco suo.* Notandum autem quod triplex translatio facta est de corpore beati Stephani. Prima fuit de loco despecto ad montem Sion, sicut hodie ubi ostenditur quanti sit meriti apud Deum.

Quia

*Ejus corpori
translatio
triplex.*

Quia suis meritis impetravit bona temporalia, quia cum prius magna sterilitas esset, ipsa die pluvia magna descendit, & terram fecundavit, & abundantiam magnam fecit. Impetravit etiam bona corporalia, quia suis meritis præcedentibus septuaginta tres homines a diversis languoribus fuerunt liberati. Impetravit bona spiritualia, scilicet Dei indulgentiam & gratiam. Unde dicit Gamaliel Luciano. Aperi nobis ut per nos aperiat Deus ostium clementiæ suæ in hoc mundo. Secunda translatio fuit de monte Sion in Constantinopolim, ubi illi qui transferebantur obvios habuerunt dæmones, angelos, & Stephanum. Dæmones quidem deslebant sua incendia dicentes: Væ nobis quia protomartyr Stephanus transit diro nos verberansigne. Angeli affuerunt cum cælesti melodia. Angeli enim super ejus corpus cælestes decantare laudes auditi sunt. Stephanus pulsans pericula, scilicet maris tempestatem. Apparuit enim eis dicens: Ego sum, nolite timere. Et sic tranquillitatem magnam fecit.

Tertia translatio ex qua suor commendatur.

Matth. 15.

Ibid. 2.

Tertia translatio fuit de Constantinopoli Romam. Quam quidem quatuor commendabilem fecerunt. Primum est beneficium collatum, quia filia Theodosii fuit a dæmone liberata. Poterat namque dicere Theodosius Stephano: *Filia mea male a dæmonio vexatur.* Et poterat Stephanus respondere: *Ego veniam, scilicet Romam, & curabo eam.* Secundum est stupendum prodigium. Nam cum ad quandam Ecclesiam portaretur, vectores subsistunt, nec ultra progredi possunt. Aliud autem prodigium fuit, quia cum corpus Laurentii loco Stephani Græci accipere vellent, amentes sunt effecti, & postea mortui sunt. Tertium gratiæ consortium, quia corpus Laurentii in latus se convertit, & medium sepulchrum vacuum Stephano dereliquit. *Melius est duos esse simul quam unum.* Quartum est cæleste oraculum. Clauso enim sepulchro auditæ sunt voces Angelorum dicentium: O felix Roma quæ corpus Laurentii Hispani, & Stephani Hierosolymitani gloriosa & veneranda pignora uno claudis mausoleo.

Eccl. 4.

SERMO II.

A gratiæ plenitudine, a cælesti conversatione: & a divina revelatione commendatur.

Act. 7.

Gen. 1.

Ibid.

Eccl. 16.

Cum esset Stephanus plenus Spiritu sancto intendens in cælum, &c. Olim in terra fuit vanitas, vacuitas & tenebrositas. Terra autem erat inanis: ecce quanta vanitas, & vacua, ecce quanta vacuitas, & tenebræ erant super faciem abyssi, ecce quanta tenebrositas, sed sicut dicitur: *Post hæc Deus respexit in terram, & implevit eam bonis suis.* Et iste respectus maxime apparuit in beato Stepha-

no, qui non habuit vacuitatem, sed Spiritus sancti plenitudinem. Nec etiam dilexit terrenas vanitates, sed cælestes amœnitates ad-amavit, nec habuit aliquam tenebrositatem, sed divinam claritatem. Ab his ergo præmissis verbis commendatur.

Et primo a gratiæ plenitudine, cum dicitur: *Cum esset Stephanus plenus Spiritu sancto, &c.* Fuit autem maxime plenus gratia & fortitudine; unde præmittitur *Stephanus plenus gratia, &c.* Ista autem gratia fuit charitas, quæ est caput omnium gratiarum quæ in eo tanta fuit, quod pro illis qui ipsum lapidabant Deum exorabat. Fulgentius commendabat Deo inimicos, quando alias oblivisci poterat etiam suos charissimos. Bernard. Vicit in eo sensum corporeæ passionis, affectus internæ compassionis, ut illorum scelera magis plangeret quam propria vulnera. Fuit etiam plenus fortitudine, quia fortiter pugnavit & vicit: & hoc fecit auxilio Christi qui cum ipso semper erat. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, Psal. 90. & glorificabo, &c.* Quod patet ex multis. *Quomodo* Primo ex imperterrito sermone, cum dicitur: *Dura cervice & incircumcisis cordibus* Act. 7. *& auribus. Non enim vos estis qui loqui-* Matth. 10. *mini, sed spiritus patris.* Secundo ex importabili passione. *Quæ namque est fortitudo* Job. 6. *mea ut sustineam, nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea est.* Virtute autem Dei Stephanus fuit fortior lapide, quia percussus fractus non fuit, & fuit fortior ære, quia percussus non murmuravit. Tertio ex miraculosa operatione. Tanta enim prodigia & signa facere non potuisset, nisi Deus cum ipso fuisset: *Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Quarto ex tam difficili inimicorum suorum dilectione, in hoc quod pro persecutoribus suis & ipsum affligentibus Deum exoravit. Est namque manifestum quod Deus cum eo fuit qui sibi tantam patientiam dedit, quod etiam seipsum superavit. *Melior est patiens viro forti, &c.* Prov. 16. Quinto ex tanta divinæ sapientiæ illustratione, quia *non poterant resistere sapientiæ &* Act. 6. *spiritui qui loquebatur.*

Secundo commendatur a cælesti conversatione, quod tangitur ibi cum dicitur: *Intendens in cælum.* Stephanus enim libenter conversabatur in cælo non in mundo, sciens quod mundus transit, & quantum ad divitias, delicias & honores. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vitæ. Mundus transit & concupiscentia ejus.* Qui igitur adhæret istis transitoriis ipse postmodum triplicem transitum faciet. Primo namque transit de culpa in culpam, *Vino pretioso* Sap. 2. *& unguentis nos impleamus; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra.* Gregorius. Peccatum quod per penitentiam

1. Joan. 2.

Notandum.

Sap. 2.

Rom. 1.

rentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Secundo de culpa in pœnam, & hoc dupliciter. Vel in pœnam præsensem, de qua dicitur. *Tradidit illos Deus in passiones ignominie*, ecce culpa, & mercedem quam oportuit erroris sui in semet-
ipsis recipientes, ecce pœna. *Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia*, ecce culpa. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum*, ecce pœna. Vel quantum ad pœnam futuram. *Tenent tympanum & cytharam*, ecce culpa, & in puncto ad infernum descendunt, ecce pœna aeterna. Tertio de pœna in pœnam. *Transseat ab aquis nivium ad calorem nimium*.

Job. 21.

Ibid. 24.

Tertio commendatur a divina revelatione, quod notatur cum dicitur; *Ecce video cœlos apertos*, &c. Videndo autem cœlos apertos vidit locum facilem ad ingrediendum, securum & amœnum ad inhabitandum. Olim erat cœlum clausum, & ideo tunc impossibilis erat introitus. Sed modo cœlum est apertum, & ideo omnes intrare possunt, unde: *Aperite mihi portas justitie, ingressus in*

Pf. 117.

eas confitebor Domino, &c. Est locus securus. Mundus autem non est securus propter perversitatem hominum, & aer propter inhabitationem dæmonum, nec Paradisus terrestris propter ignem & gladium. Sed ibi, scilicet in cœlo, nec perversitas hominum potest attingere, nec malitia dæmonum ibi potest pervenire, nec ignis seu gladius ibi deservire. *Inter nos & vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare*: Est etiam locus amœnus. Tria autem sunt secundum Augustinum quæ domum faciunt amœnam, scilicet quando domus paribus est disposita membris, ampla & lucida. Sic in cœlo sunt multa loca, id est, diversa merita, quæ tamen sunt paria, quia secundum Augustinum in dispari claritate erit par gaudium. Est etiam valde amplum. *O Israel quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus*. Est etiam lucidum. *Claritas Dei illuminavit illam, & lucerna ejus est agnus*.

Luc. 16.

Domum amœnam tria faciunt.

Bar. 3.

Apoc. 21.

DE SANCTO DOMINICO.

SERMO I.

1. Quomodo stellæ matutinæ radiant,
2. lunæ plenæ lucenti, 3. soli refulgenti assimiletur.

Eccl. 50.

QUASI stellæ matutinæ in medio nebulae, & quasi luna plena in diebus suis lucet, & quasi sol refulgens, sic ille refulsit in templo Dei. Cœlum spirituale sunt viri sancti, in quibus Deus per gratiam requiescit. Peccatores autem sunt terra quos Deus pedibus suis conculcat, dum eos inflexibili justitia comprimit. *Cœlum sedes mea terra autem scabellum pedum meorum*. Beatus Dominicus fuit cœlum Deo, & ideo in ipso fuerunt plantæ Dei, scilicet stellæ matutinæ, sol & luna. In verbis ergo præmissis assimilatur stellæ matutinæ radiant, lunæ plenæ lucenti, & soli refulgenti.

Isai. 66.

Stellæ matutinæ est lucifer qui quidem est calidus, humidus, jucundus & Solis nuncius. Sic B. Dominicus fuit calidus per ferventem zelum, unde dicitur de eo: Verba ejus ardebant ut facula, quia in spiritu venerat, & virtute Eliæ. *Verbum ipsius quasi facula ardebat*. Dicuntur autem verba sanctorum ignita triplici de causa secundum Ambrosium super Psal. *Beati immaculati*. Tum quia Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Eccl. 49.

Psal. 118.

mundant, tum quia inflammant, tum quia illuminant: Sic verba beati Dominici habuerunt virtutem mundandi, inflammandi & illuminandi, ideo visio de ipso apparuit in specie catuli, faculae & stellæ. Nam instar catuli habuit linguam medicinalem per quam mundabat saniem culpæ & peccatorum. Instar faculae inflammabat torporem negligentie. Instar stellæ illuminabat tenebras ignorantie.

Secundo fuit humidus per lachrymarum effusionem. Unde de eo dicitur quod de suis oculis quasi quemdam fontem fecerat lachrymarum. De isto fonte procedebant aquæ amaræ, dulces, calidæ & frigida. Aquæ amaræ sicut lachrymæ compunctionis, quæ funduntur pro peccatis propriis. *In dulgentiam ejus fusis lachrymis postulemus*. Et quamvis beatus Dominicus peccata talia non haberet, adeo tamen per lamenta penitentiae se macerabat, ac si peccata talia haberet. Aquæ vero dulces sunt lachrymæ devotionis, quæ funduntur pro cælestibus desideriis. Ista habuit beatus Dominicus qui in oratione sæpe flere consuevit, unde de eo dicitur: Crebros adjungens sedulis fletus orationibus. Aquæ calidæ sunt lachrymæ compassionis quæ funduntur pro miseris alienis. Et dicuntur calidæ, quia non funduntur nisi a corde fraterna charitate inflammato; juxta illud: *Quis scandalizatur, & ego*

In Jud. 8.

1. Cor. 11.

ego non uxor? Iſtas lachrymas habuit beatus Dominicus, de quo dicitur quod Deus ſibi ſpiritualem gratiam contulerat flere pro peccatoribus miſeris & afflictiſ. Aquæ frigidæ ſunt lachrymæ lamentationis quæ funduntur pro incolatu præſentis miſeriæ: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, &c.* Sancti enim viri multas patiuntur tribulationes, ſed refrigerium magnum habent per lachrymarum effuſiones: *Transivimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Invenietis refrigerium animabus veſtris.*

Tertio fuit jucundus, & hoc in mente per conſcientiæ ſerenitatem. *Secura mens quaſi jûge convivium.* In facie per vultus alacritatem. *Cor gaudens exbilat faciem.* In ſermone, per exhortationis alacritatem, & ſinceritatem. In converſatione per amicabilitatem: *Vir amabilis ad ſocietatem magis amicus erit quam frater.* Et propter iſtam quadruplicem jucunditatem poteſt dici de eo quod dicitur de Domino: *Non clamabit ſcilicet per impatientiam, quia habuit exhortationis alacritatem. Calamum quaſſatum non conteret, quia habuit converſationis communitem, non erit triſtis, quia habuit conſcientiæ ſerenitatem, neque turbulentus, quia habuit vultus alacritatem.* Quarto Solis juſtitiae qui Chriſtus eſt, fuit præco ſive nunciuſ. Sicut enim beatus Joannes Baptiſta prænunciavit adventum Chriſti, ſic & iſte vicinuſ creditur præveniſſe judiciuſ. *Miſit ſervuſ ſuū, id eſt, ordinem prædicatoruſ, ut exponit Greg. Hora cænæ, id eſt, in fine ſæculi.* Miſſuſ eſt ergo in extremo tempore, quia ſicut dicitur. *Nos ſumꝯ in quos fineſ ſæculorꝯ devenerunt.* Miſſuſ eſt ab extremis terræ, id eſt de finibus Hiſpaniæ. *A longinquiſ, ego vocavi te, &c.* Miſſuſ eſt uſque ad extremuſ terræ. *In omnem terram exivit ſonuſ eorꝯ, & in fineſ orbis terræ verba eorꝯ.* *Dedi te in lucem gentiuſ, ut ſiſ ſaluſ mea uſque ad extremuſ terræ.* Miſſuſ eſt pro extremo fine, id eſt, proſequendo ipſuſ Deuſ, qui ſicut dicit beatus Auguſt. Eſt finis deſideriorꝯ noſtrorꝯ, qui ſine fine videbitur, ſine ſaſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur.

Secundo aſſimilatur lunæ plenæ. Quando autem luna eſt plena, tunc habet quadruplicem plenitudinem, ſcilicet plenitudinem lucis in corpore, virtutiſ in operatione, formæ ſphæricæ & imaginis impreſſæ. Sic beatus Dominicus habuit plenitudinem lucis in corpore, id eſt, diviniſ ſapienciæ in mente. Eſt autem triplex ſapiencia ſicut dicit Aug. in lib. de quantitate animæ, ſcilicet nociva quæ eſt ſapiencia mundana, ſuperflua quæ eſt philoſophica, & neceſſaria, quæ eſt divina. Habere igitur ſapienciã nocivã eſt eſſe lunã vacuã. Habere ſapienciã philoſophicã, eſt eſſe lunã ſemiplenã. Habe-

re vero ſapienciã divinã, eſt eſſe lunã plenã. Beatus Dominicus non fuit luna vacua, quia ſapienciã mundanã abhorruit, nec fuit luna ſemiplena, quia ſapienciã philoſophicã contempſit; ſed fuit luna plena, quia ſapienciã divinã dilexit.

Secundo dicitur luna plena, quia habuit plenitudinem virtutiſ in operatione. In homine ſunt intellectus, affectuſ & effectuſ. Illi ergo ſunt luna vacua qui habent intellectum vacuū Dei cognitione, affectuſ Dei amore, & effectum bona operatione. Illi vero ſunt luna ſemiplena qui habent fidem, ſed non habent amorem nec operationem. Beatus vero Dominicus fuit luna plena, quia habuit intellectum illuminatum per fidem, affectum inflammatum per amorem, & effectum informatum per bonã operationem. Tertio dicitur luna plena, quia habuit plenitudinem formæ ſphæricæ, id eſt, perfeverantiæ. Sunt enim qui nec bene incipiunt, nec bene proſciunt, nec bene finiunt; & iſti ſunt luna vacua. Sunt qui bene incipiunt, ſed male proſciunt; iſti ſunt luna ſemiplena. Sunt & qui bene incipiunt, proſciunt & finiunt; iſti ſunt luna plena. Sed beatus Dominicus bene incepit; quia adhuc ſub nutriciſ cura conſtitutuſ, in terra jacebat: bene proſecit, quia in ſua juventute vendidit libroſ, & pretiuſ pauperibuſ erogavit, & bene continuavit & finivit, quia totã vitam ſuã in ſervitio Dei expendit. Quarto beatus Dominicus dicitur luna plena, quia habuit imaginis plenitudinem. Anima namque facta eſt ad imaginem Dei, quantum ad memoriã, intelligentiã & voluntatem. Quando igitur Deus non eſt in memoria per retentionem, nec in intelligentiã per fidem, nec in voluntate per amorem, tunc luna eſt vacua. Quando vero quiſ habet Deuſ in intellectu per fidem, ſed non habet eum in amore per voluntatem, tunc imago lunæ eſt ſemiplena, Beatuſ autem Dominicuſ habuit eã plenã, quia Deuſ recte cognovit, vere dilexit, & in memoria ſemper retinuit.

Tertio beatus Dominicuſ aſſimilatur Soli. Nam dicit Auguſtinuſ, quod in ſole tria conſiderantur, ſcilicet quod eſt, quod lucet & quod calet. In beato autem Dominico iſtar ſoliſ fuit eſſentia pura, id eſt vita ſancta, doctrina lucida & charitaſ inflammata. Amittit autem ſol, id eſt, Prælati qui deberent eſſe ſol, lucem ſuã quantum ad noſ quadruplici de cauſa. Primo propter nubiſ tectionem, id eſt, ſuperbiæ obumbrationem: *Solem nube tegam, id eſt, tegi permittam.* Ezech. 32. Sed beatus Dominicuſ iſto modo non amiſit lucem, quia ſine nube ſuperbiæ fuit. Unde libentiuſ morabatur Carcaſſone ubi deſpiciebatur, quam Tholoſæ ubi ab omnibuſ honorabatur. Secundo propter objectionem lunæ, id eſt, levitatiſ & inſtantiæ. Unde de hoc: *Stultuſ ſicut luna mutatur.* Beatuſ Eccl. 17. autem

autem Dominicus habuit magnam mentis firmitatem, unde dicitur in ejus Legenda, quod tantam fervabat mentis constantiam, ut vix aut nunquam semel enunciatum sermonem cum deliberatione acquiesceret immutare. Tertio propter fumi vel vaporis obumbrationem, id est, carnalis concupiscentiæ exhalationem: *Ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ, & obscuratus est sol & aer de fumo putei.* Istam autem exhalationem beatus Dominicus non habuit, quia virginitatem integram custodivit. Quarto propter terræ interpositionem, id est, terrenorum cupiditatem. *A minori usque ad majorem omnes avaritiæ student.* Sed beatus Dominicus isto modo obscurari non potuit, quia voluntariam paupertatem elegit. *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Mundus quippe sibi crucifixus est, quia ipsum mundum & omnia mundana, & terrenas cupiditates vilipendit & despexit. Et ipse mundo crucifixus est, quia de mundo non fuit reputatus, nec mundus de ipso curabat.

SERMO II.

Quæ commendare possunt verum Prædicatorem, in ipso reperta esse insinuantur.

Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo & de ore seminis tui, dicit Dominus, amodo & usque in sempiternum. Verum prædicatorem tria commendant, scilicet vita sancta, doctrina assidua, & sapiens proles & fœcunda.

Ista tria beatum Dominicum commendabilem reddunt; scilicet vita sancta, cum dicitur: *Spiritus meus qui est in te*; ipse enim Spiritum sanctum habuit, & ideo non tantum verbo, sed etiam exemplo & virtutibus prædicavit. Utebatur enim doctrinis, exemplis & etiam miraculis. Quidam enim erant inscii & ignari, & quantum ad istos utebatur bonis, & utilibus doctrinis, ut eos instrueret. Quidam erant insipidi & indevoti, & quantum ad istos utebatur gratiis & exemplis, ut indevotos attraheret. Quidam vero erant duri & obstinati, & quantum ad istos utebatur miraculis, ut eos converteret. De his tribus dicitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique*, ecce doctrina fructuosa, *Domino cooperante & sermonem confirmante*, ecce vita gratiosa, *sequentibus signis*, ecce miracula virtuosa. De his tribus etiam dicitur: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo* id est, in beato Dominico spirituali & cœlesti: scilicet *Pater* qui sibi dedit miraculorum potentiam, *Filius* qui sibi dedit prædicandi sapientiam, *Spiritus sanctus*, qui sibi dedit virtutem & gratiam.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Secundum est doctrina assidua, cum dicitur: *Et verba mea quæ posui in ore tuo*, quod est contra Prædicatores desidiosos, qui verba Dei non habent in ore per doctrinam, sed abscondunt in corde per desidiam & per inertiam. Et tamen sunt quatuor quæ abscondi non debent scilicet sapientia & thesaurus. *Sapientia absconsa & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque.* Talentum: *Uni dedit quinque talenta.* Et frumentum: *Qui abscondit frumenta maledicetur in populis.* Non debent verba Dei abscondi, quia sunt sapientia Dei, qua mediante indocti instruuntur: *Testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis.* Sunt thesaurus Dei de quo egeni ditantur: *Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti.* Sunt talenta quibus servi peccari redimuntur, & ad ista talenta aurea Christus nos admonet comparanda, ut habetur: *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, &c.* Sunt frumentum Dei quo fideles reficiuntur: *Non in solo pane vivit homo, &c.*

Tertium est proles sapiens & fœcunda, cum dicitur: *Et de ore seminis tui, &c.* Semen enim beati Dominici fuit Ordo Prædicatorum, quem in Christo per Evangelium generavit. Non enim ipse Ordo fuit a casu inventus, vel ex humana prudentia institutus; sed fuit potius a Deo destinatus: *Misit servum suum dicere invitatis, ut venirent.* Gregorius. Hora cænæ finis est sæculi. In hoc fine mittitur servus, id est Ordo Prædicatorum ad invitatos per Legem & Prophetas, ut repulso fastidio ad gustandam cœnam se præpararent. Secundo fuit a Prophetis præfiguratus & maxime ubi dicitur, quod *in quarta quadriga erant equi varii & fortes.* Isti equi sunt Prædicatores Christum per universum mundum portantes. Et dicuntur varii, non tantum propter habitum, sed etiam propter varietatem virtutum. Et dicuntur fortes, quia fortiter sciunt pugnare & se defendere. Et sunt in quadriga, id est quarta. In prima enim quadriga sunt equi rufi, id est Ordo martyrum. In secunda sunt equi nigri, id est Ordo Confessorum, qui se per macerationem denigraverunt. In tertia sunt equi albi, id est Ordo Virginum. In quarta sunt equi varii, id est Ordo Doctorum & Prædicatorum. Tertio iste Ordo fuit a Matre Dei impetratus & habitu insignitus. Nam cum quidam sanctus vir ante istius Ordinis institutionem instaret orationi, vidit beatam Virginem Mariam pro humano genere exorantem, cui ait Christus: *Quid possum amplius facere.* Misi Patriarchas & Prophetas & parum se emendaverunt, veni & ego ad eos. Deinde misi Apostolos & me & eos occiderunt: Misi etiam Martyres & Confessores ac Doctores, & nec illis acquieverunt. Sed, quia non est fas, ut aliquid tibi deneget, dabo eis Prædicatores meos. Fuit etiam ipse Ordo Prædicatorum a Virgine gloriosa

in habitu insignitus. Nam cum prius fratres habitum alium deferrent, beata Virgo habitum quem nunc habent, eis ostendit. Quarto fuit ab Apostolis Dei scientia & constantia decoratus. Nam Petrus & Paulus sibi apparuerunt, cui Petrus baculum, Paulus vero librum tradidit dicentes: Vade prædica, quoniam ad hoc ministerium a Deo es electus. Per librum autem significatur donum scientiæ. Et per baculum intelligitur fortitudo constantiæ, quæ duo in Prædicatoribus maxime requiruntur. Quinto a Vicario Dei fuit confirmatus. Cum enim summus Pontifex beato Dominico Ordinis Prædicatorum confirmationem petenti se difficilem exhiberet, sequenti nocte vidit in visione quod Ecclesia Lateranensis ruinam minaretur, & ecce beatus Dominicus occurrit & humeris suppositis ipsam Ecclesiam sustentavit, &c. Sexto fuit a beato Dominico institutus, unde super illud: *Utilem rectorem in tempus suscitabit.* Dicit glossa Interlinearis, id est, Ordinem Prædicatorum, &c.

Eccl. 10.

SERMO III.

De triplici ejus perfectione.

Mal. 2.

Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus, in pace & æquitate ambulavit mecum, & multos convertit ab iniquitate. Ex his verbis ostenditur quod B. Dominicus habuit triplicem perfectionem. Primo namque fuit perfectus quantum ad se cum dicitur: *Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus.* Quæ perfectio fuit in veritatis scientia cum dicitur: *Lex veritatis fuit in ore ejus.* Et in sanctitate vitæ cum dicitur: *Et iniquitas non est inventa in labiis ejus.*

Lex quadruplex.

Isai. 5.

Sap. 13.

Sap. 2.

Sap. 10.

Prov. 4.

Circa primum notandum, quod quadruplex est lex. Prima est lex cupiditatis quæ est Advocatorum. *Vae qui justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi auferitis ab eo.* Secunda est lex vanitatis, quæ est Philosophorum. *Vani sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei.* Tertia est lex iniquitatis, quæ est Malorum: *Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ, &c.* Quarta namque est lex veritatis quæ lex est sanctorum. *Dedit enim illi scientiam sanctorum.* Beatus autem Dominicus non habuit legem cupiditatis, quia omnia terrena contempsit, nec legem vanitatis, quia philosophica dogmata vilipendit, neque legem iniquitatis quia innocentiam custodivit: sed ipse habuit legem veritatis, quia in illa studuit & eam amplexatus fuit. *Arripe illam & exaltabit te, glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus.*

Secundo perfectio beati Dominici fuit in sanctitate vitæ cum dicitur: *Et iniquitas non*

est inventa in labiis ejus. Minus dicit & plus significat. Non solum non fuit in ipso iniquitas, sed potius fuit in ipso magna sanctitas. Perfectæ autem sanctitatis sex sunt signa. Primum uberior fletus. Augustinus; *perfectæ sex signa.* Tanto quisque est sanctior, & sancti desiderii plenior, quanto fit in ejus oratione fletus uberior. Istud signum habuit beatus Dominicus, de quo dicitur: Specialem sibi gratiam Dominus contulerat, flere pro peccatoribus miseris & afflictis. Secundum est mundi despectus. Unde sanctus in Græco dicitur agyos, id est sine terra, quia ille vere est sanctus, qui est sine terra avaritiæ. Et beatus Dominicus mundum despexit, & quantum ad divitias, quia omnia terrena contempsit; & quantum ad delitias, quia virginitatem servavit; & quantum ad honores, quia Episcopatum fugit. Tertium est mentis excessus: *Sive mente excedimus, &c. Ego dixi* 2. Cor. 9. *in excessu meo omnis homo mendax.* Et de Psal. 115. beato Dominico dicitur, quod in tantum rapietur mentis excessu, & maxime quando Missa dicebatur, ac si Christum ibi visibiliter videret. Quartum est moriendi desiderium. *Desiderium habens dissolvi, & esse cum Chri-* Phil. 1. *sto.* Et de beato Dominico dicitur: Sitiebat servus Dei martyrium, sicut sitit cervus ad aquæ fluvium. Quintum est appetitus celestium. *Nostri conversatio in cælis est.* Ibid. 3. Chrysostomus: Nihil debet habere terrenum, qui vult esse celestis. Et de beato Dominico dicitur: Nocte cæli perlustrans limina, &c. Sextum est facilis impetratio gratiarum. *In-* Psal. 90. *vocabit me, & ego exaudiam eum. Adhuc* Isai. 65. *illis loquentibus ego audiam.* Istud signum habuit beatus Dominicus, qui legitur dixisse: Numquid a Deo aliquid petii, quod non assequeretur juxta votum. Secundo fuit perfectus quantum ad Deum, quod notatur cum dicitur: *In pace & æquitate ambulavit mecum.* Ipse enim cum Deo in æquitate ambulavit, quia se totaliter Deo mancipavit. Multi autem sunt qui cum Deo inæqualiter ambulant, quia peiorem partem dant Deo, & meliorem mundo & diabolo, scilicet de corpore suo diabolo juventutem, & Deo senectutem. *Co-* Osee. 7. *mederunt alieni,* id est, dæmones, *robore ejus,* id est juventutem, &c. De suo corde, quia dant Deo intellectum per fidem, & mundo dant affectum per amorem; *Confitentur* Tit. 1. *se nosse Deum, factis autem negant.* De tempore suo, quia diabolo dederunt tempus præteritum & præsens. Sed Deo dare volunt futurum, & dicunt: Ego agam penitentiam, cum tamen dicatur: *Omnia in fu-* Eccl. 9. *turum servantur incerta.* De opere suo dant corticem exteriorem per apparentiam, sibi autem retinent medullam interiorem per vanam gloriam, & intentionem obliquam, *Omnia opera sua faciunt ut videantur ab ho-* Math. 23. *minibus.* Et sibi de substantia sua, quia Deo dant vilia, & retinent pretiosa, sicut fecit ea in eo qui spicas corrosas Deo obtulit, & plenas sibi retinuit. Sed B. Dominicus cum

cum Deo in æquitate ambulavit, quia totum suum corpus, & totum cor suum, & opus suum, & totam substantiam suam Deo obtulit. Tercio fuit perfectus quantum ad proximum, cum dicitur: *Et multos avertit ab iniquitate*. Avertit quidem eos dupliciter, scilicet verbo doctrinæ, & exemplo vitæ. Nam assidue prædicabat & multos convertēbat. *Prædica verbum instā opportune, importune*, & ideo monstratus est in specie caruli accensam faculam bajulantis. Ipse enim objurgabat, incendebat, & demulcebat. Objurgabat malos, scilicet latratu increpationis. Demulcebat bonos lingua lenientis exhortationis, & inflammabat omnes ad regulam amoris. *Argue*, scilicet bonos exhortando, *obsecra*, omnes scilicet ad viam bonam deducendo, *increpa*, malos scilicet objurgando. Ideo in arca Moyse erant manna, virga & tabulæ, quia in B. Dominico, qui fuit arca Dei, fuit manna dulcis exhortationis, quoad bonos, virga correctionis, quoad malos, & lex amoris, quoad omnes, quia illa exhortatio & correctio procedebant de fonte amoris. Secundo malos avertit exemplo suæ vitæ. Distinguit autem Augustinus in lib. de Civitate Dei, triplex genus vitæ, scilicet otiosum, actuosum, & ex utroque compositum. Primum genus vitæ in otio contemplationis, secundum in labore actionis: tertium in excellentia perfectionis. Istud triplex genus vitæ habuit beatus Dominicus. De duobus primis dicitur: Nocte cæli perlustrans limina terris dat verbi semina. Habuit etiam tertium, quod consistit in excellentia perfectionis. Est autem perfectio triplex, una est excellens, quæ consistit in præceptorum observatione; & istam perfectionem habuit, cum adhuc esset Laicus. Secunda est excellentior, quæ consistit in consiliorum additione, & istam habuit dum factus esset regularis Canonicus. Tertia est excellentissima, & ista consistit in supererogatione; & istam habuit quando factus est vir Apostolicus. Tunc enim multa consiliis supererogavit, utpote consilio paupertatis nihil habere proprium, non tantum in speciali, sed etiam in communi. Et consilio obedientiæ servare obedientiam, non solum usque ad contumelias verborum, vel ablationem rerum, vel injurias verborum, sed etiam usque ad mortem. Consilio castitatis addidit, quia non fuit contentus servare castitatem continentiae, sed etiam servavit castitatem virginalis munditiæ.

SERMO IV.

Quod, quæ ad bonum servum requiruntur, fuerunt in ipso reperta.

Misit servum suum hora cænæ, &c. Per cænā finis sæculi, per servum Ordo Prædicatorum significatur; hujus Ordinis beatus Dominicus fuit

Institutor. Ad bonitatem autem servi tria requiruntur.

Primum est fidelitas. *Quis putas est fidelis servus & prudens*. Istam fidelitatem beatus Dominicus Deo servavit. Tria enim ab ipso accepit, scilicet corpus, animam, & res temporales, quæ Deo fideliter reddidit. Nam de carne reddidit Deo puritatem, de mente devotam orationem, de rebus liberalem ad pauperes distributionem. Fuit etiam fidelis servus, quia in his quæ faciebat non suum, sed Domini sui honorem intendebat, quod est contra illos, qui in his quæ faciunt gloriam mundi quærent. Ipsa autem humana gloria aliquando opus bonum præcedit, & tunc illud opus est penitus intermittendum, quia ex corrupta radice non potest bonus fructus prodire. Aliquando concomitatur, & tunc opus est continuandum & perficiendum. Aliquando vero subsequitur, quando quis de aliquo bono quod fecit intra se vane gloriatur, & tunc ad confessionem est recurrendum. Istud autem vitium vanæ gloriæ, secundum eundem Chrysost. difficulter vincitur triplici de causa. Primo quia de bono nascitur; sicut enim ex vestimento tineæ nascitur, quæ vestimentum corrodit, & ex oleribus nascitur vermis qui olera corrumpit; sic ex bonis operibus interdum vana gloria nascitur, quæ ipsa bona opera lædit. Secundo quia non habet contrarium per quod vincatur, sicut fornicatio habet pro contrario castitatem, superbia pro contrario habet humilitatem. Tercio quia quanto plus compefcitur, tanto plus augetur. Et ratio secundum eundem Chrysost. quia omne malum ex malo nascitur. Sola autem vana gloria de bono procedit, ideo non extinguatur per bonum, sed magis augetur.

Secundo ad bonitatem servi spectat munditia: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat*. Istam munditiam beatus Dominicus habuit, quia virginitatem integram custodivit. Quæ quidem virginitas beati Dominici virginitati beatæ Mariæ in quantum fuit possibile similis multum fuit. Ipsa enim habuit virginitatem integram, quia fuit virgo & mente & carne; sic & beatus Dominicus integritatem carnis habuit & etiam mentis puritatem servavit. Una enim sine alia non sufficit. Unde Angelus qui Joanni apparuit, zona aurea cinctus in pectore advenit, quia talis debet esse angelicus per integritatem carnis, & debet esse cinctus per munditiam cogitationis, & debet esse cinctus in pectore zona aurea, quia hoc debet facere ex charitate cordis. Secundo beata Virgo habuit virginitatem dedicatam Christo, quia ipsam primo Deo vovit & dedicavit. Sic beatus Dominicus virginitatem suam Deo vovit & vendidit. *Syndonem fecit & vendidit & cingulum tradidit Chananæo*. Per syndonem quæ multis confessionibus ad candorem deduci-

ducitur, significatur virginitas, quæ multis macerationibus habetur. Ista virginitas debet Deo vendi, id est, devoveri. In qua venditione homo cum Deo multum lucratur, quia dat Deo corporis & animæ puritatem, recipit ab eo ejusdem corporis & animæ felicitatem. Isti autem qui mundo eam vendunt multum perdunt, quia dant aurum virginitatis, & recipiunt plumbum, scilicet corruptionis, & castitatis cingulum, quo sinus fluxibilibus cogitationum restringitur Chanaanæ traditur, quando Christo qui est zelator sponsæ suæ ipsa virginitas devovetur. Tercio Virgo beata habuit virginitatem transfusivam, quia licet pulcherrima fuerit, a nullo tamen potuit concupisci, quia puritas sua in alios transfundebatur, & omnes motus illicitos exinguebat. Istud etiam fuit in beato Dominico, quia cum quidam scholaris carnis lubricum pateretur, & manum ejus oscularetur, ipse scholaris tantum ex illa manu virginea prodire sensit odorem, quod ejus cor penetravit, & omnem concupiscentiæ æstum extinxit; ideo ejus odor assimilari potest odori cedri & myrrhæ. Sicut enim odor cedri fugat serpentes, & odor myrrhæ fugat vermes, sic odor suæ puritatis immundas expellebat cogitationes.

Tercio ad bonitatem servi requiritur vigilantia. *Beati servi illi quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes.* Sed beatus Dominicus valde in orationibus vigilavit; cuius orationes sex circumstantias habuerunt. Primo namque fuerunt ferventes. Unde legitur, quod frequenter cum vestibis balneatis in Ecclesia pernoctabat. Mane autem facto hujusmodi suæ vestes magis siccae reperiabantur quam vestes sociorum suorum, quamvis vestes sociorum suorum juxta ignem tota nocte dimittebantur. Tantus enim ardor amoris ejus pectus inflammaverat, quod ejus corpus fervere faciebat, & sic corpus succensum vestimenta madida exsiccebat. Secundo fuerunt efficaces. Unde dixit cuidam suo familiari: Nunquam a Deo quicquam petii, quin illud consequeretur juxta votum. Ipse enim a Deo exaudiri meruit, & propter intimum clamorem cordis: *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum*, & propter impletionem divinæ voluntatis: *Voluntatem timentium se faciet*, & propter magnitudinem credulitatis: *Quaecunque petieritis in oratione credentes accipietis.* Tercio fuerunt leves, & ideo in cælum ascendebant. Illa enim oratio est gravis, quæ vel habet pondus peccati. *Cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam, &c.* Vel pondus terrenitatis: *Depponentes omne pondus, &c.* Vel pondus carnalitatis. In veteri autem lege de altari holocaustorum erat via ad altare incensi, quia de mortificatione carnis transitur ad suavitatem orationis. Istud autem pondus orationes beati Dominici non habuerunt, quia & sine peccato exiit, & terrena contempsit, & carnem

suam maceravit. Quarto fuerunt continuæ, quia in oratione continue pernoctabat. *Oportet semper orare & non deficere.* Vere ipse non deficiebat, quando orare incepit in sua pueritia, quando super nudam terram accubebat, & persecutus est in ætate reliqua, & consummavit in morte sua, quia tunc Christo filios suos recommendavit, & pollicitus est servaturum post mortem suam. Quinto fuerunt devotæ, quia tanta dulcedine plenus erat quod sæpe a seipso deficiebat. *Memor fui Dei, & delectatus sum, &c.* Sexto fuerunt sinceræ, quia non petebat aliquod terrenum commodum, sed salutem animarum. Unde de eo dicitur, quia sæpe Deum rogavit, quod talem gratiam sibi infundere dignaretur, qua se totum posset impendere utilitatibus proximorum, &c.

SERMO V.

Quomodo 1. quoad proximum, 2. quoad Deum, & 3. quoad se ipsum laudabiliter se gessit.

Opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto. Ex his verbis ostenditur, quod laudabiliter beatus Dominicus se habuit, quoad proximum, quoad Deum, & quoad se ipsum.

Quoad proximum quidem laudabiliter se habuit, quia verbo & exemplo prædicavit, quod notatur cum dicitur: *Opus fac Evangelistæ.* Ad verum autem Evangelistam quatuor requiruntur, scilicet doctrina, scientia, vita, & conscientia. Et ista quatuor tangit Dominus. *Ego enim dabo vobis*, scilicet Apostolis, qui fuerunt magnæ perfectionis, ecce vita, os, ecce doctrina, & sapientiam, ecce scientia, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri, ecce constantia. Scientia enim sine doctrina nullius est utilitatis. Doctrina vero sine scientia est magnæ fatuitatis. Scientia & doctrina sine vita est magnæ vanitatis. Et habere ista tria sine constantia est magnæ despicabilitatis, quia timidi, & pusillanimes ab omnibus contemnuntur. Beatus igitur Dominicus habuit scientiam cum doctrina, alias sua scientia nullius fuisset utilitatis. *Sapientia absconsa, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque.* Tria namque sunt quæ non debent abscondi, scilicet justitia Dei, veritas Dei, & misericordia Dei. *Justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam, & salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam, &c.* Prælati igitur debent manifestare justitiam Dei, &c. per quam subditi sollicitentur in operandis. Veritatem Dei per quam instruuntur in credendis. Et misericordiam Dei per quam animentur in diligendis. Secundo beatus Dominicus habuit doctrinam cum scientia, alias doctrina fuisset magnæ

Luc. 12.

Orationum
ejus circum-
stantia sex.

Psal. 90.

Psal. 144.

Matth. 21.

Isai. 1.

Hebr. 12.

Luc. 18.

Psal. 76.

2. Tim. 4.

Ad verum E-
vangelistam
4. requirun-
tur.

Luc. 11.

Eccl. 10.

Abscondi 3.
non debent.

Psal. 39.

1. Tim. 1. magnæ fatuitatis. Unde Gregor. Necesse est quod stulte sapitur stulte prædicetur. *Non intelligentes neque quæ loquuntur neque de quibus affirmant.* Tales sunt sicut filii viperarum, qui ante tempus rumpunt maternum uterum ut exire possint ad ortum. Sic & multi ante tempus interrumpunt studium, ut exire possint ad prædicandum. Tertio habuit scientiam & doctrinam cum vita, alias fuisset vanitas. Magna enim vanitas est instar candelæ alios illuminare & seipsum consumere. Tales habent vocem Jacob, id est, doctrinam, sed manus Esau, id est, operationem malam. Tales sunt similes illi Ægyptio, de quo legitur. Qui natus erat ex patre Ægyptio, & matre Judæa, qui Deum Israel blasphemavit. Tales enim nascuntur ex patre Ægyptio, id est, diabolo propter malam vitam, sed videntur esse filii Judææ, id est, Ecclesiæ propter doctrinam. Quarto habuit constantiam contra hæreticos, & infideles, alias cætera præcedentia fuissent magnæ despiciabilitatis. Secundum autem Chrysostomum, tria sunt genera hominum qui in suis operationibus timere non debent. Unde ait. Miles si bellum timeret numquam victoria frueretur. Agricola vero si labores fugeret numquam fructus terræ colligeret. Negotiator si terræ, & maris pericula formidaret, lucri commercia non congregaret. Sic servi Domini si pericula tentationis abhorrent, & otiosi residerent numquam probationis coronam invenirent. Beatus ergo Dominicus non timuit, sed valde constans fuit. Ex eo quod fuit miles Christi. *Labora sicut bonus miles Jesu Christi.* Et sicut agricola Dei. *Laborantem agricolam, oportet primo de fructibus percipere.* Et negotiator regni, *Negotiamini dum venio.*

Levit. 24.

Notandum.

1. Tim. 2.

Luc. 19.

Secundo beatus Dominicus laudabiliter se habuit quoad Deum, cujus ministerium adimplevit, quod notatur cum dicitur: *Ministerium tuum imple.* Ministravit quidem Deo suam intelligentiam per fidem, non quamcumque fidem, sed firmam & certam & dilectioni conjunctam. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi,* ecce quam firma. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ,* ecce quam certa, *non solum autem mihi, sed & iis qui diligunt adventum ejus,* ecce quam conjuncta dilectioni. Secundo beatus Dominicus ministravit Deo suam affectivam per amorem: Noluit enim terrena quærere, sed spiritualia & cælestia desiderare, quia terrena in vita habent laborem. *Est homo qui diebus ac noctibus somnum non capit oculis, &c.* In morte habent dolorem: *Divitiæ conservatæ in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima.* Post mortem pariunt vacuitatem & famem. *Dives enim cum dormierit, nihil secum auferet, &c.* Bona

1. Tim. 4.

Eccl. 3.

Ibid. 5.

Job. 27.

autem spiritualia in vita habent delectabilitatem: *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ.* In morte securitatem: *Si dormieris non timebis, &c.* Post mortem satietatem: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Tertio ministravit Deo suam operativam per sollicitam operationem. Ipse enim bonis operibus vacavit. Et in pueritia sua, quia sub nutrice sua constitutus lectum dimittebat, & super nudam terram accumbebat. In juventute, quia libros vendidit & pauperibus erogavit. Et in tota reliqua sua ætate, quia totam vitam suam expendit in Dei servitium & conversionem animarum. Quarto ministravit se totum Deo; nam cum a Deo acceperit corpus & animam & res; ipse corpus dedit proximo ad vendendum, sicut patet in Legenda. Animam ad compatiendum, unde dicitur de eo. Specialem sibi gratiam Dominus dederat flere pro peccatoribus miseris & afflictis. Et res ad subveniendum, quia omnia sua pauperibus erogavit.

Psal. 119.

Prov. 3.

Psal. 116.

Tertio laudabiliter se habuit quoad seipsum, cum dicitur: *Sobrius esto.* Circa quod est notandum quod est quadruplex homo, scilicet homo brutalis, qui sequitur appetitum sensualitatis. *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Et iste non est sobrius, sed ebrius, ebrietate carnalis lasciviæ. *Veni & inebriemur uberibus.* Secundus homo est ipse homo rationalis, qui scilicet vivit secundum rationis imperium. *Qui autem habent uxores tanquam non habentes sint, &c.* Iste est sobrius sobrietate temperantiæ. Unde dicitur de vino jucunditatis mundanæ. *Si bibas illud moderate, eris sobrius.* Tertius est homo angelicus, qui scilicet mundum & omnem actum carnalem penitus deserit, & angelico more vivit. De talibus dicitur: *Æquales enim sunt Angelis.* Iste est sobrius sobrietate abstinentiæ, quia abstinet a mundo, & a delectationibus mundi. *Nos autem qui dei sumus, sobrii simus:* Quarto est homo divinus, scilicet qui totus per amorem transit in Deum. Talis erat Apostolus qui dicebat. *Vivo ego jam non ego, &c.* Et iste est sobrius sobrietate viæ inde venturus ad satietatem patriæ. *Bibite amici,* ecce sobrietas viæ. *Et inebriamini charissimi,* ecce satietas patriæ. Beatus igitur Dominicus non fuit homo brutalis, quia sensualitatem suam rationi subiebat. Nec fuit contentus esse solummodo homo rationalis, quia omnibus mundanis & terrenis abrenuntiabat, sed fuit homo Angelicus, quia ab omni carnali delectatione abstinuit. Et fuit homo divinus, quia totus per amorem in Deum transivit de sobrietate viæ superveniens ad satietatem patriæ, unde de eo dicitur. Liber a carnis vinculo cælos introivit, ubi pleno poculo gustat, quod sitivit.

Homo quadruplex.

Psal. 43.

Prov. 7.

1. Cor. 7.

Eccl. 3.

Luc. 10.

1. Thess. 5.

Gal. 2.

Cant. 5.

SERMO. VI.

*Quomodo 1. sali, 2. luci, 3. Civitati
super montem positæ, & 4. lu-
cernæ, assimilatur.*

Matth. 5.

V*os estis sal terræ.* In quantum præ-
sens Evangelium ad honorem beati
Dominici decantatur, ipse ibidem
assimilatur sali condienti, Luci reful-
genti, civitati eminenti, & lucernæ in can-
delabro radiant.

Ipse namque habuit divinam sapientiam,
& ideo assimilatur sali condienti cum dicitur:
Vos estis sal terræ. Dicitur autem sal ter-
ræ ratione originis, ratione nominis, & ra-
tione virtutis.

Ratione originis, quia sicut dicit Chry-
sost. super Matth. Natura salis generatur per
aquam, per calorem solis, ac per flatum
venti, & ex eo quod fuit, in aliam speciem
commutatur. Sic etiam beatus Dominicus in
virum spiritualem est generatus per aquam,
id est, lachrymarum effusionem. Unde di-
citur de eo: Crebros adjungens sedulis fle-
tus orationibus. *Lavabis me*, scilicet per
lachrymarum effusionem, & *super nivem*
dealbabor, quia inde acquiram mentis inno-
vationem. Per calorem solis, id est per fer-
ventem amorem. Unde interrogatus in quo
Libro magis studuerat, respondit, in Libro
charitatis: *Inflammatum est cor meum*, sci-
licet per ferventem charitatem, & *venes*
mei commutati sunt, scilicet per mentis pu-
ritatem. Per ventum, scilicet Spiritus san-
cti afflationem, qui cor ejus sic afflabat,
quod mentis excessum aliquando in eo facie-
bat, ait quod loquens cum Deo in orationi-
bus patiebatur amoris ebrietatem, loquens
cum proximo in exhortationibus contempera-
bat se per sobrietatem. *Sive mente excedi-*
mus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

Secundo dicitur sal ratione nominis. Sal
enim secundum Isidorum dicitur a sale, id
est, a mari falso; vel a sole, quia sicut sol
omnibus est communis & necessarius, ita & sal.
Vel dicitur a saliendo, quia salit ab igne. Bea-
tus autem Dominicus per suam sapientiam &
doctrinam modo inducebat homines ad pec-
cati amaram contritionem, & tunc poterat
dici sal a falso; modo ad lucidam Dei cogni-
tionem, & tunc poterat dici sal a sole, &
modo ad mundi contemptum & despectio-
nem, & tunc poterat dici sal a saliendo,
quia homines ab appetitu mundi resilire fa-
ciebat, juxta illud: *Omnis qui viderit te,*
resiliet a te.

Tertio dicitur sal ratione virtutis, nam
secundum Chrysost. sal in carne foetorem au-
fert, sordes expurgat, & vermes non finit

generari. Sic beatus Dominicus per suam
sapientiam & doctrinam auferbat foetorem
malæ famæ, expurgabat sordes concupiscen-
tiæ, & non sinebat in conscientia generari
vermem remordentis culpæ. Quando autem
sal istam virtutem non habet *ad nihilum va-*
let ultra, nisi ut mittatur foras, & concul-
cetur ab hominibus. Tales enim conculcan-
tur a Sanctis in judicio per condemnationem.
Calcabitis impios, &c. A Deo per sui fu-
roris effusionem: *Calcavi eos in furore meo*, Isai. 63.
&c. Ab Angelis per separationem. *Calca-*
tus est lacus extra civitatem. A dæmoni-
bus calcantur per æternam cruciationem:
Calcet super eum quasi Rex interitus.

Job. 12.

Secundo habuit lucidam doctrinam, &
ideo assimilatur luci refulgenti cum dicitur:
Vos estis lux mundi. Dicitur autem lux
mundi triplici de causa.

Primo propter lucis puritatem. Cum
enim triplex sit species ignis, scilicet carbo,
flamma & lux, non dixit Christus: *Vos estis*
carbo mundi vel flamma mundi, sed lux
mundi. Carbo enim est lux in materia ter-
restri; tales sunt quorum scilicet doctrina
admixta est terrenæ cupiditati. Flamma est
ignis in materia aeris; tales sunt quorum
doctrina admixta est humanæ ambitioni. Lux
vero ignis est in sua essentia purissima; tales
sunt quorum doctrina est pura propter Deum
& commodum animarum. Talis fuit do-
ctrina beati Dominici, & talem voluit esse
doctrinam sequentium filiorum. Unde in
testamento quod beatus Dominicus in morte
fecit, tria eis legavit, scilicet paupertatem,
humilitatem & charitatem. In hoc enim quod
paupertatem legavit, noluit quod propter
cupiditatem terrenam prædicarent. In hoc
quod humilitatem eis legavit, noluit quod
propter laudem humanam prædicarent. Et
in hoc quod eis charitatem legavit, voluit
quod prædicarent solum propter salutem ani-
marum. *Neque enim aliquando fuimus in*
occasione avaritiæ. Deus testis est, ecce
quia non fuit carbo mundi, *nec quærentes*
ab hominibus gloriam, ecce quia non fuit
flamma mundi, *sed facti sumus parvuli in*
medio vestrum, &c. ecce quia fuit lux
mundi.

Secundo dicitur lux propter lucis effe-
ctum sive operationem; lux enim excitat dor-
mientes, delectat aspicientes, & dirigit ope-
rantes. Sic Beatus Dominicus tria in homini-
bus faciebat propter quæ monstratus est in
specie catuli latrantis, faculæ ardentis, &
stellæ micantis. Fuit enim Dei catulus in
quantum peccatores latratu suæ prædicatio-
nis a somno peccati excitabat. Et fuit facula
Dei in quantum bonos ad cælestia inflamma-
bat. Fuit stella Dei in quantum omnes in
viam justitiæ deducebat & dirigebat.

Tertio

Tertio dicitur esse lux propter majoris lucis participationem. Lux enim primo continetur in luminaribus, deinde habetur in nubibus, postea in montibus, postea in terris inferioribus. Sic & radix divinæ gratiæ & sapientiæ primo fuit in Apostolis, tamquam in luminaribus, deinde fuit in primis Doctoribus sicut in nubibus, deinde in modernis Doctoribus, sicut in montibus, deinde etiam in subditis, & cæteris electis sicut in terris inferioribus. Beatus autem Dominicus in quantum fuit devotus Laicus fuit terra Dei, & ideo fuit irradiatus. In quantum vero fuit regularis Canonicus, sic erat mons Dei, & ideo magis fuit illustratus. In quantum fuit homo cælestis & angelicus per virginitatem, erat nubes Dei, & ideo adhuc amplius fuit illuminatus. In quantum vero fuit vir apostolicus erat luminare Dei, & ideo fuit maxime illustratus. *Semita justorum*, id est beati Dominici, *quasi lux splendens*, quando scilicet fuit devotus Laicus, *procedit* quando fuit regularis Canonicus, & *cre- scit* quando fuit effectus angelicus, *usque ad perfectum diem*, quando effectus est vir Apostolicus.

Prov. 4.

Tertio habuit vitam eminentem, & ideo assimilatur civitati eminenti, cum subditur: *Non potest civitas abscondi*, &c. Civitas supra montem posita est sana & munda & est segura. Sic & religio in eminentia perfectionis est sana propter votum paupertatis voluntariæ. *Sanitas est animæ & corporis sobrius potus*, & etiam sobrius cibus. E contra dicitur: *Propter crapulam multi obierunt*, &c. *Prodiit quasi ex adipe iniqui-*

Eccl. 31.

Ibid. 37.

Psal. 72.

tas eorum. Est munda propter votum castitatis & continentiæ: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus*. Est segura propter votum obedientiæ. Periculosum est enim quando quis a propria voluntate ducitur. *Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis*, &c.

1. Cor. 7.

Eccl. 18.

Quarto habuit lucidam famam, ideo assimilatur lucernæ super candelabrum radianti cum dicitur: *Neque accendunt lucernam*, &c. Prælati etenim sicut aliis præeminet in ordine, sic præeminere debet in fama & opinione. Unde dicitur, quod *Saul ab humero & sursum super omnem populum eminebat*. In humero pondus laboris intelligi potest. Super humerum autem est caput in quo maxime visus & odoratus viger. Prælati ergo debet aliis præeminere, & in labore actionis, & in visu cognitionis, & in odore opinionis. Sed tamen multi possunt dicere illud: *Nolite me constituere principem populi*. *Non sum medicus*, & *in domo mea non est panis neque vestimentum*. Non enim possunt curare aliena vulnera exemplo vitæ, nec habent panem sacræ doctrinæ, nec ornamentum bonæ opinionis & famæ. Sed de beato Dominico dicitur illud: *Qui autem fecerit*, ecce vita sancta, *Et docuerit*, ecce doctrina clara, *Hic magnus vocabitur in regno Cælorum*, ecce eminens fama. Fuit namque magnus in regno cælorum, id est in Ecclesia militante, sed modo est major in Ecclesia triumphante.

1. Reg. 9.

Isai. 3.

Matth. 5.

DE SANCTO LAURENTIO MART.

SERMO I.

Quomodo 1. aurum, per vitæ perfectionem, & 2. quomodo probatus per pœnæ examinationem extitit.

Job. 23.

Probavit me quasi aurum quod per ignem transit. B. Laurentius fuit & aurum propter perfectionem vitæ, et fuit probatus per examinationem pœnæ. Dicitur aurum in quantum fuit Prælati. Et in quantum fuit Martyr invictus. Et in quantum fuit Prædicator gloriosus.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Dicitur autem aurum in quantum fuit Prælati. Est namque aurum temperatum, solidum & purum. Sic etiam Prælati debet esse temperatus in justitia, solidus in vita, & purus in conscientia. Aurum autem habet ex temperantia, quod sit calidum & humidum; sic Prælati habere debet illud temperamentum, ut sit calidus per amorem, & humidus per compassionem. Istud autem temperamentum beatus Gregorius quadrupliciter ponit. Primo quando vinum severitatis temperatur oleo pietatis, sicut patet in Samaritano. Secundo quando virga correctionis temperatur manna dulcedinis, sicut patet in arca in qua erat virga & manna. Tertio quando virga ferientis disciplinæ temperatur

H h

baculo

Psal. 22.

baculo sustentantis misericordiae. *Virga tua & baculus tuus, &c.* Quarto quando rigor paternae rectitudinis temperate miscetur lenitate maternae compassionis. Secundo aurum est solidum ex qua soliditate habet quod non tingit sicut alia metalla. Prælatus ergo debet habere vitam tam solidam quod subditos non tingat, id est per malum exemplum

Prælatorum malum exemplum quomodo vitam inficiat subditorum.

non inficiat. Malum enim exemplum Prælatorum cito inficit vitam subditorum. Sicut beatus Gregorius ostendit exemplo capitis, ducis, oculi, & pastoris. Languente, inquit, capite membra incassum vigent. Frustra exercitus velociter sequitur, dum a duce erratur. Oculum qui praevidendis gressibus praeminet cura pulveris non obscurer. Pastor namque cum per abrupta graditur, necesse est ut ad praecipitium grex sequatur. Tertio aurum est purum, quia Prælatus debet esse purus & mundus in conscientia. Unde B. Gregorius in Pastoralis dicit: Nulla Praefulem immunditia polluat, quia hoc ejus suscepit officium, ut in alienis cordibus pollutionis maculas tergat, quia necesse est ut mundas studeat habere manus, qui aliorum fordes mundare curat, ne tacta deterius inquinet. Si enim sordida insequens lutum tenet, quod tangit potius inquinat. B. vero Laurentius Martyr in quantum fuit Prælatus, id est Archidiaconus, dicitur aurum, quia ipse fuit temperatus habendo calorem fervoris in reprehendendo, & humiditatem compassionis in pauperibus compatiendo. Fuit etiam solidus, solidum exemplum sanctitatis praebendo. Et purus, munditiam mentis & corporis sectando.

Job. 1.

Secundo B. Laurentius fuit Martyr invictus. Et quantum ad hoc similiter comparatur auro. Aurum namque sub malleo non resistit ut ferrum, non frangitur ut vas terreum, nec resonat, ut aes sonorum, sed in subtilissimas laminas dilatatur. Sic etiam Laurentius sub malleo tribulationis divinae correctioni non resistebat per mentis aut intentionis duritiam, ut illi fecerunt, de quibus dicitur: *Cor ejus indurabitur tanquam lapis.* Nec fuit fractus per aliquam mentis diffidentiam, ut illi qui significantur per statuum Danielis, cujus pedes fictiles lapis percussit & comminuta fuit. Nec murmuravit per impatientiam, sicut dicitur: *Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus,* sed fuit dilatatus & subtiliatus per obedientiam, & ideo consecutus victoriam. *Vir obediens loquetur victoriam.*

Eccl. 10.

Prov. 21.

Tertio beatus Laurentius fuit Praedicator graciosus, & quantum ad hoc bene significatur per aurum. Quando autem lamina aurea subducta debet malleando cum argento incorporari, necesse est ut tribus praecaveatur, scilicet a pulvere, & a vento & ab humoribus. Sic si aurum charitatis debet adungi cum argento sonorae praedicationis, oportet quod illud conservetur a pulvere terrenae cupiditatis, & a vento humani favoris,

& ab humore amoris proprii. Ista tria beatus Laurentius vitavit, scilicet pulverem terrenae cupiditatis, quia thesauros avare sibi non retinuit. Ventum humanae ambitionis, quia Archidiaconus Ecclesiae Romanae erat, & tamen pauperum pedes lavabat. Et humorem noxium proprii amoris, quia vitam suam contempsit, & pro proximo morti se tradidit. De his tribus dicitur: *Neque enim aliquando fuimus in occasione avaritiae,* ecce, quia non habuit pulverem terrenae cupiditatis, *Nec quarentes ab hominibus gloriam,* ecce, quia vitavit ventum humanae laudis, *Volebamus vobis tradere, &c. sed etiam animas nostras,* ecce, quia non habuit humorem proprii amoris. 1. Thess. 2.

Secundo B. Laurentius fuit aurum in igne probatum & examinatum. In auri autem examinatione tria concurrunt, scilicet ignis, sulphur & pulvis antiqui lateris. Sic B. Laurentius examinatus fuit per ignem materialem ejus corpus exurentem. Per invidiam diaboli ferventem & exurentem, & ipsum crudeliter persequentem. Per avaritiam Decii, thesauros Ecclesiae sitientem. Later namque siccus est avarus ab omni humore passionis vacuus. Sed nec ignis ipsum excussit, nec ejus mentem laedere potuit, nec invidia diaboli ipsum superavit, nec tyranni avaritia Ecclesiae thesauros auferre potuit.

Aurum autem examinatum in igne retinet suam integritatem, majorem acquirit puritatem, & ampliorem induit claritatem. Sic B. Laurentius in igne positus retinuit integritatem fidei. Est autem fides integra, quando est omnibus suis articulis munita, quando lingua cum corde, & cor cum lingua concordat, quando est charitati conjuncta, quando est operibus informata. Talem fidem integram habuit B. Laurentius. Ipse enim omnes articulos perfecte credidit. Unde quando Lucilium baptizavit, de omnibus articulis fidei ipsum interrogavit. Ipse Christum in corde credidit & ore confessus fuit. Unde dixit: Accusatus non negavi nomen sanctum tuum, & interrogatus te Christe confessus sum. Ipse etiam fidem cum charitate habuit, pro qua charitate se morti tradidit. Fides etiam ejus bonis fuit operibus ornata. Unde de eo dicitur: Laurentius bonum opus operatus est, qui per signum crucis caecos illuminavit.

Secundo majorem acquisivit puritatem. *Anima impuritas.* In anima autem triplex impuritas invenitur, scilicet doloris, timoris & erroris. *Cor meum conturbatum est,* ecce dolor. *Dere- liquit me virtus mea,* ecce timor. *Et lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum,* ecce error. Sed ista triplex impuritas in morte Sanctorum aufertur. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me,* *spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,* quando scilicet a voluntate dolor, & a memoria Psal. 37. Psal. 41.

moria timor, & a ratione omnis error recesserit & successerit illa, quam speramus, mira claritas, plena suavitas, & aeterna securitas.

Tertio acquisivit ampliorem claritatem. Qui enim prius fuit ignotus postea toti mundo factus est clarus. Ambros. Beatum Laurentium grano sinapis possumus comparare, qui diversis attritus passionibus per totum orbem gratia sua meruit fragrare martyrii, qui a natura constitutus in corpore erat humili, ignotus & vilis. Postquam vero est vexatus, laceratus & exustus, universis per totum mundum Ecclesiis odorem suae nobilitatis infudit.

SERMO II.

I. De quadruplici igne, & 2. quo ipse fuerit inflammatus.

Eccl. 38.
Ignis quadruplex.

Vapor ignis uret carnes ejus. Notandum est, quod est quadruplex ignis, scilicet interior sive spiritualis, exterior sive materialis, superior sive caelestis, & inferior sive infernalis. Primus ignis inflamat corda. Secundus exurit corpora. Tertius consumit carnem & illuminat rationem. Quartus urit carnem & affligit mentem. Primo igne B. Laurentius fuit inflammatus per amorem. Secundo fuit examinatus per cremationem. Tertio fuit plenus, sed a quarto totaliter alienus.

Psal. 71.
Ignis divini amoris extinguit quadruplicem amorem.

Psal. 25.

Psal. 71.

1. Cor. 4.

Deut. 33.

Psal. 71.

Est igitur primus ignis interior & spiritualis, qui est devotio & fervor divini amoris, quo beatus Laurentius fuit totaliter inflammatus. Unde poterat dicere cum Propheta: *Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt.* Ex quibus verbis habetur, quod iste ignis divini amoris extinguit quadruplicem amorem inordinatum, sed accendit divinum amorem. Extinguit enim amorem carnalem, ideo dicitur: *Renes mei commutati sunt.* Greg. Gustato spiritu desipit omnis caro, *Ure renes meos, & cor meum.* Extinguit terrenum amorem, unde subditur: *Et ego in nihilum redactus sum.* Qui enim mundum despiciunt, nihil a mundanis hominibus reputantur. *Tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, &c.* Iste igitur ignis spiritualis amorem terrenum extinguit, quia sicut dicit Chrysost. Vere non habet super terram quod amet, qui donum caeleste in veritate gustaverit. Extinguit amorem domesticum, id est, parentum, unde subditur: *Et nescivi.* Qui dixit patri suo & matri suae: *Nescio vos. Et suis fratribus, ignoro vos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum.* Extinguit amorem proprium & privatum. Unde subditur: *Ut jumentum factus sum apud te.* Qui enim seipsos despiciunt propter Christum sunt jumentum Christi. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

sti, sicut & amatores sui sunt jumentum diaboli. Generat autem amorem divinum. Unde subditur, *& ego semper tecum.* Amor namque divinus animas Deo conjungit. *Qui 1. Cor. 6. adharet Domino unus spiritus est cum eo.* Iste igitur ignis spiritualis extinxit in B. Laurentio amorem carnalem, quia creditur quod virginitatem servavit. Amorem terrenum, quia thesauros Ecclesiae sibi non retinuit, sed pauperibus dispensavit. Amorem domesticum, quia patriam & parentes suos qui erant in Hispania deseruit, & ob amorem principis Apostolorum Romam peregrinari voluit. Amorem privatum, quia pro Christo vitam suam despexit, & morti se tradidit. Habuit autem amorem divinum, quia super omnia Christum dilexit.

Secundus est ignis exterior & materialis, quo B. Laurentius fuit exustus & examinatus. *Ignem me examinasti, & non est in me Psal. 16. inventa iniquitas.* Istum autem ignem exteriorem quo cruciabatur extinxit propter tria refrigeria quae habuit. Primum est desiderium caelestis gloriae. Ambros. Neque enim B. Laurentius ignium tormenta visceribus sentire poterat, qui sensibus paradisi refrigerium possidebat. Secundum est meditatio divinae legis. Idem. Dum Christi praecepta cogitat, frigidum est sibi omne quod patitur. Tertium est puritas conscientiae. Idem. Ardet profecto totis visceribus fortissimus Martyr & uritur, sed regnum Dei pertractans refrigerio conscientiae victor exultat.

Tertius vero ignis est ignis superior & caelestis, scilicet Spiritus sanctus, quo B. Laurentius fuit plenus. De quo dicitur: *De excelsis misit ignem in ossibus meis, & Thren. 1. erudit me.* Si enim iste ignis mittitur in ossa, manifestum est, quod mittitur in carnem, pellem & medullam. Per pellem intelligitur exterior conversatio: per carnem sensualitas: per os ratio: per medullam intentio. Iste igitur ignis incendit pellem, quia exurit conversationem vetustam & facit novam. *Excoquam ad purum scoriis Isai. 1. tuam. Deponere vos secundum pristinam Eph. 4. conversationem veterem hominem.* Incendit carnem, id est sensualitatem, ut jam homo secundum sensualitatem & voluptatem carnis non vivat. *In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus. 2. Cor. 10.* Incendit etiam ossa, id est rationem, ut nunquam ipsa ratio ad sensualitatem declinet, alias magna confusio in animo generatur. *Per tria movetur terra, id est anima, & Prov. 30. quartum non potest sustinere.* Et ista tria sunt servus stultus, & mulier odiosa, & ancilla. Sensualitas est serva, ideo non debet cibo saturari, sed fame affligi. Est odiosa, ideo non debet cum ratione matrimonio copulari. Est ancilla, ideo non debet dominare, id est rationis major fieri. Incendit etiam iste ignis medullam, id est, intentionem, ut

Osee 9.

ut quicquid faciat, amore caelestium faciat. Sed dicitur: *Ephraim percussus est, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient.* Radix exsiccata, intentio corrupta est. Ideo non facit fructum, id est, ali- quod opus meritorium.

*Infernalis
ignis quomo-
do non consu-
mat licet
comburat.*

Quartus est ignis inferior infernalis, qui animas & corpora non consumit, sed com- burit, sicut ostendit Augustinus in libro de Civit. Dei, multiplici exemplo. Primo ex- emplo vermium dicens: Nonnullum genus vermium in aquis calidis reperitur, quarum fervorem nemo impune contrahat; illi au- tem non solum sine ulla sui læsione ibi sunt, sed etiam extra vivere non possunt. Secun- do exemplo montium, quia montes Siciliae ab antiquis ignibus aestuant, & tamen inte- gri perseverant. Tertio exemplo carbonis. Lignum enim sub terra positum de facili pu- trefcit, sed tamen virtute ignis in carbonem redactum putrescere non potest, ita ut in terra humida carbones infossi incorruptibili- ter maneant. Quarto exemplo pavonis qui habet carnes quasi incorruptibiles si fuerint assatae, sicut ipse dicit se hoc esse expertum. Quinto exemplo salamandræ quæ in igne vi- vere perhibetur. Sexto exemplo animæ, unde ait: Ipse animus cujus præsentia cor- pus vivit, & regitur, & dolorem pati potest, & mori non potest. Hoc ergo erit tunc in corporibus damnatorum, quod nunc esse sci- mus in animis hominum.

SERMO III.

*Quomodo 1. contra sensualitatem, 2.
contra carnifices, 3 contra diabo-
lum & 4. contra incendium
certavit.*

Sap. 10.

Certamen forte dedit illi ut vinceret. B. Laurentius Christi pugil egregius quadrupliciter gessit certamen.

Heb. 10.

Primo namque certavit contra suam sen- sualitatem. Nam sensualitas pœnas refugie- bat & ratio appetebat; sed ratio vicit & pœ- nas sustinuit patienter, gratanter, gauden- ter, & desideranter. Sustinere patienter est necessitatis, gratanter est devotionis, gau- denter est perfectionis, desideranter est pro- prium divinæ virtutis. B. Laurentius pœnas sustinuit patienter, quia non murmuravit, nec persecutores odivit, sed pro ipsis oravit: *Patientia nobis necessaria est.* Unde dici- tur de Martyribus: Non murmur resonat, non querimonia, &c. Secundo sustinuit gra- tanter, quia in ipsis pœnis gratias Deo red- debat dicens: Assatus sum, gratias ago. Caro assata sapidior est quam lixa, quia ma- gis placet Deo gratiarum actio in adversis quam in prosperis. Tertio B. Laurentius sust-

stinuit gaudenter. Unde dixit: Gaudeo plane, quia hostia Christi effici merui. Ex- emplo Apostolorum, de quibus dicitur: *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu Concilii,* Act. 4. &c. Quarto sustinuit desideranter, quia adhuc majora pari & apponi desiderabat, unde dixit Decio, Infelix! has epulas semper optavi. Sancti namque viri desiderant pro Christo & pati & affligi, scientes quod per- secutores sunt tamquam apes qui licet pu- ngant per pœnam, tamen mellificant præ- parando dulcedinem æternam: *Circumdede- runt me sicut apes,* sunt tamquam fabri, quia licet feriant, tamen coronam æternam fa- bricant: *Supra dorsum meum fabricaverunt* Psal. 117. *peccatores,* &c. sunt tamquam conflatores, quia licet argentum ponant ad flammam, ta- men purgant ab omni scoria: *Sedebit con- flans & emundans argentum,* &c. Mal. 3.

*Tyranni qui-
bus compa-
rati.*

Psal. 117.

Psal. 118.

Mal. 3.

Secundo certavit contra carnifices. Car- nifex enim contra ipsum inferebat pœnam, sed beatus Laurentius contra carnificem offe- rebat patientiam & constantiam. Ambros. Beatus Laurentius Martyr mansit in Christo usque ad rentationem, usque ad tyrannicam interrogationem, usque ad acerrimam comminationem, & usque ad mortem. In qua longa nece, quia bene manducaverat, & bene biberat, tanquam illa esca saginatus, & illo calice ebrius tormenta non sensit, non cessit, & in regnum successit. Istam autem tantam constantiam habebat per charitatem invincibilem qua munitus erat. *Fortis est* Cant. 8. *ut mors dilectio.* Sicut enim mors separat ab homine animam, sensum & motum; sic in beato Laurentio charitas separavit animam suam ab amore mundi, sensum carnis ab amore sui, & motum omnis peccati. Et sic mortuus erat mundo per separationem animæ ab ipso, sibi vero per separationem sensus proprii, & diabolo per separationem motus omnis peccati. Et sic Christus in ipso erat loco animæ vivificando ipsum per amorem, loco sensus infundendo sibi sensum per fidem; & loco motus, ducendo eum ad bonam ope- rationem; ut dicere possit cum Apostolo: *Vivo ego, jam non ego, vivit vera in me* Gal. 2. *Christus.*

Tertio certavit contra diabolum. Nam diabolus fortiter contra eum sæviebat, & ipse viriliter resistebat, quia armis spirituali- bus munitus fuit. De quibus dicitur: *In-* Eph. 6. *duite loricaam justitiæ in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite.* Diabolus namque habet tela multa & vene- nata & ignita, unde dicitur ibidem? *Ut possitis omnia tela,* ecce quam multa, *ne-* *quissimi,* ecce quam venenata, *igneæ extin-* *guere,* ecce quam ignita. Quia igitur sunt multa, debemus induere loricaam justitiæ, id est, charitatem, quæ dicitur lorica, quia ex omni parte munit; & justitiæ, quia uni- cuique jus suum reddit. Quia sunt ignita, debemus

Hebr. 11.

debemus assumere scutum fidei, in quo omnia tela diaboli extinguuntur; diabolus enim totum mundum implevit igne cupiditatis, voluptatis, & ambitionis. Sed fides istum triplicem ignem extinguit: *Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis, &c.* Quia sunt venenata, debemus assumere galeam salutis, id est spem; sicut enim venenum statim cor perit, sic diabolus venenum suae malitiae statim in mentem mittit, ut spem extinguere valeat. Et sicut accipiter cor avis quem ceperit statim imperit, sic diabolus ab anima quam cepit continuo spem tollit, qua ablata ipsam in desperationem ducit; & ideo ipsa mens galea spei est munienda.

Ignem triplicem habuit interior.

Quarto certavit contra incendium. Nam ignis materialis foris urebat carnem; ignis vero spiritualis intus inflammabat mentem: sed ignis interior superavit ignem cruciationis exterioris. Habuit autem triplicem ignem interior, qui exteriorem ignem totaliter extinxit. Primus fuit charitas ignita. Augustinus. Superari charitatis Christi in Laurentio flamma non potuit, & segnior fuit ignis qui foris urit, quam ignis qui intus accendit. Secundus fuit fides succensa. Ambrosius. In quantum in Laurentio fidei fervor ferbuit, in tantum supplicii flamma frigescit. Tertius fuit veritas lucida. Ambrosius. Fortissimum Martyrem Laurentium flamma superare non potuit, quia longe ardentius veritatis radio mens ejus accensa ferebat.

SERMO IV.

Quomodo probatus, visitatus, examinatus, & sine peccato inventus.

Psal. 66.

PRobasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti; & non est inventa in me iniquitas, &c. Ex his verbis habetur, quod beatus Laurentius fuit a Deo probatus, visitatus, examinatus, & sine peccato inventus.

Circa primum notandum est, quod sapiens probatur in argumento, patiens in opprobrio, fortis in praelio & fidelis in ministerio. Et quia beatus Laurentius erat sapiens, patiens, fortis & fidelis; ideo Deus ipsum his quatuor modis voluit probare, ut nobis innotesceret quia talis esset. Quod enim beatus Laurentius esset sapiens probatum est per argumentum, quia ipse tyranno objicienti dabat sapiens & benignum responsum. Unde cum thesauros quæreretur tyrannus, Laurentius pauperes colligens dixit: Ecce isti sunt thesauri, qui nunquam minuuntur, sed semper augentur. Secundo quod esset patiens, probatum est per opprobrium &

tortum, quia multa opprobria audivit & tormenta sustinuit, sed tamen in omnibus patiens repertus fuit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Non dixit linguas vestras aut manus vestras. Patiens quidem debet possidere linguam suam, ne pro contumeliis contumelias reddat: manum suam, ne pro injuria injuriam inferat: animam suam, ne in corde odium teneat. Quicumque autem possidet animam, possidet & manum & linguam & non e converso. Et ideo Dominus radicem impatientiae remove volens dicit: *In patientia vestra, &c.* Tertio quod fuit fortis probatum est in praelio & in suo martyrio. Dicit autem Seneca, quod tria sunt omni morbo graviora, scilicet metus mortis, dolor corporis & intermissio voluntatis. His tribus modis beatus Laurentius fuit probatus fuisse fortis, scilicet in metu mortis, quia tyrannus omne genus tormentorum in ipsum expendere minatus est. In dolore corporis, quia fustes, scorpiones, ardentes laminas & omne tormentorum genus ipse perpeffus est: subtractione rei delectabilis, quia solatio patris spiritualis, scilicet beati Sixti privatur. Sed beatus Laurentius tam fortis extitit, quod nec minas timuit, nec supplicii cessit, & patris privationem patienter portavit. Quarto probatus est fuisse fidelis per fidelem distributionem thesaurorum. *Dispersit dedit pauperibus, &c.* Ipse enim dedit non vendidit, quia non quæsit munus a corde, id est mundanam delectationem; nec ab ore, id est humanum favorem, nec a manu, id est temporalem retributionem, nec ab obsequio, id est, obsequii exhibitionem. Iterum: Dedit etiam in vita non post mortem. Eleemosyna namque est instar candelæ lumen præbentis. *Eleemosyna ab omni peccato liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Instar pupillæ animum dirigentis. *Eleemosyna viri quasi signaculum cum illo, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit.* Instar seminis centesimum fructum reddentis: *Et ortum fecit fructum centuplum.* Qui igitur vult tantum eleemosynas post mortem facere, similis est illi qui vult habere lumen post tergum, oculos post caput suum, & seminare post dorsum.

Secundo ostenditur, quod fuit a Deo visitatus cum dicitur: *Et visitasti nocte.* Ipsum enim Christus in nocte visitavit, quia si bi in sua passione multas consolationes & maxime tres dedit. De quibus: *Nox illuminatio mea in deliciis meis, quia tenebræ non obscurabuntur a te, &c.* Prima consolatio causabatur ex divini amoris dulcedine, cum dicitur: *Nox illuminatio mea in deliciis meis.* Nox in delicias convertitur, quando tribulatio amoris dulcedine superatur. Unde dicebat: Tormenta tua epulæ mihi sunt. Secundo causabatur ex securitate gratiæ, unde subditur: *Quia tenebræ non obscurabuntur a te,*

Luc. 21.

Pf. 111.

Eleemosyna cui comparatur.

Tob. 4.

Luc. 8.

Habuit 3.

in ipso.

Psal. 138.

H b 3

a te,

a te, &c. Tunc enim tenebræ non obscurabuntur, quando quis in tribulatione positus, per peccati caliginem non obnubilatur. Unde securus dicebat: mea nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt. Tertia causabatur ex certitudine gratiæ & gloriæ, ideo subditur: *sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus*. Tunc lumen est sicut tenebra, quando quis recipit multitudinem gaudiorum secundum multitudinem passionum. Istam certitudinem se habere ostendens dicebat: gratias ago tibi Domine Jesu Christe, quia januas tuas ingredi merui.

Tertio ostenditur quod fuit examinatus, cum dicitur: *Ignem me examinasti*. Sunt autem quædam quæ examinantur tactu ut argentum ad lapidem, quædam ex sonitu ut vasa si sunt plena aut vacua; quædam vento ut grana & palea; quædam per ignem ut aurum. Sic beatus Laurentius fuit examinatus tactu duræ passionis, & ideo argentum electum est inventus. *Mitte manum tuam & tange os ejus & carnem*: sed de multis dicitur: *Argentum reprobum vocate eos*. Fuit examinatus sonitu patientis responsionis, non enim murmuravit, sed potius dedit sonitum laudis. Unde dicitur de eo: inventum est sacrificium laudis sonitus confessionis. Unde & ipse ait: Te Christe confessus sum. Emisit etiam sonitum devotionis cum dixit: Assatum est jam, versa & manduca. Fuit exami-

natus vento honoris & vituperationis. Non enim potuit elevari nec a vento honoris cum esset Archidiaconus, nec a vento laudis cum pauperes eum sæpe laudarent; nec etiam potuit deduci a vento vituperationis, cum tamen infideles eum sæpe blasphemarent. Fuit examinatus igne tribulationis: *Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis*. Habuit namque beatus Laurentius ignem adustionis in carne, ignem amoris in corde, ignem sermonis in ore, & ignem fervoris in opere.

Quarto ostenditur quod fuit inventus sine peccato, cum dicitur: *Et non est inventa in me iniquitas*. Sancti namque viri in igne tribulationis sanctitatem acquirunt. Mali vero acquirunt iniquitatem, sicut ostendit beatus Augustinus in libro de civitate Dei, multiplici exemplo paleæ & auri, stipulæ & frumenti, amurcæ olei, luti & unguenti dicens: Sicut sub uno igne aurum rutilat & palea fumat, & sub eadem tritura stipulæ comminuntur, & frumenta purgantur, neque cum oleo amurca funditur, quæ tamen eodem præli pondere exprimuntur; ita una eademque vis irruens, bonos probat & purificat & liquat, & malos damnat & vastat & exterminat: nam pari motu exagitatum, exhalat horribiliter cænum, & suaviter fragrat unguentum.

DE SANCTIS HIPPOLYTO ET SOC.

SERMO I.

*Quomodo ut passer a Deo liberati
sunt Sancti, laqueo contrito.*

Psal. 123.

Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Ad honorem sancti Hippolyti & sociorum ejus iste versiculus in Missa decantatur. In Evangelio etiam hodierno in exemplum Sanctorum passeris introducuntur. In præmissis verbis tria facere videntur sancti.

Passeribus
sancti tribus
de causis com-
parantur.

Primo namque de sua ereptione gratias agunt, cum dicitur: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium*. Assimilantur autem sancti viri passeribus secundum Rabanum tribus de causis. Primo, quia passer est quantitate parvus, unde a parvitate est dictus passer, quasi parver, id est parvus,

teste Isidoro lib. ethymologiarum, cap. de avibus. Sic sancti viri parvos se reputant per humilitatem. *Revelasti ea parvulis*. Di-
cit autem Gregorius, quod pupilla quanto est minor, tanto est lucidior. Animalia etiam habentia parvum cor in quantitate, sunt communiter magis animosa, sicut patet in leone. Granum etiam sinapis quod est minimum inter omnia semina olerum, adeo crescit, quod ramos facit in quibus aves nidificant & quiescunt, per quod datur intelligi, quod quanto quis est minor apud seipsum, tanto est lucidior apud Deum, tanto animosior contra diabolum, tanto magis crescit per opera virtutum, ita ut etiam viri contemplativi in ejus virtutibus conquiescant. Secundo passer est velocitate celerrimus, sic sancti viri in suis operibus debent esse veloces & ferventes. *In omnibus operibus tuis esto velox*. Sicut dicit beatus Ambrosius. Qui non potest volare ut aquila, saltem volitet ut passer; quia qui

qui non potest ut contemplativus volare in cælum per contemplationem, saltem volitet ut activus per actionem. Et qui non potest esse magnus servando consilia, saltem sit parvus servando præcepta. Et qui non potest apprehendere perfectionem, nitatur ad illam per continuam exercitationem. Tertio passer est in nidificando caurus. Non enim nidificat, nec ovificat, nec pullificat in viis, ne aut nidus ejus a vento rapiatur, aut ova a serpentibus comedantur, aut pulli a prædatore capiantur, sed potius nidificat in foraminibus domorum: *Etenim passer invenit sibi domum.* Nidus autem spiritualis est animus in quo Deus requiescit. In hoc nido Deus generat ova & bona proposita, & de ovis pullos educit, quando bona proposita in opus prodire facit. Sed si aliquis ponit nidum, id est animum in terra per affectionem, timendum est, ne diabolus qui est ventus vehemens per suggestionem, qui est serpens per deceptionem, qui est prædator per meritorum expoliationem, & animum per vanam gloriam rapiat, & bona proposita comedat, opera bona extinguat. Sed sancti viri nidificant in foraminibus petrae, id est, in vulneribus Christi. *Veni columba mea in foraminibus petrae, quoad foramina & manuum & pedum. In caverna maceriae, quoad foramen lateris.*

Secundo modum ereptionis exponunt cum dicitur: *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Tres laquei sunt diaboli, quibus sancti evadunt. Primus est laqueus gulae. *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Augustinus in lib. confeli. Ad quietem satietatis cum ex indigentia molestia tendo, in ipso transitu insidiatur mihi laqueus concupiscentiae. Secundus est laqueus luxuriae: *Inveni amariorem morte mulierem quae laqueus venatorum est.* Tertius est laqueus avaritiae; de quo dicit Ambrosius in libro de bono mortis: Avis quae descendit ex alto frequenter a laqueis capitur, a visco fallitur, a quibuscunque insidiis irritetur. Sic ergo anima nostra caveat ad ista mundana descendere, quia laqueus est in auro, viscus in argento, nexus in prædio. Nam dum aurum quærimus, strangulamur, dum argentum petimus, in visco ejus hæremus, dum prædia invadimus, alligamur. Istos tres laqueos isti sancti evaserunt; & per corporis macerationem, & per puritatis conservationem, & per terrenorum despectionem.

Tertio istam ereptionem non sibi, sed Deo attribuunt cum dicunt; *Adjutorium nostrum in nomine Domini.* Fuerunt enim adjuti & in corporibus & animabus. Corpora quidem Martyrum adjuvantur. Unde dicit Cyprianus: Clauduntur oculi in persecutionibus, sed patent in cælum. Minatur Antichristus, sed tueretur Christus. Mors inferatur, sed immortalitas sequitur. Exciso mun-

dus eripitur, sed restituito paradisu exhibetur. Vita temporalis extinguatur, sed æterna reparatur. Ecce mirabilis commutatio quam sancti Martyres recipiunt, quæ omnia in martyrio sancti Stephani apparuerunt. Nam clausura oculorum aperuit sibi regnum cælorum, ideo vidit cælos apertos. Si Antichristus minatur: Christus tueretur. Ideo beatus Stephanus vidit Jesum stantem, id est, juvare paratum. Si corpus moritur immortalitate vestitur. Unde vultus beati Stephani apparuit in specie Angeli tamquam immortalitatis gloria vestiendus. Si aufertur mundus, datur paradisu, ideo respiciebat in cælum tanquam sibi tribuendum. Si vita temporalis tollitur, datur vita æterna, ideo vidit gloriam Dei. Animæ etiam istorum Martyrum non solum fuerunt adjunctæ, sed etiam multis privilegiis sunt dotatae. Ipse enim S. Hippolytus habet cum Laurentio societatem. Unde dixit ei Laurentius Mart. Ambulemus ambo pariter, quia mihi & tibi gloria præparatur. Unde etiam B. Hippolytus se juxta corpus Laurentii sepeliri fecit, ad innuendum quod sicut eorum corpora sunt juncta in terris, sic eorum animæ sunt junctæ in cælis. Secundo habet cum Virgine magnam familiaritatem. Virgo enim beata cum Hippolyto cuidam infirmo apparuit, & illum sanare præcepit. Quid est quod Virgo beata Hippolytum assumebat ad suam societatem, nisi quia cum illo spiritualement habet familiaritatem? Tertio magnam habet super dæmones potestatem, quia exhibente divina justitia beatus Hippolytus voluit ut diabolus Decium vexaret. Quarto contra tyrannos magnam securitatem; unde Decius clamabat: O Hippolyte catenis asperis vincum me ducis. Quinto habet super peccatores pœnitentes magnam pietatem, sicut patet in illo cujus tibiam infirmam incidit, & aliam sanam restituit.

SERMO II.

Animas eorum in vita, in morte, & post mortem Dominus custodivit.

Custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. Dominus custodivit animas Hippolyti & sociorum ejus, & de manu peccatoris, id est, Decii Imperatoris liberavit eos. Custodivit autem Dominus animam Hippolyti, in vita & in morte, & post mortem.

In vita quidem, quia fecit eum magnæ puritatis, quod patet quia animas beatorum videre meruit, quæ non nisi a mundo corde videri possunt. Unde postquam fuit baptizatus dixit: Vidi animas innocentum lætas gaudere. Secundo multæ pietatis, ex eo quod

Psal. 38.

Cant. 2.

Laquei diaboli 3.
Psal. 68.

Eccl. 7.

Psal. 123.

Martyrum
adjutoria.

Eorum privilegia.

Psal. 96.

Tob 11.

quod corpus beati Laurentii sepelivit. Sepe-
lire enim mortuos inter opera pietatis nume-
ratur, ita ut ad Deum etiam ascendat. *Quan-
do orabas & sepeliebas mortuos, ego obtuli
orationem tuam Domino.* Tertio Dominus
fecit eum multæ compassionis, quia quando
Laurentius cruciabatur, ipse flebat & mugi-
tus dabat. Quarto multæ devotionis: quia
præ nimia devotione fidei etiam ante tempus,
Christianum se esse voluit profiteri. Unde
dixit ei Laurentius: In interiori homine ab-
sconde Christum, & dum clamavero audi &
veni.

Secundo custodivit eum in morte, quan-
do quatuor jaculis tyrannus eum voluit supe-
rare. Primo ruborem & verecundiam infe-
rendo, quando ipsum denudari & expoliari
fecit. Sed istud telum beatus Hippolytus
contrivit, quia meliori veste, scilicet veste
virtutum se indutum esse agnovit. Unde
cum tyrannus ei diceret: Quomodo sic insi-
piens factus es, quod de nuditate tua non
erubescis? Ille respondit: Non me expolia-
sti; sed magis vestisti. Sciebat enim se esse
veste virtutum indutum, quæ quidem habent
tegere peccata. *Universa delicta operit cha-
ritas.* Habent tegere contra diaboli tenta-
menta. *Induite vos armaturam Dei, ut
possitis stare adversus insidias diaboli.* Et
etiam habent ornare propter honestatem. *In-
duamur arma lucis, sicut in die boneste am-
bulamus.* Habent etiam calefacere per cha-
ritatem. *Nonne vestimenta tua calida sunt,
cum perflata fuerit terra Austro:* Secundo
per prospera ipsum alliciendo, quia veste mi-
litari eum induit, ut sic ad pristinam mili-
tiam alliceretur. Sed ipse istud telum con-
fregit, quia dixit se meliori Regi, non tyran-
no militare. Christus enim non fuit tyran-
nus, sed Rex benignus. Tyrannum namque
faciunt dominandi cupiditas, effrenata crude-
litas & privata utilitas. Christus autem non
habuit dominandi cupiditatem, quia fugit
ne fieret Rex. Nec habuit crudelitatem sed
mansuetudinem: *Ecce rex tuus venit tibi
mansuetus.* Non quæsit propriam utilitatem
sed nostram. *Christus non sibi placuit.* Ter-
tio timorem sibi incutiendo, quia omnes de
familia sua ante ejus oculos occidi fecit, ut
sic timor Hippolyto incuteretur, sed ipse non
timuit, sed eos confortavit dicens: Fratres
nolite timere, quia ego & vos unum Domi-
num habemus. Quarto per longa & aspera
supplicia ipsum affligendo. Fecit enim ad
pedes equorum indomitum ligari, & per
cardines & tribulos trahi, ut sic dolore vexa-
tus vinceretur. Sed istud telum Hippolytus
confregit, quia ibi habuit patientiam, per
quam non murmuravit. Habuit constantiam,
per quam telo non cessit, nec de supplicio cu-
ravit. Habuit victoriam, per quam sibi co-
ronam acquisivit. Unde cantatur de Marty-
ribus: *Hi pro te furias atque ferocia calca-
runt hominum sævæque verbera; cessit his*

Virtutum ve-
res.

Prov. 10.

Ephes. 6.

Rom. 13.

Job. 37.

Matth. 21.

Rom. 15.

*lacerans fortiter ungula, nec carpsit pene-
tralia, ecce quanta constantia. Non mur-
mur resonat, nec querimonia, ecce quanta
patientia. Quæ vox, quæ poterit lingua re-
texere, ecce quam gloriosa corona.*

Tertio custodivit animam ejus post mor-
tem. Anima enim habet triplicem statum. *Anima status
triplex.* Unus est in quantum ipsa anima est unita cor-
pori. Secundus est prout est exuta a corpo-
re. Tertius prout consideratur resumpto
corpore. Et in quolibet istorum statuum Do-
minus animas sanctorum custodit. Nam
prout sunt conjunctæ corpori sunt in manu
Dei. *Iustorum animæ in manu Dei sunt,* Sap. 3.
& non tanget illos tormentum mortis. In
quantum sunt exutæ a corpore sunt in sinu
Dei. Olim quidem erant in sinu Abrahamæ,
sed modo sunt in sinu Dei. *In brachio suo
congregabit agnos & in sinu suo levabit.* Isai. 40.
In quantum considerantur resumpto corpore
erunt in thalamo Dei. *Amantissimus Domi-
ni habitabit confidenter in ea, quasi in tha-
lamo tota die morabitur.* Deut. 33.

SERMO III.

*Persecutorum crudelitas, Sanctorum se-
curitas, Dei potestas magna insi-
nuatur.*

NE terreamini ab his qui occidunt cor-
pus, & post hæc non habent amplius
quid faciant. In verbis istis tria no-
tantur. Luc. 12.

Primo in persecutoribus magna crudeli-
tas, cum dicitur: *Qui occidunt corpus.* Cru-
delitas autem mali hominis secundum Chry-
sostomum pejor est crudelitate serpentis, be-
stie & diaboli. Quantum ad primum sic di-
cit: Si comparaveris hominem serpenti pe-
jorem invenies, quia serpens etsi malitiam
habet hominis, tamen habet timorem. Ho-
mo autem malus & malitiam habet serpen-
tis, & timorem non habet sicut serpens. Est
etiam pejor omni bestia, quod ostendit tri-
plici ratione. De prima sic dicit: Nam ipsa
bestia quamvis sit crudelis, tamen quia est
irrationalis, declinat ab homine crudelitas
ejus. Homo autem malus cum sit crudelis
& rationalis, non facilius evadetur crudeli-
tas ejus. De secunda sic dicit: Bestia si irri-
tata fuerit sævit, si non fuerit irritata in si-
lento transit. Homo autem non irritatus in-
sanit, & magis insanit super illos a quibus
non fuerit irritatus. De tertia sic dicit: Una-
quæque bestia unum proprium malum habet.
Homo vero omnia vitia in se habet. Est
etiam pejor diabolo, quod ostendit triplici
ratione. De prima sic dicit: Diabolus si vi-
derit hominem justum non est ausus ad eum
accedere. Homo autem malus hominem san-
ctum non solum non timet, sed etiam con-
tem-

Crudelitas
mali hominis
quibus pejor.

temnit. Secunda ratio est quia diabolus non armat hominem, sed homo armat diabolum. Sicut enim homo sine armis nihil potest facere contra hostem, sic diabolus non valet contra sine homine. Potest etiam tertia ratio assignari; quia diabolus non potest nocere homini nisi permissus: homo autem malus, non solum nocet homini permissus, sed etiam a Deo prohibitus.

Secundo in Sanctis notatur magna securitas, quia quamvis persecutores corpus occidere possint, tamen in animas nullam habent potestatem. Unde postquam Dominus dixit: *Ne terreamini ab his qui occidunt corpus*, statim subjunxit: *Et post hac non habent amplius quid faciant*, quia scilicet in animas nihil possunt; ut paret in Job, quia postquam diabolus accepit potestatem in corpus, statim Dominus subdit: *Verumtamen animam illius serva*. Deus namque majorem curam habet de anima quam de corpore. Et hoc triplici de causa sic ostendit Chrysostomus super Matth. De prima sic dicit: Major cura est Deo de salute animæ quam corporis. Prima, quia dignior est anima quam caro. Anima enim sine carne vivere potest, caro autem sine anima vivere non potest. De secunda sic: In omni peccato prius anima peccat, & postea caro. Nam nisi anima prius victa fuerit, caro peccare non poterit. Caro siquidem prius malum concupiscere potest, peccare autem non potest nisi anima illi consenserit. Nam caro in potestate animæ est: non autem ipsa anima est in potestate carnis. De tertia sic dicit: Necessarium est ut anima quæ prius ceciderat ante resurgat, deinde anima liberata a potestate diaboli carnem suam servare potest a peccato. Caro autem sanata ab infirmitate animam liberare non potest, sed magis eam avertit, quia incolumitas sæpe impugnat justitiæ disciplinam. Quamvis autem persecutores corpora Sanctorum occidant, tamen non pereunt, etiam in præsentem multiplici gloria illustrantur. Nam secundum Chryf. in ferm. de Macchabæis, eorum corpora efficiuntur radii Dei, de quibus dæmones excæcantur. Sunt etiam vexilla Dei a quibus ipsi dæmones fugiunt & deterren-

tur. Sunt corona fulgida Dei unde Ecclesia adornavit.

Tertio in Deo notatur magna potestas, quod notatur, cum dicitur. *Timete autem eum, qui postquam occiderit corpus, habet potestatem mittere in gehennam*, id est in pœnam æternam, scilicet corpus, & animam. Sed hoc non videtur divinæ justitiæ convenire, ut homo pro culpa transitoria puniatur pœna æterna. Sed istud fit propter infinitatem offensi, mutationem fori, & æternitatem mali propositi. Duæ primæ rationes sunt Chrysoft. tertia est Gregor. Prima enim ratio est, quia injuriosus tanto majori dignus est pœna quanto major est ille cui infertur injuria. Qui enim offendit militem, dignus est magna pœna. Qui offendit comitem dignus est majori. Qui vero offendit regem, dignus est maxima pœna. Deus autem est magnus in infinitum, & ideo qui ipsum offendit, dignus est pœna infinita. Secunda ratio est propter diversitatem fori. Nam pro uno eodemque furro quis alicubi cauterizatur, alicubi mutilatur, alicubi vita privatur. Est autem duplex forum, scilicet forum Ecclesiæ & forum Dei. In foro Ecclesiæ omnes culpæ puniuntur pœna transitoria; ex eo quod omnes causæ aguntur sub throno misericordiæ, & ferias facit tribunal justitiæ. In foro autem Dei culpæ puniuntur pœna æterna, quia tunc justitia causas ager & misericordia ferias faciet. Unde de hoc dicit Chryf. quod non recipit tunc natura judicis misericordiam, sicut nec tempus misericordiæ judicium. Tertio hoc accidit propter æternitatem mali propositi. Unde dicit Greg. in moral. Iniqui ideo cum fine peccaverunt, quia cum fine vixerunt; voluissent quidem sine fine vivere, ut potuissent sine fine in iniquitatibus permanere. Ad districti ergo judicis justitiam pertinet, ut scilicet numquam careat supplicio, quorum mens in hac vita numquam voluit carere peccato. Istam rationem similiter tangit Beda dicens: Quod mali habuerunt voluntatem sine fine peccandi, si habuissent naturam sine fine vivendi.

Ex quibus patet, quod mali merito damnantur sine fine, & eis inducitur æterna pœna, & cætera.

Pœna æterna pro transitoria culpa puniatur homo.

Forum duplex.

Job. 2.
De anima
majorem cu-
ram habet
Deus quam de
corpore.

DE ASSUMPTIONE VIRGINIS GLORIOSÆ.

SERMO. I.

Qualiter, & secundum quid assumpta declaratur.

Psal. 131.

Surge Domine in requiem tuam tu & arca sanctificationis tuæ, &c. Quod Christi corpus gloriose resurrexit omnibus fidelibus est certum; quod autem corpus beatæ Mariæ Virginis glorificatum surrexit, & si non sit certum, est tamen pie credendum, quod autem corpora Sanctorum quæ cum Christo surrexerunt, sint glorificata, inter multos Doctores vertitur in dubium. Propterea igitur dimittens illud quod est dubium, ponit quod certum est dicens: *Surge Domine in requiem tuam.* Et illud quod pie est credendum, cum dicit: *Tu & arca sanctificationis tuæ.* Arca ista est beata Virgo filii Dei contentiva. Et est sanctificationis, quia in matris utero fuit sanctificata. Ista autem arca surrexit in requiem, id est in corporis & animæ plenam felicitatem. Hodie quidem surrexit de tumulo, quia immortalitatis gloria fuit induta. Surrexit de mundo, quia hodie in cælum est gloriose assumpta.

Maria est assumpta quadrupliciter.

Circa cujus assumptionem duo sunt videntur. Primo qualiter sit assumpta. Secundo, secundum quid sit assumpta. Est autem virgo Maria assumpta quadrupliciter, scilicet cum honorabili societate, cum ineffabili jucunditate, cum mirabili claritate, & cum terribili potestate.

2. Reg. 6.

Primo quidem virgo Maria assumpta est cum honorabili societate, quod significatum est, ubi dicitur, quod David & omnis Israel deducebant arcam Domini cum gaudio, & erant cum David chori septem. Per David significatur Christus. Per septem choros intelligitur universitas hominum & Angelorum sanctorum, quia per septenarium numerum universitas accipitur. Vel per septem choros intelliguntur tres chori qui fuerunt ante novum Testamentum, scilicet Angeli, Patriarchæ & Prophetæ; & quatuor qui fuerunt in novo, scilicet Martyres, Confessores & Virgines, & etiam ipsi Apostoli qui ejus exequiis interfuerunt. De ista honorabili societate cantat Ecclesia: *Sicut dies verni circumdabant eam flores rosarum & lilia convallium.* Per flores rosarum intelliguntur omnes Martyres sanguine rubricati. Per lilia convallium intelliguntur omnes Angeli, Confessores & Virgines, & etiam Apostoli qui ejus exequiis in-

terfuerunt, qui omnes eam circumdederunt, & eam associaverunt.

Secundo est assumpta cum ineffabili jucunditate, quod significatum est, ubi dicitur: *David & omnis domus Israel inducebant arcam testamenti Domini jubilo & clangore buccinæ, & ludebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis & cytharis & lyris.* Ubi notandum, quod sicut dicit Augustinus super Psalmos, est triplex sonus musicus. Unus qui fit cum voce sicut in cantu. Alius qui fit cum flatu, sicut in buccina. Et tertius qui fit in pulsu, sicut in cythara. Iste triplex sonus tangitur hic. Sonus qui fit cum voce, cum dicitur: *In jubilo*, est enim jubilatio cantus modulatio. Sonus qui fit cum flatu, cum dicitur: *In clangore buccinæ.* Sonus qui fit cum pulsu, cum dicitur: *In omnibus lignis fabrefactis & lyris.* Per hoc quod dicitur, quia ista arca deducta est cum jubilo, & in buccina & in cythara, datur intelligi quod ibi fuerunt omnes species sonorum, & omnia genera musicorum.

2. Reg. 6.

Sonus musicus triplex.

Tertio assumpta est cum mirabili claritate. *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol terribilis ut castrorum acies ordinata.* *Signum magnum apparuit in caelo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim.* Ex quibus verbis patet quod ipsa ascendit cum claritate corporali, & ista est claritas auroræ. Sicut enim aurora post noctem oritur, tamen nullam obscuritatem retinet. Sic etiam licet caro ejus nata fuerit de corruptibili carne, nullam tamen sensit corruptionem, sed omnem deposuit miseriam & pœnalitatem. Ascendit cum claritate spiritali, id est, cum anima quæ tota fuit luce perfusa, & ista est claritas lunæ. Sicut enim luna post solem majorem habet lucem, sic & ipsa post filium majorem habet cognitionem. Ascendit cum claritate supersubstantiali, id est, cum filio suo, qui obviam sibi venit, & ista est claritas solis. Ascendit cum claritate intellectuali, id est cum toto exercitu Angelorum, & ideo dicitur: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Quorum quidam præcedebant ut domicelli, quidam vero comitabantur tanquam bajuli, quidam subsequabantur tanquam famuli. Omnes autem eam associabant tanquam joculariores devoti. Ascendit cum claritate rationali, id est cum omnibus Apostolis, qui ejus assumptioni interfuerunt, ideo dicitur quod habebat coronam duodecim stellarum.

Cant. 6.

Apoc. 12.

Quar-

Cant. 7.

Eccl. 12. 6.

Maria
quoad corpus
& quoad ani-
mam assum-
pta est.

Quarto assumpta est eum terribili potestate: quia omnes daemones perterriti fuerunt, nec mirum, fuerunt enim territi a tam honorabili societate. *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* id est ordines Angelorum? Vulnerati a tam ineffabili jucunditate, quia sicut dicitur: *Musica in luctu importuna narratio est.* Excæcati a tam mirabili claritate instar noctuæ, quæ ad lucem solis excæcatur. Tremefacti a tam terribili potestate, instar enim canum virgam Jesse fugiunt, a qua plagam acceperunt.

Secundo videndum est secundum quid sit assumpta, quia non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus est glorificata. Et secundum hoc assignat Augustinus quatuor rationes.

Prima est, quia fuit mater Christi deifica, & ideo debuit a filio sublimari. Voluit enim Christus totus esse matris secundum carnem, ut scilicet patrem carnalem non haberet. Voluit & matrem totam esse suam, ut alios filios non generaret: qui ergo matrem noluit communicari homini, numquid eam communicabit vermi? Quia ex ea noluit generari filios carnales, numquid ex ea voluit generari vermes? Ipse enim præcepit cuilibet suum patrem & matrem honorare. Qui ergo tantum honorat sanctos suos alios in terris, quomodo matris contemnit honorem? Quomodo ergo filium a vitio irreverentiæ erga matrem, ingratiitudinis erga hospitam, & fallaciæ erga amicam ostendemus immunem, si eam quam in vita præ aliis dilexerat, præ aliis dereliquit in fine?

Joan. 12.

Secunda ratio est, quia fuit Christi fidelis ministra. Unde August. de suis ministris, Veritas dicit: *Ubi ego sum illic & minister meus erit.* Si Maria ibi erat, numquid æquali gratia. Et si æquali gratia, ubi æqua Dei censura, quæ reddit unicuique secundum merita? Si præ omnibus viventibus Mariæ viventi donata est gratia, mortuæ erit minuenda? Absit. Ministravit autem Christo in utero materiam corporis præparando, extra uterum in sua infantia eum alendo, & in Ægyptum fugiendo, in sua pueritia ad festivitates eum ducendo, in sua juventute ad nuptias associando, in morte cruci assistendo, post mortem omnia loca ejus devotissime frequentando, post ascensionem ei sedulas preces offerendo.

Tertia ratio est, quia fuit vestis Christi deaurata. Nullus enim rex pateretur vestimentum suum a vermibus corrodi. August. Si elegit divina voluntas inter ignium flammæ puerorum vestimenta servare illæsa, cur abnuat in matre propria quod elegit in veste aliena? Conveniens autem fuit ut in coronatione Reginæ cœli, sit etiam ornatus corporis sui. Cui Rex in eodem ornatu appa-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

reat, ut sicut in corpore Regis scriptum est: *Rex regum, & Dominus dominantium.* Apoc. 19. Sic in corpore reginæ scribatur: *Regina reginarum, & Domina dominarum.*

Quarta ratio est, quia fuit thesaurus Christi & gemma pretiosa, ideo debuit in cœlesti thesauro recondi. Unde August. Thronum Dei, Thalamum Domini cœli, tabernaculum Christi, dignum est ibi esse ubi ipse est. Tam pretiosum thesaurum dignius est cœlum servare quam terra. Istud sacratissimum corpus in escam vermibus traditum, quia sentire non valeo, dicere pertimesco.

SERMO II.

Ubique luminosa Maria præmonstratur.

Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim, & in utero habens, &c. Apoc. 12. Gloriam dominæ describens Joannes Evangelista ostendit eam ex omni parte luminosam & gloriosam.

Primo est luminosa a parte superiori, quia in capite habet coronam duodecim stellarum. Stellæ duodecim sunt novem ordines Angelorum, & tres ordines beatorum, scilicet Martyres, Confessores, & Virgines, qui omnes ipsam coronant, quia eam venerantur & laudant. Seraphim enim mirantur & laudant in ipsa charitatem tam succensam. Cherubim sapientiam tam profundam. Throni pacem & quietem in Deo tam tranquillam. Dominationes tam magnam & tantam super Angelos præminentiam. Virtutes tantam miraculorum efficaciam. Potestates tantam super daemones potentiam. Principatus tantam de omnibus regnis providentiam. Archangeli tantam de omnibus locis diligentiam. Angeli tantam de singulis personis custodiam. Martyres tantam in tribulationibus constantiam. Confessores tantam sobrietatem & temperantiam. Virgines tantam puritatem & munditiam.

Secundo est luminosa a parte inferiori, cum dicitur: *Et luna sub pedibus ejus.* Per lunam mutabilitas designatur. Est autem quadruplex mutabilitas. Una est naturæ quæ etiam est in angelicis spiritibus qui sunt mutabiles per naturam, sed sunt immutabiles facti per gratiam. Ista talem lunam habet sub pedibus, quia omnes Angeli ejus imperio favent. De quo dicitur: *Vidi quasi solem* Gen. 37. *& lunam, & stellas undecim adorare me.* Per solem intelligitur suprema hierarchia, per lunam media, per stellas vero ultima. Secunda est mutabilitas fortunæ. *Stultus fecit luna mutatur.* Ista etiam lunam sub pedibus habuit, quia omnia terrena calcavit per paupertatem voluntariam quam elegit.

- Deut. 11. Dicitur autem: *Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit.* Si enim temporalia calcaremus sub pedibus, & ea non tangeremus affectibus, veraciter nostra essent.
- Psal. 120. Tertia est mutabilitas culpæ: *Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.* Anima enim sancta nec in die prosperitatis cadit in peccatum per intemperantiam, neque in nocte adversitatis per impatientiam. Istam lunam sub pedibus habuit, quia nulla culpa unquam in ea prævalere potuit. Unde Aug. in lib. de natura & gratia. Excepta sancta virgine Maria, si omnes Sancti & Sanctæ interrogati fuissent, utrum sine peccato essent? respondissent: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Excepta hac sancta Virgine, de qua propter honorem Domini cum de peccatis agitur, nullam prorsus volo mentionem habere. Quarta est mutabilitas miseriæ. *Orietur in diebus ejus justitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.* Gloss. id est, mutabilitas, quæ quidem in resurrectione auferetur. *Ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, &c.* Et istam lunam sub pedibus ejus habet, quia perfectam corporis immortalitatem possidet, & super Angelos glorificata manet. *Caligo, id est humana mortalitas sub pedibus ejus, & ascendit super Cherubim & volavit, &c.*
- Rom. 8.
- Psal. 17.

- Matth. 1. Tertio fuit luminosa a parte interiori, quod notatur cum dicitur: *In utero habens.* Habebat enim in utero paternum splendorem. *Qui cum sit splendor gloriæ, &c.* Niveum candorem: *Candor enim est lucis æternæ, &c.* Divinum odorem: *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris.* Suavem dulcorem, illum scilicet qui dicit ibidem: *Spiritus meus super mel dulcis, &c.* Ignem cælestem: *Deus noster ignis consumens est.* Quia igitur in suo utero habuit paternum splendorem, ibi remansit mirabilis claritas, unde Ambr. Quid nobilius matre Dei? quid splendidius ea quam splendor elegit. Quia habuit niveum candorem, ibi remansit mirabilis puritas. Unde Anselm. Decebat ut Virgo beata ea puritate niteret, qua major sub Deo nequit intelligi. Quia habuit divinum odorem, ibi remansit mirabilis suavitas: *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi.* Quia habuit suavem dulcorem, ibi remansit mirabilis pietas, unde dicitur: *Mater gratiæ & misericordiæ.* Quia habuit ignem cælestem, ibi remansit mirabilis charitas, per quam diabolus succendebat: *Percuties eum, ex labiis charitatis meæ, per quam omnia terrena contemnebat.* *Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, &c.* per quam omnia adversa patienter sustinebat: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.*
- Hebr. 1.
- Sap. 7.
- Eccl. 24.
- Hebr. 11.
- Eccl. 24.
- Judic. 9.
- Jer. 2.
- Cant. 8.

Quarto fuit luminosa a parte exteriori, cum dicitur: *Amicta sole, id est immortalis corpore, Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, quantum ad gloriam animæ. Circumdata varietate, quantum ad dotes corporis, quæ redundant ab intus ab anima in corpus.* Siquidem ex redundantia prudentiæ resultat in ejus corpore claritas, & ex redundantia fortitudinis impassibilitas, ex redundantia temperantiæ subtilitas, ex redundantia justitiæ, quæ omnes vires circuit, resultat agilitas.

SERMO III.

*Sine macula, Dei amicam, pulchram
& modo totam pulchram beatam
Virginem fuisse, proposita
verba demonstrant.*

TOta pulchra es amica mea, & macula non est in te, &c. Sponsus cælestis volens sponsæ suæ pulchritudinem & dignitatem ostendere, quatuor implicat in verbis præmissis scilicet quod fuit sine macula, quod fuit Dei amica, quod fuit pulchra, & quod modo est tota pulchra.

Primo enim fuit sine macula per omnis peccati immunitatem. Ipsa quidem liberum arbitrium in bono confirmatum habuit, & ideo nulli peccato consentire potuit. Potentia enim liberi arbitrii, uno modo consideratur prout se habet indifferenter ad peccandum & non peccandum, & hoc modo consideratur quasi indispositio ad hoc vel ad illud, & hoc modo fuit in Adam in statu innocentiae: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.* Secundo cum dispositione ad peccandum, & hoc modo est in regeneratis per baptismum, quia fomes ab eis non aufertur. Tertio cum necessitate ad peccandum; & hoc modo est in non regeneratis per baptismum, in quibus fomes non tantum est dispositio ad peccandum, sed quædam necessitas. Quarto cum dispositione ad non peccandum, & hoc modo est in Angelis & Beatis, & fuit in beata Virgine post gratiam suæ sanctificationis ultimæ, & quantum ad hoc, licet existens in via, fuit in statu Angelorum & Beatorum.

Secundo fuit Dei amica per ferventem charitatem. Distinguit autem Dionysius in descriptione Seraphin, quatuor gradus charitatis. Dicit enim eorum dilectionem esse mobilem, calidam, acutam, & superfervidam. Isti quatuor gradus in beata Virgine reperiuntur. Amor enim Dei fecit eam mobilem, id est Dei præceptis valde obediens, quando scilicet ipsa dixit: *Ecce ancilla, &c.* Fecit eam calidam, id est alta virtutum ferven-

Psal. 44.

Cant. 4.

Liberi arbitrii potentia quadrupliciter consideratur.

Eccl. 15.

Luc. 1.

Eccl. 24. ferventer conscendentem, quod significatur per hoc, quod concepto Domino mox cum festinatione abiit in montana. Fecit eam acutam, id est alta cælorum secreta penetrantem. *Gyrum cæli circuiui sola, &c.* Fecit etiam eam superfervidam in solo Dei amore quiescentem: *Nuntietis dilecto, quia amore langueo.*

Puritas triplex. Tertio fuit pulchra per omnimodam mentis & corporis puritatem. Ejus enim puritas fuit perfecta, impermixta, & continua. Fuit perfecta, quia cum triplex sit puritas scilicet humana, angelica, & divina, ipsam divinam puritatem in utero novem mensibus portavit, ipsam puritatem angelicam transcendit, omnem puritatem humanam universaliter superavit. Secundo ejus puritas fuit impermixta. Non enim habuit admixtionem originalis, quia fuit in utero a Spiritu sancto sanctificata. Nec admixtionem mortalis; quia fuit a Patris potentia confirmata. Nec admixtionem venialis, quia fuit a puritate Filii imprægnata. *Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem & ibi commorantem, & inde huc revertentem.* Custodivit enim eam Dominus, & in mundum euntem, quia ipsam ab originali peccato purgavit; & in mundo commorantem, quia ipsam a mortali conservavit; & ad patriam revertentem, quia sine macula venialis peccati de mundo exivit. Tertio ejus puritas fuit continua, numquam enim fuit interrupta. *Usque ad futurum seculum non desinam, &c.* Numquam interpolata, quia fuit a Deo confirmata. Ibidem: *Et sic in Sion firmata sum, &c.* Numquam diminuta; servabat enim illud dictum Prophetæ: *Exercitabar & scopebam spiritum meum:* sed semper fuit augmentata, imo totaliter ultimata & deiformis effecta. Unde Hieronymus. Jure Sole perhibetur amicta quæ luce immarcescibili videtur immersa, neque summam tangi, sed operiri, magis circumfundi, & tanquam illo igne concludi:

Maria corpore atque anima assumpta. Quarto fuit tota pulchra. Ex hoc autem habetur quod & in corpore, & in anima sit assumpta. Si enim anima glorificata esset, & caro putrefacta in terra jaceret, tota pulchra non esset. Hoc autem competit divinæ potentiae, sapientiae, justitiae, & bonitati. Potentiae quidem, unde dicit Augustinus: Si Jesus quem scimus omnia posse, voluit in matre integrum servare pudorem, cur non velit eam a putredinis servare fœtore? Quis nisi perversi sensus audeat dicere, quod matrem quam a putrefactione faciliter servare potuit, servare noluerit? Hoc etiam competit divinæ sapientiae. Sicut dicitur: *Sapientia ædificavit sibi domum, &c.* Sapiens architectus domum pulchram facit intus & extra. Talem Christus in præsentī vita matrem suam sibi ædificavit scilicet pulchram intus in mente per puritatem, & exterius in

corpore per virginitatem. Si igitur divina sapientia tam pulchram eam in corpore & in anima ædificavit, non debuit in morte istam pulchritudinem sibi diminuere, sed magis augere. Competit etiam hoc Divinæ justitiæ. Honorat quidem multorum Sanctorum corpora, honorat etiam & sua tormenta, sicut crucem, clavos, spineam coronam, & lanceam. Si in tanto honore habetur crux sancta, in qua corpus Christi ad horam requievit, in quando honore debet habere matrem suam gloriosam, in cujus utero novem mensibus requievit & habitavit: Er si in tanto honore habentur corpora Sanctorum, ex eo scilicet quod fuerunt organa Spiritus sancti, in quanto honore tunc haberi debet corpus illud quod fuit Spiritus S. organum & Christi speciale domicilium, imo totius Trinitatis nobile triclinium. Si in tanto honore habentur imagines pictæ, in quanto honore debet haberi illud corpus, in quo Filius qui est imago Patris, habitavit: In quo quidem imago Dei sibi impressa illibata permansit? in quo & per quod imago nostra quæ erat corrupta reparata fuit. Competit etiam hoc suæ bonitati, bonique filii semper interest magis parcere matri quam sibi ipsi. Constat autem quod filius sibi ipsi parcere voluit ab illa generali sententia qua dicitur; *Pulvis es & in Gen. 3. pulverem reverteris;* & matrem suam excepit ab illa alia sententia qua dicitur, *in dolore paries.* Quare ergo non excepit a prima, scilicet ne in pulverem revertatur, quia tam bonus filius exitit, quod etiam inter passionis vulnera curam habuit de matre dilecta. Tam bonus filius fuit quod in ortu voluit flere, & matrem gaudere voluit. Qui igitur mortalis tantam curam de ea habuit, numquid factus gloriosus de ea amplius non curabit? Absit. Requirit ergo potentia Dei, sapientia, justitia, & bonitas, quod Virgo mater non tantum in anima sit glorificata, sed etiam in corpore sit stola immortalitatis induta.

SERMO IV.

Virginem admirantur Angeli, quoad ortum, progressum, Dei filii conceptum, ejusque gloriosum ascensum.

Quæ est ista quæ progreditur, quasi Cant. 6. aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Cælestes spiritus claritatem Virginis, ejusque gloriam & laudem admirantes inter se quærunt & dicunt: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, &c.* Admirantur autem eam quantum ad quadruplicem ejus statum.

Primo quantum ad suum ortum, cum scilicet dicunt, *quasi aurora*, quia ab omni peccati tenebra est expurgata, & luce gratiæ divinæ perfusa. Cæteri Sancti cum peccato originali concipiuntur & nascuntur. Christus autem fuit sine peccato originali conceptus, & sine originali natus. Virgo autem Maria medium locum tenet, quia fuit cum peccato originali concepta, & sine originali nata. Ista triplex differentia tangitur, ubi dicitur de die culpæ originalis quæ incepit quando aperti sunt oculi Adæ: *Obtenebrentur stellæ caligine ejus*. Stellæ enim id est cæteri Sancti, illo die culpæ originalis sunt obtenebrati, quia fuerunt cum peccato originali concepti & nati. *Expectet lucem*; id est Christum, & non videat. Iste enim dies culpæ non vidit Christum, nec in suo conceptu, nec in suo ortu. *Nec ortum surgentis auroræ*. Auroram siquidem, id est Virginem beatam, vidit quantum ad conceptum, sed non vidit quantum ad ortum. Necesse autem fuit ut ista aurora nobis oriretur. Ante enim ejus ortum homo infestabatur temptationibus dæmonum, & infirmus erat ad incipiendum bonum, & debilis ad perseverandum, sed adveniente ista aurora dæmones in infernum fugiunt, homines meritorie operari possunt, & usque ad finem opus perducunt. Ista tria tanguntur ubi dicitur: *Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur*, quoad primum, *exibit homo ad opus suum*, quoad secundum, *ad operationem usque ad vespem*, quoad tertium. Necesse etiam fuit ut ista aurora oriretur, quia ante Angeli officium suum circa homines non exercebant, quod est illuminare, & purgare, & perficere; sed adveniente ista aurora cæperunt nos disponere ad illuminationem gratiæ, purgationem culpæ, & perfectionem gloriæ. Istud notatur, ubi dixit Angelus Jacob: *Dimitte me, jam enim ascendit aurora*, qui eum dimittere noluit Angelum, donec triplicem gratiam impetravit, scilicet illuminationem intellectivæ, per hoc quod Israel sibi nomen imposuit, purgationem affectivæ, pro eo quod nervus fœmoris ejus emarcuit, & perfectionem gloriæ, per hoc quod eum benedixit.

Secundo mirantur spiritus cælestes Virginem quantum ad ipsius progressum, cum addunt, *Pulchra ut luna*. Ipsa autem nunquam aliquam maculam habuit in cogitationibus, quia semper fuerunt sanctæ, nec in affectionibus, quia semper fuerunt mundæ; nec in intentionibus, quia semper fuerunt rectæ. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, &c.* Fuit namque in cogitationibus tota, pulchra in affectionibus, sine macula in intentionibus. Secundo luna habet lucem variatam, & sæpe obscuratam. Est autem luna festivitatum distinctiva; *A luna signum diei festi*. In visione namque istius lunæ semper magnum festum facit Deus, Angelus, & homo beatus.

Nam Deus de hoc habet magnam gloriam, Angelus magnam lætitiā, homo beatus magnam honoris excellentiam. *Tu gloria Jerusalem*, id est ipsius Dei qui est visio pacis, *tu lætitia Israel*, id est Angelorum qui Deum facie ad faciem semper vident, *tu honorificentia populi nostri*, id est omnium sanctorum & beatorum, de quorum progenie ipsa descendit. Fuit autem pulchra ut luna in sua conversatione, & in sua vita, imo pulchrior quam luna, quia luna habet lucem multis maculis respersam. Aliquando lucet in principio noctis, & significat bene incipientes. Aliquando in fine noctis, & significat perseverantes, quandoque per totam noctem, & significat vitam bonam continuantes. Virgo autem Maria fulsit & in suo principio, quia fuit in utero sanctificata. In medio, quia fuit filio Dei illustrata & sancte conversata, & in suo ultimo, quia in anima & corpore fuit glorificata. Per noctem etiam significari potest tentatio & tribulatio. Quidam enim Sancti adjuvant in principio tentationis, quidam in medio, quidam in fine; sed beata Maria semper adjuvat, & in principio dando constantiam, & in medio dando perseverantiam, & in fine dando gloriosam coronam. Tertio habet lucem eclipsatam & obscuratam. Secundum autem beatum Augustinum luna tripliciter obscuratur. Aut quando nubibus regitur, aut quando eclipsatur, aut quando renovatur. Sic etiam Virgo benedicta fuit obscurata per sui humilitatem, per quam se obumbrabat. De hoc habetur: *Nolite me considerare quod fusca sum, quia decoloravit me sol*. Ac si dicat: Quanto magis sol me illuminavit per suam majestatem, tanto magis exterius me decoloravit per humilitatem. Secundo fuit decolorata propter nimii doloris acerbicatem, & hoc in filii passione, ubi cum sole, id est cum filio suo Christo Jesu, passa est eclipsim. *Sol*, id est Christus, *convertetur in tenebras* per mortem, & *luna*, id est Virgo beata Maria *convertetur in sanguinem* per dolorem. Non enim tunc tantum unam mortem, sed tres quodammodo passa est. *Duplicetur gladius & triplicetur*. Una enim mors seu tristitia, quam ipsa virgo Maria passa fuit, & patiebatur, fuit separatio matris a filio, & ista fuit mors amara. Alia fuit separatio animæ Christi a suo corpore, & ista mors seu tristitia fuit Virgini benedictæ multum amarior. Tertia mors fuit in matre, scilicet separatio animæ Christi a spiritu suo. Anima namque Christi Mariæ corpus, & suum vivificavit. Spiritus vero suus cum spiritu Christi unitus fuit. Magis enim erat spiritus beatæ Mariæ cum suo filio benedicto, quam in suo corpore proprio. Quando ergo Christus emisit spiritum suum, ipsa dolorem intensissimum patiebatur, & ista tristitia in Virgine gloriosa fuit mors amarissima: quia tunc doloris gladius ipsius animam pertransivit. Tertio Virgo benedicta fuit obscurata per

Job. 3.

Psal. 103.

Gen. 32.

Cant. 4.

Eccl. 43.

Maria luna comparatur.

Cant. 1.

Joel. 2.

Ezech. 11. Maria triplex mors.

per mortem suam corporalem. Tunc enim facta est obscura, quando ab ipsius corpore anima recessit, ut sic obscuraretur in morte, & fieret novilunium in resurrectione. Damascen. Sicut sol iste splendidus ac lucifluus sub lunari corpore latens ad breve videtur deficere, cum suo non priveretur lumine habens in se perennem luminis fontem, sic & tu fons veri luminis, inconsumptus vitæ thesaurus, licet brevi intervallo temporis corporaliter morti sis addicta, tamen copiose nobis infundis indeficientis luminis claritatem.

Tertio Angeli admirantur eam quoad Dei filii conceptum, cum subjungunt: *Electa ut sol*. Secundum autem August. in sole tria videmus, scilicet quod est, quod lucet, & quod calet. Ipsa fuit electa sicut sol, quia habuit electum esse. Nam Pater elegit corpus ipsum sanctificando, prælegit animam ipsam virtutibus adimplendo, & utrumque elegit, & prælegit, habitare in tabernaculo suo faciendo: *Elegit eam Deus & prælegit eam*. Filius dedit sibi electam lucem, id est divinarum cognitionem: *Civitas non eget sole neque luna, &c.* Ista namque est civitas de qua dicitur: *Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei*. Ista civitas non indiget illuminatione angelica, ideo dicitur, quod non indiget sole; nec illuminatione humana, ideo dicitur, quod non indiget luna, sed illuminatur luce divinitatis, ideo dicitur: *Nam claritas Dei illuminavit eam*; & luce humanitatis, ideo subditur: *Et lucerna ejus est agnus*. Spiritus sanctus dedit sibi calorem, id est ordinatum amorem, secundum autem Augustinum quadruplex est gradus amoris. Primo namque debemus diligere quod supra nos est, scilicet Deum. Deinde quod sumus, id est, nosipsos. Deinde quod juxta nos est, scilicet proximum. Deinde quod infra nos est, scilicet mundum & totum genus humanum. Virgo ergo beata ordinatam habuit charitatem. Nam quod super se erat, scilicet Deum, amavit reverenter, quod juxta se erat, scilicet filium, dilexit dulciter; quod ipsa erat, scilicet se, dilexit sapienter: quod infra se erat, scilicet genus humanum, dilexit misericorditer.

Quarto admirantur eam quantum ad ejus ascensum gloriosum, cum subdunt *terribilis ut castrorum acies ordinata*. Sciebant enim Angeli spiritum humanum corpori terreno inclusum ab ipsis minoratum: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, &c.* Et de hoc non mirabantur, quia corpus quod corrumpitur animam aggravat; sed tamen adæquationem tempore gratiæ sunt experti quia homines per virginalem munditiam adæquantur Angelis: de hoc etiam non mirabantur, eo quod homo factus est ad Dei imaginem, & Dei faciem contemplandam. Minorationem igitur noverant, nec de hoc admirationem

conceperant, sublimationem autem credere non valebant. Et ideo videntes, humanam naturam in duabus personis, scilicet Christi & matris super Angelos sublimari, in admirationem sunt commoti dicentes de Christo illud: *Quis est iste qui venit de Edom, &c.* Isai. 63. Et de Virgine: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, &c.* Cant. 6.

SERMO V.

Admirantur 1. Angeli de Assumptione ejus, & 2. quare.

Quæ est ista quæ ascendit de deserto Cant. 3. delitiis affluens, innixa super dilectum suum? Si aliquis rusticus vel inexpertus lapidem pretiosum laudaret, modica laus esset, sed si gemmarius doctissimus aliquem lapidem pretiosum miraretur, & laudaret, ingens laus esset. Si igitur nos grossi & inexperti Virginem laudamus, parva laus videtur. Maxima autem laus est quando spiritus cælestes laudant tantam Virginis majestatem. Ponunt ergo Angeli in præmissis verbis duo.

Primo suam admirationem cum dicitur: *Quæ est ista, &c.* Ad istam autem admirationem responder August. Ista est mater Dei, Regina cæli, Domina mundi, porta paradisi. *Maria prærogativa quatuor.*

In hoc autem quod dicitur: *Mater Dei*, tria notantur. Unum est quod ipsa super Christum habuit maternæ auctoritatis imperium: *Erat subditus illis*. Secundum quia Luc. 2. debuit sublimari ad filium. Damascenus. Decuit matrem ad filium sublimari, ut ad ipsum ascendat sicut ad ipsam descenderat. Tertium quia habet ad nos maternæ compassionis affectum. Unde frequenter ei dicere debemus: *Monstra te esse matrem, &c.*

Secundo est Regina cæli. *Sacrificemus Jer. 44. 17. Reginae & libemus ei libamina, & faciamus placentas sicut fecimus nos & patres nostri, & saturati sumus panibus, & bene nobis erat malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare ei, indigemus omnibus & fame & gladio consumpti sumus*: sicut autem dicitur in scholasticis historiis, triplex erat distinctio eorum quæ Deo offerebantur. Aut enim erat oblatio Notandum. de animalibus & dicebatur sacrificium: aut erat de sicca materia, ut de similæ pane vel similibus, & tunc dicebatur oblatio; aut erat de liquidis, scilicet vino vel oleo, & dicebatur libatio. Ista autem triplex distinctio tangitur hic: primo sacrificium, cum dicitur: *Sacrificemus*. Libatio cum subditur: *Et libemus ei libamina*. Oblatio cum subditur: *Et faciamus ei placentas*. Nos autem debemus Reginae cæli sacrificare corpora nostra per

Apoc. 21.

Psal. 96.

Amoris gradus quatuor.

Psal. 8.

Sap. 9.

per mortificationem vitiorum, libare corda liquida per compassionem lachrymarum, & exhibere placentas, id est conscientias placidas, per interiorum nostram purificationem.

Maria semper invocanda.

Tertio est Domina mundi, ideo ad ipsam tanquam ad dominam & Augustam, omittis aliis intermediis appellare licebit: sive quis gravetur a diabolo, sive a tyranno, sive a carne, sive a Dei iustitia. Licet enim ad ipsam appellare, si quis gravatur a Diabolo, sicut patet in Theophilo qui cum servum se diaboli fecisset, tandem appellavit ad Augustam, & ipsa totum irritum fecit, & ad pristinum statum gratiæ restituit eum. Licet etiam ad ipsam appellare; si & quis gravetur a tyranno, hoc significatur in Hester, ubi tyrannus Aman populum Dei voluit occidere; sed Regina Hester, id est Virgo benedicta, ipsius tyranni malitiæ obviavit, Dei sententiam revocavit, & populum ad pristinum statum restituit. Licet etiam appellare ad ipsam, si quis gravetur a carne, sicut patuit in Maria Ægyptiaca, quæ multo tempore libidini deservivit, sed ad ipsam Virginem confugit & appellavit, & sic carnis libidinem & concupiscentiam superavit. Licet etiam ad ipsam appellare, si quis se a Dei iustitia sentiat aggravari. Unde legitur in vita B. Dominici, quod cum Christus contra mundum duram sententiam proferre vellet, occurrit Mater Christi gloriosa, & dixit: Bone fili, non secundum eorum malitiam, sed secundum tuam misericordiam agere debes.

Ezech. 44.

Quarto est porta paradisi, quia per ipsam tanquam per portam ad nos Deus venit: *Porta hæc clausa erit, &c.* Et per ipsam Virginem benedictam Mariam, quilibet tanquam per portam in cælum ascendit. Unde de ipsa cantat Ecclesia: *Tu Regis alti janua & porta lucis fulgida, &c.* Et per ipsam tanquam per fenestram Deus ad nos oculo misericordiæ suæ respicit. *En ipse stat post parietem, &c.* Stat enim post parietem nostrum, id est post humanam naturam nostram, respicit nos per fenestram, id est, per matrem suam, & per cancellos, id est per vulnera sua.

Cnat. 1.

Secundo, Angeli ponunt suæ admirationis rationem, cum dicunt: *Quæ ascendit de deserto*, ubi ponitur ratio admirationis, & quia de deserto ascendit, & quia deliciis affluens ascendit, & quia innixa super dilectum ascendit. Admirantur namque ipsi Angeli sive cælestes spiritus Angelici, quod ascendit de deserto, id est, de mundo, tantis vitiis pleno, de quo quidem mundo Deus ipsam Virginem benedictam innocenter deduxit & eduxit. *Ductor fuit Dominus Deus tuus in solitudine in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dispas.* Est autem dispas secundum Isidor. quoddam genus serpentis, qui latine dicitur situla, per contra-

Deut. 8.

rium; quia cum talis serpens momorderit si- ti perire facit. In hoc ergo deserto mundi est serpens adurens, id est, diabolus mentes hominum ad appetitum ambitionum incendens; & scorpio, id est, carnalis delectatio, quæ prius blanditur, sed postea pungit. Et est ibi dispas, id est avaritia, quæ semper sitim facit.

Secundo mirantur quod ascendebat cum affluentia deliciarum de deserto ubi est penuria consolationum. Sunt autem deliciae generales, spirituales & singulares. *Generales* deliciae beatorum sunt, de quibus dicit Augustinus de Civit. Dei. Civitas superna, videt & amat, & in æternitate Dei viger, in veritate Dei lucet, in bonitate Dei gaudet. Et istæ divitiæ generales nobiliter sunt in Virgine. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis enim est memoria illius.* In hoc quod dicitur *casta generatio*, notatur quod jucundius gaudet de eo quod scilicet casta permansit, & tamen genuit. In hoc quod dicitur *cum claritate*, notatur quod clarius lucet. In hoc quod dicitur: *Immortalis est enim memoria illius*, notatur quod nobiliter viger. Sunt autem deliciae spirituales quæ spiritualiter virginibus debentur, scilicet aureola in capite, alba vestis in corpore, canticum ineffabile in ore, & familiaritas in associatione. *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.* Hæ autem deliciae speciales abundantius sunt in Virgine, *Mulier amicta sole & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona duodecim stellarum, & in utero habens, &c.* Aliæ autem virgines habent coronam aureolam, habet autem hæc coronam duodecim stellarum ornatam. Aliæ decorantur veste alba. Hæc vero est sole amicta. Illæ sequuntur agnum pedibus suis; habet autem ista lunam, id est Ecclesiam militantem ac triumphantem sub pedibus suis. Aliæ cantant pro conservata virginitate, hæc pro virginitate & fecunditate, ideo dicitur, *in utero habens.* Tertio sunt deliciae singulares de quibus dicit Bernardus. Quid in deliciis dixerim virginitatis decus cum munere fecunditatis humilitatis insigne, distillantem charitatis favum, misericordiæ viscera, plenitudinem gratiæ prærogativam gloriæ singularis. Propter tres primas virtutes dicitur: *Cum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Iste Rex habet triplicem accubitum, scilicet sinum patris, uterum matris, & patibulum crucis. Nardus est herba parva & odorifera & calida. Per hoc quod est parva notatur humilitas. Per hoc quod est odorifera notatur virginitas. Per hoc quod est calida notatur charitas. Cum igitur iste Rex esset in sinu patris dedit odorem Mariæ humilitas, & ipsum mox descendere fecit. Cum esset in utero matris odorem dedit sua virginitas, quæ ipsum utero pavit. Dum autem esset in patibulo crucis, odorem dedit sua charitas per

Delicia tri- plices.

Sap. 4.

Apoc. 14.

Apoc. 12.

Cant. 1.

Notandum.

Cant. 3.

per quam Christus materni amoris immemor esse non potuit, sed ipsam Joanni commendavit, & propter alias tres sequentes dicitur: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto sicut virgula fumi*, &c. Fuit enim virgula, id est flexibilis ad pietatem, & ex aromatis, quia fuit plena odoribus omnium gratiarum, & universi pulveris pigmentarii, quia omnes glorias quas alii Sancti habent particulariter: ipsa habet universaliter.

Ejus alie
quatuor præ-
rogative.

Tertio mirabantur quod ipsa innixa erat super dilectum suum. In hoc autem quod innixa dicitur, quatuor prærogativæ notantur, scilicet ejus magna securitas; secunda namque erat quod cadere non poterat, quæ super Deum innixa fuerat. Secunda magna dignitas; innixa enim erat ei, cujus aspectu tremunt angelicæ potestates. Tertia magna familiaritas; signum enim magnæ familiaritatis fuit in Joanne, quia in sinu Christi recubuit, tanto dulcius quanto familiarius, tanto secretius, quanto sublimius. Quarta magna potestas. Nam qui alicui rei innititur virtutem ejus sibi quodammodo assumit, & ea sicut vult utitur. Sic mater Dei omnipotentiam filii quando vult assumit. Bernardus. Quomodo misereri non poterit mater omnipotentis?

SERMO VI.

Quomodo 1. omnes beatorum ordines
visitavit, visitando percurrit, &
2. percurrente in sua assumptione
transcendit.

Eccl. 24.

Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion, & quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho, quasi oliva speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum juxta aquam in plateis. Ecce sex posuit differentias arborum, quia in cælesti patria sex sunt ordines beatorum, scilicet Virgines, Confessores, Martyres, & Apostoli, Prophetæ, & Patriarchæ. Quos siquidem omnes & singulos virgo Maria in sua assumptione visitavit, & visitando percurrit, & percurrente transcendit. Libet tamen dialogum facere inter Virginem ascendentem, & ipsos Sanctorum Ordines eam totis affectibus retinere cupientes.

Occurrit quidem ab inferiori ordo Virginum dicens ei: Mane nobiscum Domina in æternum. Tu es enim Domina nostra, Abbatissa nostra, ordinem nostrum instituisti, ordinasti, & tenuisti. Te decet stare velut magistratam cum discipulis. Dominam cum ancillis, Abbatissam cum famulis. Ipsa autem beata Virgo tria privilegia habuit. Unum in carne, scilicet Virginitatem: Aliud in men-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

te, scilicet puritatem. Tertium in conversatione, scilicet famæ celebritatem. *O quam pulchra*, ecce puritas mentis; *casta generatio*, ecce castitas virginalis; *cum claritate*, ecce celebritas conversationis. Sacrae autem Virgines in his tribus quantum possibile fuit se sibi assimilaverunt. Similitudo inducit dilectionem, conjunctionem, & associationem. Associatio autem est amicorum, conjunctio propinquorum, dilectio filiorum. Dicunt ergo virgines beatæ virgini Mariæ. Nos in quantum nobis possibile fuit, nos similes tibi fecimus in carne & in conversatione. Et, quia similitudo inducit dilectionem, conjunctionem, & associationem, factæ sumus amicæ tuæ, proximæ tuæ & filiæ tuæ, & ideo debes te associare nobis ut amicis tuis, conjungere te nobis ut proximis tuis, & specialem dilectionem exhibere ut filiabus tuis. Respondit virgo Maria: Non vos filiæ desero, sed *quasi cedrus exaltata sum in Libano*. Sunt autem multa genera cedrorum, scilicet cedri quæ nascuntur in Libano, quarum odor fugat serpentes, & interficit vermes: Libanus autem candidatio intelligitur. Aliæ sunt cedri maritimæ, quæ habent poma habentia triplicem substantiam: Prima est calida, media temperata, & ultima est frigida; & significat Christum in quo fuit divinitas, quæ est multum calida, scilicet omnium cordium inflammativa, in quo fuit omnis temperatio, quia omnes virtutes in ipso medium tenuerunt, in nullo unquam ad aliquod declinavit extremum, in quo erat caro frigida, id est ab omni concupiscentia aliena. Dicit ergo B. Maria virginibus sacris: Non vos desero filiæ, sed tanquam odor cedri vobiscum maneo per quem odorem & dæmones a vobis fugavi, & sæpe malas cogitationes in vobis extinxi & vestras animas dealbavi. Vobiscum etiam remanet odor filii mei, qui per odorem charitatis vos inflammavit; & per temperamentum suæ virtutis vos castificavit, & per munditiam suæ carnis vos regeneravit, & in munditia conservavit.

Sequitur Ordo Confessorum qui confessi sunt Deum corde, ore & opere, & Virgo benedicta ipsum confessa est corde credendo: *Beata quæ credidisti*, &c. Ore, gloriam Dei prædicando: *Quia fecit mihi magna*. Opere, Dei mandata adimplendo. Est etiam Virgo benedicta coram Deo confessa suam humilitatem, quando dixit: *Ecce ancilla Domini*, &c. Coram Angelo suam castitatem, quando dixit: *Quoniam virum non cognosco*. Coram toto mundo suam majestatem, quando dixit: *Ecce enim ex hoc beatam*, &c. Dicunt igitur sancti Confessores: Urinam placeret Dominae cum tuis servis habitare, quæ Deum ore, corde & opere confessa fuisti, quæ coram Deo, Angelo & mundo, Christi gloriam prædicasti. Respondet illa & dicit: Non vos filii charissimi desero, sed vobiscum *quasi cypressus in monte Sion* remaneo. Cy-

K k

pres-

pressus tota est medicinalis, scilicet cortice foliis & fructibus. Et quidquid erat in Virgine, totum medicinale fuit, scilicet cortex, id est exterior conversatio sua, folia sua, id est verba sua suavia, & fructus, id est opera sua fructuosa. Fuitque plantata in monte Sion, id est in sanctis Confessoribus, qui Deum per veram fidem speculati sunt. Dicat ergo Virgo beata: A vobis filii non recedo, sed tanquam odor cypressi vobiscum maneo, quia ex odore meae conversationis saepe recepistis consolationem, & ex odore verborum meorum instructionem, & ex odore fructus, id est filii mei, salvationem.

Sequitur Ordo Martyrum. In quibus tria miranda fuerunt, scilicet dolor intolerabilis, constantia laudabilis, & charitas inextinguibilis. Ista tria laudabilius fuerunt in virgine Maria. Nam in Filii passione in ea fuit dolor intolerabilis: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Quando enim corpus Christi lancea pertransivit, anima Christi in Christo non erat, anima vero matris in ipso erat, & ideo illa lancea ejus animam pertransivit. Fuit etiam in ipsa constantia laudabilis, quia ceteris fugientibus ipsa non fugit, ceteris paventibus ipsa non pavit, ceteris fidem perdentibus ipsa fidem servavit. Fuit etiam in ea inextinguibilis charitas, tum quia habebat ignem perpetuum, id est Dei filium qui corpus ejus impleverat, & mentem ejus inflammaverat, & ex ea corpus humanum sumpserat, tum quia habebat pabulum continuum, id est, bona opera quae faciebat: tum quia habebat sufflatorium assiduum, id est Spiritum sanctum qui semper amorem accendebat. Dicant ergo sancti Martyres: Nobiscum Domina stare debes, quae Martyr & plusquam Martyr fuisti, quam lancea tanti doloris perforavit, tanta constantia armavit, tanta charitas inflammavit. Respondet illa: Non vos filii defero, sed quasi palma exalta-
Eccl. 24. 18. *ta in Cades*, vobiscum maneo. Per palmam namque victoria intelligitur, per Cades vero quae interpretatur sancta, Martyres significantur, qui fuerunt sancti, id est sanguine tincti. In Virgine autem erat & victoria amoris ad amorem, & doloris ad dolorem; erat siquidem in ipsa amor filii immensus. In Christo autem erat caro & anima ac deitas. Erat igitur inter matrem & filium triplex conjunctio, scilicet carnis ad carnem secundum naturam, animae ad animam secundum amicitiam, spiritus ad deitatem secundum gratiam. Amabat quidem Christum amore naturae, ut mater filium; amore amicitiae, ut amica dilectum; amore gratiae, ut creatura suum creatorem. Ecce quantus amor in ea fuit. Sed videamus nunc quantum dolorem habebat. Dissecabatur namque caro Virginis, dum sic videbat carnem Christi laniari; & dissecabatur ejus anima, videns Christi animam tam graviter contristari; dissecabatur & spiritus ejus, dum videbat Christi deitatem tam ignominiose tractari, ac enormi-

ter vilipendi. Nihilominus erat in ea magnus amor filiorum, id est Judaeorum, & magnus imo excessivus dolor de perditione ipsorum. Dicat ergo Virgo beata: Non vos defero, sed *in Cades*, id est inter vos qui estis Christi sanguine tincti, quasi palma maneo, quia inter vos manet odor victoriae meae, ex eo quod amor quo vos diligebam vicit amorem Filii, quo ipsius vitam corporalem amabam. Dolor namque quem habebam de vestra perditione, vicit dolorem quem habui de Filii passione.

Sequitur consequenter ordo Apostolorum, qui licet tunc non essent in gloria, tamen si fuissent, dicere potuissent. De ipsis etiam quatuor magnalia praedicantur, scilicet quod sunt sal terrae, lux mundi, lucerna accensa, civitas supra montem posita. Ista autem de Virgine excellentius praedicantur. Ipsa enim tanquam lucerna ardens ad Dei amorem multos inflammavit, tanquam sal terrae a peccati putredine praeservavit, & tanquam lux mundi ad Dei cognitionem illuminavit, tanquam civitas supra montem posita omnibus suam misericordiam exhibuit. Dicant ergo Apostoli: Tu quae es Apostolorum Apostola, in Apostolorum collegio morari debes, quae tanquam lucerna ardens mundum frigidum inflammasti, tanquam sal terrae mundam insipidum condidisti, tanquam lux mundi tenebrosum mundum illuminasti, tanquam civitas supra montem posita, viscera tuae misericordiae omnibus aperuisti. Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed *tanquam plantatio rosae in Iericho* vobiscum permaneo. Iericho interpretatur luna, & significat Ecclesiam, id est Apostolorum congregationem, qui Ecclesiam plantaverunt. Quilibet Apostolus fuit una rosa per aliquam specialem gratiam qua redoluit. Ipsa autem fuit plantatio rosae in Iericho, quia in ipsa fuerunt omnes gratiae singulares. Dicat ergo: Quasi plantatio rosae vobiscum maneo. Vos enim estis rosae coram Deo redolentes; ego vero sum plantatio rosae, quae inter vos per gratias, quas habetis, familiariter maneo. Nam maneo cum Petro per deitatis & humanitatis cognitionem, cum Paulo per altam contemplationem, cum Andrea per praecordiale ad crucem devotionem, cum Jacobo per vitiorum supplantationem, cum Joanne per virginitatis conservationem, cum Thoma per fortium operum aggressionem, quando scilicet dixit: *Eamus & nos, ut moriamur cum eo*, cum Jacobo Alphei, per meam in utero sanctificationem, cum Philippo per specialem cum filio meo familiaritatem; cum Bartholomaeo per ferventem orationem. Unde dixerunt daemones ei: Incendunt nos orationes tuae; cum Matthaeo per terrenorum despectionem, cum Simone per mandatorum Dei promptam executionem, & cum Thadaeo per mentis munditiam & purificationem. Nam in Historia Ecclesiastica vocatur corculus, id est cordis cultor.

Sequi-

Luc. 1.

Notandum.

Luc. 1.

Sequitur ordo Prophetarum qui quidem modo prophetabant de præteritis, modo de futuris, & modo de præsentibus occultis. Virgo autem gloriosa Maria prophetabat de præterito quando dixit: *Suscepit Israel puerum suum, &c.* Et de futuro cum dixit: *Ecce enim ex hoc beatam.* Et de præsentibus occultis, quando Joannem in utero suæ matris esse cognovit. Dicant ergo Prophetæ: Recte debes Domina in Prophetarum numero copulari, quæ Prophetiæ spiritum ad præterita, & futura, & occulta præsentia suscepisti. Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed *quasi platanus* vobiscum maneo. Est autem platanus arbor habens folia lata plantata in plateis ut ibi umbram faciat; & significat ejus verba quæ fuerunt refrigerativa & per totum mundum lata & diffusa. Quatuor enim vicibus Virgo gloriosa locuta fuisse legitur, scilicet cum Angelo, cum Elisabeth, cum filio in templo, & cum filio in nuptiis. Ipsa enim loquente cum Angelo Deus factus est homo verus. Ipsa loquente cum Elisabeth, repletus est Spiritu sancto in utero Joannes. Ipsa loquente cum filio in templo, Deus factus est hominibus subditus. Ipsa loquente cum eo in nuptiis, manifestavit suam gloriam Christus Jesus. Dicat ergo Virgo gloriosa: Non recedo a vobis, sed odor verborum meorum manet in vobis, quorum virtute & Deus suscepit humanam naturam, & puer in utero suscepit gratiam, & Deus hominibus exhibuit obedientiam, & suam manifestavit gloriam.

4. vicibus locuta fuit.

Sequitur ordo Patriarcharum qui allegatur decenter. Tu es filia nostra, tu es caro & os nostrum, tu fuisti baculus senectutis & debilitatis nostræ, ergo tanquam filia debes patres tuos tua præsentia honorare, tanquam caro nostra debes tua præsentia confovere, tanquam virga nostra debes tua præsentia nobis consolationem impendere, attestante Prophetâ qui sic inquit: *Virga tua & baculus tuus, &c.* Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed *quasi oliva speciosa in campis* vobiscum maneo. Sancti namque Patres operibus misericordiæ intenti fuerunt; Virgo autem Maria habuit misericordiam quasi naturalem, ideo dicitur, *quasi oliva*. Solus enim Deus est ipsa oliva, & ipsa misericordia; cæteri Sancti habent oleum, id est, compassionis affectum; Virgo autem gloriosa est quasi oliva, quia misereri est sibi quasi verum in naturam. Habet etiam quasi totalem misericordiam, ideo dicitur, *quasi oliva speciosa*. Illa enim oliva est speciosa quæ est pulchra in ramis, in foliis & in fructu; sic & ipsa habet misericordiam, & in corde exhibendo compassionis affectum, & in opere conferendo miserationis auxilium. Habet etiam misericordiam universalem. Sunt quidam Sancti qui habent misericordiam specialem, quia subveniunt quibusdam, & quibusdam non. Sunt quidam Sancti qui habent

Psalm. 121.

misericordiam particularem, quia in quibusdam infirmitatibus habent virtutem curandi. Sunt qui habent misericordiam localem, quia majora beneficia præstant in locis sepulture. Sunt qui habent misericordiam temporalem, quia in aliquibus temporibus magis subveniunt. Misericordia autem Virginis est sicut oliva in campis, quia ejus misericordia est omnibus personis, infirmitatibus, & omnibus locis, & omnibus temporibus. Dicat ergo: Non vos defero, sed vobiscum maneo per misericordiam quam habeo sic naturalem, sic totalem, & sic universalem.

SERMO VII.

Quomodo omnes ordines angelicos visitavit, visitando percurrit, atque transcendit.

Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. Et quasi storax & galbanus & ungula & gutta, & quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non mixtum odor meus. Ecce novem posuit species aromatum, quia videlicet novem sunt ordines Angelorum, quos virgo Maria in sua assumptione visitavit, visitando percurrit, percurrando transcendit. Libet autem alium dialogum facere inter ipsam Virginem ascendentem, & ipsos ordines Angelorum eam retinere totis affectibus cupientes.

Primo igitur visitat ordines inferioris hierarchiæ, scilicet Angelos, Archangelos, & Virtutes. Angelorum enim officium est nunciare & ministrare ac custodire. Sic ipsa gratiam humano generi deperditam nunciavit, & invenit sicut dictum est: *Invenisti gratiam apud Deum.* In Ecclesia ministra Dei ordinata fuit. *In habitatione sancta coram ipso ministravi.* Animas nostras semper custodit. Hæc enim est illa gallina de qua dicitur: Quæ pullos suos custodit sub alis suæ pietatis ab insidiis dæmonum. Dicant igitur Angeli Virgini beatæ: Intra nostrum numerum o Domina! debes habere consortium, quæ simile nobis sortita es officium, dum & mundo lætitiâ annuncias, dum divinas gratias administras, dum animas omnium custodire non cessas. Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed sicut cinnamomum inter vos maneo. Ipsa species est sicca, calida & aromatica. Sic & ipsa fuit sicca in carne per temperantiam & parcitatem, calida in anima per fervorem & charitatem, aromatizans in utroque per munditiam & puritatem. Dicat ergo, Non vos defero, sed vobiscum manet odor temperantiæ meæ; et vobiscum manet odor charitatis meæ, & aroma pietatis meæ.

Angelorum officium.

Luc. 1.

Eccl. 24.

Sequitur ordo Archangelorum, quorum officium est secreta Dei consilia scire, & maxime ministerium de incarnatione Verbi cognoscere. Istud namque ministerium superiores Angeli cognoverunt a Deo immediate per infusam inspirationem. Medii ab ipsis superioribus per traditam illuminationem. Inferiores Angeli a mediis cognoverunt per prædicationem. Sicut dicit Hieron. Virgo autem cognovit per experientiam & inviscerationem. Dicant ergo Archangeli: In nostro debes agmine numerari ut te habeamus sociam quam scimus Dei secretum fuisse expertam. Nostri enim superiores a Deo cognoverunt per inspirationem: Nostri medii a superioribus per illuminationem: Nostri inferiores ab ipsis mediis per prædicationem. Revera tu Virgo beata cognovisti per beatam experientiam & inviscerationem. Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed *sicut balsamum aromatizans* inter vos maneo. Sicut enim dicit Glossa ibi: Omnia quæ in balsamo sunt, virtuosa sunt, scilicet lignum, cortex, semen & liquor: Similiter omnia quæ in Virgine fuerunt. Per lignum namque intelligitur ipsius beatæ Mariæ corpus virgineum: per corticem ejus exterior conversatio: per semen ejus anima quæ fuerat in tam puro corpore seminata: per liquorem sive balsamum, ejus filius benedictus intelligitur. Dicat ergo, a vobis non recedo, sed sicut odor balsami vobiscum maneo, qui quidem odor causatur ex carne mea virginea, ex conversatione clara, & ex anima sancta, & ex prole beata.

Sequitur ordo virtutum, quorum est miracula operari. Secundum autem August. boni Angeli miracula faciunt, non aliquid de novo creando, sed Deo ministerium exhibendo. Boni autem Christiani miracula faciunt per publicam justitiam. Mali autem per signa publicæ justitiæ. Et potest vocari publica justitia aut fides vera. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, &c.* Aut oratio devota: *Elias homo erat, &c.* Aut vita perfecta: *Voluntatem timentium se faciet.* Istam autem publicam justitiam mali non habent, sed quandoque habere videntur. Proprie autem solus Deus miracula facere potest, quia ipse solus omnipotentiam habet. Præcipue tamen in Virginis utero operatus est miraculum miraculorum. Primo namque fuit subitum. Gregor. Angelo nunciante, & sancto Spiritu adveniente, mox Verbum in utero, mox intravit uterum Verbum caro. Fuit insolitum, ideo dicitur novum: *Novum creavit Dominus super terram, &c.* Fuit supra spem expectantium. Fuit supra facultatem naturæ, & usus rationis & mentis. Hier. Quod natura non habuit, usus nescivit, ignoravit ratio, mens non capit humana, hoc totum per Gabrielem Mariæ divinitatis nunciatur. Ipsa etiam beata Virgo multa miracula est operata, quia habebat fidem veram. *Beata quæ credidisti.* Orationem

devotam: *Hi omnes erant perseverantes* Act. 1. *unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Jesu.* Vitam perfectam, quia habuit vitam activam & contemplativam. Dicant igitur Virtutes: Nostram tua debes præsentia illustrare societatem, quæ tantam accepisti in faciendis miraculis potestatem, modo per fidem veram, modo per orationem devotam, modo per vitam sanctam. Sed in tuo utero Deus operatus est miraculum miraculorum, ad cujus comparisonem nostra miracula videntur fere nulla. Respondit illa & dicit: Non vos defero, sed *sicut myrrha electa* inter vos maneo. Est autem myrrha prima, electa, atque probatissima. Myrrha prima pœnitentia est innocentium: *Mænas* Cant. 5. *meæ stillaverunt myrrham.* Myrrha electa est pœnitentia claustralium, qui dicunt illud: *Elegi abjectus esse in domo Dei mei.* Myrr. Psal. 83. ha autem probatissima est pœnitentia perfectorum, qui pro solo desiderio patriæ se affligunt. Beata autem Virgo fuit innocentissima, fuit de mundo in matrem Dei electa, & fuit cælestium desideriorum anxia. Dicat ergo: Non vos defero, sed vobiscum maneo, & odore myrrhæ primæ, qui confurgit ex virtute meæ innocentia, & ex odore myrrhæ electæ, qui confurgit ex materna electione, & ex odore myrrhæ probatissimæ, qui confurgit ex desiderio cælestis patriæ.

Transactis ordinibus inferioris Hierarchiæ pervenit ad ordines mediæ qui sunt Potestates, Principatus, & Dominationes. Officium autem Potestatum est arcere dæmones, ne tantum noceant quantum velint. Istud officium beata Virgo habuit, de qua dicitur: *Ipsa conteret caput tuum.* Per caput potest Gen. 3. intelligi suggestio dæmonis, vel potestas vel astutia. Ipsa autem omnes suggestiones expulit, & potestatem abstulit, & astutiam propulsavit. Dicant ergo potestates: Nobiscum o Domina esse debes, nobis enim commissum est ut dæmones refrenemus. Tu autem non tantum refrenasti, sed suggestionem contrivisti, potestatem abstulisti, astutiam propulsasti. Respondet illa & dicit: Non vos defero, sed *tanquam storax* vobiscum maneo. Est autem storax secundum Glossam arbor Arabica, cujus virgulæ lachrymas fluunt, ex quibus pigmentum conficitur pretiosum. Et quæ est ista storax lachrymas fluens, nisi Virgo Maria, sæpe lachrymas & suspiria emittens? Hæc enim est illa Axa de qua legitur: *Quæ* Jos. 15. *sedens asino*, id est, præsidens corpori suo *suspiravit*, & ab ipso patre quatuor impetravit, scilicet terram arentem, australem, irriguum superius & inferius. Virgo enim beata per sua suspiria & desideria impetravit terram arentem, id est ipsam carnem ab omni humore concupiscentiæ exsiccatam. Et australem, id est animam flatu sancti Spiritus inflammata. Et irriguum superius, id est Jesu Christi divinitatem. Et inferius, id est ejus humanitatem. Dicat ergo, non vos defero, sed tanquam storax vobiscum maneo,

Matth. 17.

Jacob. 5.

Psal. 144.

Jer. 31.

Luc. 1.

maneo, quia vobiscum manet odor lachrymarum, per quas impetrare merui carnem mortificatam, animam inflammatam, & divinitatem supremam, & humanitatem veram.

Eccl. 24.

Sequitur ordo Principatum, quorum officium est Regnis & Provinciis præsidere, hostes comprimere, bonos custodire, dæmones arcere, & in tribulationibus protegere. Istud quintuplex officium habuit Virgo Maria. *In omni gente & in omni populo primatum habui*, ecce quia super omnes principatum gerit; *omnium excellentium, & sublimium colla calcavi*, ecce quia hostes comprimit; *gyrum cæli circuii sola*, ecce quia bonos custodit, & *profundum abyssi penetravi*, ecce quia dæmones ipsa expellit: *Et in fluctibus maris ambulavi*, ecce quia in tribulationibus protegit. Dicant ergo Principatus: in nostro stare debes ordine, quæ sic in omni gente principatum geris, sic hostes comprimis, sic & bonos custodis, sic dæmones conteris, sic in tribulatione protegis. Respondet illa & dicit: Non vos desero, sed *sicut galbanus* in vobis maneo. Secundum autem Isido. Galbanus est succus herbæ, quæ ferula dicitur, quæ quidem vulnera sanat, serpentes fugat, frigidas passionibus curat. Dicat idcirco Virgo Maria: Non vos desero, sed vobiscum remanet odor pietatis meæ, qua peccatorum vulnera sæpe sanavi, virtus potestatis meæ, qua dæmonum tentationes sæpius refrenavi, & ardor charitatis meæ vobiscum manet, qua charitate mediante tepidos ad amorem cælestium inflammavi.

Sequitur ordo Dominationum, quorum est officium subditos sibi Angelos purgare, illuminare, & perficere. Istud triplex officium Maria habet, quæ a culpa purgat affectivam, ab ignorantia illuminat intellectivam, & ab infirmitate perficit operativam. Dicant igitur Dominationes: Præsentiam tuam Domina nobis non subtrahas, quæ plenius quam nos purgationes, illuminationes & perfectiones omnibus administras. Respondet illa & dicit: Non vos desero, sed *quasi ungula* inter vos maneo, est autem ungula secundum Glossam, ostrea parva suave redolens, hominis forma unguis humanæ. Ungula autem est lucida adeo ut tanquam in speculo plerique imagines in ea contemplantur, & significat Virginem, quæ Dei speculum facta fuit. Speculum namque ex vitro & ex plumbo est. Per vitrum ejus lucida Virginitas, per plumbum ejus ductrix humilitas designatur. Nec sola virginitas, nec sola humilitas eam fecisset speculum Dei; conjuncta est igitur virginitas ipsi humilitati, & sic facta est speculum Dei, in quo refulsit Christus, qui est imago Dei patris. Ungula etiam carni inseparabiliter est conjuncta, sic & Virgo Maria per amorem Christo inseparabiliter est con-

juncta & unita. Ungula etiam licet sit insensibilis, tamen in separatione a carne dolor intolerabilis fit. Sic & Maria licet insensibilis mundo fuerit, intolerabilem tamen dolorem habuit, quando separabatur a filio. Dicat ergo Maria, non vos desero, sed vobiscum sicut ungula maneo, & sicut speculum Dei, sicut amica Dei, sicut mater Dei.

Transactis ordinibus inferioris & mediæ Hierarchiæ pervenit ad ordines supremæ Hierarchiæ, qui sunt Throni, Cherubin & Seraphin. Thronorum autem officium est quod super eos Deus quiescit & sedet, & judicia exercet. Virgo autem Maria est Thronus misericordiæ, gratiæ & gloriæ. Est enim Thronus misericordiæ peccatoribus, gratia justis, & gloria beatis. *Thronus ejus sicut sol in conspectu meo, &c.* Ipsa enim est sicut sol beatis, quibus est in magnam gloriam, sicut luna justis, in quantum est mediatrix impetrando eis cælestem gratiam, & *testis in cælo fidelis* peccatoribus, advocando pro eis & impetrando misericordiam. Dicant igitur Throni ad eam: Nobiscum esse debes, in cujus utero Deus novem mensibus requievit, in qua tanquam in Throno Deus non exercet judicia punientis, sed potius misericordiæ justificantis, gratiæ conservantis, Gloriæ coronantis. Respondet illa & dicit: Non vos desero, sed tanquam *gutta* inter vos maneo. Gutta secundum Glossam lachrymas stillat, quæ omnes duritias sanat. Olim namque erant tria dura, scilicet Deus, qui nullum ad misericordiam suscipiebat; Mors quæ omnes ad inferos rapiebat. Et diabolus qui hostiliter sæviebat. Sed Virgo sic Deum emollivit, ut omnes ad misericordiam susciperet, sic mortem contrivit ut jam Sanctos non rapiat; sic diabolum superavit, ut jam nullum nisi volentem decipiat. Dicat ergo Virgo B. Non vos desero, sed sicut *gutta* vobiscum maneo, quia vobiscum remanet odor meus cum quo Deum emollivi, mortem contrivi, & diabolum superavi.

Sequitur ordo Cherubin, qui interpretatur plenitudo scientiæ. Scientia autem Virginis excellit omnem scientiam angelicam & humanam. Dicant igitur Cherubin: Nobiscum esse debes, quæ etiam in via tantam cognitionem habuisti & scientiam, modo audiendo per inspirationem, modo tangendo per operationem, modo gustando per affectionem, modo orando per devotionem. Nunc autem præ cæteris cognitionem habes videndo per apertam visionem. Respondet illa & dicit: Non vos desero, sed sicut *Libanus non incisus* vobiscum maneo. Libanus candidatio interpretatur. In Virgine autem tria fuerunt candida, & nunquam incisa. *Integer spiritus vester & anima & corpus sine querela servetur.* Ipsi autem spiritus indivisus fuit, quia nunquam a Deo separari potuit. Ejus anima indivisa, quia nunquam

a dominio rationis recessit. Ejus namque corpus fuit indivisum, quia semper integrum permansit. Dicat igitur: Non vos desero, sed sicut *Libanus non incisus* vobiscum permaneo, quia multum vos delectari debet odor spiritus mei, quia a Deo nunquam separatus fuit odor animæ meæ, qui nunquam a dominio rationis recessit, & odor corporis mei, qui semper illibatus permansit.

Sequitur ordo Seraphin, qui interpretantur ardentes. Sicut namque dicit Bern. Voluntas quando veritati per gratiam associatur, & sursum tendit, amor est. Cum promoveretur ab ipsa gratia, & lactatur, dilectio est. Cum vero apprehendit, tenet & fruitur, charitas est. Quando igitur gratia Dei cor Virginis sursum elevabat, generabat in ipsa amorem; quando promovebat, dilectionem; quando cum dilecto eam totaliter uniebat, faciebat in ejus animo charitatem. Dicant ergo illi de ordine Seraphin: Nobiscum Domina remanere debes quæ plena fuisti tanto amore, tanta dilectione & tanta charitate. Responder illa & dicit: Non vos desero, sed *tanquam balsamum non mixtum* vobiscum maneo. Sicut namque dicit Isidorus & habetur in glossa, Balsamum non mixtum per tria cognoscitur, scilicet quando lac coagulat, quando in aqua non superenatat, & quando laneam vestem non maculat. Tunc igitur verus amor Dei esse cognoscitur, quando cor cum Deo totaliter unitur, per superbiam non elevatur, & nulla macula peccati polluitur. Isto modo fuit in Virgine quæ omnes suas voluntates in Deo uniebat, super alios se non elevabat, & nullam peccati maculam habebat. Dicat ergo: A vobis non recedo, sed *quasi balsamum non mixtum*, id est per amorem purum vobiscum maneo, quem quidem purum sæpe in me probastis, & per cordis cum Deo unitatem, & per profundam humilitatem, & per peccati omnimodam immunitatem.

SERMO VIII.

Habitatio, habitatricisque officii executio commendatur.

Eccl. 24.

IN habitatione sancta coram ipso ministravi. In verbis præmissis primo commendatur habitatio cum dicitur: *In habitatione sancta*. Secundo ipsius habitatricis officii executio cum dicitur: *Coram ipso ministravi*. Sancta namque habitatio dicitur cælestis patria, juxta quadruplicem acceptionem hujus nominis quod est sanctum.

Cælestis patria sancta quare dicitur.

Apoc. 21.

Ibid.

Est enim sancta, id est munda, & quantum ad ipsam habitationem: *Ipsa vero civitas erat aurum mundum*; & quantum ad ipsum habitatorem: *Non intrabit in eam aliquid coinquatum*. Hæc autem habitatio terrena est immunda. Et quantum ad

habitationem: *Polluisti terram in fornicationibus tuis*. Et quantum ad habitatorem: *Quomodo dicis, Non sum polluta, &c.* Ibid. 2.

Secundo sancta est idem quod firma. Et quantum ad habitationem: *Fundamenta ejus* Psal. 86. *in montibus sanctis*. Et quantum ad habitatorem: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei*. Hæc autem habitatio terrena non est firma quantum ad se: *Mundus transit & concupiscentia ejus*. Nec 1. Joan. 2. quantum ad habitatorem. *Homo natus de muliere, &c.* Job. 13.

Tertio dicitur sancta, id est sacro usui deputata. Et quantum ad se, quia deputata est ad producendum rosas Martyrum, Libanum, id est thus odoriferum Confessorum, & lilium Virginum. *Quasi rosa plantata super rivis aquarum fructificate, & quasi Libanus odorem suavitatis habete, &c.* Et quantum ad habitatorem qui deputatus est ibi ad laudandum Deum: *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te*. Hæc autem habitatio terrena est malo usui deputata, scilicet ad producendum spinas, tribulos & urticas, id est homines superbos, avaros & luxuriosos. Et quantum ad habitatorem qui deputavit se ad mentiendum, & ad furandum & hujusmodi. *Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium imunda-verunt*. Osee 4.

Quarto est sancta, id est sanguine tincta. Et quantum ad se, quia ejus janua fuit sanguine Christi reſerata. Hoc significatum est ubi præcepit Dominus quod de sanguine agni linirentur postes. Et quantum ad habitatores qui Christi sanguine redempti sunt: *Lavavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*. Hæc autem habitatio terrena tincta est sanguine malo. Et quantum ad se, scilicet sanguine homicidii: *Infecta est terra in sanguinibus*. Et quantum ad habitatorem, scilicet sanguine peccati: *Manus vestrae pollutæ sunt sanguine*. Psal. 105. Isai. 59.

Secundo commendatur in habitatrice sui officii executio cum dicitur: *Coram ipso ministravi*. Deus enim suum ministrum & officialem eam fecit, & multiplex ministerium & officium sibi commisit.

Ejus multiplex ministerium.

Primum est, quia est eleemosynaria cæli, & ista eleemosynaria non est tenax nec avara. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem*; cujus liberalitas in tribus determinatur, & quia brachium versus peccatores extensum tenet, & quia manus apertas habet, & quia manus plenas eleemosynis possidet. Per brachium extensum potentia, per manum apertam scientia, per manum plenam liberalitas designatur. Tenet igitur brachium extensum, quia potest omnibus misereri. Tenet manum

Ibid.

manum apertam, quia scit optimo tempore misereri. Tenet etiam manum plenam, quia vult omnibus omni tempore misereri. Sed de liberalitate istius eleemosynariæ dicitur: *De nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.* Et infra: *Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus.* Habet Virgo ancillas, id est animas Dei præcepta servantes; istis cibaria impendit, quia cibo divinæ gratiæ eas pascit. Habet etiam domesticos, id est viros perfectos; & istos vestit *duplicibus*, quia & animam vestit virtute, & corpus vestit candore innocentiae. Habet filios & secretarios, qui scilicet virginitate sunt præditi, & sibi intima devotione conjuncti. Et istis dat *prædam*, id est gratiarum & virtutum abundantiam copiosam.

Cant. 2.

Secundum ministerium est, quia facta est cellaria Spiritus S. Unde ipsa dicit: *Introduxit me Rex in cellam vinariam.* De ista cella propinat vinum Sanctis, qui sunt in via ad aliqualem satietatem, & illis qui sunt in patria ad plenam ebrietatem. *Bibite amici, & inebriamini charissimi.* Ideo assimilatur crateri nunquam deficienti: *Umbilicus tuus sicut crater tornatilis nunquam indigens poculis.* Ipsa enim est *crater* in quantum semper infundit. Et est *tornatilis* in quantum circumcirca semper vadit. Et est *nunquam indigens poculis*, in quantum nunquam evacuat, sed semper plena existit. Illa autem cibo nos pascit, & potu reficit, quo seipsam fovet & sustentat. *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.* Ipsa favum cum melle comedit, scilicet quando Christum, in quo est cera humanitatis, & mel divinitatis in suo utero portavit. Ipsa vinum cum lacte bibit, quando Spiritus sanctus ejus animam implevit vino cælestis gratiæ, & carnem perfudit lacte virginalis munditiæ. Eodem modo pascit nos favo, quando & nos facit delectari circa Christi humanitatem; & pascit melle, quando nos facit delectari circa Christi divinitatem. Et similiter nos potat vino & lacte, quando dat nobis spiritualem lætitiā in mente, & mundi-
tiam in carne.

Cant. 5.

Ibid. 7.

Cant. 5.

Tertium ministerium est, quia facta est thesauraria Dei. Habet quidem Deus thesaurum potentiæ, sapientiæ & misericordiæ. Ipsa namque habet thesaurum potentiæ, per quem thesaurum ipsa Deum potenter ad se traxit. *Cum esset Rex in accubitu suo, &c.* quo potenter diabolus contrivit. *Ipsa conteret caput tuum*, quo nos potenter in cælestem gloriam introduxit: *in Jerusalem potestas mea.* Habet thesaurum sapientiæ per quem nobis divinam cognitionem infundit. *Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris & agnitionis.* Et in mari præsentis sæculi nos sapienter dirigit. Ideo vocatur stella maris, & actus nostros sapienter disponit. *Sapiens mulier domum suam ædificat, &c.*

Cant. 1.

Gen. 3.

Eccl. 24.

Prov. 14.

Habet thesaurum misericordiæ, quem largiter dispensat: *In plenitudine Sanctorum de- tentio mea.* Dispensat communiter, ut ibidem dicitur: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, &c.* Dispensat faciliter, quia non permittit se diutius rogari. *Cor inopis ne afflixeris, & ne protrahas datum angustianti.* Dispensat sapienter, quia quando est major necessitas, ideo vocatur luna, quia lucet in nocte adversitatis, lucet quando sol alicubi abscondit se, merito suæ pravitatis, lucet vicina terræ, id est, peccatoribus & humiliatis.

Quartum ministerium est, quia est ostiaria Paradisi. Ipsa namque est ostium per quod ad Paradisum intramus, quod per Evam clausum est; sed per eam apertum. Ipsa enim est quæ nos suis meritis in atrium Principis introducit. Unde dicitur: *Ancilla o-* Joan. 12. *stia*, virgo Maria, quæ se ancillam nominavit, *Petrum in atrium Pontificis introduxit.* Ipsa namque virgo Maria est fenestra per quam Deus oculo misericordiæ nos respicit. Unde de ea cantat Ecclesia: *Intrent ut astra flebiles, cæli fenestra facta es.* Ipsa enim est fenestraria quæ nobis viscera suæ misericordiæ aperit, unde sæpe est roganda. *Aperi mibi soror mea, amica mea, &c.* Cant. 5.

Quintum ministerium est, quia advocata generis humani. Bonus advocatus debet habere diligentiam, & coram Rege aliquam potentiam, & coram familia Regis magnam gratiam, & in proponendis allegationibus magnam sapientiam. Ista quatuor sunt in Maria, quæ etiam de ea tangit Propheta dicens: *Astitit a dextris tuis*, ecce quantæ Psal. 44. *diligentiæ, Regina*, ecce quantæ potentiæ, *in vestitu deaurato*, ecce ergo quantæ sapientiæ, per aurum enim sapientia designatur; *circumdatus varietate*, id est Sanctorum multiplicitate, ecce quantæ in conspectu familiæ Regis benevolentiae & reverentiæ; ibi enim est color aureus Apostolorum, rubeus Martyrum, cæruleus Confessorum, albus Virginum. Omnes enim isti Virginem circumdant, & eam tanquam Reginam suam associant.

SERMO IX.

Quomodo optimam partem, & in præ- senti vita, & in gloria cælesti habuit.

Maria optimam partem elegit, quæ Luc. 10. *non auferetur, &c.* Istud verbum proprie nulli comperit nisi virgini Mariæ, nec Deo, nec Angelo, nec homini. Homo enim vel Angelus qui optimam partem habet, nullus est. Deus autem non tenet partem, sed totum. Sola namque ipsa optimam partem habet, quia est media

*Castitatis
partes tres.*

media inter Creatorem qui totum tenet, & omnem aliam creaturam quæ bonam vel meliorem partem possidet. Ista autem pars optima quam elegit intelligitur & in vita præsentis & in vita cælesti. Nam in vita præsentis multiplicem partem optimam habuit. Quarum prima consideratur quantum ad castitatis conservationem: castitas autem tres partes habet. Una namque est castitas conjugalis, & ista utique est pars bona quæ habet fructum tricesimum. Secunda est castitas vidualis, & ista est pars melior, & ista habet fructum sexagesimum: Tertia est excellentia virginalis, & ista est pars optima, quia habet fructum centesimum; & istam partem optimam elegit: ut tamen ostenderet quod fuit persona communis, voluit esse conjugata cum conjugatis, & vidua cum viduis, & immaculata cum immaculatis. Secunda consideratur quantum ad vitæ perfectionem. Est enim activa vita quæ est pars bona, vita contemplativa, quæ est pars melior, & ex utraque composita, quæ est pars optima. Et istam virgo Maria elegit; ideo significatur per illas duas sorores, scilicet per Martham quæ fuit activa, & per Magdalenam quæ fuit contemplativa. Et quia activa intendit proximo, contemplativa Deo, magna laus fuit in Virgine quæ utramque vitam circa filium suum devotè exercuit. Nam quantum ad divinitatem contemplationi ejus semper intenta fuit. Quantum vero ad humanitatem sibi sedulo ministravit, quia sibi domum eburneam præparavit, ipsum carne purpurea induit, lacte de cælo subministrato cibavit ac potavit, in tribulatione & in cruce positum visitavit. Tertia accipitur quantum ad gratiæ cumulationem. Deus enim habet quadruplicem mensuram, scilicet *Bonam* quæ est ad justificationem; & hæc est pars bona. *Confertam*, scilicet quando alicui ultra confertur, scilicet ad sui justificationem; & ad aliorum salvationem; & hæc est pars melior. *Coagitatam*, quando Deus gratiam agitando in anima confirmat, sicut quando fuit in utero sanctificata; & hæc est pars optima. *Superfluentem* quæ de sua plenitudine aliis effundit; & hæc est pars optima quæ fuit in Christo & matre ejus. Quarta accipitur & consideratur quantum ad perfectam humilitationem. Est autem triplex gradus humilitatis. Primus scilicet subjici suo superiori, & hæc est bona. Secundus vero est subjici suo æquali, & hæc est pars melior. Tertius est subjici suo inferiori, & hæc est pars optima. Virgo enim beata non solum subjecta fuit superiori, id est Deo, & non solum subjecta fuit æquali, id est suo sponso, sed etiam subjecta fuit suo inferiori, id est Elisabeth, apud quam tribus mensibus ibidem mansit, atque sibi devotè servivit. Ipsa namque Virgo de Deo sentiebat digna, de seipsa parva & de proximo magna. Quinta pars accipitur quantum ad studium & operationem. Quidam enim intendunt proximo per erudi-

Luc. 6.

*Humilitatis
gradus tri-
plex.*

tionem, & hæc est pars bona. Alii intendunt sibi per discussionem, & hæc est pars melior. Alii intendunt Deo per vacationem, & hæc est pars optima. Virgo Maria & proximo intendebat per doctrinam, & sibi per custodiam, & ipsi Deo per meditationem internam. Unde poterat dicere cum Propheta: *Meditatus sum nocte cum corde meo*, Deo *Psalm. 76.* scilicet vacando, & *exercitabar*, proximum scilicet erudiendo, & *scopebam spiritum meum*, me scilicet discutiendo.

Secundo habet partem optimam in vita cælesti. Et ista pars considerari potest quantum ad quinque. Primo quantum ad subiectum quod glorificatum est, quia scilicet in corpore & in anima est glorificata. Gloria *Gloria par-* namque quam Deus dat suis Sanctis tres partes habet. Una est qua glorificat eorum cor- *testres,* pora in terris, sicut corpus beati Petri & sancti Jacobi Apostolorum, & hæc est pars bona: *Corpora ipsorum in pace sepulta sunt*, *Ecclesiastic. 44.* &c. Alia est qua glorificat eorum animas in cælo, & hæc est pars melior: *Data sunt* *Apoc. 6.* *illis singulæ stolæ albæ*. Tertia est qua glorificat utrumque, & hæc est pars optima, & istam partem Maria elegit. Petrus autem & Paulus habent partem bonam, quia eorum corpora honorantur in terris. Et partem meliorem, quia eorum animæ glorificantur in cælis. Sed non habent partem optimam, quia ipsorum corpora jacent in sepulchris. Alii Sancti volaverunt in cælum cum una ala, id est cum dote animæ. Ista autem est mulier quæ volavit cum duabus alis, id est cum glorificatione corporis & animæ. Aliis sanctis datur una stola. Hæc est autem illa de qua dicitur: *Byssus & pur-* *Prov. ult.* *pura indumentum ejus*. Secundo consideratur quantum ad modum quo assumpta est. Quidam enim Sancti assumuntur, & in cælum deducuntur per Angelum unum, & hæc est pars bona. Alii deducuntur per plures Angelos; & hæc est pars melior. Sed pars optima esset si omnes Angeli & Sancti obviant, & omnes una cum Christo advenirent, & ipse Christus personaliter adveniret, & istam partem habuit virgo Maria. Tertio consideratur quantum ad locum quem sortita est. Quidam enim associantur Angelis infimæ Hierarchiæ. Et hæc est pars bona. Alii Angelis mediæ Hierarchiæ, & hæc est pars melior. Alii vero Angelis supremæ Hierarchiæ, & hæc est pars optima. Maria autem super omnes Angelos est exaltata, & super altitudinem Sanctorum elevata, & ad dexteram filii collocata. Ideo habet partem optimam. Quarto consideratur quantum ad præmium quo beatificata est. Beatitudo enim tres habet partes. Una est beatitudo animarum, quæ adhuc est imperfecta, & hæc est pars bona. Alia est beatitudo ipsorum Angelorum, quæ est completa, & hæc est pars melior. Alia est filii quæ est consummata, & hæc est pars optima. Et istam partem

*Ejus offi-
cium.*

partem optimam elegit Maria, quæ in ani-
ma consummatam gloriam recepit. Quinto
consideratur quantum ad officium, quod sibi
commissum est. Est namque Mariæ commis-
sum officium adjuvandi, advocandi, & mi-
serendi: Adjuvat quidem hominem in vita
in morte, & post mortem. Unde canta-
tur: *Maria mater gratiæ, mater miseri-
cordiæ, tu nos ab hoste protege, &c.* Nam
& ipsa in vita bonos in gratia conservat, &
malis misericordiam impetrat. Idcirco di-
citur: *Mater gratiæ, mater misericordiæ,*
& hæc est pars bona. In morte a diabolo
defendit; idcirco subditur: *Tu nos ab hoste
protege;* & hæc est pars melior. Post mor-
tem animas nostras suscipit, & in cælum de-
ducit, ideo subditur: *In hora mortis sus-
cipe;* & hæc est pars optima. Secundo Vir-
go gloriosa Maria habet officium advocandi.
In qua advocacy more periti Advocati pri-
mo captat benevolentiam Dei, nostram in-
sinuans miseriam, deinde Deum inclinat ad
misericordiam. Scire autem benevolentiam
Dei captare, est bona pars. Scire miseras,
& necessitates ostendere, est pars melior.
Scire Deum ad misericordiam inducere, est
pars optima. Ideo significatur per illam mu-
lierem sapientissimam, de qua agitur 2. Reg.
14. Captat enim primo benevolentiam, di-
cens: *Sicut Angelus Dei sic est Dominus
meus Rex, ut nec maledictione, nec
benedictione moveatur.* Deus namque nec
ex maledictione peccatorum movetur ad ira-
scendum: *Tu autem dominator virtutis*

1. Reg. 14.

Sap. 12.

cum tranquillitate judicas. Nec etiam mo-
vetur Deus ex benedictionibus bonorum no-
strorum ad improperandum nobis. *Dat* Jac. 1.
omnibus affluenter & non improperat. De-
inde nostram insinuat miseriam dicens: *Om-
nes morimur & quasi aquæ dilabimur in
terram quæ non revertuntur.* Magna nam-
que est miseria humana, quia homo semper
fuit de culpa in culpam, quia non potest
per se redire a culpa. Ultimo petit miseri-
cordiam dicens: *Reduc abjectum tuum.* Ac
si dicat: Abjecisti hominem de paradiso ad
miseriam, sed reduxisti per passionem tuam.
Abjecisti per culpam originalem, sed redu-
xisti per gratiam baptismalem. Unde Greg.
Similiter & nunc abjectum per actuale cul-
pam rediit ad te per pœnitentiam. Tertiò
habet officium miserendi. In iudicando enim
quidam sequuntur veritatem conscientiæ, &
hæc est pars bona. Quidam vero sequuntur
rectitudinem ipsius iustitiæ, & hæc est pars
melior, quia in conscientia posset quis er-
rare. Quidam vero in iudicando sequuntur
temperamentum misericordiæ, & hæc est
pars optima. Sunt namque quidam Sancti
qui suam sequentes conscientiam aliquibus
sua subtrahunt suffragia, quia dignos eos
non reputant gratia. Deus enim iustitiam
suam sequitur, a qua declinare non potest:
Teneant ergo qui sequi volunt cum con-
scientia, vel cum iustitia, Maria
autem semper tenebit secum
misericordiam.

DE SANCTO BERNARDO.

SERMO I.

*Quomodo 1. animum sublimem 2. intel-
lectum illuminatum, 3. affectum inflam-
matum, affatumque potenti
sermone plenum ha-
buerit.*

Sap. 10.

Psal. 11.

Cant. 1.

Iustum deduxit Dominus per vias re-
ctas. Sunt quædam viæ circulares
per quas vadunt homines mundum
amantes. *In circuitu impii ambu-
lant.* Sunt & quædam viæ obliquæ,
per quas vadunt homines seipsos diligentes.
Cum ergo amor sit motus cordis directus
in alium, illi namque quod per amorem ad
se convertunt, quamdam obliquitatem fa-
ciunt. Sed sunt quædam viæ rectæ per quas
vadunt Deum super omnia diligentes: *Re-
cti diligunt te.* Per istas vias rectas Ber-
nardi de Voragine, Festiv. Tom. II.

nardus ivit, qui super omnia Deum dilexit,
quod patet per quatuor quæ habuit.

Primo namque habuit animum sublimem
cælestium contemplatione. Totus quidem
erat in cælo, & ideo insensibilis videtur in
mundo. Unde dicitur in legenda: Ita totus
in spiritu absorptus est, ut jam nullis sensi-
bus uteretur corporis. Sicut ponitur exem-
plum de domo testudinata quam ignorabat,
& de fenestris Ecclesiæ, quas non viderat,
& de lacu Lausanensi de quo non adverterat.
Refert namque Aulus Gel. quod Democritus
Philosophus oculos sibi erui fecit. Et super
hoc triplex causa a Poetis assignatur. Prima
est, ut meditationi Philosophiæ liberius va-
caret. Secunda est, ut non videret malos in
hoc mundo florere. Tertia ne visio mulie-
rum ejus concupiscentiam inflammaret. Sed
Beatus Bernardus oculos sibi non eruit corpo-
raliter, sed spiritualiter quantum ad omnem
usum illicitum. Nam quantum ad primam
causam

causam sibi spiritualiter oculos eruit, quando ejus oculi non erant sibi ad impedimentum, sed ad expedimentum interioris contemplationis, ex eo quod ipse in creaturis considerabat Dei potentiam, & sapientiam, ac bonitatem: Etiam ipse oculos suos eruit spiritualiter quoad secundam causam, quia malos non videbat oculo indignationis, sed compassionis. Eruit spiritualiter suos oculos quoad tertiam causam, quia eos in fœminas non figebat, sed suos oculos a fœminis avertibat. Unde cum quadam vice in quamdam mulierem aliquamdiu defixos oculos tenuisset, in aquas gelidas se immerfit, donec fere exanguis effectus est.

Quæ sibi fuerint revelata.

Secundo habuit intellectum illuminatum divinorum revelatione. Quatuor namque sibi fuerunt præcipue revelata. Primo Dominicæ Nativitatis mysterium; nam in nocte Nativitatis puer Jesus sibi apparuit quasi iterum ante oculos ex utero matris nascens. Secundo gloria Sanctorum; nam cum sanctus Malachias defunctus esset, & Missa pro defunctis cantaretur, eidem ejus gloria est revelata. Tertio notitia futurorum; multa namque futura prævidit, sicut patet in Gerardo suo fratre, cui suam conversionem prædixit. Quarto scientia Scripturarum, quam quidem scientiam Scripturarum non habuit per magistri eruditionem, sed per propriam meditationem & orationem. Unde dicitur in ejus legenda: Quicquid in Scripturis didicerat, quam maxime in agris & in silvis meditando & orando se accepisse confitebatur. Aut per divinam revelationem, unde dicitur ibidem: Confessus est aliquando meditati vel oranti omnem sacram Scripturam melius expositam sibi apparuisse. Unde etiam dicitur in Canticis, quod dum quædam retineret, quæ alias didicerat, venit ad eum vox dicens: Donec istud tenueris, aliud non accipies. Ex quo habetur, quod ea quæ dicebat, Spiritu sancto revelante dicebat & didicit.

Tertio beatus Bernardus habuit affectum inflammatum ferventi dilectione. Nam tam ferventer Deum diligebat, quod in diligendo modum servare nesciebat. Unde dixit: Causa diligendi Deum Deus est, modus sine modo diligere. Tam ferventer diligebat, quod totus in amore absorptus erat, adeo quod nullis jam sensibus corporis utebatur. Unde ipse poterat dicere cum Apostolo: *Vivo ego jam non ego, vivit vero in me Christus.* Tam ferventer diligebat, quod omnem amorem illicitum amovebat, scilicet amorem cupiditatis terrenorum, quia omnia terrena deseruit & contempsit. Amorem carnalitatis quia virginitatem servavit. Amorem vanitatis contempsit, quia multos Episcopatus renuit. Non enim potest possideri amor Dei cum amore mundi. Unde ipse dicit super *Qui habitat, &c.* Errat omnino, si quis cæ-

lestem illam dulcedinem huic cineri, illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse cum istis illecebris patiat. Sanctus enim Bernardus tam ferventer diligebat, quod omnem & singulum amorem ad Dei amorem referebat. Distinguit namque *Amor quintuplex.* quintuplicem amorem, scilicet pium, jucundum, justum, violentum, & devotum. Amor namque pius ut dicit, est: quo amamus parentes. Amor autem jucundus est, quo amamus socios & amicos. Justus, quo amamus universos homines. Violentus quo amamus inimicos. Devotus, quo amamus Deum. Quatuor autem primos amores B. Bernardus referebat ad quintum. Parentes enim amabat secundum Deum; unde patrem ad Religionem adduxit, & fratres convertit, & amicos & socios cum quibus conversari consueverat, diligebat in Deum, quia eis prædicebat & eos convertebat. Inimicos autem diligebat propter Deum: Deum autem diligebat propter seipsum. Unde Augustinus. Beatus est, Domine, qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. Solus enim nulum eorum amittit cui omnes in illo chari sunt qui non amittitur, & te nemo amittit, nisi qui dimittit.

Quarto habuit affatum plenum potenti sermone. Sermo namque ejus potestate tanta plenus erat quod sibi obediebant elementa, insensibilia, & corda, & dæmonia. Elementa quidem sicut patet in pluvia; nam cum quamdam epistolam sub dio scribi faceret, subito imber magnus erupit, & cum ipse scriptor chartam complicare vellet, ait Bernard. Opus Dei est, scribe & non desistas. Et sic totam illam epistolam scripsit in imbre sine imbre. Obediebant etiam sibi insensibilia, sicut patuit in ipsis muscis, quas excommunicavit. Obediebant etiam sibi hominum corda, sicut patuit in militibus rapinas frequenter exercentibus, quibus vinum propinari fecit dicens: Bibite poculum animarum, & continuo mutati fuerunt. Obediebant ei etiam dæmonia, quia ea expellebat scripto suo, quia cuidam dæmoniacæ schedulam hoc continentem misit: In nomine Domini nostri Jesu Christi præcipio tibi dæmon, quod ex eas ab ea, qua schedula ad collum illius mulieris obsessæ a dæmonio, & dæmoniacæ ligata statim dæmon evanuit & recessit. Etiam beatus Bernardus dæmonia expellebat cum suo baculo, sicut patet in muliere a dæmone infestata, cui beatus Bernardus suum baculum tradidit, & diabolus ad illam mulierem accedere non præsumpsit. Aliquando etiam suo imperio, & sapientia sua dæmonia expellebat, sicut patet in dæmone quem excommunicavit. Quandoque vero suo responso, nam cum infirmaretur, & in excessu mentis suæ positus ante tribunal Dei fuisset adductus, dæmon affuit ipsum accusans, & ille respondit: Fateor non sum dignus obtinere regnum cælorum, sed duplici jure illud obtinens est Domi-

Dominus meus, scilicet patris hæreditate & merito passionis. Altero ipse contentus: alterum mihi donat.

SERMO II.

De ejus merito atque præmio.

Eccl. 45. **D**ilectus Deo, & hominibus, cujus memoria in benedictione est. Quidam diliguntur a Deo, sed odiuntur ab hominibus. Eritis odio omnibus propter nomen meum. Quidam vero diliguntur ab hominibus, sed a Deo odiuntur. Quicumque voluerit esse amicus hujus seculi, inimicus Dei constituitur. Quidam vero odiuntur a Deo, & ab hominibus sicut superbi. Odibilis coram Deo & hominibus est superbia. Quidam diliguntur a Deo, & diliguntur ab hominibus, sicut beatus Bernardus. De quo in præmissis principalibus verbis duo proponuntur, scilicet meritum ejus, cum dicitur: *Dilectus Deo & hominibus*; & præmium, cum subditur: *Cujus memoria in benedictione est, &c.*

Circa primum notandum, quod multiplici ratione movetur homo ad diligendum aliquid. Diligitur enim aliquid quia bonum, quia pulchrum, quia honestum, quia utile, quia delectabile, & quia simile. In Deo autem omnes istæ rationes sunt, & ideo summe diligendus est. In eo quippe est summa bonitas. *Nemo bonus, nisi unus Deus.* Summa speciositas. *Speciosior sole est.* Unde & Agnes dixit: Cujus pulchritudinem sol & luna mirantur. Summa honestas: *Honestatem illius non abscondo.* Summa utilitas: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Summa delectabilitas: *Delectationes in dextera tua*; & nostræ naturæ conformitas. *In similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo*: B. vero Bernardus propter tria prima fuit dilectus a Deo, & propter tria sequentia fuit dilectus ab hominibus.

Primo namque a Deo fuit dilectus, quia habuit bonitatem in affectione. Affectio namque bona est voluntas, quæ tunc est bona quando gaudio & dolore, spe & timore est ordinate affecta. Unde August. in lib. de patientia: Voluntas bona, id est voluntas fideliter Deo subdita, voluntas sanctitate superni amoris accensa, voluntas quæ Deum diligit, & proximum propter Deum sine amore, de quo respondit Petrus: *Tu scis Domine quia amo te.* Sine timore, de quo dicit Apostolus. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* Sine gaudio: De quo dicit idem: *Spe gaudentes.* Sine tristitia qualem dicit se habuisse pro fratribus suis, quæcunque amara & aspera sufferat. Charitas namque mea est quæ omnia tolerat, quæ non diffunditur in cordibus nostris nisi per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Secundo fuit dilectus a Deo, quia habuit pulchritudinem sive puritatem in intentione; intentio autem in mente est sicut oculus in capite. Oculus namque debet esse purus, simplex & rectus; tunc enim oculus intentionis est purus, quando est sine pulvere, & sine terrena cupiditate; tunc est simplex, quando est sine duplicitate, scilicet quando oculum intellectus ad Deum dirigimus per fidem, & oculum affectus per amorem: sed quando affectum dirigimus ad mundum & intellectum ad Deum, tunc est duplex. Tunc autem est rectus, quando non habet obliquitatem, sed directe ad Deum dirigimus & corda & opera nostra, ideo præcipitur: *Ne offeratur luscus, aut lippus, aut maculam habens in oculo.* Luscus enim est qui habet in intentione obliquitatem, Lippus qui habet duplicitatem. Maculam habet qui habet pulverem; id est cupiditatem.

Tertio Bernardus fuit dilectus a Deo quia habuit honestatem in cogitatione. *Cogitationes justorum judicia.* Quia justii inter suas cogitationes judicia exercent, quia malas expellunt, & bonas retinent. Dicit autem Chrysost. quod homo bonus secundum voluntatem animæ, bonus est, secundum naturam vero carnis malus, ideo possunt inesse cogitationes bonæ & malæ. Malus autem homo secundum voluntatem carnis malus est, & secundum voluntatem animæ perversus: & ideo non potest habere nisi malas cogitationes. Dicitur quod Antiochus præcepit idolum abominabile super altare poni, & ab hominibus adorari, & sabbatum non celebrari. Tunc idolum super altare ponitur, quando in corde prava suggestio dominatur. Tunc adoratur, quando usque ad consensum animus peccato adhæret, & usque ad consensum peccati pertrahitur. Et sic sabbatum non celebratur, quia animi quies amittitur.

Quarto fuit dilectus ab hominibus. Primo quia fuit utilis in prædicatione. *Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum.* Sic beatus Bernardus per suam doctrinam docebat ignorantes, arguebat negligentes, corripiebat delinquentes, & erudiebat pœnitentes. Secundo fuit delectabilis, & amabilis in conversatione. *Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.* Plæatus namque debet esse mansuetus in conversando, severus autem in corripiendo, dulcis autem & pius in compatiendo, & miserando; nam in arca Moyssi cum virga rectitudinis fuit manna dulcedinis. Et Samaritanus cum vino mordacis reprehensionis infudit oleum piæ compassionis. Legitur, quod Salomon in Regem inungendus super mulam fuit positus, quæ ex equa & asino procreatur. In equa ferocitas, & in asino simplicitas invenitur. Mula autem cum ferocitate equina, habet simplicitatem asiniam. Per quod datur intelligi, quod

Eccl. 3.

Prælati cum ferocitate rectitudinis, debet habere simplicitatem mansuetudinis. Tercio fuit nobis similis per humilitatem: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus.* Prælati autem coram Deo semper debet se humiliare in omnibus; & coram subditis quandoque debet se humiliare in omnibus, aliquando in aliquibus, aliquando vero in nullo. Quidam namque duci possunt per lenitatem, sed nunquam per asperitatem. Coram istis debet se humiliare Prælati in omnibus. Unde Greg. Nazianzenus. Aliquos lenitate curare debemus, alios autem humilitate. Alii namque sunt duri & superbi, qui mansuetudine Prælati peiores efficiuntur. Coram istis non debet se in aliquo humiliare, sed debet eorum superbiam frangere. Alii autem sunt qui medio modo se habent, qui scilicet ex nimia severitate franguntur, vel nimia lenitate solvantur. Et coram istis debet se Prælati humiliare in aliquibus, non autem in omnibus; tales enim indigent temperamento, de quo dicit Gregor. Faciendum est namque quoddam temperamentum, ut nec nimia asperitate exulcerentur subditi, nec etiam nimia lenitate solvantur. Hinc est quod in basibus Templi erant sculpti leones & boves. Per basem Prælati intelligitur, qui debet populum sustentare, in quo debet esse autoritas ut severe corripiat, & maturitas ut misericorditer demulceat.

Eccl. 49.

Secundo subditur præmium cum subjungitur: *Cujus memoria in benedictione est, &c.* ubi duplex præmium ponitur, scilicet memoria & gloria. Quia enim fuit dilectus ab hominibus est modo in memoria: quia fuit dilectus a Deo, est modo in cælesti gloria. De memoria Sanctorum dicitur: *Memoria Josia in compositionem odoris facta, opus pigmentarii, in omni ore quasi mel indolcabitur ejus memoria, & ut musica in convivio vini.* Memoria quidem Sanctorum delectat nostrum olfactum ad odorandum, ideo assimilatur operi pigmentarii. Delectat os ad loquendum, ideo assimilatur melli. Delectat aures ad audiendum, ideo assimilatur musicæ. Secundo habuit cælestem gloriam, ideo subditur: *Similem illum fecit in gloria Sanctorum.* Est autem duplex gloria: Una est gloria essentialis, quæ dicitur aurea, quæ consistit in Dei visione, in qua delectabuntur omnes sensus: erit enim speculum visui, melodia auditui, balsamum olfactui, mel gustui, flos suavissimus tactui. Alia est gloria accidentalis, quæ dicitur aureola, quæ dabitur Martyribus, Virginibus, & Prædicatoribus. Nam in veteri Testamento tria habebant aureolam, scilicet altare, arca & mensa. Per altare significantur Martyres, qui de corporibus suis Deo sacrificium obtulerunt. Per arcam quæ intus & extra fuit deaurata, significantur Virgines quæ habuerunt puritatem in mente, & integritatem in carne. Per mensam autem intelliguntur

Prædicatores, qui steterunt ad mensam sacræ Scripturæ; de qua dicitur: *Parasti in conspectu meo mensam, &c.* Et quia B. Bernardus fuit valde perfectus, ideo habuit auream; & quia fuit virgo incorruptus, & prædicator graciosus, duplicem tenet aureolam.

SERMO III.

De ejus quatuor Prærogativis.

In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Ex his verbis habetur quod beatus Bernardus quatuor speciales prærogativas habuit. Nam in corpore & in corde magnam habuit puritatem, quod notatur cum dicitur, *In fide.* Fides namque habet purificare, juxta illud: *Fide purificans corda eorum.* In conversatione habuit magnam humilitatem, quod notatur cum dicitur, & *lenitate.* In vita habuit magnam sanctitatem, quod notatur cum subditur, *sanctum fecit illum.* In corpore suo nullam habuit carnalitatem, ideo subditur; & *elegit eum ex omni carne.* Deus enim ab omni carnalitate eum elegit & totaliter separavit.

Primo igitur habuit magnam puritatem, quia scilicet virgo corpore & mente fuit. Castitas autem est magnæ virtutis, quando quis eam servat & ab hoste tentatus, & carne illectus, & ab extra provocatus. Sanctus igitur Bernardus si ab hoste tentabatur, omnes tentationes fugabat. Unde dicitur de eo: Perpendens periculum esse cohabitare serpenti, fugam meditari cepit, & Ordinem introivit. Si autem carne alliciebatur ipsam protinus macerabat. Unde cum adhuc esset adolescens & in quamdam sceminam oculos defixos habuisset, & aliquamdiu tenuisset, in stagnum gelidarum aquarum se immergit, donec pene exanguis effectus est. Si vero ab extra provocabatur, totis viribus resistebat, sicut patet de puella quæ se in lectum suum injecit; & de hospita quæ ipsum alligere voluit.

Secundo habuit in conversatione magnam humilitatem, unde de eo legitur: Vincebat in eo sublimitatem nominis humilitas cordis, nec tantum poterat eum universus erigere mundus, quantum seipsum dejiceret solus. Signum autem magnæ humilitatis fuit, quod pluribus civitatibus in Episcopum electus semper se retraxit & repudiavit. Legitur, quod ligna sylvarum venerunt ad olivam, ficum & vitem, ut scilicet ungerent sibi regem. Per olivam, ficum & vitem, intelliguntur Religiosi, qui debent habere oleum compassionis & misericordiæ, & dulcedinem conscientiæ, & vinum spiritualis lætitiæ, & sacræ Scripturæ. Sed cum promoventur inter ligna sylvarum, & turbas populorum, amittunt compassionem, quia efficiuntur valde avari. Amittunt conscientiæ dulcedinem, quia afficiuntur

untur parum in conscientia. Amittunt lætiam spirituales, & prædicandi fervorem, quia efficiuntur valde indevoti.

Apoc. 12.

Tertio in vita habuit magnam sanctitatem. Unde de eo legitur; Semper autem inveniebatur aut orans, aut legens, aut scribens, aut meditans, aut fratres verbo ædificans. Signum autem magnæ sanctitatis & perfectionis erat, quod ipse pro Christo mori totis desideriis affectabat. Unde legitur: *Signum magnum apparuit in celo. Mulier amicta sole, &c.* Per solem intelliguntur cælestes, per lunam vero quæ crescit & decrescit, intelliguntur terrena; per duodecim stellas intelliguntur duodecim Apostolorum exempla. Sancti namque viri amicti sunt sole, id est cælesti conversatione, lunam habent sub pedibus, id est temporalia sub affectibus, coronam duodecim stellarum in capite, id est exempla Apostolorum in mente. Hæc namque mulier cruciatur ut pariat, ut scilicet deposita corruptionis servitute, pariat novum hominem in statu gloriæ. *Omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc.* Mali autem Religiosi habent lunam in capite, id est temporalia in affectione; solem sub pedibus, id est cælestia in despectione, stellas duodecim in corpore, id est Apostolorum exempla, in exteriori conversatione.

Rom. 8.

Quarto in corpore nullam habuit carnalitatem. Ipse enim corpus suum macerabat & affligere solebat jejuniis, vigiliis, asperis vestimentis, & quam pluribus aliis panis. Unde de cibo ejus sic legitur: Ad comedendum vix voluptate trahebatur appetitus, sed solo timore defectus, sic accedebat ad fumentum cibum quasi ad tormentum. Solum autem aquam frigidam sibi sapere dicebat, eo quod dum eam fumeret fauces sibi refrigeraret. De ejus vigiliis sic legitur: Vigilabat servus Dei ultra possibilitatem humanam. Nullum enim tempus se magis perdere conqueri solebat, quam illud quo dormivit. Sancti namque viri in bonis operibus & orationibus, semper vigilant, ne ipsa mors ipsos imparatos inveniat: *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit;* quod est contra illos qui tantum in morte se præparare volunt, quod fieri non debet, sicut ostendit Chrysost. per tria exempla. Primum est, quia sponsa expectans sponsum prius se ornat; nam si tantum in adventu sponsum se ornaret, sponso plurimum displiceret. Secundum est, quia strenuus miles semper debet habere arma sua præparata, ut cum tempus belli advenerit, ire possit ad prælium. Qui autem gladium eruginare dimiserit, lorica fordescere, scutum frangi, non poterit celare negligentiam, cum ingens necessitas non permittit longi temporis opus implere. Tertium est, quia malus servus absente domino opera sua non aspicit, & negligenter operatur; sed cum viderit dominum suum

Matth. 24.
Præparati
semper esse
debemus.

venientem, incipit festinare, sed nihil proficit festinatio hujusmodi, quia multorum dierum negligentia non potest una hora expleri. De ejus vestimento sic legitur: In vestibus semper ei paupertas complacuit, sordes vero nunquam, cilicium multis annis portavit quamdiu occultum esse potuit, sed ubi cognitum esse sensit, illud removit, habens in ore sæpe illud proverbium: Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes. Sancti enim viri sibi cavent a varietate ciborum, & vestimentorum, quia ibi non deest peccatum. Hieron. contra Jovinianum: Recte in tanta diversitate victus aut vestitus necesse est hic, aut ibi esse peccatum: non quod in cibo vel in vestibus asseram peccatum esse, sed quod varietas & commutatio in deterius reprehensionem proxima sit; quod autem reprehenditur procul est a virtute, quod autem a virtute procul est, vitio mancipatur, quod vero vitiosum est, peccato jungitur, quod tandem peccatum est in sinistra & hircorum grege describitur.

SERMO IV.

Quomodo Laicis & Religiosis, per doctrinam, atque bonam vitam fulsit.

Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lectum ponit, &c. Beatus Bernardus fuit lucerna super candelabrum posita, quia omnibus fulsit per doctrinam, & per vitam bonam. Fulsit autem ad Laicos, fulsit ad Religiosos.

Luc. 8. 9.

Laicorum autem quatuor erant genera, scilicet tyranni Ecclesiam persequentes, & inter istos fulsit per magnam constantiam, si cut patet in Duce Aquitanie, qui cum Ecclesiam persequeretur, beatus Bernardus post Missam cum Christi corpore ignea facie ad eum accessit, dicens: Ecce ad te venit Filius Virginis, quem tu persequeris, resiste ergo ei si vales, statimque Dux ille ad pedes beati Bernardi accessit, & sibi in omnibus, & per omnia obedivit. Similiter legitur quod David misit nuncios ad Regem Amon, sed illi dimidiam barbam eis raserunt & vestes præciderunt; David autem exercitum fecit, & eos contrivit. Nuncii David sunt Clerici & Prælati, filii Amon sunt dæmones vel principes mali, duæ partes barbæ sunt vita & scientia, vel Ordo, vel Ecclesiastica beneficia. Dæmones igitur dimidiam barbam radunt quando scilicet vitam tollunt, & scientiam dimittunt. Tyranni etiam mediam barbam radunt, quando auferunt substantiam temporalem, & dimittunt eis ordinem clericalem. Sed & David qui interpretatur manu fortis, id est bonus Prælatus debet habere audacem animum, ut tales non timeat; debet

Laicorum
genera quatuor.

1. Reg. 10.

*Patientia
gradus tri-
plex.*

habere imperiosum verbum, ut scilicet eos reprehendat & excommunicationi subiciat, & debet habere hujusmodi Prælatus fortem manum, ut etiam per brachium sæculare si opus fuerit, eos coerceat. Alii erant ejus inimici eum indebite persequentes, inter quos fulsit per patientiam. Distinguit autem ipse triplicem gradum patientiæ. Unus est ad injurias verborum, & iste est magnus. Alius est ad damna rerum, & iste gradus est major. Tertius gradus patientiæ est ad contumelias verberum, & iste est maximus. Istum triplicem gradum ipse ostendit, nam ipse fuit patiens ad injurias verborum, nam cum cuidam Episcopo de sua correctione amicabiliter scripsisset, ille indignatus rescripsit salutem & non spiritum blasphemiae, sed tamen in nullo commotus sibi rescripsit. Ego spiritum blasphemiae in me habere non credo. Fuit etiam patiens ad damna rerum; nam cum quidam Abbas trecentas marcas sibi mitteret, pro uno Monasterio construendo, tota illa pecunia a prædonibus est sublata. Quod audiens, nihil aliud respondit, nisi Benedictus Deus qui nobis pepercit ab onere. Fuit etiam patiens ad contumelias verberum; cum enim quidam eum in maxillam percussisset, vir Dei circumstantes adjuravit ne tangeretur, sed in pace dimitteretur. Alii namque erant humiles & devoti, inter eos Bernardus fulsit per benevolentiam. Unde dicitur in ejus Legenda: Inter summos honores, ut sæpius fatebatur, alterum sibi mutuatum hominem videbatur, seque potius reputabat absentem velut quoddam somnium suspicatus; ubi vero inter simpliciores erat & amica decebat humilitate frui, ibi se invenisse gaudebat, & in propriam rediisse personam. Debent namque Prælati ad subditos benevoli esse, & eorum infirmitatibus condescendere: *Dedi te hodie in civitatem munitam*: ut scilicet fugientes ad te recipias, per compassionem, & *in columnam ferream*, ut sustententes pauperes & infirmos, per beneficiorum exhibitionem, & *in murum æneum*, ut oppressos protegas per defensionem. Alii autem erant ad verba sua valde avidi, & inter istos fulsit per magnam gratiam. Unde mater vidit se in utero habere catulum totaliter candidum, & in dorso subrufum atque latrantem. Ipse namque fuit catulus, & hoc in quantum lingua suæ prædicationis peccatorum vulnera sanavit. Fuit candidus, in quantum puritatem mentis & corporis servavit. Fuit subrufus in quantum igne cæli succensus fuit. Et fuit latrans, scilicet in quantum ipsos tyrannos redarguit & hæreticos a grege compescuit.

*Ejus lucis
radii quin-
que.*

Secundo ista lucerna fulsit inter Religiosos, & hoc per quinque radios. Primus est, quod Laicos ad Religionis habitum convertebat; & hoc doctrinis, miraculis, & exemplis. Doctrinis quidem sicut fratres carnales, quos verbis salutaribus ad Religionem

adduxit. Miraculis sicut patet in Gerardo fratre suo in carcere posito, quem miraculose extraxit & ad ordinem adduxit. Exemplis prout patet in quodam nuncio ab Archiepiscopo ad ipsum transmissio, qui quidem nuncius visa tanta B. Bernardi sanctitate seculo valefecit, & Religionem introivit.

Secundus est, quia novitios carnalem affectum relinquere satagebat. Unde dicebat eis. Si ad ea quæ intus sunt festinatis, hic foris dimittite corpora, quæ de hoc seculo attulistis. Soli namque spiritus ingrediantur, caro autem non prodest quicquam. Religiosus enim non debet portare ad Religionem corpus, id est corporalem voluntatem, ut scilicet propter ventrem pascendum ingrediat; sed revera de multis potest dici illud: *Replebo te hominibus quasi bruchis*. Jer. 51. Bruchus totus est in monte, & fructum nullum facit; & aliquando in tanta sunt multitudine ut solem obscurare videantur. Hodie enim sic etiam multi Religionem intrant, ut ventrem pascant, & nullam utilitatem faciant, & malo exemplo bonos obumbrent. Non debet etiam Religiosus ad Religionem portare corpus, id est carnalem sive propriam voluntatem. Unde Seneca. Tantum virtuti adjicitur, quantum propriæ voluntati subtrahitur. Nec etiam Religiosus debet ad Religionem apportare corpus, id est carnalem parentum amorem: *Egredere de domo patris tui*, &c. Gen. 12.

Tertius gradus sive radius per quem fulsit ista lucerna, est: quia professos virtutibus & moribus informabat. Tria enim in vita sua servavit & docuit, quæ moriens dereliquit dicens: Tria vobis observanda relinquo, quæ siquidem ego pro viribus observavi. Nemi- ni verbo scandalum feci, minus sensui meo quam alterius credidi, læsus de lædente vindictam non expetii. Ecce charitatem, humilitatem, & obedientiam vobis relinquo. Docebat namque ut nullus verbis contumeliosis alium scandalizaret vel malediceret. Legitur, quod filii concubinarum Jacob electi sunt ad maledicendum. Filii vero liberarum ad benedicendum. Per quod datur intelligi, quod maledicere & contumelias inferre est vilium personarum; ergo de eis non est curandum. Docuit etiam humilitatem & relinquere propriam voluntatem. *Post concupiscentias tuas non eas*, &c. Eccl. 19. Docuit patientiam similiter: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Luc. 21. Et propter ista tria dixit Abbas Joseph, quod tria sunt honorabilia coram Deo, scilicet patientia in infirmitate, obedientia sine propria voluntate, & bona operatio cum munda intentione.

Quartus est, quia tentatos consolationibus & orationibus refovebat. Unde cum quidam novitius tentatus diceret: Nunquam amplius lætus ero, B. Bernardus taliter eum consolatus

*Conversorum
gradus tres.*

consolatus est, & tam ferventer pro eo oravit, quod ille tandem ait: Nunquam amplius tristis ero. Deus non permittit de novo conversos graviter tentari. Unde Gregorius distinguit tres status conversorum qui sunt inchoatio, medietas, & perfectio. In inchoatione veniunt blandimenta dulcedinis, in medio veniunt certamina tentationis, ad extremum venit perfectio plenitudinis, quia sponsam suam quilibet vir primo dulcibus blandimentis fover, ut alliciat, quam conjunctam asperis increpationibus probat, & probatam securis cogitationibus possidet.

Quintus est, quia apostatas revocabat, sicut patet in diversis & pluribus apostatis quos recepit. Unde legitur quod filii Israel videntes se in antro vel spelunca positos, qui-

dam eorum absconderunt se in speluncis, & 1. Reg. 13. quidam se absconderunt in abditis, & quidam in cisternis, quidam autem transierunt ad Philistæos, quidam remanserunt cum Rege suo Saule. Sic etiam Israelitæ, id est, Religiosi, quando in antro pœnitentiæ, & abstinentiæ sunt positi, quidam eorum ire volunt ad hospitium, & isti abscondunt se in speluncis, quidam ad infirmatorium, & isti abscondunt se in abditis, quidam exire volunt, scilicet extra ad solatium & refrigerium, & isti abscondunt se in cisternis; quidam transeunt ad Philistæos, id est ad sæculum; boni autem Religiosi remanent cum Christo & suo Prælato contra Philistæos, id est contra dæmones fortiter dimicantes.

DE S. BARTHOLOMÆO APOSTOLO.

SERMO I.

De ejus Merito atque præmio.

1. Reg. 2.

QUicumque glorificaverit me, glorificabo eum. Magna siquidem Dei liberalitas, quia pro modico honore quem Sancti sibi exhibent in terris, ipse Deus eos glorificare dignatur in cœlis. Talis fuit B. Bartholomæus, qui Deum honorificavit, ideo Deus ipsum glorificavit, & glorificare dignatur. In præmissis ergo verbis duo communiter tangi & notari possunt. Primo meritum beati Bartholomæi, cum dicitur: *Quicumque glorificaverit me.* Secundo tangitur præmium ejus ibidem cum subjungitur, *glorificabo eum.*

*Honoravit
Deum quadupliciter.*

Circa primum est notandum, quod sanctus Bartholomæus Deum honorificavit, scilicet corde, ore, opere & corpore. In corde autem sunt intelligentia, voluntas, & memoria. Illi ergo corde Deum honorificant, qui ejus beneficia recognoscunt, & eum & ejus beneficia diligunt & nunquam oblivioni tradunt. Talis fuit B. Bartholomæus, qui humana redemptionis beneficium cognoscebat, & suæ memoriæ illud sæpius imprimebat, & illud fortiter retinebat, & ipsum Regi cum tanta dilectione exponebat, ostendens quod ipsa nostra redemptio facta est valde congruenter, quia primus homo factus est de virginea terra, secundus vero homo factus est de virgine Maria. Est facta valde potenter, quia diabolum invasorem & abu-

forem alieni juris potenter ejecit. Est etiam facta valde juste siquidem ut diabolus, qui hominem comedentem vicerat, a jejunante vinceretur. Est etiam facta nostra redemptio valde sapienter, quia Christus diabolo tanquam avi illudit, dum escam carnis ostendens hamo divinitatis eum cœpit.

Secundo S. Bartholomæus Christum honoravit ore, dum Christi gloriam per orbem universum fideliter prædicavit. Mundus siquidem erat mendicus, ignobilitate abjectus & refutatus, & mœstitia plenus. Beatus autem Bartholomæus erat thesaurus Dei, margarita Dei & luminare Dei, & ideo mundum ditavit, ac nobilitavit, & illuminavit. Ista tria tangit B. Theodorus in sermone quem facit de ipso, ubi ait qualiter ejus corpus ad Lipparim insulam est translatus dicens: Venit ad pauperulam thesaurus ditissimus; venit ad ignobilem pretiosissima margarita, venit ad mœstam splendidissimum luminare.

Tertio Deum honorificavit opere, quia dæmonum culturam destruxit, & cultum Dei ampliavit. Sicut autem dicit beatus Augustinus in libro de civit. Dei, tria genera deorum tradita sunt. Unum a Poetis, alterum a Philosophis, tertium a Principibus civitatum. Quod autem isti dii nullo modo sunt colendi, ibidem ostendit, dicens: proponunt Græci. Si dii tales colendi sunt, profecto tales homines sunt honorandi. Assumunt Romani, sed revera nullo modo honorandi sunt homines tales. Concludunt Christiani; nullo modo ergo tales dii colendi sunt.

sunt. Omnia namque ista genera deorum Bartholomæus destruxit, sicut pater in Legenda.

Quarto Bartholomæus honorificavit Deum in corpore seu cum suo corpore, quia centies in die & centies in nocte genua flectebat. Unde super hoc B. Aug. omne quodcumque inchoaveris facere, primo invoca Deum, & gratias age illi, & cum consummaveris illud humiliter fac. Unde Hieron. Nec cibi ante sumantur nisi oratione præmissa; nec recedatur a mensa, nisi gratiæ referantur, nec prius corpus quiescat, nisi pascatur anima.

Secundo ponitur ejus præmium quod tangitur dum dicitur, *glorificabo eum*. Deus namque eum glorificavit in vita & in morte, & tandem glorificavit post mortem.

In vita siquidem beatus Bartholomæus Deum glorificavit & laudavit, & ipse Deus eundem in ejus vita glorificavit multipliciter. Primo namque fecit eum magnæ dignitatis, de cujus dignitate sic dicit Theodorus: Petrus Apostolus docet nationes, Bartholomæus consequenter Provincias investigat; Petrus operatus est prodigia magna, Bartholomæus fecit prodigia multa. Petrus deorsum capite crucifigitur, sed beatus Bartholomæus vivus excoriatur. Ad quot valet Petrus ministeria capessenda, ad tot sufficit Bartholomæus penetranda. Secundo fecit multæ sanctitatis, quæ siquidem sanctitas in tribus & ex tribus apparet & consistit, scilicet in terrenorum despectione. Unde dicitur de eo quod ipse sic ait: Ego nihil terrenum, nihilque carnale desidero. Probatur etiam ipsius sanctitas in ferventi oratione. Unde dixit ei dæmon: Apostole Dei Bartholomæe incendunt me orationes tuæ; & in constanti mente, unde de eo dicitur: Semper eodem vultu & animo lætus & hilaris perseverabat. Tertio fecit potentiæ multæ; ipse namque diabolus habet potentiam, astutiam atque malitiam. Sed ipse ipsius diaboli potentiam ligavit, unde dixit dæmon: Deus vester catenis igneis est constrictus, & illa hora qua Apostolus Dei Bartholomæus templum intravit, ejus astutiam detegebat. Fingebat enim diabolus se sanare infirmos, quos tamen non sanabat subveniando, sed a læsione cessando. Ejus malitiam impediēbat, sicut patet in filia Regis a qua diabolum exire coegit. Quarto fecit magnæ utilitatis. De hoc sic dicit Theodorus: Vide Bartholomæum linguæ aratro rationabilia rura sulcantem, fidei verbum in profundo, scilicet cordis recondentem, paradisum & vineas Domini plantantem, sylvas evellere, spinas impietatis secare, sepes circumponere. Et infra, sed respuunt ægroti medentem, orbi manu ducentem, naufragi gubernatorem, mortui vivificatorem.

*Triples ejus
gramium.*

Secundo principaliter Deus ipsum glorificavit in morte, ipsius mortem suæ assimilandō. Christus namque fuit expoliatus, flagellatus, crucifixus, & sic mortuus; & sic ipse fuit flagellatus, crucifixus, sua pelle expoliatus, & sic idem per capitis obtruncationem mortuus. *Invenierunt me custodes, Cant. 5. qui circummeunt civitatem, percusserunt me, scilicet flagellando, & vulneraverunt me, crucifigendo & decollando, tulerunt pallium meum, scilicet me excoriando.* Tertio Deus eum glorificavit post mortem, & hoc respectu sui & respectu nostri. Respectu quidem sui quoad animam & quoad corpus. De gloria animæ sic dicit ipse Theodorus. Gaudere Bartholomæe, qui mare gressibus sanctificasti, qui terram purpuream tuo cruore fecisti, qui ad cælum comcesti, ubi in medio divinæ aciei refulgens, in splendore immarcescibilis gloriæ splendens, in exultatione jucunditatis mirabilis gaudes. Glorificavit etiam Deus ipsius corpus, quia sicut dicit ipse Theodorus, de Armenia usque ad partes Siciliæ, quatuor arcis Sanctorum in mare projectis præcedentibus arcam B. Bartholomæi cum reverentia deduxerunt. Secundo glorificavit Deus eum respectu nostri. Et hoc quadrupliciter. Primo, quia factus est advocatus peccatorum, sicut ipse cuidam suo devoto aperuit dicens: Per multum tempus Deus nostris precibus & meritis populo huic pepercit. Secundo quia ipse est liberator devotorum, sicut pater in magistro quem ab insidiis diaboli liberavit. Tertio quia est condemnator reproborum prout patet in Federico Imperatore, qui ejusdem corpus de loco suo remove voluit. Quarto ipse est reprobator munerum injustorum, sicut patet in muliere, quæ oleum injustum acquisitum in lampadem B. Bartholomæi infundere voluit, sed tamen illud facere nequivit.

SERMO II.

A sublimitate, 1. perfectionis & vitæ, 2. a qualitate passionis, 3. & a profunditate divinæ sapientiæ commendatur.

EXtendens cælum sicut pellem, qui tegis aquis superiora ejus. In quantum beatus Bartholomæus fuit Apostolus. competit sibi quod dicitur, *cælum*. Apostoli namque cælum vocantur, secundum illud: *Cæli enarrant gloriam Dei.* Psal. 18. In quantum autem ipse fuit excoriatus competit sibi illud, quod dicitur: *Extendens cælum sicut pellem.* In quantum vero ipse interpretatur filius suspendens aquas, competit sibi illud quod dicitur, *qui tegis aquis superiora ejus.* Quod ergo dicitur *cælum*, respicit dignitatem Apostolicam, quod vero *cælum* dicitur *extensum*, respicit genus passionis,

tionis, quod autem dicitur, *qui tegis aquis superiora ejus*, respicit interpretationem nominis. In verbis ergo præmissis sanctus Bartholomæus a tribus commendatur.

*Cælum tribus
de causis di-
citur.*

Primo a sublimitate perfectionis & vitæ in eo quod vocatur cælum. Dicit autem Isidorus: Cælum Philosophi ardens, volubile & rotundum esse dixerunt. Dicitur autem ipse cælum, quia fuit ardens per charitatem succensam. Ex qua charitate quatuor carbonem prodierunt. Unum carbonem jecit contra diabolum, quo mediante diabolus incendit, & iste carbo fuit ejus oratio ignita. Unde dixit dæmon: Apostole Dei Bartholomæe incendunt me orationes tuæ. Alium autem carbonem jecit contra diabolum, quia diabolus ligavit, & fuerunt ipsius Apostoli merita gloriosa. Unde dicitur in ipsius legenda: Diabolus videtur catenis igneis esse ligatus, nec respicere, nec loqui audet, ex illa hora qua Apostolus ingressus est illuc, sancti enim viri ex se tot carbonem emittunt, quot in se virtutes habent, & quot opera ferventia faciunt, ex quibus unam catenam constituunt, cum qua diabolus ligatum tenent. Tertium carbonem direxit & destinavit ad Deum, qui ipsi Deo odorem faciet, & iste carbo fuit ejus caro concremata. *Ædificavit autem Noe altare Domino, & infra. Odorem suavitatis odoratus est Dominus.* Quartum autem carbonem direxit ad proximum, quo proximum ad Dei amorem inflammavit, & iste carbo fuit ipsius prædicatio ignita. Theodorus: Gaudeas Bartholomæe sol orbis terræ cuncta illuminans, os Dei, lingua ignita, sapientiam promens, fons vitæ sanitates emanans. Secundo ipse dicitur cælum, quia ipse fuit mobilis & volubilis per operationem sollicitam. Ipse namque tam sollicitus fuit quod tres provincias peragravit sicut dicit Theodorus, scilicet Licaoniam, Indiam & Armeniam. Nec mirum si tam volubilis & sollicitus fuit, quia fuit nubes Dei plenus sapientia Dei, & plenus fervore Dei. Fuit etenim nubes Dei: *Qui sunt isti qui ut nubes volant.* Et ideo terram etiam fecundius irrigavit. Sol namque virtute sui caloris illud quod subtile est in aquis vaporaliter extrahit, & in nubes condensat. Sic etiam Christus Jesus qui est sol justitiæ ex calore & virtute sui amoris omnem humanum affectum qui in Apostolis erat, ad se per desideria attrahebat, & in nubes condensabat. Beatus namque Apostolus fuit etiam tam volubilis & tam velox, quia fuit rota Dei. *Rotas illas vocavit volubiles.* Ideo autem rotæ sic sunt volubiles, quia non tangunt terram nisi in puncto. Sic ipse Bartholomæus adeo velox erat, quod terrenis in puncto, id est necessitatis articulo adhærebat. *Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.* Fuit etiam B. Bartholomæus tam mobilis & tam velox, quia fuit plenus sapientia. Nam

Gen. 3.

Isai. 60.

Ezech. 10.

1. Tim. 6.

Ædificavit autem Noe altare Domino, & infra. Odorem suavitatis odoratus est Dominus. Quartum autem carbonem direxit ad proximum, quo proximum ad Dei amorem inflammavit, & iste carbo fuit ipsius prædicatio ignita. Theodorus: Gaudeas Bartholomæe sol orbis terræ cuncta illuminans, os Dei, lingua ignita, sapientiam promens, fons vitæ sanitates emanans. Secundo ipse dicitur cælum, quia ipse fuit mobilis & volubilis per operationem sollicitam. Ipse namque tam sollicitus fuit quod tres provincias peragravit sicut dicit Theodorus, scilicet Licaoniam, Indiam & Armeniam. Nec mirum si tam volubilis & sollicitus fuit, quia fuit nubes Dei plenus sapientia Dei, & plenus fervore Dei. Fuit etenim nubes Dei: *Qui sunt isti qui ut nubes volant.* Et ideo terram etiam fecundius irrigavit. Sol namque virtute sui caloris illud quod subtile est in aquis vaporaliter extrahit, & in nubes condensat. Sic etiam Christus Jesus qui est sol justitiæ ex calore & virtute sui amoris omnem humanum affectum qui in Apostolis erat, ad se per desideria attrahebat, & in nubes condensabat. Beatus namque Apostolus fuit etiam tam volubilis & tam velox, quia fuit rota Dei. *Rotas illas vocavit volubiles.* Ideo autem rotæ sic sunt volubiles, quia non tangunt terram nisi in puncto. Sic ipse Bartholomæus adeo velox erat, quod terrenis in puncto, id est necessitatis articulo adhærebat. *Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.* Fuit etiam B. Bartholomæus tam mobilis & tam velox, quia fuit plenus sapientia. Nam

sicut dicitur: *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*, quia quos replet mobiles, hos & veloces facit. Fuit etiam tam velox, quia fuit plenus zelo Dei. Videbar namque mundum esse tenebrosus ac esse insipidum, & etiam videbat mundum esse incultum, & ideo per ipsum velociter discurrere. Unde B. Theodor. Barthol. vero famulus Dei pergit per mundum velut lux ut tenebrosos illuminaret, tanquam sal ut insipidas gentes saliret, tanquam agricola ut spiritualem culturam perficeret. Tertio principaliter dicitur cælum, quia fuit rotundus per finalem perseverantiam. Forma namque spherica ut habetur ab Arist. primo & secundo cœli, sine caret. Non enim potuit promissis emolliri. Unde cum Rex camelos oneratos auro & argento & lapidibus pretiosis sibi dare vellet; ipse respondit: Nihil terrenum, nihil carnale desidero. Nec etiam potuit minis deterreri. Unde cum Rex diceret sibi: Tu es qui avertisti fratrem meum. Ille respondit audacter: Ego vero non averti eum, sed potius converti. Etiam non potuit suppliciis superari: licet enim ipse fuerit flagellatus, crucifixus, excoriatus & decollatus, tamen in Dei amore semper permansit invictus.

Secundo commendatur a qualitate passionis & pœnæ cum dicitur: *Extendens cælum sicut pellem.* Fuit enim excoriatus & pelle sui corporis denudatus & decollatus, tamen in Dei amore semper mansit invictus. Hoc significatum est ubi dicitur: *Detracta pelle hostiæ, artus in frustra concident, & subicient in altari ignem, strue lignorum ante composita. &c. intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum & suavem odorem Domino.* Ista hostia Dei fuit Bartholomæus, cui fuit pellis detracta, quando scilicet ipse fuit excoriatus. Fuerunt etiam artus in frustra concisi quando ipse fuit crucifixus & decapitatus. Fuerunt etiam ipsius intestina & pedes loti, quia affectiones ejus fuerunt emundatæ ab omni terrena concupiscentia & cupiditate ex divino sermone. *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Et ex Spiritu sancto a quo, & per quem ipse fuit mundatus, & de hoc legitur: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto.* Fuerunt etiam ipsius Apostoli affectiones mundatæ in sanguine fuso. *Laverunt stolas suas & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Circa istam hostiam posita est strues lignorum, nam & intus in anima habuit ligna desideriorum Sanctorum, & ab extra ligna bonorum operum. Deinde subjectus est ignis, & ignis amoris in mente, & ignis passionis in corpore, & sic holocaustum extitit, quia totus intensus fuit ejus animus per amorem, & corpus ejus succensum fuit per passionem, verba per cœli ardorem, ejusque opera per fervorem. Et sic odorem suavi-

suavitatis fecit Domino. Fecit enim odorem suavem per odoriferam famam, suaviorem per sinceram conscientiam, suavissimum odorem per spontaneam poenam.

Tertio commendatur a profunditate divinæ sapientiæ cum dicitur: *Qui tegis aquis superiora ejus.* Superiora animæ sunt rationalis, concupiscibilis, & irascibilis. Fuit enim repleta & repleta ejus rationalis aquis divinæ sapientiæ. *Aqua sapientiæ salutaris potabit illum.* Fuit ejus concupiscibilis repleta aqua divinæ gratiæ: *Effundam aquas super sitientem.* Fuit ejus irascibilis repleta aquis æmulationis fervidæ. *Fons hortorum puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Nam sicut dicitur de sanctis animalibus: *Ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur.*

Eccl. 15.

Isai. 44.

Cant. 4.

Ezech. 1.

SERMO III.

Quomodo pluribus modis pellis extensa extitit.

Psal. 103.

EXtendens cælum sicut pellem. Istud verbum multiplicem habet intellectum. primo enim dicitur cælum extensum sicut pellis ad scribendum. Sicut enim homo pellem extendit, ut in ea scribat, sic ipse Deus cælum extendit, ut in eo scribat nomina electorum. *Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* Secundo ad inhabitandum. Sicut enim homo de pellibus facit tentorium, sic Deus in cælo habet suum habitaculum. Unde alia translatio habet extendens cælum sicut cameram. Unde cælum dicitur quasi casa heloys, id est Dei. *Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum.* Tertio ad circumdandum. Sicut enim pellis totum corpus circumdat, & nihil est quod non sit circumdatum pelle, sic secundum Damascenum. Cælum empyreum continet omnes creaturas, & nihil est creatum quod non sit infra cælum. Quarto ad tegendum. Est enim cælum quasi tectum orbis terrarum. Unde dicitur ibidem: *Cælum quasi tectum mundi extendit Deus solus.* Est namque tam amplum firmamentum ut regat orbem terrarum. Et subdit Glossa hoc sine pelle, id est, sine labore, sed tam facilliter sicut pellem. Quinto ad alliciendum. Sicut enim pelliparius pellem pulchram coram emptore extendit atque exponit, ut scilicet ipsum emptorem alliciat ad emendum. Sic Deus firmamentum syderibus depictum extendit ut alliciat ad desiderandum. Sexto ad commensurandum, quasi dicat. Quantum homo coram Deo suam pellem, tantum Deus extendit homini cælum suum. Omnibus his modis beatus Bartholomæus, sicut pellis fuit extensus.

Luc. 10.

Job. 36.

Job. 9.

eorum desuper excoriaverunt. Eademque pel- Mich. 3.
lis fuit scripta intus per impressionem virtutum. *Candidiores Nazaræi ejus nive:* & Thren. 4.
foris per impressionem passionum. Similiter
& pellis carnis Christi fuit in cruce extensa.
Dinumeraverunt omnia ossa mea; fuit scri- Psal. 21.
pta ab intus multiplicitate dolorum: *Attende & videte si est dolor sicut dolor meus,* Thren. 1.
& foris confixione clavorum: *Et me vos* Mal. 3. 9.
configitis gens tota.

Secundo fuit extensus ad habitandum, quia Deus in eo per fidem habitavit. *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* Et quia Christus per fidem in eo habitavit veraciter, ideo multa miracula fecit. Fidei enim operatio miraculorum attribuitur. Ostendit enim miracula in quatuor elementis, & primo in aere, quia ipsum a diabolo purgavit. In igne, quia permissione Dei ossa sua tanquam ignis splendentia demonstravit. In aqua, quia arcam in qua ossa sua erant recondita. De Armenia usque in Siciliam per mare deduxit. In terra, quia montem quemdam per septem stadia elongari fecit.

Eph. 3.

Tertio fuit extensus ad circumdandum, fuit enim circumdatus poenis sursum, quia fuit decollatus; & deorsum, quia fuit in cruce pedibus affixus; a dextris & a sinistris, quia manibus in cruce fuit elevatus; ante & retro, quia flagellatus. In toto corpore, quia fuit excoriatus. Iste namque est ille homo, qui ab Hierusalem in Jericho descendit, quando Christus ipsum in mundum lunaticum ad prædicandum misit; qui incidit in latrones qui eum expoliaverunt excoriando, plagas imposuerunt flagellando & crucifigendo, & semivivum reliquerunt decollando. Tunc enim fuit semivivus relictus, quia quantum ad corpus fuit mortuus, sed coram Deo in anima vivus.

Quarto beatus Bartholomæus fuit extensus ad protegendum. Quamvis enim alii electi sint lapides in domo Dei, Apostoli tamen sunt tectum, quia præ cæteris Sanctis in cælo, id est, Deo magis fuerunt vicini, unde alii Sancti vocantur servi, ipsi autem sunt amici: *Jam non dicam vos servos &c. vos autem* Joan. 15.
dixi amicos, &c. Tum quia solis radio fuerunt illustrati: *Apparuit gloria Domini super tectum fæderis.* Tum quia illi qui ad Apostolorum auxilium confugiunt, sunt magis securi. *Qui in tecto, non descendat aliquid* Matth. 24.
tollere de domo sua. Tum quia defendunt ab æstu vitiorum & a turbine tribulationum & a pluvia tentationum. *Tabernaculum erit* Isai. 4.
in umbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & in absconsonem a turbine & a pluvia.

Quinto fuit extensus ad alliciendum. Corpora enim Sanctorum in hac vita multa claritate & miraculis fulgent. Si igitur tam pretiosus

Primo videlicet ad scribendum. Fuit enim hæc pellis primo excoriata. *Pellem*

pretiosus faccus exterius patet, quam pretiosus thesaurus est qui intus later. In isto namque sacco later duplex thesaurus, scilicet interior qui fuit animus gratia Dei plenus: *The-saurus desiderabilis & oleum in habitaculo iusti*; & thesaurus superior, scilicet gloriæ cælestis. De quo dicitur: *Vade & vende quæ habes, & da pauperibus & habebis thesaurum in caelo*. Istum thesaurum hodie beatus Bartholomæus recepit. Ambrosius in præfatione: Bartholomæus mortis viriliter perferendo discrimen gloriosi certaminis ad cælestem gloriam secum portavit triumphum.

Sexto fuit extensus ad commensurandum, quia secundum quod ipse extendit pellem suam Deo per diversitatem suppliciorum, sic Deus extendit sibi cælum suum per immensitatem præmiorum. Multum siquidem pellem suam extendit, quia primo fuit flagellatus, deinde secundum beatum Theodorum fuit excoriatus, quia antequam in cruce more-retur inde fuit depositus, & postmodum exco-riatus.

Ultimo secundum Ufuardum fuit capite truncatus, quia igitur sic vehementer extendit pellem suam, ideo Deus excellenter extendit sibi cælum suum. Unde super hoc Theodorus: Ad cælos Bartholomæe commeasti, ubi in medio divinæ aciei refulgens in splendore immarcescibilis gloriæ, splendens in exultatione dignitatis insatiabilis gaudes. Quantum ergo homo extendit pellem Deo per macerationem, tantum Deus extendit cælum suum per gloriæ largitatem. Multum namque beatus Bartholomæus se extendebat. *Pellis nostra quasi clibanus exusta est. Pelli mea consumptis carnibus adhæsit os meum*. Minusque extendebat qui dicebat: *Jejuno bis in sabbato*. Nihil extendebat qui dicebat: *Anima, habes multa bona &c. requiesce, bibe, & epulare, &c.* Extendenti igitur Deo multum pellem suam, Deus multum extendit cælum suum, & extendenti parum pellem suam, Deus parum extendit cælum suum, & nihil extendenti pellem suam Deus claudit cælum, & aperit infernum. *Extendit Aquilonem super vacuum*.

SERMO. IV.

Quam pellem abjecerit, quæ fuerit indutus, præpositis verbis insinua-tur.

PEllem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Secundum Glossam. Pellis pro pelle datur, quia sæpe dum ictus contra oculum venit, manum opponimus, ut potius in ipsa manu quam in oculo vulneremur, ac si dicat: Ideo tot flagella Job æquanimitè extra sustinet, quia ne ipse intus feriat paret. *No-Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

tandum tamen est, quod quadruplex est pel *Pellis qua-lis, naturæ, culpæ, gratiæ & gloriæ. Pri-druplex.* mam pellem induunt omnes homines. Unde super hoc ipse Job inquit, *Pelle & carnibus Job. 10. vestisti me, &c.* Sed istam pellem Bartholomæus multiplici ratione deposuit. Primo eam deposuit in signum fervidæ charitatis. Solent enim homines calore nimio æstuantès exponere vestimenta. In hoc ergo quod B. Bartholomæus pellem suam deposuit, ostenditur quanto igne amoris plenus fuit. Hoc significatum est, ubi dicitur: *Diligebat Jonathas David quasi animam suam*. Nam ex-1. Reg. 12. poliauit se tunica sua, & dedit eam David. Per Jonatham qui donum columbæ interpre-tatur, beatus Bartholomæus intelligitur, qui dono Spiritus sancti fuit repletus. Iste ergo qui diligebat David, id est Christum sicut ani-mam suam, tunica se expoliavit, & dedit Da-vid, quando propter Christi amorem se ex-coriari permisit. Secundo in augmentum ma-joris puritatis. Solent enim rami arborum, quando excoriantur albiores apparere. Sic & Bartholomæus pelle mortalitatis exutus, in anima exitit magis purus. De hoc legitur: *Ficum meam*, id est Bartholomæum, qui Joel. 1. fuit humilis, fructuosus & dulcis, *decorti-cavit, nudans spoliavit eam &c. albi facti sunt rami ejus. Aufer rubiginem de argen-Prov. 25. to, & egredietur vas purissimum*. Tercio in spem futuræ immortalitatis. Solet namque homo libenter deponere vestem vetu-stam, ut vestem induere valeat deauratam. Sic ipse libenter vestem mortalitatis exuit, quia se decorandum veste immortalitatis sci-vit. *Astitit regina*, id est ejus anima quæ Psal. 44. corpus bene rexit, *a dextris tuis in vestitu deaurato*, id est cum corpore glorificato. *Jussit Rex spoliari Jonatham vestibus suis*, 1. Macch. 10. *& indui eum purpura*, id est carne gloriosa, quod erit in generali resurrectione. Quarto deposuit pellem suam in odorem suavitatis. Solebat namque Sacerdos in veteri Lege pel-lem hostiæ detrahère, igneque supposito ip-sam in odorem suavissimum Domino immo-lare. Sic beato Bartholomæo est pellis de-tracta, qui igne charitatis incensus in odo-rem suavissimum est Domino immolatus. *Tanquam aurum in fornace probavit illos*, Sap. 3. *& quasi holocausti hostiam accepit eos*. Se- Pellis culpa triplex. cunda autem pellis de qua præmittitur est pellis culpæ. Et ista est triplex: Una est qua induuntur luxuriosi, quæ est pellis vetusta: *Vetustam fecit pellem meam*. Luxuria nam- Thren. 3. que dicitur vetusta, sive quia hominem cito ducit ad senectutem, sive vetustatem, sive, quia homo qui se illi vitio immergit usque ad mortem in illo inveterascit. *Inveteravi Psal. 6. inter omnes inimicos meos, &c.* Sive, quia cum ipsa sit lutum fætidum, fecit ipsum ho-minem turpem & vetustum. *Omnis mulier Eccl. 9. quæ est fornicaria quasi stercus in via con-culcabitur*. Alia est qua induuntur superbi, & ista pellis est a vento inflata. *Ephraim Osee 12. pascit ventum*. Augustinus: o pellis inflata quid

- quid tenderis! o fanies fœtida quid inflaris? quia igitur est vento plena, ideo statim detumescit si pungitur. *Memento, quia ventus est vita mea*, ideo levi impulsu circumfertur.
- Job. 7.** *Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti*, ideo cito dejicitur.
- Psal. 32.** *Elevasti me & quasi super ventum ponens elisisti me valide.* Alia est qua induuntur avari, & hæc est pellis nigra. *Si mutare potest Æthiops pellem suam, &c.* Et avarus contrahit nigredinem corporalem, quia pro lucro captando die nocteque exurit, & gelu punitur: *Pellis nostra quasi clibanus exusta est.* Avarus etiam contrahit nigredinem spirituales: quia cum avaritia sit lutum, anima quæ luto immergitur, nigra efficitur.
- Habac. 2.** *Vae ei qui multiplicat non sua! usquequo & aggravat contra se densum lutum.* Istam triplicem pellem Bartholomæus non induit, quia terrena despexit, & honores fugit, & veram castitatem servavit. Tertia vero pellis est pellis gratiæ qua induuntur iusti imitando conversationem Christi. Christus enim indutus est pelle, id est, conversatione candida, rubicunda & electa. *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Non erit tristis neque turbulentus, ecce quam candida. Unde: *Cum bis qui oderunt pacem eram pacificus*, ecce quam rubicunda; & firma charitate pacifica. *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*, Ecce quam præ omnibus mansueta. Ista pelle gratiæ Bartholomæus fuit reclusus, quia ejus conversatio fuit jucunda, pacifica & mansueta. Unde de eo dicitur in ejus Legenda: Semper eodem vultu, & animo lætus & hilaris perseverabat. Quarta pellis, est pellis gloriæ qua induuntur beati, unde legitur, quod tabernaculum tribus pellibus operiebatur, scilicet pellibus rubricatis, hyacinthinis & faccis cilicinis, quæ fiebant de pilis caprarum. Operiebatur etiam de pellibus magnis nigris, sed formosis. *Nigra sum, sed formosa si-*
- lia Jerusalem, sicut pelles Salomonis.* Beati igitur induerunt pellem formosam per corporis claritatem: *Datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti & candido.* Pelle hyacinthina per subtilitatem, hujusmodi enim pelles habent colorem aereum. Corpora namque Sanctorum quæ modo sunt grossa & ponderosa, tunc instar aeris erunt subtilia. *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.* Etiam induuntur pelle rubricata per immortalitatem. Hujus namque color est valde vivus, unde de homine rubicundo communiter dicimus: *Iste est valde vivus. Iusti autem in perpetuum vivent.* Pelle caprina per agilitatem, per quam Sancti comparantur fulguri coruscanti: *Nunquid mitis fulgura?* Sancti etiam propter eorum agilitatem comparantur nubi & scintillæ discurrenti. *Magnificencia ejus discurrunt nubes.* *Tanquam scintillæ in arundinetis discurrent.* Comparantur etiam avi velociter volanti. Tunc enim aves velociter volant, quando sunt plumis plenæ & subtiles corpore & vento agitatae. Sic Sancti tunc erunt pleni plumis omnium virtutum. Habebunt corpus subtile & gloriosum, & agitabuntur per Spiritum sanctum. *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Vel potest dici, quod pellis tripliciter ponitur, scilicet pro re temporali: *Desuper tunica pallium sustulistis.* Ponitur etiam pellis pro vita mortali: *Fecit Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas.* Et pro superficie corporali: *Pelle & carnibus vestisti me.* Beatus igitur Bartholomæus dedit rem temporalem pro celesti substantia. *Si vis perfectus esse, vade & vende quæ habes, & da pauperibus.* Dedit etiam vitam temporalem pro vita perpetua & gloriosa. *Qui odit animam suam in hoc mundo, &c.* Etiam dedit pellem corporalem pro carne glorificata. *Salvatorum rem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum.*

DE S. AUGUSTINO EPISCOPO ET DOCTORE.

SERMO I.

A plenitudine sapientiæ, a soliditate doctrinæ, & a perfectione omnium virtutum commendatur.

Eccl. 50.

Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso. Istud vas aureum & pretiosum repræsentat B. Augustinum Doctorem egregium, qui in præmissis verbis a tribus commendatur.

Sapientia triplex.

Augmentum triplex.

Jacob. 3.

Primo commendatur a plenitudine sapientiæ cum dicitur: *Quasi vas auri*. Per aurum namque divina sapientia intelligitur, qua ipse beatus Augustinus tanquam vas Dei fuit repletus: sicut autem ipsemet ostendit in lib. de qualitate animæ: triplex est sapientia, scilicet nociva, superflua & necessaria. Nociva enim sapientia est de impediens ad salutem, necessaria est de expedientibus; sed superflua est de impertinentibus; hoc ostenditur per simile in corpore humano. Cum enim translato verbo anima discendo dicatur crescere, & dediscendo decrescere, & in corpore sit triplex augmentum, unum nocivum quod tumor dicitur, alterum superfluum per quod interdum evenit ut senis digitis in manibus aut pedibus nascantur homines; tertium vero est necessarium quo naturalis convenientia adimpleretur in membris; sic & in anima est sapientia nociva quæ est de impediens; est sapientia superflua quæ est de impertinentibus, est sapientia necessaria, quæ est de expedientibus & necessariis. Ista triplici sapientia istud vas plenum fuit, scilicet sapientia nociva qua ante conversionem suam plenus fuit. De qua dicitur, *Non est ista sapientia desursum*, sed terrena, animalis, diabolica. Est enim terrena, quia consistit in terrenorum cupiditate. De hac ipsemet ait in Confessionibus: Docebam artem Rhetoricam, victoriosam loquacitatem vitæ cupiditate vendebam. Est etiam animalis quæ consistit in carnali voluptate. De hac dicit ibidem: Recordari volo transactas sceditates meas, non quod eas amem, sed ut amem te Deus meus. Est diabolica quæ consistit in superba & ventosa ambitione. De hac ibidem ait: Libros disciebam eloquentiæ, in qua eminere cupiebam sine fine damnabili & ventoso propter gaudia vanitatis humanæ. Secundo ante suam conversionem habuit sapientiam superfluam, quæ est sapientia sæcularis & philosophica, quæ ideo

superflua dicitur, quia sine ea salus æterna habetur. In lib. de Confess. de illa sapientia dicit: Infelix autem ille homo qui scit omnia hæc, te autem nescit; beatus autem qui te scit etiam si illam nesciat. Qui vero te & illam novit, non propter illam beatior est, sed propter te beatus solum. Ista autem sapientia plenus fuit, quia ait ibidem. Omnes libros artium quas liberales vocant, tunc nequissimus malarum cupiditatum servus per meipsum legens intellexi. Item ibidem: Quidquid est de arte loquendi & differendi, quidquid est de dimensionibus figurarum, & de musicis, & de numeris, sine magna difficultate & nullo homine tradente intellexi. Tertio habuit post suam conversionem sapientiam necessariam, id est divinam, quæ dicitur necessaria. Quia sicut dicitur: *Ubi non est scientia animæ, non est bonum*. Primam igitur sapientiam scilicet nocivam ipse ex roto animo abhorruit. Secundam scilicet superfluam totis viribus contempsit. Tertiam sapientiam scilicet necessariam & divinam totis suis viribus concupivit, ut de eo dici possit illud: *Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam quæ est in littore maris*. Ubi quatuor implicantur, scilicet quod habuit sapientiam multam, sufficientem, & habuit sapientiam nimiam, & quod habuit cor latum. Unde habuit sapientiam multam, quia habuit sapientiam divinam, nihil enim sibi defuit, quod ad eam pertineret. Volusianus. Legi Dei deest, quicquid Augustinum contigerit ignorare. Habuit sapientiam nimiam, nam habuit sapientiam superfluentem. Unde legitur quod cum quidam tractatus beati Augustini in matutinis legeretur, beatus Bernardus obdormiens parum, vidit quemdam juvenem de cujus ore tam immensus fluvius exibat, quod totam Ecclesiam irrigabat. Cui dubium non fuit illum Augustinum fuisse, qui habuit cor latum, quia scilicet habuit celerem intellectum & nobile ingenium. Unde in lib. confess. ait: Scis tu Domine Deus meus, quia celeritas intelligendi & discendi acumen donum tuum est, sed non inde sacrificabam tibi. Prosper in libro de vita contemplativa dicit: Sanctus Augustinus fuit acer ingenio, suavis eloquio celebris litteraturæ peritus, in Ecclesiasticis laboribus operosus: Qui habuit sapientiam quasi arenam maris. Sicut enim arena est innumerabilis, sic & libri ejus innumerabiles sunt. Unde dicit Remigius, quod licet Hieronymus sex millia voluminum Origenis se legisse faretur, Augustinus tamen tanta scripsit, ut nullus posset ejus libros diebus ac noctibus

Etibus scribere, sed nec legere quidem occurrat.

*Ejus doctrina
propter 4. so-
lidatur.*

Prov. 3.

Job. 28.

Eccl. 50.

Secundo commendatur a soliditate doctrinae cum dicitur, *Solidum*. Ejus enim doctrina est solida propter quatuor condiciones quas habet. Habet enim purissimam veritatem, unde comparatur similæ, unde Gregor. in epistola ad Præfectum Africæ sic ait: beati Augustini compatriotæ opuscula legite ad comparationem illius similaginis, nostrum furfurem non quæritis. *Primi & purissimi ejus fructus*. Sermones namque beati Augustini sunt puri, quia nullam habent falsitatem; sunt puriores, quia non habent dubietatem; sunt purissimi, quia omnem continent veritatem: Unde Cassiodorus in prologo super Psalterium, est autem Augustinus omnium literarum magister. Et quod in ubertate rerum est cautissimus disputator, decurrit quippe tanquam fons purissimus nulla fæce pollutus, sed in integritate fidei perseverans nescit hæreticis dare unde se possunt aliqua colluctatione defendere, totus catholicus, totus orthodoxus invenitur. In Ecclesia Domini suavissimo odore resplendens, supervenienti luminis claritate radiatur. Secundo ejus doctrina habet altissimam profunditatem, ideo comparatur aquilæ. Hieron. August. Episcopus volans per montium cacumina quasi aquila, & ea quæ sunt in montium radicibus non considerans, multa calorum spatia terrarumque situs & aquarum circulos charo sermone pronunciat. *Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem*. Fluvius sacrae Scripturæ habet superficiem, scilicet sensum literalem, & habet medium scilicet sensum moralem, & habet profundum, scilicet mysticum & spirituale. Ille autem non tantum scrutatus est Scripturæ superficiem, sed etiam medium & profundum. Tertio habet firmissimam soliditatem: ideo comparatur malleo; unde Bernardus: Augustinus hic est validissimus malleus hæreticorum. Sicut enim malleus ictibus suis incudem firmat, & ferum domat, & melodiam generat, sic Augustinus doctrinis suis Ecclesiam firmavit. *In vita sua suffulsi domum, & in diebus suis corroboravi templum*. Hæreticos enim domuit & fugavit. *Qui curavit gentem suam & liberavit eam a perditione*. Prosper in libro de vita contemplativa sic ait. Sanctus Augustinus fuit in quotidianis disputationibus clarus, & in omnibus actionibus suis bene compositus, in quæstionibus solvendis acutus. In hæreticis convincendis circumspexit, in expositione nostræ fidei catholicus, in explanandis Scripturis canonicis cautus, Dei laudem generavit. Tota namque Ecclesia laudat Deum, qui sibi concessit Doctorem tam egregium. Unde cantat Ecclesia: Magnus Dominus & laudabilis valde, qui de tenebris gentium lumen Ecclesiæ vocavit Augustinum. Quarto Bernardus: Augustinus

habet dulcissimam suavitatem; ideo comparatur cibo dulcissimo, unde Gregorius ubi supra: Si delirioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini opuscula legite. Et vocat ipse Gregorius doctrinam beati Augustini pabulum & delitiosum, pabulum, quia satiat, delitiosum quia delectat, unde cantatur: Tu de verbis Salvatoris dulcem panem conficis. Panem, quia satiat, dulcem quia delectat. Vocat etiam saginarum, quia impingat. De hoc namque Cassiodorus sic inquit. Beatissimus Augustinus in quibusdam libris nimia est difficultate reconditus. In quibusdam vero fit planissimus, ut etiam parvulis præbeatur accessus. Cujus opera suavia sunt, obscura vero utilitatibus magnis sacrita pinguescunt.

Tertio commendatur a perfectione omnium virtutum, & gratiæ cum dicitur, *ornatum omni lapide pretioso*. Et isti lapides Eccl. 30. pretiosi dicuntur esse quatuor virtutes, scilicet prudentia, justitia, ac temperantia, & fortitudo: ex quibus corona conficitur qua sponsa Christi ornatur, habens prudentiam ab anteriori quam prævidet a futuris: Justitiam a posteriori, per quam satisfacit de præteritis: Temperantiam autem a dextris ne eleveetur in prosperis: Fortitudinem vero a sinistris ne succumbat in adversis. Istas quatuor virtutes Augustinus habuit prout scilicet sunt purgati animi. Nam secundum Plotinum istæ virtutes pugnant contra inordinatas affectiones, & tunc dicuntur politicæ; aut auferunt eas omnino, & tunc dicuntur purgativæ; aut auferunt memoriam illarum, non tamen illas, & tunc dicuntur virtutes purgati animi: aut talem faciunt, ut nefas sit in illo nominare affectiones, & tunc exemplares dicuntur, & sic sunt in Deo. Primæ igitur inordinatas affectiones reprimunt, secundæ auferunt, & tertiæ nesciunt; in quarto nefas est affectiones hujusmodi cogitare. B. vero Augustinus aut tales inordinatas affectiones in memoria non habebat, aut in horrore, aut in aspernatione habebat. Unde cum ratio in libro soliloquiorum ipsum interrogasset: Nonne te delectat uxor casta, pudica, pulchra, morigerata, & dives? respondit: Quantumcunque mulierem depinxeris, atque de bonis omnibus cumulaveris, nihil mihi tam fugiendum, quam concubitum decrevi. Dehinc ratio: non quæro quid decreveris, sed utrum adhuc alliceris. Et respondit: prorsus nihil in hujusmodi quæro, nihilque desidero, sed etiam cum horrore & aspernatione talia recordor.

SERMO II.

Ante conversionem, in conversione, & post qualis extiterit declarans.

Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum. Ostenditur namque in his verbis præmissis qualis

Prov. 25.

lis

lis beatus Augustinus fuit ante suam conversionem, quia tunc fuit rubiginosus; & qualis fuit in ipsa conversione, quia fuit a rubigine purgatus; & qualis fuit post ejus conversionem, quia tunc totus purissimus.

Ante conversionem vero istud vas contraxerat quadruplicem rubiginem, scilicet infidelitatis, quia in sectam Manichæorum incidit, in qua aliquibus annis fuit involutus: ad has siquidem nugas perductus est, ut ipse ait in lib. de Confess. ut diceret: Ficum plorare cum decerpitur, & matrem ejus arborem lacteis lachrymis flentem. Secundo contraxerat ipse beatus Augustinus ante ejus conversionem rubiginem philosophicæ vanitatis, ut ipse ait ubi supra. Institui animo intendere in Scripturis sacris, sed visa est mihi sacra Scriptura indigna, quam Tullianæ dignitati compararem. Tumor enim mentis fugiebat ejus modum. Illa autem erat quæ cresceret cum parvulis, sed ego dedignabam esse parvulus, & turgidus fastu mihi grandis videbar. Tertio contraxerat rubiginem terrenæ cupiditatis. Unde ipse de Carthagine Romanam, & de Roma Mediolanum perrexit, ut rhetoricam venderet, & suæ cupiditati satisfaceret. Unde ait ubi supra: Docebam autem rhetoricam victoriosam loquacitatem, vitæ, scilicet cupiditate vendebam. Quarto rubiginem carnalis voluptatis. Unde ait ipse ubi supra: Exhalabant nebulæ de limosa concupiscentia carnis, & scatebra pubertatis obnubilabat cor meum, ut non discerneret serenitas dulcedinis a caligine libidinis.

Secundo notatur qualis fuit in ipsa conversione, quia scilicet fuit ab omni rubigine purgatus. Ad istam namque rubiginem auferendam, quædam fuerunt in eo per modum causæ efficientis, quædam per modum causæ disponentis. Est enim purgatus per veram contritionem. Unde dicitur ibidem, quod sub quadam arbore se projecit & dimisit habenas lachrymis, & proruperunt flumina ex oculis ejus acceptabile sacrificium Deo, & jactabat voces, scilicet miserabiles, & plorabat amarissima contritione cordis sui. Secundo fuit purgatus per veram confessionem, unde Deo confitebatur dicens ubi supra: Recordari volo transactas scditates meas, non quod eas amem, sed ut amem te Deus meus. Amore amoris tui facio illud recolens vias meas nequissimas, ut tu dulcescas mihi dulcedo non fallax: dulcedo felix & secura. Et non solum de hoc, sed etiam de minimis se accusabat. Sicut de eo quod cum puer esset ad pilam ludebat, & quod ad scholas non nisi violenter ire volebat, & quod fabulas Poetarum nimis libenter legebat, & quod Dido nem ex amore mortuam flebat, & quod in ludis puerorum fraudulentas exercebat victorias, & quod de quadam arbore piri pira furatus fuerat. Tertio fuit purgatus cum plena satisfactione. Ipse namque tres partes sa-

tisfactionis habuit, scilicet jejunia, orationes & eleemosynas corporales, & quam maxime eleemosynas spirituales, quæ consistunt in docendo indoctos, unde dicitur de eo: Post mortem matris conversus est August. ad agros proprios, ubi cum amicis jejuniis & orationibus vacans, scribebat libros & docebat indoctos. Disponentia autem ipsum ad istam conversionem quatuor fuerunt, scilicet flagella, exempla & doctrina, ac sollicitudo materna. Fuit autem quatuor vicibus flagellatus, sicut ipse in lib. confess. refert. Primo dolore stomachi, cum adhuc juvenis esset, & nondum baptizatus fuisset. Sed mater voluit quod baptizaretur, & sanatus fuit. Pater enim prohibuit ne baptizaretur, ne iterum scdaretur. Secundo cum ivisset Romam ubi incurrit ægritudinem validam, & hoc mater nesciebat, quia si hoc vulnere feriretur, nunquam cor ejus sanaretur. Tertio in primordio suæ conversionis tam validissimo dolore dentium torquebatur quod etiam loquelam amisit, unde in tabulis cereis scripsit ut omnes pro eo orarent. Ipse autem cum aliis genua flexit & sanatus fuit. Quarto flagellatus fuit in quodam amico suo defuncto. In cujus morte cor ejus adeo conturbatum fuit, quod quicquid aspiciebat erat illi mors, & se ipsum semimortuum reputabat. Secundo dispositiva fuerunt exempla, scilicet Ambrosii, Simpliciani, Victorini, Antonii, & aliorum Sanctorum. Exemplum siquidem Ambrosii ipsum animavit ad conversionem, nam omni Dominica beatus Augustinus prædicationem sancti Ambrosii audiebat, quem Ambrosius paterne suscipiebat, & clementer tractabat. Mater etiam ejus beatum Ambrosium quasi Angelum Dei diligebat, sciens quod per eum ejus filius converti debeat, quod & factum est. Exemplum Simpliciani ipsum animavit ad sanctæ vitæ electionem. Unde ad ipsum perrexit, & gestus suos sibi retulit, & quis esset aptus modus vivendi ab eo petiit; videbat namque Ecclesiam plenam esse clericis, in qua alius sic & alius sic ibat; Simplicianus autem viam salubrem eum docuit. Exemplum Victorini ipsum animavit ad imitationem. Unde cum Simplicianus ei narrasset, ut in eodem lib. habetur, quomodo Victorinus Philosophus Romæ in foro statuam meruisset, & quomodo Christianus factus fuisset, exarsit Augustinus ad imitandum eum, & cepit graviter suspirare. Exemplum Antonii ipsum animavit ad cælestium aviditatem. Nam sicut ibidem habetur: Cum quidam miles nomine Pontianus, de Africa venisset, & vitam & miracula Antonii eremitæ narrasset, cepit Augustinus ingemiscere, & ad ipsum exclamare: Quid patimur? quid audimus? Surgunt namque indocti & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris in infernum demergimur. Exempla Sanctorum defunctorum ipsum animaverunt ad ardentem charitatem, unde ait ibidem: Exempla fervorum tuorum quos de nigris lucidos, & de mortuis vivos face-

Disponentia ad conversionem quatuor.

face-

feceras, congesta in sinum cogitationis meae urebant & accendebant me valde. Tertium dispositivum fuit doctrina Tullii, Pauli & Ambrosii. Cum enim ut ibi refert esset annorum 19. & quendam librum Tullii qui Or-
Rom. 13. tensius dicitur, legisset, qui exhortationem facit ad philosophiam, repente affectum ejus mutavit, & immortalitatem sapientiae concupivit. Secundo doctrina Pauli. Nam cum codicem Apostolicum aperuisset, & capitulum, quod primo sibi occurrit, legisset: *Induimini Dominum Jesum Christum, &c.* Statim a corde ejus omnes dubietatis tenebrae diffugerunt. Tertio doctrina Ambrosii: Cum enim ejus praedicationem avide audiret, & quadam vice contra sectam Manichaeorum Ambrosius diutius disputasset, error ille a corde Augustini penitus est ablati. Quartum dispositivum fuit sollicitudo materna, quae sicut eum carne pepererat mundo, ita postmodum multo lachrymarum semine genuit Christo. Et cum apud quendam Episcopum ubertim fleret. Illi ait: Fieri non potest ut filius tantarum lachrymarum pereat. Et sic de filii sui conversione mater certificata est; Et tam per ipsius Episcopi responsionem, quam etiam caelestium revelationem, qua se cum filio in quadam linea stantem aspexit.

Tertio post conversionem fuit piissimus, quod pater, quia divitias contemnebat, honores respuebat, voluptates abhorrebat. Quantum ad divitias: ideo in libro soliloquiorum, quem in primordio suae conversionis fecit, ipsum interrogari fecit dicens: Divitias nullas cupis? Et ipse respondit: Haec quidem nec nunc primum, nam cum 20. annos agam, 14. anni sunt ex quo ista cupere destitui, porro unus liber Ciceronis mihi facile persuasit, nullo modo esse divitias appetendas. Quantum ad honores interrogat dicens: Quid honores? fateor eos pene his diebus cupere destitui. Quantum vero ad voluptates interrogat ratio dicens: Quid uxor? respondit: Quantumcunque eam mihi depinxeris, nihil magis fugiendum quam concubitum decrevi. Deinde subjungit dicens: Quid de cibis? respondit: Sive de cibo & potu caeteraque corporis voluptate nihil interrogas, tantum ab eo peto quantum mihi valetudinis opem conferre potest.

SERMO III.

Tria ejus immensa privilegia continens.

Prov. 13. 4.

Aqua profunda verba ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiae, &c. Inter caeteros alios sanctos Doctores beatus Augustinus tria privilegia spiritualiter a Deo recepit. Nam a Deo habuit sapientiam & doctrinam profundam, lachrymarum abundantiam, & dulce-

dinem internam. Et ab his tribus in praemissis verbis commendatur.

Nam primo habuit profundam sapientiam & doctrinam cum dicitur: *Aqua profunda verba ex ore viri.* Sacra namque Scripturae profunditas tanta est, quod nullus eam perfecte penetrare potest, quod significatum est ubi dicitur: *Mensus est mille cubitos, &c.* Ezech. 47. *traduxit me per aquam usque ad talos, &c.* usque ibi, *qui non potest transvadari.* In flumine enim sacrae Scripturae quilibet Doctor usque ad talos ducitur, quando expositiones elicit, quibus pedes affectionum in auditoribus purificantur, usque ad genua, quibus auditores ad bene operandum confortantur, usque ad renes, quibus tentationes & prava desideria superantur. Ad quarium vero gradum, scilicet ut divinae Scripturae profunditas perfecte transvadari possit, nullus mortalis attingere potest. De ista profunditate dicit ipse in lib. Confess. Mirabilis profunditas eloquiorum tuorum, quorum ecce ante nos superficies blandiens parvulis. Sed mira profunditas Deus meus, mira profunditas, error est intendere in eam. Istam autem profunditatem sacrae Scripturae, in quantum homini fuit possibile, Augustinus scrutatus fuit, & inde copiositatem expositionum & sententiarum eduxit: *In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum.* Ubi tria implicantur, scilicet quod ista emanatio facta sit ad instar putei, instar maris, & super modum. Tunc autem fit emanatio instar putei, quando aquae de profundis terrae visceribus ducuntur. Et quanto puteus profundius foditur, tanto aquae magis limpidae inveniuntur. Sic ipse puteum sacrae Scripturae subintrans, de occultis Scripturae sensibus salutaris scripturas eduxit, & quanto Scripturas profundius penetrabat, tanto inde humidiores & limpidiores sententias educere videtur. *Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.* Job. 33. Tunc autem fit emanatio ad instar maris, quando a mari fontes & flumina derivantur. Sic etiam doctrina beati August. derivantur omnium expositionum dicta sequentium Doctorum, ut possit dici de eo illud: *Fluet aqua de situla ejus.* Num. 24. Profundum flumen sunt dicta Apostolorum, Prophetarum, & Evangelistarum. Aquam autem istorum Praedictorum fluviorum beatus Augustinus collegit in situlis, id est in diversis libris. Una enim magna situla est quae appellatur liber de Trinitate; alia est liber de Civitate Dei, & sic de aliis. De istis namque situlis caeteri doctores hauserunt, nam omnes sermones, quaestiones, summae, tractatus, & decreta, ac decretales resonant Augustinum. *Repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientes.* Isai. 11. Tunc autem fit emanatio supra modum, quando diversa loca plus solito irrigantur. Sic & doctrina Augustini in diversis

3. Reg. 4.

Psal. 71.

diversis locis, & in diversis modis emanavit. In diversis quidem locis, quia omnia Scripturæ loca exposuit & inquisivit. *Disputavit super lignis a Cedro quæ est in Libano usque ad byssopum quæ egreditur de pariete, & differuit de jumentis, & volucris, & reptilibus; & piscibus.* Per Cedrum intelligitur sublimitas divinitatis; & per Hyssopum intelligitur humilitas humanitatis. Disputavit igitur a cedro divinitatis usque ad Hyssopum humanitatis; unde ipse fecit librum de Trinitate quasi de Cedro, & de humanitate quasi de Hyssopo. Differuit etiam de jumentis, id est virtutibus Sanctorum qui sunt jumenta Dei. *Ut jumentum factus sum apud te, &c.* De volucris, id est de dignitatibus Angelorum, & de reptilibus, id est de vitiis & criminibus peccatorum, qui in terra repunt per amorem. Et de piscibus, id est de pœna damnatorum, qui damnati gemunt sub aquis tribulationum. Emanavit etiam diversis modis. Alii namque Doctores habent specialem modum tractandi, sicut est videre in Hyeronym. nam & ipse versatur circa expositiones, Ambr. vero circa sensus spirituales. Greg. autem circa instructiones morales. Ille autem non habet specialem modum, quia habet communem & universalem modum. Ideo significatur per Euphratem. Alia tria flumina quæ habent specialia loca per quæ fluunt, significant Doctores. Euphrati autem non determinatur locus, quia fluit per diversa loca. Sic etiam alii Doctores habent specialem materiam de qua tractant: Ille autem non habet specialem materiam de qua tractat, quia de omnibus tractat.

Lachrymarum 4. generum habuit.

Secundo principaliter commendatur a lachrymarum ubertate, cum dicitur, *& torrens redundans.* Quasi enim quidam torrens de ejus oculis emanavit aqua lachrymarum. Quia ipse quatuor genera lachrymarum habuit. Nam habuit lachrymas compunctionis, & hoc pro peccatis propriis. Et has lachrymas habuit in principio suæ conversionis, quando scilicet sub quadam ficu se projiciens lachrymas amaras effudit. Secundo habuit lachrymas devotionis, & has habuit pro cælestibus desideriis, de quibus ipse dicit in lib. confession. Quantum flevi in hymnis & canticis tuis suave sonantibus Ecclesiæ; voces igitur illæ influebant auribus meis, & fluebant lachrymæ, & bene mihi erat cum illis. Tertio habuit pro mundanis periculis. ordinatus enim in Presbyterum, & postea in Episcopum, status illius periculum considerans, multum ac amare flevit. Unde dixit. In nulla re Deum mihi sentio ita iratum, sicut in hoc, quod cum non essem dignus poni ad remum, posuit me ad amplustre in apice regiminis Ecclesiæ. Quarto habuit lachrymas compassionis, quas habuit pro aliis miseris. Cum enim ipsi Barbari cuncta devastarent, beatus Augustinus lugubrem vi-

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

tam duxit. Fuerunt enim lachrymæ ejus panes die ac nocte.

Tertio commendatur ab affectionum dulcedine, cum dicitur, *fons sapientiæ.* Sapientia enim a *sapere* dicitur. In ipso namque tanta fontalis suavitas fuit quod quatuor mira in ipso generavit. Primo namque mentis inflammationem; unde cantatur de eo, & est sumptum de lib. confession. Gestabat verba ejus in visceribus quasi sagittas acutas, & exempla fervorum Dei tanquam carbones vastatores. Secundo in eo generavit mentis vulnerationem, unde cantatur de eo: Vulneraverat charitas Christi cor ejus, & ipse dicit in lib. Confess. Sagittaveras tu cor meum charitate tua. Tertio fecit in eo mentis deificationem, unde ipse ait, ubi supra: Audi vi vocem tuam de excelsis. Cibus sum grandium, cresce & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed mutaberis in me. Quarto fecit in eo mentis alienationem, unde ait ubi supra: Aliquando intromittis me in affectum multum inusitatum introrsus, nescio ad quam dulcedinem, quæ si projiciatur in me, nescio quid erit, quod vita illa non erit.

SERMO IV.

Quomodo 1. in vita, 2. in morte, & 3. post mortem refulsit.

Quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Sicut sol radios suos ubique spargit, sic & ipse beatus Augustinus ubique refulsit.

In vita quidem scilicet in statu laicali, clericali & Pontificali. Nam in statu laicali refulsit, quando incepit a ferventi dilectione. Unde ipse ait in lib. Confess. Sagittaveras tu cor meum charitate tua, & gestabam verba tua transfixa in visceribus meis, & dederas sagittas acutas, & carbones vastatores. Incepit a dulci devotione, unde ait ubi supra: Nec satiabar illis diebus dulcedine mirabili considerare altitudinem divini consilii super salutem generis humani. Incepit ab omnium sensuum in Deum perfecta conversione. Unde ait ubi supra. Vocasti & clamasti, & rupisti surditatem meam, coruscasti & splendisti, & fugasti cæcitatem meam, & duxisti spiritum: anhele tibi, gustavi, esurio & sitio te, tetigisti me & exarsi in pacem tuam. Secundo fulsit in statu clericali ostendens suam humilitatem, sanctitatem & doctrinæ veritatem. Tantæ quidem humilitatis fuit quod indignum se reputabat in Presbyterum promoveri, & idcirco lachrymas uberrime fudit. Ostendit etiam tunc suam sanctitatem, quia mox monasterium clericorum instituit, & secundum regulam Apostolorum in illo monasterio vivere incepit, ubi nullus quicquam proprii habebat, sed omnes

nes in communi vivebant. Ostendit etiam suæ vitæ & doctrinæ veritatem, quia verbum Dei infatigabiliter prædicabat, ac libros Scribebat & Hæreticos convincebat. Tertio fulsit in statu Pontificali. In quo sex radiis fulsit a quibus alii Episcopi consueverunt privari. Primo enim removit a se omnem suspectam familiam. Unde dicit Greg. Legitur quod beatus Augustinus nec cum sua sorore habitare consensit dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Secundo removit a se omnem ambitionem & pompam, tam in vestibus quam in vasis. Vestimenta enim sua nec fuerunt nitida nimium, nec abjecta plurimum, sed ex moderato & competenti habitu erant. Ipse etiam dixisse legitur: Fateor, de pretiosa veste erubescō; & ideo cum mihi datur vendo eam: & quia vestis non potest esse communis, pretium ergo sit commune. Vasa etiam aurea vel argentea non habuit, sed ligneis vel marmoreis usus fuit, non necessitatis inopia, sed proposito voluntatis. Tertio removit a se omnem cupiditatem & avaritiam: nullam enim villam vel agrum emere voluit, unquam. Multas etiam hæreditates ei dimissas respuit, & propinquis mortuorum dari fecit. Quarto ad pauperes habuit magnam liberalitatem adeo quod quandoque vasa dominica jubebat frangi & confari, & captivis indigentibus dari. Quando vero pecunia deficiebat hoc populo nunciabat, & eos ad erogandum pecunias provocabat. Quinto in cibo & potu ipse habuit magnam parcitatem. Unde scribitur de eo, quod mensa frugali & parca usus est. Ipse namque in lib. confess. dicit: Sic me docuisti Domine quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. In ipsa namque mensa potius lectionem quam epulationem diligebat, detractiones vero penitus compeſcebat. Unde in mensa versus scriptos habebat.

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,

Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.

Unde si detractio ibi incidebat, dixit quod aut tacerent, aut illos versus legerent, aut de mensa recederent. Sexto nullam habuit ad suos consanguineos carnalitatem; unde dicitur de eo: Consanguineis sic bene fecit, ut non divitias haberent, sed ut minus egerent.

Quinque radiis in morte refulsit.

Secundo fulsit in morte: Et hoc quinque radiis. Primo enim ostendit magnam compassionem, quia cum in lecto decumberet, & Barbari omnia devastarent, & ipse amarissime fleret, convocatis fratribus dixit eis: Ecce rogavi Dominum, ut aut nos ab istis periculis eruat, aut nobis patientiam tribuat, aut me de hac vita suscipiat, & in isto tertio fuit exauditus. Secundo habuit magnam devotionem; nam septem Psalmos pœnitentiales sibi scribi fecit, ipsosque contra

parietem positos, decumbens legebat & uberrime flebat. Tertio habuit magnam puritatem, dicebat enim nullum quantumcumque excellens fuerit, sive cuiuscumque meriti foret, sine Eucharistiæ sacramento decedere & exire debere, quod & ipse in se voluit observare. Quarto habuit magnam charitatem. Quidam enim æger ad ipsum venit cum gemitu magno, sibi rogans manum imponere & sanitatem conferre; & cum se excusare inciperet, & diceret, quod non posset sibiipsi sanitatem conferre, instabat ille æger ardentius rogando dicens, quod sibi per somnium revelatum esset, quod ad beatum Augustinum accederet, & ille sibi manum imponeret, & ex tunc sanitatem obtinere deberet. Ipse igitur auditis ab illo infirmo huiusmodi deprecativis verbis, illi ergo manum imponens pro eo oravit, & sic infirmus ille sanitatem recepit. Ecce ergo quantæ charitatis fuit potius illi ægro ad eum venienti, quam sibiipsi charitatem voluit impendere. Nec mirum, quia desiderabat transire ad Deum. Quinto habuit paupertatem magnam, unde de eo dicitur, quod testamentum nullum fecit, quia unde facere posset pauper ipse non habebat. Quamvis autem dimiserit rerum substantiam, tamen toti mundo dimisit triplicem thesaurum, scilicet pretiosam sui corporis margaritam, perpetuam famam, & affluentem suam doctrinam. *Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, ecce corporis margaritam, & nomen eorum vivit in generationem & generationem, ecce perpetua fama: Sapientiam ipsorum narrant populi, ecce affluens doctrina.* Eccl. 44.

Tertio fulsit post mortem; & hoc quatuor modis. Primo, quia illustratus est lumine cælestis claritatis. Unde quidam monachus in spiritu raptus vidit ipsum super lucidam nubem sedentem, cujus oculi quasi solis radii totam Ecclesiam illuminabant, de quo odor nimius exhalabat. Secundo est immersus in pelagus infinitæ suavitatis, unde legitur quod beatus Bernardus ipsum vidit, de cujus ore tantus aquarum impetus exibat, quod totam Ecclesiam replebat. Augustinus nunc immersus in pelagus illud, de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, de sua influentia nos irrigat & fecundat. Tertio collocatus est in culmine divinæ majestatis. Tamen cum quidam in Ecclesia sancti Petri pernoctans vidisset sanctum Gregorium cum multis Episcopis processionaliter incedentem, interrogavit Gregorium: Si inter eos Augustinus erat; & ille respondit: Augustinus vir excellentissimus, de quo quæris, altiorem locum nobis tenet. Simili modo de quodam in Spiritu rapto qui cum omnes Sanctos in gloria conspexisset, & Augustinum minime videret, responsum est illi: Amice noli dubitare, Augustinus residet in excelsis, ubi disputat de gloria excellentissimæ Trinitatis. Quarto constitutus est in plenitu-

Psal. 70.
Psal. 111.

plenitudine potestatis. *Introibo in potentias Domini.* Item: *Potens in terra*, scilicet viventium, *erit semen ejus.* Beatus autem Augustinus, quem Christus genuit per Ambrosii doctrinam, & Baptismi gratiam, & lachrymarum matris abundantiam. Et quia

ipse est in tanta potentia constitutus, ideo devotos sibi adjuvare potest; sicut in multis patere potest, quos a diversis languoribus & afflictionibus liberavit.

IN DECOLLATIONE B. JOANNIS BAPTISTÆ.

SERMO I.

*Quomodo a pluribus in vita, in morte
& post mortem male fuerit
tractatus.*

Ecdl. 49.

Male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est Prophetæ. Legitur, quamvis B. Joannes ab utero matris sanctus fuerit, a multis tamen male tractatus fuit, scilicet ab Herode, qui ipsum B. Joannem in carcere decollavit, ab Herodia quæ ejus sanguinem sitivit; etiam male tractatus fuit a Phariseis, quorum consilio fuit incarceratus. Fuit etiam male tractatus a Juliano Apostata, qui ejus ossa disperfit, & ex parte combussit. Omnes enim isti prælibati male tractaverunt eum in vita, in morte, & post mortem.

Nam Herodes & ejus complices beatum Joannem male tractaverunt in vita, quia ipsum incarceraverunt. Et tamen ipse sic incarceratus ostendit quoad Herodem, magnam constantiam. Unde super hoc ait Chrysost. Id quod Herodes beato Joanni faciebat pro injuria, ipse totum hoc suscipiebat pro beneficio, quia Dei misericordia fovebatur, quia verum gaudium Sanctorum est exire de mundo. Ostendit quoad Christum magnam reverentiam & amorem intimum, quia sciens se Christi nuntium & famulum ejus esse, misit discipulos ad Christum, ut sciret si ipsum Christum nuntiare debebat inferis sicut nuntiaverat supernis. Quoad discipulos ostendit magnam diligentiam, unde Chrysost. Missus Joannes in carcerem non de suo periculo, sed potius de discipulorum salute sollicitus, misit eos ad Christum, ut miracula sua viderent, quæ tot fecit, ut paucorum animas lucraretur, quia melior est apud Deum unus justus, quam totus mundus peccatoribus plenus. Ostendit quoad se magnam sanctitatem & gratiam, quia mundum reputabat esse carcerem; & in carcere

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

esse reputabat fore Paradisum, Chrys. Joannes specie homo, gratia Angelus, quia nihil carnis seu carnaliter erat in eo nisi visio sola. Corpore tenebatur in carcere, animo autem in cælo.

Secundo male tractabant eum in morte, quia ipsum decollaverunt; ejus autem decollatio facta est pro justitiæ defensione, quia scilicet Herodem de stupro arguebat; facta est cum multa sui devotione, quia Deo se commendabat, unde cantatur hodie: In medio carceris stabat Joannes, & voce magna clamabat dicens, Domine Deus meus tibi commendo spiritum meum. Etiam facta est cum patrum multorum, qui erant in limbo, gaudio, unde legitur in Evangelio Nicodemi, quod ipse eis dixit: Ego sum Joannes qui Christum baptizavit, & digito demonstravi, & descendi nuntiare vobis, quia vos in proximo visitabit. Facta est etiam cum mystica significatione, quam significationem beatus Augustinus assignat dicens, quod Christus natus est eo tempore quo dies incipiunt crescere; Joannes eo tempore quo incipiunt decrescere. Christus fuit in cruce exaltatus, Joannes fuit capite minoratus. Per quæ datur intelligi, quod fama Joannis decrescere debebat, famam vero Christi crescere oportebat. Facta est etiam cum Ecclesiæ veneratione, quia quamvis ad limbum descenderit, ejus tamen passio celebratur; eorum enim qui ad limbum descenderunt, quidam spectant simpliciter ad vetus Testamentum, sicut Abraham, David, & cæteri; & istorum solemnitas non agitur. Quidam vero spectabant ad vetus Testamentum quantum ad tempus, sed ad novum quantum ad causam, sicut pueri innocentes; & ideo propter causam eorum obitus celebratur, sed propter tempus *alleluja* subicitur. Joannes autem spectabat ad novum & ratione causæ, quia pro justitia est mortuus, & ratione temporis, quia fuit finis veteris Testamenti & initium novi; & ideo ejus dies colitur & *alleluja* cantatur.

N n a

Tertio

Notandum.

Tertio male tractaverunt beatum Joannem post ejus mortem, scilicet Herodes caput ejus in disco afferri faciendo, quasi quoddam ferculum discumbentibus inde faciens; & Herodias corpus sine capite sepeliendo, timens ne ipse Propheta resurgeret, si cum capite corpus positum fuisset. Et Julianus Apostata ejus ossa dispergendo, & ex parte comburendo. Et quia omnes isti beatum Joannem male tractaverunt, ideo a Deo ipsi male tractati fuerunt. Nam Herodes in exilium fuit missus, & ibi miserabiliter est mortuus. Herodias autem ut ajunt quidam, cum caput beati Joannis manu teneret, & sibi insultaret, divino judicio in ejus faciem insufflavit, & illa subito mortua corruit. Puella autem dum super glaciem ludendo discurreret, glacies sub pedibus ejus frangitur, & illa sic miserabiliter suffocatur. Judæi a Tito & Vespasiano fuerunt capti, & triginta pro uno denario venditi. Julianus Apostata cælesti plaga percussus ab hostibus excoriatur, & de corio scabellum Regi Persarum efficitur.

Quamvis autem Joannes sic fuerit male tractatus in vita, in morte, & post mortem, Deus tamen in hoc triplici statu eum venerabiliter tractavit. Nam in vita cælestibus mysteriis interesse fecit, quia cælos apertos vidit, vocem Patris audivit, Spiritum sanctum in specie columbæ aspexit, filii divinitatem agnovit; & sic tota Trinitas venerabiliter eum tractavit. Similiter & in morte, quia mors sua fuit valde pretiosa respectu Dei, quia pro justitia mortem sustinuit: respectu sui, quia pretio sanguinis regnum cælorum acquisivit; respectu limbi, quia pretiosum nuntium patribus apportavit: respectu mundi quia ejus mortem venerabiliter colit. Simili modo post ejus mortem; ipse enim dictus est Patriarcha, Propheta, Angelus, Martyr, Confessor & Virgo. Et ideo in cælo existens modo moratur in societate Patriarcharum, modo in societate Prophetarum, modo in ordinibus Angelorum, modo in choro Apostolorum, modo inter rosas Martyrum, modo inter violas Confessorum, modo inter lilia Virginum, & sic deinceps.

Ejus nomina.

SERMO II.

Herodis crudelitas. 2. Joannis sanctitas, dignitas, atque auctoritas præmonstratur.

Eccl. 49.

Male tractaverunt illum, qui a ventre matris suæ consecratus est Propheta, &c. In verbis præmissis quatuor ponuntur.

Primo ponitur Herodis crudelitas, quia Joannem crudeliter tractavit. Notandum quod aliquando mali male tractant malos:

Inter superbos semper jurgia sunt. Ali- Prov. 13. quando mali male tractant bonos; unde de hoc: *Persecutus est hominem inopem & mendicum.* Psal. 108. Aliquando boni pugnant contra malos: *Zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns,* &c. Psal. 72. Aliquando & boni contra bonos, quia scilicet sunt imperfecti, perfecti autem contra perfectos pugnare non possunt. Ista multiplex pugna potest inveniri circa beatum Joannem. Tunc enim pugnant mali contra malos, scilicet Herodes & Herodias ex una hac parte; & Philippus cujus uxorem Herodes abstulerat ex alia parte. Pugnant mali contra bonos, scilicet Herodes & Herodias contra Joannem; & pugnant boni contra malos, scilicet Joannes contra Herodem & Herodiam, quorum vitia persequatur. Pugnant & tunc boni imperfecti contra bonos, sicut discipuli Joannis, quia tunc pugnant contra discipulos Christi. Inter Joannem autem perfectum, & Christum perfectissimum non potuit esse pugna, sed pax & amicitia perpetua. In hac autem pugna Joannes non succubuit, nec etiam cadere potuit. Primo quia firmissime stetit, & fuit stabiliter fundatus super montem altissimæ Trinitatis, quia & Patrem cognovit in voce, & Filium in humana carne, & Spiritum sanctum in columbæ specie. Secundo fuit lapis quadratus, habuit enim temperantiam per quam sic abstinebat, fortitudinem per quam Herodem sic arguebat, sapientiam per quam populum sic instruebat, & justitiam per quam coram Christo sic se humiliabat. Tertio, quia fuit cum Christo forti vinculo amoris copulatus, quam amicitiam in utero matrum contraxerunt, quando matres mutuo se salutaverunt, quæ nunquam interrumpi potuit, nec in prosperis, nec in adversis.

Secundo in Joanne fuit magna sanctitas, quod notatur cum dicitur: *Ex ventre matris consecratus est.* Ex illa autem sanctificatione accepit gratiæ repletionem. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ.* Luc. 1. Accepit etiam ex illa sanctificatione gaudiosam Christi cognitionem cum dicitur: *Exultavit infans,* &c. Ibid. Accepit in bono confirmationem: *In umbra manus suæ protexit me,* &c. Isai. 49. Peccati purgationem: *Antequam exires de ventre sanctificavi te.* Jer. 1. Et propter ista ejus nativitas fuit miraculosa. Tres namque sunt nativitates. Una quidem quæ fuit facta cum homine sine fœmina, sicut fuit nativitas Evæ. Alia est facta de fœmina sine homine, sicut nativitas Christi. Tertia facta est de homine & fœmina contra solitum cursum naturæ, sicut nativitas beati Joannis qui sine peccato natus est. Ibi etiam fuit triplex impedimentum. Unum fuit ex parte patris scilicet nimia senectus; & ideo non poterat generare: Et duo ex parte matris scilicet senectus & sterilitas; & ideo non poterat concipere.

Tertio

Tertio notatur similiter in beato Joanne magna dignitas in hoc quod dicitur *Prophe- ta*. In omni genere creaturæ Joannes semper dignioribus comparatur. Nam inter corporalia assimilatur corpori luminoso: Sicut lucernæ ardenti. Inter spiritualia assimilatur Angelis qui inter spiritus rationales nobiliores sunt. Inter composita ex corpore & spiritu assimilatur ipse Prophetis, qui cæteris hominibus excellentiores sunt. Patet etiam in hoc dignitas ipsius, quia cæteris Sanctis Christo proximior esse videtur. Christus namque est verbum Dei, Joannes vero est vox Dei. Sed cæteri Sancti sunt tuba Dei. *In gutture tuo sit tuba, &c.* Christus etiam fuit sponsus, Joannes fuit amicus sponsi. Cæteri vero Sancti sunt servi sponsi; Christus namque fuit sol & Joannes fuit lucifer. Cæteri vero Sancti sunt stellæ. *Stellæ vocatæ sunt, & dixerunt, adsumus* Christus fuit ignis: *Deus noster ignis consumens est.* Et Joannes fuit facula ardens. *Verbum illius quasi facula ardebat.* Cæteri vero Sancti sunt scintillæ ignis: *Fulgebunt justi & tanquam scintillæ*: Christus fuit lux, & Joannes fuit lucerna lucens; cæteri sunt radii lucis.

Quarto ponitur B. Joannis magna auctoritas cum dicitur: *Evertere & eruere & perdere, &c.* id est viam Domini præparare, quæ quidem via quatuor modis præparatur, scilicet fossa replendo, tumentia deprimendo, lapides & offendicula removendo, & tortuosa rectificando. Ista quatuor tanguntur cum dicitur. *Omnis vallis exaltabitur & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias planas.* Tunc enim defossa replentur, quando in præcipitium desperationis prolapsi in spem veniæ elevantur. Et tunc tumentia deprimuntur, quando per superbiam elati ad humilitatem reducuntur. Tunc offendicula remouentur, quando omnia peccata abjiciuntur. Tunc vero tortuola rectificantur, quando omnes intentiones nostræ in Deum diriguntur. Et, quia Joannes est apud Deum tantæ sanctitatis, dignitatis & auctoritatis, manifestum est, quod potest & scit, ac vult nos juvare. Adjuvat autem nos in triplici statu, scilicet in vita, sicut patet in Longobardis, quorum advocatum se dixit, ut refert ipse Paulus Longobardorum Historiographus. Adjuvat & in morte sicut patet & in Sanctulo, qui cum decollari deberet, Joannes spiculatori spatham tenuit, ut dicit Gregorius. Etiam adjuvat post mortem, sicut patet in Rege Longobardorum in Ecclesia B. Joannis sepulto, ut refert prædictus Paulus Longobardorum Historiographus.

SERMO III.

De ejus incarceratione, decollatione, atque sepultura.

Herodes misit & tenuit Joannem, & Marc. 6. *vinxit eum in carcere.* In præsentis Evangelio tria de B. Joanne ponuntur, scilicet incarceratione ejus, decollatio ejus, & sepultura ejus.

Circa primum notandum, quod multi-
plex est carcer in quo fuit Joannes. Primus *Carcer mul-
tiplex.* est carcer materni uteri, & iste fuit totus gaudiosus: *Exultavit infans in gaudio in Luc. 1. utero meo.* Gaudebat quidem de tanta Virginis dignatione, quia matrem suam visitabat, de Christi incarnatione quem in Virginis utero esse sciebat, de sui præcursione quam jam ex tunc inchoabat. Secundus carcer est carcer proprii corporis, & iste carcer fuit totus speciosus: *Veni ad corpus incoin- Sap. 3. quinatum.* Puritas enim B. Joannis post puritatem Christi & Virginis gloriosæ Mariæ major fuit. Istorum triplex puritas significatur per tres lucidiores planetas, scilicet per solem, per lunam, & per luciferum. Puritas enim Christi assimilatur soli: *In sole po- Psal. 118. fuit tabernaculum suum.* Sed puritas Mariæ assimilatur lunæ: *Pulchra ut luna.* Puritas Joannis comparatur lucifero: *Nunquid Job. 38. producis Luciferum in tempore suo?* Sicut igitur in sole est lux fontalis, sic fontalis puritas est in Christo; & sicut post solem magis lucet luna, sic post Christum major est puritas in Virgine Maria: & sicut post solem & lunam lucifer magis splendet, sic etiam post Christum & Mariam, Joannes ampliori claritate refulget. Tertius est carcer deserti; & iste fuit valde penuriosus exterius, sed tamen fuit valde deliciosus interior. Quamvis enim exterius ederet locustas, tamen interior edebat delicias sempiternas. Exterius edebat mel sylvestre, sed interior mel cæleste. Itaque exterius bibebat aquam materiale, sed interior aquam spirituale. Exterius vestitus erat pilis camelorum, sed interior indumentis virtutum. Ipse exterius habitabat in deserto, sed interior habitabat in cælo. Exterius namque habebat societatem ferarum, sed interior habebat societatem Angelorum. Quartus erat carcer tyranni, id est Herodis; & iste fuit valde gloriosus, quia magna lætitia & jubilatio fuit B. Joanni pro Christo & pro justitia carcerem sustinere. Fuit enim incarceratus pro triplici veritate, scilicet pro veritate justitiæ, quam defendebat, quando dixit Herodi: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Pro veritate doctrinæ quam prædicabat; unde dicit Josephus, quod Herodes videns ad prædicationem beati Joannis magnam populi multitudinem convenire, timens tumultum populi, ipsum incarceravit, & fecit carceri mancipari. Tertio pro veritate sanctæ vitæ quam tenebat; sicut enim ser-

Matth. 11.

pentes & bufones odorem vinearum fugiunt, & sicut noctuæ solis lucem declinant & aufugiunt, sic Judæi vitam beati Joannis imitari non volentes, ipsum odiebant & alteri dæmonum actus attribuebant: *Venit Joannes neque manducans neque bibens, & dicunt: dæmonium habet.* Quintus est carcer limbi, & iste carcer fuit valde graciosus ei, quia sanctis Patribus graciosum encænium apportavit. Erant namque in magna tristitia, quia Dei visione carebant; tum, quia ibi diu permanserant, tum quia dæmonum vicinitatem habebant. Sed Joannes eis nuntiavit, quod cito lucem divinæ visionis perciperent. Unde dicitur: *Illuminare his qui in tenebris, &c.* Quia ulterius in loco tenebroso non sederent, unde subditur: *Et in umbra mortis sedent:* quod cito ad recedendum pedes dirigerent, unde subditur: *Ad dirigendos pedes nostros;* & quod cito Angelorum societate gauderent, postquam pax inter ipsos Angelos facta erat, unde subditur: *In viam pacis.*

Luc. 1.

Secundo fit mentio de Joannis decollatione. Circa quod sciendum, quod in B. Joanne fuit duplex caput, scilicet corporale, quod amputari potuit. Secundum vero caput scilicet supersubstantiale amputari non potuit. Caput siquidem corporale de corpore amputatum fuit ab ipso Herode. Magnum siquidem pietatis genus, quod tantum & tam sanctum caput amputatum fuit; in quo siquidem capite erant illi beati oculi, qui spiritum S. in columbæ specie conspexerunt, in quo erant illæ beatæ aures quæ vocem Dei Patris audire meruerunt, in quo fuerunt beati nares, qui toties fragrantiam Christi senserunt; & illa beata labia quæ toties testimonia Jesu Christi protulerunt. Caput autem supersub-

stantiale dicitur esse Christus, & illud nunquam separari potuit. Sed per sensum & motum per ipsum & in ipso refulsit in utero & in mundo, & modo in cælo. In utero per sensum quo eum cognovit, & motum quo eum salutavit. In mundo per ipsum sensum fidei & motum operationis bonæ. In cælo modo influit sensum quo illuminatur in profundam Dei cognitionem, & motum quo semper movetur in Deum per intimum amorem.

Tertio fit mentio de ejus sepultura cum dicitur, *quo audito discipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus & posuerunt illud in monumento.* Et quamvis reliquiæ ejus ad diversa loca fuerint translatae, nunc autem Januæ, vel apud Janam sunt venerabiliter tumulatae, ubi Joannes sæpe potestatem suam super multis infirmitatibus quas sanavit ostendit: suam potentiam ostendit super quatuor elementa quæ sæpe compescuit & immutavit, scilicet super ignem qui cum magnus fuisset accensus, Reliquiæ opponebantur, & statim ignis evanuit. Super aerem quia cum violentia venti naves in portu confringeret, Reliquiæ opponebantur, & statim hujusmodi tempestas cessavit. Super mare, quando scilicet in diversis navibus ejus Reliquiæ Januam deferri deberent, tanta in mari orta est tempestas ut omnes naufragium formidarent. Revelatum est autem cuidam Sacerdoti, quod si Reliquiæ insimul reponerentur magnam maris tranquillitatem sentirent, quod & factum est. Super terram, quia cum siccitas magna esset, Reliquiæ ipsius deferebantur processionaliter, & pluviae ceciderunt, & terra dedit fructum suum.

DE NATIVITATE BEATÆ MARIÆ.

SERMO. I.

Quomodo Dei domus extitit vera.

Prov. 9. 1)

Sapientia ædificavit sibi domum. Cupiens Dei filius per susceptionem humanæ naturæ nobiscum habitare, nullam domum invenire potuit quæ tantum habitatorem recipere digna fuit, & ideo oportuit ut de novo talem domum crearet; & ideo dicitur: *Sapientia ædificavit sibi domum, &c.* Sicut autem dicit beatus Ambrosius in Exameron. Bonus artifex primo fundamentum ponit, posito fundamento ædificationis membra distinguit, ad-

jungit & ornat. Et ista tria divina sapientia in hujus domus ædificatione servavit.

Primo namque ipsam fundavit: *Ipse fundavit eam Altissimus.* Fundamenta ejus in montibus sanctis, id est in altitudine Trinitatis, scilicet Patris, cui attribuitur potentia, Filii cui attribuitur sapientia, Spiritus sancti, cui attribuitur bonitas & gratia. Et ideo cadere non potuit neque per infirmitatem, neque per impotentiam, nec per ignorantiam, nec per aliquam malitiam. Omnis namque casus in peccatum fit aliquo istorum trium modorum, & isti tres modi inter sanctos Apostolos reperti fuerunt. Petrus namque cecidit

eidit per infirmitatem, dum timore mortis Christum negavit. Et ratio est, quia nondum fundatus erat super altitudinem divinæ potentiae. Paulus cecidit per ignorantiam: *Quia ignorans feci in incredulitate.* Et ratio est quia nondum fundatus erat supra altitudinem divinæ sapientiae: Judas vero cecidit per malitiam excogitatem & affectatam. Unde: *Dilexit maledictionem & veniet ei.* Et ratio est quia nondum fundatus erat supra altitudinem divinæ gratiae. Nullo autem istorum modorum ista domus cadere potuit, quæ dicit: *In me gratia omnis viæ, & veritatis, in me omnis spes vitæ, & virtutis.* Non enim domus hujusmodi cadere potuit per malitiam, quia fundata erat supra altitudinem divinæ gratiae, ideo dicit: *In me gratia omnis viæ;* nec per ignorantiam, quia fundata erat super altitudinem divinæ sapientiae, & propterea subjungit: *Et veritatis.* Nec per infirmitatem humanam, quia fundata fuerat supra altitudinem divinæ potentiae, ideo subdit: *In me omnis spes vitæ & virtutis.*

Secundo divina sapientia ædificium pulchrum erexit. Circa quod duo videnda existunt, scilicet qui fuerunt artifices, qui erexerunt hoc ædificium, & quod fuit ædificium quod erexerunt.

Artifices enim isti fuerunt Pater & Filius & Spiritus sanctus. Pater pulchram fecit ejus mentem, quia eam purgavit. Filius ejus ventrem, quia ipsum inhabitavit. Spiritus sanctus & ejus ventrem, & ejus mentem, quia utrumque sanctificavit. Unde scribitur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Ipsa namque merito fuit pulchra, cujus filius Dei sic ventrem illustravit. Fuit etiam sine macula, cujus mentem Spiritus sanctus sic purgavit. Et fuit tota pulchra, cujus ventrem & mentem Pater sic sanctificavit. Istud namque ædificium de triplici materia fuerat erectum, scilicet de argento & auro, & de lapidibus pretiosis. *Si quis superædificat super fundamentum hoc aurum, & argentum, & lapides pretiosos, &c.* Per argentum intelligitur ejus corpus lucidum & virgineum: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Quamvis autem fuerat pulchra per virginitatem, tamen reputabat se nigram per magnam humilitatem. *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem, &c.* Sæpe enim lucidum nigrum habet effectum, sicut dicit Augustinus in lib. de Civit. Dei, ubi ponit triplex exemplum. Nam licet ignis sit splendidus, tamen carbonem nigrum facit. Sic etiam est de argento; nam licet argentum sit fulgidum, tamen lineas nigras facit. Oleum licet sit lucidum, tamen lachrymas nigras effundit. Sic & beata Virgo Maria licet habuerit ignem divinum, id est animum Dei amore inflammatum; licet habuerit etiam argentum fulgidum, id est corpus virgineum; Et licet habuerit oleum lucidum, id est, abun-

dantiam meritorum, tamen de se semper nigra & humilia sentiebat. Fuit etiam istud ædificium factum de auro. Per aurum namque significatur animus aureus, id est torus deificatus & in amorem ipsius conversus. Sicut enim homo amando terrena efficitur terra, sic amando Deum efficitur Deus. Istud ostendit Guido Carthusiensis in libro suo dicens: Si imago stercoris ex auro fiat, melior est substantialiter quam imaginabiliter. Substantialiter quidem est aurum, sed imaginabiliter est vile & fordidissimum lutum. Si autem imago Angeli fiat ex auro, melior est imaginabiliter quam sit substantialiter, nam imaginabiliter est substantia rationalis, substantialiter vero est corpus inanimatum. Cum igitur mens nostra rebus terrenis per amorem afficitur, melior est substantialiter quam imaginabiliter. Substantialiter quidem est spiritus rationalis; imaginabiliter autem talis est, qualia sunt illa quibus intendit. Cum igitur per amorem Dei afficitur, melior est formaliter quam substantialiter. Substantialiter quidem est anima, formaliter vero, si dicere licitum sit, est Deus. Fuit quoque & istud ædificium factum de lapidibus pretiosis, id est virtutibus gloriosis, de ejus siquidem virtutibus dicit Hieron. ad Cromatium & Heliodorum, quod beata Virgo Maria regulam sibi statuerat, ut mane usque ad tertiam orationibus insisteret, & a tertia usque ad nonam operi vacaret. A nona vero ab oratione non recedebat, donec Angelus apparens sibi cibum ministraret. Ecce ergo quatuor lapides pretiosi istius domus pretiosæ. Primus est oratio devota. Secundus est operatio sollicita. Tertius patienter refectio expectata. Quartus est conversatio angelica, magis namque conversabatur cum Angelis, quam cum hominibus.

Tertio sapientia divina ipsam domum depinxit & ornavit, & hoc triplici colore, scilicet albo puritatis, nigro humilitatis, & colore rubeo charitatis. Ecce ergo quam pulchra colorum permixtio, scilicet albus, niger & rubeus, quia in Virgine pulchra conjunctio fuit, scilicet virginitas, humilitas & charitas. Istum triplicem colorem se habuisse virgo Maria attestatur dicens: *Nigram sum, ecce color humilitatis, sed formosa, ecce color albus virginitatis, sicut pelles Salomonis, ecce color rubeus charitatis; quia secundum gloss. ibidem, istæ pelles rubricatæ erant: per quas charitas designatur.*

SERMO II.

Ut supra quoad alias conditiones.

Sapientia ædificabitur domus, &c. Illa domus sapienter ædificata est quæ habet in se tria de quibus dicit B. Augustinus in lib. de Trinit. Bona domus est parvis membris disposita, ampla, & lucida. Vir.

Virgo ergo beata quæ est sapienter ædificata, ut in ea Sapientia divina inhabitaret, ista tria habuit.

Cant. 3. Fuit enim primo paribus membris disposita. De quorum membrorum dispositione dicitur: *Ferculum sibi fecit Rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum ascensum purpureum, media charitate constravit, &c.* Fecit igitur primo sibi in ipsa domo cœnaculum, quia fecit eam ferculum. Potest autem vocari ferculum vas escarum; ipsa enim vas escarum fuit quæ nobis cibum Angelorum ministravit. *Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum.* In ista namque nave erectum est velum, de quo dicitur: *Byssus, & purpura varia de Ægypto texta est tibi velum.* Et istud velum significat Christum multiplici depictum colore. In ipso namque fuit caro humana, anima & deitas. Ex carne etenim resultat color albus propter puritatem, ex anima color rubeus propter charitatem, & ex deitate resultat color aureus propter pretiositatem. *Dilectus meus candidus,* propter carnem mundissimam, *rubicundus,* propter animam ferventissimam *electus ex millibus* propter divinitatem pretiosam. Et ista navis nobis apportavit panem, sed de longe. Istud enim *de longe* dicit distantiam locorum, quia scilicet e cœlo apportavit in mundum. Et etiam dicit distantiam naturarum, quia iste est panis ex natura divina & humana. Etiam iste panis dicit distantiam meritorum, quia nulla merita præcesserunt ut Verbum caro fieret. Secundo in ista domo fecit thalamum in quo requiesceret, ideo dicitur, *reclinatorium aureum.* In Virgine namque tria reclinatoria fuerunt; scilicet spiritus, anima & corpus. De quibus dicitur: *Integer spiritus vester, & anima, & corpus, sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* In istis reclinatoriis Christus requievit, nam requievit in ejus spiritu, in quantum sedulæ contemplationi vacabat. In anima, scilicet in quantum ratio ejus a Christo non recedebat. In ejus corpore in quantum sensualitas nunquam rationi contradixit. Tertio Christus fecit in ista domo solarium inferius, medium & superius. Solarium autem inferius munivit columnis argenteis; ideo dicitur, *columnas ejus fecit argenteas:* medium pavimentavit lapidibus pretiosis, ideo dicitur, *media charitate constravit.* Sed solarium superius ornavit pannis purpureis, & ideo dicitur: *Ascensum fecit purpureum.* Solarium namque inferius est ipsa sensualitas, quæ de ratione sui semper est ad malum procliva. Sed in Virgine ad malum procliva esse non potuit, quia septem columnis argenteis, id est, septem donis Spiritus sancti roborata fuit. Unde: *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem.* Solarium medium est ejus anima pavimentata lapidibus pretiosis, id est vir-

tutibus variis, scilicet tribus virtutibus theologis. *Ego mater pulchræ dilectionis:* Eccl. 24. quoad charitatem, & *agnitionis,* quoad fidem, & *sanctæ spei,* quoad spem. Etiam fuit anima Virginis benedicta pavimentata quatuor virtutibus politicis. Ipsa enim vixit temperanter cum dixit: *Quoniam virum non cognosco.* Prudenter quando *cogitabat qualis esset ista salutatio.* Fortiter, quia licet fuerit turbata, non tamen conturbata. Juste dum dixit: *Ecce ancilla Domini;* humilitas enim est pars justitiæ. Solarium superius est ejus spiritus qui fuit ornatus quatuor pannis purpureis, id est quatuor sagittis quæ ipsam totam purpuream fecerunt, scilicet sagitta timoris, quæ omnia vitia refecabat: *Confige timore tuo carnes meas.* Bernardus: Est sagitta quædam timor Dei, quo carnis desideria configit. Amoris quo semper ad filium suspirabat: *Vulnerata charitate ego sum.* Bernardus: Est sagitta electa, amor Christi qui animam Mariæ non modo confixit, sed & pertansivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuum amore relinqueret. Divini sermonis, quia verba Dei in corde medullitus deferebat. *Maria autem conservabat* Luc. 2. *omnia verba hæc, &c.* Est sagitta: *sermo Dei vivus & efficax, &c.* Et doloris quem in Filii passione sustinebat: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.*

Secundo hæc domus fuit ampla. Habuit enim uterum amplum ad Deum concipiendum, ideo dicitur templum quasi tenens amplum. *Suscepimus Deus misericordiam tuam* Psal. 47. *in medio templi tui.* Sicut enim totum manna erat in urna, & tota urna erat in arca, & tota arca claudebatur in templo; sic etiam Divinitas tanquam manna tota erat in urna, id est, in Christi anima; & urna, id est, anima tota erat in arca, id est in Christi carne deifica, & hæc omnia claudebantur in templo, id est, in Virginis utero. Secundo habuit amplum intellectum ad cognoscendum. Ejus enim intellectus non indigebat radio solis, quia intra se habebat ipsum solem: *Sicut sol* Eccl. 16. *oriens mundo, &c.* Nec radio lucernæ, quia intra se habebat lucernam divinam, id est divinam sapientiam, quæ de ea assumpserat testam, id est, carnem humanam. Unde etiam dicitur: *Lucerna splendens super candelabrum sanctum, &c.* Nec scintilla ignis, quia habebat ipsum ignem divinum intra se. Fuit namque rubus Dei inflammatus ab igne divino de quo habetur in Exod. 3. Tertio habuit amplum affectum ad compatiendum, quia omnes in sinum suæ pietatis recepit; habet namque quadruplicem sinum scilicet gratiæ, *Ejus finis* misericordiæ, dulcedinis mellifluæ, & gloriæ. De quibus Ecclesia cantat: *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, &c.* Si quidem intra sinum gratiæ recepit justos, intra sinum misericordiæ recepit peccatores; ideo dicitur, *Maria mater gratiæ, mater misericordiæ.* Intra sinum suæ dulcedinis rece-

recepit tribulatos & tentatos ab eis hostem repellendo, ideo subjungitur: *Tu nos ab hoste protege.* Intra sinum suæ gloriæ recepit defunctos, ideo concluditur: *In hora mortis suscipe.* Quarto habuit amplum medium ad subveniendum, habet enim subveniendi potestatem, sapientiam & voluntatem. *Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti.* Potest enim subvenire, quia habet thesaurum. Vult, quia habet pietatis oleum. Scit, quia fuit iusti habitaculum, id est Christi qui est Dei sapientia, quæ sapientia in utero Virginis novem mensibus habitavit.

Prov. 21.

1. Reg. 23.

Prov. 4.

Eccl. 45.

Tertio hæc domus fuit lucida, nam in ea fulsit lux auroræ, quando Spiritus sanctus eam sanctificavit, quia tunc tenebras originalis peccati ab ea abstulit. *Lux auroræ oriente sole, mane absque nubibus rutilat.* Aurora autem semper crescit, donec diem perfectum facit; sic Virgo benedicta post suam sanctificationem in utero semper crevit in mundo. *Semita iustorum quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem.* Ipsa namque fuit lux splendens in sanctificatione, processit in Spiritus sancti superventione, crevit in filii conceptione, & facta est perfecta dies in sua assumptione. Etiam in ea fulsit lux lunæ, id est sapientiæ divinæ incarnatæ. *A luna signum diei.* A luna namque est signum diei festi, per quod datur intelligi, quod Divina Sapientia incarnata, tunc ostendit suam temporalitatem, suam æternitatem, & suam festivam iucunditatem. Fulsit etiam in ea lux solis. Augustinus de sole sic dicit: Videmus solem fulgentem, calentem, currentem. Sol igitur spiritualis Christus, in hac domo refulsit, quia fecit eam fulgere per plenissimam cognitionem, calere per ferventissimam dilectionem, & ad nos currere per velocissimam subventionem.

SERMO III.

Stella 1. & virgæ assimilatur, & 2. a virilitate commendatur.

Num. 24.

Orietur stella ex Jacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab. Quia nulla creatura inveniri potest, in qua sunt omnes proprietates, quæ designant Mariæ virtutes, ideo Scriptura sacra diversas res adducit, quibus eam assimilât, ut aliquas virtutes inde eliciat. Ideo in verbis præmissis assimilatur stellæ & virgæ. In quibus verbis a tribus commendatur.

Primo a suo ortu cum dicitur: *Orietur stella, &c.* Secundum namque Philosophum primo & secundo cæli, in stellis non incidit corruptio nec casus nec error. Dicitur igitur *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

stella, quia nullam corruptionem habuit, nec in ea nulla in nativitate, nec in vita nec in morte. In corruptio. nativitate non habuit corruptionem peccati originalis, & istud ostenditur exemplo, auctoritate & ratione. Exemplo siquidem in Hieremia & in Joanne hoc asseritur, quorum unus fuit Propheta Christi, alter ejus præcursor. Multo fortius hoc de ista creditur quæ fuit Christi mater. Auctoritate: *Sanctificavit tabernaculum suum altissimus.* Psal. 45. Bern. Neque enim festis laudibus nascentis honoraretur nisi sancta nasceretur. Nullus enim geminam nobilissimam in vase immundo collocaret, sic nec Deus Pater filium suum in utero Virginis posuisset, nisi munda fuisset. *Sanctus enim es & in sanctis habitas.* Non etiam habuit corruptionem alicujus actualis peccati, quia fuit totaliter virtutibus præmunita. *Hortus conclusus soror mea, &c.* Fuit enim hortus conclusus, quia seipsam clauserat, sensus suos custodiendo. Fuit hortus conclusus, quando Angelus eam clauserat in tota vita sua eam conservando. Fuit fons signatus, quia Deus ipsam signaverat eam desponsando. Et ideo Deus solus clavem portabat, cujus thesaurus intus latebat. Non etiam habuit alicujus putrefactionis corruptionem in morte, quia corpus ejus fuerat Dei potentia firmiter compaginatam, Dei sapientia prudenter temperatum, & igne Spiritus sancti firmissime consolidatum, & Divinitate Filii Dei imbalsamatum. Secundo dicitur stella, quia in ea nullus fuit casus. Apostoli in passione Christi ceciderunt a fide Christi, & a gratia Spiritus sancti, & a societate Christi. Sed Maria non poterat cadere a fide Christi, quia ipsa experta erat omnia quæ de Christo erant, & etiam a S. Spiritu docta, nec a gratia, quia in utero matris fuit confirmata; nec a societate Christi, quia Christo semper fuit conjuncta. *Stabant juxta crucem Jesu Mater ejus, &c.* Tertio dicitur stella, quia nullus in ipsa fuit error. Stellæ enim in suo motu errare non possunt, quæ moventur motu a Deo sibi concreto. Moventur autem motu firmamenti citissime, motu vero suo lentissime: Sic ipsa non movebatur motu propriæ voluntatis, sed motu divinæ dispensationis: Mota namque est a Spiritu S. ut Christi conceptioni consentiret, & protinus acquievit ut in Ægyptum fugeret; continuo obedivit, ut inde rediret: statim obtemperavit, nos autem ad præceptum nostri superioris moveri nolumus, sed nostras voluntates facere affectamus, & ideo sidera errantia sumus, ut in canonicis Judæ sunt sidera errantia.

Joan. 19.

Secundo, commendatur a vitæ processu cum dicitur: *Et consurget virga de Israel.* Dicitur enim virga quantum ad ejus ortum, Filii Dei conceptum, & vitæ suæ progressum. De ejus ortu dicitur: *Egredietur virga de Isai. 11. radice Jesse,* id est, exibit & recedet a natura radicis. Radix enim ad ima, virga tendit

dit ad alta. Radix in terra figitur, virga in aere elevatur. Radix terræ humore, virga cæli rore, solisque calore gaudet & crescit. Sic Judæi petebant ima vitiorum; Illa autem alta virtutum. Illi erant fixi in terra per cupiditatem terrenorum; hæc in aere per aviditatem cælestium. Illi nutriebantur amore carnali, hæc amore spirituali. Illi constrigebantur frigore infidelitatis, hæc autem fovebatur calore charitatis. Secundo dicitur virga quantum ad filii conceptum. De qua dicitur: *Invenit germinasse virgam Aaron*, &c. Ista autem virga genuit florem & amigdalum, id est Christum, qui dicitur primo flos propter suavitatem odoris, & pulchritudinem conversationis; dicitur etiam Christus amigdalum, quia in ipso fuit exterius cortex fragilis, id est caro passibilis, intus nucleus, id est divinitas temperata & dulcis, in medio testata, id est anima virtuosa. Tertio dicitur virga quantum ad vitæ progressum. Ambrosius: Virga erat Maria, virga nitida & subtilis, & virgo quæ Christum velut florem in integritate sui corporis germinavit. Ipsa namque tantum profecit, quod venit ad summam puritatem, ideo dicitur nitida; & inde pervenit ad summam humilitatem, ideo dicitur & subtilis; inde pervenit ad castitatem, ideo dicitur Virgo; tandem inde pervenit ad fecunditatem maternam, ideo subditur, quæ Christum velut florem in integritate sui corporis germinavit.

Tertio B. Virgo commendatur a virilitate & effectu, cum dicitur, & *percutiet duces Moab*. Diabolus namque est maliciosus, immundus, superbus, & astutus. Ipsa enim percussit maliciosum per charitatem suam: *Percuties eum ex labiis charitatis meæ*. Dejecit immundum per virginitatem: *Accinxit fortitudine lumbos suos*. Superbum confudit per humilitatem: *Una mulier Hæbræa fecit confusionem in domo Regis Nabuchodonosor*. Sicut enim magna confusio esset uni giganti a fœmina vinci, sic fuit magna confusio diabolo a puella virgine superari. *Ligabis eum ancillis tuis*. Ista fuit una de præcipuis ancillis Dei, quæ ait: *Ecce ancilla Domini*, quæ diabolum ligat, quia per suam humilitatem superbiam ipsius refrænât. Astutum autem decepit per suam sapientiam: *In manu mulieris tradetur Sisara*. Virgo enim B. Maria est valde sapiens: *Mulier sapiens ædificat domum suam*. Diabolus est valde astutus: *Timeo autem ne sicut serpens seduxit Evam astutia sua*, &c. Tunc enim Sisara in manu fœminæ traditur quando astutia dæmonis per sapientiam Virginis hebetatur.

SERMO IV.

Præpositum thema tripliciter explanatur.

EGo mater pulchræ dilectionis & timoris, & agnitionis & sanctæ spei. Altitudinem & sublimitatem matris Dei, angelici spiritus admirantes quæsierunt: *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Et: quæ est ista quæ ascendit per desertum*, &c. Quibus ipsa respondens ait: *Ego mater pulchræ dilectionis*, &c. Quæ verba tripliciter intelligi possunt; vel de ipsa respectu sui; vel de ipsa respectu filii, vel de ipsa respectu nostri.

Primo modo sic intelliguntur: Ego sum mater quæ habeo in me pulchram dilectionem, pulchrum timorem, & pulchram agnitionem, & spem pulchram. Ubi sunt duo videnda; scilicet qualiter dicatur mater, & qualiter habuit pulchram dilectionem & timorem, &c.

Est namque mater carnalis, legalis, & spiritualis. Ipsa ergo est mater carnalis Christi quem genuit de veritate suæ substantiæ. Mater spiritualis peccatorum, quia eos baptizat per Spiritum sanctum in fonte misericordiæ. Mater legalis justorum, quos adoptat in filios gratiæ. Unde cantat Ecclesia: *Memento salutis author*, &c. Ecce quia est mater Christi carnalis: *Mater gratiæ*, ecce quia mater legalis: *Mater misericordiæ*, ecce quia est mater spiritualis, & secundum hoc habuit tres filios, scilicet Christum qui fuit ejus filius naturalis, quem de sua substantia genuit: Joannem Evangelistam qui fuit ejus filius legalis, quem ex rescripto Principis, id est Christi, in filium adoptavit; & Joannem Baptistam quem per spiritum in matris utero baptizavit. Quando enim salutavit Elisabeth, infans in utero exultavit, & Spiritu S. fuit repletus.

Habuit autem ista mater pulchram dilectionem, quæ est dilectio ordinata: *Ordinavit in me charitatem*. Habuit enim ordinatam charitatem ad id quod est supra se, scilicet Deum, ei perfecte obediendo: ad id quod est infra se, scilicet ad corpus proprium ipsum rationi subjiciendo: ad id quod est intra se, scilicet animam, ipsam custodiendo; ad id quod est juxta se, scilicet proximum, ei subveniendo. Habuit etiam pulchrum timorem. Timor autem necessarius est & habenti gratiam ne indignus existat, & amittenti, ut ipsam custodiat. Bernard. super Cant. Cum adest gratia, time ne indigne opereris, & amplius time subtracta gratia, quia reliquit te custodia tua; si redierit, tunc magis est timendum, ne scilicet contingat te recidivum pati. Quantum ad ista Virgo beata timore non indigebat, quia in gratia confirmata

Eccl. 24.

Cant. 6.

Ibid. 3.

Quare mater vocetur.

Cant. 1.

Quomodo pulchram habuit dilectionem.

Num. 17.

Judic. 9.

Prov. ult.

Judic. 14.

Job. 40.

Luc. 1.

Judic. 4.

Prov. 14.

2. Cor. 11.

Psal. 18.

Luc. 1.
Prov. ult.

meta erat. Habebat tamen timorem sanctum quem habent beati, de quo dicitur: *Timor Domini sanctus, permanens, &c.* Habuit etiam agnitionem Dei per veram fidem. Habuit namque fidem perfectam in filii incarnatione. *Beata quæ credidisti, &c.* Fidem vivam in assidua operatione: *Panem otiosa non comedit.* Fidem firmam in filii passione, quia aliis a fide cadentibus ipsa firma permansit in fide. Habuit etiam sanctam spem, sive quia filium resurrecturum expectavit, sive quia semper de Dei bonitate, non de suis meritis sperabat, sive quia futuram beatitudinem certitudinaliter expectabat.

Secundo possunt prædicta verba exponi de ipsa respectu filii, ut sit sensus: Ego sum mater illius, qui propter suam pulchritudinem est diligendus & timendus, &c. ubi duo sunt videnda: Primum est quare Christus dicatur pulcher, secundo quare sit diligendus & timendus.

Christus pulcher dicitur.

Joan. 1.

Psal. 47.

Joan. 1.

Psal. 35.

Cant. 5.

Christus diligendus atque timendus.

Sap. 8.

Circa primum notandum est, quod secundum Philosophum quatuor sunt causæ pulchritudinis, scilicet numerus, magnitudo, color & lux. In Christo enim fuit numerus omnium virtutum & gratiarum: *Vidimus gloriam, &c. plenum gratiæ & veritatis.* Fuit plenus gloria, ut expelleret omnem miseriam; plenus gratia, ut tolleretur culpam; plenus sapientia, per quam ignorantiam expurgeret. Secundo fuit in eo magnitudo: *Magnus Dominus & laudabilis nimis.* Isidor. Inest ei latitudo charitatis, qua nos ab errore colligit, & in veritatem collocat: longitudo qua nos longanimiter portat; altitudo per quam omnem sensum suæ scientiæ immensitate superat; profundum, quia damnatos interius juxta æquitatem disponens præordinat. Tertio est in eo lux. *Erat lux vera, &c. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Pater quidem tanquam ignis nos inflamat ad charitatem, Filius tanquam lux nos illuminat de veritate, Spiritus sanctus tanquam fons nos inebriat ad suavitatem. Quarto fuit in eo color triplex, scilicet albus, rubeus & aureus. *Dilectus meus candidus* quantum ad carnem mundam, *rubicundus* quantum ad animam inflammata, *electus ex millibus* quantum ad divinitatem auream & pretiosam.

Secundo videndum est qualiter Christus propter suam pulchritudinem est diligendus & timendus. Nam in quantum fuit pulcher ex numerositate omnium gratiarum est valde diligendus: *Si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes.* In quantum fuit pulcher ex magnitudine omni-

tiæ est valde timendus: *Quis non timebit te, o Rex gentium?* In quantum fuit pulcher ex luce divinitatis in eum est fideliter credendum: *Dum lucem habetis, credite in lucem.* Joan. 12. In quantum autem fuit pulcher colore bonitatis est in eo valde sperandum: *Bonus Dominus & confortans in die tribulationis & sciens sperantes in se.* Nahum, 1.

Tertio possunt prædicta verba exponi de ipsa respectu nostri, ut sit sensus: Ego sum mater pulchræ dilectionis, id est ego sum turris & impetratrix dilectionis divinæ quæ est pulchra dilectio; & timoris divini, qui est timor pulcher, &c. Est autem quadruplex dilectio secundum August. scilicet carnalis quæ est inter virum & uxorem. Naturalis quæ est inter matrem & filium. Socialis quæ est inter amicum & amicum. Et spiritualis quæ est inter animam & Deum. Et ista est dilectio pulchra, quia facit animam pulchram, cujus beata Virgo est mater, quia ipsam nobis elargitur & donat. Secundo dat nobis pulchrum timorem scilicet de quo: *Timor Domini sanctus, &c.* Istum autem timorem August. vocat castum, filialem & amicabilem. Christus enim est sponsus, pater & amicus. Debemus ergo eum timere timore casto, quia sponsus est: timore filiali, quia pater est: timore amicali, quia amicus est. Tertio dat nobis pulchram agnitionem, quia veram de Deo cognitionem nobis infundit, vel quia oculo misericordiæ nos cognoscit. Sicut enim in curia Papæ quædam literæ conceduntur puræ justitiæ, quædam puræ gratiæ, quædam mixtæ, sic & in curia Dei. Michael enim dat literas justitiæ, unde secundum repræsentationem Ecclesiæ habet animas ponderare. Petrus dat literas mixtas, scilicet justitiæ & gratiæ; nam illis qui salvantur ex operibus justitiæ, aperit portam justitiæ; illis autem qui ex sola Dei misericordia salvantur, aperit portam gratiæ. Virgo autem benedicta Maria semper dat literas gratiæ & misericordiæ. Bernard. enim super hoc sic ait: Quid enim de fonte pietatis procederet nisi pietas. Quid mirum si pietatem exhibent viscera pietatis? Nonne, qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi servabit odorem? Quantum ergo viscera illa virtus pietatis affecit, in quibus novem mensibus divina pietas requievit? Quarto ipsa est spes nostra, quia per ipsam salvari speramus. Ipsa namque nos adjuvare potest, scit & vult. Bernard. Non deest ei potestas, quia est mater Dei: nec voluntas, quia mater est misericordiæ; nec ei deest industria, quia mater est sapientiæ.

Dilectio quadruplex.

Psal. 18.

SERMO V.

Quare ejus venter beatus, causa quadruplex.

Luc. 11.

Beatus venter, qui te portavit; &c. Venter beatæ Mariæ est beatus: quia fuit thalamus Christi, habitaculum Spiritus sancti, apotheca charismatum, & fons omnium gratiarum.

Qualis ejus
virginitas.

1. Theff. 5.

Cant. 4.

Luc. 23.

Ibid. 21.

Ibid. 1.

Amigdalos
comparatur.

Psal. 44.

Eccl. 12.

Fuit igitur primo thalamus Christi. Et quia thalamum regalem decet esse mundum, uterus ejus fuit mundus, quia servavit munditiam virginalem. Habuit siquidem virginitatem integram, dedicatam, transfusam & exemplarem. Integram, quia corpore & anima & spiritu integra fuit. *Integer spiritus vester, & anima & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* Habuit quidem integritatem in corpore, quia ipsum semper illibatum servavit: in anima, quia omnem motum & sensum pravam penitus refecavit: in spiritu, quia nunquam per aliquod peccatum a Deo divisa fuit. *Tota pulchra es, &c.* Pulchra quidem fuit in corpore, sine macula in anima, tota pulchra in spiritu. Secundo habuit virginitatem dedicatam, quia prima virginitatem vovit, & post ipsam multæ. Prius quidem virginitatem servare non erat magni honoris, sed postmodum tanti honoris factum est, quod ipsam Deus honoravit, quando scilicet non de conjugata, sed virgine nasci voluit. Angelus, quando a Joanne Evangelista virgine adorari recusavit: & totus mundus, quia modo virgines dicuntur, *Beata steriles & ventres qui non genuerunt.* Sic in virgine Maria virginitatem honoravit Deus, qui sibi subditus esse voluit: *Erat subditus illis.* Angelus, quando eam reverenter salutavit: Et totus mundus, unde dicit: *Ecce enim ex hoc, &c.* Tertio habuit virginitatem transfusam, quia licet pulchra fuerit, a nullo tamen potuit concupisci: quia ejus puritas corda intuentium penetrabat, & motus illicitos exinguebat. Unde assimilatur myrrhæ & cedro, quia sicut odor myrrhæ fugat vermes, & odor cedri serpentes, sic & puritas ejus de aliorum cordibus fugat motus brutales. Quarto habuit virginitatem exemplarem, ideo significatur per amigdalum, quæ sicut inter cæteras arbores primo flores producit, sic & ipsa prima votum virginitatis emisit, quæ aliis in exemplum fuit: *Adducuntur Regi virgines post eam, &c.* De isto amigdalo dicitur: *Florebit amigdalum: impinguabitur locusta, & dissipabitur capparitis.* Tunc enim amigdalus floruit, quando ipsa Virgo votum virginitatis emisit: tunc locusta, id est gentilitas instabilis & inquietata, gratia Spiritus sancti impinguata fuit, & capparitis, id est populus Judæorum in dissipationem ivit. Capparitis enim est frutex spinosus super terram expansus, & significat po-

pulum Judaicum durum & rebellem, & semper terrenis adhærentem.

Secundo venter ejus fuit beatus, qui fuit habitaculum Spiritus sancti. Spiritus enim sanctus in ipsam venit ad sanctificandum: *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus*; Psal. 45. venit ad imprægnandum: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est*, ad cumulandum: *Spiritus sanctus superveniet in te*, Luc. 1. & virtus, &c.

Tertio venter ejus est beatus, quia fuit apotheca charismatum in qua Deus medicinas reposuit contra morbos omnium vitiorum. Medicina enim contra concupiscentiam carnis, est consideratio suæ sincerissimæ puritatis. De qua dicitur: *Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.* In ejus enim utero fuit triticum; de quo dicitur: *Nisi gramum frumenti, &c.* Et fuit instar acervi qui in imo est latus, & in summo angustus; quia Christus quantum ad humanam naturam nobis fuit manifestus; quantum vero ad divinam naturam fuit valde occultus. Et fuit vallata, id est circumdata liliis puritatis, scilicet intus & extra, sursum & deorsum, a dextris, & a sinistris, ante & retro. Et dicit *liliis* plurali, quia habuitundas cogitationes, affectiones, intentiones, locutiones & operationes. Vel fuit liliis vallata, id est puritate munita, ita quod hostis nunquam per impuritatem ad ejus cor intrare potuit. Medicina autem contra avaritiam est consideratio suæ paupertatis; nam ipsa fuit pauper ante partum, quia fuit nupta pauperi sponso, vecta paupere jumento, & hospitata in paupere domo. Fuit pauper in partu, quia pro thalamo habuit stabulum, pro lecto habuit præsepe & fœnum, pro domicellis habuit bovem & asinum. Fuit etiam pauper post partum, quia obtulit oblationem pauperum, nutrebat filium per acum & colum, & nullum cum filio habuit domicilium. Medicina vero contra superbiam est consideratio suæ humilitatis. Est autem humilitas coacta, spontanea & honorata. Humilitas coacta, etsi de se non sit meritoria, habet tamen intra se causam unde generet mercedem; bene necessitas convertitur in virtutem; *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus.* Humilitas vero spontanea, etsi de se sit meritoria, habet tamen causam unde generatur. *Humiliatio tua in medio tui.* Sed humilitas honorata nullam habet coactionem, nec humiliandi occasionem, sed quanto magis a Deo extollitur, tanto magis ad humilia provocatur. Talis fuit humilitas Mariæ, quæ quidem honorata fuit ab Angelo, qui eam reverenter salutavit; a Patre, qui eam elegit; a Spiritu sancto, qui eam sanctificavit; a Filio, qui eam imprægnavit; & toto mundo, qui eam beatam dixit: tamen se humilians dicit: *Respexit humilitatem ancillæ, &c.*

Humilitas
triplex.

Psal. 104.

Mich. 6.

Luc. 1.

Quarto

Cant. 4.

Quarto ejus venter est beatus, quia est fons omnium gratiarum. *Fons hortorum puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Habuit virgo hortum, campum & viridarium. Hortus sunt electi, qui sensus suos clauserunt, in quo sunt flores & herbæ redolentes, id est gratiæ & virtutes. Campus autem sunt peccatores, qui nullam habent in sensibus suis clausuram, & in quibus sint multæ arbores steriles & infructuosæ. Viridarium vero sunt beati in quibus Virgo benedicta spatiatur & delectatur. Habet igitur iste fons triplicem rivum. Unum, qui habet virtutem fecundam, istum mittit in hortum electorum fecundans eos per opera virtutum, ideo dicitur *fons hortorum*. Quomodo descendit in campum pec-

catorum, qui cum sint mortui & steriles ipsos vivificat & fecundat, ideo subditur, *puteus aquarum viventium. Quocunque venerit torrens vivens.* Tertio habet rivum qui habet virtutem lætificandi, & istum mittit in viridarium beatorum, quos adeo inebriat, quod semper eos lætificat. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei:* ideo subditur, *quæ fluunt impetu de Libano.* Libanus est mons altus & interpretatur candidatio, & significat illum, qui est altus per divinitatem, & candidus per humilitatem. Ab isto Libano facit affluere in beatos aquas gratiarum, & hoc cum imperu, id est cum magna plenitudine, & cum magno sono lætitiæ, & cum jugi & continua emanatione.

DE EXALTATIONE S. CRUCIS.

SERMO I.

Quomodo lignum crucis in cælo, in mundo, & in inferno fuerit exaltatum.

Ezech. 17.

EGO Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile. Hic ponitur duplex differentia ligni, scilicet lignum sublime, sed humiliatum, lignum humile sed exaltatum.

Phil. 2.

Lignum sublime, sed humiliatum est Christus, qui usque ad nos per scalam habentem tres gradus se humiliavit, scilicet usque ad carnem, usque ad mortem, & usque ad crucem. *Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, quoad primum, factus obediens usque ad mortem, quoad secundum, mortem autem crucis, quoad tertium.* Magna fuit humilitas, quando lux purissima humiliavit se usque ad lutum. Major, quando vita se humiliavit usque ad mortis supplicium. Maxima vero, quando Dominus Angelorum humiliavit se usque ad paribulum latronum. Per hanc scalam humilitatis & nos descendere debemus ut ascendere mereamur, scilicet usque ad carnis & infirmitatis nostræ considerationem. *Humiliatio tua in medio tui.* Usque ad mortem, id est usque ad vitiorum mortificationem. *Mortificate membra vestra quæ sunt super*

Mich. 6.

Col. 3.

terram. Usque ad crucem, id est pœnitentiæ suspensionem: *Si quis vult venire post me, abneget &c.* Matth. 16.

Lignum humile, sed exaltatum est lignum sanctæ Crucis quod prius erat humile, quia erat supplicium latronum, sed factum est valde sublime, quia factum est gloria Imperatorum. August. Crux quæ prius erat supplicium latronum, transit ad frontes Imperatorum. Si talem honorem Deus contulit pœnis suis, qualem ergo honorem confert Sanctis suis: Fuit autem istud lignum sublime factum & exaltatum in cælo, in mundo, in inferno, ut sit verum, quod dicitur: *In nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum.* Phil. 2.

Est igitur exaltatum in cælo, quia ipsum cælum reteravit. Janua enim cælestis triplici clausura fuit firmata & clausa, scilicet angelica custodia, flamma opposita & romphea bis acuta. Crux autem virtute sanguinis custodiam angelicam removet, quia clavis est. *Dabo clavem Domus David super humerum ejus.* Hieron. Sanguis Christi clavis est paradisi. Item flammam extinxit, quia aqua cælestis: in hujus significatione de latere Christi exivit sanguis & aqua. De his duobus Hieron. ait: flamma illa romphea, & foribus præsidens Cherubin, Christi extincta & reterata sunt sanguine. Rompheam bis acutam pretium abstulit, quia pretium est. Illa namque romphea erat divina justitia, quæ requirebat satisfactionem condignam, quæ

1. Petr. 1. quæ per Christi sanguinem est facta. *Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine.* &c.

Notandum. Secundo exaltatum est in mundo, quia ibi mira opera fecit, scilicet sapientiæ, potentiae & misericordiæ. Et ideo ter in anno celebramus festum sanctæ crucis, scilicet in Parasceve, in Inventione, & in Exaltatione. Nam in Parasceve fecit opus miræ sapientiæ, quia diabolus sapienter decepit. Augustinus. Tetendit Christus muscipulam crucem suam, posuit escam carnem suam; diabolus autem voluit capere escam carnis, & captus est ab hamo deitatis. *An extrahere poteris Leviathan hamo.* In inventione fecit opus miræ potentiae, quia Maxentium tyrannum devicit, & Constantinum in imperium iuste restituit, multos mortuos suscitavit, & infirmos curavit. Ista omnia sunt opera divinæ potentiae & divinæ iustitiæ, maxime tyrannum deicere, & humiles exaltare. *Benedictum est lignum, per quod fit iustitia.* **Sap. 14.** *Fecit potentiam in brachio suo.* **Luc. 1.** Sed in exaltatione fecit opus miræ misericordiæ, quia Deus tunc multis lachrymis Christianorum Eraclium confortavit, tyrannum devicit, & gentiles ad fidem convertit. **Sap. 14.** *Exiguo ligno credunt homines animas suas.* Tunc enim Eraclius, & cæteri ligno crucis animas suas crediderunt, quia sibi devote commendaverunt, & victoriam obtinuerunt.

Luc. 11. Tertio fuit exaltatum in inferno, quia diabolus devicit & superavit, diabolus namque tunc erat robustus, munitus & securus. *Cum fortis, ecce quam robustus, armatus custodit atrium, ecce quam munitus, in pace sunt omnia quæ possidet, ecce quam securus.* Sed Christus per lignum crucis robustum percussit, quia est baculus Dei. **Isai. 30.** *A voce Domini pavebit Assur, id est diabolus virga percussus.* Ista enim dicitur virga Moyse quæ serpentes devoravit, quia virtus crucis dæmones prostravit. Chrys. Ubicumque dæmones signum crucis viderint, territi fugiunt, timent baculum quo plagam acceperunt. Secundo munitum vulneravit, quia est gladius & ensis Dei: quod autem sit gladius dicit Origenes. Tanta est virtus crucis, ut si in mente fideliter habeatur, nulla libido, nulla peccati macula poterit prævalere, sed continuo ad memoriam ejus totius peccati & mortis fugit exercitus, nullus dæmonum prope stare poterit, videns gladium in quo dejectus est. Chrys. Diabolus timet crucem quasi ensen, in quo lethale vulnus accepit. Tertio securum terruit, & expoliavit, quia est vexillum Dei. Solent namque adversarii ad visionem vexilli Regis fugere, & spolia dimittere. Sic & dæmones ad visionem vexilli crucis territi fugerunt, & Sanctos qui erant in limbo dimiserunt, **Isai. 13.** *Super montem caliginosum, id est super diabolus, levate signum crucis, & ingrediantur portas, scilicet ci-*

vitatis supernæ; *duces, id est sancti Patres, se & alios discrete discentes.* Ista triplicem virtutem crucis quam habuit in inferno contra dæmones tangit Isaias, dicens, **Isai. 51.** *Nunquid non tu percussisti superbum? ecce quia percussit robustum, baculo Dei vulnerasti draconem, ecce quia vulneravit munitum gladio & ense Dei, qui posuisti profundum maris viam ut transirent liberati, id est sancti Patres ex limbo educti, ecce quia ipse Christus virtute ipsius crucis spoliavit securum.*

SERMO II.

Tantum 1. in Cruce gloriandum, 2. in qua Cruce, & 3. quare, insinuatur.

Mibi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Hæc scribit Apostolus tanquam dicat: Quidam gloriantur in affluentia divitiarum; **Gal. 6.** *In multitudine divitiarum suarum gloriantur: quidam in seculari potentia: Gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui: quidam in religione simulata. Volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur, sed revera mihi absit gloriari nisi in cruce domini, &c.* In præmissis autem verbis, Apostolus tria facit.

Primo ostendit quod in cruce est solummodo gloriandum, cum dicitur. **Ibid.** *Mibi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* In qua quidem gloriari debemus propter suam dignitatem & nostram utilitatem. Ejus autem dignitas ostenditur, quia in passione fuit imperiale solium: **Isai. 6.** *Vidi Dominum sedentem super solium, &c.* Fuit namque illud solium excelsum, quia Christus per crucem cæli excelsa conscendit. Fuit elevatum, quia omnia ad se traxit. Fuit plena omnis terra maiestate ejus, quia totam Ecclesiam gratia suæ benedictionis implevit. In inventione crucis factum est Ecclesiæ triumphale vexillum. **Isai. 11.** *Levabit Dominus signum in nationes, & congregabit profugos Israel, &c.* In exaltatione factum est Ecclesiæ victoriale signum. **Ibid. 13.** *Super montem caliginosum, id est super dæmonem, levate signum, &c.* In iudicio extremo erit in regale sceptrum, per quod Christus bonos reget clementer. **Ester. 15.** *Accede & tange sceptrum; malos autem reget inflexibiliter. Reges eos in virga ferrea.* Secundo debemus gloriari in ea propter nostram utilitatem, quia in ipsa invenitur omnis gloria nostra, scilicet interior, quæ est in conscientie puritate. **2. Cor. 1.** *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ: quia conscientiam mundat. Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis.* Exterior quæ est in tribulatione & infirmitate. **Hebr. 9.** *Libenter enim*

2. Cor. 12. *enim gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*, id est crux quæ ipsas tribulationes dulcorat; hoc significatum est in ligno quod aquas amaras dulcoravit. Superior quæ consistit in supernorum revelatione: *Pro bujusmodi*, scilicet revelationibus, *gloriabor*: quia arcana revelat: hoc significatum est in velo templi scisso. Quia ea quæ fuerant velata, per Christi passionem sunt repleta & manifestata. Inferior quæ consistit in proximorum profectu & amore. *Vos estis gloria nostra & gaudium*: quia charitatem inflamat. *In hoc cognovimus charitatem Dei, quia ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.*

1. Theff. 2.
1. Joan. 3.

Jer. 11.

Jac. 5.

2. Cor. 12.

Act. 5.

Notandum.

1. Joan. 4.

Secundo ostendit in qua cruce sit gloriandum cum dicit: *Domini nostri Jesu Christi*. Est namque crux latronis a sinistris, & crux latronis a dextris, crux Petri, & crux Christi. Sunt enim qui crucem afflictionis portant damnabiliter, sicut desperantes, & isti sunt in cruce latronis a sinistris. *Duplici contritione contere eos Domine Deus noster*. Sunt qui portant patienter sicut pœnitentes, & isti sunt in cruce latronis a dextris. *Patientes estote usque ad adventum Domini*, &c. Sunt qui portant libenter sicut proficientes, & isti sunt in cruce Petri: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis*, Sunt qui portant gaudent, sicut faciunt perfecti; isti sunt in cruce Christi: *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu Concilii*, &c.

Tertio namque ipse Apostolus ponit causam ex qua sit gloriandum cum dicitur: *Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Ubi notandum est, quod si simul sunt duo vivi, mutuo se vident. Si vero unus est vivus, & alius est mortuus, vivus bene mortuum videt, sed mortuus videre non potest vivum. Sed cum ambo sunt mortui, neuter alterum videre potest. Homo igitur & mundus sunt quasi duo insimul constituti. Tunc autem ambo vivunt, quando homo mundum diligit, & mundus hominem favoribus & prosperitatibus comitatur. De talibus dicitur: *Ipsi de mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur & mundus eos audit*. Aliquando vero mundus mortuus est homini, sed tamen adhuc homo vivit mundo, quando scilicet mundus hominem prosperitatibus non prosequitur, tamen ab homine per amorem retinetur. Greg. Ecce jam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Aliquando e converso homo mortuus est mundo; sed tamen mundus adhuc vivit homini, quando homo scilicet mundum mente fugit, & tamen mundus ipsum occupationibus astringit. Gregor. Plerumque contingit ut homo mundum mente non teneat, sed tamen mundus hominem occupationibus astringit. Ipse tunc mundo

mortuus, sed ei mundus mortuus non est. Quandoque vero mundus homini mortuus est, & homo mortuus est mundo, quando scilicet homo mundum non diligit, & ipse mundus hominem favoribus non extollit; talis erat Apostolus cum dixit: *Mibi mundus crucifixus est, & ego mundo*, &c. Gregor. Cum quis in amore mundum non retinet, nec rursus ab amore mundi retinetur, vicissim sibi utique extincti sunt; quia dum alter alterum non appetit, quasi mortuus mortuum non attendit.

SERMO III.

De genere passionis Christi: Deque triumpho ejus exaltationis.

Christus factus est pro nobis obediens *Philipp. 2.* usque ad mortem, mortem autem crucis. Quia ut inquit Philosophus, opposita juxta se posita magis elucescunt; ideo Apostolus ponit Christi humilitatem. Est enim quædam gemma præfulgida ipsa humilitas in honore, & honor in ipsa humilitate. In præmissis ergo verbis duotanguntur, scilicet genus passionis, cum dicitur, *mortem autem crucis*, & triumphus exaltationis, cum subditur, *propter quod exaltavit illum*, &c.

Circa primum notandum est quod conveniens fuit quod Christus mortem crucis sustineret, & hoc quintuplici ratione. Primo ut nullum genus mortis Sanctis timendum esse doceret. Est enim quoddam genus mortis, quod est valde dolorosum, & non ignominiosum, sicut decapitatio: quoddam e converso, sicut patibuli suspensio: quoddam est dolorosum & ignominiosum, sicut crucifixio quæ est ignominiosa, quia erat supplicium latronum; est dolorosa, quia fit in locis nervosis, in quibus major dolor sentitur. Voluit igitur hoc genus mortis sustinere, ut doceret nullum genus mortis Christi fidelibus esse timendum, quantumcumque fuerit dolorosum, ignominiosum, vel utroque modo esse videretur. Secundo ut mala Adæ restitueret. Adam enim ad lignum manum extendens quatuor peccata commisit; scilicet peccatum avaritiæ, in eo quod immoderatam scientiam appetivit: superbiæ, in eo quod Dei æqualitatem concupivit: Inobedientiæ, in eo quod Dei præcepta contempsit: Gulæ, in hoc quod veritum pomum manducavit. Ideo Christus manum in ligno extendens satisfecit per liberalitatem, per humilitatem, per obedientiam, & per asperitatem. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*, ecce quanta liberalitas; divinitatem enim non avare rapuit, sed liberaliter eam nobis impendit. *Formam servi accipiens*, ecce quanta humilitas. *Factus obediens usque ad mortem*, ecce quanta obedientia. *Mortem autem crucis*, quom dura

Crucis mortem quare Christus sustinere volueris.

Phil. 2.

dura & amara pœna. Tertio ut elementa sanctificaret, & mundaret. Sanctificaverat enim Christus terram super eam longo tempore ambulando. Aquam se in ea baptizari faciendo, & super mare gradiendo; ignem sanctificaturus erat, Spiritum sanctum in specie ignis transmittendo: non restabat nisi ut sanctificaret aerem non sub tecto, sed in aere moriendo. Quarto ut ascensum in cœlum nobis præpararet. Homo quidem ceciderat, sed ad cœlum resurgere non valebat, quia Deo satisfacere non poterat. Angelus vero satisfacere non debebat, ideo factus est Deus homo, ut posset in quantum Deus, & deberet in quantum homo. Sed si iste mediator semper steterat in cœlo, nimis fuisset in loco alto, si semper in terra, nimis in loco infirmo, ideo in loco medio, id est in aere se ponere volebat, ut hominem, qui in terra erat, assumeret, & usque ad cœlum exaltaret. *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me.* Quinto ut universalem salvationem ostenderet. Erat namque Deus reconciliandus, infernus conculcandus, populus gentilis attrahendus, & populus Judæorum reprobandus. Ideo per mortem crucis voluit mori, ut per caput sursum Deum reconciliaret, per pedes deorsum inferos conculcasset, per manum dexteram ad Aquilonem extensam, gentes in frigore infidelitatis positas attraheret, & per manum sinistram ad austrum expansam populum Judæorum, in quibus aliquando color fidei vigere consueverat, reprobareret.

Secundo ponitur triumphus exaltationis; & ista exaltatio attendi potest quantum ad crucem, & quantum ad illum qui pependit in cruce.

Crux siquidem exaltata est in cœlo, quia januam cœlestem referavit, hoc significatum est Ester. 4. Quia cum nullus palatium Regis intrare ausus esset, virga Regis aurea ipsum introduxit. In inferno, quia ipsum spoliavit: *In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Duæ turmæ fuerunt omnes Sancti qui fuerunt ante legem, & sub lege; vel una turma fuit Angelorum, & alia hominum. Exaltata est etiam in mundo, & hoc tripliciter: Primo, quia ponitur in locis eminentibus Ecclesiarum. Habemus etenim memoriale passionis unum in visu, quod est passio Christi in imaginibus figurata; aliud in auditu quod est ipsa passio Christi prædicata; tertium in gustu, quod est Christi passio in Sacramento Altaris tam signanter expressa. Secundo imprimitur in frontibus fidelium; hoc significatum est, ubi sanguis agni jubetur poni in superliminari, & in utroque poste. Superliminare est frons, sed duo postes sunt corpus & cor. Debet autem memoria crucifixi esse in fronte per impressionem, in corpore per mortificationem, & in corde per frequentem recordationem. Tertio per miraculorum operationem

prout patet in inventionem & exaltationem crucis; ubi per virtutem sanctæ Crucis multa miracula sunt extensa. Exaltabitur autem in iudicio, quia supra solis radium tunc lucebit. Chryf. Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, ut discas, quoniam crux est luna lucidior, & sole erit clarior.

Secundo ista exaltatio attenditur quantum ad illum, qui in cruce pependit. Qui quidem descenderat & se humiliaverat quantum ad quatuor, scilicet quantum ad mortis supplicium, cuius ipse reus non erat, quantum ad locum, quia corpus positum fuit in sepulchro, & ejus anima fuit posita in limbo, cum utrumque debuisset esse in cœlo, quantum ad multiplex opprobrium quod a Judæis sæpius audivit, cum tamen laudes & gratiarum actiones potius audire debuisset: quantum ad humanæ potestatis subjectionem, quia traditus est humanæ potestati, cum ipse in manu haberet omnium potestates. Quia igitur Christus sic descenderat, ideo per crucem meruit exaltari. Primo quantum ad gloriosam resurrectionem, ut, qui sese humiliaverat usque ad supplicium mortis, gloriam indueret gloriosæ resurrectionis. Secundo quantum ad mirabilem ascensionem, ut qui se humiliaverat usque ad sepulchrum, & ad limbum, exaltaretur usque ad cœlum. Tertio quantum ad paternæ dexteræ sessionem, ut qui descenderat usque ad opprobria exprobrantium, exaltaretur usque ad dexteræ paternæ fastigium. Quarto quantum ad judiciariam potestatem, ut qui humanæ potestati fuerat subiectus, & injuste judicatus, omnium iudex sit effectus.

SERMO IV.

Crucis 1. sublimitas, 2. passionis utilitas præmonstratur.

S*I exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.* In his verbis duo tanguntur. Primum est sublimitas crucis, cum dicitur: *Si exaltatus fuero a terra.* Secundum est utilitas passionis, cum subditur, *omnia traham ad meipsum.*

Circa primum est notandum, quod ipsa crux fuit multipliciter exaltata. Primum ut esset Ecclesiæ candelabrum: *Nonne accendit lucernam.* Chrysostomus. Lucerna universalis est Ecclesia, candelabrum crucis est lignum; lucerna divina sapientia incarnata. Lucerna igitur in candelabro existens, Christus est pendens in cruce. Secundo ut esset navis Ecclesiæ. Chrysost. Navigat Ecclesia instructa fidei gubernaculo, felici cursu per hujus sæculi mare habens Deum gubernatorem, Angelos remiges, portus choros omnium Sanctorum, erecta in medio ipsa salutari arbore crucis, in qua evangelicæ fidei vela suspenduntur.

Joan. 11.

Gen. 32.

Exod. 12.

Joan. 12.

Luc. 11.

spendens, Spiritu sancto flante, ad portum paradisi deducitur. Tertio ut esset solium iudicis. Leo Papa. O admirabilis potentia crucis, o ineffabilis gloria passionis, in qua & tribunal Domini & iudicium mundi potestas est crucifixi. Isto autem in solio Christus iudicia sua exercuit, & jus suum omnibus dedit. Ambrosius: Author humani generis in cruce existens, pietatis officia dividebat, persecutionem Apostolis, pacem discipulis, corpus Judæis, patri spiritum, Virgini paranympum, latroni paradysum, peccatoribus infernum, Christianis pœnitentibus crucem commendavit. Quarto ut esset cathedra magistralis. August. Lignum in quo fixa fuerunt membra morientis, etiam cathedra fuit Christi docentis. Docuit autem ibi tres lectiones quæ significantur per titulum ibi positum. Docet enim peccatores quod sperent, firmiter confidant per crucem salvari, ideo dicitur *Jesus*, id est salvator. Docet bonos ut per crucem sperent virtutibus adornari, ideo dicitur, *Nazarenus*, id est floridus. Docet beatos ut per crucem sciant se in cœlestibus coronari, ideo dicitur, *Rex Judæorum*.

Secundo ponitur utilitas sive efficacia passionis, cum dicitur, *omnia traham ad me ipsum*. Ista autem tractio tribus modis potest intelligi. Primo ut dicatur nos trahere per multiplicem efficaciam suæ virtutis. Sunt namque quatuor quæ comiter attrahere dicuntur, scilicet simile, vacuum, calidum, & quædam naturales proprietates rerum. Christus autem nos attrahit per simile nostræ mortalitatis: *Debuit per omnia fratribus similari, &c.* Per vacuum suæ paupertatis: *Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, &c.* Per calidum charitatis. *Majorem hac dilectionem nemo habet, &c.* Per proprium pietatis, quia ei est proprium semper misereri & parcere. Sicut enim magnes naturaliter attrahit ferrum, sic & Christi pietas ad se trahit omne cor durum. Secundo ut ipse dicatur nos trahere per dispositionem sui corporis in cruce existentis; & hoc quadrupliciter secundum Bernardum, scilicet per capitis inclinationem, sicut unus amicus attrahit alium, ut det sibi osculum: *Quis mihi det te fratrem meum, &c.* per brachiorum apertionem, sicut mater attrahit filium: *Nunquid mulier oblivisci potest infantem suum, &c.* Per manuum perforationem, sicut liberalis attrahit egenum; Christus namque manus perforatas habuit, quia nihil sibi retinuit, ad animam dedit Patri, corpus Joseph, Ecclesiam Petro, matrem Joanni, paradysum latroni, & vestes crucifixori. Per lateris apertionem, sicut foramen attrahit ad se columbam ad abscondendum. *Surge, provera amica mea, & veni &c. in foraminibus petrae, in caverna maceriae.* Tertio ut dicatur nos trahere per efficaciam sui sanguinis. Circa quod

notandum quod homo erat a Deo elongatus frigore nimio repletus, amaricatus in carceribus, & induratus. Sanguis autem Christi habet virtutem revocativam per quam revocat elongatos. Sicut enim illi, qui revocant aves, arborem ascendunt, & ad ipsam sibilant; sic & Christus arborem crucis ascendens reclamavit verbis: *Pater dimitte illis.* Clamavit etiam lachrymis. *Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est.* Clamavit etiam sanguine: *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. O vos omnes, qui transitis per viam, &c.* Secundo habet virtutem calefactivam per quam calefecit frigidos, hoc significatum est, ubi dicitur quod *elephantis ostenderunt sanguinem uvæ & mori, ad acuendos eos in prælium.* Fructus mori secundum Ambros. Primo est albus, postea est rubeus, postea est niger: Sic Christus primo fuit albus, id est innocens & purus in tota sua conversatione, rubeus in cruce, & niger in morte. Tertio habuit virtutem dulcorativam per quam dulcorabat amaricatos, hoc significatum est, ubi dicitur, quod lignum in aquas amaras immisum, eas dulcoravit, quia memoria crucis omnes tribulationes in dulcedinem convertit. Bernard. Tua dulcedo Stephano lapides torrentis dulcoravit, craticulam Laurentio dulcem fecit, pro tua dulcedine *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, &c.* Dicitur quod si vas ceræ novæ viridisque clausum ponatur in aqua, aqua quæ per poros ingreditur dulcis efficitur. Istud vas ceræ clausum fuit corpus Christi quod & fuit cereum, scilicet de ape, id est virgine natum, & novum, quia nullâ vetustate infectum; & clausum, quia nullis tentationibus pervium. Pori autem ejus sunt vulnera, in quæ si tribulationes immittantur in dulcedinem convertuntur. Gregor. Si Christi passio ad memoriam reducitur, nihil adeo durum quod non æquo animo toleretur. Quarto habet virtutem referativam, per quam eduxit incarcerationis in limbo positos. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.* Unde in historiis legitur quod Salomon habebat struthionem habentem pullum, quem cum in cavea vitrea inclusisset, & pater illum habere non posset, vermem de deserto attulit, de ejus sanguine vitrum linivit, & protinus confractum fuit. Ista cavea est infernalis caverna, in qua inclusus erat pullus, id est, omnium Sanctorum cætus; sed venit vermiculus, id est Christus, qui dixit: *Ego sum vermis & non homo, &c.* & cum sanguine suo infernum fregit, & Sanctos qui ibi erant eduxit: *Contrivit portas, &c. Ero mors tua, &c.* Dicitur autem Christus vermis, quia vermis generatur ex humore terræ virtute caloris solaris; & sicut vermis patrem habet in cælis & matrem in terris, sic Christus habet in cælis patrem suum sine matre, in terris matrem sine patre. Quinto habet virtutem mollificativam per quam

Sanguinis Christi efficacia.

Luc. 23.

Hebr. 5.

Gen. 4.

Thren. 1.

1. Macc. 6.

Exod. 15.

Aet. 5.

Zach. 9.

Psal. 21.

Psal. 106.

Oseæ 13.

Num. 20.

emollit & frangit induratos. Unde dicitur: Quod Moyses virga bis silicem percussit, & inde aquæ largissimæ emanaverunt, quia multi, qui faxei videbantur, sæpe ad memoriam crucis dominicæ ad lachrymas commoven- tur. Saxum quandoque frangitur ferro, ali- quando igne supposito. Est etiam quoddam

genus lapidis, quod adamas dicitur qui tan- tum frangitur sanguine hircino. Sunt ergo quidam, qui ad pœnitentiam franguntur ti- more divinæ potentia, isti franguntur ferro: quidam amore divinæ gratiæ, isti frangun- tur igne: quidam recordatione passionis do- minicæ, isti franguntur sanguine.

DE S. MATTHÆO APOSTOLO.

SERMO I.

De ejus Laudibus

Isai. 41.

Ierusalem Evangelistam dabo. Ad hoc quod aliquod donum sit gratum tria requiruntur. Unum ex parte dantis, quod scilicet det liberaliter. Secun- dum ex parte illius cui fit donatio, scilicet, quod sit dignus ipsum recipere. Ter- tium ex parte ipsius doni, quod sit pretiosum & utile: Ista tria tanguntur in verbis præ- missis.

Jacob. 1.

Tria Dei facta.

Primo ex parte Dei tangitur magna libe- ralitas cum dicitur, *dabo*. Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo qui dat omnibus affluenter. Deus enim tria opera fecit in quibus valde liberalis fuit. Primum fuit opus creationis, in quo tam liberalis ex- titit, quod cælum & terram, solem & lunam, stellas, & omnia astra cæli creavit, ut mire- ris & diligas creatorem eorum, & ne errore deceptus, adores ea quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus. Secundum est opus redemptionis ubi fuit libe- ralis. *Apud Dominum misericordia & co- piofa apud eum redemptio*. Bernardus: Vere copiosa, quia non gutta sanguinis, sed unda fluminis largiter per quinque partes corporis emanavit. Tertium est opus glorificationis, ubi est liberalissimus: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascen- dit: &c.*

Psal. 129.

1. Cor. 2.

Notandum.

Psal. 118.

2. Par. 20.

Secundo notatur ex parte illius cui fit donatio, magna dignitas, cum dicitur, *Je- rusalem*. Per Jerusalem quæ interpretatur visio pacis, Ecclesia intelligitur. Dicit au- tem Augustinus in libro de ordine: Videbit Deum qui bene vivit, bene orat, & bene stu- det. Ista autem visio potest intelligi vel in præfenti, vel in futuro. In præfenti quidem Deus cognoscitur in divinis mandatis, & hoc est quod dicit, videbit Deum, qui bene vivit, *A mandatis tuis intellexi*. In orationibus devotis, unde subditur, qui bene orat. *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te*. In divinis Scripturis, unde subditur,

qui bene studet. *Lucerna pedibus meis ver- bum tuum, &c.* Vel potest intelligi de visio- ne quæ erit in patria, ex qua causabitur in homine summa dilectio ex eo quod bene vi- xit; perfecta fruitio ex eo, quod bene ora- vit; perfecta cognitio ex eo, quod bene stu- duit: *Tunc videbis*, ecce cognitio, & *afflues*, ecce fruitio; & *mirabitur*, & *dilatabitur cor tuum*, ecce dilectio. Beatus igitur Mat- thæus bene vixit, quia vixit obedienter quo- ad Deum, quia statim ut Christus eum voca- vit, sibi obedivit. Sinceriter quoad seipsum, quia nihil terrenum possidere voluit, sed om- nia dereliquit. Patienter quoad malos, quia cum murmuraverint, quod Christus ad pec- catorem divertisset, ipse nullum impatienter verbum dixit. Humiliter quoad bonos, Pub- licanum humiliter se appellans. Ipse etiam bene oravit: *Hi omnes erant perseverantes* *unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Jesu*. Ejus enim oratio fuit charitativa, ideo dicitur *unanimiter*, fuit per- severantissima, ideo dicitur, *perseverantes*, attentissima quia orabat cum matre gratiæ, & efficacissima, quia oravit cum matre miseri- cordiæ. Ipse etiam bene studuit & in tantum profecit, quod librum plenum divina gratia compilavit. Et quia sic bene vixit, bene ora- vit & bene studuit; ideo modo accipere pro- meruit perfectam dilectionem ratione vitæ san- ctæ, fruitionem ratione orationis devotæ, & cognitionem ratione studii & divinæ sapien- tiæ.

Isai. 60.

Act. 1.

Tertio ex parte donationis notatur magna dignitas & pretiositas. Ista autem pretiositas attenditur ex parte illius qui scripsit, & ex parte Evangelii, quod scripsit.

Ille enim qui scripsit, scilicet Matthæus, fuit in forma hominis præfiguratus, a Chri- sto immediate edoctus, & a Virgine gloriosa in specialem familiaritatem assumptus. Fuit enim præfiguratus in specie hominis, quia homo est animal rationale mortale; ante ve- ro incarnationem Deus erat spiritus, *Spiritus* *Joan. 4.* *est Deus*, sed nostram mortalitatem suscipiens factus est animal rationale mortale. Quod fuerit animal, apparuit in incarnatione; quod fuerit rationalis apparuit in prædicatione; quod

quod fuit mortalis apparuit in passione. Matthæus autem in principio sui Evangelii ostendit Christi incarnationem, in medio prædicationem, & in fine passionem. Secundo beatus Matthæus fuit per Christum immediate edoctus: *Omnia, quæcumque audiivi a patre meo nota feci vobis*, qui & omnia miracula Christi vidit. Et quia Evangelistæ sunt testes Christi, & testimonium aliquando fertur de visu, aliquando de auditu; ideo Christus duos testes de visu habere voluit, scilicet Matthæum & Joannem, & duos testes habere voluit de auditu scilicet Marcum & Lucam. Tertio beatus Matthæus fuit a virgine Maria in specialem familiaritatem assumptus. Fuit enim B. Virginis notarius, quia suam genealogiam descripsit. Secretarius, quia multa, maxime in principio posuit, quæ nonnisi ab ipsa scire potuit. Cubicularius, quia ejus cubiculum immaculatum fuisse docuit, dicens: *Antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto*.

Joan. 15.

Matth. 1.

Ejus Evangelii sublimitas.

Evangelium etiam quod scripsit fuit valde sublime & pretiosum, quod patet ex tribus. Primo, quia fuit a beato Marco abbreviatum. Joannes non habuit abbreviatorem, quia agit de Christi divinitate, quæ abbreviari non potest. Lucas etiam non habuit nec Marcus. Matthæus vero habuit, cujus rationem assignat Aug. dicens: Matthæus scripsisse legitur incarnationem Domini secundum stirpem regiam, Lucas vero secundum sacerdotalem; & ideo Lucas non habuit abbreviatorem, Matth. autem habuit, quia Regis est non esse sine comitum obsequio; Sacerdos autem in sancta sanctorum solus intrabat. Secundo, quia fuit a Barnaba in magna reverentia habitum, qui ipsum Evangelium secum portabat, & super infirmos ponebat, & secum in sepulchro poni mandavit. Ideo autem secum portabat, ut ab omnibus malis protegeretur: ideo super infirmos ponebat, ut sanarentur. & idcirco secum sepeliri voluit, ut securius moreretur. Tertio fuit ab Ecclesia valde approbatum. Ecclesia enim valde frequenter recitare solet Evangelia Matthæi, Epistolas Pauli, & David Psalmos, ne aliquis desperet, quocumque genere peccati peccet. Omne enim peccatum aut committitur ex infirmitate humana, & isto modo peccavit Matthæus; pecunias enim augere procedit ex humana infirmitate: Aut ex ignorantia, & isto modo peccavit Paulus: *Ignorans feci in incredulitate*. Aut ex malitia, & isto modo peccavit David, qui homicidium & adulterium perpetravit. Omne etiam peccatum, aut est in Deum sicut peccatum perfidiæ, & isto modo peccavit Paulus; aut est in proximum sicut homicidium, & isto modo peccavit David; aut in seipsum sicut cupiditas rerum, & isto modo peccavit Matthæus. Omne etiam peccatum, aut procedit ex calore concupiscentiæ, & isto modo peccavit David, qui adulterium commisit, aut ex avaritia, & isto modo peccavit

Peccatum quomodo committatur.

1. Tim. 1.

cavit Matthæus, quia fuit avaritiam secutus; aut ex superbia, & isto modo peccavit Paulus, qui superbe in Sanctos persecutionem exercuit.

SERMO II.

Quomodo opus Evangelistæ egerit.

Opus fac Evangelistæ. Opus Evangelistæ, est Evangelium prædicare, vel scribere, vel secundum Evangelium vivere; isto triplici modo B. Matthæus opus Evangelistæ fecit.

Primo, quia Evangelium prædicavit. Prædicavit autem sapienter, quia sicut in Legenda habetur, omnia figmenta dæmonum detegebat. Diabolus namque aliquando suadet aperte malum, & tunc necessaria est resistentia: aliquando quod videtur bonum esse, & tunc necessaria est sapientia: aliquando illud quod videtur esse perplexum, & tunc necessaria est discretio provida. Suadebat diabolus aperte malum, quando Magi volebant se facere adorari, & ideo duos dracones ignem spirantes miserunt. Sed illud vicit per resistentiam, quia constanter resistit, & signo crucis dracones fugavit. Deinde suasit diabolus apparens bonum, sicut quando Sacerdotes idolorum sibi voluerunt sacrificare. Sed illud vicit per sapientiam, quia sapienter docuit soli Deo esse sacrificandum, & omnia quæ attulerant respuit, & inde Ecclesias ædificari præcepit. Deinde diabolus suasit illud quod videbatur perplexum, scilicet aut Epigeniam Regi in uxorem dare, aut mortem subire; malum namque erat, si Apostolus occideretur & tamen pejus erat si Virgo Dei violaretur. Sed istud vicit per discretionem providam, quia elegit ut fieret minus malum, scilicet sui occisio; potius enim optabat seipsum occidi, quam ut majus malum committeretur, scilicet virginis violatio.

Secundo prædicavit fideliter, quia honorem Domini sui sibi noluit usurpare, nec sacrificium quod volebant impendere recipere. Prædicator namque, licet multos convertat, hoc tamen non sibi, sed divinæ virtuti debet adscribere. Non enim dat virtutem gradiendi ille, qui cum lucerna præcedit; nec vitam comedenti, ille qui cibum administrat; nec campana virtutem orandi quæ ad Ecclesiam vocat; nec tuba virtutem præliandi, quæ ad prælium incitat & invitat. Sic Prædicator potest exterius juvare ut aliquis per viam salutis incedat, ut vita gratiæ vivat, ut devotionem acquirat, ut diabolo fortiter resistat; sed nisi Deus interius operetur, non valet ad ista.

Tertio prædicavit constanter, quia nec promissis potuit emolliri, cum Rex dimidium regni sui sibi dare promitteret, nec minis deter-

terreri, nec suppliciis superari, sed Missam devote perficiens mortem accepit.

Secundo fecit opus Evangelistæ, quia Evangelium scripsit. Sic ipse fuit Apostolus, Evangelista & Martyr, ita quod in nullo alio tres illæ prærogativæ simul inveniuntur. Petrus enim erat Apostolus & Martyr, sed non Evangelista. Joannes fuit Apostolus & Evangelista, sed non fuit Martyr. Stephanus fuit Martyr, sed non fuit Apostolus nec Evangelista. Matthæus autem fuit Apostolus, & quantum ad hoc factus est judex mundi: *Cum sederit Filius hominis, &c.* Erit autem judex non sententiam ferendo, sed judici assistendo. *Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.* Vel judicis sententiam subscribendo: *Ut faciant in eis judicium conscriptum.* Vel judicis sententiam commendando: *Salus & gloria & virtus Deo nostro, &c.* Vel malos ex vitæ merito condemnando: *Iacebunt mali ante bonos, &c.* Secundo fuit Evangelista, & quantum ad hoc fuit notarius Christi: *Omnis scriba doctus in regno cælorum, &c.* Ille namque scriba in Evangelio posuit nova, id est, nova Christi documenta; posuit & vetera, id est veterum Prophetarum documenta & testimonia; cui etiam potest convenire illud quod legitur: *Comedetis vetustissima veterum, & vetera novis supervenientibus projicietis.* Ipse enim comedit, id est in suo Evangelio incorporavit vetustissima, id est Dei mandata in corde hominis ab ipsa sua prima creatione conscripta; & nova, id est Christi præcepta de novo promulgata. Abjecit autem vetera, id est ceremonialia, ostendens omnia esse completa. Tertio fuit martyr Dei, & quantum ad hoc fuit testis ejus, quia martyr testis vocatur. Ille autem fidem testificatus est, & corde veraciter eam tenendo, & ore ferventer prædicando, & opere eam operibus comprobando, & sanguine pro ipsa moriendo.

Quomodo secundum Evangelium vixit.

Tertio fecit opus Evangelistæ, quia secundum Evangelium vixit; & hoc respectu Dei, & proximi, & sui. Respectu Dei, quia secutus est ipsum gressu corporis, affectu mentis, & effectu operis. Ambrosius. Sequebatur Matthæus Christum lætus & alacer; ecce gressus corporis; & exultavit dicens: Jam non Publicanum gero, jam non porto Levi; ecce mutatio affectus mentis. Exui Levi postquam Christum indui; ecce mutatio operis. Vixit secundum Evangelium respectu proximi, quia pauperes pascebat, & Christo & discipulis convivium faciebat, non tantum corporale, sed maxime spirituale. Fecit, inquit, Levi, ei convivium magnum in domo sua. Vere magnum, quia talis cibus spiritualis delectat animum. Gloss. ibidem: Qui domicilio recipit interno, maximis exuberantium delectationibus voluptatum pascit Christum. Gregor. Apud Phariseum Veritas pascebatur foris, apud mulierem penitentem pascitur intus.

Potat Angelum: Bernardus: Lachrymæ penitentium sunt vinum Angelorum. Fecit Deo magnum festum: *Reliquiæ cogitationis diem* Psal. 75. *festum agent tibi.* Et Angelis magnum gaudium facit: *Gaudium erit coram Angelis* Luc. 15. *Dei super uno peccatore penitentiam agente.* Vixit etiam secundum Evangelium respectu sui, quia & patiens fuit, & cito vitam mutavit. Patiens enim fuit, quia Judæi dicebant ipsum esse peccatorem, qui erat justificatus, dicebant eum esse Publicanum, qui erat mundatus, & præsentia Christi indignum, qui jam dignus erat effectus. Sed ad ista in nullo fuit commotus, nec in anima, nec in aliqua turbatione, nec in signo ex aliqua vultus ostensione, nec in ore ex aliquo impatienti sermone, nec ex facto ex aliquo injurioso opere. Vitam suam etiam cito mutavit, quia ad unam Christi vocem obedivit. Quidam namque convertuntur ad unam vocem Dei, scilicet ad interiorem inspirationem. Alii vero non nisi habeant duas, scilicet inspirationem & exteriorem exhortationem. Alii vero nonnisi cum illis duabus habeant tertiam, scilicet divitiarum cumulationem. Alii vero nonnisi cum illis tribus habeant quartam, scilicet flagellationem, & tunc flagellati ad Deum currunt. *Multiplicatae* Psal. 135. *sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.*

SERMO III.

Super Evangelium.

Relictis omnibus surgens secutus est eum. Luc. 9. In isto Evangelio ponitur duplex differentia infirmantium, quorum quidam infirmitatem recognoscebant, alii recognoscere nolebant; in horum medio medicus constitutus erat. Agitur autem in hoc Evangelio de tribus.

Primo de infirmo, id est Matthæo sanato, quia suam infirmitatem recognoscebat, cum dicitur: *Relictis omnibus, &c.* Est autem tam velociter ipsum secutus, non ex animi levitate, sed ex Dei virtute. Nam sex de causis est ipsum secutus tam velociter, quas Hieron. ponit in originali. Prima quia fuit verbi Dei virtuosa operatione conversus. Secunda quia Dei inspiratione afflatus; istos duos modos tangit cum dicit: Arguit Porphyrius & Julianus Augustus vel imperitiam Historici mentientis, vel stultitiam eorum qui statim secuti sunt Salvatorem, quasi irrationabiliter vocantem hominem sunt secuti. Habuit enim Christus duos supra dictos modos vocandi, scilicet per exteriorem verbi exhortationem. *Vivus est sermo Dei* Hebr. 4. *& efficax, &c.* *Dabit voci suæ vocem* Psal. 67. *virtutis*, ideo verbum Dei comparatur furculo arbori insito. *Suscipite insitum verbum, &c.* Sicut enim furculus trahit totam arborem ad sui naturam, sic verbum Dei

Quare Christus fuerit secutus.

Dei traxit totum cor ad sui gratiam. Secundo per internam inspirationem: *Audiam quid loquatur in me Dominus, &c. Ecce sto ad ostium & pulso, &c.* Tertio miraculorum visione permotus, unde subdit: Cum tantæ virtutes tantaque signa præcesserint, quæ Apostolos vidisse antequam crederent dubium non est. Miracula namque hominem sæpe convertunt, quando rudes sunt. Sapiens vero doctrina convertit, quando dociles sunt: *Judæi signa petunt & Græci sapientiam quærunt.* Quarto splendore faciei illustratus, unde subdit: Certe fulgor & ipsa majestas divinitatis occulta, quæ etiam in humana facie nitebat, & primo ad se videntes trahere poterat aspectu; facies enim Christi erat valde speciosa ad videndum: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Gratiola ad diligendum: *Facies tua plena est gratiarum.* Luminosa ad invitandum: *Faciem tuam illumina super servum tuum.* Non fuit ergo mirum si visio faciei suæ tam faciliter attrahebatur quæ sic erat speciosa, sic gratiosa, sic luminosa. Quinto gloriosa majestate allectus, cum dicitur, & majestas divinitasque occulta. Bern. Omnino propter mansuetudinem quæ in te prædicatur currimus post te Domine Jesu, audientes quod non spernis pauperem, & peccatorem non horres; non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non supplicantem Chananæam, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem Publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. Sexto potenti virtute attractus. Si enim in magnete lapide hæc virtus esse dicatur, ut annulos & festucas sibi attrahat, quanto magis Dominus omnium creaturarum sibi attrahere poterat, quos volebat? Ista enim tractio non erat per coactionem, sed per quamdam inductionem, sicut ostendit B. Augustinus exemplo rami viridis & nucis. Ostendis, inquit, ovi ramum viridem, & attrahis eam, ostendis puero nuces & trahis eum non violentiam inferendo, sed appetitum alliciendo. Et Propheta hoc ostendit exemplo pelliparii: *Extendens cælum sicut pellem.* Sicut enim pelliparius expandit pellem pulchram ante emptorem, ut scilicet alliciat eum ad emendum, sic Deus cælum stellis depictum & ornatum nobis expandit, ut nos alliciat ad desiderandum.

Secundo agitur de infirmis qui suam infirmitatem non recognoscebant, quos Christus in sua infirmitate reliquit, cum dicitur: *Et murmurabant Scribæ & Pharisei, &c.* Pharisei namque triplici infirmitate laborabant. Prima infirmitas erat murmurationis. Est autem quædam murmuratio bona, sicut murmurare contra mala; unde quidam de tali reprehenduntur: *Canes muti non valentes latrare.* Alia murmuratio est mala, sicut aperte murmurare contra bonos & de

bonis: *Custodite vos a murmuratione, &c.* Sap. 12. talis erat murmuratio Phariseorum. Tertia est pars permixta quodammodo, quando scilicet quidam contra Dei patientiam murmurant, ex eo quod sic permittit bonos opprimi, & impios exaltari. *Quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiores se?* Murmurant etiam admirando Dei liberalitatem quod ipse tarde venientes sic liberaliter cum primis remunerat. *Accipientes murmurabant adversum patrem familias.* Secunda erat infirmitas præsumptionis, quia præsumpserunt reprehendere meliores se, scilicet Christum, discipulos, & Matthæum. Reprehenderunt namque infirmum de curatione, medicum de subventionem, & discipulos medici de obsequii exhibitione. Tertia vero infirmitas elationis, quia se justos credebant, & alios despiciebant. Tales credunt, quod non sit lux nisi in anima sua, nec tranquillitas nisi in mente sua, nec perfectio nisi in vita sua, cum tamen Deus paratus sit omnibus dare lucem gratiæ, serenitatem conscientiæ, tranquillitatem pacis internæ, perfectionem vitæ. Ista quatuor tangit Boetius dicens; Atque tuo splendore micās, tu namque serenum: Tu requies tranquilla piis te cernere sinis.

Tertio ponitur medicus in medio constitutus, qui dicit se venisse ad tria. Primo ad medendum & sanandum cum dicit, *non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.* Dicit autem Augustinus super Joannem. Aliud est esse sanum, aliud sanabile, & aliud esse insanabile. Qui enim sanus est non eget medico, qui vero ægrotat in spe sanabilis est, qui autem ægrotat cum desperatione insanabilis est. Sani igitur non egent medico nisi ad sanitatis conservationem, sanabiles ad curationem, insanabiles nonnisi ad vitæ prolongationem. Sani igitur sunt viri sancti; & isti non egent medico quantum ad curationem a mortali culpa; egent tamen ad conservationem gratiæ. Sanabiles autem sunt peccatores pœnitentes, & isti egent medico quantum ad culpæ curationem, & conservationem gratiæ. Insanabiles sunt obstinati, isti non egent medico ad conservationem gratiæ quam non habent, nec ad curationem culpæ, quia ipsam non requirunt; tamen quantum ad prolongationem vitæ, & expectationem ad pœnitentiam. *Expectat Dominus ut misereatur vestri.* Secundo iste medicus fuit missus ad miserendum, ideo dicitur: *Misericordiam volo & non sacrificium.* Habet autem iste medicus misericordiam a natura, & a consuetudine longa, & ab experientia. A natura quidem tam divina secundum quam semper est sibi proprium misereri, & parcere. A natura humana, quia ab instanti suæ conceptionis fuit unctus oleo misericordiæ & compassionis. *Spiritus Domini super me, eo quod unxit Dominus me.* Unxit te Deus, Deus tuus oleo latitia,

Job. 31. *lætitiæ, &c. Ab infantia crevit mecum
miseratio, & de utero matris meæ egressa
est mecum. A consuetudine longa. Incepit
enim a principio mundi per omnes generatio-
nes misericordiam impendere, & usque ad
1. Macch. 2. finem mundi non cessabit exhibere. Cogitate
per generationem & generationem, quia
omnes qui sperant in Domino non infirmantur.*
Heb. 4. *Ab experientia: Non habemus Pontifi-
cem qui non possit compati infirmitatibus
nostris, tentatum autem per omnia, &c.*
Ibid. 5. *Didicit ex iis quæ passus est, obedientiam.*
Tertio missus est ad vocandum, unde dicit:
Matth. 9. *Non veni vocare justos, sed peccatores ad
pœnitentiam. Vocat enim peccatorem ab
omni parte sui, scilicet superiori ostendendo
cælum tam pulchrum, & ab inferiori osten-*

dendo infernum tam horrendum. *Cælum* Prov. 25.
sursus, terra deorsum. Secundo vocat ab
exteriori per prædicationem, & ab interiori
per inspirationem: *Sapientia foris prædicat,* Prov. 1.
ecce exterior exhortatio. *In capite turba-
rum clamat,* ecce interior inspiratio. Caput
enim est mens quæ habet tres turbas, scili-
cet cogitationes, intentiones, & affectiones.
Tertio vocat ab anteriori reducendo benefi-
cia præterita ad memoriam, & a posteriori
reducendo ad memoriam Dei judicia futura.
Animalia plena oculis ante & retro. Quarto Apoc. 4.
vocat modo a dextris dando prosperitatem,
& modo a sinistris infligendo aliquam
adversitatem. *Per arma justitiæ* 2. Cor. 6.
a dextris & a sinistris.

DE S. MAURITIO ET SO- CIIS EJUS.

SERMO I.

*Quales in vita, in morte, & post
mortem extiterint.*

Sap. 30.

Iustorum animæ in manu Dei sunt,
& non tanget illos tormentum mortis,
&c.

Ad reipubl.
conservatio-
nem 4. re-
quisita.

Ostenditur de istis Sanctis quales fue-
runt in vita, cum dicitur: *Iustorum ani-
mæ*; quales fuerunt in morte, cum dicitur,
Et non tanget eos tormentum mortis; &
quales post mortem, cum dicitur: *Illi sunt
in pace.* In vita quidem fuerunt iusti, quia
fuerunt positi ut justitiam facerent, & rem-
publicam conservarent. Ad rei autem pu-
blicæ conservationem quatuor exiguntur, si-
cut dicit Cato & Augustinus libro 5. de civit.
Dei: scilicet quantum ad domesticos magna
industria, quantum ad forenses justitia,
quantum ad seipsum animus liber in consu-
lendo, & quantum ad seipsum animus nulli
obnoxius peccato. Est ergo primum quan-
tum ad domesticos magna industria, quia
sicut dicitur: *Si quis suorum & maxime do-
mesticorum curam non habet, fidem negavit,
& est infideli deterior. Apprehendentes
parentes filiam suam osculati sunt eam, mo-
nentes eam honorare soceros, diligere mari-
tum, regere familiam, domum gubernare,
& seipsam irreprehensibilem exhibere. Opor-
tet Episcopum irreprehensibilem esse, suæ
domui bene præpositum, &c.* Secundum est
quoad forenses justitia. *Justitia indutus
sum, &c. Nolite judicare secundum fa-*

1. Tim. 5.

Tob. 10.

1. Tim. 3.

Job. 29.

Joan. 7.

ciem, sed justum iudicium judicate. Ter-
tium est animus in consulendo liber, ut nec
timore, nec amore, nec odio, nec munere
a veritate discedat, nec veritatem taceat:
Isidorus. Iniqui iudices errant in veritate ju-
stitiæ, dum intendunt in quantitatem per-
sonæ. Quartum est ut animus nulli vitio sit
subjectus, Tullius: Age ne tua oratio tibi
contraria sit, quia pondus est pudoris gra-
vissimi propria voce confundi. Gregor.
Durum est, ut qui nescit tenere moderamina
vitæ suæ, iudex fiat vitæ alienæ. Ista qua-
tuor in istis Martyribus perfecta fuerunt.
Habuerunt enim domini industriam; unde
dicitur in Legenda. Habitatores regionis
illius erant callidi ingenio, sapientia locuple-
tissimi. Habuerunt foris justitiam, quia sicut
dicitur ibidem, quæ Dei erant Deo, & quæ
Cæsaris Cæsari reddebant. Habuerunt ani-
mum in reprehendendo liberum, unde dixit
Mauritius: Milites sumus Imperator tui,
servi autem, cui libere profitemur, Dei. Ha-
buerunt animum innocentia præditum, quia
non se armaverunt armis carnalibus. Unde
dixit Exuperius: Projiciant dexteræ nostræ
arma carnalia, & armentur virtutibus.

Secundo ostenditur quales fuerunt in
morte. Fuerunt siquidem examinati, deci-
mati, vallati & trucidati. Examinati autem
fuerunt de tribus, scilicet ut idolis immola-
rent, ut fidem Christi desererent, & ut con-
tra Christianos conjurarent. Sed ipsi nec
idolis voluerunt immolare, nec fidem Chri-
sti deserere, nec Christianos impugnare; sed
potius defensare. Unde dixit Exuperius:
Omnia

Omnia tormenta pro Christo suscipere parati sumus, & ab ejus fide nunquam discedemus. Secundo fuerunt decimati. Reperimus enim decimas rerum quæ in veteri lege fuerunt institutæ. Decimas dierum quæ a Christo fuerunt inventæ, quando quadraginta diebus, & quadraginta noctibus jejunavit; nunquam autem reperimus decimas capitum nisi hic. Magnum est solvere decimas rerum, majus solvere decimas dierum, maximum solvere decimas capitum. Multi enim darent res suas, qui non libenter darent dies suos, & multi darent res & dies suos, qui non libenter darent capita sua: isti autem exsolverunt decimas rerum, quia quæ Cæsaris erant, dabant Cæsari, & decimas dierum, quia quæ erant Dei dabant Deo: & insuper solverunt decimas capitum. Tertio fuerunt vallari sicut oves a lupis: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Ipsi enim tanquam oves non restiterunt, non fugerunt, non balatum murmurationis emiserunt. Unde dixit Mauritius: Commilitones nostros sustinui necari, quia vos ad passionem pro Christo paratos vidi, & Domini mandatum servavi, qui dixit Petro: *Converte gladium tuum in locum suum,* &c. Quarto fuerunt trucidati, in qua trucidatione sic fuerunt firmi, quod nec mundus, nec diabolus, nec caro eos nec in vita, nec in morte, vincere poterant. Mundus enim contra eos in vita pugnabat: manu dextera prosperitatis ut alliceret, & in morte sinistra adversitatis ut frangeret. Sed ipsi & in vita mundum contempserunt blandientem, & in morte savientem. Similiter diabolus etiam pugnavit contra eos manu sinistra impellendo ad vitia, & dextera eos trahendo ad tartara; sed non potuit ipsos impellere ad aliquod vitium, nec post mortem aliquod inferre supplicium. Similiter caro pugnabat contra ipsos sinistra, qua inducit ad otiositatem, & dextera qua inducit ad voluptatem; sed ipsi corpus suum in laboribus exercitaverant, & carnis delicias abhorrerant.

Tertio ostenditur quales fuerint post mortem cum dicitur: *Illi autem sunt in pace.* Habent enim pacem perpetuam. *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis,* &c. Sancti enim isti dant Deo magnam gloriam. Nam si unus peccator qui confitetur Christum facit gloriam Christo, quanto magis qui tot fuerunt, gloriam sibi dederunt. *Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus,* &c. Fecerunt Angelis magnam lætitiā, quia si Angeli lætantur super uno peccatore pœnitentiam agente, quanto magis super tanta multitudine triumphante: *Gaudium erit coram Angelis Dei super,* &c. Dant nobis magnam fiduciam, quia si impossibile est non exaudiri preces multorum, impossibile est non exaudiri preces tantorum militum Sanctorum. Exaudiuntur multipliciter, Primo, quia consolantur tribulatos, si-

cut pater in vidua quæ filium suum in monasterium dederat. Secundo, quia adjuvant in periculo constitutos, sicut patet in illis qui per lacum reliquias deferebant. Tertio, quia corripiunt indevotos, sicut patet in illo Clerico qui cum jura S. Mauritii usurpasset, & blasphemiam intulisset, mala periit morte.

SERMO II.

Quales in personis, in armis, in victoriis, in operibus, atque in præmiis extiterint.

Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, &c. De istis beatis Martyribus Mauritio & sociis ejus, quinque ostenduntur in verbis præmissis.

Primo quales fuerunt in personis, cum dicitur *Sancti.* Est autem sanctum idem, quod mundum, quod firmum, quod sanguine tinctum, quod sacro usui deputatum. Isti igitur fuerunt mundi per verbum Dei, quod receperunt. *Jam vos mundi estis propter sermonem quem,* &c. Per fidem quam habuerunt: *Fide purificans corda eorum.* Act. 15. Per Spiritum sanctum quem receperunt: *Effundam super vos aquam mundam,* &c. Per sanguinem quem effuderunt: *Laverunt stolae suas & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Secundo fuerunt firmi, quia nec promissionibus potuerunt emolliri, nec comminationibus deterreri, nec suppliciis superari. *Descendit pluvia,* ecce promissio refrigerans, & *flaverunt venti,* ecce comminatio concutiens, & *venerunt flumina,* ecce tormentum irruens; & nihil facere potuerant, quia super Christum fundati fuerunt. Tertio fuerunt sanguine tincti; habuerunt enim sanguine Christi tinctam memorativam per recordationem, affectivam per devotionem, intellectivam per meditationem, & operativam per imitationem. Quarto fuerunt sacro usui deputati ut hostes vincerent, rempublicam conservarent, & fidem catholicam defenderent. Unde dixit beatus Mauritius: Milites sumus tui Imperator, quoad primum, & ad defensionem reipublicæ arma suscepimus, quoad secundum. Non est in nobis proditio atque formido, sed fidem catholicam nullatenus deseremus, quoad tertium.

Secundo ostenditur quales fuerunt in armis suis, cum dicitur, *per fidem.* Fuerunt enim armati scuto fidei: *In omnibus sumentes scutum fidei,* &c. Dicitur autem fides scutum, quia sicut in scuto sunt tres anguli & unum scutum, sic & in Deo sunt tres personæ, & unus Deus. Vel quia ipsa fides est de Christo in quo sunt tres substantiæ, scilicet caro, anima, & ipsa deitas, & una persona. Vel sicut scutum ut plurimum ferrum

Eph. 6.
Fides quare dicitur scutum.

Matth. 10.

Matth. 25.

Isai. 32.

Luc. 12.

Ibid. 15.

in sinistra parte, sic & fides est tantum in presenti vita quæ est pars sinistra. In dextera autem parte quæ est vita æterna, non erit fides nec spes. Vel sicut scutum suscipit primo ictus hostium, & cætera arma protegit, & defendit corpus. Sic fides etiam primas suggestiones dæmonum sentit, primas quæstiones tyrannorum suscipit, & cæteras virtutes custodit, & animam defendit ac protegit.

Regna ab
ipsis victa.

Jacob. 4.

Tertio ostenditur quales fuerunt in victoriis suis cum dicitur, *vicerunt regna*. Vicerunt namque regnum dæmonum, hominum, & cælorum omnium. Primum vicerunt per resistantiam: *Resistite diabolo & fugiet a vobis*. Nam secundum Bernardum in anima tres sunt domus; Prima domus dicitur esse memoria, in quam diabolus vult intrare, ponendo ibi malam suggestionem: sed portarius debet diabolo resistere ne intret, qui vocatur proprii status consideratio. Secunda domus est intelligentia, in quam diabolus vult intrare, ponendo ibi pravam delectationem, sed huic etiam portarius debet resistere, qui vocatur æternæ delectationis cogitatio. Tertia domus animæ est voluntas, in quam diabolus vult intrare immitendo ibi pravam consensum; sed huic portarius debet resistere, qui vocatur æternæ pænæ meditatio. Secundo vicerunt regnum hominum per patientiam; & iste modus vincendi est valde gloriosus, quia iste fuit modus Christi. *Magna est gloria sequi Dominum*, qui est victoriosus. Seneca enim ait: Innumerabiles sunt qui populos, qui urbes habuerunt in potestate, paucissimi vero sunt qui in potestate habent seipsos. Et etiam victoriosus qui ipsum cælum vincit & rapit. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Tertio isti Sancti vicerunt regna per passionem suam. Olim autem erant quinque invincibilia, quæ tamen isti vicerunt; Angelum per lachrymas, quas effuderunt: *Invaluit ad Angelum, flevit & rogavit eum*; diabolum per fidem quam habuerunt: *Adversarius vester diabolus*, &c. Animam per magnanimitatem, qua suo cordi dominati fuerunt: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*. Mortem per charitatem qua inflammati fuerunt: *Fortis est ut mors dilectio*.

Eccl. 13.

Math. 11.

Osez 12.

1. Pet. 5.

Prov. 16.

Cant. 8.

Regnum cælorum per sanguinis pretium, quod dederunt: *Pretiosa*, id est pretio plena, est in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Psal. 115.

Quarto ostenditur quales fuerant in operibus suis, cum dicitur: *Operati sunt justitiam*, id est opera meritoria per quæ iuste regnum cælorum sibi acquisiverunt. *Pœnitentiam agite, appropin. &c.* Quantum enim hic quis appropinquat Deo per opera pœnitentiæ, tantum Deus sibi appropinquat per collationem gratiæ & gloriæ. Parum appropinquabat qui dicebat: *Jejuno bis in sabbato*: ideo parum sibi appropinquavit Deus, quia justificatus non fuit. Nihil appropinquabat qui dicebat: *Anima habes multa bona, comede, bibe, epulare, &c.* ideo Deus nihil sibi appropinquavit, quia suæ domui salus facta non fuit. Valde appropinquabant qui dicebant: *Ecce nos reliquimus omnia*, &c. ideo Deus valde appropinquavit eis, quia iudices mundi eos fecit. Matth. 3. Luc. 18. Ibid. 12. Matth. 19.

Quinto ostendit quales fuerunt in suis præmiis, cum dicitur: *Adepti sunt repromissiones*. Olim namque fiebat promissio tribus modis, aliquando se muruo osculando, aliquando manum ad manum applicando, aliquando rem aliquam porrigendo; sic Christus vitam beatam se nobis daturum promisit, scilicet osculando quod fuit in incarnatione, ubi facta fuit dulcis unio naturæ divinæ cum natura humana: *Quis mihi det te fratrem meum*, id est ut tu, qui es dominus meus efficiaris & frater meus, *sugentem ubera matris meæ*, id est ut tu, qui es in sinu patris mei, efficiaris parvulus in sinu matris; *ut inveniam te foris*, id est ut tu, qui habitas semper in cælis, visibilis inveniaris in terris, *& deosculer te*, id est dulcem unionem naturæ tuæ cum mea natura humana percipiam, *& jam nemo me despiciat*, nec Deus, sed me sibi reconciliabit; nec angelus, sed in magna reverentia habebit; nec diabolus, sed me valde timebit. Promisit etiam manibus, manus suas cruci applicando: *Cornua*, scilicet crucis in manibus ejus. Promisit insuper Spiritum sanctum nobis dando: *Dedit nobis pignus spiritus*. Cant. 8. Hab. 3. 2. Cor. 5.

DE SANCTIS COSMA ET DAMIANO.

SERMO. I.

Quales quoad progeniem, quoad artem, quoad passionem, & quoad nostram subventionem extiterint.

Psal. 37.

MEDICI suscitabunt & confitebuntur tibi, &c. Ista verba, quæ Propheta videtur posuisse interrogative & negative, exponi possunt de istis sanctis Martyribus, scilicet Cosma & Damiano, remissive & affirmative. Ipsi namque fuerunt medici corporum & animarum, & multos a diversis languoribus resuscitabant, ideo dicitur. *Medici suscitabunt*; & hoc non sibi, sed Deo attribuebant, ideo dicitur, & *confitebuntur tibi*. De istis autem sanctis medicis quatuor videnda sunt.

Primo quales fuerunt quantum ad progeniem. Fuerunt enim quinque fratres pro Christi nomine passi; sed Ecclesia de duobus principalibus solemnizat. Felix fuit talis fraternitas, quia fuit a parentibus religiosis progenita; bonitas enim parentum sæpe est causa multarum in filiis bonitatum. Chrysost. super Matt. Uxorem accipere volentibus dat documentum, quod si ambo parentes ipsius puellæ boni sunt, secure accipiat; si vero ambo mali, omnino refugiat; si alter bonus sit alter malus, quid tunc facturus sit timeat, verumtamen si pater est bonus, & mater est mala, magis debet timere; si autem e converso, minus timere debet. Est & ista fraternitas felicior, quia fuit martyrio coronata, quia pati pro Christo est beatitudo magna. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Istam autem beatitudinem passionis nos habere non possumus triplici de causa ut dicit Origenes. Una est ex parte nostri, quia tantam gratiam non meremur, ut pro Christo pati digni simus. Alia ex parte diaboli, qui sciens per martyrium nos consequi remissionem peccatorum, & ad regnum pervenire cælorum, nobis præstat impedimentum. Tertia est ex parte Dei, qui sciens nostram infirmitatem nobis misericorditer condescendit. Istam autem beatitudinem passionis isti martyres habuerunt, quia & Deus illos dignos fecit, & constantiam tribuit, & diabolus eos impedire non potuit. Est etiam ista fraternitas felicissima, quia ad cælestem gloriam est assumpta. Felices igitur illi qui hos quinque martyres *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

tyres habere merentur in patronos spirituales. *Melius est duos esse simul quam unum.* Eccl. 4. Si enim unus vel duo sancti sic a peccato revocant, sic a diaboli tentationibus conservant, sic in Dei amore inflammant, quid facerent, si quinque essent.

Secundo videndum est quales fuerunt quantum ad artem. Ipsi enim fuerunt medici, quia sanabant communiter, quia omnibus tam magnis quam parvis, tam divitibus quam pauperibus, & etiam brutis animalibus sanitatis beneficia impendebant. Sanabant liberaliter - quia nihil ab aliquo accipiebant. *Gratis accepistis, gratis date.* Sanabant mirabiliter, quia mirabilis fuit eorum curatio, quia habenti crus putridum crus aliud inferuerunt. Sanabant integraliter a corporibus morbos pellendo & animabus peccatorum veniam impetrando.

Tertio videndum est quales fuerunt quantum ad passionem. Eorum namque passio fuit gloriosa, quia instar Christi fuerunt crucifixi. *Magna est gloria sequi dominum.* Eccl. 13. Fuit miraculosa, quia sagittæ in suos redibant actores. Fuit fructuosa, quia fructum centesimum habuerunt. *Quod autem in terram bonam, sunt hi, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Habuerunt enim cor pacificum, quia passi sunt patienter: cor benevolum, quia passi sunt libenter: cor optimum, quia passi sunt gaudentes. Fuit victoriosa, quia vicerunt in omnibus elementis, scilicet in terra, quia in manibus & in pedibus fuerunt torti; in aqua quia in mare præcipitati; in aere, quia in equuleo suspensi; in igne, quia in ignem projecti.

Quarto videndum est quales fuerunt quantum ad nostram subventionem. Ipsi enim subveniunt tribulatis, sicut pater in illo in quem serpens intraverat: defendunt ab oppressionem dæmonis, sicut pater in illo, qui uxorem suam eis recommendaverat. Diligentem curam habent de suis devotis, sicut pater de custode Ecclesiæ suæ, ejus crus marcidum erat. Severam ultionem inferunt malis, sicut patet, quando dæmonibus præceperunt ut tyrannum percuterent. Misericordiam impendunt pœnitentibus & humiliantibus se, sicut patet; quia cum prædictus tyrannus pœniteret, mox ab eo dæmones averterunt. *Nunquid illudes ei quasi avi?* Job. 40. Avis enim domestica, quando emittitur recedit, & quando revocatur, redit. Sicut & isti martyres videntur habere in potestate sua dæmones

Uxbrando-
rum docu-
mentum.

Math. 5.

dæmones quasi aves, quia quando eos emittunt ad malorum vindictam exercendam, statim obediunt; quando eos revocant, protinus obsequuntur.

SERMO II.

Quomodo sex modis in unum habitaverunt.

Psal. 132.

Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Isti sancti Martyres, scilicet Cosmas & Damianas fuerunt fratres, non tantum carne, sed etiam fide & passione. Habitaverunt autem in unum sex modis.

Eccl. 4.

Ibid.

Primo quantum ad idem domicilium, ubi habitaverunt pacifice & concorditer. *Melius est duos esse simul quam unum, &c.* Quatuor namque sunt genera hominum qui libenter socios habere volunt, scilicet negotiantes qui adinvicem emolumenta acquirunt; ideo dicit, *habent emolumentum societatis suæ.* Itinerantes, quia auxilium sibi mutuo præbent, ideo dicitur: *Si unus ceciderit ab altero fulciatur.* Præliantes, quia simul hostibus resistunt, ideo dicitur: *Si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei,* dormientes, quia tempore frigoris mutuo a se frigus expellunt; ideo subditur: *Si dormierint duo fovebuntur mutuo, &c.* Servi igitur Dei sunt negotiatores Dei, & ideo libenter insimul commorantur, quia unus ab alio acquirit humilitatem, & castitatem, &c. Sunt itinerantes, id est ad cælestem patriam festinantes, & ideo si unus cadit: alii suis orationibus & exhortationibus eum sublevare festinant. Sunt præliatores, & ideo contra dæmones fortius invalescunt, qui tantum singulare certamen desiderant. Sunt dormientes, id est in lecto contemplationis quiescentes, & ideo quando sunt plures invicem se inflammant.

Secundo insimul habitaverunt quantum ad eundem mentis affectum; sed multi religiosi sunt insimul habitantes non more hominum, sed ferarum. Feræ enim adinvicem pugnant, aut propter cibum aut propter domicilium, aut quando a libidine concitantur. Sic enim multi sunt invicem contendentes, aut scilicet propter cibum, quia non delitiose pascuntur, aut propter domicilium, scilicet quando in magnis domibus non collocantur; aut propter libidinem dominandi, quia ad magnas prælationes non promoventur. Religiosi ergo sicut invicem juncti sunt corpore, ita debent uniri mentis dilectione. Jungit enim ipsa religio homines diversarum complexionum. *Habitabit lupo cum agno, & pardus cum hædo accubabit.* Quidam enim instar lupi videntur naturaliter esse feroces, quidam instar agni naturaliter mites, quidam instar pardi naturaliter astuti, quidam instar hædi natura-

Isai. 11.

liter inquieti; sed istas diversas complexiones amor Dei debet unire. Conjungit etiam homines diversarum conditionum: *Lupus & Isai. 64. agnus pascentur simul, leo & bos comedent paleas.* Sive enim sint multum apparentes ut lupi, sive parum ut agni, sive nobiles instar leonum, sive ignobiles instar boum, omnes debent uti eodem genere ciborum. Conjungit etiam homines diversarum ætatum. *Vitulus, leo & ovis simul morabuntur, & Isai. 11. puer parvulus minabit eos.* Per vitulum intelliguntur juniores; per ovem quæ habet palatum obscurum, seniores; & per leonem, robusti & fortes. Isti sæpe in una domo pacifice commorantur, & Prælatus juvenis eis præficitur.

Terrio habitaverunt simul quantum ad idem officium. Fuerunt enim medici non tantum corporum, sed etiam animarum, quas quidem sanabant inducendo eas ad contritionem, confessionem & ad satisfactionem. *Notandum.* Sanatur quidem anima instar corporis: aliquando per amaræ medicinæ sumptionem, ista est contritio: *Amara erit potio bibentibus illam.* Isai. 24. Aliquando per vomitum & rejectionem, ista est confessio: *Verba congregantis filii vomitis.* Aliquando vero per sudorem vel minutionem & diætam, per quæ intelliguntur tres partes satisfactionis, scilicet oratio, eleemosyna & jejunium. Nam oratio lachry- *Oratio.* mosa intelligitur per sudorem: *Pungens oculum deducit lachrymas.* Eleemosyna vero intelligitur per minutionem; qui enim superflua habet, debet de ipsis diminuire & dare pauperibus: *Quod superest, date eleemosynam, &c.* Jejunium vero intelligitur per diætam, per quod diabolus expellitur de corde, sicut lupo de nemore. *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* Luc. 11. Matth. 17.

Quarto habitaverunt in unum, quantum ad eandem fidem: fides enim conjungit hominem Deo, ideo cinctorium appellatur: *Fides cinctorium renum ejus.* Hominem homini: *Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.* Hominem sibiipsi. *Fidei autem initium agglutinandum est ei.* Isai. 11. Eccl. 27. Ibid. 25.

Quinto habitaverunt in unum quantum ad eandem operationem. Omnes enim operabantur propter eundem finem, scilicet propter Deum: Deus enim est finis omnium desideriorum, quia est summa bonitas. *Desiderium justorum omne bonum:* omnium cogitationum, quia summa veritas est; *Ego sum via, veritas & vita:* omnium amorum, quia est summa suavitas, *Spiritus meus super mel dulcis;* omnium operum, quia summa tranquillitas est, *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate judicas.* Prov. 11. Joan. 14. Eccl. 24. Sap. 12.

Sexto habitaverunt in unum quantum ad eandem passionem. Omnes enim passiones quas

quas alii Sancti habuerunt particulariter, isti sancti videntur habuisse universaliter. Fuerunt enim in mari merfi instar Clementis; in ignem projecti, instar Laurentii; in equuleo torti, instar Vincentii; crucifixi, instar Pe-

tri; lapidati instar Stephani; sagittati instar Sebastiani; & decapitati, ad instar beati Pauli: & ideo poterant dicere cum Propheta, *Omnes fluctus tuos induxisti super me.*

Psal. 89.

DE SANCTO MICHAELE.

SERMO I.

De quatuor Angelorum solemnitatibus.

Luc. 15.

Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente. Si Angeli gaudent de nostra conversione, & nos gaudere debemus de eorum glorificatione: & si de nobis faciunt festum in caelis, & nos debemus de ipsis facere festum in terris; Et ideo quatuor solemnitates de ipsis Angelis celebrantur.

Hier. lib. 3. comment in Math. Angelus in quintuplici statu nos custodit.

Job. 3.

Psal. 90.

Gen. 3.

Psal. 141.

Prima hodierna die celebratur, quæ ortum habuit ex quadam Ecclesia quam in monte Gargano Michael ædificavit, & se loci illius custodem esse asseruit, ex quo datur intelligi, quod Angeli sunt custodes omnium animarum. Hieronym. Magna dignitas animarum, ut unaquæque Angelum habeat ad sui custodiam deputatum. Datur enim Angelus cuilibet in quintuplici statu, in quo nondum est ei custodia ejus necessaria. Primo nato in utero, ne a diaboli malitia necetur. Secundo egresso de utero, ne a baptisimi gratia a diabolo impediatur. *Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii.* Tertio viventi in mundo, ne ad peccata plurima protrahatur; Unde postquam propheta dixit: *Angelis suis mandavit de te*, statim subjunxit; *Super aspidem & basiliscum ambulabis, &c.* Per aspidem quæ aurem in terra figit, intelligitur avaritia: per basiliscum qui habet visum venenosum, intelligitur luxuria, quæ aspectibus inflammatur: per leonem intelligitur superbia: per draconem qui caudam involvit, intelligitur consuetudo prava. Quarto exeunti de mundo per mortem ne de fide teneretur, vel in desperationem protrahatur, vel a confessione impediatur. *Tu insidiaberis calcaneo ejus.* Quos enim diabolus non potuit decipere in juventute, quæ est prima pars hominis: nec in senectute quæ est quasi secunda pars hominis: hos decipere nititur in morte quæ est quasi calcaneum & ultima pars hominis. Quinto post mortem. In via enim, quam anima est tunc factura, sunt laquei positi, a quibus Angelus hominem protegit. *In via hac qua ambulabam, absconderunt Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

superbi laqueum mibi. Vivit ipse dominus, quoniam custodivit me angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem & inde huc revertentem. Angelus enim custodit animam huc venientem per nativitatem in utero, & ex utero, & ibi commorantem & viventem in mundo & hinc revertentem, id est ad caelestem patriam redeuntem, sive dum est in morte, sive dum vadit post mortem.

Secunda solemnitas fit 17. Calendas Nov. 16. Oct. vembris in loco qui Tumba dicitur, ubi Angelus Michael Episcopo apparens Ecclesiam sibi ædificari præcepit. Ex quo datur intelligi quod Angeli libenter cum hominibus societatem habent, qui toties in terris volunt habere habitationem. Hoc significatum est in Angelis, quos Salomon fecit fieri in propitiatorio Templi, de quibus quatuor leguntur: Quod erant de lignis olivarum, quod tenebant alas expansas, quod habebant pedes obliquos, & elevatos quasi ad jubilandum paratos, & quod versis vultibus mutuo se respiciebant; quod erant deaurati. Olim Angeli videbantur esse ferrei, id est incompasibiles & duri, sed modo sunt de lignis olivarum, id est misericordes & pii. Olim invite ad homines veniebant, & ideo tenebant alas suas demissas, sed modo cito ad nos veniunt, & ideo alas expansas habent. Olim soli Deum laudabant, sed modo in laudando associant se hominibus: *Prævenierunt principes conjuncti psallentibus, &c.* Olim naturam nostram infirmam despiciebant, sed modo videntes ipsam in Christo exaltatam in stuporem & admirationem convertuntur: quod respectus ipse mutuus representat, &c. Ideo etiam modo hic, modo ibi sibi Ecclesias ædificari faciunt, ut insinuent quod libenter homines associant, & maxime quinque genera hominum, scilicet Deum laudantes: *In conspectu Angelorum psallam tibi, &c.* In tribulationibus existentes, *Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis ejus in fornacem, &c.* Contra dæmones dimicantes: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt quam cum illis.* In domino morientes: *Fa-*

Psal. 67.

Dionysius ut in Rapsodo.

Psal. 137.

Dan. 3.

4. Reg. 6.

Luc. 16.

10. Maij. Tertia solemnitas 6. Idus Maij celebra-
tur, quæ victoria sancti Michaelis dicitur,
quando Pontinis victoriam dedit, & contra
adversarios eorum omnia elementa fecit pug-
nare, scilicet terram, quia mons Garganus
contremuit; aerem, quia caligo tenebrosa to-
tum montem obduxit; ignem, quia fulgura
crebra volabant; aquam, unde cantatur: *Con-*
cussum est mare, &c. Pugnabit cum illo or-
bis terrarum contra insensatos.

Sap. 5.

3. Maij. Quarta solemnitas Romæ. 8. Idus Maij
agitur, quando scilicet Deus pestem inguina-
riam in Romanos immisit, & Gregor. An-
gelum spatham tergenter aspexit. Angeli
enim puniunt maxime quatuor genera pecca-
torum, scilicet Sodomitas, & incestuosos:
Oppressores & violentos, sicut Pharaonem &
Ægyptios: Superbos & vane gloriosos, sicut
David populum ex vana gloria numerant: Im-
mundos & gulosos sicut Romanos, qui
cum gulæ & luxuriæ deservirent, ab Angelo
peste inguinaria sunt percussi.

SERMO II.

Quare Angeli mittuntur.

Hebr. 1.

OMnes sunt administratorii spiritus in
ministerium missi propter eos, qui
hereditatem capiunt salutis. Qui
omnes dixit nullum exclusit. Omnes
enim mittuntur ad salutem, superiores ad me-
dios, medii ad infimos, & infimi ad nos. No-
tandum autem quod in homine est potentia
intellectiva, operativa, & affectiva.

Intellectiva.

1. Cor. 13.

Angeli.

Ibid.

Archangeli.

August.

Virtutes.

3. Reg. 19.

Intellectiva autem habet triplicem defe-
ctum ad quem removendum mittuntur ordi-
nes inferioris hierarchiæ. Est enim obscura:
Videmus nunc per speculum in ænigmate, &c.
Ad istud impedimentum removendum
mittuntur Angeli, quorum officium secun-
dum Gregorium est nunciare minora. Est
imperfecta, quia etsi aliquando cognoscat mi-
nima, non tamen profunda. *Ex parte cog-*
noscimus, & ex parte prophetamus. Con-
tra istum defectum mittuntur Archangeli,
quorum officium secundum Gregor. est nun-
ciare summa. Est multiplici oblivioni subje-
cta. August. de civit Dei: Cum labore me-
minimus, & sine labore nescimus. Cum la-
bore strenui, sine labore inertes sumus. Con-
tra istum defectum mittuntur Virtutes qui-
bus secundum Greg. attribuitur operatio mi-
raculorum per quæ scientiam nostram, quæ
est ex fide, stabiliunt & confirmant. Isti tres
actus istorum trium ordinum significati sunt;
Ubi Angelus Eliæ tria bona contulit, quia
aquam sibi propinavit, panem dedit, & ipsum
fortificavit. Per aquam quæ est potus par-
vulorum, intelligitur revelatio minorum, quæ
spectat ad Angelos. Per panem qui est cibus
fortium, intelligitur revelatio difficilium, quæ
spectat ad Archangelos. Per fortitudinem

collatam intelligitur roboratio tam in cogni-
tione minorum, quam difficilium quæ spectat
ad Virtutes.

Secundo in homine est potentia operativa; *Angeli in po-*
& ista habet triplex impedimentum ne exeat *tentia opera-*
in opus suum. Ad quod removendum mit-
tuntur ordines mediæ hierarchiæ. Impedi-
tur enim aliquando a diaboli tentatione: *Im-*
pedivit nos satbanas. Istud removen-
tates, quorum officium est secundum Gre-
gor. potestatem dæmonum refrænare. Ali-
quando a mundi repressione. *In mundo pres-*
juram habebitis. Istud removen-
tus, quia faciunt nos mundanis omnibus prin-
cipari. Aliquando a corporis corruptione.
Corpus quod corrumpitur aggravat animam.
Istud removen-
nos omnibus carnalibus vitiis dominari. Isti
tres actus istorum trium ordinum significan-
tur; ubi Angelus tria bona Jacob dedit, quia
ipsum contra Esau constantem fecit; Israel
nomen imposuit & *nervum femoris ejus te-*
tigit, & emarcuit. Tunc Angelus contra
Esau hominem constantem fecit, quando con-
tra diabolicas tentationes eum fortem reddi-
dit, & spectat ad Potestates. Tunc autem
Israel qui interpretatur vir videns Deum, no-
men imposuit, quando propter cælestium con-
templationem terrena despicit; & hoc spectat
ad Principatus. Tunc nervum percutit &
marcescit, quando omnem æstum carnalis
concupiscentiæ in nobis extinguit. Et hoc
spectat ad dominationes.

Tertio in homine est potentia affectiva.
Et ista habet triplicem defectum quem remo-
vent ordines de suprema hierarchia. Primus
est, quia dilectio nostra sæpe est privata, quan-
do homo tantum seipsum diligit, & talis di-
lectio non est æqua. Istum defectum remo-
vent Throni; nam sicut dicit Gregor. Thro-
ni dicuntur sedes, eo quod Deus in eis se-
deat, & per eos judicia sua decernat. *Sedes*
super thronum qui judicas justitiam. Secun-
dus est quia sæpe est simulata, quando scili-
cet fingit se diligere proximum, quem non
diligit. Et istum defectum removen-
bin, qui interpretantur plenitudo scientiæ,
qui omnia simulata detegunt, & ad lucem
veritatis reducunt. Tertius est, quia quan-
doque est tepida, quando scilicet tepide amat
Deum, & istum defectum removen-
phin, qui interpretantur ardentes, quia ha-
bent a nobis torporem excutere, & in amo-
rem Dei nos fortiter inflammare. Isti tres
actus istorum trium ordinum significati sunt,
ubi cum Dominus Eliam in cælum sublevare
veller, apparuerunt ei Angeli in forma equo-
rum, & currus igniti. Angeli igitur dicuntur
equi & currus & ignis. Equi animalia dicun-
tur ex eo quod olim quadrigis æquales per
omnia jungebantur. Equi igitur sunt Throni
qui inæqualia ad æqualitatem per libram ju-
dicii sui deducunt, & sic removen-
nem

nem privatam. Currus sunt Cherubin, qui in obsequia charitatis currere nos faciunt, & omnem simulationem deregunt, & sic remouent dilectionem simulatam. Ignis sunt Seraphim qui torporem excutunt, & vehementer accendunt, & sic remouent dilectionem tepidam.

SERMO III.

Loci convenientia, magnitudo, triumphique nobilitas, de isto praelio, insinuatur.

Apoc. 12.

Factum est praelium magnum in caelo, Michael & Angeli ejus praeliabantur cum dracone, &c. Per caelum Ecclesia militans intelligitur, in qua multiplex praelium geritur, de quo praelio quatuor tanguntur.

Job. 7.

Primo convenientia loci, cum dicitur: *Factum est praelium magnum in caelo*, id est in Ecclesia militante. Caelum enim beatorum non est conueniens ad pugnandum, quia ibi sunt solummodo triumphantes; nec infernus, quia ibi sunt incarcerati & succumbentes, sed Ecclesia militans est locus conueniens ad pugnandum, quia ibi sunt stipendiarii & militantes. *Militia est vita hominis super terram.*

Job. 41.
Orig.

Dæmones
magni dicuntur
ratione
astutia.

Hieron.

Triplex modus
diaboli

1. Pet. 5.

Greg.

Haymo.

Secundo ponitur magnitudo praelii, cum dicitur: *Et draco pugnabat & Angeli ejus*. Ipsi enim aduersarii magni sunt ratione potentia. *Non est potestas super terram quæ comparetur ei.* Origenes. Vult Dominus Deus facere mirabiles res, vult de locustis superare gigantes, & de his quæ in terris sunt caelestes vincere nequitias. Sunt magni ratione astutia, quia secundum Gregorium a diabolus aut opprimendo rapit, aut violando circumvolat, aut suadendo blanditur, aut minando terret, aut desperando frangit, aut promittendo decipit. Hieronymus. Persequitur me hostis cui nomina mille, cui etiam sunt mille nocendi artes, & ego infelix victorem me putabo? Nec mirum si diabolus adeo est astutus, quia secundum Isidor. triplici acumine viget, scilicet subtilitate naturæ, experientia temporum, & revelatione supernarum potestatum. Sunt magni ratione saevitia: *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens, &c.* Sicut enim leo sanguinem sitit, sic & diabolus sanguinem animarum nostrarum lætanter appetit. Gregor. Nihil se fecisse reputat, nisi cum animam fauciat. Sunt magni ratione multitudinis infinitæ. Haymo. Ut Philosophi dixerunt & sancti viri opinati sunt, aer iste ita plenus est dæmonibus, sicut radius solis est minutissimis pulvisculis. Quamvis autem tot sint, tamen juxta sententiam Orig. eorum exercitium minuiamus, cum eos vincimus, ita quod ille, qui victus fuerit, ulterius non possit de illo vitio tentare.

Tertio ponitur multitudo praelii, cum dicitur, *Michael & Angeli ejus praeliabantur cum dracone.* Circa quod notandum, quod Michael quatuor praelia gessit in quibus semper victoriam habuit. Primum fuit quod cum Lucifero & Angelis suis gessit. Et hoc praelium vicit, & de caelo ipsum in hunc aerem caliginosum expulit. Non enim permixtum est eis in superiori parte aeris habitare, quia lucidus est & clarus; nec etiam nobiscum in mundo, quia nimis nos suis tentationibus infestarent; sed in medio aeris, ut dum sursum respiciunt, & gloriam quam amiserunt vident, inde dolorem sufferant, & dum inferius conspiciunt, & vident homines illuc ascendere unde ipsi ceciderunt, inde invidia torqueantur. Secundum praelium est, quod cum diabolo de corpore Moyse habuit, sicut dicitur in canonica Judæ. Sciens enim diabolus Judæos ad idololatriam promptos esse, volebat corpus Moyse honorabiliter sepeliri, ut Judæi suas idololatrias ibi exercerent. Sed Michael victoriam habuit, quia corpus Moyse ab omnibus abscondit. Forte ista altercatio fuit, quia diabolus dicebat se in Moyse propter peccatum ad aquas contradictionis aliquod jus habere; sed cum Michael sibi culpam remissam assereret, & diabolus adhuc instaret, Michael ei dixit, *Imperet tibi Dominus, &c.* Tertium praelium est quod habuit contra Pharaonem & Ægyptios. Creditur enim fuisse ille Angelus qui plagas Ægyptiis intulit, qui mare divisit, qui in columna ignis & nubis populum Israeliticum antecessit, & ad terram promissionis introduxit: fuit enim princeps synagogæ; unde dicitur: *Nemo est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester*, sed postquam Judæa Dominum crucifixit, factus est Princeps Ecclesiæ. Unde refert Josephus quod audita sunt voces Angelorum dicentium: *Transseamus ab his sedibus.* Quartum praelium est quod contra Antichristum habebit. Sicut enim dicit Glossa super illud: *Vidi unum de capitibus suis quasi occisum*, Antichristus mortuum se finget, & per triduum latens, postea apparebit dicens se suscitatum, & ferentibus eum dæmonibus in aera ascendet, & universis mirantibus adorabunt eum. Tandem dum stabit in papilione in monte Oliveri, ipse Michael Antichristum occidet, ut dicit Glossa, super illud: *Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui.*

Apoc. 12.

Michael 4.
prælia gessit
victor.

2. Praelium.

Judæ. 9.
3. Praelium.

Dan. 10.

4. Praelium.

Apoc. 13.

2. Thess. 2.

In dæmone
tria sunt.

citandum, & claritatis lucem non habeant ad gaudendum, & cælum sursum respiciant ad invidendum. Culpæ autem convenit locus infimus scilicet infernus. Unde post iudicium, quando cessabit eorum officium, detrudentur in infernum, nec ultra per aerem habebunt transitum, sed incarcerationi perpetuum sustinebunt tormentum.

SERMO IV.

De quintuplici ejus officio

Dan. 10.

Quintuplex
officium Mi-
chaelis.

Michael unus de Principibus primis venit in adiutorium meum. B. Michaeli Deus quintuplex officium in sua curia assignavit.

Primum est officium principandi, ideo dicitur: *Michael unus de Principibus primis*. Licet enim olim fuerit Princeps Synagogæ, modo tamen factus est Princeps Ecclesiæ. In tantum Angeli pro his, quibus principantur, zelare videntur, ut sibi invicem obviare & præliari dicantur. Unde ponuntur quatuor Angeli de ordine Principatus, quorum unus scilicet Michael erat princeps eorum, qui remanserant in terra promissionis; alius scilicet qui loquebatur cum Daniel erat princeps illorum Judæorum, qui erant in captivitate Persarum; alius erat princeps Græcorum; quartus erat princeps Persarum. Ubi Greg. dicit: Recte Angeli contra se veniunt, quia subiectarum sibi gentium vicissim sibi merita contradicunt. Cumque unusquisque gentis, vel culpa, vel iustitia ad supremum consilium Dei ducitur, ejusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur.

Dan. 10.

Isai. 6.

1. Par. 27.

Secundo habet officium adjuvandi, unde dicitur: *Michael venit in adiutorium meum*. Ipse enim cum cæteris Angelis sibi commissis adjuvat malos & bonos. Malos, movendo eos ad contritionem. Hoc namque significatum est, ubi Angelus eduxit ignem de petra. Nam sæpe de hominibus duris Angelus educit ignem contritionis. Purgat labia ad confessionem; hoc significatum est, ubi per Angelum labia Isaïæ expurgantur. Inducit ad satisfactionem; hoc significatum est in Angelo, qui dixit Gad Prophetæ ut diceret David, ut in montem ascenderet, & Deo satisfaceret. Adjuvat etiam bonos; diabolus enim mittitur intelligentiam nostram obnubilare per errorem, & voluntatem nostram coinquinare per amorem, & memoriam nostram obfuscare per oblivionem. Angelus autem secundum Dionysium habet virtutem illuminativam, purgativam, & perfectivam: & ideo ejus indigemus ministerio, ut rationem illuminet, affectionem purget, & memoriam perficiat.

Tertio habet officium præliandi, prælia-

batur enim cum dracone. In tempore illo Dan. 12. *consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui, ut prælietur, cum dracone: cum diabolo: Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone. Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur, &c.* Præliabatur etiam cum principe Persarum. *Princeps regni Persarum restitit mihi, & ecce Michael venit in adiutorium meum.* Per draconem qui est animal sitibundum, significatur dæmon, qui præest avaritiæ, contra quem Michael pugnat, quando ipsum refrænât. Per diabolum, qui dicitur deorsum fluens, significatur dæmon, qui præest superbiæ, quia diabolus per superbiam de cælo deorsum defluxit. Contra quem prælium gerit, quando ipsum ab infestatione cessare fecit. Per Regem Persarum intelligitur dæmon, qui præest luxuriæ. Persæ namque interpretantur sua latera dissolventes, quia luxuria tot ad terram deprimit, & tot a Deo dividit & segregat, & totum corpus miserabiliter dissolvit, & totam substantiam consumit. Et ideo tales recte vocantur: Persæ sua latera dissolventes. Contra istum ergo draconem pugnat, quando ipsum ab impugnatione refrænât.

Quarto habet officium ponderandi, nam secundum Ecclesiæ picturas Michael habet animas ponderare. Dicitur autem: *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* Sunt namque quædam animæ vacuæ quæ nulla secum merita portaverunt, istas appendet & eis dicit: *Appensus es in statera & inventus es nihil habens.* Quædam vero sunt animæ quæ semiplenæ sunt. Istas ponderabit & dicit: *Appensus in statera, & inventus es minus habens.* Sunt quædam animæ plenæ, quæ multa merita secum portaverunt; istas ponderabit & dicit: *Appensus es in statera & inventus es satis habens.* Sunt etiam quædam superplenæ, quæ non tantum præcepta Christi, sed ejus consilia servaverunt. Et istas animas ponderabit & dicit: *Appensus es in statera, & inventus es multum habens.*

Quinto habet officium deportandi, quia cum cæteris Angelis sibi subiectis animas justas in cælum deportat. Portat autem animas valde reverenter, quia non in humeris, sed in manibus. *In manibus portabunt te, &c.* Portant diligenter, quia eas ab omnibus offendiculis custodiunt. Unde sequitur, *ne forte offendas ad lapidem, &c.* Portant valde gaudenter cum canticis & jubilationibus: *In letitia egrediemini, &c.* Portant valde humiliter, quia pauperes & mendicos non despiciunt in Lazaro mendico quem Angeli deportaverunt. Et ista deportatio fit in signum fiduciæ, ut scilicet ex hoc detur intelligi quam securæ sunt animæ sanctorum de hac vita egredientes, quæ tales habent defenso-

res.

Psal. 90.

Isai. 55.

res. *Angelis suis mandavit de te, &c.* In signum reverentiae; sicut aliquando socius in itinere alium portat, non humeris, sed solatiis. *Montes & colles*, id est, majores & minores Angeli, *cantabunt coram vobis laudem.*

SERMO V.

Charitas mittentis, missi humilitas, cui mittitur dignitas, atque utilitas aperitur.

Psal. 90.

Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Ita verba pertractans beatus Bernardus sic dicit. Magna dilectio charitatis, quis, quibus, de quo & quid mandavit. Si quidem Deus mandavit & Angelis suis mandavit: de te homine mandavit, & ut custodiant te in omnibus viis tuis mandavit.

Psal. 2.

Ex quibus verbis habetur, quod in illo, qui mandavit, ostenditur magna charitas, ex eo quod tantos & tales homini deputavit. Unde dicit ibid. *Domine quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Denique ei mittis unigenitum tuum, immittis Spiritum sanctum tuum, promittis vultum tuum, & ne quid vacet in caelestibus ab opere sollicitudinis, illos etiam beatos spiritus propter nos mittis in ministerium nostrum.

Bernard.

Secundo in Angelo ostenditur magna humilitas, quia tam humile officium non recusar; & ideo magnam sibi debet homo reverentiam exhibere. Unde Bern. In quovis diversorio, in quovis angulo reverentiam exhibe Angelo tuo, & ne audeas illo praesente quod me praesente non auderes. Bern. *Angelis suis Deus mandavit de te.* Quantam tibi, inquit, debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam, reverentiam pro praesentia, devotionem pro benevolentia, & fiduciam pro custodia.

Hieron.

Angelus quare homini ministrat.

Tertio in homine notatur magna dignitas, in hoc quod ab Angelis meruit custodiri. Hieron. Magna dignitas animarum, ut unaquaeque ab ortu suae nativitatis Angelum habeat ad sui custodiam deputatum. Libenter enim Angelus homini ministrat propter hominis dignitatem, necessitatem & suam utilitatem. Dignitas hominis in hoc attenditur, quod natura divina associata est naturae humanae in eandem personam. Et ideo homo est frater Dei, & honor, qui exhibetur homini in Christum fratrem refunditur. Necessitas hominis est, quia diabolus saepe rationem in homine seducit, voluntatem allicit, opprimit virtutem; ideo necesse est ut Angelus rationem erudiat per suam sapientiam,

voluntatem inflammet per charitatem ignitam, & virtutem roboret per exhortationem internam. Utilitas vero Angeli est, quia eorum ruina debet ex salvandis hominibus restaurari. Dicit autem Augustinus quod tot homines salvabuntur, quot Angeli ceciderunt. August. Gregor. dicit, quod tot homines salvabuntur, quot remanserunt Angeli. Gregor. Alii dicunt quod in caelo erunt duae societates numero aequales. Una erit societas Angelorum, quorum ruina de solis virginibus restaurabitur; & alia est societas hominum aliorum.

Quarto narratur magna utilitas, cum dicitur, *ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Custodiunt enim hominem in vita, in morte, & post mortem. In vita quidem a tentatione diabolica conservando. Hoc significatum est in Angelo, qui daemone ligavit, & in abyssum misit. In bonum gratiae eos proficere faciendo, scilicet in bonum gratiae praeventientis, proficientis, & perfectientis. *Vivit Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem* quoad gratiam praeventientem, & *ibi commorantem*, quoad gratiam proficientem, & *inde hac revertentem*, quoad gratiam perfectientem. Bona eorum in conspectu Dei representando, scilicet orationes, jejunia, eleemosynas. *Bona est oratio cum jejunio & eleemosyna, magis quam thesauros auri condere, &c.* Secundo Angelus custodit hominem in morte. Anima namque tunc quatuor incommoda paritur. *Anima in morte quatuor incommoda.* Unum est, quia timor mortis eam affligit. Contra hoc saepe sanctis viris Angelus suam

Hominem in triplici statu custodiunt.

Apoc. 10.

Judit. 13.

Tob. 12.

Anima in morte quatuor incommoda.

Isai. 55.

Bernard.

Gen. 32.

Dan. 9.

Anima via tres.

Psal. 93.

salvationem revelat, & sic timorem excludit, & laetanter animam exire facit: *In letitia egrediemini.* Secundum est, quia Deus rationem requirit; contra hoc Angelus Deum sibi reconciliat. Unde Bern. super Cant. Discurret Angelus medius inter dilectum & dilectam vota offerens & referens dona, excitat istam, placat illum. Tertium est, quia diabolus animam decipere contendit. Contra hoc Angelus diabolum fugat. Hoc significatum est, ubi cum Jacob Esau valde timeret, Angelos obvios habuit, ipsum adjuvare paratos, & ait: *Castra Dei sunt haec.* Quartum est, quia peccatorum multitudo ipsam terret, & sollicitam reddit. Contra hoc Angelus saepe peccata dimissa revelat. Dixit Gabriel: *Ab exordio precum tuarum egresus est sermo.* Gloss. id est scientia a Deo. Et sequitur: *Ego autem veni ut indicarem tibi*, scilicet peccata esse dimissa, *quia vir desideriorum es.* Tertio Angelus custodit animam post mortem in omnibus viis suis. Tres enim sunt viae: Una quae ducit ad infernum, alia ad purgatorium, tertia ad caelum. In prima via Angelus animam custodit, ne per eam incedat. Unde talis anima regratiatur Deo, dicens: *Nisi quia Dominus adjuvit me*, scilicet per Angelum suum, *paulo minus habitasset in inferno anima mea.* In secunda via eam custodit, quia ipsam purgandam

Tob. 5. ■ dam ad purgatorium ducit, & purgatam inde educit. Dixit Angelus: *Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum.* In tertia via eam custodit, quia ipsam in cælum feliciter introducit: *Ecce ego mittam Angelum meum qui te custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi.*

Exod. 25.

SERMO VI.

Eorum obedientia, dignitas, operationis strenuitas, & fervens charitas insinuat.

Psal. 103.

Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem. Angelus est nomen officii, spiritus autem est nomen naturæ, minister nomen operationis, ignis vero nomen ardentis amoris. In præmissis ergo verbis quatuor de Angelis considerantur.

Primum est obedientiæ voluntas, cum dicitur: *Qui facis Angelos.* Sunt namque Angeli Dei nuntii qui vadunt & discurrunt secundum Dei imperium. Unde Dionysius distinguit in Angelis triplicem motum, scilicet circularem, rectum & obliquum. Circularem motu moventur, cum ad Deum moventur: Recto ad nos mittuntur: Obliquo vero, qui ex recto & circulari motu componitur, quando scilicet & nobis provident, & in Deum immobiles manent. Sic enim ad nos moventur, ut a Deo minime avertantur.

Augst.

Secundo in Angelis consideratur naturæ dignitas, cum dicitur *Spiritus*. Aug. Sicut aurum corruptum melius est quam argentum incorruptum, & argentum corruptum melius quam plumbum incorruptum, sic etiam quilibet corruptus spiritus melior est quam corpus incorruptum; & hoc est ratione simplicitatis naturæ. Quamvis enim Angelus dignior sit homine propter naturæ simplicitatem, homo tamen est dignior Angelo propter assumptam a Dei filio humanitatem: homo enim magis attinet Christo quam Angelus. Quod tribus modis ostendi potest. Primo, quia Deus Angelum de progenie sua fecit, quando ad imaginem, & similitudinem suam fecit eum. Hominem vero fecit de progenie sua, quia ad imaginem & similitudinem suam fecit eum. Et insuper se fecit de progenie nostra, scilicet quando Verbum caro factum fuit. Secundo, quia Angelus tantum attinet Christo ex parte patris, quia Deus Pater est pater Christi, scilicet per æternam generationem, & est pater Angelorum per creationem. Homini vero Christus attinet ex parte patris sicut Angelis, & ex parte matris, quæ non est Angelus. Terrio, quia Deus contraxit parentelam cum Angelo solummodo dando, quando scilicet filiam suam, id est, imaginem suam eis dedit. Cum ho-

Homo magis ad Christum pertinet quam Angelus.

mine vero contraxit, dando filiam suam id est, sanguinem suum & recipiendo sororem nostram, id est humanam naturam.

Tertio consideratur in Angelis operationis strenuitas, cum dicitur, *Et ministros suos.* Ut autem videamus illa quæ nobis ministrant, notandum est secundum Augustinum quod quædam sunt bona infima, quædam media, & quædam suprema. Bona infima sunt bona temporalia, quæ Angeli nobis ministrant ad sustentationem; & hoc significatum est, ubi Angelus ministravit Eliæ cibum & potum *Bonis omnibus per eum repleti sumus.* Media vero bona, sunt bona spiritualia, quæ Angeli nobis ministrant ad justificationem, quia nos illuminant ad cognitionem: hoc significatum est in Angelo de quo dicitur, quod terra illuminata est a claritate ejus: Inflammant nostrum amorem; hoc significatum est in Angelis qui in curru igneo, & equis igneis apparuerunt: Et excitant nostram operationem. *Angelus Domini suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno.* Bona vero suprema sunt bona cælestia, quæ nobis ministrant ad glorificationem; portant enim animas nostras, ipsas in manibus suscipiendo: *In manibus portabunt te.* Unde cantat Ecclesia: Archangel Michael constitui te principem super omnes animas suscipiendas. Susceptas vero per viam reducendo: *Ecce ego mittam Angelum meum, qui custodiat te in via, &c.* Deductas vero Deo repræsentando, hoc significatum est in illo mendico quem Angeli in cælum deduxerunt, & Deo repræsentaverunt. **Luc. 16.**

Quarto in Angelis consideratur fervens charitas, cum dicitur, *Ignem urentem.* Dicuntur autem Angeli ignis urens duplici de causa, scilicet quia ardent per amorem, & lucent per cognitionem. Secundum autem Dionysium amor habet triplicem vim, scilicet elevativam, quia elevat inferiora superioribus; coordinativam, quia coordinat æqualia coequalibus; inclinativam, quia inclinat superiora inferioribus. Istam autem triplicem vim amor in Angelis operatur, & quantum ad hoc ipsi Angeli vocantur ardores sempiterni, lampades ignitæ, & carbones accensi. Nam in quantum amor habet in Angelis virtutem elevativam per quam ad Deum elevantur, & ab ipso inflammantur, dicuntur ardores sempiterni, *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* In quantum autem habet in eis vim inclinativam, per quam ad nos inclinantur, & ad Deum nos inflammant, tunc dicuntur carbones accensi. *Similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium.* In quantum vero habet vim coordinativam per quam se invicem coordinant, & in Dei amorem inflammant, dicuntur lapides igniti. *In medio lapidum ignitorum ambulasti.* Secundo ipsi Angeli dicuntur ignis, quia lucent per cognitionem; habent enim triplicem

Angeli quare ignis dicantur.

Isai. 33.

Ezech. 1.

Ibid. 28.

Eorum triplicis cognitio.

plicem cognitionem, scilicet matutinam, vespertinam, meridianam. Cognitio vero matutina est prout cognoscunt res in verbo. Cognitio vespertina est prout cognoscunt res, prout sunt in propria natura. Sicut autem mane est principium diei, vespere autem terminus, ita cognitio dicitur matutina secundum quod res sunt in ipso primo principio. Vespertina autem secundum quod in propria natura consistunt. Et cognitionem meridianam habent in quantum Deum aperte & clare cognoscunt. Et istam cognitionem sponsa perebat dicens: *Indica mihi ubi pascas ubi cubes in meridie.* Et quantum ad istam cognitionem triplicem ipsi Angeli tripliciter nominantur, scilicet astra matutina: *Ubi eras cum me laudarent simul astra matutina.* Specula pura. Dionysius: Angelus est imago Dei, manifestatio oculi luminis, speculum purum incontaminatum, immaculatum. Lumina secunda: Damasc. loquens de Angelis, dicit eos esse lumina secunda intellectiva, ex principio sine principio illuminationem habentia. Lumen primum & principale est ipse Deus cuncta illuminans, & a nullo illuminatus. Sed lumen secundum est ipse Angelus ab ipso primo lumine illustratus. Lumen autem tertium potest homo vocari, qui saepe ministerio Angeli mediante divinas illuminationes recipit.

SERMO VII.

Quomodo Angelorum ordines ad invicem distinguantur, qualiter homines ad eorum choros assumantur, & qualiter mittantur ostenditur.

Job. 38.

NUnquid nosti ordinem celi & pones rationem ejus in terra? Cum de rebus per triplicem modum notitia habeatur, scilicet per revelationem divinam, per eruditionem humanam, & per inquisitionem propriam. Ordinem celi, qui consistit in hierarchiis & ordinibus Angelorum, B. Paulus usque ad tertium cælum raptus, cognovit per divinam revelationem. Dionys. Per Pauli eruditionem: ceteri autem Doctores cognoverunt per revelationem Dei, & per eruditionem Pauli & Dionysii, aut per inquisitionem proprii studii. De isto ergo ordine celi tria sunt videnda.

Primo qualiter ipsi ordines ab invicem distinguuntur, quæ quidem distinctio haberi potest ad distinctionem & similitudinem regalis curiæ, ubi sunt quidam qui circa personam Imperatoris assidue conversantur; similes his sunt ordines primæ hierarchiæ. Eorum autem qui circa personam Regis conversantur, hoc quibusdam competit ratione familiaritatis, & amicitiae, ut sunt amici, filii, & cu-

bicularii: & istud spectat ad Seraphim, qui Dei familiaritate præ omnibus sunt dilecti. Gregor. Seraphim sunt illa agmina quæ ex singulari propinquitate conditoris sui incomparabili ardent amore. Quibusdam autem hoc competit ratione sapientiæ, ut sunt Philosophi, & Consiliarii; & istud spectat ad Cherubim, qui Dei cognitione & sapientia sunt præditi. Gregor. Cherubim plenitudo scientiæ: & dicitur: sublimiora illa agmina Cherubim vocata sunt, quia tanto perfectiori sunt plena scientia, quanto claritatem Dei vicinius contemplantur. Quibusdam autem hoc competit ratione justitiæ, ut sunt iudices & assessores: & istud spectat ad thronos. Greg. Gregor. Throni Dei sunt, qui tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos judicia decernat. Alii sunt, qui circa negotia totius regni generaliter occupantur. Similes autem his sunt ordines mediæ hierarchiæ. Eorum autem quidam hoc faciunt per modum imperandi, ut sunt regalis curiæ Domini, & istud spectat ad dominationes: ad quos pertinet aliis Angelis inferioribus præesse, & eis divina ministeria imperare, quod innuitur, ubi unus Angelus imperavit alteri dicens: *Curre & loquere ad puerum istum,* Zac. 1. &c. Quidam vero faciunt modum operandi, ut sunt justitarii, & istud spectat ad Virtutes, quarum est ardua operari, unde attribuitur eis operatio. Greg. Virtutes vocantur illi spiritus per quos signa & miracula frequentius fiunt. Quidam vero hoc faciunt per modum pugnandi, ut sunt milites & legiones; & istud spectat ad Potestates, quæ contra dæmones habent pugnare & eorum potentiam refrænare. Gregor. Potestates vocantur hi Angeli, qui hoc præ cæteris potentius percipiunt, ut eorum jurisdictioni potestates adversæ subiectæ sint. Alii vero ad loca determinata ut negotia Regis specialiter deputantur. Similes his sunt ordines tertiæ hierarchiæ. Eorum autem quidam hoc faciunt per modum Legatorum, & istud ad Principatus spectat. Quidam vero per modum simplicium ministrorum, & istud proprie spectat ad Archangelos. Quidam vero per modum cursorum & nuntiorum, & hoc spectat ad Angelos. Vel dicendum est quod quidam præfunt provinciis; & isti sunt de ordine Principatus. Quidam civitatibus & locis; & isti sunt de ordine Archangelorum. Quidam singularibus personis, & istud spectat ad Angelos.

Secundo videndum est qualiter homines ad ipsorum Angelorum choros assumantur. Quidam enim assumuntur ad ordines inferioris hierarchiæ, & istorum tria sunt genera. Quidam enim sunt simplices & illiterati, verbo tamen & exemplo quantum possunt ædificantes alios, & isti assumuntur ad ordinem Angelorum. Gregorius. Sunt plerique qui verba capiunt, sed tamen pie hæc annuntiare fratribus non desistunt, isti in Angelorum numerum

- Gregor. numerum currunt. Quidam vero sunt magna intelligentes, & solliciti alios admonentes, illi ad ordinem Archangelorum assumuntur. Gregor. Sunt nonnulli, qui summa capere & nuntiare praevalent, quo isti nisi in Archangelorum numero deputantur. Quidam sunt per vitae perfectionem aliorum merita transcendentes, illi assumuntur ad ordinem Principatum. Greg. Sunt nonnulli qui etiam electorum hominum merita transcendunt, cumque bonis meliores sint, sortem suam non nisi inter Principatum numerum acceperunt. Vel potest dici, quod ad ordinem Principatum assumuntur illi qui bene rexerunt suam principalem provinciam. Ad ordinem Archangelorum assumuntur qui bene rexerunt suam terram & suam Ecclesiam. Ad ordinem vero Angelorum assumuntur, qui bene rexerunt suam personam. Alii vero assumuntur ad ordinem mediae hierarchiae; & istorum tria sunt genera. Quidam enim sunt de aliorum corporibus & animabus peccata & daemones expellentes; & isti assumuntur ad ordinem Potestatum. Gregor. Sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus effugant & expellunt, quo isti meritum suum nisi intra potestatum numerum sortiuntur. Quidam vero sunt signa & miracula operantes; & isti assumuntur intra ordinem virtutum. Gregor. Sunt qui mira signa valenter operantur, quo isti nisi ad supernarum Virtutum sortem congregantur. Quidam vero sunt omnibus in se vitiis dominantes; & isti assumuntur intra ordinem Dominationum. Gregor. Sunt nonnulli qui in seipsis cunctis vitiis dominantur, quo ergo isti nisi intra numerum Dominationum currunt. Alii autem assumuntur ad ordines supremæ hierarchiae; & istorum tria sunt genera. Quidam enim sunt valde spirituales, & ideo de aliis judicantes. De quibus dicitur: *Spiritualis homo omnia judicat; & ipse a nemine judicatur.* Et isti assumuntur ad ordinem Thronorum. Gregor. Sunt nonnulli qui sibi met vigilantia cura dominantur, & hoc in munere virtutis accipiunt, ut judicare se & alios recte possint, quorum mentibus velut in throno Dominus praesidens, aliorum facta examinat, qui ergo isti, nisi Throni sui Conditoris sunt. Quidam sunt Dei & proximi charitate flagrant; isti assumuntur intra ordinem Cherubim. Greg. Sunt nonnulli qui tanta Dei & proximi dilectione pleni sunt, ut jure Cherubin nominentur. Quia plenitudo legis est charitas; omnes qui Dei & proximi charitate prae ceteris pleni sunt, sortem in Cherubin perceperunt. Sunt namque quidam in ignem amoris conversi, & in solo Dei desiderio anhelantes; isti assumuntur intra ordinem Seraphin. Greg. Sunt nonnulli qui supernae contemplationis facibus accensi, in solo conditoris desiderio anhelant, & quos verbo tangunt ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphim dixerim? Quorum in ignem cor conversum lucet & urit.
- Tertio videndum est qualiter mittuntur. Seraphin quidem mittuntur ad cordium inflammationem: *Volavit ad me unus de Seraphin.* Cherubin mittuntur ad scientiae eruditionem; hoc significatum est in Angelo qui habebat librum in manu. Throni mittuntur ad judicii informationem; habent namque ipsi Throni judices informare ut legem intelligant: *Accepistis legem in dispositione Angelorum.* Dominationes mittuntur ad sensuum dominio rationis subjugationem; hoc significatum est, ubi Angelus dixit Agar ancillae, ut ad dominam suam rediret, & se ibi humiliaret. Virtutes mittuntur ad miraculorum operationem; hoc significatum est in Angelo Raphael, qui Tobiam illuminavit, & filium a deglutitione piscis eripuit. Potestates mittuntur ad tentationum & daemonum repressionem; hoc significatum est in Angelo qui sua catena daemones & suam potentiam colligavit. Principatus mittuntur ad Principum instructionem, hoc significatum est, ubi ponuntur tres Principes, scilicet Persarum, Graecorum & Judaeorum. Archangeli mittuntur ad singulorum rectorum eruditionem & majorem revelationem. Unde Archangelus Gabriel Zachariam docuit, & nativitatem Christi nuntiavit. Angeli vero mittuntur ad singularem personarum defensionem, & minorum revelationem, & animarum deportationem. *Factum est ut moreretur mendicus & portare-
tur ab Angelis in sinum
Abrabae.*

Gregor.

Gregor.

Isai. 6.

Aa. 7.

Gen. 16.

Apoc. 10.

Dan. 10.

Luc. 16.

DE GLORIOSO S. HIERONYMO.

SERMO I.

De quatuor viis, per quas ambulavit, quidve ei in unaquaque evenit.

Sap. 10.

IUSTUM deduxit Dominus per vias rectas. Præsens verbum potest exponi de B. Hieronymo, qui vere iustus erat, & multas vias fecit in quibus viis Dominus eum deduxit.

Roma quatuor continent.

Prima via est qua de patria sua Romam venit & ibi sibi quatuor acciderunt. Primo ibi affecutus est omnium scientiarum magnam perfectionem. Nam in Grammatica magistrum habuit Donatum; in Rethorica Victorinum, qui tantæ famæ ac scientiæ exitit, quod imaginem in foro Romæ sibi promeruit. Secundo magnam promotionem, quia cum ipse esset triginta annorum Cardinalis Presbyter est ordinatus, & mortuo Papa dignus summo Pontificio ab omnibus acclamabatur. Tertio passus est magnam persecutionem, quia cum ipse quorundam Clericorum & Monachorum vitia reprehenderet, ipsi ei insidias paraverunt; & per vestem muliebrem ei turpiter illuserunt. Unde Severus ait de S. Hieron. Jugis adversus malos fuit pugna. Oderunt eum Hæretici, quia eos impugnare non desinebat. Oderunt eum Clerici, quia eorum vitam infectabatur & crimina. Sed revera omnes boni eum admirantur & diligunt. Istas namque persecutiones ferebat patienter. Unde dixit: malefici in me garrunt, sed scio ad regnum cælorum pervenire per infamiam & bonam famam. Ferebat gratanter. Unde in epistola ad Asellam sic ait: Gratias ago Deo, quia sum dignus habitus quem oderit mundus, & pati propter Christum. Ferebat desideranter, & idcirco dicebat: Utinam ob Domini mei nomen infidelium turba me persequeretur, utinam in opprobrium meum solidus insurgeret hic mundus, ut tantum merear a Christo laudari, & suæ pollicitationis sperare mercedem. Grata quidem & desiderata tentatio est, cujus præmium a Christo speratur. Ideo autem istas persecutiones sustinuit patienter, gratanter, desideranter, quia sciebat verum Christianum persecutiones pati debere. Unde ipse ait in Epistola ad Heliodorum: erras frater, erras, si putas Christianum unquam persecutionem non pati, tunc maxime oppugnaris si te oppugari non sentis. Quarto Romæ passus est adeo magnam flagellationem, sicut ipse refert in *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Sever.

Epist. ad Eustochium, quod cum ipse esset adolescens, sæculares scientias nimis ardentem legebat. Et circa hoc, sicut ibidem refert, in quatuor peccabat. Primo quia totum tempus tali lectioni dabat, de die Tullium, de nocte legens Platonem. Secundo quia lecturus Tullium jejunabat: lecturus autem Evangelium non abstinebat. Tertio quia post lachrymas pœnitentiæ legebat libros sæcularis scientiæ, cum potius tunc sacri libri fuissent legendi. Quarto quia stilum sacræ scripturæ vilipendebat, & sibi Tullianam eloquentiam præponebat. Ideoque Dominus eum gravi infirmitate percussit. Et cum sibi exequiæ pararentur, subito ante tribunal judicis est perductus, & a judice cujus esset conditionis, est interrogatus, qui Christianum se esse respondit: cui judex ait: Mentiris, Ciceronianus es tu, & non Christianus. Tandem promittens quod de cætero literas sæculares non legeret, ad corpus reductus est. Unde dicit idem super ad Gal. Plus quam quindecim anni sunt ex quo nunquam in manus meas gentilium literarum auctor ascendit. Sed quid obrepit dum loquimur, vel ut antiqui per nebulam somnii recordamur.

Secunda via est qua de Roma Constantiopolim est profectus, ubi Greg. Nazianzenum magistrum habuit, & doctorem. Hic namque est ille Greg. de quo loquitur idem Hieron. in prologo super Apologeticum, quod duæ speciosæ puellæ sibi legenti, una in dextera, & alia in sinistra, apparuerunt, quas ipse torvo vultu quæ essent percunctabatur, & inquirebat. At illæ familiariter eum repugnantem amplexantes & tenentes dum surgere vellet & abire, dixerunt: Ne moleste feras, & accipias juvenis; Tibi namque familiares sumus, & una ex nobis sapientia, altera castitas dicitur, & missæ sumus a Deo habitare tecum, quia jucundum nobis, & mundum in tuo corde habitaculum præparasti. Et quia Greg. Nazianzenus ista duo excellenter habuit, scilicet sapientiam, & munditiam, ideo B. Hieron. ista duo ab eo didicit. Unde ipse Severus ait de Hieronymo: Non solum Latinis & Græcis, sed etiam Hebraicis literis ita instructus fuit, ut se illi in omni scientia nullus audeat comparare, etiam B. Hieronymus habuit carnis munditiam, quia virgo dicitur exitisse. Quia enim in sacræ doctrinæ, & divinæ Scripturæ studio tam studiosus erat, ideo abhorrebat carnis vitia & voluptates, quæ hujusmodi vitiorum causæ sunt. Unde ait ad Rusticum Monachum. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.

R r 2

Tertia

Ejus pœnitentia.

Tertia via fuit, quando de Constantino-
poli civitate in Syriam est profectus, ubi ere-
mum petiit. Et ibidem quatuor annorum
spatio in arctissima pœnitentia se afflixit; si-
cut ipse ostendit in epistola ad Eustochium:
ibidem namque durum habuit habitaculum,
unde ait: Quoties constitutus in illa vasta so-
litudine, quæ exusta ardoribus solis horren-
dum præstat Monachis habitaculum, putavi
me Romanis interesse deliciis, & servire de-
licatis cibariis Romanorum dum vefcebar de
herbis montanis. Durum habitum; Unde
ait: Horrebant sacra membra deformia,
squalida cutis sinum Æthiopice carnis obdu-
xerat. Durum lectum, unde subditur: Si
quando repugnantem somnus imminens op-
pressisset humi, vix ossa hærentia collidebam.
Durum cibum & potum, unde subdit: De
cibis vero & potu taceo, cum etiam languen-
tes aqua frigida utantur, & coctum aliquid
accepisse luxuria sit. Et tamen post talem
& tantam asperitatem vir sanctus in carne sua
aliquam adhuc sentiebat rebellionem. Unde
subjungens ait: Pallebant ora jejuniis, &
mens desideriis æstuabat, & tamen in frigido
corpore solita libidinum incendia pullulabant.
Sed ista incendia per quatuor refrænabat, si-
cut in eadem Epistola ostendit. Primo per
lachrymosam orationem, unde ipse ait: Ita-
que omni auxilio destitutus ad Jesum jace-
bam, pedes rigabam lachrymis, crines ter-
gebam per laborum occupationem. Unde
ait ad Rusticum: Cum essem juvenis, & in-
centiva vitiorum crebra jejuniis frangerem,
tamen mens cogitationibus æstuabat, ad quam
edomandam cuidam Hebræo me in discipu-
lum tradidi, ut discerem hebraicum Alpha-
betum. Per carnis macerationem, unde ipse
ait: Repugnantem carnem hebdomadarum ine-
dia refrænabam. Per Scripturarum ferven-
tem amorem, unde quod in se expertus fue-
rat, hoc Rustico Monacho dicebat. Ama
scientiam Scripturarum, & carnis vitia non
amabis.

*Tentationes
per quatuor
refrænabat.*

*Vitam circa
quatuor ex-
pendit.*

Isidor.

August.

Quarta siquidem via fuit, quod peracta
pœnitentia ad Bethleem rediit, & ibi Mo-
nasterium construxit, in quo per quinquaginta
sex annos totam vitam suam circa qua-
tuor expendit. Primo circa Scripturarum di-
vinarum interpretationem, & expositionem.
Isidorus in lib. Æthimologiarum. Hierony-
mus trium linguarum peritus extitit, cujus
siquidem interpretatio cæteris antefertur in-
terpretationibus, quoniam & verborum tena-
cior est, & perspicuitate sententiæ clariori,
utpote a Christiano interpretatur verior. Au-
gustinus contra Julianum: Non contemnen-
dum arbitreris sanctum Hieronymum, qui
Græco, Hebraico, & Latino eruditus elo-
quio, in locis sanctis, & literis sacris usque
ad ætatem decrepitam vixit. Secundo circa
hospitum susceptionem: unde ait contra Jul.
In Monasterio hospitalitati ex corde intendi-
mus, & omnes ad nos venientes præter so-

los hæreticos, læta fronte suscipimus, atque
venientium pedes lavamus. Tertio circa
corporis sui macerationem, nam adeo se affli-
xit jejunando, orando, & scribendo, ut in
suo stratu jacens fune ad trabem suspenso,
manibus erigeretur supinus, ut officium mo-
nasterii exhiberet. Quarto circa officii eccle-
siastici ordinationem: Damasus enim Papa ad
preces Theodosii Imp. rogavit Hieronymum,
ut officium ordinaret divinum, qui Psalterium
per ferias distinxit, & versiculum illum, *Glo-
ria Patri*, &c. in Nicena conditum Syno-
do, in fine Psalmorum dicendum instituit,
& Epistolas, & Evangelia provide per anni
circulum dicenda ordinavit, quod quidem
Officium dicendum, & legendum Papa ap-
probavit, & ab omni Ecclesia servandum
mandavit.

SERMO II.

*Quomodo 1. Monachus perfectus. 2.
Cardinalis reverendissimus, &
Doctor egregius extitit.*

Ecce quam bonum & quam jucundum ^{Ps. 132}
habitare fratres in unum, &c. Su-
per hoc verbum sic dicit August. Iste August.
velut dulcis sonus, & suavis melodia
toti orbi notissimus, ut tuba Spiritus sancti
divisos corpore congregavit in unum, & Mo-
nasteria plurima peperit. Beatus autem
Hieronymus fuit Monachus perfectus, &
quantum ad hoc sibi convenit, quod dicitur,
ecce quam bonum, &c. Fuit etiam Cardi-
nalis reverendissimus, & quantum ad hoc sibi
comperit, quod dicitur: *Sicut unguentum
in capite, &c.* Fuit & Doctor egregius,
& quantum ad hoc sibi comperit, quod sub-
ditur, *Quoniam illic mandavit Dominus be-
nedictionem, &c.*

Circa primum est notandum, quod tria *Monachum*
sunt quæ faciunt Monachum perfectum, sci- ^{perfectum}
licet vitæ bonitas, ideo dicitur: *Ecce quam* ^{tria faciunt.}
bonum; & mentis jucunditas, ideo subditur,
& quam jucundum; & cordium unitas, ideo
subditur, *habitare fratres in unum*. Quan-
do igitur in ipsa religione est bonitas, & san-
ctitas, & unitas, tunc ipsa religio est Deo
gratum habitaculum. *Ubi sunt duo vel* Matth. 18.
tres congregati, &c. Est Angelo magnum
folatium: *Prævenierunt Principes*, id est Psal. 67.
Angeli, *conjuncti psallentibus*, id est Reli-
giosis Deum laudantibus, *in medio juvencu-
larum*, id est, ferventium animarum, *tym-
panistriarum*, id est corporum mortificato-
rum. Est homini magnum præsidium. *Fra-* Prov. 18.
ter qui adjuvatur a fratre quasi civitas
firma. *Melius est duos esse simul quam* Eccl. 4.
unum, &c. Est etiam diabolo magnum tor-
mentum; unde dicitur de congregatione San-
ctorum: *Terribilis ut castrorum acies or-* Cant. 6.
dinata. Jucunditas autem in religione cau-
satur a grata societate. *In tribus placitum est* Eccl. 25.
spiritui

spiritui meo; quæ quidem sunt probata coram Deo & hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes. Tunc namque est grata societas, quando fratres exterius inter se habent concordiam; & pacificam conversationem, & intus habent veram & non fictam dilectionem. Et ideo dicitur, *concordia fratrum, & amor proximorum.* Et quando Prælati habent ad subditos magnam benevolentiam, & subditi ad Prælatos veram obedientiam; & ideo subditur, *& vir & mulier sibi bene consentientes.* Per virum namque intelligitur Prælati, qui debet subditos suos docere legem: & per mulierem intelliguntur subditi, qui debent Prælati suis humiliter obedire. Unitas autem in religione causatur ex eo, quod materia divisionum inde aufertur. Divisiones enim & discordiæ causantur ex avaritia: *Radix omnium malorum est cupiditas.* Causantur ex superbia: *Inter superbos semper jurgia sunt.* Causantur propter carnalem concupiscentiam. *Unde bella & lites in vobis, nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?* In religione autem est votum paupertatis, & ideo non debet ibi esse aliqua divisio ex radice avaritiæ. Est votum obedientiæ, ideo non debet ibi esse divisio ex radice superbiæ. Est votum castitatis, ideo non debet ibi esse divisio ex radice carnalis concupiscentiæ. Istam unitatem beatus Hieronymus habuit, quia paupertatem & humilitatem tenuit, & castitatem servavit.

1. Tim. 6.

Prov. 13.

Jacob 4.

Psal. 132.

August.

Barba quid denotet.

Secundo fuit Cardinalis reverendissimus, ideo sibi competit, quod dicitur: *Sicut unguentum in capite, &c.* Caput quidem est summus Pontifex in quo est unguentum, id est autoritas & velle Domini. Et dicitur autoritas Prælatorum unguentum, quia, sicut quoddam unguentum est dulcorativum, quoddam est mortificativum, & utrumque est sanativum, sic & potestas Prælatorum debet esse dulcorativa quoad bonos, & mortificativa quoad malos, & sanativa quoad omnes: quia secundum beatum August. sive plectendo sive ignoscendo, hoc solum inde agitur ut via hominum corrigatur. Istud caput habet barbam, vestimentum, & oram vestimenti. Barba ejus sunt Cardinales sibi cæteris Prælati viciniore. Est autem barba, secundum Gloss. indicium discretionis, maturitatis, virilitatis, & alacritatis, quia ipsi Cardinales circa causas sibi commissas debent esse discreti, in discreta causarum examinatione, maturi in matura causarum ponderatione, viriles in digna correctione, alacres in benigna exhortatione, ut illos quos puniunt benigna exhortatione, ad patientiam exhortentur. A capite igitur primo fuit unguentum in barbam, quia summi Pontificis autoritas primo relucet in ipsis, deinde fuit in vestimentum, id est in alios Prælatos qui post ipsos sunt majores, & Ecclesiam debent ornare per hone-

stos mores. Deinde fuit in oram vestimenti, id est in alios Prælatos minores & inferiores. Et quia Hieronymus fuit Cardinalis, ideo fuit barba summi Pontificis in quam fuit unguentum autoritatis & jurisdictionis.

Tertio fuit Doctor egregius, quod notatur, cum dicitur: *Illic, id est in beatum Hieronymum, mandavit Dominus benedictionem.* Sancti enim Doctores habent benedictionem gratiæ. *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium.* Habent etiam vitam æternæ gloriæ: *Qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Sed revera ista duo non habent omnes Doctores, sed tantum illi qui docent verbo & exemplo. Sunt namque quidam Doctores delicati, quorum tria genera B. Hieron. distinguit. Quidam enim sunt Doctores gulosi, qui tamen docere volunt abstinentiam, de his ad Heliodorum dicit: Delicatus magister est qui pleno ventre de jejuniis disputat. Alii sunt formidolosi, qui tamen volunt alios animare ad pugnam. Alii sunt delitiosi, qui tamen volunt in cruentato milite reprehendere formidinem & ignaviam. Alii sunt luxuriosi, qui tamen reprehendunt in fornicatione concubitum. De his Doctoribus prædictis ait ad Pammachium: Delicata doctrina est pugnantem iectus dictare de muro, & cum unguentis ipse delibutus scit cruentam militem accusare formidinis. Hieronymus vero non fuit magister delicatus, quia non fuit gulosus, sed magnæ abstinentiæ. Unde dicit ad Eustochium: Repugnantem carnem obdormata inedia subigebam. Nec fuit formidolus, sed magnæ constantiæ, qui nec laudibus movebatur per ineptam lætitiā, nec vituperationibus per impatientiam. Unde dicit in prologo super Isa. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus. Nec fuit delitiosus, sed vita austerus. Unde ait ad Eustochium de se, & de fratribus suis qui secum degebant: De cibo, & potu raceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur & coctum aliquid accipere luxuria sit.

Prov. 11.

Dan. 12.

Doctorem differentia.

Austeritas magna.

SERMO III.

Quomodo spirituali amicitia cum Augustino fuerit conjunctus pluribus signis aperitur.

Amicus fidelis protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum, &c. Amici fideles, & in amicitia fortes, & omni thesauro pretiosiores, fuerunt Hieron. & Augustinus. Dicit autem Hieron. in Prologo super Biblia: Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris,

Ecd. 6.

liaris, non præsentia corporum, non subdola & palpars adulatio, sed Dei timor & divinarum Scripturarum studia conciliat. Isti ergo sacri Doctores in vera amicitia sunt conjuncti, non propter aliquam temporalem utilitatem, quia veritatem puram semper sibi mutuo scripserunt, sed propter Dei timorem & divinarum Scripturarum amorem. Quod enim fuerunt amicitia spiritali conjuncti per multa signa apparet.

*Signa vera
amicitiæ.*

Primum namque signum veræ amicitiae est, quando amicus suum amicum iratum mox reconciliat. Istud signum beatus August. ad sanctum Hieron. habuit scribens ei: Si quid vere me tenere, vel scio, vel credo, vel etiam puto, in quo tu aliter sentis, sine tua injuria conabor asserere. Quod autem pertinet ad offensionem tuam, cum te indignatum sensero, nihil aliud quam veniam deprecabor.

Secundum est, quando amicus ab amico reprehendi affectat. Istud signum habuit August. ad Hieron. scribens ei. Lædis enim me si tacueris errorem meum, quem forte invenies in libris & dictis meis. Nam & ego amicissimam reprehensionem tuam si tranquillus accepero, non dolebo, melius namque tumor capitis dolet cum curatur, nam dum ei parcitur, non sanatur, hoc est, quod acute vidit qui dixit, utiliores esse plerumque inimicos urgentes, quam amicos objurgare metuentes. Illi enim dum rixantur dicunt vera quæ corrigamus. Isti vero minorem quam oportet exhibent justitiæ libertatem, dum amicitiae timent exasperare dulcedinem. Quapropter etsi es ut tibi videres lapsus forsan senectute corporis, non vigore animi, tamen in arca dominica fructuoso labore desudas, ecce præsto sum. Si quid perperam dixi, fortius fige pedem, non mihi debet esse molestum pondus ætatis tuæ, dummodo contegatur plaga culpæ meæ.

Tertium est, quando amicus omnem occasionem inimicitiae & offensionis vitat & resecat. Istud signum habuit beatus Hieronymus ad sanctum Augustinum scribens ei: Superest ut diligas diligentem, & in scripturarum campo juvenis senem non provocas, nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus, nunc te corrente & longa spatia transmeante nobis detur otium.

Quartum est quod amicus amico omnia secreta revelat. Istud signum habuit beatus Hieronymus ad August. scribens: De amicitia omnis tollenda suspicio est, & sic cum amico quasi cum altero se loquendum. De isto etiam signo scribit beatus Augustinus e converso ad Hieron. Cum hominem charitate Christiana flagrantem atque mihi fidelem amicum fratrem meum sentio, quicquid ei consiliorum meorum & cogitationum committo,

sed non homini committo illi in quo manet ut sit talis. *Deus enim charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Joan. 4.

Quintum signum est, quando amicus amicum absentem & ignotum facie amat, & istud signum beatus Augustinus ad Hieronymum habuit scribens: Si enim propterea te non novimus, quia faciem corporis tui non videmus, hoc modo nec ipse te nosti, nam tu quoque faciem tuam non vides. Si autem tibi non ob aliud notus es, nisi quod nosti animum tuum, & nos eum non mediocriter novimus, ex literis tuis quibus Deum benedicimus, qui nobis & omnibus, qui tua legunt talem dedit.

Sextum signum est, quando amicus amici absentiam moleste portat. Istud signum August. ad Hieron. habuit scribens: Nihil equidem molestius fero in omnibus angustiis meis quas patior, quam tam longinquam tuæ charitatis absentiam, cum si fieri posset quotidie te præsentem habere vellem.

Septimum signum est, quando amicus de amico frequenter loquitur, & libenter eum nominat. Istud signum Hieron. ad Augustinum habuit scribens: Omni tempore beatitudinem tuam, eo quod decet honorare veneratus sum, inhabitantem in te dilexi Dominum salvatorem: sed nunc si fieri possit aliquid addimus, & plenius, ut absque tui nominis mentione, nec unam quidem horam præterire patiamur.

SERMO IV.

Quomodo lucidam sapientiam, famam, conscientiam atque vitam habuerit, insinuatur.

Nemo accendit lucernam & ponit in abscondito, &c. Sicut peccator dicitur tenebra, quia omnia quæ in eo sunt, tenebrosa sunt; sic vir justus dicitur lucerna fulgida, quia omnia quæ in eo sunt, luminosa sunt. Ideo in præsentī Evangelio de B. Hieron. quatuor ostenduntur.

Primo namque habuit lucidam sapientiam & doctrinam, quod notatur in hoc quod ipse vocatur lucerna accensa. Ista enim lucerna radios suæ sapientiæ non abscondit neque occultat, sed per totum mundum diffundit, ideo subditur: *Ut luceat omnibus qui in domo sunt. Quam sine fitione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.* Prius enim dicit se didicisse, & postea communicasse. Didicit autem ipsam multipliciter. Primo audiendo. Audivit enim Donatum in Grammatica, Victorinum in Rhetorica. Gregor. Nazianzenum

Matth. 5.
Sap. 7.

Sapientiam
quomodo didicerit.

zenum in Theologia; unde ipse dicit ad Heliodorum: Dum essem juvenis miro fervebam discendi ardore, nec juxta quorundam præsumptionem ipse me docui. Audiendo etiam plus proficimus quam legendo, unde ipse dicit super ad Gal. Scriptura ædificat lecta, sed magis prodest si de lectis vertatur in voces. Secundo didicit legendo. August. contra Julianum. S. Hieron. omnes vel pœne omnes, qui ante ipsum de doctrina ecclesiastica scripserunt, legit; ipse Hieron. dicit contra Jovinianum: Operis ac studii mei est multos legere, ut ex pluribus diversos flores sic carpam, quæ bona sunt electurus. Ideo dicit ad Nepotianum: Divinas Scripturas sæpius lege, imo de tuis manibus sacra lectio nunquam deponatur. Tertio didicit meditando, quia die ac nocte meditabatur. *In lege Domini meditabitur die ac nocte. Comede volumen istud.* Cibus etenim, quando comeditur masticatur, deinde sic in stomachum trahitur, unde digestus in membra derivatur, sic tandem incorporatur, &c. S. Doctores verbum Dei masticant frequenti meditatione, & trahunt in stomachum memoriæ, & derivant in subditis suis per assiduitatem doctrinæ, & eis incorporant per exemplum vitæ. Quarto didicit conferendo; unde ait ad August. in Epistola: Tristes hæc dictavimus, ut mereremur complexus tuos & collatione mutua doceremus aliquid vel disceremus. Quinto didicit & abstinendo, quia magnam abstinenciam faciebat, & corpus suum jejuniis macerabat, quia sicut ipse dicit ad Heliodorum. Pinguis venter non gignit tenuem sensum. Sexto didicit usque ad senectutem sacris literis insistendo, unde de eo dicit Augustinus, quod in locis sanctis & literis sacris usque ad decrepitam ætatem vixit. Nam sicut ait idem Hieron. ad August. Ad discendum quod opus est nulla mihi ætas fera videri potest, quia etsi senem magis deceat docere quam discere, magis autem decet discere quam ignorare. Quanto autem Hieron. senior erat, tanto solidiores sententias proferebat, unde ait ad August. Memento vulgaris proverbii, quod bos lassus fortiter figit pedem.

Secundo habuit lucidam famam, quod notatur per hoc quod dicitur: Lucerna super candelabrum posita. Esse autem super candelabrum Ecclesiæ tribus modis potest intelligi. Vel quantum ad officium, quia est Doctor universalis. Vel quantum ad vitæ meritum, quia fuit eminentis virtutis. Et propter ista duo toti mundo erat notissimus; unde dicit de eo August. & ipse tanquam lampas ab oriente in occidentem instar solis resplenduit. Vel potest accipi quantum ad gradus sublimitatem, quia fuit in Ecclesia Dei Presbyter Cardinalis. Tales enim sunt in Ecclesia sancta sublimandi, qui vita & doctrina sunt lucidi. Sicut enim Deus luminaria in cælo posuit, & bruta animalia in terra dimisit; sic Doctores luminosi essent in Eccle-

sia promovendi, & brutales homines relinquendi.

Tertio habuit lucidam intentionem & conscientiam, cum dicitur: *Si oculus tuus* Matth. 6. *fuert simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Et dicitur ibi corpus universitas operum. Sicut enim corpus juris dicitur universitas legum, & corpus civitatis universitas civium, & corpus naturale universitas membrorum, sic corpus morale dicitur universitas operum. Si igitur oculus intentionis fuerit purus & rectus, omnia opera ejus erunt pura & recta. Isti autem oculo intentionis quatuor sunt nociva, scilicet fumus superbiæ. *Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, &c.* Fluxus humorum luxuriæ: *Sicut fluxus equorum fluxus eorum.* Pulvis avaritiæ: *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Ignis iracundiæ: *Supercecidit ignis & non viderunt solem.* Nullo tamen istorum modorum oculus beati Hieron. lædi potuit, nec fumo superbiæ, quia valde humilis fuit; nec pulvere avaritiæ, quia omnia terrena contempsit; nec igne iracundiæ, quia patiens fuit; nec etiam fluxu luxuriæ, quia virginitatem servavit. Et quamvis dicat in Epistola ad Pammachium: Virginitatem in cælum effero, non quia habeo, sed magis miror quod non habeo; creditur tamen quod ex humilitate hoc dixerit, & forte virginitatem ideo se habere non reputabat, quia carnis incentiva sæpe perpeffus fuerat; unde ait in Epistola ad Rusticum Monachum: Væ nobis, qui quoties concupiscimus, toties fornicamur. Et contra Jovinianum sic ait: Illa virginitas hostia Christi est, cujus nec mentem cogitatio, nec carnem libido maculavit. Ex quibus verbis satis colligitur ex quo sensu dixerit se virginitatem non habere.

Quarto habuit lucidam vitam, cum dicitur: *totum corpus tuum lucidum erit, &c.* Illa namque opera sunt lucida quæ ab omni amore terreno sunt purgata. Sunt autem quædam terrena in quibus homo habet solum administrationem, sicut bona ecclesiastica, & ista relinquere est perfectio magna. Quædam vero sunt quæ homo possidet per hæreditariam successionem, sicut sunt bona paterna, & ista relinquere est perfectio major. Quædam vero sunt quæ possidet per proprium studium, sicut sunt bona propriis laboribus acquisita, & ista relinquere est perfectio maxima. Beatus vero Hieron. tantæ perfectionis fuit, quod reliquit bona ecclesiastica, quia cum esset Cardinalis, officio & beneficio cessit. Reliquit paterna bona, quia omnem hæreditatem deseruit, & ob amorem Apostolorum Romam venit. Bona vero propriis manibus acquisita si habuisset, reliquisset. Unde dicit in prologo Job. Si aut fiscellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei vescerer pane meo, nullus reprehenderet. Nunc autem, quia juxta sententiam salvatoris volo operari cibum qui non perit, error mihi geminus crescit & infigitur.

DE

August.

Hieron.

Psal. 1.
Ezech. 3.

August.

Hieron.

Notandum.

August.

DE S. FRANCISCO CONFES- SORE.

SERMO. I.

*Quoad animam, & 2. quoad corpus
sanctus fuit.*

Apoc. 22.

2. Cor. 7.

Pfal. 83.

QUI sanctus est, sanctificetur ad-
huc, &c. Sancti viri quantum-
cunque sunt Sancti in corde, ni-
hilominus sanctificari volunt in
corpore. *Mundemus nos ab om-
ni inquinamento carnis & spiritus. Cor
meum & caro mea exultaverunt in Deum
vivum.* Ista duo excellenter habuit B. Fran-
ciscus, scilicet corpus sanctum & animam, ut
de eo veraciter dici possit: *Qui sanctus est,*
scilicet in anima, *sanctificetur adhuc,* in cor-
pore.

Capilli san-
cti.

Oculi sancti.

Sancta aures.
Tribus vici-
bus divinam
vocem audi-
vit.

Primo siquidem habuit corpus sanctum,
quia omnia quæ in ipso fuerunt, sancta
erant. Incipiamus igitur a capite & descen-
damus usque ad pedes, videbimus quod a
planta pedis usque ad verticem non erat in
eo nisi sanctitas. Sancti siquidem fuerunt ca-
pilli beati Francisci. Cum enim domus cu-
jusdam minaretur ruinam, ille modicum de
capillis ejus accepit, & in scissuras posuit, &
domus firmata permansit, quam nimirum
Sancti viri capillus stabilivit fragilis. Secun-
do fuerunt sancti oculi ejus de quibus ipse
devotas lachrymas emittebat, & tantas & tam
assiduas ut infirmitatem incurreret oculorum;
& cum moneretur ut sibi a fletu parceret, re-
spondebat: Non est ob amorem luminis,
quod commune habemus cum muscis, ex-
pellenda internæ visitatio lucis. Tertio san-
ctæ erant aures ejus qui vocem divinam &
jubilationem angelicam audire meruerunt.
Tribus namque vicibus vocem divinam au-
dire promeruit. Prima erat vox paternæ in-
crepationis, quam in Ampullam profectus
audivit. Quis potest tibi melius facere, do-
minus an servus, dives an pauper? Ex tunc
autem amor terrenorum sibi viluit, & in amo-
rem Dei torus exarsit. Secunda fuit vox mag-
næ eruditionis quam audire meruit in hæc
verba: Franciscæ amara pro dulcibus sume,
& teipsum contemne, si me cupis & velis ag-
noscere. Et istam vocem non surda aure au-
divit, sed omnia adversa gratanter sustinuit,
& de suo corpore non curavit. Tertia fuit
vox magni amoris, quam vocem audire me-
ruit, quando scilicet crucifixus sibi de cruce
locutus est, dicens: Franciscæ, vade repara
domum meam, quæ ut cernis, tota destrui-
tur. Ab illa autem hora in amorem & com-
passionem crucifixi ejus anima fuit totaliter

liquefacta. S. etiam Franciscus audivit angeli-
cam jubilationem; cum enim semel ægrota-
ret, Angeli sibi dulcissimum edidere concen-
tum, ex qua jubilatione anima magnum re-
cepit gaudium, & corpus magnum allevia-
mentum. Quarto fuit sanctum os ejus. *Os ejus san-
ctum.* Verba enim quæ de ore Francisci procede-
bant tantæ fuerunt virtutis, quod si quem
benedicebat, benedictus erat; sicut bene pa-
tet in illo qui uxorem suam a salubri propo-
sito impediēbat, cui sanctus Vir suam bene-
dictionem misit, dicens: Fili nunc tempus
est misericordiæ, & postea tempus est æqui-
tatis. Ad quod verbum ille fuit protinus im-
mutatus. Sed si quem maledicebat, ille erat
maledictus; unde cum quædam sus agnum
mansuetissimum comedisset, illi maledixit, &
statim illa sus mortua fuit. Etiam cum quæ-
dam puella fuisset lumine oculorum privata,
& vir Dei de sputo suo ejus oculos linivisset,
illa puella protinus est curata. Quinto fue-
runt sanctæ manus ejus, quæ fuerunt stig-
matibus consecratæ, ita quod ea quæ tange-
bat, sancta erant. Nam sæpe panis ab eo
tactus infirmos comedentes sanabat. Quidam
enim cum inter nives gelidas deficeret, mani-
bus beati Francisci contrectatus, mox fuit in
corde & corpore mirabiliter inflammatus;
nec mirum si illæ manus frigidos inflammant
quæ ignitos carbunculos, id est Christi stig-
mata deferebant. Sexto sancti fuerunt un-
gues ejus; cum enim quidam frater tentare-
tur, de unguibus sancti Patris Francisci ha-
bere cupiebat, quod ille in spiritu recogno-
scens, dicit ei, Veni fili, præcide mihi un-
gues. Ille autem cum lætitia iussa complens,
pro reliquiis præscissuras ipsas servavit, &
omni tentatione fugata multam consolationem
recepit. Septimo sancta fuit scriptura ejus; *Scriptura
sancta.* cum enim quidam Frater tentaretur, cogi-
tavit quod si de scriptura B. Francisci aliquid
acciperet, omnem tentationem vincere posset;
quod ille in spiritu recognoscens, fratre illo
vocato, quasdam laudes ei in schedula scripsit
& sibi dedit, & omnis tentatio ab eo recessit.
Octavo sancta fuit chorda ejus. Cum enim
chordam qua vir Dei fuit accinctus cum de-
votione servaret, chordam illam sæpe in
aquam intingebat, & omnes infirmi ex illa
aqua potantes efficiebantur sani. Nono fuit
sanctum corpus ejus, tum quia fuit lateris
vulnere dedicatum, tum quia erat duobus
ensibus crucis præmunitum, quia erat omni
puritate mundum. Unde cum quadam vice
in carne sua videretur motus aliquis pullula-
re, castitatis amator chorda se fortissime ver-
beravit, dicens: Eia frater, asine, sic oportet
te manere, sic subire flagellum. Decimo *Pedes sancti.
san-*

sancti fuerunt pedes ejus quia fuerunt Christi stigmatibus consecrati. Unde cum oves & boves in Provincia Reatina pestis consumeret, quidam aquam cum qua pedes ipsius lori fuerant cum devotione reservans, animalia illa aspersit, & mox omnis pestilentia ab illis animalibus evanuit.

Anima sancta.

Bernard.

Secundo anima ejus fuit sancta; unde cum anima de ejus corpore exiret, visa est in specie stellæ; cujus magnitudo instar lunæ, lux vero instar solis esse videbatur. Ista stella fuit anima beati Francisci, quæ instar lunæ erat magna propter immensum amorem, quia secundum Bern. Qui charitatem magnam habet, est beatus & magnus; qui vero parvam habet charitatem, parvus est; qui nullam, nullus est. Instar solis erat lucida propter Dei cognitionem; & instar stellæ fuit incorrupta propter cogniti & dilecti perpetuam retentionem: hoc significatum est quod quibusdam fratribus apparuit in specie currus ignei mirandi splendoris, super quem globus igneus lucidus splendebat, qui solis habens splendorem, noctem convertit in diem; ideo autem apparet in curru igneo, quia ejus anima posita est in fornace charitatis accensæ; ideo globus lucidus, quia immersa est in lumine divinæ sapientiæ; ideo instar solis, quia tota deificata est, & ideo secunda est de æterna possessione.

SERMO II.

Quomodo Angelicus, virtuosus, & divinus homo extitit.

Apoc. 7.

Vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi, &c. Christus ante primum adventum, qui erat adventus misericordiæ, præmisit Angelum, scilicet beatum Joannem Baptistam. Ante vero secundum adventum suæ justitiæ, præmisit alterum Angelum, scilicet beatum Franciscum. In præmissis autem verbis tria de beato Francisco ostenduntur.

Angelo assimilatur. Psal. 103.

Primo quod erat homo angelicus, cum dicitur: *Vidi alterum Angelum.* In Angelo siquidem sunt quatuor commendabilia, de quibus dicit Propheta: *Qui facit Angelos suos spiritus, &c.* scilicet obedientiæ velocitas, ideo dicit *Angelos suos*, id est nuntios, magna puritas; ideo subdit, *spiritus*: magna humilitas, ideo dicit, *& ministros suos*: & fervens charitas, ideo dicit, *ignem urentem.* Propter ista quatuor B. Franciscus Angelo assimilatur. Primo propter obedientiæ promptitudinem. Quatuor siquidem Deus beato Francisco præcepit. Primo ut adversa lætanter acciperet. Secundo ut semetipsum contemneret, dicens: Franciscæ amara pro dulcibus fume, quoad primum; & teipsum Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Quatuor B. Franciscus commendata.

contemne si me cupis agnoscere, quoad secundum. Tercio ut suam Ecclesiam repararet, cum sibi dixit: Franciscæ, vade, repara domum meam. Quarto ut in se tantum & non in aliquo homine speraret, dicens: Quis potest tibi melius facere, dominus an servus, dives an pauper? Ad ista quatuor præcepta quæ ei Deus præcepit, valde obediens fuit. Primo, quia adversa lætanter sustinuit, unde ipse dixit: Tantum est bonum quod expecto, quod omnis pœna me delectat. Dicitur etiam de eo quod malebat de se audire vituperium, quam laudis præconium, & cum pueri post eum currebant, & lutum projicerent, ipse semper ad omnia patiens fuit: *Opprobria exprobrantium ceciderunt super me.* Secundo seipsum contempsit, quia se maximum peccatorem reputavit. Unde cuidam suo fratri interroganti, quam opinionem de se haberet, respondit: Videor mihi esse peccator maximus. *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Tercio Ecclesiam Dei verbo & exemplo reparavit. *Scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, &c.* Quarto spem suam in solo Deo posuit. Unde sæpe dicere consuevit cum Propheta. *Facta super Dominum curam tuam, & ipse te nutrit.* Secundo assimilatur Angelo propter suam puritatem. Laboravit namque diabolus in cor B. Francisci quadruplicem suggestionem immittendo. Aliquando suggestionem fraudulentæ, ut eum a fervore spiritus revocaret, dicens: Nullus est peccator cui penitenti Deus non indulgeat, sed nimis se affligenti misericordiam denegat. Ipse autem istam suggestionem vicit per sapientiam & discretionem, sciens quod per hoc ipsum volebat a fervore reducere. *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si a Deo sint.* Aliquando suggestionem concupiscentiæ, sed istam suggestionem devicit per carnis mortificationem; nam modo cum chorda graviter se verberabat, modo se in nivem magnam projiciebat, modo cibos ne palatum allicerent, aqua frigida vel cinere permiscebat. *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.* Aliquando materiam avaritiæ, quando in via sacculum plenum pecuniis reperit, sed nullo modo accipere curavit. Tandem a socio molestatus aperiri jussit, & ecce serpens inde exiliens, cum ipso evanuit. *Omnia arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* Aliquando materiam impatientiæ, sicut quando ipsum graviter verberavit. *Patientia vobis necessaria est.* Nec mirum quod diabolus nunquam in cor ejus intrare potuit, quia fortissime munitum fuit. Quidam enim vidit beatum Franciscum fortissimis ensibus duobus in modum crucis signatum, quorum unus a capite ad pedes, alius autem a manu ad manum tendebatur. Si enim diabolus volebat in illum intrare a superiori parte per fraudulentiam, ibi incidebatur ense sapientiæ, si ab inferiori per concupiscentiam, ibi incidebat.

Psal. 68.

1. Tim. 1.

Ibid. 3.

Psal. 54.

Suggestio diaboli.

1. Joan. 4.

Col. 3.

Phil. 3.

Hebr. 10.

*Exaltatio
ejus quadru-
plex.*

Eccl. 9.

Eccl. 11.

Ibid. 12.

Job. 22.

*Signa amo-
ris.*

Psal. 72.

1. Cor. 12.

Orig.

debatur ense castitatis & continentiae; si vero a dextris per prosperitatem & avaritiam, ibi incidebatur ense fragilitatis & temperantiae; si a sinistris per adversitatem & impatientiam, ibi incidebatur ense magnanimitatis & patientiae. Tertio assimilatur Angelo per excellentem humilitatem, propter quam quadruplicem meruit exaltationem. Primo exaltatus est in Ecclesia, quia factus est ejus sustentator. Unde summus Pontifex cum Lateran. basilicam subito minari ruinam conspiceret, vidit beatum Franciscum eam suo dorso supposito sustentare. *Civitas parva & viri pauci in ea.* Viri quidem multi sunt in Ecclesia numero, sed pauci in ea sunt merito. *Venit contra eam Rex magnus,* id est diabolus, &c. Secundo exaltatus est in fama, quia toti mundo fuit admirabilis & praeclarus. *Est homo abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono.* Tertio exaltatus est in doctrina, qui factus est fructuosus praedicator. *Sapientia humiliati,* scilicet beati Francisci, *exaltabit caput illius, & in medio magnatorum,* id est praedicatorum, *confidere eum faciet.* Quarto exaltatus est in gloria, quia factus est civitatis caelestis sumus inhabitator; sicut patet in visione habita de sede sublimi. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria.* Quarto assimilatur Angelo propter ferventem amorem. Ipse enim totus fuit Dei amore plenus; quod patet per quatuor signa. Primo per corporis elevationem, qua saepe cum oraret, visus est totus a terra sublevari. Ista namque sublevatio corporis, mentis elevationem significat. Secundo per corporis calefactionem, interrogatus enim quomodo tam tenui tunica posset a frigore arceri, respondit: Si ignis Spiritus sancti interiorius nos calefaceret, caro nostra exterius frigus non sentiret. *Inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt.* Tertio per mentis elevationem. Sancti enim viri in mentis excessum rapti, exterius insensibiles redduntur, quia ab amoris violentia totaliter interiorius absorbentur. Unde quadam vice cum sanctus Franciscus a populo comprimeretur, insensibilis per omnia videbatur. *Scio hominem in Christo sive in corpore nescio sive extra corpus, &c.* Quarto per ignis exterioris extinctionem; Martyres enim Dei ideo saepe vim ignis non sentiebant, quia ignis amoris ipsos frigidos reddebat. Ideo beatus Franciscus Soldano dixit, quod cum Sacerdotibus suis ignem intraret, & ille quem Dei clementia protegeret, veram fidem haberet. Sciebat enim quod ignis exterior cessisset ardori fidei, & igni amoris interni. Origenes: Mirabile genus medicamenti, ut ignis ignibus extinguatur.

Secundo fuit homo virtuosus, quod notatur cum dicitur, *ascendentem ab ortu solis.* In hoc enim quod ascendit cum sole, notatur, quod totus fuit illuminatus, inflammatus & deificatus. Primo ascendit totus illuminatus, ideo totum mundum tenebrosam

illuminavit. *Vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, &c.* Et sequitur: *Et ibid. 18. terra illuminata est a gloria ejus.* Terra namque est obscura, sicca & frigida; & significat mundum, ubi sunt multi obscuro, id est erronei; multi frigidi, id est negligentes & tepidi; multi duri, id est obstinati. *Terra erat inanis,* quoad tepidos, & vacua, quoad duos, & *tenebrae erant super faciem abyssi,* quoad obstinatos. Venit enim S. Franciscus portans secum tres radios, scilicet radium doctrinarum per quem illuminavit obscuros, radium exemplorum per quem inflammavit tepidos, & radium miraculorum per quem convertit obstinatos. *Tripliciter sol exurens montes, &c.* Ipse enim excussit ignorantiam in erroneis, radio doctrinarum; negligentiam in tepidis, radio exemplorum; & duritiam in obstinatis radio miraculorum. Secundo ascendit totus inflammatus; habuit enim carbones accensos in ore, quia habuit ignita verba: *Surrexit Elias quasi ignis.* In Eccl. 48. corde, quia habuit ignita desideria: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, &c.* In corpore, quia habuit ignita stigmata: *Vapor ignis uret carnes ejus.* In sua actione, quia habuit ignita opera: *Nonne vestimenta tua calida sunt, &c.* Tertio ascendit totus deificatus; ex eo enim quod cum sole ascendit, ejus similitudinem induit per stigmata quae portavit. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* Matth. 16.

Tertio fuit homo divinus; & hoc tangitur, cum dicitur, *habentem signum Dei vivi.* Istud signum portavit in corde per amoris vulnerationem: *Vulneratus charitate ego sum, &c.* In corde per macerationem: *Semper mortificacionem Jesu in corpore nostro circumferentes.* In parte per stigmatum impressionem: *Pone me ut signaculum super cor tuum,* hoc refertur ad vulnus cordis per amorem, *ut signaculum super brachium tuum,* hoc refertur ad vulnus stigmatum per impressionem, *quia fortis est ut mors dilectio,* hoc refertur ad vulnus corporis per macerationem. Sancti enim viri per dilectionem quam in se ferventer gerunt, omnia vitia in se extinguunt.

SERMO III.

De Stigmatibus sancti Francisci.

EGo enim stigmata Domini nostri Jesu Christi in corpore meo porto. In his verbis quae ad honorem beati Francisci leguntur, tria implicantur.

Primum est quia stigmata portavit, quod fuit indicium maximae charitatis. Quinque enim fuerunt in corde ejus quae fuerunt causa stigmatum in ejus corpore. Primum fuit vehemens imaginatio, quod autem imaginatio imprimat, patet per duo exempla quae ponit

nit Hieron. in Glossa. Unum est quod dum quædam mulier Æthiopem peperisset, & ex hoc a viro suspecta haberetur, inventum est hoc sibi accidisse ex quadam imagine Æthiopis quam ipsa conspexit. Aliud exemplum est quod cum quædam mulier filium parentibus omnino dissimilem peperisset, & ex hoc suspecta haberetur, inventum est quod talis imago in cubiculo habebatur: Dicit enim Philosophus in lib. de animalibus: quod cum quædam gallina gallum vicisset, gallinæ ex imagine scilicet victoriæ, crista & calcanea sunt exorta. S. ergo Franciscus in visione sibi facta imaginabatur Seraphin crucifixum, & tam fortis imaginatio extitit quod vulnera passionis in carne sua impressit. Secundum fuit vehemens dilectio: quod enim amor habet virtutem imprimendi, dicit Hugo de sancto Victore: Scio anima mea, quod quidquid diligis, in ejus similitudinem transformaris. Quia igitur amor passionis Dominicæ in corde beati Francisci ardebat fortiter & ferventer, ideo in carne sua faciebat mirabilia: *Nunquid potest homo ignem abscondere in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?* Tertium fuit vehemens admiratio: quod enim admiratio imprimat, ostendit August. contra Julianum, adducens exemplum ovium Jacob, quæ ex quadam admiratione virgarum, fœtus varios concipiebant: videbat autem Franciscus Seraphin crucifixum, & admiratione & stupore nimio replebatur. *Hæc erat visio discurrens in medio animalium: splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.* Quartum fuit vehemens meditatio: quod autem meditatio imprimat, sufficienter patet, ubi dicitur: *Frequens meditatio carnis afflictio est. In meditatione mea exardescet ignis.* Istam meditationem habuit Franciscus, qui Christi passionem quotidie meditari non cessavit: *Meditaberis sedens in domo tua.* Quinto fuit vehemens ipsius compassio: quod autem compassio imprimat patet, quia gallina ad pullos suos tanta compassione afficitur, quod tota infirmari videtur. Sic Franciscus ad Christi passionem tanta compassione movebatur, ut cum ejus passio in mentem veniret, totus liquefieret, ac vix Lachrymas contineret. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est, &c.*

Hugo.

Prov. 6.

Ezech. 1.

Eccl. 12.
Psal. 38.

Deut. 6.

Cant. 5. 6.

Secundo per hoc quod portavit stigmata Domini, ostendit quod fuit præconium maximæ familiaritatis; Christus enim dedit beato Francisco stigmata tanquam arma sua, vexilla sua, sigilla sua, & testimonia sua; ipse namque erat miles Christi, signifer Christi, legatus Christi, & præco Christi. Quia igitur erat miles Christi; ipse Christus dedit sibi stigmata tanquam arma sua: hoc patet ex eo quod visus est munitus duobus ensibus in modum crucis. Ita quod diabolus non poterat intrare in cor suum, nec a superiori parte per aliquam vanam spem, nec ab inferiori per aliquem inordinatum amorem, neque a

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

dextris per aliquam inordinatam lætitiā, nec a sinistris per aliquem inordinatum dolorem. Secundo fuit signifer Christi, ideo dedit sibi stigmata tanquam vexilla sua. Ad vexilla siquidem regalia hostes terrentur, qui fugerant revertuntur, principes animantur, & cæteri congregantur. Legitur quod quidam ex revelatione divina vidit crucem auream ex ore Francisci procedentem, cujus summitas cælum tangebatur, cujus brachia videbantur usque ad fines mundi extendi. Per hoc quod summitas cælos tangebatur, significabatur quod Angeli ad visionem stigmatum trahebantur in magnam admirationem: per brachium inferius significabatur, quod dæmones ducebantur ad magnam confusionem: Per brachium sinistrum quod protendebatur ad Aquilonem, significabatur quod peccatores in Dei amore frigidi provocabantur ad conversionem: per brachium dextrum quod protendebatur ad Austrum, significabatur quod fideles in Dei amore ferventes inducebantur ad devotionem. Tertio quia erat legatus Dei, idcirco dedit sibi stigmata tanquam signa sua; ipse quidem tanquam legatus Christi bullam summi Pontificis secum ferebat. Unde & in vita sua signo *Tbau* litteras sigillare consueverat. Tanquam Legatus signa pontificalia secum deferebat; unde quidam in ejus fronte vidit signum *Tbau* varietate colorum distinctum, quod ejus frontem miro venustabat ornatu. Tanquam legatus peccata remittebat; unde cuidam cum baculo quod figuram *Tbau* in se habebat, apostema fregit, & sanatus fuit. Tanquam Legatus benedictionem dabat; unde appropinquante hora mortis, in modum crucis manibus cancellatis, fratres benedixit. Tanquam Legatus synodo intererat; unde cum quadam vice a Provinciali Capitulo corporaliter defuisset, visus est a quodam ibi consistere in spiritu, & in modum crucis fratres benedicere. Quarto, quia erat præco Dei, dedit ei stigmata tanquam signa vel testimonia sua, ut ab omnibus præco Dei cognosceretur, & verba illius quasi ex ore Dei reciperentur. *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.* Unde cum quidam rusticus eum interrogarent quis ipse esset, & ipse se Dei præconem esse diceret, eum in nives projecerunt, dicentes: Jace ibi rustice præco Dei.

era 15.

Tertio ostenditur per hoc, quod stigmata in corpore suo portavit, quod fuit argumentum omnimodæ veritatis. Quod multipliciter ostendi potest. Primo ex Seraphica visione. Vidit enim B. Franciscus Christi passionem meditando, revolvit unum de Seraphin sex alas habentem & inter alas erat effigies Christi crucifixi, disparsens autem in corde suo mirabilem reliquit ardorem, & in corpore suo stigmatum impressionem. Secundo ex sanguinis emissionem: Ex dextro enim latere tanquam lancea transfixo saepe sanguis exibat, qui tunicam & femoralia respergebat.

1. Joan. 1.

bat. Alias enim sanguinem non emisisset si vera stigmata non fuissent. Tertio ex sensibili dolore: cum enim quidam frater scapulas ejus confricaret, & vulnus lateris sic tetigisset, B. Franciscus ad ejus tactum dolorem sensit, & maxime exclamavit: Alias enim dolor ibi non sentiretur, nisi vera stigmata haberentur. Quarto ex multorum fidei attestazione, quia multi tam in vita quam in morte ista stigmata viderunt, tetigerunt, & osculati fuerunt. *Quod audivimus, & quod vidimus oculis nostris, &c.* Quinto ex multorum ostensione, nam ex signis ipsis modo certificat dubios, sicut patet in Papa Gregorio; modo juvat devotos, sicut patet in milite sibi devoto, qui lethaliter fuit vulneratus; modo convertit incredulos, sicut patet in Clerico de ejus stigmatibus dubitanti, & manu sua vulnus recipienti.

SERMO IV.

De 4. virtutibus in eo repertis.

Matth. 11.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. In presenti Evangelio quatuor personæ invitantur, ut ad Christum veniant, scilicet fatigati, id est avari, qui sunt in continuo labore; onerati, id est superbi; quia superbia nimis est ponderosa; famelici, id est luxuriosi; & separati, id est sine jugo disciplinæ divisi. Dicat ergo B. Franciscus, Vos fatigati labore avaritiæ venite ad me pauperem, & refovebo vos. Vos onerati pondere superbiæ venite ad me humilem & alleviabo vos. Vos autem famelici fame concupiscentiæ, venite ad me amore Dei flagrantem, & ego reficiam vos. Vos divisi a jugo disciplinæ, venite ad me jugum obedientiæ ferentem, & ego pacificabo vos.

Ejus paupertas.

Habuit igitur Franciscus paupertatem, per quam fatigatos labore avaritiæ refovebat. Ejus autem paupertas fuit spontanea; cum enim quadam die Evangelium legeretur in quo Dominus discipulos sine auro & argento & calceamentis mittebat, continuo ad omnia implenda se accinxit. Secundo fuit extrema, quia nudus ad conversionem venit, quia etiam cum vestibus patris avaritiæ resignavit, & nudus de mundo exivit, quia nudus super nudam humum se poni fecit. Tam extrema fuit quod non solum pauper, sed paupertas poterat appellari, sicut patet in tribus mulieribus quæ ipsum taliter salutaverunt. Tertio ejus paupertas humilis & devota, libentius utebatur eleemosynis ostiatim quæsitis, quam sponte oblatis, dicens illum panem esse angelicum, quia dabatur inspirationibus Angelorum: *Panem Angelorum manducavit homo.*

Psal. 77.

Secundo habuit humilitatem profundam, per quam oneratos præ superbia alleviabat.

Cujus humilitatis sunt quinque gradus. Primus est laudes hominum fugere. Malebat enim de se audire vituperium, quam laudem præconium. Unde cuidam fratri præceperat, ut cum populus eum laudaret, ipse in eum verba vilitatis inferret. Secundus gradus est humilia sentire de se; unde a quodam fratre interrogatus quam opinionem haberet de se, respondit: Videor mihi esse maximus peccator. Tertius est in hac vita semper se rimere. Unde cum ab aliquo populo beatificaretur, dicebat: Noli me laudare tanquam securum, adhuc filios & filias habere possum, revertens ad seculum, nemo laudandus cujus incertus est exitus. Quartus est inferioribus obedire; voluit enim magis subesse quam præesse. Unde generali cedens officio, Guardiani parebat voluntati, & socio suo cum quo ire solitus erat, obedientiam promittebat. Quintus gradus est de opprobriis hominum non curare. Unde cum tempore hiemali indutus panniculis orationi tremebundus insisteret, dixit ei quidam ut de suo sudore unam sibi humectatam venderet, ille respondit: Non tibi, sed Domino meo vendo.

Humilitatis gradus quinque.

Tertio habuit Dei amorem ferventem per quem concupiscentiæ fame oneratos spiritualiter reficiebat. Cujus amor fervidus patet per orationes fervidas quas faciebat; ejus namque orationes fuerunt multæ dulcedinis, fervoris, virtutis, potestatis, & gratiæ. Tantæ dulcedinis, ut in eo facerent mentis excessum & elevationem: tantæ fervoris, ut in eo inducerent corporis elevationem: tantæ virtutis ut in hominibus facerent magnam immutationem. Unde cum pro quodam Abbate oraret, ille subito tantam sensit immutationem & dulcedinem mentis, quantam in vita sua non fuerat expertus. Tantæ potestatis ut diabolo facerent magnam confusionem. Cum enim civitatem Assisii & totam illam regionem draco videretur absorbere, ille oravit, ac statim evanuit draco. Tantæ gratiæ, ut sibi impetraret peccatorum remissionem; cum enim quadam die peccata defleret, a Spiritu S. certificationem accepit, quod Dominus sibi peccata sua dimisit.

Ejus orationes.

Quarto habuit perfectam obedientiam per quam illos qui erant sine jugo disciplinæ, pacificavit. Cujus obedientia tanta fuit, quod non tantum obediebat suo superiori, id est Deo; non solum suo æquali, id est cuilibet alteri Prælato; sed suo inferiori, quia Guardiani suo obedientiam promittebat; & quia sic obediens fuit, idcirco omnia elementa & omnes creaturæ sibi obediebant. Aer namque induit novam claritatem, quia cum ipsum & socium suum caligo tenebrosa involveret, ad ejus orationem tandem tanta claritas radiavit, quod ipsos usque ad hospitium lætos perduxit. Ignis induit novam levitatem, quia cum ipse ex nimio oculorum dolore infirmitatem incurrisset, & oporteret sibi cum igneo fer-

Omnia sibi obediebant.

ferro cocturam fieri, ille ferrum candens signavit, quod nullum dolorem sensit. Aqua induit novam tranquillitatem, quia cum quidam nautæ naufragium formidarent, invocato eo, tranquillitas est secuta. Aqua etiam induit novum saporem, quia ad ejus orationem in vinum optimum est conversa. Terra induit novam fertilitatem, quia per ejus merita sæpe fertilitas magna fuit; ejus etiam oratione terra fontem aquæ dedit. Obediebant etiam ei cæteræ creaturæ, scilicet creaturæ quæ habent tantum esse, sicut patet in lapide quo caput mulieris contrivit; quæ habent vivere, sicut patet in petroselino miraculose invento; quæ habent sentire, sicut patet in avibus, in quibus homo propter peccatum triplex amisit dominium, quia aves audita voce fugiunt, & se contrectari non permittunt, & viso homine a cantu desistunt.

Sed revera ei obediebant, quia vocatæ veniebant, & se ab ipso tangi permittebant, & jussæ cantabant, & jussæ subdicebant, sicut in Legenda continetur. Obediebant etiam ei creaturæ quæ habent discernere, scilicet homines non solum vivi, sed etiam mortui, quia plurimos suscitabat. Obediebant etiam ei creaturæ intellectuales, scilicet Angeli, non solum boni qui coram ipso in infirmitate posito dulciter cantaverunt, sed etiam mali, qui ad ejus imperium sæpe fugerunt. Unde cum civitas Reatina intestino bello periret, vidit supra portam dæmones exultantes, unde socius de ejus mandato clamavit: ex parte Dei omnipotentis, & jussu servi ejus Francisci discedite dæmones universi, & statim dæmones fugerunt, & sunt fugati, & cives pacificati.

DE S. DIONYSIO MARTYRE.

SERMO I.

De Quatuor ternariis de quibus in propositis verbis fit mentio.

qui scilicet habent fidem cum spe vera, & cum dilectione sincera, & cum operatione sollicita: *Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra?* Luc. 12.

Act. 17.

Quidam viri adhaerentes Paulo crediderunt, in quibus Dionysius Areopagita, &c. In ista collatione quam habuit Paulus cum Dionysio, Stoicis, & Epicureis, quatuor ternarii ponuntur, sicut ex ipso textu manifeste habetur.

Primus ternarius est, quia ibi sunt quidam irridentes, quidam dubitantes, & quidam credentes. Irridentes erant qui dicebant, *quid vult semiverbius hic dicere?* Dubitantes qui dicebant: *audiemus te de hoc iterum.* Dionysius autem non erat de numero irridentium, sed de numero dubitantium, & tandem factus est de numero credentium. Unde August. in quodam sermone tractans verba prædicta: Inter irridentes & credentes medii sunt dubitantes. Qui irridet cadit, qui credit stat, & qui dubitat ille fluctuat. *Audiemus te*, inquit, *de hoc iterum*, incerti an casuri essent cum irridentibus, an staturi cum credentibus; hodie autem iste ternarius multum viget. Sunt namque multi irridentes: *Stultus irridet disciplinam patris sui*, & tales a Deo irridebuntur. *Qui habitat in caelis, irridebit eos*, &c. Sunt ergo multi dubitantes, qui nec cadunt cum irridentibus, nec stant cum credentibus, sed fluctuant cum hæsitantibus. *Qui hæsitat similis est fluctui maris, qui a vento movetur, & circumferitur.* Pauci autem hodie sunt veri credentes,

August.

Prov. 15.
Psal. 2.

Jacob. 1.

Secundus ternarius est, quia ibi erant quidam Epicurei, quidam Stoici, & quidam Christiani. Isti autem in aliquibus conveniebant, & in aliquibus disconveniebant. Conveniebant namque in appetitu beatitudinis, sed disconveniebant in modo appetendi. Appetitus enim felicitatis omnibus est communis. August. Omnes Philosophi disputando, studendo, & vivendo petierunt apprehendere vitam beatam. Appetitus autem vitæ beatæ Philosophis & Christianis, & bonis & malis est communis. Disconveniunt autem in modo; Epicurei namque ponunt summum bonum in voluptate corporis: Stoici vero in virtute animi; sed Christiani in dono & gratia Dei. Est & alia convenientia, & differentia quam ponit Beda inter Epicureos, Stoicos, & Christianos. Nam Epicurei ponunt felicitatem hominis in solo corpore consistere: Stoici in sola anima; sed Paulus & Christiani ponunt in corpore & anima, non in præsentia, nec ex se, sed ex gratia Dei. Epicurei igitur, ut dicit beatus Augustinus in prædicto sermone, dicunt: *Comedamus & bibamus: cras enim moriemur.* Christiani vero non dicunt, comedamus & bibamus, sed potius dicunt aut dicere debent: *Jejunemus, donemus; & oremus, cras enim moriemur.* Aut si hæc tria nolunt dicere, saltem dicant duo, scilicet ista duo, donemus, & oremus, potius quam jejunemus. Stoici autem dicere possunt, virtutem

August.

Notandum.

Beda.

Isai. 22.

SERMO II.

Quomodo a Deo cum sociis fuerit illustratus, munitus, & ad illuminationem datus.

Phil. 3.

Psal. 48.

August.
Psal. 143.

Bernard.

Psal. 5.

Act. 17.

Gen. 2.

animi a nobis habeamus, & possideamus: cras enim moriemur; credebant enim virtutes politicas a se habere, & sic beatos esse. Hodie autem sunt multi Epicurei, de quibus dicitur: *Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt.* Sunt etiam hodie multi Stoici qui & de sua virtute confidunt. *Qui confidunt in virtute sua & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.* Pauci vero hodie reperiuntur veri Christiani; sunt enim veri Christiani qui corpus suum macerant, ne sint Epicurei; & in Deo spem suam ponunt, ne sint Stoici. Augustinus. Virtutem quærebas, dicit *beatus populus*, cujus non voluptas carnis, non virtus propria, sed *cujus est Dominus Deus ejus.* Hæc enim est doctrina Christianorum incomparabiliter præferenda doctrinis, immunditiis Epicureorum, & superbiis Stoicorum.

Tertius ternarius est, quia ibi erant quidam curiosi qui semper volebant audire vel dicere aliquid novi, quidam superstitiosi, qui dediti erant cultui idolorum, quidam vero malitiosi, qui doctrinam beati Pauli demonibus attribuebant: hodie etiam iste ternarius multum viget; sunt enim multi curiosi qui supervacua inquirunt & se relinquunt. Bern. Stude, cognosce teipsum, quia melior es si teipsum cognoscis, quam si te neglecto cognoscere cursum syderum, virtutes herbarum, ac complexiones hominum, & naturas animalium, & haberes scientiam omnium caelestium atque terrestrium. Sunt etiam multi superstitiosi, secundum Isidorum. Superstitio dicitur quasi super statuta, quia tales statuta majorum despiciunt, & sua anteponunt. Sunt etiam multi malitiosi qui Scripturam sacram dicunt esse diabolicam. *Vae qui dicitis bonum malum, & malum bonum.* Sed beatus Dionysius licet aliquando fuerit curiosus, scientiam philosophicam sectando, aliquando superstitiosus, superstitiosum cultum idolorum tenendo; non fuit tamen malitiosus, sed auditor devotus, doctrinam B. Pauli devote suscipiendo.

Quartus ternarius est, qui consistit in beneficiis a Deo receptis, quem ponit Paulus, dicens, *In ipso vivimus, movemur, & sumus.* A Deo siquidem recepimus esse naturæ, vitam gratiæ, & motum operationis bonæ. *Formavit Deus hominem de limo terræ, ecce esse naturæ, inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ* Ecce esse gratiæ, *& posuit ipsum in paradiso, ut operaretur & custodiret illum,* ecce motum operationis bonæ.

Refulsit sol in clypeos aureos & resplenderunt montes ab eis, &c. Ex his verbis de beato Dionysio & sociis ejus tria ostenduntur. Fuit enim primo a Deo valde illustratus, cum dicitur, *Refulsit sol*; & hoc triplici radio. Primo radio caelestis sapientiæ quam acquisivit per diligentem exercitationem & sollicitudinem. Adeo quidem fuit diligens, quod sicut ipse innuit in epistola ad Apolophanem de Athenis usque ad Heliopolim Ægypti studio acquirendæ scientiæ profectus est. Didicit per Gerothei & Pauli eruditionem; unde in lib. de Divin. Nomin. postquam se accusavit quare post Gerotheum scripsit, ait; Et injuriam facimus, & magistro & amico existenti, & nos ex ejus eloquiis post divinum Paulum introducti. Didicit per assiduam orationem; unde in lib. de Divin. Nomin. Oportet enim orationibus nos prius ad ipsam sicut boni principium adduci, & magis propinquantes in hoc doceri optima dona circa ipsam collocata. Secundo fuit illustratus radio revelationis divinæ quæ fuit triplex. Prima est, quia etiam spiritu prophetiæ claruit. Prophetavit enim Joanni Evangelistæ in exilium relegato, quod inde esset reversurus. Unde ait in Epist. quam misit, dicens: Gaude vere amabilis, & infra: Ex custodia quæ est in Pathmos dimitteris, & ad terram Asiaticam reverteris; et facies ibi bonas Dei imitationes, & his qui erunt post te trades. Secunda est qua assumptioni B. Mariæ interfuit, sicut ipse in lib. de Divin. Nom. insinuare videtur, loquens ad Timoth. Nos, inquit, ut nosti, & ipsi & multi sanctorum fratrum convenimus ad visionem corporis vitæ Principis, quæ Deum suscepit; aderat autem & frater Dei Jacobus & Petrus summa provectissima Theologorum summitas. Tertia est qua ordines, officia & dignitates Angelorum perfecte agnovit. Paulus enim in tertium cælum raptus, qui hæc omnia cognovit, ipsum edocuit. Tertio fuit illustratus radio orationis devotæ, de qua sic dicit in lib. de Div. Nom. Nosiplos ergo extendamus orationibus ad divinorum & beatorum radiorum altiorem inspectum. Per orationes enim sursum ad divinorum cognitionem trahimur, non Deum ad nos trahentes, sed nosiplos ad Deum extendentes. Et ostendit hoc Dionysius triplici exemplo. Primo exemplo catenæ luminosæ extentæ & funis, & navis ad petram impingentis. In primo exemplo tria ponit; assimilat enim orationem catenæ luminosæ & desuper extentæ. Oratio enim dicitur catena, in quantum per ipsam ad Deum trahimur. Dicitur luminosa, in quantum per ipsam

1. Macch. 6.

Illustratus
fuit triplici
radio.

sam illuminamur. Dicitur extenta, in quantum desuper nobis a Deo infunditur. In secundo exemplo similiter tria ponuntur, scilicet navis, funis, & petra. Navis est anima nostra, funis oratio devota, petra autem Christus. Per funes ergo orationum trahimus animam nostram ad petram, scilicet Christum, non ipsum Christum ad animam nostram. In tertio exemplo similiter tria ponuntur, scilicet navis, petra, & impulsus ad petram. Anima enim nostra in petram impingit, quando peccatum mortale committit, & quanto impingit fortius, tanto se a Deo elongat amplius.

Ephes. 6. Secundo ipse cum sociis suis fuit valde munitus, quod notatur, cum dicitur: *In clypeos aureos & æreos.* Ipse enim fuit clypeus Dei in quantum habuit fidem Dei: *In omnibus sumentes scutum fidei.* Tunc autem iste clypeus est aureus, quando fides est cum charitate, & tunc est æreus quando non aliqua passione frangitur. Tali clypeo fuit munitus B. Dionysius. Fuit enim diversis suppliciis examinatus, sed semper mansit invictus. Fuit ter militum manibus flagellatus instar B. Pauli, qui dicit: *Ter virgis cæsus sum.* Fuit super cratem ferream affatus, instar B. Laurentii: fuit ad ferocissimas bestias projectus, instar Danielis, & Ignatii: fuit in clibanum jactatus, instar trium puerorum: fuit crucifixus, instar Christi: fuit capite truncatus, instar Pauli: Sed tamen flagella amiserunt virtutem sæviendi propter virtutum munitionem. *Per arma justitiæ a dextris & a sinistris.* Cratis ferrea amisit virtutem comburendi, & hoc propter ignitam dilectionem. Orig. Mirabile genus medicamenti, ut ignis ignibus extinguatur. Bestiæ amiserunt virtutem sæviendi, & hoc propter crucis oppositionem; mox enim ut crucem opposuit, eas mansuetissimas fecit. *Bestiæ terræ pacificæ erunt tibi.* Clibanus amisit virtutem urendi, & hoc propter auræ Spiritus sancti refrigerationem. *Fecit medium fornacis quasi ventum voris flantem.* Patibulum crucis amisit virtutem cruciandi, & hoc propter dominicæ passionis recordationem. Gregor. Si passio Christi ad memoriam reducitur, nihil est quod non æquo animo toleretur. Gladius amisit virtutem occidendi; gladius enim ipsum non occidit, sed per amorem ad vitam perduxit.

Tertio fuit cæteris ad illuminationem datus, quod notatur, cum dicitur, *Et resplenderunt montes ab eis.* Est enim datus fidelibus ad illuminationem & consolationem, propter beneficia quæ impendit. Adjuvat enim devotos, punit indevotos, recipit pœnitentes conversos. Devotos quidem adjuvat in vita, in morte, & post mortem. In vita sicut patuit in Dagoberto Rege Francorum sibi devoto, quem sæpe ab ira patris eripuit. In morte, sicut patet, cum Legati Michaelis

Imperatoris libros Dionysii de novo translatos Ludovico misissent, decem & novem infirmi curati sunt, quorum aliqui erant ad mortem dispositi. Post mortem; sicut patet in suprascripto Dagoberto, cujus animam a dæmonibus liberavit: Indevotos etiam punit, sed pœnitentibus parcit, sicut patet in Clodoveo Rege, qui brachium Dionysii frangens, in amentiam versus est, sed postmodum pœnituit, & sanitatem recepit.

SERMO III.

Quoad perfectionem suam, conversionem, peccati vitiationem, passionem, & quoad glorificationem commendatur.

Justorum animæ in manu Dei sunt, & Sap. 3. non tanget illos tormentum malitiæ, &c. Quia Deus beatum Dionysium & socios suos manu suæ gratiæ convertit, juxta illud: *Emitte manum tuam de alto,* &c. Psal. 43. conservavit juxta illud: *Non rapiet eas quisquam de manu mea,* coronavit, juxta illud: *Accipiet regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini;* ideo verba præmissa de ipso & sociis ejus recte exponuntur. In quibus verbis describuntur quantum ad quinque.

Primo quantum ad vitæ perfectionem, cum dicitur: *Justorum animæ.* Fuit enim justus, quia unicuique jus suum reddidit, scilicet Deo, proximo, & sibi. Fuit enim ordinatus quantum ad Deum per intimam contemplationem; ascendit enim ad Deum per tres gradus contemplationis, quos ipse distinguit in lib. de Divin. Nomin. scilicet per sensibilem manuductionem: per intellectualem operationem, & per immediatam & felicem unionem. Ipse quidem ante suam conversionem fuit magnus Philosophus, postmodum a B. Paulo & Gerotheo in divinis factus est valde perfectus. In quantum igitur fuit philosophus ascendebat in Deum per creaturarum manuductionem. *Invisibilia enim Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.* In quantum factus est Christianus ascendebat per intellectualem operationem. *Da mihi intellectum ut discam mandata tua.* In quantum fuit in divinis valde perfectus, ascendebat per immediatam unionem. *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes.* De isto triplici gradu dicitur: *Justorum semita quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectum diem.* Primo namque justus de Deo incipit habere aliquem splendorem, quando in creaturis respicit. Deinde procedit ad majorem cognitionem, quando in animo ipsum quærit; tandem crescit usque ad perfectum diem: quando se sibi totaliter per amorem unit. Secundo fuit ordinatus

natus quantum ad proximum per compassionem. Displicebat enim sibi, quando aliquis erat nimis austerus. Erant duo sancti viri qui nimis erant austeri, scilicet Carpus & Demophilus; unde volens ipsum Demophilum ad compassionem inclinare, epistolam sibi scripsit, in qua de ipso Carpo exemplum mirabile recitavit. Cum enim quidam infideles quemdam Christianum pervertissent, tantam Carpus turbationem habuit, quod infirmitatem incurrit quotidie rogans Deum ut ipsos puniret. Ecce in domo sua quædam fornax apparuit, & juxta illam illi duo valde tremuli stantes, qui retro a quibusdam impingebantur, & ante a serpentibus de fornace surgentibus trahebantur; respiciensque Carpus vidit cælum apertum, & Jesum cum multitudine Angelorum, sed adeo delectabatur in punitione istorum, quod vix respicere valebat ad cælum. Tandem Jesus ad ipsum descendens homines eripuit & Carpo dixit: Percute me, paratus sum enim adhuc pro hominibus servandis pati, & hoc mihi amicum, quod non peccent homines. Ecce tria verba mirabilis pietatis. Unum, quando dixit, Percute me, ut illorum vindictam in seipsum retorqueret: aliud quando dixit, quod si possibile esset adhuc pro hominibus salvandis pati paratus esset. Tertium, quando dixit, quod valde sibi amicum est ut homines abstineant a peccatis. Tertio fuit ordinatus quantum ad se per magnæ sanctitatis perfectionem, propter quam honoratus fuit a Christo, ab Angelo & a mundo. Christus namque ad ipsum in carcere descendit, & Missam celebranti panem obtulit, dicens: Accipe hoc chare meus, quia mecum erit merces tua magna. Angeli honoraverunt, & quantum ad corpus, quando corpus Dionysii caput inter sua brachia Angelis cum laudibus præcedentibus fere per duo milliaria deportavit; & quantum ad animam, quia multis laudibus animam ejus & sociorum, Angeli deportaverunt ad cælum. Totus etiam mundus ipsum honorat; Unde dixit sibi Christus: Memoria tua erit in laude. *Sapientiam Sanctorum narrent populi, &c.*

Eccl. 44.

Conversio-
nem tria cau-
sarunt.

Secundo describitur quantum ad suam conversionem, cum dicitur, *in manu Dei sunt*. Primus quidem erat in manu sinistra, sed postmodum in manu dextera Dei venit, quando de statu infidelitatis Christus ipsum convertit: cujus conversionem tria causarunt. Primum est obscuratio. Videns enim Dionysius eclipsem factam in passione Domini non esse naturalem, tum quia luna erat in perfecta distantia a sole, tum quia eclipsis lumen non aufert ab omnibus partibus terræ, tum quia per tres horas durare non potest, dixit,

Aut ordo naturæ pervertitur, aut elementa mentiuntur, aut Deus naturæ paritur, & elementa sibi compatiuntur. Secundum est Pauli prædicatio. *Quidam viri adhærentes Paulo crediderunt, in quibus Dionysius Areopagita, &c.* Tertium est cujusdam cæci illuminatio, sicut in Legenda habetur.

Tertio describitur seu commendatur quantum ad peccati vitationem, cum dicitur: *Et non tanget illos tormentum malitiæ*. Malitia post suam conversionem ipsum non tetigit, sed semper se in puritate servavit, quod triplici exemplo ostenditur. Primo, quia se a minimis impuritatibus emundavit; unde dicitur in Ecclesiæ Hierarchia: Etenim accedentes ad divinum sacrificium mundari convenit etiam ab infimis animi phantasiis. Secundo, quia se ad puritatem sæpe inducebat; unde dicitur in lib. de Div. Nom. Sanctitas, ut secundum nos dicatur esse ab omni immunditia libera & perfecta, & omnino immaculata munditia. Sicut enim dicitur: *Ex abundantia cordis os loquitur*. Tertio quia temporalia contemnebat; ubi supra dicit: Si illi quos dicis sanctos diligunt ea quæ sunt super terram, inhærentes materiæ corruptibili ab omni divino amore ceciderunt, & non novi quomodo Sancti vocentur.

Matth. 12.

Quarto describitur quantum ad suam passionem, cum dicitur: *Visi sunt oculis insipientium mori*. Bene dicitur, *Visi sunt insipientibus*, quia in veritate coram ipsis sapientibus non sunt mortui, sed vivi. Quod patet, quia sancto Regulo Episcopo Arelatensi Missam celebranti tanquam tres columbæ apparuerunt, habentes in suis pectoribus literis sanguineis nomina ipsorum scripta. Ideo autem apparuerunt in specie columbæ sanguine tinctæ, ad innuendum quod iverunt ad cælum per gemitum pœnitentiæ, per simplicitatem innocentiam, & per sanguinem passionis propriæ.

Quinto describitur quantum ad suam glorificationem, cum dicitur: *Illi autem sunt in pace*, de qua pace dicitur: *Sedebit populus Isai. 32. meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta*. Eorum namque pax est pulchra, secura, & opulenta. Tunc enim est pulchra, quando fit hostibus superatis: *Fugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & sceptrum exactoris ejus superasti*. Tunc est pax secura, quando fit hostibus exterminatis: *Præcipitabit mortem in sempiternum*. *Dabo pacem in finibus vestris*. Tunc est opulenta, quando fit hominibus expoliatis; tunc enim expoliabuntur Ægyptii, ditabuntur Hebræi. *Spoliaverunt Ægyptios*.

Exod. 12.

DE SANCTO LUCA.

SERMO I.

A nostræ salutis procuratione, a multiplici illuminatione, a spirituali curatione, atque a laudabili conversatione commendatur.

Salutat vos Lucas medicus charissimus. Ad honorem saluantis prosequimur istud verbum salutationis; ubi beatus Lucas a quatuor commendatur.

Primo a nostræ salutis procuratione, cum dicitur: *Salutat vos*, id est salutem æternam exoptat. Quam siquidem salutem dupliciter procuravit. Primo verbo evangelicæ con-
 scriptionis; unde potest sibi convenire, quod legitur: *Sapientia scribæ in tempore vacuitatis*. In humano siquidem genere triplex erat vacuitas; de qua dicitur: *Terra autem erat inanis, & vacua, &c.* Vacua quidam erat affectiva Dei dilectione, unde dicitur, *inanis*; operativa meritoria actione, ideo dicitur, *& vacua*: & intellectiva Dei cognitione, ideo dicitur: *Et tenebræ erant super faciem abyssi*. Contra istam triplicem vacuitatem Lucas triplicem scripsit sapientiam, scilicet evangelicam ut illuminaret, intellectuam ad Dei cognitionem: *Repleta est terra scientia Domini, &c.* Apostolicam, id est actus Apostolorum, ut animaret operativam ad meritoriam actionem. In ipsis namque actibus ostenditur qualiter Apostoli fuerunt fortes ad operandum, & ad quodlibet adversum sustinendum. *Exemplum accipite fratres, longanimitatis, laboris, & patientiæ, &c.* Epistolarem, id est, epistolam ad Hebr. Nam sicut dicitur in Prologo super epist. ad Hebr. Illam scriptam lingua Hebraica Apostolus misit, cujus sensum & ordinem retinens Lucas post mortem Apostoli eam Græco sermone composuit. In illa autem epistola intendit Apostolus Judæos a legalibus observantiis avertere, & ad legem charitatis, & amorem Christi ipsos inflammare. Secundo nostram salutem procuravit exemplo salutiferæ informationis. Tria namque habuit per quæ nobis fuit in exemplum, scilicet innocentiam veram. Hier. Serviens Deo fuit sine crimine. Pœnitentiam duram; unde dicitur: *Crucis mortificationem in suo pectore pro tui nominis amore portavit*. Et finalem perseverantiam. Hier. 84. annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu sancto. Ecce quam sancte incepit, quia ob innocentiam quam laboriose persecutus fuit, quia cum pœnitentia dura, quam feliciter consummavit, quia cum Spiritus sancti abundantia. Habemus ergo in eo exemplum innocentiae quantum ad
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

vitam inchoandam, pœnitentiæ quantum ad vitam prosequendam, & perseverantiæ quantum ad vitam consummandam.

Secundo commendatur a multiplici illuminatione, cum dicitur, *Lucas*, quia a luce dicitur. Est enim quadruplex lux, quæ ipsum illuminavit. Prima est lux spiritualis, quæ est divina sapientia quæ ipsum illuminavit ab interiori. *Proposui pro luce habere illuminationem. Implevit eum Dominus spiritu sapientiæ, & intellectus.* Ambrosius. Lucas omnes sapientiæ virtutes sua historia comprehendit. Docuit quippe naturalia, dum unigenitum Dei filium ostendit, & in ejus adventu cælorum virtutes moveri prædixit; in cujus passione tenebræ factæ sunt. Docuit etiam moralia, ut inimicum diligere, verberantem non repercutere, mutuum gratis dare. Docuit rationalia dum qui fidelis est in minimo, & in majori esse ostendit. Secunda lux est carnalis, quæ est conversatio lucida, quæ ipsum illuminavit ab exteriori. *Lucæ lux vestra coram hominibus, &c.* *Misimus fratrem nostrum*, id est Lucam secundum Gloss. *cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias.* *Misimus*, inquit, *fratrem nostrum*, id est spirituali nobis familiaritate conjunctum, *cujus laus non est in mundo, sed in Evangelio per Ecclesias*, non per synagogas. Ostenditur igitur, quod Lucas fuit celebris famæ, tum quia familiaritate apostolica decoratus, tum quia apud omnes fideles acceptus. Tertia est lux intellectualis quæ est virginalis munditia, quæ ipsum illuminavit ab inferiori. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate*, quæ pro tanto dicitur intellectualis: quia hoc est angelicum non humanum. Lucas autem teste Hieronymo, virginatatem perpetuam custodivit. Cujus virginitas quatuor conditiones laudabiles habuit. Fuit namque integra in carne scilicet & mente. Hier. Sine crimine in virginitate permanens Domino maluit deservire. Fuit laboriosissime acquisita; unde dicitur in oratione: *Sanctæ crucis mortificationem, &c.* Fuit longanimitate conservata. Hieron. Neque uxorem unquam habens, neque filios, 84. annorum obiit in Bithynia. Fuit oleo Spiritus sancti enutrita. Hieron. Obiit plenus Spiritu sancto. Istud oleum fatuæ virgines non habuere, ideo defecerunt. Quarta est lux cælestis, quæ est Spiritus sancti influentia, quæ ipsum illuminavit a superiori, de qua dicitur: *Circumfulsit eum lux de cælo.* Istam lucem habuit B. Lucas, qui teste Hieronymo sancto instigante Spiritu Evangelium suum scripsit. De ista luce dicitur: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Spiritus enim sanctus, & animam illuminat, idcirco dicitur, *lumen*, & animam sigillat
 T c ideo

Salutem nostram dupliciter procuravit.

Eccl. 38.

Gen. 1.

Isai. 11.

Jac. 5.

Hieron.

Hieron.

Lux quadruplex cum illuminavit.

Sap. 7.

Eccl. 15.

Lu-Matth. 5.

2. Cor. 8.

Sap. 4.

Ejus virginitatis 4. conditiones.

Hieron.

Act. 9.

Psal. 4.

ideo dicitur, *signatum est*, & animam Deo assimilavit, ideo dicitur, *Vultus tui Domine*; & animam lætificavit ideo dicitur, *dedisti lætitiā in corde meo*. Sic & beatum Lucam illuminavit per cælestem sapientiam, sigillavit per integritatem perfectam, assimilavit per charitatem accensam, & lætificavit per jucunditatem internam.

Tertio commendatur a spiritali curatio-

4. *Ejus medi-*
cine.

Luc. 6.

ne, cum dicitur, *medicus*. Quia enim erant quatuor infirmitates, ideo in suo Evangelio posuit quatuor medicinas, dicens: *Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei*. Est enim primus modus curandi per minutionem, & isto modo curatur infirmitas avaritiæ. Istum modum tangit, cum dicit: *Beati pauperes, &c.* In minutione autem sanguinis, putridus ex toto est abjiciendus, superfluous diminuendus, necessarius retinendus. Sanguis putridus sunt divitiæ injuste acquisitæ, quæ sunt ex toto abjiciendæ. *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*. Sanguis superfluous sunt divitiæ ex superfluitate possessæ; istæ sunt divitiæ diminuendæ, & pauperibus erogandæ. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*. Sanguis necessarius sunt divitiæ ad necessitatem retentæ. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus*. Secundus modus curandi est per diætæ observationem, per quam sanatur infirmitas gulæ, quod notatur cum dicitur:

Luc 19.

1. Tim. 6.

Eccl. 37.

Luc. 21.

Beati qui nunc esuritis, &c. Qui abstinentes est, adjiciet vitam. Attendite ne graventur corda vestra in crapula, & ebrietate. Tertius modus curandi est per sudorem quo sanatur infirmitas ineptæ lætitiæ, quod notatur, cum dicitur: *Beati, qui nunc fletis*. Sudat enim oculus per lachrymationem, cor per dolorem. *Pungens oculum deducit lachrymas, & qui pungit cor profert sensum*, id est sensibilem dolorem. Quartus modus est per amaræ potionis sumptionem, per quam sanatur infirmitas luxuriæ, & istum modum tangit cum dicitur: *Malitia boræ oblivionem fecit luxuriæ magnæ*. Istas quatuor medicinas medicus Christus assumpsit in se. Quibusdam enim in manibus & pedibus minutionem fecit, 40. diebus & noctibus diætā servavit, & sudorem sanguineum sudavit, fel & acetum ad bibendum sumpsit.

Eccl. 22.

Eccl. 11.

Quarto commendatur a laudabili conversatione, cum dicitur *charissimus*. Ipse enim fuit charus Regi, tum quia fuit ejus discipulus, secundum quosdam unus de 72. tum quia fuit ejus Notarius Evangelium scribendo. Fuit charior sponsæ Regis, tum quia ejus secretarius; secreta enim paranymphalia quæ Angelus & sola Virgo sciebant, solus Lucas differuit; tum quia ejus pictor egregius, quia secundum Damasc. imaginem ejus depinxit quæ Romæ habetur; tum quia ejus historiographus, describens historiam ejus annuntiationis, conceptionis, & nativitatis.

Fuit charissimus Principi Regis, id est Paulo; tum quia ejus adjutor devotus, quia secundum Hieron. ipsum usque ad consummationem secutus est; tum quia ejus comes individuus. *Ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ*, hoc secundum Gloss. de B. Luca accipitur.

SERMO II.

Mentis elevationem quoad Deum, peccati immunitatem quoad se, & charitatem quoad proximum habuisse perhibetur.

Lucas est mecum solus, &c. Lucas interpretatur elevans vel consurgens: In præmissis autem verbis de beato Luca tria ostenduntur.

Primo quod habuit mentis elevationem, quoad Deum, cum dicitur, elevans. Ipse enim a terra se totaliter elevavit, & in Deum penna contemplationis volavit. Sex namque in se habuit per quæ ipse se sic a terrenis elevavit, & sic alte volavit. Primo per corporis attenuationem; unde dicitur in sermone qui per Ecclesias legitur: Martyrium suo corpori assiduis lamentationibus, crebrisque vigiliis membra sua macerans ipse indixit. Secundo per plumare, id est virtutum varietatem. Unde dicitur ubi supra: Lucas inter Angelorum, & Apostolorum choros atque candentium virginum lilia, & immarcescibiles rosarum Martyrum flores coruscat. Dicitur namque coruscare inter Angelos & virgines, quia virgo exitit, inter Martyres, quia afflictionem corporis sibi indixit, inter Apostolos, quia Evangelista & nuntius Dei fuit. Tertio per alarum magnitudinem, quæ sunt oratio & eleemosyna. Supponendo autem opinionem B. Gregor. quod fuit socius Cleophae, ipse devotam orationem fecit quando dixit. *Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit*; & eleemosynam impendit, quando ipsum ad hospitium invitavit. Quarto per venti Spiritus sancti impulsione, unde dicitur de ipso, & aliis sanctis animalibus; *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*. Quinto per elcæ præparationem. Avis enim quæ ad destinatam escam pergit citius volat, juxta illud: *Sicut Aquila volans ad escam*. Escam ad quam Lucas festinabat fuit ardens, ad quam per ardentia desideria currebat. Unde dixerunt ipse, & Cleophas: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?*

Per sex fuit
in divinam
contempla-
tionem eleva-
tus.

Luc. 24.

Ezech. 1.

Luc. 24.

Secundo habuit peccati immunitatem quoad se, quod notatur in illa interpretatione qua dicitur consurgens: quia ab omni peccato surrexit. Peccatum namque propter suam ponderationem surgere non permittit; cujus ponderositas monstratur, tum quia ad aliud trahit. Gregor. Peccatum quod per prænitent-

Gregor.

nitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit; tum quia peccatum in infernum demergit: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vebementibus*; tum quia Deum fatigat & premit: *Laboravi sustinens*. Patet ejus ponderositas etiam ex eo, quia cum Deus habeat immensam fortitudinem: *Si fortitudo quaeritur, robustissimus est*; cælum habet firmissimam soliditatem: *Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt*: terra perpetuam stabilitatem: *Terra autem in æternum stat*; & tamen peccatum adeo ponderosum est, quod nec Deus ipsum portare potuit cum tota sua fortitudine: *Vos estis onus, projiciam vos*; nec cælum cum sua soliditate: *Videbam Satbanam sicut fulgur de cælo cadentem*: Nec terra cum tota stabilitate: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos*.

Tertio habuit magnam charitatem quantum ad proximum, quod notatur cum dicitur, *est mecum solus*. Magna charitas, quia cæteris Apostolis deferentibus; ipse solus non nos deseruit, sed nobiscum quadrupliciter remansit, scilicet per desideria sua, per verba sua, per exempla sua, & per adjutoria sua, ipse enim dum viveret quatuor præconia habuit. Fuit namque charissimus, & fuit medicus: *Salutat vos Lucas medicus charissimus*. Fuit fama & opinione præclarus: *Missimus fratrem nostrum*, scilicet Lucam secundum Gloss. *Cujus laus est in Evangelio, per omnes Ecclesias*. Fuit & fidelis socius: *Ordinatus ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ, &c.* Quia igitur fuit charissimus, remansit nobiscum per desideria sua, desideria siquidem ardentia habuit qui dixit: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, &c.* Et si tam ardentia desideria habuit in hac vita misera, multo fortius nunc habet in vita beata ubi nostram salutem desiderat. Unde recto modo sibi convenit illud quod dixit Apostolus: *Salutat vos Lucas*, id est salutem æternam optat, &c. Deus autem desideria Sanctorum cito exaudivit: *Desiderium pauperum exaudivit*. Secundo quia fuit medicus remansit nobiscum per verba sua, per quæ & animas languentes curat, & nostram tarditatem confirmat, & viam cælestis patriæ demonstrat. De primo dicit Hieron. Omnia verba sua animæ languentis sunt medicina. De duobus sequentibus dicitur in sermone qui per Ecclesiam legitur: Beatus Lucas velut insignis lucifer ab orientalibus relucens, nobis lumen fidei & cælestis itineris callem patenter demonstrat. Tertio quia fuit fama præclarus, remansit nobiscum per exempla sua. Nos enim in hoc seculo debemus vivere sobrie quantum ad nos, & pie quantum ad Deum, & juste scilicet quantum ad proximum. Ad ista tria S. Lucas nos suo exemplo informat. Ipse enim vixit sobrie quantum ad se, quia crucis mortificationem *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

in suo corpore portavit, & virginitatem servavit: vixit pie quantum ad Deum, quia circa pietatem cultus divini & fidei excellenter claruit: vixit juste quantum ad proximum, quia suo Superiori dedit reverentiam, sicut Paulo cui semper in omnibus obedivit; & suo æquali dedit concordiam, sicut Cleophæ socio suo, cum quo Emaus concorditer ivit & concorditer rediit; & suo inferiori, id est nobis dedit doctrinam, quia per evangelium fidem docuit, & per Actus Apostolorum mores instruxit. Quarto quia fuit fidelis socius, remansit nobiscum per auxilia sua; ipse enim & alii Sancti per orationes & merita sua nos adjuvant: *Hic est amator fratrum & populi Israel. Hic est qui multum orat pro populo & universa sancta civitate*. Unde legitur quod cum Christiani a Turcis essent obsessi, apparuit eis quidam vir lucidus & coruscans dicens se esse Lucam Evangelistam, præcipiens Christianis ut contra hostes ad bella procederent; sed cum illi repudiarent, ante eos se posuit, & victoriam magnam fecit.

SERMO III.

Quomodo assimilatur.

Secundum animal simile vitulo. Inter Apoc. 4. cætera sancta animalia. S. Lucas per vitulum sive bovem est designatus. Est namque bos quantum ad quatuor commendabilis. *Bos commendabilis est quoad quatuor.*

Primo quantum ad sacrificium, quia Deo in templo in sacrificium immolabatur, sic B. Lucas dicitur bos ratione sacrificii, quia circa templum semper immolatus fuit, & in principio sui Evangelii, & in medio & in fine. In principio agendo de Zachariæ immolatione, præcursoris in templo annuntiatione, & Mariæ purificatione. In medio agendo de Christo duodeno in templo remanente & in templo prædicante. In fine suum Evangelium per discipulos in templo Deum laudantes consummando. Homo enim justus debet esse bos ratione sacrificii, quia suum corpus debet macerare ne lasciviat in principio, in medio, & in fine, id est in juventute, virilitate, & in senectute.

Secundo bos commendabilis est quantum ad suum incessum, quia non saltando vadit, sed mature incedit. Greg. super illud. *Planta pedis quasi planta pedis vituli*, scilicet mature incedentis fortis & divisa. Ex quo habetur quod Lucas in suo Evangelio incessit mature, fortiter & divisim. Mature quidem primo introduxit præcursores Regis, postea incepit a conceptione Regis; & de conceptione processit ad nativitatem, & de nativitate ad infantiam, quando dixit: *Postquam completi sunt dies octo ut circumcideretur puer*. De infantia ad pueritiam, cum

Ibid.
Ibid. 3.

cum dixit: *Remansit Jesus, &c.* De pueritia ad juventutem: *Erat Jesus incipiens quasi annorum 30.* Deinde ad suam consummationem incessit fortiter. Alii Evangelistæ fortiter incepterunt, sed non fortiter finierunt; Matthæus enim & Joannes nihil agunt de Ascensione, Marcus nihil agit de judicaria potestate, Lucas autem tam in Evangelio quam in Actibus ista plenius persequitur. Incessit etiam divisim, quia narrationem præcursoris & Regis non commisit, sed divisim posuit. Agens enim de annuntiatione præcursoris, accedit ad annuntiationem Regis. Agens de nativitate præcursoris, accedit ad nativitatem Regis. Agens de prædicatione præcursoris, accedit ad prædicationem Regis. Homo etiam justus debet esse bonus ratione incessus, quia debet procedere mature, opera sua mature perficiendo; quia sicut dicitur: *Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu multiplicabitur.* Fortiter, in bonis operibus perseverando: *Manus fortium dominabitur.* Divisim, bona a malis, & magna a minoribus separando: *Si separaveris pretiosum a vili quasi os meum eris.*

Prov. 13.

Ibid. 12.

Jer. 15.

Tertio bos commendabilis est quantum ad mansuetudinem, quia iugo pressus, stimulo agitur, clamoribus lacessitur, non murmurat, non reclamationem; sic Lucas & alii sancti viri pressi iugo penitentiae, agitati stimulo persecutionis tyrannicæ, lacessiti clamoribus injuriæ non murmurant in ore, sed patientiam servant in corde: juxta illud quod cantat Ecclesia: *Non murmur resonat, non querimonia, &c.*

Quarto bos commendabilis est quantum ad laborem & utilitatem: est enim animal valde laboriosum & utile. Sic ipse B. Lucas fuit laboriosus & utilis per quatuor officia quæ habuit. Primo enim fuit pictor imaginum; unde dixit Damascenus: Accepimus Lucam Evangelistam pinxisse Dominum & Matrem ejus, & eorum imagines habere

Quatuor ejus officia.

Damasc.

Romanorum famolam civitatem. *Affiduitas ejus variat picturam, cor suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua perficiet opus.* Secundo fuit medicus corporum & animarum. Hieron. Actus Apostolorum nudam videntur sonare historiam, sed si noverimus eorum scriptorem esse Lucam, esse medicum, advertimus omnia verba illius animæ languentis esse medicinam. *Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, &c.* Tertio beatus Lucas fuit compilator librorum; compilavit enim Evangelium, Actus Apostolorum, & Epistolam ad Hebræos prout ab ore sancti Pauli audivit. *Quasi verba utilia, quantum ad Evangelium quod composuit, & conscripsit sermones rectissimos, quantum ad Actus Apostolorum quos compilavit, ac veritate plenos, quantum ad Epistolam ad Hebræos quam transtulit.* Quarto fuit notarius plurimorum, scilicet Christi, cujus genealogiam, conceptionem, nativitatem, infantiam, prædicationem, passionem, ac resurrectionem, ascensionem fidei stilo conscripsit: beatæ Mariæ virginis, quia scripsit ejus secreta; fuit notarius Apostolorum, quia scripsit eorum Acta; fuit specialis notarius Pauli, quia prosecutus est ejus gesta. Nec mirum si notarius tot & tanta scribere scivit, quia ad hoc quatuor magistros habuit. Primus fuit Spiritus sanctus. Hieron. Sancto instigante Spiritu in Achaia partibus scripsit Evangelium. Secundus fuit beata virgo Maria quæ verba Angeli & Pastorum conservabat, & ei manifestabat: *Obviabit illi, scilicet Lucæ, quasi mater honorificata.* Tertius fuit cætus Apostolorum, unde dixit in prologo suo: *sicut tradiderunt nobis quæ ab initio viderunt & ministri fuerunt sermonis.* Quartus specialiter fuit Apostolus Paulus. Hieron. in libro de viris illustribus, Quidam suspicantur quotiescunque Paulus dixit, secundum Evangelium meum, de Lucæ significare volumine.

Quatuor ejus magistri.

Eccl. 15.

Luc. 1.

IN DIE SS. SIMONIS ET JUDÆ.

SERMO I.

Quales quoad se, quoad bonos, quoad persecutores, & contra demones fuerunt.

Marc. 2.

Simon frater vester, scio quod vir consilii est, ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater. Et Judas Machabæus fortis viribus a juventute sua, sit vobis princeps militiæ, & ipseaget bellum populi, &c. De istis beatis

Apostolis Simone & Juda quatuor considerantur quæ in præmissis verbis notantur.

Primo quales fuerunt quantum ad se, quia fuerunt magnæ sanctitatis, quod habetur ex interpretatione. Judas enim interpretatur glorificans, Simon obediens: ipsi enim Deum glorificaverunt per conversationis honestatem. *Luceat lux vestra coram hominibus ut videant, &c.* unde legitur in historia, quod cum Judas ad Abagarum Regem venisset, vidit Rex in vultu ejus quemdam mirum & divinum splendorem; ille enim

Matth. 5.

fig.

significabat ejus opera luminosa. Habuerunt etiam perfectam obedientiam, & quia Deo obediebant, ideo omnes creaturae eis obediennes erant. Habuerunt enim posse super elementa, sicut super aquam, aerem & ignem. Nam mare septuaginta mortuos reddidit, quos Simon suscitavit: aer cum esset serenus, eorum morte tempestate magna conversus est: ignis caelestis, Pontifices idolorum combussit. Habuerunt posse super daemones; quia de corporibus hominum ea ejecerunt; super corpora, quia ea curabant; super animas, quia eas a peccatis & ab errore purgabant.

Secundo considerandum est quales fuerunt ad bonos & fideles. Fuerunt namque magnae charitatis, & ideo dicitur, *frater vester*; magnae sapientiae, ideo subditur, *vir consilii est*; magnae pietatis, & ideo dicitur, *Et ipse erit vobis pater*. Eorum autem charitas sapientia & pietas manifestatur quantum ad quatuor. Aliquando enim subveniebant in corpore & in anima sanitatem integram conferendo, sicut patet in Abagaro Rege, cui Judas sanitatem corporis & animae impetravit. Aliquando in rebus & personis bella compescendo, sicut patet in Duce Babyloniae, contra ad Indos pergente, quos orationibus mediantibus pacificavit; sicut patet etiam in civitate Edessa, ubi Epistola Salvatoris legitur, & hostes inde fugiunt, aut componuntur. Aliquando subveniebant in fama & innocentia, ipsam conservando, sicut patet in quodam Diacono infamato, quem ab infamia defenderunt. Aliquando in tribulatione magna, morbos & pestilentias auferendo, sicut patet quod cum duae tigrides per terram discurrerent, & omnes occiderent, Apostoli eas mansuetissimas reddiderunt.

Tertio considerandum est, quales fuerunt quantum ad persecutores, quod notatur cum dicitur, *fortis viribus*. Debent namque sancti viri quantum ad persecutores tria habere, scilicet firmam eloquentiam, sapientiam, constantiam, & de his tribus dicitur: *Ego enim dabo vobis os, ecce eloquentiam, & sapientiam cui non poterunt resistere, ecce sapientiam, omnes adversarii vestri, ecce constantiam*. Isti enim Apostoli habuerunt firmam eloquentiam, unde cum Dux eos interrogasset de eorum genere & conditione, & causa adventus, responderunt: Si genus quaeris, Hebraei sumus; si conditionem quaeris, servi Christi Jesu: si vero causam, causa salutis vestrae huc venimus. Secundo habuerunt magnam sapientiam. Magna siquidem sapientia fuit, quod Magos & Pontifices idolorum sciverunt confundere per benevolentiam & justitiam. Magna benevolentia, quod cum Dux pontifices idolorum vellet incendere, prohibuerunt dicentes: Nos missi sumus non viventes occidere, sed mortuos vivificare. Item cum Angelus dixit eis: Unum ex duobus eligit, aut horum repentinum interi-

tum, aut vestrum martyrium; responderunt ei: Oramus Dei misericordiam, ut istos convertat, & nos ad martyrii palmam perducatur. Habuerunt etiam magnam justitiam, quia cum Magi serpentes venire fecissent, ipsos in eos converterunt, qui eorum carnes lacerabant. Tertio habuerunt magnam constantiam; potius enim voluerunt mortem sustinere quam fidem deserere, servantes illud: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem occidere non possunt.* Matth. 10.

Quarto considerandum est, quales fuerunt contra daemones, quia fuerunt magnae potestatis, quod notatur cum dicitur: *Et ipse aget bellum populi*. Daemones enim tunc quatuor modis homines impugnabant. Primo per fraudulentiam, dando falsa responsa; sed Apostoli horum fraudulentiam & deceptionem detegebant, modo scilicet ne per simulacra loquantur prohibendo, modo ut responsa dent permittendo. *Vident vana & divinant mendacium, dicentes: ait Dominus, cum Dominus non miserit eos.* Secundo per violentiam ad diversa supplicia trahendo, sed Apostoli eorum violentiam refrenabant, unde Dux tantam eorum potentiam videns, ait: Diis nostris potentiores vos video. Tertio per praestigia per quae daemones ludificabant hominum corda & sensus; sed Apostoli ipsorum daemonum praestigia destruebant. Unde cum Magi quibusdam advocatis abstulissent loquelam, gressum & visum, Apostoli signum crucis in ipsorum frontibus fecerunt, & Magi talia ulterius facere non praesumpserunt. Quarto per simulacra, fingentes in eis esse divina numina, sed Apostoli illa simulacra frangi faciebant, unde ad eorum praecipium duo Aethiopes nigri & nudi de simulacris exeuntes ea penitus confrugerunt.

SERMO. II.

Quomodo quinque modis in Christo manserunt.

Manete in me, & ego in vobis. Isti Joan. 15. sancti Apostoli Simon & Judas in Christo manserunt per veram fidem & dilectionem sinceram, & Christus in eis mansit suam conferendo gratiam, & modo in eis manet eis exhibendo praesentiam. Notandum autem quod Christus est vitis & nos palmites; est radix, & nos rami; est sol, & nos radii; est fundamentum, & nos sumus ejus aedificium: est etiam iste Christus caput, & nos sumus ejus membra. Est ergo sensus praesentis thematici: *Manete in me*, sicut palmites manent in vire, & sicut rami in radice, & sicut radii in sole, & sicut aedificium in fundamento, & sicut membra in capite suo. Istis quinque modis Apostoli in Christo manserunt.

Eorum virtutes.

Luc. 21.

Demonis bella quatuor.

Ezech. 13.

Primo manserunt in Christo sicut palmites in vite, accipientes ab ipso fertilitatem, unde dicit: *Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum.* Palmites autem manentes in vite primo producant gemmas, deinde flores, deinde folia & deinde uvas. Sic Sancti in Christo manentes producant gemmas, id est cogitationes bonas, deinde flores, id est odoríferas voluntates, deinde folia, id est salutifera verba, deinde uvas, id est operationes bonas: Ista autem non habent a se, sed a vite. Nec bonas cogitationes; *Non quod sufficientes simus cogitare, &c.* nec bonas voluntates, nec bonas operationes. De his dicitur: *Deus est, qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate;* nec bonos sermones, *in manu illius, & nos, & sermones nostri.*

2. Cor. 3.

Phil. 2.

Sap. 7.

Secundo manserunt in Christo sicut rami in radice, accipientes ab ipso boni operis viriditatem. Gregor. Nihil viriditatis habet ramus boni operis nisi manserit in radice charitatis; tales enim qui habent charitatem semper sunt virides, quia si patientur adversa, ibi sunt virides per patientiam; si succedunt prospera, ibi virescunt per temperantiam. Nam secundum August. Homo aliquando est bonus inter bona, & aliquando est bonus inter mala; aliquando malus inter mala, aliquando malus inter bona. Habens enim charitatem inter bona est bonus, quia bonis scit uti ad temperantiam, & est bonus inter mala, quia malis scit uti ad patientiam; sed non habens charitatem est malus inter mala, quia adversa faciunt eum pejorem; & est malus inter bona, quia prospera eum faciunt elatiorem.

August.

Tertio manserunt in Christo sicut radii in sole, accipientes ab ipso sapientiæ claritatem per quam totam Ecclesiam illuminaverunt. Unde de eis cantatur, *quorum doctrina fulget Ecclesia ut sole luna.* Dicit autem beatus August. quod luna tripliciter obscuratur, aut quando eclipsatur, aut quando nubibus regitur, aut quando renovatur. Ecclesia quidem triplicem statum habet, scilicet primitivum, modernum & ultimum. In primo statu, scilicet tempore Martyrum, luna fuit eclipsata; luna autem quando est eclipsata, tota sanguinolenta esse videtur. Sic etiam Ecclesia primitiva catholica videtur sanguinolenta, id est sanguine Martyrum rubricata. In statu autem moderno obscuratur per nubes, id est per carnales cupiditates quæ dicuntur nubes, & quia mentem obnubilant, & quia etiam cito petranseunt. *Qui operit calum nubibus, &c.* Tempore autem Antichristi obscurabitur per renovationem: tunc enim obscurabitur, quia multis persecutionibus deprimetur: *Ut sagittent in obscuro rectos corde,* id est in obscura Ecclesia, secundum litteram Augustini, sed tamen postmodum renovabitur, quia de fide transibit in

August.

Psal. 146.

Psal. 10.

spem, de speculo ænigmatis in faciem charitatis.

Quarto manserunt in Christo sicut ædificium in fundamento, accipientes ab ipso stabilitatem, ita quod non timuerunt ventum, id est tentationem immixtam a diabolo, qui est in aere caliginoso; nec pluviam, id est probationem immixtam de cælo; nec flumina, id est persecutionem immixtam ab homine terreno, *Descendit pluvia, &c.*

Matth. 7.

Quinto manserunt in Christo sicut membra in capite suo, accipientes ab ipso sensum & morum, id est influentiam gratiarum & virtutum. Membra autem influentiam a capite non suscipiunt, aut quando sunt præcisa, aut quando sunt putrida, aut quando sunt paralyti resoluta. Præcisi autem a Deo & hominibus, sunt superbi. *Odibilis coram Deo & hominibus est superbia.* Putridi vero sunt invidi: *Putredo ossium est invidia.* Paralytici autem sunt avari, quia habent cor constrictum ex frigiditate charitatis, & humidum ex abundantia iniquitatis. *Abundavit iniquitas refrigescet charitas multorum.*

Eccl. 10.

Prov. 14.

Matth. 24.

SERMO III.

Quod Christum propter 4. diligere teneamur.

MAnete in dilectione mea, &c. Do. Joan. 15. minus Apostolos sæpe ad dilectionem admonet. Inter cæteros autem isti duo, scilicet Simon & Judas in dilectione sua usque ad mortem manserunt, quia pro Christi amore mortem sustinuerunt. Sic etiam & nos debemus in dilectione Christi remanere, & Christum diligere multiplici ratione.

Christus multiplici ratione diligendus.

Primo, propter tanti amici fidelitatem; sunt enim quidam infideles amici qui non diligunt vere in vita, aliqui non diligunt in morte, alii qui statim obliviscuntur post mortem. Christus autem & in vita veraciter diligit: *Ego diligentes me diligo;* & in morte diligit fortiter, quia ab hoste defendit: *Amicus fidelis, protectio fortis.* Et post mortem diligit utiliter, quia ad regnum cælorum perducit: *Tenuisti manum dextram meam,* scilicet in vita me conservando, & in voluntate tua deduxisti me in morte me custodiendo, & cum gloria suscepisti me, ad regnum tuum perducendo.

Prov. 9.

Eccl. 16.

Psal. 72.

Secundo Christus est diligendus propter amicitie utilitatem. *Pater meus diligit eum & ad eum veniemus, &c.* Venit autem Pater memoriam confirmando, venit Filius intelligentiam illuminando, venit Spiritus S. voluntatem inflammando. De ejus utilitate dicit August. Attende quanta est charitas, quæ si desit frustra habentur cætera, si adsit habent.

Joan. 14.

August.

habentur omnia. Idem. Ubi charitas adest, quid est quod deesse possit? Ubi deest, quid est quod possit prodesse. De ejus etiam utilitate dicitur: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Etiam peccata secundum Gloss. occasionaliter, quia tales fiunt humiliores, sicut patet in Petro. Unde August. Audeo dicere superbis esse utile cadere in aliquod peccatum apertum, unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim sibi Petrus displicuit quando fleuit, quam placuit quando negavit. Fiunt etiam cautiores sicut patet in David. Aves ceteraque animalia in easdem pedicas retiaque non incidunt. Fiunt etiam ferventiores sicut patet in Magdalena. Ambrosius. Sancti Domini si aliquando cadunt, ferventiores resurgunt. Fiunt etiam devotiores, quia cum majori devotione Deo serviunt, ex eo, quod ipsos eripuit a morte culpæ, resuscitavit in vita gratiæ, & liberavit a pœnis gehennæ. Unde talis anima gratias agit Deo dicens: *Laudabit usque ad mortem anima mea Dominum, &c.*

Tertio Deum debemus diligere propter debitum, quia propter hoc homo factus est ut diligat Deum. August. Propterea facta est creatura rationalis, ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, & amando possideret, & possidendo frueretur. Istud debitum, cum minis Deus a nobis requirit. August. in lib. Confess. Quis sum ego Domine, ut me amare te jubeas, & nisi hoc faciam irasceris mihi & minaris ingentes misérias, &c.

Quarto debemus eum diligere propter exemplum. Ipse enim nos dilexit amore recto, discreto & perseveranti. Amore recto, non habendo respectum ad suam utilitatem, sed ad nostram: Sic & nos debemus Christum diligere propter se solum. Sed multi sunt qui diligunt eum amore obliquo, volentes simul diligere Deum & mundum, quod fieri non potest, sicut ostendit B. Augustinus tri-

plici exemplo, scilicet vas, sinus & manus. De primo sic dicit super Joann. Si habitat in te amor mundi, non est quo intret amor Dei; vas es, sed plenus es, funde quod habes, ut recipias quod non habes, funde amorem sæculi ut implearis amore Dei. De secundo sic dicit: Deus in sinu cordis tui paratus erat dare indulgentiam, excludis, claudis sinum & includis peccatum, excludis medicinam peccati. De tertio sic dicit: Non potest quis amare quod æternum est, nisi destiterit amare quod temporale est. Amorem hominis sic puta quasi manum animæ. Si enim manus aliquid tenet, aliud tenere non potest, ut autem tenere possit quod datur, dimittat illud quod tenet. Secundo nos dilexit amore discreto, quia naturam nostram assumpsit, & culpam cavir. Bern. Christus in carnis assumptione condescendit mihi, in culpæ visitatione consuluit sibi. Isto amore debemus diligere proximum, nos & Deum. Charitas enim habet zelum, mortem & alas, unde Ambros. in lib. de Isaac: Zelum enim charitas habet, quoniam per zelum quem habet, nec suis parcit: Et mortem habet charitas, quia sicut mors est finis, ita & charitas. Ex quibus verbis habetur quod illi qui habent charitatem, debent habere zelum ad proximum, vitia arguendo; ad seipsum mortem, vitia & omnem amorem mundi extinguendo; ad Deum alas ignitas, ad ipsum per amorem ardentem currendo. Tertio dilexit nos Christus amore perseveranti, scilicet in principio parentelam nobiscum contrahendo: *In charitate perpetua dilexi te miserans.* In medio nobiscum familiariter conversando: *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.* In fine pro nobis moriendo: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos,* sic & nos debemus Christum diligere in principio, id est adolescentia nostra, & in medio, id est in juventute; in fine, id est in senectute. *Omni tempore diligit, qui amicus est.*

Notandum.
Quomodo Deus diligendus.

Jer. 31.

Bar. 3.

Joan. 13.

Prov. 17.

Rom. 9.

August.

Nieron.

Eccl. 51.

Dilectio
Christi erga
nos.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

SERMO. I.

Quod quadruplici de causa hoc festum institutum est.

1. Macch. 4.

Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri, &c. Sicut dicit Beda. Festivitas omnium Sanctorum triplici de causa celebratur, unde ait, Festivitates Sanctorum Patres celebrari sanxerunt, vel ad incitandum ad imitationem, vel ut nos eorum meritis lociemur, vel ut eorum orationibus adjuvemur; & ideo valde utile est, ut qualiter Sancti sunt salvati, nobis ad memoriam reducat. Hæc autem solennitas quæ sit ad honorem omnium sanctorum, quadruplici de causa instituta est.

Heb. 1.

Ecc. 3.

Job. 41.

Ecc. 44.

Matth. 6.

Hebr. 11.

Ecc. 11.

Psal. 18.

Matth. 10.

Jacob. 4.

Prima sumitur a parte basilicæ consecratæ, quæ quidem consecrata erat omnibus idolis, sed postmodum consecrata est omnibus Sanctis. Aliqui igitur sunt qui faciunt festum prout consecrata est omnibus Sanctis, aliqui prout consecrata est omnibus idolis: Primo festum Angelorum faciunt humiles. Angeli enim sunt tantæ humilitatis, quod nobis tam abjectis ministrare dignantur. *Omnēs sunt administratorii spiritus, &c.* Illi ergo faciunt festum Angelorum, qui per humilitatem honorant Deum. *Magna potentia Dei solius & ab humilibus honoratur.* Econtra vero festum Luciferi faciunt superbi; *Ipse est rex super universos filios superbiæ.* Secundo festum Patriarcharum faciunt misericordes & pii; *hi sunt viri misericordiæ, quorum pietates non defuerunt:* econtra festum Mammonæ faciunt avari. *Non potestis Deo servire & Mammonæ.* Tertio festum Prophetarum faciunt despecti, qui adinstar reorum se despiciunt propter Deum. *Circueverunt in melotis & in pellibus, &c.* Festum autem Beelphegor, qui interpretatur Deus vestitus, faciunt vane gloriosi: *In vestitu ne glorieris unquam.* Quarto festum Apostolorum faciunt fraternam salutem zelantes; *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ, &c.* Econtra vero festum Beelzebub, qui interpretatur Deus muscarum, faciunt detrahentes, qui ad immunda, id est ad aliorum defectus semper volant, aliquando melioribus detrahentes. *Si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus?* Quinto festum Martyrum faciunt patientes, de quibus dicitur: *Non murmur resonat, non querimonia, &c.* Econtra vero festum Martii, qui est Deus belli, faciunt iracundi & impatientes. *Litiga-*

tis & belligeratis, &c. Sexto festum Confessorum faciunt abstinentes: *In fame & siti* 2. Cor. 11. *in jejuniis multis, &c.* Econtra festum Bel, qui interpretatur devorator, faciunt gulosi & epulis servientes: *Non tibi videtur esse* Dan. 14. *Bel Deus vivens, an non vides quanta comedat & bibat quotidie? Quorum Deus ventus est.* Septimo festum virginum faciunt puri & continentes. *Sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore.* Econtra festum Asmodei faciunt voluptatem sectantes; ille enim dæmon odit matrimonia & diligit adulteria. De talibus dicitur: *Nullum pratum sit quod non per-* Sap. 1. *transit luxuria nostra.*

Secunda causa institutionis sumitur a parte nostræ insufficientiæ. Sancti enim sunt quasi infiniti, & quia non possemus omnium Sanctorum festum specialiter facere, hodie facimus communiter. Unde dictum est: *Comedetis vetustissima veterum, & novis supervenientibus vetera projicietis.* Vetustissima veterum sunt tres in Trinitate personæ, quæ principio carent & fine, quæ debemus comedere cum aviditate & devotione, reverentiam exhibere ut sibi per amorem incorporari possimus. Vetera autem sunt Patres veteris Testamenti quos possumus abjicere, id est eorum festivitatem abstinere. Nova vero sunt Patres novi Testamenti quos debemus per anni circulum recolligere, & eis laudes impendere, non tamen singulariter, quia ipsi quasi infiniti sunt. Sicut enim dicit Hieron. in Epist. ad Heliodorum, & Cromatium, nullus dies est qui non ultra quinque millium reperiri possit ascriptus excepto die Cal. Jan. Romani enim præceperant ne tunc aliquis interficeretur: tum quia erat prima dies anni, ideo deferri sibi volebant; tum quia Jano qui erat primus Rex Italiæ, dedicata erat: tum quia illa die multa præstigia exercebant; tum quia tunc suos Consules permutabant.

Tertia ratio sumitur a parte nostræ negligentiae. Nos enim sæpe festa Sanctorum negligenter egimus, aut propter humanam fragilitatem, aut propter ignorantiam, & oblivionem, aut propter negligentiam, & remissionem, aut propter negotiorum secularium nimiam occupationem; & ista quatuor tangit Rabanus dicens: Decretum est ut hac Raban. die omnium Sanctorum memoria habeatur, ut quidquid humana fragilitas per ignorantiam seu negligentiam seu occupationem rei secularis in solennitatibus Sanctorum minus perfecte peregisset, in hac sancta observatione solvatur.

Quar-

Quarta ratio sumitur a parte nostræ indigentiae; nos enim suffragiis indigemus, & quia hodie honoramus omnes, omnes Advocatos habemus; & quia impossibile est orationes multorum non exaudiri, impossibile erit eorum preces a Deo non admitti. Ideo Regina Virginum hodie ab omnibus Sanctis associata incedit, & pro nobis intercedit, sicut in quadam visione monstratum erat. *Assistit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.* Istam namque associant Apostoli cum vestibus deauratis, Martyres cum vestibus purpureis, confessores cum vestibus hyacinthinis, Virgines cum vestibus candidis.

Psal. 44.

SERMO II.

Quomodo omnes Sancti multiplici jure caelestem sunt gloriam consecuti.

Eph. 1.

Assuerus quidem tertio anno Imperii sui fecit grande convivium cunctis Principibus & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclytis, & Praefectis Provinciarum. Assuerus, qui interpretatur beatus, significat Christum qui est gloria & beatitudo Sanctorum. Primus annus ipsius fuit tempus legis Mosaicae in quo fecit convivium valde parvum. Secundus annus fuit tempus gratiae, in quo fecit convivium semiplenum. Tertius annus est status gloriae, in quo fecit convivium plenum atque perfectum. Faciet autem Principibus, id est Patriarchis & Prophetis, qui fuerunt in Dei acie primi Duces, vel Principibus, id est Apostolis, qui principantur in caelo, in mundo & in inferno. *Principes populorum congregati sunt.* Et pueris suis, id est Virginibus a puritate dictis, & fortissimis Persarum, id est Martyribus. Persae enim interpretantur sua latera dividentes, quia Martyres habuerunt sua latera divisa, id est corpora lacerata; & Medorum inclytis, id est Confessoribus; Medi enim interpretantur adaequati, quia adaequaverunt magnitudinem fidei, spei, charitatis, & operationis; & fuerunt inclyti in scientia, vita & fama; & Praefectis Provinciarum, id est Angelis quorum quidam principantur Provinciis, quidam locis, & quidam singularibus personis. Omnes ergo isti caelestem gloriam consecuti sunt & multiplici jure.

Psal. 46.

Angeli quidem per feudatariam possessionem. Quamvis enim suam beatitudinem & confirmationem meruerunt ex eo quod aliis superbientibus ad Deum totaliter sunt conversi, nihilominus tamen tenentur servare feudum & tributum & Regi & familiae Regis, quia tenentur Deo assistere & nobis ministrare. *Millia millium ministrabant ei, ecce tributum familiae Regis. Et decies centena millia assistebant ei, ecce tributum Regis.* *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

Dan. 7.

istud autem tributum nos debemus persolvere, scilicet de corpore mortificationem, de anima devotam orationem, & de rebus ad pauperes liberalem largitionem.

Secundo Patriarchae & Prophetae ipsam assecuti sunt per aedificationem; aedificaverunt enim sibi caelestem mansionem de auro dilectionis divinae, de argento dilectionis proximi, & de lapidibus pretiosis, id est, de operibus meritoriis. De isto aedificio aureo, argenteo & lapide pretioso dicitur: *Si quis superaedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, & lapides pretiosos, &c.* Eleemosyna enim dum datur est quasi terra, plumbum & saxum; sed ibi terra convertitur in aurum, plumbum in argentum, saxum in lapidem pretiosum. August. super Psal. Laudas mercatorem qui vendit plumbum & emit aurum, & non laudas illum qui erogat pecuniam & acquirit justitiam.

Tertio Apostoli ipsam assecuti sunt per emptionem: *Ecce nos reliquimus omnia, ecce pretium. Et infra, centuplum accipietis, & vitam aeternam possidebitis, ecce comparatum premium.* Debet autem emi adinstar agri, thesauri & margaritae: instar agri, quia requirit animum bene cultum; sed de multis dicitur illud: *Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticae, &c.* Instar thesauri, quia requirit magnum desiderium: *Si quaesieris eam quasi pecuniam & sicut thesauros effoderis illam, &c.* Instar Margaritae, quia requirit magnum studium, unde dicitur: *Simile est enim regnum caelorum homini negotiatori quaerenti bonas margaritas, &c.*

Quarto ipsam assecuti sunt Martyres per violentiam & direptionem. *Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Rapuerunt enim de manibus Dei regnum caelorum, desiderabilem thesaurum, & vitam Beatorum. De his tribus dicit Ambrosius. Aggrediamur Dominum, & more latronum suis eum spoliari nitamur: cupimus sibi auferre regnum, thesaurum & vitam; sed ille tam dives est ut non abnuat, non resistat. Aggrediamur eum inquam non fuste, non ferro, non saxo, sed mansuetudine, bonis operibus, & castitate.

Quinto assecuti sunt eam Confessores per haereditariam successionem: fuerunt enim pacifici, & ideo filii Dei: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur; & quia filii, ideo haeredes Dei: Si filii & haeredes, &c.* De Rom. 8. ista haereditate dicitur: *Novit Dominus dies immaculorum & haereditas eorum in aeternum erit.* Illam enim haereditatem habebunt tantum legitimi ex immaculato thoro procreati, ideo dicitur: *Novit Dominus dies immaculorum, & erunt in haereditate perpetuo conservandi, ideo subditur: Et haereditas eorum*

U u

rum

rum in æternum erit, & erunt a principe in iudicio in possessionem mittendi. Quando scilicet mali cum sua confusione de ista hæreditate excludentur, ideo dicitur: *Non confundentur in tempore malo.* Et erunt bonis omnibus saturandi, scilicet quando mali fame morientur, ideo subditur: *Et in diebus famis saturabuntur.* Mali autem propter crimen læsæ majestatis erunt exheredandi, ideo subditur: *Peccatores peribunt.*

Sexto affecuti sunt eam Virgines per gratuitam donationem. Sunt enim sponsæ Christi, & ad sponsum spectat suæ sponsæ omnia gratis dare. *Darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu mæroris.* Virgines enim præ cæteris Sanctis tres prærogativas habebunt. Primo coronam aureolam ex eo quod carnem suam mortificaverunt, & quasi usque ad cinerem contempserunt, ideo dicit: *Dabo eis coronam pro cinere.* Secundo habebunt cælestem melodiam quam solæ cantabunt, ex eo quod pro absentia sponsi gemuerunt, ideo dicitur, *oleum gaudii pro luctu.* Tertio habebunt vestem candidam, ex eo quod vestem nigram mæroris induerunt, ideo subditur, *pallium laudis pro spiritu mæroris.*

SERMO III.

Omnium Sanctorum ordines congregat Ecclesia, ut eis laus impendatur.

Joel. 2. 15. **V**ocate cætum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & iuvenes, &c. usque ibi de thalamo suo, &c. Sancta mater Ecclesia ordines omnium Sanctorum hodie congregat, ut eis laudem impendat, quæ in verbis præmissis denotantur.

Primus est ordo Trinitatis, qui notatur cum dicitur: *Egrediatur sponsus, &c.* Sponsus est Christus, in nomine autem Christi, secundum August. tota Trinitas intelligitur; nam cum *Christus* dicitur, intelligitur & ungens pater, & unctus filius, & ipsa unctio. Spiritualiter autem Christus est sponsus qui habet quadruplex cubile, scilicet Patris sinum, Virginis uterum, crucis patibulum, & ipsum monumentum. Egrediatur ergo sponsus de isto cubili suo ut associetur præsentī solennitati. De primo enim cubili egressus est per æternam originem: *Egressus ejus ab initio a diebus æternitatis.* De secundo egressus est per temporalem generationem: *Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* De tertio egressus est propter nostram salvationem, *Egressus es in salutem populi, &c.* De quarto egressus est per gloriosam resurrectionem: *Ascendit leo de cubili suo, &c.* Ex his ergo quatuor trahitur quadruplex ratio, quare iste sponsus sit a nobis honorandus, scilicet

quia est Rex noster, frater noster, iudex & glorificator noster. Nam in quantum egressus de sinu Patris est Rex noster; in quantum egressus de utero matris, est frater noster; in quantum de patibulo, est iudex noster; & in quantum de monumento, est glorificator noster. De his quatuor legitur: *Ecce Rex tuus:* quoad primum, *venit tibi,* ut scilicet carnem assumat, quoad secundum, *justus,* quoad tertium, *& salvator,* quoad quartum.

Secundus est ordo Virginis, qui notatur cum dicitur: *Et sponsa de thalamo suo.* Virgo enim beata non est in ordine Trinitatis, quia ibi non sunt nisi tres personæ, nec in ordine sanctorum Angelorum, sed super eos, & ideo facit ordinem per se. Dicitur autem sponsa, quia Deus matrimonium contraxit cum ea, quod fuit initiatum per verba de futuro, quando dixit ei Angelus: *Ecce concipies & paries filium, &c.* Fuit ratificatum per verba de præsentī, quando Virgo respondit: *Ecce ancilla Domini.* Et fuit consummatum, quando filius Dei in thalamo virginali nostram naturam sibi univit. In isto matrimonio fuit bonum fidei, quia virginitatem illibatam Virgo semper servavit. Fuit bonum prolis, quia Dei filium de suis visceribus generavit. Fuit bonum Sacramenti, quia

Bona matrimonii Christi cum Virgine.

nunquam a filio suo divisa vel separata fuit. In isto etiam matrimonio fuit conjunctio animorum per mutuam charitatem. *Ego dilectio meo, & dilectus meus mihi.* Fuit conjunctio corporum per naturæ unitatem, quia caro Christi est caro matris. Fuit indivisibilitas habitationis amborum, quia sicut in vita dilexerunt se, ita & in morte non sunt separati. *Stabant juxta crucem Jesu mater ejus, &c.* Ista sponsa habuit triplicem thalamum, scilicet uterum speciosum, in quo habitavit divina sapientia. Animum viscerosum, in quo habitavit universa Ecclesia, & locum gloriosum in quo habitat sublimata. Ex his ergo trahitur triplex ratio, quare Virgo beata sit a nobis honoranda, scilicet quia sponsa æterni Regis, advocata humani generis, & Regina totius curiæ cælestis. Nam in quantum in ejus utero habitavit Sapientia Divina, facta est sponsa Regis; in quantum in ejus animo visceroso habitavit universalis Ecclesia, facta est advocata humani generis: in quantum in loco glorioso habitat sublimata, facta est Regina curiæ cælestis. De his tribus dicitur: *Mulier amicta sole, &c.* Sole quidem amicta fuit quando Dei filium generavit; & lunam sub pedibus habet, quia Ecclesiam sub defensione tenet. Duodecim stellæ sunt novem ordines Angelorum, & tres hominum, scilicet Martyres, Confessores & Virgines, quia sunt corona ejus, quia omnium est Regina.

Cant. 6.

Joan. 19.

3. Thalamus B. Virg.

Apoc. 12.

12. Stella quid notent.

Tertius est ordo Angelorum, qui notatur cum dicitur: *Vocate cætum.* Unde canta-

Isai. 61.

Tres Virgines prærogative.

Joel. 2. 15.

Christi cubile quadruplex.

Mich. 5.

Psal. 18.

Habac. 3.

Jer. 4.

Angelorum
officium tri-
plex.

PL 137.

tur: *Cætus omnes Angelici*. Iste autem cæ-
tus, secundum Dionys. triplex habet officium,
scilicet illuminandi, purgandi, & perficien-
di. Et ex his trahitur triplex ratio quare
sunt honorandi, scilicet quia sunt nostri illu-
minatores, purgatores, & perfectores. De
his tribus gratiæ referuntur a Deo Prophe-
ta dicente: *In conspectu Angelorum psallam
tibi, &c.* Et subditur: *Super misericordia
tua*, quia scilicet a peccato seu culpa me purgas,
& *veritate tua*, quia scilicet per sapientiam
me illustras, *quoniam magnificasti super om-
ne nomen sanctum tuum*, id est, quoniam in
tua gratia me magnificas, perficis & consum-
mas.

Joel 1.

Sap. 4.
Ibid.

3. Ratio ho-
norandi.

Eccl. 44.

Quartus est ordo Patriarcharum & Pro-
phetarum, qui notatur, cum dicitur: *Coa-
dunate senes*. Qui dicuntur senes propter re-
verendam paternitatem, qua nos genuerunt
in fide, filii quidem Sanctorum sumus. Propter
sensus maturitatem, *Cani sunt sensus hominis*.
Propter conversationis gravitatem: *Ætas sene-
ctutis vita immaculata*. Ex his ergo tribus
trahitur triplex ratio, quare a nobis sunt ho-
norandi, scilicet, quia fuerunt genitores no-
stri in fide vera, maturi in sapientia, & ho-
nesti in vita. *Laudemus viros gloriosos, &
parentes nostros*. In hoc enim quod dicit *vi-
ros*, notatur sensus maturitas; in hoc quod
dicit *gloriosos*, notatur conversationis hone-
stas; in hoc quod dicit, *parentes nostros*,
notatur ipsorum reverenda paternitas.

1. Cor. 3.

Isai. 6.

Psal. 74.

Apoc. 4.

Quintus est ordo Apostolorum, qui nota-
tur, cum dicitur: *Sanctificate*, id est san-
ctam ostendite Ecclesiam. Sanctificatum au-
tem præsupponit sanctum. Congregatio igi-
tur Apostolorum dicitur Ecclesia sancta, &
sanctificata Ecclesia, quia ipsam plantaverunt.
Ego plantavi, Apollo rigavit. Sancta, quia
vitam sanctam habuerunt, terrena contemp-
serunt, & fenestras sensuum custodierunt.
Qui sunt isti qui ut nubes volant & quasi,
&c. Sanctificata, quia in adventu Spiritus san-
cti confirmati fuerunt: *Ego confirmavi, &c.*
Ex his ergo trahitur triplex ratio quare sunt
honorandi, scilicet, quia in fide nos planta-
verunt suis doctrinis, informaverunt suis ex-
emplis, & corroboraverunt suis miraculis.
De throno, id est de Apostolis in quibus
Deus sedet, *procedebant voces*, scilicet præ-
dicationum, & *fulgura*, scilicet lucidorum
exemplorum, & *tonitrua*, scilicet terribi-
lium miraculorum.

Jacob 4.

Prov. 16.

1. Cor. 11.

Sextus est ordo Martyrum, qui notatur,
cum dicitur: *Congregate populum*. Dicun-
tur enim populus a depopulando, quia de-
populati sunt diabolus, mundum & corpus
proprium: diabolus in resistendo, *Resistite
diabolo & fugiet a vobis*. Mundum, id est
persecutores mundi patiendo, *Melior est pa-
tiens viro forti*, &c. Corpus proprium fe-
riendo, *Castigo corpus meum & in servitu-
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

tem redigo, &c. Ex his ergo trahitur triplex
ratio quare sunt a nobis honorandi, scilicet 3. Ratio ho-
norandi.
quia omnes hostes vicerunt triplici genere vi-
ctoriæ, scilicet per modum resistendi, pa-
tiendi & ferendi. *Sancti per fidem vicerunt* Hebr. 11.
regna. Et subditur: *Obturaverunt ora leo-
num*, ecce victoria per modum resistendi, *la-
pidati sunt, secti sunt, &c.* ecce victoria per
modum patiendo. *Circuierunt in melotis &
in pellibus caprinis, &c.* ecce victoriam per
modum se ferendi.

Septimus ordo est Confessorum, qui no-
tatur cum dicitur: *Et fugentes ubera*. Ex
uberibus triplex liquor effunditur, scilicet
lac, butyrum, & sanguis. Sancti itaque ex
uberibus divinæ pietatis fluxerunt lac, id est
intelligentiam divinæ Scripturæ. *Suges* Isai. 60.
lac gentium, &c. Butyrum devotionis inter-
næ. *Quando lavabam pedes meos butyro*. Job 29.
Et sanguinem, id est memoriam passionis di-
vinæ: *Ut intingatur pes tuus in sanguine*. Psal. 67.
Ex his ergo trahitur triplex ratio quare sunt
a nobis honorandi, scilicet, quia fuerunt do-
ctores nostri, intercessores nostri, & inflam-
matores nostri. Nam in quantum fluxerunt
lac sacræ Scripturæ, facti sunt doctores no-
stri; in quantum fluxerunt butyrum devotio-
nis internæ, facti sunt intercessores nostri;
in quantum vero fluxerunt sanguinem Passionis
Dominicæ, facti sunt inflammatores nostri,
nam quia erant inflammati, ideo alios inflam-
mabant.

Octavus est ordo Virginum, qui notatur,
cum dicitur: *Congregate parvulos* a purita-
te dictos. Est namque in eis triplex puri-
tas, quæ notatur in parabola de Virginibus,
scilicet vasis, liquoris ac lucis. Puritas va-
sis est munditia corporis, puritas liquoris est
munditia gratiæ spiritualis, puritas lucis est
honestas conversationis. Ex his ergo trahi-
tur triplex ratio quare sunt honorandi, scili-
cet quia sunt focii Christi, templum Spiri-
tus sancti, & filii Dei. Nam in quantum ha-
buerunt puritatem virginalis sanctitatis & pu-
ditiæ, facti sunt focii Christi. *Hi sequun-* Apoc. 14.
tur agnum quocumque ierit. In quantum
habuerunt puritatem spiritualis munditiæ,
facti sunt templum Spiritus sancti. *Nescitis* 2. Cor. 6.
quia templum Dei estis. In quantum habent
puritatem conversationis sanctæ, facti sunt
filii Dei. Unde postquam Dominus dixit:
Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Math. 5.
subdit: *Et glorificent patrem vestrum qui
in cælis est*. De his tribus dicitur: *Hi empti
sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno*,
ecce quia sunt focii Christi. *Et in ore eorum* Apoc. 14.
non est inventum mendacium, ecce quia sunt
filii Dei. Sicut enim diabolus est pater men-
dacii, ita Deus est pater veritatis. *Sine ma-
cula sunt ante thronum Dei*, ecce quia sunt
templum Spiritus sancti.

SERMO IV.

Beatitudo vera quoad quatuor describitur.

Psal. 83.

B*Eati, qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Omnes homines naturaliter appetunt beatitudinem, sed circa ipsam beatitudinem diversi diversimode erraverunt. Quidam circa beatitudinis subjectum, quorum quidam dixerunt subjectum beatitudinis esse solum ipsam animam, sicut Stoici, qui posuerunt beatitudinem in sola animi virtute consistere: Alii in solo corpore, sicut Epicurei, qui posuerunt beatitudinem esse in voluptate carnis. Sed Propheta quantum ad subjectum beatitudinis dicit, quod totus homo in anima scilicet & in corpore sit beatus, ideo dicit, *Beati qui habitant.* Si enim consisteret in sola anima, vel in solo corpore, tunc dixisset beatæ animæ, vel beata corpora. Alii vero erraverunt circa beatitudinis locum, ponentes beatitudinem tantum in hoc mundo, scilicet in divitiis, deliciis, & honoribus. Sed Propheta dicit de loco: *In domo tua Domine.* Alii erraverunt circa beatitudinis durationem, dicentes animam beatitudinem consequi, sed tamen post multorum annorum curricula animæ iterum ad corpus revertentur, & miseriis mundi iterum subjicientur, & in istum errorem incidit Origenes. Sed Propheta dicit de duratione, *in sæcula sæculorum.* Alii erraverunt circa beatitudinis occupationem, sicut Judæi & Saraceni, qui dicunt beatos vacare cibis, & potibus, & sceminarum conjunctionibus. Sed Propheta dicit de occupatione eorum, *Laudabunt te.* Ex his ergo ostenditur, quod Propheta quantum ad quatuor describit beatitudinem.

Corporis glorificatio.

1. Cor. 15.

Primo quantum ad beatitudinis subjectum, cum dicitur, *beati.* Totus enim homo & in corpore & in anima beatus erit. Corpus namque in præsentī quadruplicem habet defectum; est enim mortale, obscurum, ponderosum, & grossum, & quantum ad hos quatuor defectus glorificabitur, & quatuor dotibus vestietur, & hoc insinuat Apostolus, dicens, *Seminatur corpus, &c.* Tota enim passibilitas transibit in immortalitatem, ideo dicit: *Seminatur in corruptione.* Tota obscuritas transibit in claritatem, ideo subditur: *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria.* Tota ponderositas transibit in agilitatem, ideo subditur: *Seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Tota grossities transibit in sublimitatem, ideo subditur: *Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale.* Anima similiter beatificabitur quantum ad intellectivam, affectivam, & appetitivam. Intellectiva siquidem delectabitur in Dei veritate. Scientia autem nostra in præsentī habet tripli-

Anima beatitudo.

cem defectum; est enim obscura: *Videmus 1. Cor. 13. nunc per speculum in ænigmate.* Et imperfecta: *Nunc cognosco ex parte.* Et a sensibilibus accepta: *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, &c.* Tunc autem scientia nostra erit clara: *Tunc autem facie ad faciem.* Erit perfecta, ideo refert: *Tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* Erit ab ipso Deo infusa, ideo subjungit: *Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli.* Affectiva nostra delectabitur Dei bonitate; triplicem namque defectum habent bonitates, quæ sunt in creaturis. Sunt enim accidentales, ideo sæpe eis spoliantur. Sunt particulares, quia nulla creatura est quæ habet omnes bonitates: sed sunt in eis sparsæ & divisæ: sunt etiam mixtæ, quia nulla habet puram bonitatem, ideo affectus noster delectari non potest creaturarum bonitatibus, sic accidentalibus, sic particularibus, & sic mixtis. In Deo autem est bonitas essentialis, ideo dicitur: *Nemo bonus, nisi unus Deus.* Marc. 10. Universalis: *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, &c.* Pura, August. Quanta ibi erit felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum. Appetitiva delectabitur in Dei societate; si enim aliquis valde sitiens guttas lambit, non satiatur, sed sitis magis augetur. Si calix mensuratus sibi proponatur, semiplene satiatur; sed si in fonte ponitur perfecte satiatur; peccatores enim in creaturis quasdam delectationes lambunt. *Inimici ejus terram lingent;* ideo non satiantur, sed miserabili fame torquentur. *Famem patientur, ut canes.* Boni autem in præsentī divinas delectationes recipiunt, sed mensurate, ideo appetitus eorum non perfecte quietatur: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* Ephes. 4. Beati autem sunt in fonte Dei, ideo non possunt sitire. *Agnus qui in medio throni est,* Apoc. 7. *deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* Beati etiam sunt in cænaculo Dei, ideo non possunt esurire; *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Psal. 16. Sunt in thesauris Dei, ideo non possunt penuriam sustinere: *Jucunditatem, & exultationem thesaurizabit super illum.* Eccl. 15. Sunt in plenitudine gaudiorum Dei, ideo non possunt aliquid triste sentire: *Intra in gaudium Domini.* Matth. 25.

Secundo describit beatitudinem quantum ad locum, cum dicitur, *in domo tua.* Tunc autem domus est pulchra, quando est bene ordinata. De ordinatione autem domus Dei dicitur: *Ego enim sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Saphyris, & ponam Jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles.* Isai. 54. Per lapides enim ordinate stratos intelliguntur Patriarchæ, & Prophætæ, qui fuerunt ordinati quantum ad Deum per virtutem contemplationis, quantum ad seipsos per pulchritudinem actionis, quantum ad proximos per re-

Ecc. 44.

formationem pacis. De his tribus dicitur: *Homines divites in virtute pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis.* Per lapides desiderabiles intelliguntur Apostoli a quibus gloria magna relucet, & ideo ad videndum sunt magis desiderabiles. Per lapides sculptos intelliguntur Martyres, qui diversis vulneribus sunt sculpti & vulnerati. Per jaspidem qui est viridis coloris, intelliguntur Confessores, qui fuerunt virides in conscientia, & in vita. Per saphyros qui sunt caelestis coloris intelliguntur Virgines, quæ vitam caelestem & angelicam habuerunt.

Possessio domus 4. de causis perditur.

Isai. 32.

Tertio describit beatitudinem quantum ad æternam durationem cum dicit, *in sæcula sæculorum laudabunt te.* Quatuor namque de causis potest quis perdere possessionem domus quam inhabitat, aut quia illa domus fuit ad tempus conducta, aut quia ab hostibus est ablata, aut quia ruinæ videbatur exposita, aut quia est creditoribus assignata. Nullo istorum modorum habitationem domus caelestis Sancti amittent, ideo dicitur: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.* Non enim amittent tanquam habitatores veri, utpote peculiaris populus Dei, ideo dicitur: *Sedebit populus meus:* nec tanquam ab hostibus expulsi, quia ipsos hostes subjugaverunt, ideo dicitur: *In pulchritudine pacis.* Illa enim est pulchra pax, quæ fit hostibus superatis, nec tanquam a ruina domus deteriti, quia illa domus erit perpetua & segura, ideo subdit, *in tabernaculis fiduciæ,* nec tanquam depauperari, seu indigentes, quia omnes erunt divites, & opulenti, ideo subjungit, *in requie opulenta.*

Laudatio Dei a Sanctis triplici genere harmonia.

Psal. 148.

Ezech. 1.

Psal. 148.

Ibidem.

Quarto describit beatitudinem quantum ad occupationem, cum dicit, *Laudabunt te.* Distinguit autem August. in 2. lib. de doct. Christ. triplicem sonum, qui fit in cantilenis. Unus est qui fit in voce, sicut in illis qui faucibus canunt. Alius qui fit in flatu, sicut est sonus tubarum, & organorum: Alius qui fit in pulsu, sicut in cytharis & tympanis. Isto triplici genere harmoniæ Sancti Deum laudabunt. Harmoniam siquidem cum voce faciunt *Juvenes & virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.* Harmoniam cum flatu faciunt Angeli, qui flatu sancti Spiritus sunt pleni. *Ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur.* In Dei jubilatione prorumpunt. *Laudate eum omnes Angeli ejus.* Harmoniam vero cum pulsu facit Deus. Patriarchæ siquidem habent chordam suam, Apostoli suam, & sic de aliis. Tanget igitur Deus chordam Patriarcharum, & dulcem sonum faciet; chordam Prophetarum & dulcem sonum faciet, & sic per ordinem. Tanget autem dissimiliter, ut concordem faciat melodiam, quia in dispari claritate erit pax, & gaudium. *Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ & lumen.* Per so-

lem intelliguntur sancti Superiores, per lunam mediocres, per stellas inferiores. Chorda igitur Superiorum cum tangitur, facit quasi vocem octavam; Chorda mediorum facit vocem quintam, chorda vero inferiorum facit vocem inferiorem, & planam. Tanget etiam chordam beatæ Virginis, & super omnes illa dulciorem sonum faciet, & vocem altiore emittet. Propter istam triplicem melodiam dicitur: *Gaudium,* propter harmoniam flatus, *ac letitia invenietur in ea,* propter harmoniam pulsas, *gratiarum actio, & vox laudis,* propter harmoniam vocis.

Isai. 51.

SERMO V.

A Domini liberalitate, consortii nobilitate, a loci amœnitate, & a gaudii immensitate caelestis domus commendatur.

Rex meus & Deus, meus Beati qui habitant in domo tua Domine in sæcula sæculorum laudabunt te. Quatuor sunt quæ domum reddunt amœnam, scilicet Domini liberalitas, consortii nobilitas; loci amœnitas, & gaudii immensitas. Ab iis quatuor domum caelestem commendat.

Psal. 83.

Primo a liberalitate Domini, cum dicit, *Rex meus & Deus meus,* licet enim sit Rex & Deus, est tamen noster, quia se & sua nobis dedit. Liberalitas autem ejus apparet, quia omnes peregrinos facit cives, facit perpetuos habitatores, facit domesticos, & hæredes. Ista tria tangit Apostolus: *Jam non estis hospites & advenæ sed estis cives Sanctorum,* &c. ecce quia peregrinos facit cives, & domestici Dei, ecce quia peregrinos facit domesticos & hæredes. *Superædificat super fundamentum Apostolorum & Prophetarum,* &c. ecce quia facit eos lapides vivos, id est æternos habitatores Dei. His autem tribus facit Deus publicum instrumentum, de quo dicitur: *Scribam super eum nomen Dei mei,* id est secundum Gloss. Hoc est nomen æternum, & *nomen civitatis novæ Jerusalem,* id est secundum Gloss. habebit a civitate scilicet civis, & *nomen meum novum,* quod est Filius Dei. Hæc igitur tria nomina, scilicet civis, æternus, filius, in frontibus scripta habebunt. *Habentes nomen ejus, & nomen patris ejus scriptum in frontibus suis,* & sic habebunt instrumentum de sua civilitate, æternitate, & Dei filiatione.

Eph. 2.

Apoc. 3.

Apoc. 14.

Secundo commendatur a nobilitate consortii, cum dicitur, *Beati.* Erunt enim omnes beati quantum ad omnes sensus. Visus siquidem beatificabitur in Dei visione; sed notandum quod color niger visum congregat, color albus visum disgregat, color viridis delectat, qui est medius inter album, & nigrum. Iste triplex color in Christo considera-

Quoad sensus omnes beatitudo.

deratur. Niger, fuit ejus humanitas in passione denigrata. *Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus*, & iste color niger debet cogitatus nostros congregare, quia si tanta passus est innocens & sanctus, quid tunc faciet peccator malus, & injustus? Color albus est sua divinitas, quæ præ nimia sua claritate oculos mentis disgregat. *Lucem inhabitat inaccessibleem*. Conjunctus est igitur color albus divinitatis in Christo colori nigro humanitatis, & factus est totus viridis, & delectabilis ad videndum. Unde Christus seipsum vocat viridem, dicens: *Si in viridi ligno hæc faciunt*, &c. Auditus beatificabitur quantum ad Dei dulcissimam allocutionem. *Sonet vox tua in auribus meis*, &c. *Vox enim tua dulcis*. Quantum ad Angelorum jubilationem: *Ubi eras cum me laudarent astra matutina*, &c. Quantum ad perpetuam hominum laudationem: *Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*. Olfactus beatificabitur odorando rosam, id est carnem Christi mundissimam. *Quasi flos rosarum in diebus vernis*: odorando balsamum, id est divinitatem suavissimam, *Quasi balsamum non mistum odor meus*. Odorando animam omnibus unguentis plenissimam: *Curremus in odorem unguentorum tuorum*. Gustus beatificabitur in plena Dei dilectione, quam sentiet ex carne Dei dulcissima. *Quis det de carnibus ejus ut saturemur?* Ex anima dulcissima: *Spiritus meus super mel dulcis*; & ex divinitate omnium saporum plenissima: *Panem de cælo præstitisti illis, omne delectamentum in se habentem*, &c. Tactus beatificabitur tangendo personam Christi; si enim tanta virtus erat in tangendo simbriam ejus, quanta suavitas erit tangere personam ejus? *Dextera illius amplexabitur me*. In osculando; si enim tanta suavitas fuit osculari pedes Christi, quanta erit osculari a divinitate Christi? *Quis mihi det te fratrem meum, ut inveniam te foris, & deosculer?*

Tertio commendatur domus Dei ab amœnitate loci, cum dicitur, *in domo tua*. Quæ amœnitas consistit in duobus; est enim magna, & bene disposita. De magnitudine ejus dicitur: *O Israel quam magna est domus Dei*, &c. Est enim longa sine fine, ideo dicitur, *magnus est, & non habet finem*. alta sine modo, ideo dicitur, *excelsus*. Est ampla sine mensura, ideo dicitur, *immensus*. Est igitur sic longa, quod oculus non potuerit attingere, sic alta quod auris non potuerit audire, sic ampla quod cor non sufficiat cogitare. *Quod oculus non vidit nec auris audivit*, &c. Est ordinata instar domus regalis: multas enim in ea Deus fecit mansiones: *In domo Patris mei mansiones multe sunt*, scilicet oratorium, atrium, cellarium, consistorium, cœnaculum, viridarium, & cubiculum. In oratorio sunt Angeli Dei laudem continuo canentes, & dicen-

tes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.* In atrio sunt Patriarchæ, pauperes sustentantes; est enim atrium locus, in quo pauperes recipiuntur; & quia in hac vita receperunt pauperes elemosynis suis, ideo Sancti tunc eos recipient in atriis suis: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. In cellario sunt Prophetæ adventum Christi ardentissime sitientes, de hoc scribitur: *Utinam dirumperes cælos & descenderes*. Et quia sic fuerunt sitientes, ideo plenissime sunt bibentes: *Intro duxit me Rex in cellam vinariam*, &c. In consistorio vero, ubi causæ audiuntur & sententiæ proferuntur, ponuntur Apostoli: *Se debitis super sedes duodecim judicantes*, &c. In cœnaculo ponuntur Martyres, quia fuerunt tribulati, afflicti, ideo nunc plenissime saturantur: *Edatis & bibatis super mensam meam*, &c. In viridario vero ponuntur Confessores, qui sunt viridarium Dei; in quibus fuit rosa patientiæ, liliū humilitatis, & viola munditiæ. In cubiculo autem ponuntur Virgines tanquam sponsæ: *Ducta est Esther ad cubiculum Regis*. Virgo autem gloriosa beata Maria non est in aliquo istorum modorum determinate, sed modo stat cum Angelis in oratorio, modo cum Patriarchis in atrio, modo cum Prophetis in cellario, &c.

Quarto commendatur domus cælestis ab immensitate gaudii; hoc tangitur cum dicitur: *In sæcula sæculorum laudabunt te*. Sed nunquid corporibus reassumptis ibi erit laus vocalis? Dicendum est quod lingua homini data est ad quadruplex officium. Primo ad notificandum conceptum cordium. Augustinus in Enchirid. Verba propterea sunt instituta, non ut per ea homines se invicem fallant; sed ut per ea in alterius quisque notitiam cogitationes suas proferat. Quantum ad istud officium non erit ibi lingua, quia corda erunt manifesta. *Manifestabit confilia cordium*. Secundo ad erudiendum: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo*; nec quantum ad istud erit ibi lingua, quia omnes erunt sapientes & docti. *Non docebit ultra vir proximum suum*. Tertio ad consolandum; *Tibia & Psalterium suavem faciunt melodiam, & super utraque lingua suavis*; nec etiam quantum ad istud erit ibi lingua, quia omnes erunt consolati ibi, & læti. *Gaudium & lætitiā obtinebunt, fugiet dolor & gemitus*. Quarto ad Deum laudandum; *Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam, & in ipsa laudabo eum*; & quantum ad istud officium ibi remanebit lingua, unde dicit Remigius, quod tunc omnis lingua cessabit, & sola lingua Hebræa, quæ fuit lingua Adæ, remanebit. Augustinus; Vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ecce quid erit in fine sine fine. Idem: Ipse Deus erit finis omnium desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur.

bitur. Si quis amicum libenter videt, aliquando ipsa sua visio finitur, ideo dicitur; Sine fine videbitur. Si quis aliquem amat, aliquando ipse suus amor in fastidium vertitur; ideo dicitur, Sine fastidio amabitur. Si quis semper cantaret, aliquando fatigaretur, ideo subditur, Sine fatigatione laudabitur.

SERMO VI.

De septem Beatitudinibus, quæ septem Sanctorum ordinibus adaptantur.

Math. 5.

Beatī pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum, &c. In isto Evangelio ponuntur septem beatitudines, & septem promissiones correspondentes, quæ septem Sanctorum ordinibus adaptantur.

Paupertas 3. debet habere.

Prima beatitudo est, *Beati pauperes spiritu*; & ista convenit ordini Apostolorum, quia ipsi primi fuerunt, qui propter Christum omnia contempserunt. Ista autem paupertas, ut sit meritoria debet habere tria, quæ tanguntur in Gloss. & eliciuntur ex textu, ut scilicet terrena despiciat, ideo dicitur, *beati pauperes*; ut recta intentione hoc faciat, ideo dicitur, *spiritu*, id est spirituali intentione; cælestia concupiscat, ideo dicitur, *quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Ista paupertas etiam in Apostolis fuit meritoria, quoniam non fuit coacta, sed spontanea; non simulata, sed vera. Bern. Cum tria sint genera paupertatis, scilicet necessaria, voluntaria, & simulata, recte dividens, & recte offerens, rejecta simulatione necessariam patiens, & voluntariam amplectens, pauper efficitur spiritu. Huic beatitudini additur promissio, cum dicitur, *Quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Tales enim pauperes habent mundum ad dominandum: *Tanquam nihil habentes & omnia possidentes*. Habent Deum ad hæreditandum. *In terra eorum nihil possidebitis &c. ego pars & hæreditas tua*. Habent cælum ad largiendum: *Facite vobis amicos de mammona, &c.* Habent etiam regnum ad possidendum: *Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum, & ideo dicitur: Ipsorum est, non erit, regnum cælorum*, quia habent ipsum in spe certa. *Spe salvi facti sumus*. Tales autem non sunt pauperes, sed valde divites. Tres enim sunt species hominum, qui quamvis nihil habeant in re, habent tamen multa in spe, scilicet qui ad magnam dignitatem electi sunt, qui in loco tuto aliquem thesaurum reposuerunt, & qui sunt hæredes Principum. Tales sunt pauperes Christi: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo*, ecce quia sunt ad cælestem dignitatem electi, *divites in fide*, ecce quia thesauri eorum sunt in tuto repositi, divitiæ namque spirituales a nullo possunt auferri; & hæredes regni, quod

1. Cor. 6.

Num. 18.

Luc. 16.

Ibid. 12.

Rom. 8.

Jac. 2.

repromisit Deus diligentibus se, ecce quia sunt hæredes regni Dei futuri.

Secunda est, *Beati mites*, & convenit Angelis, qui aliis superbientibus Deo humiliter adhaerunt, & qui nobis etiam ex humilitate servire dignantur. Illi autem sunt *Mites qui* mites, qui non sunt ad injurias impatientes; *sint.* quod tribus modis fieri potest; aut quando quis moveretur plusquam debeat, aut priusquam debeat, aut cum omnino non debeat. Sen. in lib. de vit. Quædam nos torquent magis quam debeant, aut priusquam debeant. Sicque aut augemus dolorem, aut præoccupamus, aut fugimus. Huic beatitudini additur promissio cum dicitur, *quoniam ipsi possidebunt terram*, scilicet viventium, vel terram, id est, corpus suum terrenum possidebunt glorificatum. Bernar. Habitet gloria in terra nostra, id est, in corpore nostro, quod quatuor elementis constat esse compactum; postea subdit: Habeat ergo corpus ex terra immortalitatem, ex aqua impassibilitatem, ex aere levitatem, ex igne pulchritudinem, & claritatem.

Tertia est, *beati qui lugent*, & ista beatitudo convenit Martyribus, quibus dictum est: *Amen dico vobis, quia plorabitis & fletis vos*. Felices Sanctorum lachrymæ, quæ habent Deum inebriare. *Adipe victima* Isai. 43. *rum tuarum inebriasti me*. Habent etiam Deum purgare ad subveniendum, sicut equus calcaribus pungitur ad currendum. Unde dicit Gloss. super Tobiam, Oratio Deum ungit, lachryma pungit. Habent Deum cogere, & vincere. *Invaluit ad Angelum, & confortatus est, flevit & rogavit eum*. Aug. Oratio Deum lenit, lachryma cogit. Habent animum clarificare; Gregor. Mens lachrymis baptizata videt in contemplatione limpidius. Lachrymæ etiam habent Diabolum submergere, & necare: *Contribulasti capita draconum in aquis*. Huic beatitudini additur promissio, cum subditur, *quoniam ipsi consolabuntur*; & etiam risu perpetuo replebuntur: *Beati qui nunc fletis, quia videbitis*. In cælo quidem est risus plenus: *Donec impleatur risu os tuum*. In mundo enim est risus semiplenus: *Risus dolore miscbitur*. In inferno autem non erit risus, sed ibi erit irrisio; irridebuntur siquidem ipsi damnati a Deo: *Qui habitat in cælis irridebit eos*. Irridebuntur ab Angelis qui fuerunt eorum amici: *Fatuo non erit amicus*. Eccl. 20. Irridebuntur a dæmonibus: *Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus*. Irridebuntur a damnatis etiam a parentibus & cognatis; *Parentes & cognati irridebant vitam ejus*. Irridebuntur mutuo a semetipsis. *Et tu vulneratus es, sicut & nos, nostri-que similis es effectus*. Tob. 2.

Joan. 16.

Isai. 43.

Osee. 12.

Psal. 73.

Luc. 6.

Job. 3.

Prov. 14.

Psal. 2.

Eccl. 20.

Thren. 1.

Isai. 14.

Tob. 2.

Quarta est, *beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam*; Ista beatitudo convenit Prophetis, qui

Isai. 45.

qui vehementer esuriebant, & sitiebant adventum Iusti, dicentes: *Rorare cæli desuper, & nubes pluant Iustum*; istam iustitiam & nos habere debemus. Est autem iustitia, si-

Iustitia quid?

cut dicit Gloss. ibid. Unicuique tam superiori, quam inferiori, aut æquali, jus suum reddere. Bernard. Redde Prælato reverentiam & obedientiam, quarum altera cordis, altera vero corporis est. Exigit a te subditus custodiam, & disciplinam: custodiam, ut possit cavere peccatum: disciplinam, ut malum non remaneat impunitum. Æquali debes consilium, & auxilium: consilium quò eximatur ignorantia; auxilium quo juvetur infirmitas humana. Huic beatitudini additur promissio, cum dicitur: *Quoniam ipsi saturabuntur*. De quorum esurie, & saturitate dicit Bernard. *Cor meum conturbatum est in me*, inde dolor: *& dereliquit me virtus mea*, inde pavor. *Et lumen oculorum meorum*, & ipsum non est mecum, inde error. Verumtamen, *Quare tristis es anima mea? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi*. Quando a ratione error, a voluntate dolor, a memoria timor omnis recesserit, & successerit illa, quam speramus mira claritas, plena suavitas, & æterna securitas. Idem. Qui replet in bonis desiderium animæ, ipse rationi futurus est plenitudo lucis, voluntati plenitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis.

Psal. 37.

Psal. 41.

Misericordiarum opera.

Quinta, *beati misericordes*, & convenit Patriarchis, qui operibus misericordiæ insistebant, non tantum corporalibus, sed etiam spiritualibus. De corporalibus operibus misericordiæ dicitur. Visito, poto, cibo, tectum do, vestio, condo. Sed de spiritualibus dicitur: Consule, castiga, sola, remitte, fer, ora. Et primo consule, id est doce ignorantem, & dirige dubitantem. Et sic in hoc intelligitur duplex eleemosyna spiritualis scilicet doctrina, & consilium. Castiga delinquentem, consolare tristem, & remitte in te delinquentibus. Fer, id est patienter porta aliorum defectus, & ora pro omnibus. Huic beatitudini additur promissio, cum dicitur, *Quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Et istam misericordiam consequentur in vita, & in morte. In vita, quia ipsa misericordia impetrant remissionem culpæ, *sicut in sereno glacies solventur peccata tua*. Benedictionem gratiæ: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*, &c. Et continuationem perseverantiæ. *Eleemosyna viri, quasi signaculum cum ipso & gratiam hominis*

Eccl. 3.

2. Cor. 9.

Eccl. 17.

quasi pupillam conservabit. In morte quidem tales misericordes portant secum triplices literas, scilicet literas simplicis iustitiæ, de quibus dicitur. *Date & dabitur vobis*. Gratiæ misericordiæ, de quibus dicitur hic, *Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam*, &c. Abundantis gratiæ, de quibus dicitur, *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, &c.*

Sexta beatitudo est, *Beati mundo corde*. Et hæc beatitudo convenit Virginibus, quæ munditiam cordis & corporis habuerunt. In veteri namque Testamento tripliciter fiebat mundatio, scilicet per aquam expiationis: Per sanguinem, *Omnia pene in sanguine secundum legem mundantur*. Per unctionem, sicut tabernaculum, & vasa Aaron cum filiis suis. Sic ipsæ Virgines se mundabant per aquam confessionis puræ, *Lavamini, mundi estote*. Isai. 1. Per sanguinem Passionis Dominicæ, *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram*, &c. Per unctionem gratiæ infusæ: *Unctio ejus docet vos de omnibus*. Huic beatitudini additur promissio cum dicitur, *Quoniam ipsi Deum videbunt*. Bernard. Fruemur Deo tribus modis, videndo eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobismetipsis, & quod omnibus beatius est, cognoscentes ipsum in seipsa veritate.

Septima beatitudo est, *Beati pacifici*, & ista beatitudo convenit Confessoribus, qui in se pacem conscientiæ habuerunt, & pacem in aliis procuraverunt. De ista pace dicit beatus Augustinus in lib. de Civitate Dei: Tantum est bonum pacis, ut etiam in bonis terrenis atque mortalibus nihil soleat gratus audiri, nihilque desiderabilius concupisci, & nil postremo possit melius inveniri. Et huic beatitudini additur promissio, quia subditur: *Quoniam filii Dei vocabuntur*. Tunc enim Matth. 5. vere apparebit, quod Filii Dei sumus, per apertam similitudinem. *Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus*. Per hæreditatis paternæ perceptionem: *Neque enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis*. Et per familiaritatis magnæ ostensionem; tenebit enim eos in mensa sua, *Filii tui sicut novellæ olivarum*, &c. In camera sua. *Pueri mei mecum sunt in cubili*: In Luc. 11. sede sua. *Et filii eorum usque in sæculum sedebunt super sedem tuam*: Et constituet eos super omnia bona sua. *Super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam*. Matth. 15.

Pacis laudes.

DE COMMEMORATIONE ANIMARUM.

SERMO I.

*Ad mortis memoriam, propter magnam
utilitatem inde proveniente[m]
hortamur.*

Eccl. 7.

Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Quia valde est utile mortem nostram sæpe ad memoriam reducere, ideo Spiritus Sanctus nos inducit ad nostræ mortis memoriam habendam, cum dicit: *Memorare novissima tua, &c.* Deinde ponit hujus memoriæ utilitatem magnam, cum subdit, *& in æternum non peccabis.*

Circa nati-
vitatem 3.
consideranda.
Psal. 59.

Circa primum est notandum, quod in hoc quod dicit *novissima*, includit prima & media, quorum recordatio ad humilitatem nos inducit. Primo enim debemus memorare nostra primordia, id est nativitatem; circa quam tria sunt consideranda, scilicet reatus, status, & ortus. Reatus quia puer cum peccato concipitur: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c.* Status, quia puer in utero matris stat curvus, genas super genua tenens. Hinc est quod naturaliter oculi genibus flexis citius lachrymantur, & super genua positi ad fletum citius provocantur. Ortus etiam circa nativitatem nostram est considerandus, quia ipse ortus noster est cum fletu. Aug. in lib. de civit. Dei: Infantia quæ non a risu, sed a fletu oritur in hanc lucem, quid malorum passura sit nesciens, prophetat. Solum quando natus est ferunt risisse Zoroastem, nec tamen ille risus sibi profuit, quia a Nino Rege Assyriorum interfectus fuit. Et ista tria deplorat Propheta, dicens; *Miser factus sum, propter culpabilem reatum, & curvatus sum, propter situm eorum, contristatus ingrediebar, quoad flebilem ortum.* Secundo debemus memorare nostra media, quia vita nostra vanitatibus plena est; nam secundum Hugonem de sancto Victore, in hac vita est quadruplex vanitas. Prima est in rebus conditis, quæ quidem habent unam vanitatem a non esse ad esse: *Vane constituisti omnes filios hominum.* Alia est in ipso esse, quia in eodem statu non permanent: *Vanitati creatura subjecta est.* Alia est ab esse in non esse. *Verumtamen in imagine pertransit homo.* Ista triplex vanitas tangitur: *Cuncta subjacent vanitati, quoad vanitatem in esse: De terra facta sunt, quoad vanitatem de non esse in esse; & in terram*

Psal. 37.

Vanitas qua-
druplex.

Psal. 38.

Rom 8.

Psal. 38.

Eccl. 3.

pariter revertuntur, quoad vanitatem de esse in non esse. Secunda vanitas est in operibus humanis, quæ consistit in acquirendo divitias, delicias, & honores, quæ tamen cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, & cum dolore perduntur. Tertia vanitas est in corporalibus; nam secundum Bernard. Caro nostra impugnatur a suo materiali principio, id est a luto, ab ipso mundo, & a Diabolo; & dicit quod a luto habet cogitationes voluptuosas, a mundo curiosas, & a Diabolo malitiosas. Quarta vanitas est in mentibus, in quibus est triplex vanitas, secundum Gregor. Una est quia cum labore proficit, & sine labore deficit: alia est, quia modo ardentem appetit, modo fastidit. Tertia est affectionum varietas, quæ ipsam sæpe impellit. Tertio debemus memorare novissima, scilicet mortem periculosam & viam formidolosam. Mors namque valde est periculosa, quia tunc anima quadruplex *Anima bellum gerit. Unum cum morbo separante; lum quadruplex.* anima namque naturaliter vult esse in corpore, & morbus eam nititur separare: *Sicci- 1. Reg. 15. ne separat amara mors.* Secundum habet cum Diabolo infestante: *Tu insidiaberis Gen. 3. calcaneo ejus.* Tertium habet cum peccato se ingerente; sæpe enim fit Diabolo procurante, ut ipsi animæ omnia sua peccata ad memoriam reducantur, ut ex hoc in desperationem labatur, ideo non debet tunc ad memoriam reducere sua peccata, sed potius sua merita, sicut illa fecit, quæ dixit. *Me- 4. Reg. 20. mento quæso quomodo ambulaverim coram te.* Quartum habet cum Deo rationem exigente: *Omnes nos manifestari oportet ante 2. Cor. 5. tribunal Christi.* Secundo nos debemus memorare viam formidolosam. *In via hac qua Psal. 141. ambulabam absconderunt laqueum mihi.* Ideo talibus debet dari viaticum, id est corpus Dominicum. Via enim illa est longa, ideo sic datur ad reficiendum: *Surge, come- 3. Reg. 19. de grandis enim tibi restat via.* Est periculosa, ideo sibi datur tanquam pugil ad defendendum: *Pone me juxta te, & cujusvis manus Job. 17. pugnet contra me.* Et tenebrosa, ideo sibi datur tanquam lucerna ad illuminandum: *Ego sum lux mundi, &c.* Et dubia & igno- Joan. 8. ta, ideo sibi datur tanquam ductor ad præcedendum: *Dux fuisti in misericordia, po- Exod. 15. pulo quem redemisti.*

Secundo ponitur memoriæ mortis utilitas magna cum dicitur, *& in æternum non peccabis, nec peccato superbiæ, nec peccato luxuriæ, nec peccato avaritiæ.* Superbus enim si aliquas gratias habet, inde extollitur; si aliqua

SERMO II.

Quomodo in vita & in morte nos præparare debemus.

QUæ paratæ erant intraverunt cum eo *Matth. 25.*
ad nuptias. Animæ Fidelium, ut ad
cælestes nuptias intrare possint, quan-
do de hoc mundo decedunt, debent
se præparare in vita & in morte. In vita fa-
ciendo bona opera in terris, ex quibus domum
sibi valeant ædificare in cælis. *Ædifican-*
autem quidam sunt valde boni, quidam sunt *tium spiritua-*
valde mali, quidam vero mediocriter boni, *liter diversa-*
mediocriter mali. Valde boni sunt viri per-
fecti, qui domum in cælis ædificant de auro,
argento, & lapidibus pretiosis. *Si quis su-* *1. Cor. 3.*
perædificat super fundamentum hoc aurum,
& argentum & lapides pretiosos, &c. Per
aurum intelligitur dilectio Dei, quæ est incor-
ruptibilis sicut aurum. Fides autem corrup-
pitur ex eo, quod sibi succedit melius, scili-
cet aperta visio. Spes evacuatur, quia sibi suc-
cedit melius, id est, æterna possessio. Cha-
ritas autem non evacuatur, quia charitati ni-
hil quod melius est succedere potest, quam
ipsa charitas, quæ Deus est. Per argentum
intelligitur dilectio proximi, sicut enim post
aurum pretiosius metallum est argentum; sic
post mandatum de dilectione Dei, mandatum
de dilectione proximi melius esse censeretur:
Diliges Dominum Deum tuum, &c. hoc est *Matth. 22,*
maximum, & primum mandatum, secundum
autem simile est huic. Diliges proximum
tuum sicut teipsum. Per lapides pretiosos in-
telliguntur bona opera, quæ debent esse lucida
per intentionem rectam, & solida per perse-
verantiam, & virtuosa per charitatem veram;
alias enim nullius virtutis essent, nisi in cha-
ritate fierent. Illi ergo ædificant domum de
auro & argento, & lapidibus pretiosis, qui
habent charitatem Dei succensam, proximi
dilectionem sinceram, & operationem sollici-
tam. Tales enim destructa domo corporis,
mox ingrediuntur domum cælestis claritatis.
Scimus quoniam si terrestris domus nostra *2. Cor. 5.*
hujus habitationis dissolvatur, &c. Valde ma-
li sunt miseri peccatores; qui ædificant sibi do-
mum infernalem de spinis avaritiæ, de luto
luxuriæ, & de lapidibus superbiæ. Per spinas
divitiæ intelliguntur. Avari ergo ædificant sibi
domum spinosam, & ideo in ea comburentur:
Spinæ congregatæ igni comburentur. *Luxu-* *Isaïæ. 33.*
rioli ædificant sibi domum lutosam: Omnis *Eccl. 9.*
mulier fonicaria, quasi stercus in via
conculcabitur. Quia igitur sibi ædificaverunt
domum luteam, ideo in ipsa domo lutea a dæ-
monibus conculabuntur. *Mittameum &c.* sci-
licet Assur, id est Diabolum. *Et contra populum* *Isaïæ. 10,*
furoris mei, &c. & ponat illum in conculca-
tionem, sicut lutum platearum. Superbi au-
tem ædificant sibi domum lapidosam; su-
perbia enim ad instar lapidis facit cor du-
rum: *Cor ejus indurabitur quasi lapis; &* *Job. 41,*
quia

Eccl. 10.

Prov. 14.

Eccl. 10.

Job. 1.

Job. 16.

Psal. 48.

Job. 17.

Eccl. 10.

sibi prospera succedunt, inde elevatur: si ve-
vero aliquibus adversis deprimitur, inde de-
dignatur: sed memoria mortis compescit, ne
homo extollatur in gratiis. *Quid superbis*
terra & cinis? Sicut enim pavo in extensio-
ne caudæ gloriatur, sed considerando pedes
ad humilitatem reducit; sic homo si ex con-
sideratione gratiarum extollitur, considerando
pedes, id est finem, ad humilitatem revoca-
tur. Gregor. in moral. Despecti jacent in pu-
tredine, quia prius intumescebant in vanita-
te. Compescit etiam, ne eleveetur in prospe-
ris; sicut enim aves cauda se regunt volando
per aerem, sic memoria mortis regit homi-
nem, ne eleveetur in prosperis per superbiam:
& sicut vinum purum cito inebriat, mixtum
vero sobrietatem facit; sic lætitia mundana
cito resolvit animum, mixta vero cum mortis
memoria animum temperatum facit. *Risus*
dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus
occupat. Compescit etiam hominem ne in-
dignetur, ne frangatur in adversis; sicut enim
pisces in aqua natando cum cauda se dirigunt,
sic & homines in aquis tribulationum, ne per
impatientiam demergantur, per memoriam
mortis se regunt. Secundo expellit peccatum
luxuriæ; sicut enim animal cum cauda expel-
lit muscas, sic & homo cum mortis memoria
debet a se expellere cogitationes immundas.
Gregor. Quæ enim sit carnis substantia, re-
stantur sepulturæ, nihilque sic ad domandum
carnis desideria valet, quam ut quisque hoc
quod diligit, quale sit mortuum, penset.
Magna siquidem stultitia est corpus suum de-
litiis impinguare carnalibus, quod postmo-
dum cibus futurus est vermibus, associatum
serpentibus, & subiectum bestiis ambulanti-
bus. Istam autem triplicem hæreditatem cor-
pus habiturum est, scilicet vermes ad corro-
dendum, serpentes ad associandum, bestias
ad conculcandum. *Cum enim morietur ho-*
mo hæreditabit serpentes & bestias, & ver-
mes. Tertio memoria mortis expellit pecca-
rum avaritiæ; nullus enim sapiens debet divi-
tias appetere, cum postmodum de corpore
exiturus sit nudus: *Nudus egressus sum de*
utero matris meæ, & nudus revertar illuc;
Exiturus sit sacco, vel cilicio tegendus: Sac-
cum consui super cutem meam; exiturus sit
omnibus divitiis spoliandus: *Ne timueris*
cum dives factus fuerit homo. Exiturus sit
cito in vermem, & putredinem resolvendus;
Putredini dixi: pater meus es, mater mea,
& soror mea vermibus. Exiturus sit cito in
cinerem, & in putredinem redigendus: *Quid*
superbis terra & cinis, cujus conceptus est
culpa, nasci miseria, vivere pœna, & mori
angustia.

SERMO III.

*Mortis memoriam, ad quinque valere
præmonstratur.*

Memor esto iudicii mei, sic enim erit Eccl. 38,
& tuum, mihi beri, & tibi bodie.
Recte mortuus vivo ad memoriam
mortem reducit, ex eo quod ipsa
mortis memoria est multum utilis & necessa-
ria, adeo quod ipsi Philosophi multum mor-
tis memoriam commendaverunt. Unde Hie-
ron. Platonis sententia est, omnium sapien-
tum meditationem esse mortis. Alius Philo-
sophus dixit: Summa philosophia est assidua
meditatio. Valet autem memoria mortis ad
quinque.

Primo ad ostendendum quod vita nostra
multa sit brevitatis; & istud patet in illo Re-
ge potentissimo, de quo dicit Hieron. ad He-
liodorum: Xerxes ille potentissimus Rex, qui
subvertit montes, mariaque constravit, cum
de sublimi loco infinitam cerneret multitudi-
nem exercitus, flevisse dicitur de eo, quod post
centum annos nullus eorum, quos tunc cerne-
bat, supervicturus esset. Deus namque tres *Termini*
terminos humanæ vitæ imposuit. Primus fuit *humanae*
ante diluvium, scilicet mille annorum, licet *vita.*
tamen millenarium nullus attingit. Secundus
fuit post diluvium, & duravit usque ad David,
scilicet centum & viginti annorum: *Erunt-*
que dies vitæ illius centum & viginti anno-
rum. Tertius incipit à David & duravit usque
ad modò, scilicet 70. vel 80. annorum. *Dies* *Psal. 39,*
annorum nostrorum in ipsis septuaginta an-
ni, &c. Nec mirum si tam brevis est vitæ,
quia sicut dicit Barlaam, & recitat August.
vita nostra est quasi quædam arbor, cujus ra-
dices duo mures, unus albus, & alius niger,
id est dies & nox, semper corrodunt. Et
quia tam brevis est vita, consuetudo erat an-
tiquitus, ut dicit Joan. Eleëmof. quod in ea-
dem die, qua Imperator coronabatur, frag-
menta marmorum diverforum sibi ab artifi-
bus portabantur, qui dicebant: De quo mar-
more jubet Imperator sibi fieri sepulchrum;
& eadem die qua imponebatur sibi corona pa-
rabatur etiam sibi sepultura.

Secundo utilis est ad ostendendum, quod
labores qui non sunt propter Deum, sunt mul-
ta vacuitatis. Istud patet in Virgilio, qui
circa finem vitæ suæ quatuor versus fecisse di-
citur, in quibus ostendit se compilando tres
libros graviter laborasse, scilicet librum de
Bucolicis, in quo tradidit artem pastoralis cu-
ræ; librum de Georgicis, in quo tradidit ar-
tem ipsius agriculturæ; & librum Æneidos,
in quo tradidit artem militiæ & pugnæ. Et
tamen nec de capris tam bene pastis por-
tavit lac, nec de agris tam bene satis por-
tavit segetes, nec de hostibus superatis & vi-
ctis portavit spolia. Unde dicit: Pastor, ara-
tor,

Eccl. 22. quia ædificant domum lapidosam, ideo cum
ipsis lapidibus à dæmonibus debent lapidari:
In lapide luteo lapidatus est piger. Nemo
enim pigrior quam superbus. Dedignatus
enim pauperem recipere, erubescit ad Eccle-
siam ire, verecundatur jejunia observare. Me-
diocriter autem boni & mali, sunt viri imper-
fecti, qui licet super fundamentum fidei ædi-
ficient aurum, argentum, lapides pretiosos,
ædificaverunt nihilominus lignum, fœnum &
stipulam, id est peccata venialia, quorum
quædam sunt in usu, & consuetudine, & ista
sunt lignum; quædam vero in quadam assue-
tudine, & ista sunt fœnum; quædam autem
ex quadam surreptione, & ista sunt stipula.
Vel potest dici per ista tria intelliguntur amor
domesticorum, uxoris, & filiorum, amor
divitiarum, & amor bonorum. Qui ergo
ad istam interiori amore inclinantur, plus ha-
bentes, vel minus, vel minimum de humili-
tate carnalitatis, vel cupiditatis, vel ambitio-
nis, plus vel minus, vel citius cremabuntur.
Secundo fidelium animæ debent se præpara-
re in morte. Quatuor namque ipsæ animæ
de corpore exeuntes timere consueverunt;
scilicet laqueos dæmonum, multitudinem pec-
catorum, pœnarum acerbiter, & viarum
ignorantiam. Contra laqueos dæmonum se
debent armare per eleemosynarum largitio-
nem: Eleemofyna enim tanquam lancea ad
feriendum, & scutum ad defendendum an-
tecedit. Unde eleemofyna dicitur: *Super*
scutum potentis, & super lanceam adversus
inimicum tuum pugnabit. Contra multitu-
dinem peccatorum debent se armare per ve-
ram confessionem, *ante mortem confitere;*
ante iudicium interroga te ipsum, & in con-
spectu Dei invenies propitiationem. Con-
tra timorem pœnarum debent se armare per
extremam unctionem, quæ quidem unctio
valet ad tria; scilicet ad celeriores de pœna
purgatorii salvationem, unde dicit: *Oratio*
fidei salvabit infirmum. Ad ipsius pœnæ ali-
qualem mitigationem, unde subdit: *Et al-*
leviabit eum Dominus. Ad peccatorum di-
missionem: *Et si in peccatis sit remittentur*
ei. Contra ignorantiam viarum debent se
armare per corporis Christi perceptionem.
Filius enim Dei scit viam, quæ ducit ad in-
fernum, quæ ad limbum, quæ ad purgato-
rium, & quæ ad cælum; & ideo animæ San-
ctorum errare non possunt, quæ habent talem
ductorem. *Ego sum via, veritas & vita*
Ipse enim animam in via recta ponit, quia
est via, & positam per viam rectam reducit,
quia est veritas, & deductam in paradysum
introducitur, deducens eam ad se, quia est vita,
& beatitudo nostra.

Psal. 48.

Prov. 5.

1. Mac. 2.

tor, eques; pavi, colui, superavi. Capras, rura, hostes quæque labore gravi. De capris pastis, de rure sat, hoste subacto. Nec lac, nec segetes, spolia nulla tuli. Hic autem Virgilius metaphoricè locutus est: Nullus enim in morte de suis deliciis portare potest lac alicujus dulcedinis, nec de suis divitiis segetes alicujus refectiois, nec de suis triumphis titulum alicujus honoris. *Ne timueris cum dives factus fuerit homo*, hoc refertur ad carnales delicias; homo enim pro carnali accipitur; *& cum multiplicata fuerit gloria domus ejus*, hoc quantum ad dignitates mundanas, *Quoniam cum interierit non sumet omnia*, hoc quoad temporales divitias. Et signanter dixit, *omnia*, quia de his aliqua secum portat; nam de deliciis secum portat conscientiae amaritudinem: *Novissima illius amara quasi absinthium*. De divitiis portat extremam esuriam, sicut patet in divite illo epulone, qui guttam aquæ habere non potuit. De honoribus secum portat omnimodam dejectionem: *Gloria ejus stercus, & vermis est. Hodie extollitur, & cras non invenietur*.

Laboris anxietas triplex.

Psal. 68.

Jer. 9.

Job. 5.

Tertio utilis est ad ostendendum, quod status hominis est multæ miseriæ, & pœnalitatis. Istud enim patet in Aristotele, qui dum in infirmitate ultima laboraret, & ab aliquibus discipulis rogaretur, ut aliquod verbum sententiosum eis dimitteret, ait: Humiliatus in hunc mundum intravi, anxius vixi, conturbatus egredior, inscius & ignarus. Ubi ostendit statum suum fuisse miserabilem quantum ad ingressum, cum dixit: Humiliatus in hunc miserum mundum intravi. Vere humiliatus, quia cum culpa & fletu, pauper ac nudus. Fuit etiam miserabilis, quantum ad progressum, ideo dixit, anxius vixi. Est autem triplex laboris anxietas. Una laudabilis & meritoria: *Laboravi, clamans, &c.* Alia vituperabilis & diabolica; *Ut inique agerent, laboraverunt*. Alia indifferens, & pœnosa; *Homo nascitur ad laborem*. Labores verò quos ipse perculit non fuerunt sibi meritorii, quia hoc non faciebat propter Deum, sed propter favorem humanum. Fuit etiam ejus status miserabilis quantum ad egressum, ideo dixit: *Conturbatus egredior*. Recedebat autem conturbatus, vel quia mundana quæ dilexerat dimiserat, vel forte, quia demones sibi morienti apparuerunt, vel quia sibi revelata fuerat sua damnatio. Fuit etiam status miserabilis post ejus egressum, ideo dixit inscius & ignarus. Acerbitas etenim pœnarum, sibi oblivionem induxit omnium scientiarum. Unde cuidam amico socio suo apparuisse dicitur, dicens illi, quod totam scientiam suam perdidit, & nihil aliud novit, nisi solummodo pœnam suam, qua torquebitur.

Quarto est utilis ad ostendendum quod omnia mundana sunt omnino de vanitatibus; istud manifeste patet in Alexandro, cujus ossa in quodam vase aureo fuerunt reposita & re-

condita, & Philosophi de multis mundi partibus convenerunt, quorum unus dixit; Heri non suffecit isti totus mundus, hodie quinque pedum sepulturâ est contentus. Alius dixit: Heri istum sequebantur omnes viventes, hodie vice versa iste sequitur omnes morientes. Alius dicebat; Iste heri omnes quos volebat a morte poterat liberare, sed hodie mortis jacula non potuit evitare. Alius dixit; Heri iste premebat terram, hodie autem a terra premitur ipse. Alius dicebat: Heri iste multos habebat amicos & inimicos, hodie autem sibi sunt æquales.

Quinto memoria mortis est utilis ad ostendendum quod potentia, & dignitas mundanorum est magnæ pravitatis. Istud patet in Diogene Philosopho, & in Alexandro; cum enim dictus Diogenes, secundum Hieron. extra urbem in vase habitaret, ita quod in æstate semper fundum soli opponebat, in hyeme vero ad ipsum solem volvebat, & Alexander ante eum consistens umbram sibi faceret, dixit ei, Si volebat ut ipse pro se aliquid faceret; & ille, Vellem quod mihi non auferres, quod dare non potes; quod Imperator intelligens, ad aliam partem se divertit, dicens, se valde mirari quod suam non videatur timere potentiam. Et ille: Potentiam tuam non timeo, quia aut est præterita, aut præsens, aut futura. Præteritam non timeo, quia jam non est. Futuram non pertimesco, quia incerta est. Præsentem non formido, quia cito est transitoria. De hoc etiam refert Quintus Curtius, quemdam dixisse Alexandro; Si Dii habitum corporis tui aviditati animi tui parem esse voluissent, orbis te non caperet, & altera manu orientem, & altera contingeres occidentem. Deinde triplici exemplo ostendit, quod licet sit modo magnus, cito possit fieri parvus; scilicet exemplo unius magnæ arboris, quæ subito eradicatur; & exemplo hominis in altum ascendentis, qui subito patitur casum; & leonis qui aliquando parvulorum animalium cibus efficitur.

SERMO IV.

Triplici de causa mortuos juvare tenemur.

Miseremini mei, miseremini mei sal- Job. 19.
tem vos amici mei, quia manus, &c.
Hæc verba convenienter possunt esse cujuslibet animæ positæ in Purgatorio suam indigentiam ostendentis, & suffragia postulantis; in quibus verbis ponitur triplex ratio, quare mortui sunt a vivis juvandi.

Prima sumitur ex parte defunctorum, scilicet magna necessitas, cum dicitur: *Miseremini mei, miseremini*. Geminat autem ipsa persona defuncta verbum misericordiæ, quia indiget duplici misericordia: una qua satis-

Notandum. satisfiat ejus indigentia: alia qua provideatur ejus penuria. Indigentiam enim magnam habent, qui se non possunt juvare. Sunt tamen quidam, qui possunt se juvare, sicut peccatores, qui possunt se ad gratiam disponere, & ab aliis possunt adjuvari: *Surge qui dormis.* Surge, scilicet te bonis operibus disponendo, & *exurge a mortuis*, peccata mortalia relinquendo, & *illuminabit te Christus*, lumen primæ gratiæ meritis aliquorum Sanctorum infundendo. Alii vero sunt qui non possunt se juvare, nec ab aliis adjuvari, sicut damnati; hoc significatum est in illo qui intravit ad nuptias. Non enim potest se damnatus juvare, bonum aliquod faciendo; quia habet ligatam potentiam operativam, ideo dicitur: *Ligatis manibus.* Nec etiam bonum aliquod diligendo, quia habet ligatam potentiam affectivam, ideo subditur, & *pedibus.* Pedes enim animæ, secundum Aug. sunt affectus animæ. Nec etiam bonum diligendo, cum habet ligatam potentiam intellectivam; ideo dicitur: *Mittite eum in tenebras exteriores.* Nec aliquod bonum verum dicendo; quia habet ligatam potentiam interpretativam; ideo dicitur: *At ille obmutuit.* Nec potest ab aliis adjuvari damnatus, tum quia est extra ambitum divinæ misericordiæ, ideo dicitur: *In tenebras exteriores;* tum quia non est dignus, ex eo quod non habuit vestem nuptialem charitatis fraternæ: tum quia est præcisus a corpore Ecclesiæ: membrum autem præcisum efficitur putridum & frigidum. Sic damnatus tanquam putridus semper emittit faniem, quia *ibi erit fletus;* & semper in frigore erit, quia *ibi erit stridor dentium.* Alii vero sunt qui medium locum tenent, scilicet qui non possunt se juvare, qui sunt extra statum merendi; possunt tamen ab aliis adjuvari: tum quia dum viverent, hoc sibi meruerunt; tum quia sunt in charitate, quæ omnia bona Ecclesiæ facit esse communia: tum quia sunt membra Ecclesiæ viva a Spiritu sancto vivificata. Habent etiam magnam penuriam: potest enim quis tribus modis suam penuriam revelare, aut laborando, aut mendicando, aut mutuum accipiendo; sed in inferno non erit tempus laborandi, sed secundum labores recipiendi. *Omnēs nos manifestari oportet ante tribunal Christi, &c.* Mendicare enim poterunt damnati, sed qui eleemosynas eis porrigant, non poterunt inveniri, sicut patet in Divite, qui habere non potuit guttam aquæ. Damnati etiam mutuum invenire non poterunt, quia nullus concedit mutuum, cui non sufficit proprium, sicut patet in Virginibus sapientibus quæ dixerunt. *Ne forte non sufficiat nobis & vobis, &c.*

Amici 4. m. dis dicuntur. Secunda ratio quare mortui sunt a vivis adjuvandi, sumitur ex parte vivorum, scilicet fraterna charitas cum dicitur, *saltem vos amici mei.* Dicunt autem hoc amici quatuor modis. Primo modo, jure propinquitatis; isto modo pater tenetur juvare filium, & fra-

ter fratrem. Unde etiam Dives apud inferos positus, fratres suos juvare volebat. Secundo, jure confraternitatis sicut viri religiosi, qui fratres suos adjuvare tenentur. Tertio, jure amicitiae spiritualis; & tales amici aliquando plus juvant quam proximi: *Omni tempore diligit, qui amicus est.* *Omni tempore* dicit, quia verus amicus juvat amicum in vita ad bonum inducendo, in morte ipsum ad penitentiam admonendo, & post mortem suffragia faciendo. Quarto, jure alicujus beneficii recepti; qui enim recipiunt eleemosynas defunctorum, obligantur ad suffragia Missarum & orationum. *Si spononderis pro amico tuo*, obligatus es ei, scilicet ex beneficiis quæ recepisti; *discurre*, eleemosynas faciendo; *festina*, sæpius jejunando; *suscita amicum*, sacrificium offerendo, non dormiant oculi tui, sed vigilent orationibus insistendo.

Tertia ratio, quare mortui sunt a vivis juvandi, sumitur ex parte Judicis, quæ est ejus pænæ severitas, cum dicitur, *quia manus Domini tetigit me.* Ex quo colligitur, quod eorum punitio habet severitatem, quia in manus Domini ceciderunt. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Et habet pietatem, quia eos non subvertit ad damnationem, sed tangit ad purgationem. Deus enim punit hic, & in Purgatorio, & in inferno. Hic punit paterna correctione. *Quem Dominus diligit castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit.* In Purgatorio punit cum momentanea indignatione. *In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* In inferno autem Deus punit cum perpetua subversione. *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, &c. & prolapși sunt, in infernum rursus renovari ad penitentiam.*

SERMO V.

Præposita vox unde, & propter quid venerit.

Audivi vocem de cælo dicentem mihi, *Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur.* Rumores tunc libenter audiuntur, quando sunt boni, certi, de remotis partibus delati, & quando sunt de amicis, & ab amicis nuntiati. Tales sunt rumores, quos nobis refert Joannes. Sunt namque boni, quia de nostra salvatione. Sunt certi, quia a fidelissimo Joanne Evangelista teste Dei. Sunt de remotis partibus, quia sunt de ipso cælo. Sunt ab amicis, id est ab Angelis qui Joanni ista revelabant. Sunt de amicis, id est, de nostris defunctis, de quorum tam felici statu certificamur; & ideo tales rumores bene sunt scribendi, id est memoriæ commendandi, ex eo quia sic dicit

Dicit B. Gregorius. Quod loquimur transiit, quod scribimus manet, &c.

Circa istam vocem, quem Joannes audiuit, duo videnda sunt, unde venit, & propter quid venit. Venit enim nobis de cælo, & hoc cedit nobis ad magnam certitudinem, consolationem, & gloriationem. Magna namque certitudo testimonii hinc apparet, quia in ipso cælo non sunt nisi beata Trinitas, Angeli, & Beati. Venit ergo ista vox de cælo, id est a Deo trino, & uno, qui non potest dicere aliquod mendacium. Venit ab Angelis, qui non possunt errare. Venit a Sanctis, qui non possunt decipere. Est etiam vox ista ad nostram magnam consolationem, quia ex hoc considerare possumus quam deliderant nos. Expectat beata Trinitas propter suæ laudis impletionem, Angeli propter sui numeri completionem perfectam, Beati propter suorum corporum resurrectionem veram. Unde Bernard. super Cant. dicit de statuto, & consummatione Ecclesiæ: De ea finis omnium pendet, tolle hanc & sic gratia ipsa Angelorum societas propter numeri imperfectionem quodammodo claudicabit, nec civitas Dei unquam integre gaudebit, nec Deus totam suæ gloriæ laudem habebit, donec & ipsi in conspectu Angelorum psallant ei. Est etiam ad nostram glorificationem, per cælum enim intelligitur altitudo Trinitatis. Pater ergo dat suam vocem, id est testimonium, scilicet quod nos expectat tanquam suos filios, & filius nos expectat tanquam suos fratres, Spiritus sanctus nos expectat tanquam Patris & Filii perpetuos amatores.

Circa secundum notandum est, quod ista vox propter quatuor venit. Primo ut nos certificaret, qualis homo sit ex conditione suæ naturæ, cum dicitur, *mortui*. Ipsa namque lex mortis totum humanum genus occupavit. In longitudine, quia usque ad finem mundi durabit, sed tunc in inferno solummodo remanebit. *Præcipitabit Dominus mortem in sempiternum*. In latitudine, quia per totum mundum a parvo usque ad magnum se extendit: *In omnes homines mors pertransiit*. In altitudine, quia usque ad altissimum Dei Filium se erexit: *Cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus, Christus pro impiis mortuus est*. Et in profundo, quia usque ad illum qui est in matris utero se immergit. *Interficiam amantissima uteri eorum*. Secundo ista vox venit, ut nos certificaret qualis homo sit ex dono gratiæ, cum dicit: *Qui in Domino moriuntur*. Circa quod notandum

quod quidam moriuntur sine Domino, quando scilicet moriuntur morte culpæ, quæ animam separat ab eo qui est vera vita, *Iniquitates vestrae diviserunt inter vos, & Deum vestrum*. *Perversæ cogitationes separant a Deo*. Quidam vero moriuntur extra Deum, & ideo non possunt redire ad Deum, & ideo tanquam asini putridi extra civitatem Jerusa-

lem expellentur, & in infernale sterquilinum jactabuntur. *Sepultura asini sepelietur putrefactus & projectus extra portas Jerusalem*. Quidam moriuntur pro Domino sicut sancti Martyres, qui pro fide Domini moriuntur, sicut ipse pro eis mortuus est, dicentes cum Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi, &c.* Quidam moriuntur in Domino, sicut Justii qui moriuntur peccato. *Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* Quidam moriuntur cum Domino, sicut viri perfecti qui moriuntur mundo, de quibus dicitur: *Mortui enim estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*. Tertio ista vox venit ut certificaret qualis homo futurus sit ex collatione gloriæ, cum dicitur, *Beati*. Sancti quidem in mundo sunt beati in una stola gloriæ, scilicet felicitate animæ. In futuro autem duplici stola, scilicet animæ felicitate, & corporis claritate. Valet quidem animæ diligenti Deum corpus suum sanum, infirmum, & mortuum, ac resuscitatum. Sanum siquidem ad fructum pœnitentiæ: infirmum ad meritum patientiæ: mortuum ad desiderium gloriæ perficiendæ; & resuscitatum ad consummationem gloriæ jam perfectæ. Bernard. Sine corpore anima non vult perfici, quod in omni statu sentit in bono subservire sibi. Quarto venit, ut nos instrueret qualiter homo se habere debeat in mortis recordatione, cum dicitur, *scribe*. Debet enim quilibet scribere, scilicet memoriæ suæ firmiter, imprimere, quod homo sit mortalis, & moriturus ex natura, sed cum Deo victurus ex gratia. Ista autem memoria mortis valet ad peccati vitiationem, scilicet superbiæ, avaritiæ, & luxuriæ. *Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*. Superbus enim appetit locum altum, sed in morte detrahetur ad locum infimum; ideo dicitur: *Detracta est ad inferos superbia tua*. Avarus moratur in terra per amorem, sed in morte habitabit sub terra per putredinem, ideo dicitur: *concidit cadaver tuum*. Luxuriosus vult habere lectum carnalem & delitiosum, sed in morte habebit lectum pœnosum, ideo subditur: *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*.

SERMO VI.

Fidelium consolatio super charorum morte.

Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Apostolus nititur consolari fideles super mortem charorum suorum ex tribus rationibus.

Prima sumitur ex parte corporis quod non est mortuum, sed dormit: nemo enim con-

Jer. 22.

Psal. 115.

Rom. 6.

Col. 3.

Notandum.

Mortis memoria utilis.

Isai. 14.

1. Thess. 4.

Mortui quare dormientes dicantur.

Matth. 14.

2. Cor. 11.

Luc. 12.

Rom. 8.

Mortuorum visiones diverse.

Sap. 17.

Job. 10.

Job. 4.

contristaretur de amico suo si dormiret, sed potius sibi congauderet. Dicuntur autem mortui dormientes duplici de causa. Primo ratione quietis, quia sicut dormientes a laboribus vacant, sic & ipsi a laboribus cessant: ab illis scilicet laboribus de quibus dicitur: *Et erit in illa die: cum requiem dederit tibi Dominus a labore tuo, & a concussione tua, & a servitute dura, qua ante servivisti.* Requiescent igitur a labore, a concussione, & servitute. A labore quem patiebantur in mundo: *In laboribus plurimis.* A concussione quam patiebantur a diabolo: *Simon, Simon ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.* A servitute quam patiebantur a corpore suo: *Ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, &c.* Secundo ratione visionis; dormientibus enim consueverunt occurrere visiones: quidam tamen sunt qui nullas habent, sicut pueri parvi: quidam qui aliquas habent. Horum quidam habent bonas & delectabiles, sicut viri perfecti; quidam vero habent malas & tristabiles, sicut peccatores & impii; quidam autem habent aliquando bonas & delectabiles & aliquando tristabiles, sicut imperfecti. Eodem modo de mortuis est dicendum; quidam enim sunt qui nullas habent, sicut pueri non baptizati: neque enim habent delectabiles visiones, quia Deum videre non possunt; nec etiam tristabiles, quia Deum non conspiciunt, neque dæmones: sed quadam quiete requiescunt. Alii habent visiones dulces & delectabiles, sicut Beati. Sicut enim dicit August. super Gen. ad literam: Beati habebunt tria genera visionum, quibus nunc utimur, scilicet corporalem, spiritualem, & intellectualem. Corporalem, quia videbunt Christi humanitatem, terram novam, cælum novum, & corpora Beatorum. Spiritualem, quia videbunt beatos Angelorum spiritus, corda & animas Sanctorum. Intellectualem, quia videbunt ipsum Deum in quantum eis videre est possibile. Sunt & alii qui habent visiones tristabiles, sicut damnati, qui dæmones semper vident. *Personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant. Vadent, & venient super eum horribiles.* Ex quibus verbis habetur, quod dæmones sunt tristes, horribiles, & importuni qui non cessant ire, & redire ante eos. Sunt tristes, ut generent in eis dolorem; horribiles, ut faciant in ipsis timorem; importuni, ut ducant eos ad desperationem. Alii sunt qui habent visiones tristabiles & delectabiles, sicut illi qui in Purgatorio cruciantur, quia vident dæmones qui, secundum quosdam, eos cruciant, & Angelos qui eos confortant. *In horrore visionis nocturnæ pavor tenuit me, & tremor, hoc quantum ad horribilem visionem dæmonum; & vocem quasi auræ levis audivi, & hoc quantum ad dulcem consolationem Angelorum.* Et sic patet quod illi qui sunt in Purgatorio, habent quædam tristabilia, & quædam delectabilia. Tristabilia sunt, quia habent

ignis acerbiteratem, dæmonum societatem, & divinæ visionis privationem. Delectabilia sunt, quia habent Angelorum crebram visitationem, futuræ beatitudinis certam expectationem, & suffragiorum Ecclesiæ perceptionem.

Secundo Apostolus consolatur fideles super mortem chrorum, ratione animæ, quæ habet immortalitatem & felicitatem, cum dicit, *ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.* Et quia Christiani habent spem, debent desiderare de fragili corpore exire, ut possint in anima stolam gloriæ possidere. Quod Cyprianus ad Fortunatum triplici exemplo ostendit, scilicet sicut desiderat navis exire de naufragio. Modo enim ipsa anima operitur fluctibus malarum concupiscentiarum, & modo conquassatur ventis tentationum: *Ecce motus magnus factus est in mari,* quoad ventos tentationum, *ita ut navicula operiretur fluctibus,* quoad fluctus concupiscentiarum. Sed tunc Deus sedat ventos, & fluctus tranquillat; unde sequitur: *Et surgens imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna.* Secundum exemplum est, sicut desiderat peregrinus exire de exilio; Sancti namque modo sunt peregrini. *Quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino.* *Heu mihi, quia incolatus,* &c. Desiderant enim exire de ista peregrinatione; tum quia habent viam nimis longam, ideo dicitur, quia *incolatus meus prolongatus est.* Tum quia habent domum tenebrosam, ideo dicitur: *Habitavi cum habitantibus Cedar,* qui interpretatur tenebræ. Tum quia habent viam nimis asperam. Modica enim via si est aspera, videtur esse nimis longa, ideo dicitur: *Multum incola fuit anima mea.* Tertium exemplum est sicut desiderat habitator exire de hospitio ruinoso: *Tamquam parieti inclinato & maceriæ depulsæ.* *Quod antiquatur, & senescit, prope interitum est.* Ex quibus verbis habetur, quod habitaculum corporis nostri, est habitaculum inclinatam, depulsam & antiquatum. Quia enim est de terra creatum, ideo est versus terram inclinatam, tanquam cito in terram casurum. Quia est ex quatuor elementis contrariis compositum, & nullo temperamento beatitudinis colligatum, ideo est tanquam maceria depulsam. Quia est antiquatum ex eo quod ab Adam usque ad nos propagatum, ideo morti vicinum.

Tertio consolatur Apostolus fideles ratione utriusque, scilicet corporis & animæ, ex eo quod in beata resurrectione anima corpori conjungeretur, ideo dicit: *Si enim credimus, quod Jesus mortuus est, & resurrexit, &c.* Quod enim ipsum corpus resurgat, hoc requirit Dei sapientia, justitia & munificentia. Triplici de causa Deus animam corpori univit. Prima est ut universum sum perficeret. Cum enim quædam sit creatura

Notandum.

Matth. 8.

1. Cor. 5.

Pl. 119.

Psal. 61.

Hebr. 8.

1. Thess. 4.

Anima quare corpori fuerit unita.

tura

tura pure corporalis, quædam pure spiritualis, oportuit ad completionem universi; ut esset una composita ex corpore, & spiritu rationali, ut est homo. Requirit ergo Divina Sapientia, ut sicut ad perfectionem universi corpori anima unitur, ita beata vita isto ordine Divinæ Sapientiæ non privetur; sed anima suo corpori jungatur, ut universum Dei compleatur. Secunda ratio, quare anima corpori est unita; ut anima in corpore, & per corpus agones certaminum exerceat. Tertia est ut anima Dei serva carnem conservam suam custodiret, & in supernis sedibus collocaret. Istas duas rationes assignat. Greg. Nazianzenus. Exigit ergo Divina Justitia, quod sicut anima per diversos agones meruit in corpore, ita remuneretur in corpore. Exigit Divina munificencia, quod non tantum remuneret suam animam, sed etiam cum ipsa remuneret fidelem conservam, id est carnem ipsam.

SERMO. VII.

Quare de charorum morte non contristandum, cause octo.

1. The. 4.

Non contristemini sicut & cæteri, qui spem non habent. Super mortem charorum nostrorum multis de causis contristari non debemus, sed potius consolari.

Primo propter moriendi necessitatem, hoc patet in quodam Rege pagano de quo refert August. in lib. de cura pro mortuis; quod cum diis suis in capitulo sacrificaret, nuntiatur ei quod filius suus unicus obiisset, non reliquit sacra, quæ manibus gerebat; non lachrymatus est, nec omnino suspiravit, sed ait, sepeliatur; memini enim me genuisse mortalem. Et subdit beatus August. quod diabolus in iudicio coram Christo dicet: Et hic cultor meus cui nec resurrectionem, nec paradysum promisi pro morte unici nobilis; & sapientis filii sacra mea non reliquit, nec flevit. Tui autem Christiani pro quibus mortuus es, ut mortem non timerent, & essent de resurrectione securi, non solum lugent mortuos, & voce & habitu, sed etiam ad Ecclesiam procedere confunduntur; aliquando etiam Clerici ministerium intermittunt, vacantes luctui.

2. Reg. 22.

Ibid. 14.

Secundo propter revocandi impossibilitatem, cujus exemplum habemus in David qui ait: *Ego vadam magis ad eum, ille vero non revertetur ad me. Omnes enim morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur.* Iste fluvius humani generis tres habet status. In primo stabat, dispositus tamen erat ad standum, & ad fluendum, quia homo in primo statu poterat mori, & non mori: modo autem continue fluit, & nun-

quam revertetur, & in fine immobiliter stabit.

Tertio propter serviendi Deo majorem facultatem. Et hujus exemplum habemus in beata Melania, de qua dicit Hieronymus in quadam Epistola ad Paulum: Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vere nobilis, quæ calescente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato duos perdidit filios. Rem dicturus incredulam, sed Christo teste non falsam: stetit immobilis, & obvoluta Christi pedibus, quasi ipsum teneret, dicens: Expedi-
tius tibi servitura sum Domine, quia tanto me onere liberaſti.

Quarto propter Dei beneplacitum, & voluntatem, & hæc sola causa, & si alia non esset, sufficere debet. Hujus exemplum habemus in Curtio optimo Romanorum, de quo dicit August. in libro de civitate Dei: Curtius armatus equo in abruptum terræ hiatum præcipitem se dedit, quia jusserant Dii, ut eum illic, quem Romani haberent optimum, mitterent. Si ergo paganus nullam habens spem de resurrectione morti se dedit, quia Dii hoc jusserant, quanto magis homo Christianus non deberet de sua, vel de aliorum morte dolere, quando scit Deum hoc velle. Hieron. Resurgere credimus nostros, & plangimus, quid faceremus si mori tantum præciperet Deus. Voluntas ejus utique sufficeret ad solatium, cui nullum præponere debemus affectum.

Quinto propter immortalis vitæ adeptionem. Hujus exemplum habemus in Theobroto Philosopho de quo dicit August. in lib. de civit. Dei. Theobrotus in lib. Platonis ubi de animæ immortalitate disputavit, se præcipitem dedit de muro, ut ex hac vita migraret ad eam, quam credidit esse meliorem. Si igitur homo paganus tantam fidem dedit dictis alterius pagani, quanto magis Christiani per Deum suum de vita beata certificati, non deberent sic de sua vel suorum morte dolere, ut ad beatam vitam possint pertingere.

Sexto propter miseriarum mundi evasione. Hujus exemplum habemus in multis gentilibus, & paganis, de quibus dicit Solinus, quod apud plurimos luctuosa sunt puerperia, & læta sunt funera. Consuetudo enim est apud plurimos, quod quando pueri nascuntur, parentes & amici faciunt magnum planctum, ex eo quod in istum mundum venit, ubi passurus est multipliciter miseria-
rum; sed quando puer moritur faciunt magnum festum, ex eo quod de miseriis hujus mundi exivit. Alicubi etiam est consuetudo, ut dicit Hieron. quod mulieres vivæ cum viris defunctis sepeliuntur, & malunt cum viro mori, quam post mortem viri in luctu & in statu miserabili remanere. Et Ambros. in *Notandum.* lib. de bono mortis: Si plena miseria est omnis vita, utique finis alleviamentum est; alleviamentum autem bonum, mors autem finis: mors ergo bona.

Sep-

Septimo propter debiti solutionem. Tenemur cum Deo solvere debitum mortis, & ideo nullus debet dolere quod debet. De hoc habemus in tribus exemplis, quorum unum ponit Cyprianus, & duo alia ponit B. Augustinus. Unus namque nolebat debitum mortis exolvere, ideo Angelus sibi infirmanti cum indignatione apparens dixit: Pati time- tis, exire non vultis, quid faciam vobis? & sic ab eo iratus recessit. Alius autem nolebat solvere, si non debebat; si vero debebat, statim volebat; unde infirmatus dixit ad Deum: si nunquam, bene; si aliquando, quare non modo? Tertium ponebat hoc in voluntate creatoris paratus manere quantum veller, & solvere quando veller. Et iste fuit Ambros. qui cum in extremis positus rogaretur, ut prolongationem vitæ sibi impetrare velit a Domino, ait: Non sic vixi, ut me pudeat inter vos vivere; nec mori timeo, quoniam habemus bonum Dominum: ac si dicat, si placet Deo ut adhuc vivam, possum adhuc vivere inter vos sine rubore; si placeat Deo quod moriar, mori possum sine timore.

Octavo propter majoris boni adeptionem; istam rationem tangit Hieron. in Epist. ad Tiraſium, dicens, Gaudent parentes tota vita sine filiis commorari, dum valeant quod cupiunt de suis pignoribus adipisci. Peregrinantur, ut ad palatia pergant, navigant ad dignitates, ad studia acquirenda, ad causas patrimonii explicandas cum periculo, & labore; & ut ad palatia cæli, ad studia Christi, & ad honorem vitæ perpetuæ, ad patrimonium possessionis æternæ cum securitate valeant pervenire, nemo filios suos a se gratulatur abscedere. Ad comparanda peccata gaudent tam parentes a filiis, quam filii a parentibus, provocante Diabolo, separari; & ad indulgentiam percipiendam volunt ad invicem, Deo vocante, discerni.

SERMO VIII.

De quinque animarum locis post mortem.

2. Macch. 12.

Vir fortissimus Judas facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium. In hoc quod vir iste fortissimus tantam mittebat pecuniam, ut fierent eleemosynæ, sacrificium, & orationes, dat intelligere post hanc vitam aliquem bonum locum esse in quo animæ fidelium purgantur. Circa quod sciendum quod quinque sunt loca recipientia vivos & mortuos, scilicet infernus, purgatorium, limbus puerorum, mundus, & cælum. Infernus est tanquam carcer Dei, in quo ponuntur omnes, qui sunt exules. Purgatorium vero est tanquam hospitale Dei, in quo colliguntur omnes infirmi; sed limbus est tanquam Insula Dei, ad quam mittuntur omnes

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

nondum confirmati: Mundus vero est tanquam stadium, in quo exercitantur omnes strenui milites. Cælum vero est tanquam palatium, & viridarium Dei, in quo ponuntur omnes milites triumphantes, & emeriti.

Primus locus est infernus in quo recluduntur omnes exules, & iste carcer esse creditur in medio terræ, & hoc tangit quædam Gloss. super Jonam quæ dicit: Sicut cor est in medio animalis, ita infernus est in medio terræ. Et talis locus congruit damnatis propter elongationem, obscuritatem, & frigiditatem. Propter elongationem siquidem, quia sicut nihil tantum distat de cælo, quantum terræ medium; sic nihil tantum distat a Deo, quantum peccatum: Justum ergo est, ut sicut homo se elongavit per peccatum a Deo, sic elongetur a cælo per locum novissimum. *Longe est Dominus ab impiis.* Congruit etiam propter obscuritatem, nullus enim locus obscurior, quam sit medium terræ; terra enim in superficie faciei illustratur, sed in suo medio perpetua obscuritate repletur, & ideo locus tam tenebrosus competit peccatoribus tenebrosis. *Antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam,* &c. Congruit etiam propter frigiditatem; in medio enim terræ summum est frigus, ideo convenit peccatoribus, qui fuerunt frigidi in amore Dei. Tantum autem frigus habebunt, quod semper dentibus stridebunt. *Ibi enim erit fletus & stridor dentium.*

Infernus damnatis congruit.

Prov. 15.

Job. 10.

Math. 8.

Secundus locus est Purgatorium, quod est tanquam hospitale Dei, in quo sanantur omnes infirmi. Sanantur autem per ignem purgantem, & per suffragia Ecclesiæ quæ quidem secundum Gregor. sunt orationes, sacrificia, eleemosynæ, & jejunia. Per ista autem suffragia non omnes sanantur, sed tantum illi, qui sunt sanabiles. Nam secundum beatum August. mortuorum quidam sunt valde boni, & quidam sunt valde mali, quidam vero sunt mediocriter boni & mali. Suffragia igitur pro valde bonis sunt gratiarum actiones: pro valde malis, & si non sint adjumenta mortuorum sunt tamen qualescumque vivorum consolationes: pro mediocriter bonis; & pro mediocriter malis, sunt expiationes. Istam triplicem doctrinam tangit Propheta dicens: *Quia Calix in manu Domini vini meri plenus mixto.* Valde boni bibunt in calice Domini pleno vino, quia datur eis gloria. Mediocriter boni bibunt in calice pleno mixto, id est, justitia quantum ad poenitentiam, & misericordia quantum ad expectationem. Sed valde mali bibunt de calice Dei pleno fæce scilicet Dei furore. *De furore omnipotentis Dei bibet.* Ista autem suffragia, illi qui sunt in Purgatorio scire possunt tribus modis, scilicet per divinam vel angelicam revelationem, per animarum hinc exeuntium revelationem, & per expertam in seipsis revelationem. Quando enim ex parte

Mortui quomodo adjuvandi.

Psal 74.

Job. 21.

revelari sentiunt, suffragia pro se facta fuisse cognoscunt.

Tertius locus est Limbus puerorum, & est tanquam insula Dei, ubi recipiuntur nondum confirmati, id est, pueri non baptizati: qui ideo non dicuntur confirmati, quia Dei sunt visione privati. Limbus Patrum dicebatur sinus Abrahæ; Limbus puerorum dicitur limbus inferni: Patres enim habebant requiem, quia immunes erant a pœna sensibili. Habebant securitatem, quia expectabant gloriam futuram. Habebant absconsionem, quia abscondebantur a tentatione Diaboli, & ideo dicebatur sinus; illud enim quod est in sinu, est quierum, secretum, & absconsus; Limbus autem puerorum dicitur sinus inferni. Sunt quidem immunes a sensibili pœna, & tentatione diabolica, & quoad hoc dicitur sinus, privati tamen sunt visione Divina, & quantum ad hoc dicitur Infernus.

Quartus locus est mundus, qui est stadium Dei, in quo exercitantur milites strenui, qui debent se exercitare contra carnem per temperantiam, contra mundum & contra tyrannos per patientiam, & contra diabolum per resistentiam; de hac triplici exercitatione dicitur:

Ephes. 6.

Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, & hoc quoad primum, sed adversus Principes & potestates, quoad secun-

dum, contra spiritualia nequitiae in caelestibus, quoad tertium.

Quintus locus est cœlum, quod est palatium, & viridarium Dei, in quo ponuntur milites triumphantes, & emeriti; qui pœnam Purgatorii non sentiunt, sed cœleste palatium sibi acquirunt; & horum tria sunt genera, scilicet baptismalem innocentiam conservantes, pro Christo martyrium sustinentes, & perfectionem vitæ apprehendentes. Isti sunt tantum illi tres viri, qui animas suas salvant, quia immediate evolvant, scilicet, Daniel, Noe, & Job. Per Danielelem qui fuit magnæ simplicitatis & innocentiae intelliguntur innocentes. *Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum.* 1. Mach. 2. Per Noe intelliguntur viri perfecti. *Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis.* Gen. 6. Per Job multis vulneribus confossum, intelliguntur Martyres, de quibus dicitur: *Sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis.* Jacob. 5. Isti sunt montes Dei alti per innocentiam, vitam, & patientiam, de quibus dicitur: *Tripliciter sol exurens montes, &c.* Eccl. 43. Sol enim justitiæ in pueris baptizatis exuret omnem culpam originalem, in imperfectis omnem maculam venialem, & in Martyribus omnem maculam originalem & actualement.

DE S. MARTINO EPI- SCOPO.

SERMO I.

Quomodo in tribus statibus Deo placuerit.

Eccl. 44.
1. Thess. 5.

IN diebus suis placuit Deo. Tota vita Justus est lucida dies, & præclara. *Omnes vos filii lucis estis, & filii diei.* Et isti dies habent mane, quando scilicet lux divinæ gratiæ in sanctis viris incipit refulgere; habent meridiem, quando lux gratiæ in eis procedit & crescit: sed non habent vesperam, quia etiam in morte eis non extinguetur, sed cum æternitate continuatur, *Semita justorum quasi lux splendens; ecce mane justificationis; Procedit & crescit, ecce meridies augmentationis; Usque ad perfectam diem, ecce continuatio cum die æternitatis.* Tota igitur vita B. Martini fuit dies, quia habuit tres status, quia fuit Laicus, Religiosus, & Prælat, ideo dicitur: *In diebus suis placuit Deo.*

Prov. 4.

Primo quidem placuit Deo in statu laicali quoad se, quoad Deum, & quoad proximum. Quoad se quidem, quia extinxit in se omnem avaritiam; unde dicitur quod in stipendiis nil præter quotidianum victum reservans, de crastino non cogitabat. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, bis contenti sumus.* 1. Tim. 6. Extinxit etiam omnem intemperantiam; unde dicitur: Frugalitas in eo fuit tanta, ut jam non miles, sed Monachus putaretur. *Utere quasi homo frugi bis, quæ tibi apponuntur.* Eccl. 31. Omnem superbiam, quia fuit tantæ humilitatis, quod etiam suo servo serviebat, & calceamenta detrahebat. Exemplo illius qui dixit: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Matth. 10. Secundo quoad Deum: habuit enim magnam fidem, quia cum esset annorum decem invitis parentibus ad Ecclesiam confugit. *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.* Matth. 10. Habuit magnam spem dicens: *Crastina die hostium cuneos penetrabo securus.* Eccl. 2. *speravit*

speravit in Domino, & confusus est. Habuit magnam charitatem, quia ob amorem Christi sæculum contempsit. *Si dedit homo omnem substantiam suam pro dilectione, &c.* Tertio quoad proximum. Exhibebat enim superioribus subjectionem, sicut Juliano Imperatori, in his, quæ non essent contra Deum. *Subjuncti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, &c.* Inferioribus miram benignitatis ostensionem, sicut supra dictum est de servo. Aequalibus amicabilem conversationem. Unde dicitur: Multa illius circa commilitones benignitas, mira charitas, &c. *Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.*

Secundo B. Martinus placuit Deo in suo statu regulari: ubi servavit triplex votum, scilicet obedientiæ, quia obedivit Deo admonenti, ut parentes visitaret; Hilario imperanti, ut exorcista esset. Obedivit autem ex charitate & humilitate, ex concordia & voluntate; hoc significatum est ubi dicitur, quod *dederunt ei unusquisque ovem unam, & in aurem auream unam.* Per in aurem auream significatur obedientia, quæ triplex est: tunc aurea, quando fit ex charitate: tunc una, quando fit ex unanimi voluntate: tunc habet ovem annexam, quando fit ex humili, & simplici corde. Servavit votum paupertatis tam districte, quod radices herbarum cum Monachis comedebat; nunquam vinum, nisi infirmus bibebat. Servavit votum castitatis; unde in signum tantæ puritatis caro ejus apparuit luce clarius, vitro purior, lacte candidior; & non mirum, quia habuit carnem mundam, conscientiam lucidam, & vitam sinceram.

Tertio placuit in statu Pontificali. Duo enim sunt quæ faciunt Prælatum esse perfectum, scilicet perfectio sanctitatis & dignitas potestatis. Sanctitas autem consistit in oratione devota, in vita sancta, & conversatione grata: quæ omnia habuit S. Martinus, id est, devotam orationem, quia ab oratione incepta a sua pueritia, quia cum esset annorum 10. Ecclesias frequentabat; continuavit in ætate reliqua, unde dicitur: Nunquam ulla hora, momentum quod præterit, quo non aut orationi, aut lectioni intenderet; & consummavit in morte, unde dicitur: Oculis ac manibus in cælum semper intentus. Secundo habuit vitam sanctam, quod testificatur globus ignis super caput ejus; sicut enim Apostoli Spiritum sanctum tribus vicibus receperunt, scilicet ad faciendum miracula, ad relaxandum peccata, & confirmandum corda; sic & B. Martinus: ideo par Apostolis dicitur, Nonne magna miracula fecit dum tres mortuos suscitavit & peccata relaxavit, dum gentiles multos convertit, & eis veniam obtinuit, Spiritum S. in igne visibili accepit? Tertio habuit conversationem gratam, quia quantum ad minores habuit humilitatem, sicut quando

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

leprosum curavit, & osculatus fuit, & ille sanitatem accepit. Et quantum ad majores magnam auctoritatem, sicut patet quando non Imperatori, sed Presbytero scyphum porrexit. Quantum ad domesticos magnam æqualitatem, unde dicitur, quod nunquam cathedra usus est. Secundo habuit magnam potestatem, quam ostendit super omnes creaturas. Primo super creaturam, quæ habet tantum esse, sicut sunt elementa; scilicet super terram, quando ad suum præceptum tres mortuos vitæ reddidit: super ignem, quando obvium se posuit, & ille evanuit: super aquam, quando navi periclitanti subvenit. Secundo super creaturam, quæ habet esse & vivere, sicut sunt arbores, & plantæ, sicut patet in arbore pini, cui signum crucis edidit, & in altera parte corruit; & in elleboro venenato, cujus venenositatem virtute orationis fugavit. Tertio super creaturam quæ habet esse, vivere, & sentire, sicut sunt animalia, sicut patet in canibus lepusculum insequentibus, & in serpente fluvium pertranseunte, & in cane contra quemdam Archiepiscopum latrante, & in vacca sæviente. Quarto super creaturam, quæ habet discernere, sicut sunt homines, & hoc tam super vivos, quos sanavit in corpore, & curavit in mente, quam super mortuos; quia tres mortuos suscitavit, & latronem interfectum, qui pro Martyre celebrabatur, veritatem dicere coegit.

SERMO II.

De Regula quam servavit.

Non est inventus similis in gloria, qui *Eccl. 44. conservavit legem Excelsi.* Deus cuilibet statui hominum propriam legem dedit; & quia B. Martinus in triplici statu fuit, ideo legem Excelsi in quolibet suo statu conservavit.

Ipse quidem primo fuit strenuus miles; Regulam autem militum dictavit Joannes Baptista, quæ habet tria capitula. Dicitur autem: *Interrogabant eum milites dicentes: Luc. 3. Quid faciemus, &c.* Intendit enim Joannes arcere milites ab omni injuria inferenda. Injuria autem tribus modis infertur: aliquando in persona per oppressionem, & quantum ad hoc ponit primum capitulum, dicens: *Neminem conculcatis.* Aliquando in fama per falsi criminis impositionem, & quantum ad hoc ponit secundum capitulum dicens: *Neque calumniam faciatis.* Aliquando in temporali substantia, scilicet, per rapinam, & quantum ad hoc ponit tertium capitulum, dicens: *Et contenti estote stipendiis vestris.* Istam enim regulam cum omnibus suis capitulis servavit B. Martinus cum adhuc esset miles. Non enim fuit pauperum oppressor, sed adjutor, & ab inopia servavit; sicut patet in paupere cui chlamydem divisit:

Adjuvit

Psal. 106. *Adjuvit pauperem de inopia.* Et a violentia, quia pupillos & orphanos defendebat, unde dicitur: Summa illi cura erat assistere laborantibus, alere egentes, & opem ferre miseris: *Tibi derelictus est pauper orphano tu eris adiutor.* Et a tribulatione, & miseria sicut pater in leproso, quem osculatus fuit, & sanavit: *Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.* Nec fuit cruciator, sed pacificus habitator; Ipse enim pacifice habitavit, & cum maioribus per subjectionem, sicut pater in Juliano; & cum æqualibus per pacificam conversationem, sicut pater in commilitonibus; & cum inferioribus per obsequiorum exhibitionem, sicut pater in servo suo. Nec fuit raptor, sed suorum largitor; ipse enim contempsit terrena, unde dicitur: Nihil sibi præter quotidianum victum reservavit. Largitus est propria, quia omnia quæ habere poterat pauperibus erogabat, & respuit stipendia, sicut pater cum Julianus militibus stipendia dari fecit.

Secundo fuit Monachus devotus, & in isto statu servavit legem excelsi ipsorum Monachorum, quæ sunt tria capitula, scilicet votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ. Primum est votum paupertatis, ut Monachus nullum habeat proprium, nec terrenæ facultatis, nec exterioris conversationis, nec interioris voluntatis, qui enim talia propria retinuerit, furtum spirituale committit. Ista tria furtiva fecit Achor; Furatus est enim ducentos fideles, per quod intelligitur proprium substantiæ temporalis. Furatus est regulam auream, per quod intelligitur proprium voluntatis, quia ab ipsa voluntate cætera regulantur. Furatus est pallium, per quod datur intelligi proprium exterioris conversationis. Sed B. Martinus istud capitulum optime observavit. Non enim habuit proprium substantiæ terrenæ, quia in suo monasterio tam pauper erat, quod de radicibus herbarum vivebat. Nec proprium voluntatis, quia mox cum admonitus fuit, quod parentes visitasset voluntatem suam deseruit, & Divinæ voluntati plenarie obedivit. Nec proprium conversationis mundanæ, quia sicut mutatus erat interius in affectu, ita etiam exterius in habitu, quia vivens, & etiam moriens, vigilans, & dormiens semper cilicio utebatur. Secundum capitulum est observatio castitatis; sed beatus Martinus non solum servavit castitatem continentis, sed etiam virginalis munditiæ; ideo ejus caro assimilatur vitro, lacti, gemmæ, & luci. De tribus primis dicitur, quia vitro purior, lacte candidior, carne quoque monstratus est gemma Sacerdotum. De quarto dicitur, Caro quam semper cinis obtexerat, ita resplenduit, &c. Assimilatur ergo vitro propter munditiam in carne; licet enim ejus caro fuerit fragilis per naturam, fuit tamen lucida per munditiam. *Habemus thesaurum istum, scilicet, virginalis munditiæ, in vasculis fictilibus, id est, in fragili cor-*

pore. Assimilatur lacti propter nitorem conscientis; unde dicitur de sanctis: *Lacte nitidiores.* Assimilatur gemmæ propter castitatis pretiositatem. *Omnis ponderatio non est digna continentis animæ.* Assimilatur luci propter lucidam famam & honestatem. *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Tertium capitulum est observatio obedientiæ; circa quod sciendum, quod potest esse quadruplex obedientia. Una est obedire in prosperis, & ista nihil debet habere de suo. Alia est obedire in adversis; & ista multum debet habere de suo: ideo dicit Bernardus quod obedientia alia sit magni meriti, alia parvi, alia nullius. Magni meriti obedientia est in adversis, quæ debet aliquid habere de suo, scilicet, adversa libenter amplecti. Obedientia parvi meriti est, cum in adversis quis invitus obedit. Nullius meriti est obedientia in prosperis, cum obedientis animus ad illa prospera anhelat. Tertia est obedire in mediis, quæ ex una parte videntur habere dignitatem, & ex una parte prætendunt quamdam difficultatem, sicut est officium prædicationis; prædicare enim habet dignitatem, quia est officium divinum; & habet difficultatem, quia est officium laboriosum. In quantum ergo est officium dignitatis, nil debet homo ibi habere de suo; quia est officium laboriosum, multum debet homo ibi habere de suo. Hujus exemplum habemus in Isaia, & Jeremia, quorum primus sponte se obtulit dicens: *Ecce ego Domine.* Alter autem se accusans dixit: *Ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Quarta est in dubiis obedire; sunt autem dubia, quando nescitur quid est melius, hoc vel illud, & tale quid nihil debet habere de suo, scilicet ut paratus sit facere, & non facere, prout Divinæ placuerit voluntati. Et istam quadruplicem obedientiam videtur habuisse B. Martinus; Præceptum siquidem sibi fuit quoddam, quod habebat humilitatem, ut scilicet esset exorcista, & libenter obedivit. Quoddam quod habebat dignitatem, & non difficultatem; & istud coactus recepit. Quoddam quod habebat dignitatem & difficultatem, scilicet patriam visitare, ut ibi verbum Dei prædicaret; & tunc invitus ivit, sed tamen obedivit. Tandem fuit in magno dubio, quid esset melius, utrum mori & esse cum Christo, an propter salutem populi adhuc in carcere remanere; & istud dubium Divinæ voluntati commisit, dicens: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, &c.

Tertio fuit Prælatus dignus, & quantum ad hoc servavit regulam Prælatorum: de qua dicitur: *Oportet esse Episcopum irreprehensibilem, ornatum, Doctorem, & hospitalem.* Debet esse ornatu interiori decore virtutum, & exteriori decore morum, & honestate eorum. Debet etiam esse Doctor, ut scilicet doceat verbo, & exemplo. Debet etiam esse hospitalis, quia sicut dicit Hier. quid-

Thren. 4.

Eccl. 16.

O Sap. 4.

Isai. 6.

Jere. 1.

1. Tim. 3.

Jes. 7.

2. Cor. 4.

quidquid habent Clerici, pauperum est. Dominus enim eorum debet omnibus esse communis; & ista tria capitula servavit B. Martinus, quia omnibus virtutibus fuit ornatus, & fuit Doctor assiduus, & ad pauperes liberalissimus.

SERMO III.

Quomodo gratiae infusionem, conservationem, & indicium habuit.

Ecd. 44.

Agnovit eum in benedictionibus suis. Sancti viri in hac vita tria desiderant, scilicet infusionem gratiae Dei, conservationem in gratia, & indicium quoddam in gratia Dei; & ista tria habuit beatus Martinus. Primo habuit gratiae Dei infusionem, cum dicitur: *Agnovit eum in benedictionibus suis.* Hoc autem quod dicit, *agnovit*, plus importat, quam si diceretur, *dedit*. Si enim videremus aliquem alicui pauperi facientem magnas eleemosynas, diceretur: Videtur quod ipse illum pauperem cognovit, id est, ab aliis discrevit. Deus etiam ceteris Sanctis dat benedictionem gratiarum suarum, sed in illis B. Martinum cognovit, id est, ab aliis discrevit, ex eo quod majores gratias ei dedit: quarum quaedam attestantur suae dignitati, quaedam potestati, quaedam suae sanctitati. Dignitas hominis est, ut ipse ab Angelo custodiat. Hier. Magna dignitas hominis & animarum, ut unaquaeque ab ortu suae natiuitatis habeat Angelum ad sui custodiam deputatum; & ista dignitas tres habet partes. Una est qua custodiunt in vita, & haec est magna. Alia est qua custodiunt in morte, & haec est major. Tertia qua custodiunt post mortem, & haec est maxima. Beatum itaque Martinum Angeli custodierunt, & honoraverunt in vita, quia principes sibi obedire faciebant; sicut patuit quando ostium Imperatoris Angelus sibi aperuit. Ejus orationes ad Deum deferrebant, ut patet quando Angeli Deo suaserunt pro quodam defuncto pro quo Martinus orabat. Etiam celebranti assistebant, sicut patet quando ejus brachia ornaverunt. Honoraverunt in morte quando ejus exequiis interfuerunt, & ejus obitum quodammodo celebraverunt. Unde dicitur: O beatum virum in cuius transitu Sanctorum canit numerus, &c. Honoraverunt post mortem, ejus animam cum laudibus in caelum deducentes, sicut sanctus Severinus Episcopus Colonienis audivit.

Secundo quaedam attestantur suae potestati, quia contra daemones magnam habuit victoriam. Diabolus enim habet violentiam, astutiam, malitiam, & saevitiam. Vincere ejus violentiam est magnae potentiae, cognoscere ejus astutiam est magnae sapientiae, confundere ejus malitiam est magnae innocentiae, superare ejus saevitiam est perfectionis magnae: Ista beatus Martinus contra Diabolum

fecit. Diabolus quidem obsistere voluit ei in principio, in medio, & in fine, & post finem. In principio quidem suae conversationis sibi obsistere voluit per violentiam dicens: Quocumque jeris, Diabolus tibi adversabitur. Sed ejus violentiam vicit Dei auxilium implorando dicens: *Dominus mihi adjutor, non timebo &c.* Circa medium eum decipere voluit per fraudulentiam, quando in forma Christi sibi apparuit; sed ejus fraudulentiam cognovit. Christi stigmata in ipso non videndo. In fine obsistere sibi voluit per malitiam ad ipsum veniendo, sed ejus malitiam superavit, suam innocentiam allegando, Quid hic astas cruenta bestia, nihil in me fuestum reperies, &c. Post finem etiam sibi obsistere voluit quando Angeli ejus animam in caelum deferrebant, dicens se in ejus animam jus habere; sed sancti Angeli daemonis saevitiam represserunt, allegantes ejus conscientiam puram, vitam sinceram, fidem integram, & spem charitate succensam.

Tertio quaedam gratiae attestantur suae sanctitati: & istae sunt plures. Prima est castitas; & ista habet tres partes. Una est conjugal, quae habet fructum tricesimum; & haec est magna. Alia autem est vidualis, quae habet fructum sexagesimum; & haec est major. Tertia est virginalis & habet fructum centesimum, & haec est maxima. Et istam habuit B. Martinus, quia corpore & mente fuit virgo. Secunda est humilitas, & ista habet tres partes. Una est subicere se majori: *Obedite praepositis vestris*, & ista est magna. Heb. 13. Alia est subicere se aequali. *Honore invicem praevinentes*, & ista est major. Rom. 12. Tertia est subicere se minori. *Qui major est in vobis, fiat sicut minor*; & ista est maxima, quam habuit B. Martinus, qui se suo servo humiliabat. Tertia est pietas, & ista habet tres partes. Una est dare partem de superfluo, & partem retinere: *Quod superest date eleemosynam*, &c. haec est magna. Luc. 11. Secunda est dare omnia superflua, & retinere necessaria: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur*, &c. & haec est major. 1. Cor. 7. Tertia est dare necessaria, sicut fecit vidua; & haec est maxima, & hanc habuit beatus Martinus, qui chlamydem & partem ejus sibi ipsi necessariam, pauperi divisit. Quarta est charitas & ista habet tres partes. Una est in servitio fratris exponere omnia sua: *Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione*, &c. & haec est magna. Cant. 3. Alia est ponere corpus suum. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*, & haec est major. Joan. 10. Tertia est exponere voluntatem suam. *Non mea voluntas, sed tua fiat*, & haec est maxima. Luc. 22. Beatus autem Martinus non tantum sua exposuit, ea pauperibus largiendo, non tantum corpus suum, ipsum diversis tribulationibus subiciendo, sed etiam voluntatem suam, Deo se totaliter committendo, dicens: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius; &c. Quinta est sobrietas,

Phil. 4.

2. Cor. 11.

tas, & ista habet tres partes, una est in abundantia fervare temperantiam, *Scio & abundare*, &c. Et hæc est magna. Secunda est in penuria fervare patientiam: *In fame & siti*, &c. & hæc est major. Tertia est in abundantia fervare inopiam, & hæc est maxima, & istam habuit beatus Martinus, quia inter milites tanquam monachus vivebat, & factus Episcopus inopiam Monachorum servabat. Secundo habuit gratiæ infusæ conservationem, cum dicitur: *Conservavit illi misericordiam suam*. Ipse enim quatuor vitavit, per quæ gratiam conservavit. Unum est tumultus sæcularium negotiorum, unde dicitur: Circiter duobus miliaribus a civitate Monasterium sibi statuit. Quidam Philosophus dicebat: quoties cum hominibus habitavi, minor homine redii. Secundum est aspectus & colloquium mulierum; unde dicit Hieronymus: Sanctus Martinus virginem quamdam visitare voluit, ipsa noluit, sed per quamdam fenestram ait: Mi pater ora pro me, quia numquam à viro sum visitata. Et gratias egit ille. Ex quo patet quod parum de locutione mulierum curabat, qui de hoc gratias Deo referebat. Tertium est torpor & otium, unde dicitur, quod nulla hora vel momentum præterit, quo non orationi, vel lectioni incumberet. Tertio habuit gratiæ manifestationem, cum dicitur: *Et invenit gratiam coram oculis Domini*. Manifestabat enim quod placuit Deo in statu laicali per Christi approbationem, cum dixit: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contextit. In statu monachali per trium mortuorum resurrectionem: in statu pontificali per globi ignei appositionem.

SERMO IV.

Qualis in vita, in morte, & post mortem extiterit.

Sap. 4.

Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. Ex prædictis verbis ostenditur, qualis B. Martinus fuit in vita, qualis in morte, & qualis post mortem.

In vita quidem fuit a Deo dilectus: Fuit quidem dilectus a Patre, cujus signum est, quia tantam miraculorum potestatem habuit; a Filio, cujus signum est, quia Filius hominis coram Angelis ipsum commendavit: a Spiritu sancto, cujus signum est, quia in specie ignis super ejus caput apparuit: a B. Virgine, cujus signum est, quia sæpe ipsum cum aliis virginibus visitavit, unde dixit: Agnes, & Thecla & Maria ad me venerunt: ab Angelis, quia in vita sua sibi celebranti attiterunt, in morte convenerunt, & post mortem ejus animam cum laudibus in cælum deduxerunt: a tota curia cælesti, cujus signum est, quia ipsum lætanter susceperunt; unde ipse dixit: Sinus Abrahamæ me lætus suscipit: à toto mundo, quia inter cæteros Confesso-

res per totum mundum magis festive colitur. Pater sic eum dilexit propter mandatorum suorum observationem. *Si quis diligit me*, Joan. 14. *sermonem meum servabit*, &c. Filius propter tantam ad pauperes compassionem, propter quæ eum tunc non tantum coram Angelis commendavit, sed etiam in judicio commendavit, dicens, Nudus eram, & cooperuisti me. Spiritus S. propter suam humilitationem. *Qui emittis fontes in convallibus*. Psal. 103. Virgo beata propter suam humilitatem. *Omne animal diligit sibi simile*. Angeli propter suam puritatem; Angeli enim diligunt naturaliter pueros, & parvulos. *Angeli eorum semper vident faciem Patris*, &c. Tota Curia cælestis propter suam cum eis similitudinem; ipse enim fuit Martyr, & si non actu, tamen voluntate; unde dicitur: O sanctissima anima, quam etsi gladius percussoris non abstulit, palmam tamen Martyrii non amisit. Fuit Confessor, quia Christum corde, ore, & opere fuit confessus. Fuit virgo, quia integritatem corporis, & mentis servavit. Totus mundus eum dilexit propter sua beneficia, quæ recepit, temporalia, corporalia, spiritualia, & æterna.

Secundo in morte fuit Deo dilectus, & placidus cum dicitur, *placens Deo*. Ejus enim mors valde Deo placuit, propter quatuor, quæ habuit. Primum est securitas conscientiæ, propter quam dixit Diabolo: nihil in me funestum invenies. Bona enim conscientia generat magnam securitatem. *Secura mens, quasi jube convivium*. Generat & magnam jucunditatem: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*. Magnam spem; sperat enim justus in morte sua. Secundum est desiderium mortis suæ propriæ; unde dicebat: Satis est Domine, quod hucusque certavi, &c. Apostolus tria desiderabat. Unum est expoliari, sed supervestiri, &c. Aliud si hoc non erat possibile, desiderabat spoliari, &c. *Desiderium habens dissolvi, & cum Christo esse*. Tertium est corpori supervestiri. *Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum*, &c. Tertium est fervor orationis continuæ, unde dicitur: Oculis, ac manibus semper in cælum intentus invictum ab oratione, &c. Orabat enim ferventer; ideo dicitur: Oculis, non tantum corporalibus, sed etiam spiritualibus. Intellectu, & affectu: *Orabo spiritu, orabo & mente*. Orabat reverenter, ideo dicitur; & manibus. *Elevatio manuum mearum sacri ficium vespertinum*, &c. Orabat perseveranter, unde dicitur: invictum ab oratione spiritum non relaxabat. *Oportet semper orare, & non deficere*. Quartum est præsentia Angelicæ custodiæ. Angeli enim custodierunt eum in mundo degentem, & morti appropinquantem, & in cælum ascendentem. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*. Psal. 90.

Ter-

Tertio post mortem fuit translatus, cum dicitur; *Et vivens inter peccatores translatus est.* Nam & corpus translatum est in monumentum, & anima in paradysum, & utraque translatio honorabiliter facta fuit. Nam corpus ejus fuit mirabili claritate illustratum, unde dicitur: Glorificati homines viderunt gloriam, qui affuerunt, &c. Fuit ab Angelis solemniter honoratum, unde dicitur: O beatum virum in cujus transitu Sanctorum canit numerus, Angelorum exultant chori, &c. Fuit a S. Ambrosio miraculose humatum, qui ejus exequiis interfuit, & corpus sepulturæ mandavit. Spiritus vero suus fuit translatus de loco infimo ad cæli sublimitatem, de statu mendico ad cæli ubertatem, de statu despecto

ad Angelicam societatem. Ista tria per ordinem tanguntur, cum dicitur: Martinus hic pauper & modicus, cælum dives ingreditur, hymnis cælestibus honoratur. Per hoc quod dicitur, hic, quod est adverbium loci, notatur locus infimus; per hoc quod dicitur, pauper, notatur status mendicus: per hoc quod dicitur modicus, notatur status despectus. Deinde ponuntur alia tria in contrarium respondentia, cum dicitur, Cælum, ecce loci sublimitas: Dives: ecce ubertas: Hymnis cælestibus honoratur, ecce angelica societas. Ac si aliis verbis aperte dicat; Martinus de loco infimo ingreditur ad cæli sublimitatem, de statu mendico ad cæli ubertatem, de statu despecto ad angelicam societatem.

DE SANCTA CÆCILIA.

SERMO I.

De tribus ejus Privilegiis.

Sap. 3. 2.

Quæsi vi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius, &c. Et infra, *doctrina enim est disciplina Dei.* Inter ceteras virgines Dei, beata Cæcilia tria privilegia habuit, quæ præmissis verbis annotantur.

Jer. 2.

Primum est, quia ipsa fuit sponsa Christi gloriosa, cum dicitur: *Quæsi vi sponsam eam mihi assumere.* Habuit autem duos sponfos, scilicet Christum & Valerianum; Christus enim ipsam desponsavit, & per charitatem sibi univit. *Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis, &c.* Quando autem sponsæ Christo consecrantur, annulo subarrantur. Annulus ille amorem significat, qui debet sponsum & sponsam unire; quia annulus ponitur in quarto digito, & solus ponitur, & rotundus, & debet esse aureus. Per primum significatur, quod sponsa debet diligere Christum sponsum præcordialiter, quia a corde procedit quædam vena, quæ in digito quarto respondet. Per secundum significatur, quod debet ipsum diligere singulariter; si enim duo annuli in duobus digitis ponerentur, videretur quod posset diligere Deum, & mundum. Per tertium significatur, quod debet eum diligere perpetualiter, ut sicut annulus, qui est sphericus, finem non habet, sic nec amor ille in perpetuum finiatur. Per quartum significatur, quod debet ipsum diligere excellenter, ut sicut aurum omnia metalla excellit, sic amor ille omnes alios excellat amores. Ista quatuor notantur. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, id est præcordialiter,*

Luc. 10.

& ex tota anima; id est singulariter, dando sibi totam animam tuam, *& ex omnibus viribus tuis,* id est firmiter, & perpetualiter, *& ex omni tua mente,* id est, excellenter, ut amor tuus radicetur in mente, quæ est pars superior rationis. Habuit etiam sponsum Valerianum, quem ipsa traduxerat, & nuptias celebrabat. In nuptiis autem consueverunt fieri magna convivia, dissoluta solatia, deferri varia vestium ornamenta, & dici verba lasciva. Alii quidem diversis epulis se ingurgitant, ista biduanis ac triduanis jejuniis se macerabat: alii se vestimentis molliibus induebant, ista cilicio membra domabat: alii verba vana & lasciva dicebant, ista vero Evangelium absconditum in corde suo portabat, & nec diebus nec noctibus a colloquiis divinis cessabat.

Secundum præconium est, quia ipsa fuit Christi sponsa, cum dicitur, *Amator factus sum formæ illius.* Ista pulchritudinem virginalem per quatuor conservavit. Primo per corporis macerationem, quia cilicio membra domabat, & corpus continuis jejuniis macerabat. Legitur quod *Judas interfecit maximum elephantorum, cum his qui superpositi erant.* Maximus elephantorum, id est diabolus, & ii qui suppositi sunt, scilicet caro & mundus, per quos diabolus pugnat: Qui ergo vult servare corporis mundiciam, debet interficere Diabolum ne malas suggestiones immitrat, carnem ne lasciviat, & mundum ne delectamenta offerat. Secundo per devotam orationem, quia sicut dicitur de ea, modo interpellabat Angelos, ut conservarent suam virginitatem, & modo Apostolos, ut conservarent suæ fidei sinceritatem; modo Martyres, ut inter supplicia darent constantiam: modo Confessores, ut confitendo fidem darent; modo Virgines, ut suam conservarent mundiciam. Tertio per sermonis Dei continuam meditationem, unde dicitur, quod Evan-

Sap. 3.
Virginitatem per 4.
conservavit.

2. Mach. 13.

SERMO II.

Psal. 118.

Psal. 119.

Psal. 25.

Evangel. Christi absconditum gerebat in pectore: *In corde meo abscondi eloquia tua*, &c. Verba enim Domini sunt sagittæ & carbones: *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis*. Sagittæ, ideo carnem configunt per timorem: *Confige timore tuo carnes meas*. Carbones, ideo urunt per amorem: *Ure cor meum & renes meos*. Quarto per suspectæ familiaritatis vitiationem; non enim habebat familiaritatem, nisi cum personis sanctis, sicut cum Urbano Episcopo, & cum pauperibus, quos ipsa nutrebat; nam secundum Chrysost. Periculum magnum est mulieribus devotis familiaritatem habere cum viris, duplici de causa. Una est quia mulieres sunt incautæ & molles: quia incautæ, ideo cito decipiuntur: quia molles, ideo cito flectuntur. Virginibus autem est majus periculum, sicut dicit idem, triplici de causa; quia scilicet sunt incautæ, & quia sunt molles, & quia sunt inexpertæ. Non enim adhuc sunt expertæ fraudulentias, atque astutias hominum. Viduis vero est maximum periculum, & hoc quadruplici de causa: & quia sunt incautæ, & quia molles, & quia sine viri consolatione, & quia divitiarum suarum sunt dominæ.

Sap. 3.

Tertium præconium est, quia fuit prædicatrix gratiofa, cum dicitur: *Doctrinx enim est disciplina Dei*. Prædicavit autem verbis, exemplis, & miraculis: Verbis, ut fidem Trinitatis tenerent, ut labori insisterent, ut martyrium diligerent, ut mundanam potentiam non timerent. De primo ponit exemplum tale: sicut in una anima sunt tria, scilicet ingenium, memoria, & intellectus: sic & in una Divinitatis essentia sunt tres personæ. De secundo tale; Glaciali tempore laborantibus agricolis, sunt alii otiosi jocantes, & agricolæ deridentes, sed tempore æstivali cum adveniunt gloriosi fructus gaudentibus illis, qui reputabantur inurbani, flent qui videbantur urbani. De tertio tale, Mori pro Christo non est vitam perdere, sed mutare, dare lurum & accipere aurum, dare vilem annulum & accipere ferrum perlucidum, dare simplicium & accipere centuplum. De quarto tale; Potestas mundana est quasi uter vento repletus, quem si acus pupugerit omnis protinus rigor evanescit. Prædicavit etiam exemplo, quia fideles ad tria reducebat, scilicet ad martyrium, ad sustentationem pauperum, & ad audiendum Dei verbum. Hæc tria servavit, quia corpus suum martyrio exposuit, vina sua pauperibus erogavit & verba Dei semper in corde portavit. Prædicavit & in miraculis, quia coronas florum de paradiso afferri fecit, Angelos sæpe demonstravit, & ut Paulus Apostolus ad Valerianum veniret obtinuit, & Urbanum in vultu angelico demonstravit. Tiburtium & Valerianum convertit, Almachium Judicem superavit, Animas Tiburtii & Valeriani in cælum ascendentes demonstravit.

Quomodo diligenter Deo servierit, & sibi & sponso extiterit corona.

Mulier diligens, corona est viro suo. Prov. 12. 4. S. Cæcilia fuit diligens, quia diligenter Deo servivit; & fuit corona sibi, & viro suo. Sibi quia coronam martyrii acquisivit, viro suo, quia ipsum ad fidem convertit, & ad coronam martyrii animavit. Hinc est quod Angelus duas coronas de liliis & rosis attulit, & unam sibi, alteram suo sponso dedit. Per lilium virginitas, & per rosas martyrium designatur; per quod significatur quod merito virginitatis, & martyrii debebant in cælesti gloria coronari.

In præmissis ergo verbis tria de ea notantur. Primum quod ipsa diligenter Deo servivit, cum dicitur: *Mulier diligens*. Quatuor siquidem a Deo accepit scilicet corpus, animam, tempus, & res temporales, & de his Deo servivit diligenter. Primo de corpore suo; cum enim triplex sit ætas corporis, scilicet juvenus, quæ est quasi vinum purum: senectus, quæ est quasi fœx: & media inter has duas, quæ est quasi vinum mixtum: ista noluit expectare maturam vel senilem ætatem, sed in sua juventute, & adolescentia Deo servivit. *Recor Jer. 2. datus sum tui, miserans adolescentiam tuam.* Secundo de corde suo; cum enim in corde sint memoria, intelligentia & voluntas, ipsa Deo dedicavit suam memoriam per divinorum beneficiorum recordationem, suam intelligentiam per veram de Deo cognitionem, & suam voluntatem per verum amorem. Sed multi sunt qui memoriam dant diabolo habendo memoria carnis immunditias, & injurias sibi factas; & voluntatem dant mundo diligendo vanitates mundanas; intelligentiam autem volunt dare Deo per fidem, tales sunt quodammodo Deum negantes. *Consistentur se nosse Tit. 1. Deum, factis autem negant.* Sunt dæmonibus similes. *Tu credis quoniam unus est Jac. 2. Deus &c. & dæmones credunt, & contremiscunt.* Sunt mortui. *Fides sine operibus mortua est.* Tertio diligenter servivit Deo de tempore suo; cum enim sit triplex tempus, scilicet præsens, præteritum, & futurum, ipsa totum expendit ad Dei honorem. Dicit autem Bernardus, quod vere pœnitens nihil perdit de tempore suo; quia & si præteritum perdidit, restaurat per contritionem, & præsens tenet per bonam operationem, & futurum per boni propositi firmitatem; sed multi, qui totum tempus præteritum vanitatibus expenderunt, totum præsens in malis operibus consumunt, futurum autem Deo dare volunt dicentes se adhuc pœnitentiam facturos, cum tamen dicatur: *Futura quis nullo scire Eccl. 8. potest nuntio.* Quarto diligenter servivit Deo de rebus suis, quia omnia vendidit, & pauperibus erogavit. Sunt qui habent tempo-

Tob. 4.

temporalia ad superabundantiam, & de istis facere eleemosynas est meritum magnum. Sunt qui habent ad sufficientiam, & de istis facere eleemosynas, est meritum majus. De his duobus dicitur: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum &c. etiam libenter impertiri stude.* Sunt qui habent ad necessitatem extremam, & de istis facere eleemosynam, est meritum maximum, sicut patet de vidua. Beata enim Cæcilia superflua non habuit, sufficientia tribuit, & necessaria pauperibus erogavit.

Ejus marty-
rium & com-
mendant.

Secundo fuit corona sibi, ex eo quod coronam martyrii acquisivit: quod quidem martyrium quinque commendabile reddunt. Primum est, quia magnum continet miraculum; tota quidem die ac nocte igne supposito in caldario posita fuit, & mane illæsa exivit. *In medio ignis non sum æstuata.* Secundum est, quia continet magnum mysterium; fuit enim ter in collo percussa, ut ostendatur, quod in nomine Trinitatis sit passa; & sic fidem Trinitatis edocuit verbo, mysterio & exemplo. Tertium quia continet magnum exemplum. Ipsa enim percussa triduo supervixit, in quo omnia pauperibus tribuit, omnes quos ad fidem convertit Urbano commendavit, & domum suam in Ecclesiam ædificari fecit. In hoc dat nobis exemplum, ut in extremis positi, curam principaliter habeamus bona temporalia pauperibus distribuere, filios tutoribus Deum rimentibus relinquere, & domus nostras in hospitia pauperum commutare. Quartum est quia habuit magnam prolongationem, cum enim carnifex tribus ictibus eam percussisset, nec eam decollasset, non fuit ausus quartam percussione inferre, quia inhibutum erat a Romanis ne decollandus quartam percussione acciperet, & sic S. Cæcilia vulnerata supervixit tribus diebus. Quintum est, quia continet magnam devotionem, cum enim esset semimortua, tamen per tres dies non cessabat Deum orare, Deum benedicere, populum admonere, & in fide Christi confirmare.

1. Cor. 3.

Tertio fuit corona sponso suo, quia ipsum convertit, & ad martyrium animavit. Sponsus quidem suus, ut in Legenda patet, erat zelotypus, idolis deditus, circa divina nimis insipidus, & superbus. Ipsa vero erat Angelo in custodiam tradita, seminatix divina, apis argumentosa, & Christi ovis mansueta. Quia igitur erat Angelo in custodiam tradita, & ille zelotypus, ideo & ipsum zelotypum per Angelum amatorem terruit, & ab amore carnali compescuit dicens, Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum, &c. *Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Quia erat seminatix divina, & ille idolis deditus, ideo semen fidei in ejus corde seminavit, & ipsum ad fidem convertit; unde dixit Urbanus: *Suscipe seminum fructus, quos in Cæcilia se-*
Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

minasti. Quia erat apis argumentosa, & ille nimis insipidus, idcirco ipsum speciali dulcedine dulcoravit. *Brevis in volatilibus est* Eccl. 11. *apis, & initium dulcoris habet fructus illius.* Quia ipsa ovis mansueta, & ille superbus, ideo ipsum tanquam agnum mansuetum peperit; unde dixit Urbanus: Nam sponsum, quem quasi leonem ferocem accepit, ad te quasi agnum mansuetissimum destinavit. *Vi. Isai. 11. tulus & leo & ovis morabuntur simul, & puer parvulus minabit eos.* Vitulus erat Tiburtius prius lascivus, Leo erat Valerianus prius superbus, Ovis erat Cæcilia mansueta, & fecunda: isti morati sunt insimul, & puer parvulus, id est, Urbanus humilis minabat eos, quia Cæciliam semper nutrit, & Valerianum, & Tiburtium baptizavit.

SERMO III.

Quomodo, & qualiter apis extiterit.

Brevis in volatilibus est apis, & ini- Eccl. 11. *tium dulcoris habet fructus illius, &c.* Cæcilia apis vocata est sicut testatur Urbanus dicens: Cæcilia famula tua, quasi apis argumentosa tibi deservit. In istis ergo verbis prædictis a S. Urbano quinque implicantur, scilicet quod S. Cæcilia fuit apis, & brevis apis, & volatilis apis, & mellifica apis, & argumentosa apis.

Primo fuit apis in quantum exercitavit se circa dulcedinem devotionis. Mel quidem generatur a rore, & a flore, miro apis artificio ædificata de cera domo, ne mel defluat, sed conservetur. Devotio quidem spiritualis habetur a rore S. Spiritus infundente. *Cum Num. 11. descenderet ros, scilicet gratiæ Spiritus S. descendebat & manna, scilicet devotionis; & habetur a flore, id est charitate florida promerente. Lectulus noster floridus; Habe- Cant. 1. tur apis artificio, id est ab exercitanti & meditantis animo: In meditatione mea exardescet ignis. Psal. 38. Conservatur autem in vase solido, id est per patientiam, & perseverantiam firmam; alias enim spargitur si per impatientiam frangitur: Cor fatui quasi vas confra- Eccl. 24. ctum, & omnem sapientiam non tenebit.*

Secundo fuit apis brevis in quantum se exercitavit circa humilitatem: quæ consideratur, & quia brevis dicitur, & quia mel ab ipsa generatur. Per mel enim humilitas intelligitur, quia mel est in fundo melius, quia de cæli rore generatum: Oleum vero in superficie melius esse perhibetur, ex eo quod est terrestre & grossum. Vinum vero melius est in medio, ex eo quod inter hæc est mediocris naturæ. Per oleum ergo intelligitur charitas, quæ est condimentum omnium virtutum, & ista est melior a superiori, quia quanto magis ad Deum elevatur, tanto pretiosior invenitur. Per mel designatur humilitas, quæ facit cor dulce & suave; illa autem humilitas majoris meri-

2. Cor. 5.

meriti existit, quæ ad ima magis descendit. Per vinum intelligitur mentis jucunditas, ista non debet se nimis elevare per ineptam lætitiā, nec nimis se deprimere per sæculi tristitiā, sed in medio consistere per modestiam: *Sive mente excedimus, Deo, ecce quomodo elevabat se per charitatem: sive sobrii sumus, vobis, ecce quomodo tenet se in medio per sobrietatem; deinde subdit: Existimantes, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, ecce quomodo per humilitatem se deponebat, quia se mortuam reputabat.*

Cant. 2.

Tertio dicitur apis volatilis in quantum exercitavit se per contemplationem. Apes autem ad volandum per quatuor inducuntur, scilicet per tempus serenum, per abundantiam florum, per dulce vinum, & per sonum. Sancta ergo Cæcilia ad Deum volavit per contemplationem, quia in ea serenitas fuit conscientiæ, flos puritatis, & munditiæ, vinum jucunditatis internæ, & sonus allocutionis divinæ. *Surge, prope amica mea, & veni, scilicet ad contemplandum: jam enim hyems transiit, imber abiit, & recessit, ecce serenitas conscientiæ, flores apparuerunt, ecce flos puritatis & munditiæ. Vox turturis audita est in terra nostra, ecce vox allocutionis divinæ, quæ vox turturis dicitur, quia in anima lamentum facit. Et infra: Veni de Libano, ecce vinum jucunditatis internæ; de quo dicitur: Memoriale ejus sicut vinum Libani. Vinum Libani secundum Gloss. dicitur vinum pigmentatum, quod est odoriferum.*

Osee. 14.

Quarto dicitur mellificans apis in quantum exercitavit se circa dulcem doctrinam, & exhortationem, per quam multos ad Deum traxit. Sed notandum, quod apes si multum de melle eis dimittatur; modicum operantur; sed in otium resolvuntur; si nimis parum, quasi conturbatæ modicum operantur: si mediocriter, sollicitè operantur. Per quod datur intelligi, quod nimia dulcedo & levitas in Prælatiis facit subditum negligentem; modica vero compassio facit subditum præcipitem; Temperata vero correctio facit subditum esse ferventem: necesse est ergo, ut sit lenitas in severitate, & severitas in lenitate. Hinc est quod mel ponitur in medicinis amaris triplici de causa, scilicet ut amaritudo medicinæ mellis dulcedine temperetur; ut per mellis dulcedinem medicina a membris trahatur, ut

a corruptione medicina præservetur: per quod datur intelligi, quod quando Prælarus propinat subditis medicinam animæ increpationis, debet ipsam dulcorare melle paternæ compassionis; & tunc talis compositio suaviter accipitur, & a membris animæ, scilicet memoria, intelligentia, & voluntate incorporatur, & a peccati putredine anima præservatur.

Quinto dicitur argumentosa apis, quæ quidem sagacitas attenditur, quantum ad tria. Primo quia cum spe sublevante habuit timorem deprimentem. Apis enim quando ventus imminet, lapillos inter pedes portat, ne pro sui levitate a vento rapiatur; sic S. Cæcilia lapidem pretiosum, id est Evangelium & timorem divinum semper portabat absconditum, ne rapi posset per aliquem amorem mundanum. Secundo quia habuit prudentiam totam suam vitam componentem. Sicut enim dicitur in lib. de anim. apes ordinate mella componunt. Nam aliæ flores abducunt, aliæ de floribus rorem colligunt, aliæ alvearia componunt, aliæ mellificationi intendunt. Sic B. Cæcilia modo flores de paradiso colligebat, quos Angelus sibi detulit, scilicet lilia virginitatis, & rosas charitatis, modo rorem cælestem, scilicet Spiritus sancti gratiam, qui ipsam germinare faciebat: *Ego quasi vos, Israel germinabit sicut lilium; Osee. 14.* modo alvearium; id est, corpus suum componebat, & custodiebat, dicens: Fiat cor meum Domine, & corpus meum immaculatum, ut non confundar; modo mellificationi intendebat, id est dulci devotioni insistebat. Tertio quia cum dulci exhortatione habuit severitatem deterrentem. Apis enim fugit falsuginem terræ, & sic dulcedinem mellis temperat: & inde est quod mel aliquantulum habet acuminis; per quod datur intelligi, quod sancti viri aliquando verbis dulcedinis inferre debent verba severitatis: unde Beata Cæcilia sponsum suum primo allocuta est dulciter, dicens: O dulcissime & amantissime juvenis, &c. Deinde ipsum terruit dicens: Ego Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum. Hic si vel leviter senserit, quod tu me amore polluto contingas, te ipsum feriet, & amittes florem tuæ gratissimæ juventutis. Et sic ipsum mollificavit dulciter alloquendo, & pungebat ipsum graviter deterrendo.

DE S. CLEMENTE PAPA.

SERMO I.

De quinque ejus privilegiis.

Math. 24.

Quis putas est fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore, &c. S. Clemens quinque privilegia habuit, quæ in præmissis verbis annotantur.

Isai. 48.

Primum est, quia fuit in miraculorum operatione fidelissimus, cum dicitur: *Quis putas est fidelis*. Noluit enim miraculis, quæ faciebat, sibi gloriam attribuere, sed Deo, qui dicit: *Gloriam meam alteri non dabo*. Multa quidem miracula fecit, quæ sibi non attribuit, sed omnia Deo adscripsit. Fecit autem miracula maxima circa Sisinium, & circa aquæ elementum; nam circa Sisinium ostendit justitiam magnam, congruentiam, & misericordiam. Justitiam quidem, quia cum ad Ecclesiam venisset, & sacramenta Dei curiosius scire vellet, cæcus effectus est: *In judicium ego veni in mundum, ut qui non vident, videant, & qui vident cæci fiant*. Ostendit suam misericordiam, quia ad preces uxoris ipsum sanavit: *Dominus illuminat cæcos*. Ostendit magnam congruentiam, quia cum crederet ligare Clementem, saxum ligabat, quia congruum erat, ut homines lapidei lapides traherent: *Similes illis fiant, qui faciunt ea*, &c. Mirabilia etiam ostendit circa elementum aquæ, & hoc multipliciter. Primo quantum ad aquæ inventionem, sicut pater quando agnus locum ei ostendit cum pede, & inde fontem aquæ produxit. Secundo quantum ad templi fabricationem, quia manibus angelicis in mari sibi templum fabricatum fuit. Tertio quantum ad maris exsiccationem; quia per tria milliaria siccabatur. Quarto per pueri conservationem, qui per annum in mari fuit servatus.

Psal. 115.

Isai. 49.

Rom. 6.

Math. 20.

1. Cor. 7.

Secundum privilegium est, quia fuit magna humilitate præditus, cum dicitur, *servus*. Cum enim quatuor sunt genera servorum, quidam sunt de ancilla nati, quidam in prælio acquisiti, quidam conductitii, quidam emptitii. Sanctus autem Clemens his quatuor modis reputavit se servum. Fuit enim ab ancilla, id est ab Ecclesia in baptismo generatus: *Ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ*. Fuit a Christo in prælio acquisitus. Christus enim cum Diabolo prælium gessit, & humanum genus ab eo excussit: *Captivitas quidem a forti tolletur*. Liberati a peccato, servi autem facti Deo. Fuit a Christo mercede conductus. *Ite & vos in vineam meam, &c.* Fuit pretio emptus. *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum*.

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Tertium, quia fuit Philosophus eximius cum dicitur, & prudens. Ipse enim ante conversionem fuit Philosophus studiosus & curiosus, post conversionem fuit Philosophus Christianus. Studiosus quidem fuit Philosophus, quia studiose quærebat qualiter animæ immortalitas sibi persuaderi posset; ideo scholas Philosophorum frequentabat, & quando concludebat, quod immortalis erat, valde gaudebat, quando vero contrarium, tristis abscedebat. Fuit Philosophus curiosus, sicut patet in quæstione de culice & camelo, quam S. Barnabæ fecit. Post conversionem autem fuit Philosophus Christianus. Philosophus autem Christianus est Christum crucifixum scire, verba curiosa vitare, & invincibilem esse. De prima Philosophia dicitur: *Non enim judicavi me aliquid scire inter vos nisi Christum Jesum, & hunc crucifixum*. De secunda dicitur: *Non in doctis humanæ sapientiæ verbis, &c.* De tertio dicit Gregor. Nazianz. Duo sunt in cælo, quæ terri non possunt, scilicet Deus & Angelus. Tertium est in terra scilicet Philosophus Christianus. Philosophus quidem velut incorporeus est, & impassibilis, in omnibus vincitur, præter in animi libertate.

Quartum est quia fuit summus Prælatus, cum dicitur: *Quem constituit Dominus super familiam suam*. Successit enim B. Petro in tribus, scilicet in pontificali dignitate, fidei veritate, & in vitæ sanctitate. B. Petrus sciens passionem suam imminere, congregatis fratribus dixit eis: ecce fratres loco mei ordino vobis Clementem, quoniam mihi ab initio usque ad finem comes in omnibus fuit: ecce quia successit ei in pontificali dignitate. Deinde subjungit B. Petrus: Ipse enim totius prædicationis meæ veritatem agnovit: ecce quia sibi successit in fidei veritate. Deinde subjunxit: Quem præ cæteris expertus sum Deum colentem, & homines diligentem, castum, divinis studiis deditum, sobrium, patientem: ecce quia successit & in vitæ perfectione. Fuit enim perfectus quoad Deum; ideo dixit, Deum colentem. Quoad proximum, ideo dixit, homines diligentem. Quoad seipsum, ideo dixit, castum, divinis studiis deditum, &c. Fuit dignus Prælatus, quia gregem suum pavit verbo, quia multos ad fidem convertit, ita quod uno die quingentos, & amplius baptizavit: exemplo pavit, unde dicitur de eo, quod tanta morum honestate pollebat, quod Christianis, Judæis, & gentilibus complacebat. Pavit temporali subsidio, unde dicitur, quod omnium pauperum, viduarum, & orphanorum nomina scripta habebat, & eis sufficienter providebat.

Quintum est, quia fuit Doctor gratosus, cum dicitur, *ut det illis cibum in tempore*.

Zz 2

Ipsa

Ipse enim cibum Dei populo ministrabat, & hoc in tempore opportuno. Sicut enim dicit Chrysostomus. Doctrina in corpore non opportuno oblata, non prodest, sed nocet, sicut esca contraria, aut extra tempus accepta. Sicut enim ibidem dicit, infantibus esca mutatur secundum aetatem, sic in populo doctrina temperatur secundum virtutem. Ut autem ista doctrina a populo acceptetur, debet attendere, ut dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana. ut placeat, ut pateat, & ut moveat. Beatus igitur Clemens prædicabat rationibus claris & autoritatibus vivis, & ideo placebat. Nam gentiles rationibus, Judæos auctoritatibus convincebat. *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti*, Prædicabat sermonibus planis, & ideo patebat: *Doctrina prudentium facilis*. Prædicabat miraculis, & exemplis, & ideo movebat: *Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus*.

1. Pet. 3.

Prov. 14.

Rom. 15.

SERMO II.

Domini adventus, & servi commendatio præpositis verbis exprimuntur.

Math. 24.

BEATUS servus ille, quem cum venerit Dominus ejus, invenerit vigilantem & sic facientem. Istud refertur ad quatuor superiora, ad quæ Dominus admonuerat servum suum, scilicet, ut vigilet, cum dicit: *Vigilate*. Ut domum suam custodiat, cum dicit: *Si sciret paterfamilias*, &c. Ut fideliter & prudenter serviat, cum dicit: *Quis putat est fidelis servus*, &c. Ut cibum familiæ tribuat, cum dicit: *ut det illis cibum in tempore*. Est ergo sensus: *Beatus servus ille quem cum venerit Dominus ejus invenerit sic facientem*, id est, vigilantem, domum a fure custodientem, fideliter fervientem, & sic cibum familiæ tribuentem. In prædictis verbis duo tanguntur, scilicet, adventus Domini, & commendatio servi.

Ejus martyrii genus quadruplex.

Adventus Domini notatur, cum dicitur, *Cum venerit Dominus*. Tunc autem Dominus ad servum suum Clementem venit, quando ipsum de hoc mundo vocavit. In qua vocatione S. Clemens beatus fuit, quia pro ipso mori promeruit. Passus est quidem pro Christo quadruplex genus martyrii. Primo fuit in compassione afflictorum, de quo dicit Gregorius. Qui dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Istam compassionem sanctus Clemens habuit, quia patrem & matrem & duos fratres per 30. annos per mundum errantes invenire non potuit: & si compatiendum erat miseris aliorum, multo fortius afflictionibus & doloribus nostrorum. Secundum fuit in patientia adverforum, de quo dicit idem Gregorius. Sine ferro martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus. Et istud martyrium, B. Cle-

mens habuit, quia omnibus bonis fuit spoliatus, & a sede sua fuit dejectus; sed in omnibus patiens est inventus: *Nam & vincisti cum Hebr. 10. passi estis*, hoc quantum ad primum, & *rapienam bonorum vestrorum cum gaudio suscepisti*, hoc quantum ad secundum. Tertium Martyrium fuit in dilectione inimicorum, de quo dicit Gregorius. Ferre contumelias, & odientem se diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Beatus Clemens magnam contumeliam est passus, quando tanquam malefactor, & homicida exilio est damnatus. Sed tamen & inimicos suos dilexit corde, & servivit opere, & pro eis oravit ore: *Diligite inimicos*, &c. Matth. 5. Quartum Martyrium est, quia submersus est ligata ad ejus collum ancora in profundum; unde poterat orare, & dicere cum Propheta: *Non me demergat tempestas aquæ*. Tempestas quidem aquæ ipsum non demersit, quia manibus angelicis templum præparatum invenit. Profundum vero ipsum absorbere non potuit, quia ejus anima ad cælum volavit. Puteus maris os super eum claudere non potuit, quia per tria milliaria mare se aperuit.

Secundo ponitur commendatio servi, quæ in quatuor consistit, ut supra dictum est. Primo in vigilando. Ad perfectam vigilantiam tria requiruntur secundum Augustinum in libro soliloquii. Ut oculos habeat, quibus uti possit, ut aspiciat, & ut videat. Qui ergo vult perfecte vigilare, oportet, quod oculos sanos habeat, ne scilicet sit in eis trabs superbiæ. *Quid autem vides festucam in oculo fratris*, &c. Aut lutum cupiditatis terrenæ, sicut accidit in Thob. *Oculos suos statuerunt declinare in terram*. Aut ignis ardentis concupiscentiæ. *Supercecidit ignis, & non viderunt solem*. Etiam oportet quod aspiciat. *Respice in faciem Christi tui*. Christus enim habuit faciem candidam, rubicundam, & electam. Candidam, id est, pallidam in patibulo, rubicundam habebit in judicio, electam in regno. *Dilectus meus candidus & rubicundus*, &c. Ergo respice faciem Christi tui sic pallidam, ut compatiaris; sic rubicundam, ut terrearis; sic electam, ut jucunderis. Oportet etiam quod videat, non autem potest homo Deum videre nisi a seipso moriatur. *Non videbit me homo & vivet*. Homo enim aliquando diligit terrenitatem, aliquando carnalitatem, aliquando sensibilitatem. Est ergo sensus: *Non videbit me homo, & vivet*, id est, qui vivit vita terrena, carnali, vel sensibili; sed oportet quod terrena despiciat, & carnalia abjiciat, & ad spiritualia intelligentiam erigat. Secundo consistit officium servi in domum a fure custodiendo, nam secundum Chrysostomum super Matth. Fur, id est, Diabolus quatuor furatur, scilicet aurum sapientiæ, argentum eloquentiæ, vestes virtutum, & linteamina gratiarum. Furatur quidem aurum sapientiæ divinæ, & ponit lutum sapientiæ mundanæ; de qua dicitur: *Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum*. Furatur argentum eloquentiæ, id est

Hebr. 10.

Matth. 5.

Psal. 68.

Matth. 7.

Psal. 16.

Psal. 57.

Psal. 83.

Cant. 5.

Exod. 33.

Cor. 3.

Gal. 5. est, verba ædificationis, & immittit verba detractio-
 Rom. 15. nis. *Quod si invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem consummami-
 Itai. 14. ni.* Furatur vestes virtutum, & opera bonorum, & immittit vestes sordidas vitio-
 rum, quas vestes Apostolus abjicendas esse admonet. *Abjiciamus opera tenebrarum, &c.* Furatur etiam linteamen candidum gratiæ, & ponit linteamen sordidum remorden-
 tis conscientiæ; de quo dicitur: *Subter te sternetur tinea & operimentum tuum erunt vermes.* Tertio consistit officium boni servi in prudenter, & fideliter serviendo. Sic B. Clemens prudenter & fideliter Deo servivit, quia pecuniam domini sui augere scivit; nam sicut dicitur, *uni dedit quinque talenta*, id est, exteriorum scientiam quinque sensuum ministerio occupandam, & exercendam, quæ triplex est, scilicet politica pertinet ad regimen civium, domestica pertinet ad regimen familiæ, & privata pertinet ad regimen sui ipsius. Tunc enim alia quinque talenta lucratur, quando se a sensibili voluntate custodiens, alios etiam ab his admonendo compescit. *Alii autem dedit duo*, scilicet intellectum, & operationem. Tunc etiam illa duo lucratur, quando prædicando, & operando, id est, verbo & exemplo ad similia alios inducit. *Alii autem dedit unum*, id est intelligentiam scripturarum. Istud vel

abscondunt sub terra avaritiæ, vel in sudario torporis & negligentiae, & non ponunt ad mensam sacrae Scripturæ. Quarto officium boni servi consistit in cibum familiæ tribuendo. Cibus autem verbi secundum Chryl. primo debet masticari per meditationem; sicut enim *Verbum Dei quomodo tri- buendum.* cibus nisi masticeretur, ejus sapor non sentitur, sic nec verbum Dei: unde illa animalia erant immunda, quæ cibos non ruminabant. Postea debet ad stomachum trahi per memoriæ impressionem; sicut enim cibus masticatus non prodest, nisi fuerit stomacho traditus; sic nec sermo, nisi fuerit memoriæ commendatus. Tertio debet ad diversa membra derivari. Membra autem animæ sunt ejus virtutes, quædam enim verba debent derivari ad vegetandum fidem, quædam ad nutriendum spem, quædam ad nutriendum charitatem, & sic de aliis. Quarto debet incorporari, ut scilicet animam novitate vitæ transmutet. Non enim cor mutat verbum, quia cor avari non posset trahere verbum Dei ad consentiendum propriæ avaritiæ, nec cor superbi, nec cor luxuriosi, sed potius verbum Dei mutat cor, quia de avaro facit pium, de superbo mansuetum, & de luxurioso castum; ideo assimilatur surculo arbori insiro, qui totam naturam arboris ad se trahit. *Suscipite in- Jac. 1. situm verbum, quod potest salvare animas vestras.*

DE SANCTA CATHARINA.

SERMO I.

Quomodo (excepta beata Virgine) omnes alias excedit virginitatis, martyrii, prædicationis merito.

Prov. 31.

MULTÆ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Inter cæteras filias Dei, quæ spirituales divitias congregaverunt, B. Catharina divitias spirituales congregavit, imo cæteras virgines post Virginem matrem Dei supergressa fuit, merito virginitatis, martyrii, & prædicationis.

Primo igitur supergressa est universas in divitiis, quas acquisivit merito virginitatis; tanto namque virginitas majoris est meriti, quanto retrahentia plura habet: talis fuit virginitas B. Catharinæ. Primo retrahentem habuit

juventutem, quia erat decem annorum; juven-
 Ado. Eccl. 11. tus autem multis est causa lasciviæ. *Adolescentia, & voluptas vana sunt.* Sed juven-
 tus sibi nocere non potuit, quia cordis maturitatem servavit. *Canis enim sunt sensus Sap. 4. hominis, & ætas senectutis vita immaculata.* Secundo habuit pulchritudinem, unde dicitur quod erat incredibilis pulchritudinis, & omnium oculis admirabilis videbatur. Pulchritudo autem mulieribus est causa ruinæ. *Ezech. 16. Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es. Circulus aureus in naribus suis Prov. 11. mulier pulchra, & fatua.* Sed pulchritudo sibi nocere non potuit, quia de pulchritudine interiori solummodo curavit. *Omnis Psal. 44. gloria ejus filiæ regis.* Tertio habuit rerum abundantiam, & fertilitatem, quia patri suo regi in divitiis magnis successit, & ista abundantia multis consuevit esse causa luxuriæ. *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Et Psal. 72. istud etiam B. Catharinæ nocere non potuit, quia in abundantia servavit temperantiam. Est quasi dives cum nihil habeat, & est Prov. 13. quasi*

Eccl. 7.

Prov. ult.

Matth. 10.

quasi pauper cum in multis divitiis sit. Quarto habuit libertatem, & securitatem, quia sui, & suorum domina remanserat. Nimia autem libertas, & securitas in muliere est periculosa. *Filiae tibi sunt, serva corpus illarum, & non ostendas bilarem faciem tuam ad illas.* Istud autem sibi nocere non potuit, quia licet habuerit libertatem, habuit tamen Dei timorem. *Mulier timens Dominum ipsa laudabitur.* Quinto passa est magnam sollicitationem; sollicitata quidem fuit magnis muneribus, & terroribus. Multae enim mulieres sunt, quae muneribus obediunt, & terroribus cedunt. Fuit muneribus sollicitata, quia tyrannus tria sibi promisit, quae mulieres multum appetunt, scilicet divitiarum copiam infinitam: dignitatem maximam, scilicet quod secunda esset post reginam: gloriam immensam, scilicet quod in foro sibi statuum erexerit, & ipsam ab omnibus adorare juberet. Sed istud beatæ Catharinæ nocere non potuit, quia divitias contempsit, dignitatem respuit, & gloriam mundanam abhorruit. Unde dixit tyranno persuadenti: Sine talia dicere, quæ nefas est etiam cogitare. Fuit etiam sollicitata terroribus, ac pulsata comminationibus, & tormentis. Et istud ei nocere non potuit, quia pro Christo etiam mori non timuit. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, & postea non habent amplius quid faciant.*

Secundo supergressa est alias virgines in divitiis, quas acquisivit merito prædicationis. Quamvis enim mulieribus sit inhibutum officium prædicationis, quibusdam tamen sanctis virginibus fuit officium prædicandi a Spiritu S. concessum, quadam prærogativa gratiæ singularis. Ipsa enim verbum Dei prædicavit, & multos ab errore convertit. Et quantum ad hoc universas alias supergressa est; aliae enim convertebant homines populares; hæc autem convertebat reginas, & principes, sicut uxorem Maxentii Imperatoris, & Porphyrium principem militum. Aliae convertebant homines simplices, & illiteratos, hæc autem convertebat quinquaginta Rhetores, & Philosophos. Aliae habuerunt aliquam sapientiam a Deo infusam, hæc autem præter sapientiam infusam fuit studiis omnium liberalium artium erudita. Aliae contentæ erant simplici eruditione; de hac dicitur, quod per varias conclusiones syllogismorum allegorice, discretè, & mystice cum Cæsare disputavit. Aliae in prædicando habuerunt sapientiam sufficientem, hæc autem habuit scientiam excellentem. Unde Imperator dixit: Est apud nos puella sensu & prudentia incomparabilis. Habuit etiam eloquentiam, unde dixit idem: Audivimus tuam eloquentiam, & mirati sumus tuam prudentiam. Habuit constantiam, unde ipsa dixit: Fac quaecumque animo concepisti, paratam namque videbis ad omnia sustinenda. Habuit etiam in loquendo magnam efficaciam; unde

dixerunt Rhetores, nullus ante nos stare unquam potuit, quin continue vinceretur; hæc autem puella sic nos in admirationem convertit, ut contra ipsam aliquid dicere, aut omnino nesciamus aut penitus formidemus.

Tertio supergressa est universas in divitiis quas acquisivit merito martyrii. Aliae quidem unum vel duo martyria passæ sunt, sed B. Catharina quintuplex genus martyrii passa fuit. Primum genus, quia fuit scorpionibus flagellata. Secundum, quia sic lacerata in obscurissimo carcere fuit clausa. Tertium est, quia fuit fame cruciata. Quartum est, quia fuit supra rotas horribiles extensa. Quintum est, quia fuit decollata. Sed tamen contra acerbationem harum pœnarum quinque adjutoria habuit divinarum consolationum. Quæ enim fuit lacerata & flagellata, fuit postmodum ab Angelis cælesti unctione uncta, sicut in Legenda continetur. Quæ in carcere obscurissimo clausa, fuit ibidem cælesti luce, & claritate perfusa. Quæ fuerat fame cruciata, fuit columba cibum deferente nutrita. Quæ fuit supra rotam extensa, fuit ab Angelo soluta, & rota penitus dissipata, & multitudo gentilium interfecta. Quæ fuerat decollata, fuit in montem Synai Angelorum manibus deportata.

SERMO II.

Quomodo eam Christus adamavit in vita, gratiam dedit in morte, & misericordiam sibi fecit post mortem.

Adamavit eam Rex plusquam omnes mulieres, habuitque gratiam coram eo super omnes mulieres, &c. Ista verba quæ leguntur de Regina Esther, quæ interpretatur elevata in populis, convenire possunt B. Catharinæ quæ fuit genere Regina, quæ modo est in populis elevata, & nobis in patronam concessa. In quibus verbis tria dicuntur, scilicet Rex, id est, Christus, eam adamavit in vita, & gratiam sibi dedit in morte, & misericordiam sibi fecit post mortem.

Primo namque adamavit eam in vita; amoris enim sponsi ad sponsam duo sunt signa, & una est causa. Unum signum est, quando vir ipsam eisdem pretiosis vestibus induit secum. Christus sponsus triplici veste est indutus, scilicet candida per puritatem, rubea per passionem, & varia per virtutum varietatem. De his tribus dicitur: *Dilectus meus candidus, &c.* Ista vestes induit Christus beatam Catharinam, scilicet albas per virginitatem, purpureas per passionem & ferventem charitatem, & variam per virtutis multiplicationem. De his duobus dicitur: *Strigula-*

Luc. 10.

Luc. 4.

Philip. 1.

Prov. ult.

Apoc. 4.

gulatam vestem fecit sibi, quoad unum; nam secundum Glossam, stragulata vestis est, quæ varietate texturæ confici solet: *Byssus & purpura indumentum ejus*, quoad alia duo. Secundum est, quod multis gratiis eam prævenit; dedit namque sibi quoddam angelicum, scilicet virginitatem servare, quod est proprium Angeli. *Æquales enim sunt Angelis*, &c. Quoddam divinum, scilicet gratiose prædicare, quod fuit proprium officium Christi. *Aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum*. Quoddam spirituale, scilicet mortem pro Christo subire: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini*. Est enim ultimum terribilium, quia ultra mortem nullus potest aliquid pati majus. De his tribus dicitur: *Accinxit fortitudine lumbos suos*, quoad virginitatem, *roboravit brachium suum*, quoad martyrii magnanimitatem, *gustavit & vidit quia bona est negotiatio ejus*, quoad prædicationis gratiositatem. Causa autem potissima quare vir uxorem diligit, est: quoniam filios sibi generat sapientes. Et B. Catharina Christo filios sapientes generavit, quando quinquaginta Rethores ad fidem Christi convertit: istos autem generabat, & alios, doctrinis, miraculis, & exemplis. *De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua*. Thronus Dei fuit beata Catharina, in cuius anima Deus requievit, a qua procedebant voces prædicationum, fulgura miraculorum, & tonitrua exemplorum. Exempla namque Sanctorum quædam tonitrua sunt, quæ excitare debent in peccatis animas dormientes.

Secundo Christus B. Catharinæ præ cæteris Sanctis fecit gratiam in morte. Quædam namque privilegia Sanctis in morte concessit particulariter, quæ omnia in morte B. Catharinæ concessit universaliter. Primum est Christi visitatio; & istud fuit in Joanne Evangelista, ad cuius transitum Christus cum discipulis suis venit; & istud similiter in beata Catharina fuit: cum enim esset in carcere, Christus cum multitudine Angelorum, & hominum ad eam descendit. Et istud attestatur privilegio spiritualis amoris; quia enim Christus beatum Joannem, sanctam Catharinam spirituali amore dilexit, ideo ad eos spiritualiter in amore venit. *Si quis diligit me, &c.* & sequitur: *Ad eum veniemus, &c.* Secundum est spiritualis resectio; & istud fuit in B. Maria Magdalena, quæ spiritualibus resectionibus pascebatur. Istud etiam fuit in B. Catharina, cui in carcere existenti Deus per columbam ministrabat; & istud attestatur contemptus mundanæ dilectionis. Quia igitur carnales delectationes B. Catharina contempsit, ideo cælestibus consolationibus pascebatur. Hinc est, quod, quam cito filiis Israel defecit farina de Ægypto, repetunt manna de cælo. Tertium est petitionum exauditio;

& istud fuit in S. Blasio, & in S. Margarita, quia in sua passione Deum rogaverunt, ut quicumque in nomine ipsorum aliquid a Deo peteret, & obtineret. Et istud fuit in S. Catharina quæ idem a Deo petiit, & impetravit. Et istud attestatur suæ magnæ sanctitati; unde dicitur de viro sancto: *Clamabit ad me, Psal. 99. & ego exaudiam eum, &c.* Quartum est cælestis januæ resectio; & istud fuit in B. Stephano, qui cælos apertos vidit. Et istud etiam fuit in S. Catharina, cui vox de cælo dixit: *Veni dilecta mea, ecce tibi cæli janua est aperta*. Et istud attestatur suæ magnæ perfectioni. Cælum namque aperitur viris perfectis, martyribus, & baptizatis. Sancta igitur Catharina fuit valde perfecta, martyr pretiosa, & suo sanguine baptizata. Quintum est Angelorum accessio; & istud fuit in B. Martino, ad cuius obitum Angeli accesserunt; & istud etiam fuit in S. Catharina cui in morte Angeli obsequia præstiterunt. Et istud attestatur suæ virginitati; quia enim Angeli sunt virgines per naturam, & ipsa fuit virgo per gratiam, libenter Angeli cum ipsa morabantur. *Volatilia ad sibi similia con- Eccl. 27. veniunt*. Sextum est lactis emanatio, & istud fuit in B. Paulo a cuius corpore unda lactis effluit. Istud etiam fuit in Catharina, quæ pro sanguine lac dedit. Fuit etiam de numero Sanctorum, de quibus dicitur: *Nitidiores lacte. Thren. 4.* Septimum est divinæ lucis coruscatio; & istud fuit in B. Petro, in cuius martyrio magna lux emicuit, & cum ipsa luce anima in cælum ascendit. Istud etiam fuit in B. Catharina, quæ cum fuisset in tenebroso carcere inclusa, magna claritas sibi resplenduit. Et istud attestatur suæ magnæ famæ, & lucidæ conversationi. *O quam pul- Sap. 4. chra est casta generatio cum claritate.*

Joan. 14.

Tertio Christus B. Catharinæ magnam misericordiam fecit post mortem. Et ista misericordia in tribus attenditur; primo quia corpus ejus mirabiliter honoravit, quando per Angelos ipsam sepeliri fecit; Angeli enim corpus ejus ad montem Sinai itinere plusquam 20. dierum deduxerunt, & ibi honorifice sepelierunt. *Erit sepulchrum ejus gloriosum. Isai. 55.* Et hoc assimilatur S. Clementi, cui Angeli in mari monumentum fabricaverunt. Et istud attestatur suæ magnæ sapientiæ, sepulta namque est B. Catharina in monte Sinai, ubi Dominus Deus Moyse sapientiam suam dedit. Secundo, quia corpus ejus prodigio magno illustravit, quando de ejus membris oleum emanare fecit. Et in hoc assimilatur B. Nicolao, de cuius corpore oleum emanat. Et istud attestatur suæ magnæ misericordiæ, quia per oleum misericordia designatur. Tertio quia ejus animæ trecentena præmia dedit; dicitur enim, quod semen jactum in terram Matth. 13. bonam facit fructum, aliud tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum. Terra bona faciens fructum tricesimum, sunt boni conjugati, qui cum fide Trinitatis decalogum serva-

fervaverunt, & ideo præmia 30. habebunt. Terra bona faciens fructum sexagesimum, sunt boni continentes, qui cum septem operibus misericordiæ decem præcepta custodierunt, & ideo 60. præmia possidebunt. Terra bona faciens fructum centesimum, sunt Virgines, Prædicatores, & Martyres, qui de læva præsentis vitæ transeunt ad dexteram cælestis patriæ. Et quia B. Catharina Prædicatrix & Martyr extitit, ideo ipsa trecentena præmia a Deo recepit. Dicitur enim de Sanctis: *In terra sua duplicia possidebunt.* Illæ namque quæ tantum fuerunt virgines, habebunt præmia centena simplicia. Illæ autem quæ fuerunt Virgines & Martyres, habebunt centena duplicia. Illæ autem quæ fuerunt Virgines, Martyres, & Prædicatrices, sicut B. Catharina, habebunt centena triplicia.

Isai. 61.

SERMO III.

Quid in ejus agro fuerit inventum.

Matth. 13.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, &c. Regnum cælorum potest intelligi B. Catharina, in qua Christus regnavit per gratiam; ideo similis est thesauro abscondito in agro. Ager iste fuit animus Catharinæ, in quo crevit, & floruit lilium puritatis, rosa charitatis, & viola humilitatis. In isto agro absconditus est thesaurus martyrii, sive passionis assumptæ, & thesaurus divinæ sapientiæ, & virginalis munditiæ, & cælestis gloriæ; & iste est ille thesaurus de quo dicitur: *Si quis autem superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, & lapides pretiosos, &c.*

1. Cor. 3.

Sap. 2.

Martyrium
ejus quomodo
privilegiatum.

In isto agro invenitur aurum Martyrii, de quo dicitur: *Tanquam aurum in fornace probavit illos, &c.* Sicut enim aurum malleatur, & non frangitur, sic B. Catharina multa tormenta est passa, & tamen in omnibus fuit constans inventa, & firma reperta. Fuit etiam martyrium ejus privilegiatum, quantum ad tria; primo quia habuit honorabile obsequium. Angeli enim corpus ipsius B. Catharinæ sepelierunt, & tam obsequiosi fuerunt, quod sibi obsequium præbuerunt, tam in vita sua, scilicet quando ipse Angelus in conflictu cum Rhetoribus ipsam confirmavit, quam in suo martyrio, sicut quando ejus plagas perunxit; & post mortem suam quando multitudo Angelorum corpus ejus ad montem Sinai deduxit.

Secundo habuit honorabile sepulchrum, quia in monte Sinai ejus corpus positum, & istud non vacat mysterio. Hoc enim attestatur suæ magnæ sapientiæ, & suæ magnæ cum Deo amicitiae, & suæ magnæ abstinentiæ. Sepulta est namque in monte illo in quo Deus

legem sapientiæ suæ dedit Moyfi: & in quo familiariter cum Moyse velut amicus cum amico locutus fuit, in quo Moyse 40. diebus, & noctibus jejunavit, ad significandum, quod B. Catharina Dei sapientia plena fuit, & cum Deo singularem familiaritatem habuit, & ab omni amore mundi abstinuit. Tertio habuit miraculum gloriosum, quia de ejus corpore oleum emanavit; per quod datur intelligi, quod ipsa valde pia & misericors extitit; per oleum enim misericordia, & pietas designatur. Oleum namque habet virtutem penetrativam: *Sicut oleum in ossibus ejus, &c.* Impinguativam. *Impinguasti in oleo caput meum.* Lætificativam: *Ut exhiberet faciem in oleo.* Elevativam, quia super cæteros liquores elevatur. Per quæ datur intelligi, quod ipsa misericordia, & eleemosyna diabolum penetrando vulnerat cum lancea Dei. Unde de eleemosyna dicitur: *Super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit.* Deinde impingat cum sit adeptus Dei. *Et adipe frumenti satiat te.* Unde dixit Oliva. *Nunquid possum deferere pinguedinem meam, quæ & dii utuntur & homines?* Conscientiam lætificat cum sit vinum: *vinum lætificat cor hominis.* Unde dixit vitis ibidem: *Nunquid possum deferere vinum meum, quod lætificat Deum & homines?* Animam & Deum elevat, & sibi assimilatur, cum ipsa sit imago ejus. Sicut enim oleum supernaturat omnibus liquoribus, sic misericordia animam ad Dei similitudinem elevat præ cæteris virtutibus: *Estate misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

Psal. 108.

Psal. 22.

Ps. 103.

Eccl. 29.

Psal. 147.

Judi. 9.

Psal. 103.

Judi. 9.

Luc. 6.

Secundo in isto agro inventum est argentum divinæ sapientiæ, & eloquentiæ, de qua dicitur: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, &c.* Est enim ut habetur Jac. 3. quædam Sapientia desursum; & ista est sapientia divina, quædam est sapientia deorsum, & ista est sapientia diabolica. Inter fursum autem & deorsum, relinquitur quoddam medium, quia inter sapientiam divinam, & diabolicam, est sapientia mundana. Sapientia autem divina consistit in Dei cognitione. *In hoc gloriatur qui gloriatur scire & nosse me.* In præceptorum Dei observatione Aug. Sapientia Dei est, non eloquia Dei scire, sed secundum eloquia Dei, in Dei & proximi dilectione vivere. Aug. ille tenet quod latet, & quod patet in divinis sermonibus, qui charitatem servat in moribus. Istam divinam sapientiam beata Catharina habuit, quia & unum solum Deum cognovit, mandata & consilia servavit, & usque ad mortem ipsum dilexit. Sapientia autem mundana dividitur in tres; scilicet, in Ethicam quæ docet mores informare: in æconomicam quæ docet familiam bene regere; & Politicam, quæ docet urbes & regna sapienter disponere. Primam sapientiam habuit B. Catharina, quia

Ps. 11.

Jere. 9.

August.

Sapientia
mundana
divisio.

quia sc. omni virtute & morum honestate fuit composita. Secundam habuit, quia palatium suum & familiam sapienter rexit. Tertiam habuit, quia regnum suum provide gubernabat. Secundo sapientia mundana in tres partes dividitur, ut ibidem dicit Jacobus, scilicet, in terrenam, quæ consistit in appetitu cupiditatum: animalem, quæ consistit in exploratione voluptatum, & diabolicam, quæ consistit in appetitu honorum. Sed tamen B. Catharina primam contempsit, in quantum omnia terrena despexit: secundam, in quantum voluptates abhorruit, & virginitatem servavit: tertiam, in quantum honores mundanos deseruit, & humilitati se dedit.

Tertio, in isto agro inveniuntur duo lapides pretiosi; unus est virginalis munditia, & alius est celestis gloria: est enim virginitas valde pretiosa Deo, & ideo non de nuptia, sed de virgine voluit nasci: & Angelo, quia a Joanne Evangelista virgine voluit adorari: & toti mundo; unde dicit Hieron. contra Jovin. Romanus populus in quanto honore virgines semper habuit, hinc apparet, quod Consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes, & omnis dignitatis gradus, eis de via cedere solitus est. Pretiositas namque virginitatis ex hoc apparet, quia Deus virginitatem multum honorat, & multum glorificat. Multum quidem honorat, quia ipsas virgines fecit joculariores suos, & familiares, & domicellos suos. Ista tria tanguntur, ubi Joanni & Virginibus loquitur, dicens: *Cantabant quasi canticum novum ante sedem, & nemo poterat dicere canticum*, ecce quia sunt joculariores Dei. Deinde subdit. *Hi sequuntur agnum quicumque ierit*, ecce quia sunt de familia Dei. Deinde concludit: *Sine macula sunt ante thronum Dei*, ecce quia sunt domicelli & servi in mensa Dei. Patet etiam ejus pretiositas, quia Deus ipsam virginitatem multum glorificavit. Hoc significatum est, ubi dicitur: *Signum magnum apparuit in celo*, mu-

lier amicta sole & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona duodecim stellarum, & in utero habens. Ex quibus verbis datur intelligi quod Deus virgines sanctas coronabit in capite, ideo dicitur: *In capite ejus corona duodecim stellarum*. Ornabit in corpore, ideo dicitur: *Erat amicta sole*. Decorabit in pede, ideo dicitur, quod *Luna erat sub pedibus ejus*, tanquam scabellum. Et fecundabit in prole, ideo dicitur, quod erat *in utero habens*. Christum enim semper portabunt in utero per gloriosam fruitionem.

Quarto, in isto agro invenitur lapis pretiosus celestis gloriæ. De quo dicitur: *In Matth. 13, venta autem una pretiosa margarita*, &c. Homo namque habet res temporales, propinquos, & corpus, & animam. Tunc ergo omnia, quæ habuit, vendidit, quando pro desiderio regni celestis terrena contemnit, parentes deserit, corpus morti exponit, animam rationi subicit. Isto modo beata Catharina regnum cælorum emit. Nam cum esset filia Regis, terrenum regnum & omnia mundana contempsit, matrimonium unde filios & hæredes habere potuisset vilipendit, & corpus suum morti tradidit, sensualitatem suam & rationi & præcepto Dei obedire coëgit. Ista autem margarita celestis gloriæ est valde pretiosa, de cujus pretiositate dicitur, quod *oculus non vidit, nec auris audivit, i. Cor. 2, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*; Sancti enim viri merentur videndo corde per fidem, audiendo, id est, obediendo aure cordis per operationem, diligendo, & amando corde per fervorem. Sed tunc plus recipient, quam meruit oculus fidei rectæ, vel auris obedientiæ, & operationis bonæ, vel cor charitatis fervidæ. Ista margarita, & lapide pretioso celestis gloriæ Deus Beat. Catharinam hodie coronavit, juxta illud: *Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.* Psal. 138.

DE DEDICATIONE ECCLESIAE.

SERMO I.

Domus Dei ædificatio, & dedicatio, & finalis intentio exprimitur.

3. Reg. 9.

Sanctificavi domum hanc, quam ædificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum. Ista verba dixit Deus Salomoni, postquam templum Dei ædificavit. Festum namque Dedicationis est magnæ autoritatis; trahit enim auctoritatem a tempore legis naturæ. Tulit Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Jacob lapidem quem supposuerat capiti suo, Gen. 28. & erexit in titulum fundens oleum desuper. A tempore legis scriptæ: *Assumpto unctio- Exod. ult, nis oleo unges tabernaculum*, &c. A tempore legis gratiæ: *Facta sunt Encenia Hierosolymis*, &c. Ubi dicit Beda loquens de hac solemnitate. Eo majori devotione celebrare convenit, quo eam Redemptori nostro gratissimam esse cognoscimus, ideo & in ea ingredi templum, & sermonem ad populum facere, & divinitatis suæ sacramenta ponere dignatus est.

Aaa

In

In prædictis ergo verbis tria notantur. Primum est domus Dei ædificatio, cum dicitur, *quam ædificasti*. Secundo est ipsius domus ædificatæ dedicatio, cum dicitur, *sanctificavi domum hanc*. Tertium est ipsius ædificatæ & dedicatæ finalis intentio, cum dicitur, *ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum*.

Tria ad domum necessaria.

1. Cor. 3.

Ephes. 2.

Col. 3.

Fundamentum cur ad orientem spectet.

Ecclesia paritium significatio.
Rich.

Cur ornatus requiratur ad Ecclesiam.

Circa primum notandum, quod domus dupliciter considerari potest: aut prout est in fieri, aut prout est in facto esse. Si prout est in fieri tunc tria requiruntur, de quibus sic dicit Ambrosius in exameron. Bonus artifex primo fundamentum ponit, fundamento ædificationis posito, membra distinguit, & adjungit ornatum. In hac ergo domo Dei, quæ est Ecclesia Dei militans, ponitur fundamentum, quod est Christus Jesus. Ipse enim Christus in ædificio Ecclesiæ ponitur in imo per fidem, velut lapis primarius. *Fundamentum aliud nemo ponere potest præter id quod positum est, quod est Christus Jesus*. Et ponitur in summo per spem tanquam lapis angularis. *Ipso summo angulari lapide Christo Jesu*. Ipsa enim spes dicitur lapis angularis, quia hominem cum Deo conjungit. Ponitur in medio per charitatem, tanquam vinculum sive cæmentum ad invicem ipsos fideles conjungens. *Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis*. Debet autem ipsum fundamentum ad orientem dirigi, & hoc tribus de causis, de quibus sic dicit Damascenus l. 4. Deus paradysum in eadem ad orientem plantavit, unde hominem transgressum exulem fecit, & ante paradysum ex occidente, habitare fecit. Tanquam ergo paradysum exquirentes, & ad ipsum respicientes, ad orientem adoramus. Sed & Deus crucifixus ad occidentem respiciebat. Et ita adoramus ad ipsum respicientes; & assumptus ad orientem sursum ferebatur. Et ita veniet quemadmodum viderunt eum euntem in cælum. Ipsum ergo expectantes ad orientem adoramus: fundamento autem ædificationis posito, membra distinguuntur, quæ sunt sacrarium, & chorus, & navis: de quibus sic dicit Ricardus de S. Victor. Sacrarium Ecclesiæ significat ordinem Virginum, Chorus vero significat ordinem continentium, sed navis significat ordinem conjugatorum. Strictius namque est sacrarium quam chorus, & chorus quam navis: sic pauciores sunt virgines, quam continentibus, & continentibus quam conjugatis. Sanctior etiam est locus Sacrarii quam chorus, & chorus quam navis: sic etiam dignior est chorus virginum, quam ordo continentium, & continentium quam conjugatorum. Tertio debet adjungi ornatus quia ad literam ipsa Ecclesia debet imaginibus & picturis decorari. Et hoc propter quatuor, propter rememorationem, quia ipsæ imagines reducunt nobis ad memoriam Christi passionem. Propter excitandam devotionem, quia ex visione talium excitatur in nobis devotio. Propter instructionem, quia in visione talium imaginum laici instruuntur. Hujusmodi imagines

sunt quasi quidam libri ipsorum laicorum. Debet Ecclesia etiam decorari, & pingi imaginibus, & ornari picturis propter imitationem Sanctorum: quia laici videntes sanctorum Martyrum passiones, & constantias per imagines expressas, animantur ad constantiam & virtutem. Secundo domus potest considerari prout est in facto esse; & tunc tria similiter requiruntur, de quibus sic dicit Augustinus in lib. de Trinitate. Bona domus est paribus membris disposita, ampla, & lucida. Domus ergo Dei primo debet esse paribus membris disposita; cum enim sit palatium Regale debent ibi esse disposita cœnaculum, consistorium, & cubiculum. In cœnaculo namque Rex suos reficit, in consistorio vero causas audit & dirimit; in thalamo vero quiescit. In Ecclesia ergo altare est cœnaculum Dei, in quo fideles reficiuntur pane virtutis. *Ego sum panis vivus*. Chorus vero est thalamus Dei, in quo requiescit in devota fidelium oratione, & laudatione. *In Ecclesiis benedicite Domino, &c.* Corpus sive navis Ecclesiæ, est consistorium Dei, ubi rei resolvuntur in confessione: *Præcinite Domino in confessione*. Secundo domus Dei debet esse ampla, de cujus amplitudine dicitur: *Dilataveris ad Orientem, & Occidentem, & Meridiem, & Septentrionem*. Istam dilatationem facit charitas: quæ tunc dilatatur usque ad Orientem, quando Deum diligit super omnia, qui est omnium principium & origo: usque ad Occidentem, quando homo in se omnia vitia mortificat & extinguit: usque ad Meridiem, quando amicos diligit in Deum: usque ad Aquilonem, quando inimicos diligit propter Deum. Tertio domus Dei debet esse lucida; ideo in ipsa Ecclesia amplæ fenestræ vitreæ construuntur, ut scilicet ab ipsis illuminetur. Per fenestras vitreas Prælati & Doctores intelliguntur. Fenestræ enim vitreæ quatuor bona in Ecclesia faciunt; habent enim lucem transmittere, a vento & procellis defendere, Ecclesiam decorare, & illiteratos per imagines erudire. Sic sancti Prælati debent populum illuminare per doctrinam. *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentibus*. A ventis & procellis tentationum defendere per devotam orationem; unde quidam reprehenduntur: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel*. Prælati tunc ex adverso ascendit, quando divinæ clypeum orationis opponit. Tunc opponit murum, quando ponit intra Deum, & peccatorem orationis suffragia. Debet Ecclesiam decorare per honestam conversationem. Chryl. Clerici non debent habere maculam, nec in verbo, nec etiam in cogitatu, neque in facto, nec in opinione, quia ipsi sunt pulchritudo & virtus Ecclesiæ, & si mali fuerint totam deturpant Ecclesiam. Debent etiam simplices & illiteratos instruere per opera bona, & exempla. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*.

Domus Dei conditio.

August.

Joan. 6.

Psal. 67.

Psal. 146.

Gen. 13.

Lucida domus Dei esse debet.

Phil. 2.

Ezech. 13.

Secun-

*Domus Dei
sanctificatio
triplex.*

1. Joan. 5.

August.

2. Par. 7.

*Canonica-
rum hora-
rum signi-
ficatio.*
Matth. 25.

Luc. 21.

Secundo ponitur in præmissis verbis Ecclesie ædificatæ consecratio, cum dicitur: *Sanctificavi domum hanc.* Deus namque sanctificat autoritate, Pontifex vero sanctificat ministerio. Sed revera Ecclesiam militantem Deus sanctificabit in cælo, & sanctificavit in suæ passionis sacramento, & quotidie sanctificat ipsorum Episcoporum ministerio. De prima sanctificatione qua sanctificabit Ecclesia militantem in cælo, dicitur: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo.* scilicet in Ecclesia triumphante, *Pater, Verbum & Spiritus S.* Filius enim sanctificat ponendo ibidem suam perfectam cognitionem: Spiritus S. suam perfectam dilectionem: Pater cogniti & dilecti æternam possessionem. Aug. de civ. Dei. Illa civitas superna est, viget, & amat. In æternitate Dei viget, in veritate Dei lucet, in bonitate Dei gaudet. De secunda sanctificatione, qua Ecclesiam sanctificavit in passionis sacramento, subditur ibidem: *Et tres sunt qui testimonium dant in terra,* scilicet, *spiritus, aqua, & sanguis.* Ipse enim Ecclesiam sanctificat per spiritum, id est animam, quam posuit, ut ipsam vivificaret. Per aquam, quæ de latere exivit, ut ipsam in baptismo ablueret. Per sanguinem, quem in pretium effudit, ut ipsam redimeret. De tertia sanctificatione, qua quotidie eam sanctificat, autoritate, & Episcoporum ministerio dicitur, quod postquam Salomon templum ædificavit, & consecravat, Deus sic sibi respondit: *Elegi, & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei ibi cunctis diebus, & erunt aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.* Ex quibus verbis habetur, quod Ecclesia videt oculis Dei, nominatur nomine Dei, vivit in corde Dei, & audit auribus Dei. Quia igitur videt oculis Dei, non potest errare; quia nominatur nomine Dei; debent eam omnes in reverentia habere; quia vivit in corde Dei; nunquam potest mori; & quia audit auribus Dei, non poterit ab aliquo decipi.

Tertio ponitur finalis intentio, cum subditur: *Ponere nomen meum ibi in sempiternum.* Ad hoc enim omnis Ecclesia constituitur, & dedicatur, ut ibi nomen Dei honoretur, & laudetur. Et licet Deus omnibus horis sit laudandus. Ecclesia tamen septem horas elegit, quas ut Deus in illis laudetur instituit, ex eo quod illæ horæ sunt privilegiatæ, & a Christo consecratæ. Nam hora matutinali fuit natus, à Juda & Judæis captus & illusus, ad judicium creditur esse venturus secundum illud: *Media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, &c.* In hora prima cælum & terram in servitium hominis creavit; ad templum in hac hora personaliter venire consuevit, *Omnis populus manebat,* id est, mane festinabat ad ipsum existentem in templo. In hac etiam hora Christus resurgens mulieribus apparuit. In hora tertia Christus *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

ad columnam usque ad sanguinem flagellatus fuit, & sententiam suæ mortis accepit, quia tunc Judæorum vocibus crucifixus fuit. In hac etiam hora Spiritum sanctum in Apostolos destinavit. In hora sexta Christus in cruce elevatus fuit, & clavis confixus, sol fuit obscuratus, velut quibusdam vestibibus nigris se induens, & mortem Domini tribus horis planxit. In hac etiam hora Christus in cælum ascensurus cum Apostolis dulcem convivium fecit, juxta illud: *Convalescens præcepit eis, &c.* In hora nona Christus spiritum emisit, vulnus in latere accepit, & ad cælum ascendit. In hora autem vespertina Sacramentum corporis & sanguinis sui instituit, discipulorum pedes lavit, & in habitu peregrini resurgens apparuit. *Mane nobiscum Domine, quoniam niam ad vespervascat, &c.* In hora Completorii Christus sanguineas guttas sudavit, de cruce depositus, in monumento collocatus fuit, & januis clausis ad discipulos introivit.

SERMO II.

De his quæ fiunt in Ecclesie dedicatione, & quæ Sacramenta contineant.

Dedicaverunt templum Domini Rex & filii Israel. Sicut templum Dei dedicatum fuit a Salomone, & filiis Israel, ita & nunc Ecclesie dedicantur a Christo Rege pacifico autoritate, & a Pontificibus, & aliis Clericis minoribus ministerio. In ipsa autem dedicatione sunt plurima, quæ magna continent Sacramenta.

Primum est, quia Pontifex Ecclesiam consecrandam tribus vicibus circuit, ad ostendendum quod consecratur in honorem sanctæ Trinitatis. Vel ille triplex circuitus signat tempus, in quo Deus non cessavit circuire, ut nobis posset salutem offerre, scilicet tempus naturæ, legis scriptæ, & gratiæ. Nam in tempore legis naturæ misit Patriarchas. *Misit Moysen servum suum, Aaron quem elegit ipsum.* In tempore legis scriptæ misit Prophetas. *Et misi ad vos omnes servos meos Prophetas, per diem consurgens diliculo, & mittens.* In tempore legis gratiæ venit ipse. *Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.* Vel ille triplex circuitus significat triplicem circuitum, quem fecit Christus in ipsius Ecclesie militantis consecrationem, & salvationem. Primus, quo de cælo venit in mundum. Secundus, quo de mundo descendit ad limbum. Tertius est, quo de limbo resurgens ascendit in cælum.

Secundum est quia in quolibet circuitu, Episcopus cum baculo pastorali ad ostium Ecclesie percutit dicens: *Attollite portas principes vestras, &c.* Illa autem triplex percussio

Phil. 2.

cussio, & triplex acclamatio, repræsentat triplex dominium, quod Christus merito suæ passionis acquisivit, scilicet in cælo, mundo, & in inferno. *In nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum.* Ac si ipso facto Pontifex dicat, ex quo Christus dominium habet in cælo, vos principes, id est, Angeli aperiatis portas, & mecum de cætero maneatis: ex quo dominium habet in inferno, vos portæ infernales, id est, dæmones, elevamini, & inde fugatis. Ex quo dominium habet in mundo, vos homines de cætero ibidem Dominium non requiratis. Unde præmittitur ibidem. *Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.*

Psal. 23.

Tertium est quia Ecclesia ter aqua benedicta interius, & exterius irrigatur, ad significandum, quod Christus triplici unda suam Ecclesiam irrigavit, scilicet unda fluminis in baptismi regeneratione. *Mundans eam, scilicet Ecclesiam, lavacro aquæ in verbo vitæ.* Unda sanguinis in sua passione. *Beati, qui lavant stolas suas in sanguine agni.* Unda flaminis in S. Spiritus missione: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omni inquinamento vestris.* De ista triplici irrigatione dicitur: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, id est in Ecclesia militanti, scilicet: Spiritus, ecce unde flaminis, & Sanguis, ecce unda sanguinis, Aqua, ecce unda aquæ.* Vel ista triplex irrigatio significat tria genera lachrymarum, quibus anima, quæ est templum Dei, aspergitur & irrigatur, scilicet lachrymis compunctionis pro peccatis propriis. *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Lachrymis compassionis pro alienis miseriis: *Quis dabit oculis meis fontem.* Lachrymis devotionis, pro cælestibus desideriis. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes, &c.* In ista autem aqua benedicta, qua Ecclesia aspergitur, tria apponuntur, scilicet vinum, cinis, & sal: quia ad hoc quod aqua lachrymarum nostrarum bene valeat lavare, tria debemus apponere, scilicet vinum spiritualis exultationis: *Non est oblectamentum super cordis gaudium.* Cinerem, id est memoriam mortis: *Loquar ad Dominum meum cum sim pulvis.* Sal sapidiæ discretionis. *Rationabile obsequium vestrum.* Ista autem aspersio fit cum Hyssopo, id est, cum timore divino. Sicut enim Hyssopus purgat phlegma pectoris, sic timor Dei purgat peccatum mentis. *Timor Domini expellit peccatum.*

Ephes. 5.

Apoc. 22.

Ezech. 36.

1. Joan. 5.

Psal. 6.

Jer. 9.

Psal. 42.

Eccl. 30.

Gen. 18.

Rom. 12.

Eccl. 1.

te, factus est in cauda, & e converso. *Ipsè Deut. 28. erit in caput, & tu eris in caudam.* Vel illa talis scriptura duabus ordinibus facta, significat Dei præcepta in duobus tabulis scripta; & ideo talis scriptura fit in cruce de cinere & sabulo ad innuendum, quod si homo vult faciliter Dei præcepta implere, debet habere memoriam Dominicæ passionis, & crucis. Unde Greg. Si passio Christi ad memoriam reducitur, nihil est quod non æquo animo toleretur. Debet habere memoriam suæ mortis. Gregor. Valde se sollicitat in bono opere, qui semper recogitat de extremo fine. Debet etiam habere considerationem propriæ infirmitatis, quia scilicet instar sabuli, homo sterilis est & infructuosus, nisi a Dei gratia adjuvetur. *Non quod sufficientes 1. Cor. 3. simus aliquid cogitare a nobis, quasi ex nobis.*

Quintum est quia 12. cruces in Ecclesiæ parietibus depinguntur. Ipsa enim crux sancta est Christi vexillum, unde cantatur: *Vexilla Regis prodeunt.* Crux est baculus Christi. *In baculo meo transivi Jordanem istum, Gen. 32.* id est, mundum istum. Crux lectus Christi: in quo ipse requievit. *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Quia igitur crux est vexillum Christi, ideo in Ecclesia celebranda cruces depinguntur, ut ostendatur quod illa Ecclesia est modo Christi dominio subjugata, unde & apud regalem magnificenciam observatur, ut cum aliqua civitas ei traditur, vexilla regis erigantur: hasta autem fuit lancea, tela fuit caro mundissima depicta colore nigro livoris, rubeo sanguinis, & albo innocentiae & puritatis. Depinguntur autem 12. cruces, quia 12. Apostoli hoc vexillum per universum mundum deferentes, ipsum Christi dominio subjugarunt. Quia crux est baculus Dei, ideo ipsæ cruces depinguntur, ut dæmones terreantur, & inde fugiant. Chrysost. Ubiunque dæmones signum crucis vident, territi fugiunt, baculum timentes, unde plagam acceperunt. Quia crux est lectus Christi, ideo depinguntur cruces, ad innuendum, quod sicut Christus de cruce non descendit, sed in ea mortuus fuit; sic & ipse homo de cruce penitentiae non debet descendere, sed in ea constanter debet perseverare. Noluit enim Christus de cruce descendere, nec pro matris suæ compassionem, cum sciret ipsam valde dolere. *Tuam ipsius animam gladius pertransibit.* Nec propter Judæorum irrisiōem: *Prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: Vab qui destruis templum Dei, & post triduum reedificas illud.* Nec propter ipsorum fallacem persuasionem. *Si Rex Israel est, descende nunc de cruce, & credemus ei.* Nec propter vehementem sui corporis dolorem. *At Thren. 1. tendite, & videte si est dolor sicut dolor meus.* Sic & homo de cruce penitentiae non debet descendere, nec compassionem suorum parentum, nec irrisiōem superbiorum, nec per-

persuasione amicorum, nec austeritate pœnarum.

Sextum est quia ipsæ cruces illuminantur, & chrismate unguuntur. Illa enim duodecim luminaria ante crucem posita significant duodecim Apostolos, qui vexillum crucis per universum mundum deferentes, ipsum per tria Christi dominio subjugarunt, scilicet per lumen sapientiæ: *Vos estis lux mundi*. Per odorem bonæ famæ, qui significatur per balsamum. *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco*. Et per victoriam conscientiae, quæ significatur per oleum: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiae nostræ*. Illi etiam qui crucem pœnitentiæ assumpserunt, ista tria similiter debent habere, scilicet lumen conversationis honestæ. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c.* Balsamum redolentis famæ; *Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans dedit odorem*. Et oleum devotionis internæ. *Impinguasti in oleo caput meum, &c.* De hoc etiam scribitur: *Unctio ejus docet vos de omnibus*. Bernard. Qui initiatur a timore, crucem Christi portat patienter; qui proficit in spe, portat libenter, qui consummatur in charitate, amplectitur eam ardentem, ecce oleum, balsamum, & ignis. Qui enim portat crucem patienter, jam unctus est oleo gratiæ prævenientis. Qui portat libenter, unctus est balsamo gratiæ proficientis. Qui autem portat ardentem, inflammatus est igne gratiæ perficientis.

SERMO III.

Quare Ecclesia ædificetur, quadruplex causa.

Hodie salus huic domui facta est, &c. Quamdiu homo in hac vita est, peccator est, ideo Dei reconciliatione indigens est: ideo necesse erat, ut aliqua domus inveniretur, in qua ista reconciliatio celebraretur. Homo autem non poterat ascendere ad domum cælestem, quia nimis erat alta; nec Deus poterat descendere ad domum terrestrem, quia nimis erat immunda; ideo voluit Deus, ut fieret domus communis, scilicet Ecclesia dedicata, quæ si non esset corporea, non esset domus hominum; si non esset dedicata, non esset Dei habitaculum. Et quia peccatores ubique sunt in mundo, ideo Deus talem domum ubique voluit construere & dedicari; & in ea oblationem mundam offerri. *In omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*. Quando autem Ecclesia dedicatur, tunc ipsi Domino mancipatur, & ab omni dæmonum potestate eripitur, & ideo bene dicitur: *Hodie huic domui salus facta est*.

Notandum autem quod propter quatuor causas Ecclesia dedicatur. Una causa sumi-

tur ex parte Dei, secunda ex parte Angeli, tertia ex parte nostri, quarta ex parte dæmonis.

Prima ergo causa sumitur ex parte Dei, quia efficitur domus digna Dei ad habitandum. *Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ* 2. Par. 7. *ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit. Elegi namque & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum cunctis diebus*. Ex quibus verbis habetur, quod Deus in Ecclesia consecrata ponit oculos, aures suas, nomen suum, & cor suum: habet enim ibi oculos suos, quibus videt devotionem bonorum, genuflexiones, & lachrymas ipsorum, quibus etiam videt indevotionem malorum, superfluitates vestimentorum, ac ornamentorum. *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, &c.* Habet etiam aures suas quibus audit orationes, & lachrymas omnium fidelium. *Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas*. Quibus etiam audit verba vana & detractoria multorum, & maxime mulierum in Ecclesia loquentium, ideo dicit Apostolus: *Mulieres in Ecclesiis taceant* 1. Cor. 14. Habet etiam ibi nomen suum, quod est Christus, qui interpretatur unctus. Olim quidem nomen suum erat terribile, & inflexibile: *Sanctum & terribile nomen ejus*. Sed modo est ad misericordiam flexibile, & valde amabile. *Oleum effusum nomen tuum*. Cant. 1. Habet etiam ibi cor suum, quia dignos & devotos qui sunt ibi, amat, indignos vero & malos qui sunt ibi, condemnat & odit. Tales sunt illi de quibus dicitur: *Dominus ejecit de templo oves & boves, & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit, & his qui vendebant columbas dixit, &c.* Odit enim luxuriosos homines & bestiales: *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Odit Prælatos superbos, qui cornu superbiæ volunt cæteros ventilare. Odit Clericos avaros, qui volunt mercimonia exercere. Odit Prælatos simoniacos, qui dona Spiritus S. volunt vendere. Si enim Deus in Ecclesia consecrata habet cor suum, & nos merito debemus ibi habere cor nostrum, ne de nobis dicatur illud: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*. Math. 15.

Secunda causa sumitur ex parte Angeli, quia ipsa Ecclesia consecrata est Angelis gratus locus ad ministrandum; ministrant enim Angeli quadrupliciter. Primo quia Sacerdoti ministranti, & celebranti assistunt. Greg. Quis autem fidelium dubium habere posset in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, atque in illo Jesu Christi ministerio Angelorum choros adesse, summis imas sociari & terrena cælestibus jungi. Secundo ministrant, quia orationes fidelium Deo offerunt; unde dicitur in Canone: *Jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui, &c.* *Quando orabas cum lacrymis &c. ego obtuli* Tob. 12.

li orationem tuam Domino. Tertio ministrant, quia fideles ab insidiis dæmonum custodiunt, scilicet dum ad Ecclesiam veniunt, & cum ibi consistunt, & dum inde exeunt, & recedunt. *Custodivit me Angelus Domini, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem.* Quarto ministrant; quia psallentibus se conjungunt. *Prævenierunt Principes conjuncti psallentibus, &c.* Ipsi enim Angeli psallentes ad Ecclesiam præcedunt, ideo dicitur: *Prævenierunt Principes,* & cum Deo psallentibus psallunt, ideo subditur, *conjuncti psallentibus.* Ipsi in medio animarum Deum alacriter, & infatigabiliter laudantium assistunt, ideo subditur, *in medio juvenicularum.* Devotionem psallentium Christo ipsi accendunt, ideo subditur, *Tympanistiarum:* per tympanum enim Christus intelligitur in quo est forma sphaerica id est, divinitas æterna. Pellis extensa, id est, caro crucifixa, Melodia, id est anima, omni gaudio & jubilatione repleta. Illæ autem animæ sunt tympanistriae, quæ ad Christi divinitatem, & passionem sunt dulciter affectæ.

Tertia causa sumitur ex parte hominis, quia est homini valde utilis ad obrinendum quod petit. Homines enim in Ecclesiis dedicatis obtinere possunt, & affluentiam omnium bonorum, & remotionem malorum. Ibi enim obtinentur omnia bona scilicet cælestia, spiritualia, & terrena. Unde postquam Salomon templum dedicavit, ad Deum preces effudit, rogans ut exaudiret populum in loco illo orantem, cui Deus sic respondit: *Si clausero cælum, & pluvia non fluxerit, & mandavero & præcepero locustæ, ut devoret terram, conversus autem populus egerit pœnitentiam, exaudiam de cælo, & sanabo terram eorum.* Deus ergo peccatori converso, & in Ecclesia exoranti cælum clausum aperit, quando gratiam spiritualem immitit, quando gratiam spiritualem infundit: tunc terram sanat, quando fertilitatem temporum donat. Secundo obtinent liberationem ab omnibus malis, malo culpæ, pænæ transitoria, & pænæ æternæ. Unde postquam Salomon templum dedicavit, oravit, dicens: *Fames si orta fuerit in terra aut pestilentia, aut corruptus aer, & inimicus ejus obsidens portas, universa plaga & omnis infirmitas, & expanderet populus tuus manus suas in domo hac, tu exaudies de cælo.* Apparuit autem ei Dominus dicens: *Exaudivi orationem & deprecationem tuam.* Per hoc quod dicitur, *fames, pestilentia, corruptus aer,* notatur malum pænæ transitoria: per hoc quod dicitur, *inimicus obsidens portas,* notatur malum culpæ; Diabolus enim tunc obsidet portas, quando corporis sensus invadit, & detinet. Per hoc autem quod dicitur: *universa plaga & omnis infirmitas,* intelligitur malum pænæ æternæ, ubi est omnis plaga in corpore, & universa infirmitas in mente.

Quarta causa sumitur ex parte dæmonis, *Ecclesia dæmonibus quæ valde terribilis, & hoc propter quinque quæ in ipsa Ecclesia continentur.* Ibi enim sunt Angelorum præsidia, a quibus Ecclesia communitur; ibi etiam corpus Dominicum consecratur & conservatur cruce eriguntur, & in Ecclesia Sanctorum Reliquiæ reconduntur, & orationes fidelium effunduntur. Ista omnia sunt diabolo valde terribilia; diabolus enim significatur per leonem. *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, &c.* Leo autem quatuor timet, scilicet strepitum curruum, sive rotarum, ignem accensum, gallum & maxime album, & quando videt catulum, coram se verberari. Per currus namque significatur exercitus Angelorum. *Currus Dei decem millibus, &c.* Unde & ipsi Angeli in curru igneo Eliæ apparuerunt. Streptus ipsorum curruum sunt vociferationes sanctorum Angelorum ad Deum contra dæmones pro nobis clamantium. *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, tota die ac nocte non tacebunt, &c.* Isti currus & eorum strepitus sunt dæmonibus valde terribiles; unde legitur, quod postquam Jacob vidit scalam, & per eam Angelos ascendentes, dixit: *Quam terribilis est locus iste.* Per scalam namque pœnitentia nostra figuratur, per quam Angeli descendunt, & orationes quæ in Ecclesia funduntur colligunt, & ascendunt ut omnia collecta Deo afferant. Secundo leo timet ignem accensum, per quem signantur ardentia desideria, & ferventes orationes fidelium, quæ omnia sunt dæmonibus adeo terribilia, quod eos incendunt. Unde dixit diabolus B. Barth. Incendant me orationes tuæ: quod eos expellunt: *Cordis ejus particulam, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum;* quod etiam dæmones vulnerant, & confodiunt. Augustin. Tela contra diabolum verba Dei sunt. Fides tua, spes tua, & opera tua gladii sunt interficientes inimicum. Quam terribilis autem est anima virtutibus, & bonis operibus vallata, ut habetur: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Tertio timet gallum album, per quem intelliguntur sancti Martyres, & Confessores, qui fuerunt galli Dei per doctrinam: *Quis dedit gallo intelligentiam?* Et fuerunt albi per innocentiam: *Ambulabunt mecum in albis, &c.* Horum vero reliquiæ quæ con-
duntur in Ecclesiis, sunt dæmonibus valde terribiles. Chrysostomus in Homil. de Machab. Nam ut audaces latronum duces, agnitis Regis insigniis deterrentur, ut fugiant, ita profecto dæmones, ubi coronatorum Martyrum corpora posita conspiciunt, illico ab eorum longe conspectu pavidum fugiunt. Quarto timet catulum flagellatum per quem significatur Christus, qui fuit catulus Dei, in quantum dormientes in peccatis ad virtutum vigiliantiam excitabat, & in quantum lingua sua medicinali multorum vulnera curabat. Iste catulus lamentabiliter fuit flagellatus, quia, plan-

Judith. 13.

Psalm. 67.

In Ecclesia
omnia bona
obtinentur.

1. Par. 7.

Ibid. 6.

1. Petr. 5.

Psalm. 67.

Isai. 62.

Gen. 28.

Tob. 6.

Tela August.

Cant. 6.

Job. 38.

Apoc. 3.

Chrysost.

Chryf.

planta pedis usque ad verticem non perman-
sit in eo sanitas. Hujus autem suæ flagellationis
& Passionis nobis duo memorialia remanserunt,
scilicet lignum crucis, & sacramentum sui cor-
poris; & utraque sunt diabolo terribilia. Ligi-
num enim crucis est diabolo terribile, quia
est sibi gladius quo vulneratur. Chrysostom.
Tanta est virtus crucis, ut si mente fideliter
habeatur, nullus dæmonum prope stare po-

terit, videns gladium in quo dejectus est. Et
etiam terribile dæmonibus sacramentum cor-
poris & sanguinis Christi. Chrysost. Ubicum. Chryf.
que sanguinem dæmones viderint, fugiunt,
& currunt Angeli. Idem, ut leones ignem
spirantes, sic a mensa altaris recedimus,
terribiles diabolo apparen-
tes.

DE DEDICATIONE ALTA- RIS.

SERMO I.

*Ritus sanctificandi, sanctificationisque
effectus exprimitur.*

Exod. 19.

Septem diebus expiabis altare, & san-
ctificabis, & erit sanctum sancto-
rum, &c. Quia Deus est sanctus, ideo
vult habere omnia sancta, scilicet taber-
naculum, & vasa tabernaculi, ac etiam
altare, & vasa altaris. Unxit Moyses, & sancti-
ficavit tabernaculum cum omnibus vas-
is suis, altare similiter & omnia vasa ejus.
Vult etiam habere sanctos ministros: Sancti
estote quoniam ego sanctus sum. Sacerdotes
qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne
percutiat eos. Et sicut in veteri testamento,
alia erat consecratio altaris, alia erat consecra-
tio tabernaculi; ita & nunc, alia est conse-
cratio altaris, & alia consecratio Ecclesiæ.
In præmissis ergo verbis duo ponuntur. Pri-
mo sanctificandi ritus cum dicitur: *Septem
diebus expiabis & sanctificabis altare.* Se-
cundo ipsius sanctificationis effectus, cum di-
citur, *& erit sanctum sanctorum.*

Num. 7.

Levit. 11.

Exod. 19.

Notandum.

Ritus autem altaris veteris tabernaculi
fiebatur septem diebus per hostiarum immola-
tionem; Ritus autem consecrationis altaris
Ecclesiæ militantis continet multa, quæ mag-
nis sacramentis fuerunt plena. Primum est,
quia quatuor cruces in quatuor cornibus al-
taris confinguntur de aqua benedicta. Al-
tare quidem significat crucem, cujus quatuor
cornua sunt quatuor brachia in quibus ema-
navit unda salutis; quæ quidem unda quatuor
partes mundi abluit & purgavit. Vel per
illas quatuor cruces de aqua benedicta signi-
ficatur, quod Christus mundavit per sangui-
nem suæ passionis quatuor elementa. Mun-
davit enim ipsum aerem, quia non sub tecto,
sed in ære pati voluit: mundavit aquam per
illam aquam quæ de suo latere profluxit: mun-
davit terram per sanguinem, quem in terra

effudit: mundavit non tantum materiale,
sed etiam spirituale, cujusmodi est ignis tri-
bulationis, quem Christus etiam mundavit,
quia eum minorem fecit, ex eo quod illo igne
examinatus fuit. *Ignem me examinasti, &* Psal. 16.
non est inventa in me iniquitas. Vel per *Quid per 4.*
illas quatuor cruces significatur quod passio- *cruces note-*
nem Christi, & ejus crucem quadrupliciter *tur.*
portare debemus, scilicet in facie per assi-
duam impressionem, & in ore per confessio-
nem, in corpore per mortificationem, & in
corde per devotionem. Secundum est, quia
Episcopus altare consecrandum, septem vici-
bus circuit. Per illos autem septem circui-
tus significat illos septem circuitus, quos Chri-
stus fecit per altaris nostri, id est cordis no-
stri sanctificationem. Primus est quo de Cæ-
lo venit in uterum Virginis. Secundus est,
quo de utero venit in præsepium. Tertius
est, quo de præsepio venit in mundum. Quar-
tus est, quo de mundo ascendit in patibulum.
Quintus est, quo de patibulo descendit in se-
pulchrum. Sextus est, quo de sepulchro
descendit in limbum. Septimus est, quo de
limbo resurgens ascendit in cælum. Tertium
est quia ipsum altare septem vicibus cum aqua
benedicta, & hyssopo aspergitur: Hyssopus
namque est herba parva & calida, phlegma-
tis purgativa, secundum Macronem de virtu-
tibus herbarum in lib. exámetro composito;
& significat Christum qui est parvus per hu-
militatem: *Parvulus natus est nobis;* calidus *Itai. 9.*
per charitatem: *Majorem hac dilectionem* Joan. 15.
nemo habet, &c. Et est purgativus faciens
nobis magnam puritatem. *Purgationem pec-* Hebr. 1.
catorum faciens. Ab ista Hyssopo profluxe-
runt septem aspersiones, id est septem san-
guinis effusiones: quarum prima profluxit in
circumcisione, secunda in sudatione, tertia
in corporis flagellatione, quarta in capitis
coronatione, quinta in manuum perforatione,
sexta in pedum crucifixione, septima in lare-
ris apertione. Vel illa aqua significat aquam
baptismalem, quia altare cordis nostri asper-
gitur, & mundatur; quæ ideo septies asper-
gitur

- gitur, quia in ipso baptismo septem dona Spiritus sancti dantur. Quartum est, quia incensum in ipso altari concrematur, per quod significatur ipsum sacrificium in ara crucis oblatum; Et sicut fumus incensi exit a carbone accenso, & in altum ascendit, & odorem reddit, sic fumus hujus sacrificii processit a Christo inflammato igne amoris, passionis, & compassionis. Ascendit usque in cælum. *Ascendit incensorum fumus in conspectu Domini de manu angeli*, id est Christi, qui fuit nuntius Dei Patris; & ideo fecit odorem magnum. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis*. Vel per illam concremationem incensi significatur, quod illi qui ad altare accedunt, debent habere orationem adinstar incensi, scilicet ferventem, ascendentem, & redolentem. Ferventem, scilicet calore charitatis. *Data sunt ei incensa multa*. Et infra: *Et accepit Angelus thuribulum & implevit illud de igne altaris*. Ascendentem levitate humilitatis. *Oratio humilantis se penetrabit nubes*. Redolentem odore munditiæ, & puritatis. *Habentes singuli citibaras, & phialas aureas plenas odoramentorum*. Quintum est quia ipsum altare chrysmate ungitur, ad significandum quod ipsa crux fuit inuncta sanguine Christi, qui patrem odore recreavit, & ipsum ad misericordiam delinivit, & nobis suam benedictionem dedit. Chryσμα namque fit ex balsamo, & oleo, & utroque benedicto: vel per hoc significatur, quod illi qui ad altare accedunt debent habere balsamum redolentis famæ. *Christi bonus odor sumus*. Debent habere oleum pietatis, & misericordiæ. *Oleum de capite tuo non deficiat*. Et benedictionem gratiæ perficientis. *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, &c.* Sextum est quia mundis pannis operitur, qui panni sic debent esse gloriosi, & pretiosi, quod nullam habeant maculam, vel rugam, & nullam deformitatem. Panni enim altare ornantes sunt boni clerici ecclesiam decorantes. *Vivo ego dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris. Exhiberet sibi Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid*
- hujusmodi*. Clerici enim non debent habere maculam in cogitatione, nec rugam in intentione, nec aliquid deformitatis in opere, sed debent esse gloriosi in fama & opinione.
- Secundo ponitur sanctificationis effectus: *Quare sanctum dicatur, Sanctum Sanctorum*. Ipsum enim altare sanctum sanctorum dicitur, quia sanctissimum Sacramentum in eo consecratur. Sanctum namque est idem quod mundum, firmum, & sanguine tinctum. Est igitur ipsum Sacramentum in altari sanctum. Primo quia nos mundat. *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram, &c.* *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni*. Ex quibus verbis patet, quod sanguis Christi mundat, lavat & dealbat a veniali. In hujus significatione Christus sanguinem fudit de manibus, ut lavaret actuale, de latere ut lavaret originale, de pedibus ut lavaret veniale. Secundo altare dicitur sanctum, quia nos firmat, scilicet per Sacramentum; facit enim nos firmos, & fortes in aggrediendo ardua. Hoc significatum est ubi dicitur, quod elephantis ostenderunt sanguinem uvæ ad acuendum eos ad prælum. Facit nos firmos sufferendo adversa: *Recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes*. Facit nos firmos perseveranter continuando fortia. *Ambulavit in fortitudine cibi illius, &c.* *Panis cor hominis confirmet*: De his exemplum habemus in Christo, qui magnanimitè aggressus est ardua & crucem ascendit. Constanter sustinuit adversa, quando vulnera fortiter toleravit, & perseveranter continuavit fortia, scilicet quando de cruce descendere noluit. Tertio Sacramentum dicitur sanctum quia sanguine suo nos tingit, scilicet quando suæ passionis memoriam nobis imprimat tangendo nostrum intellectum per meditationem: *Meditaberis in eis sedens in domo tua*; & nostrum affectum per desiderium, & devotionem. *Pulli ejus lambent sanguinem*; totam vitam nostram per imitationem: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, &c.*

DE CELEBRATIONE MISSÆ.

SERMO I.

Ministri habitus, atque ministerii celebrationis pulchritudo præmonstratur.

Eccl. 47.

D*edit in celebrationibus decus, &c.* Ista verba fuerunt dicta de David Propheta, & possunt convenientius dici de beato Gregor. Papa, qui Missæ celebrationem pulchre & decore ordinavit, & ipsum ministrum celebrantem pulchro habitu insignivit. Videamus ergo quam decorus sit habitus ministri; Secundo quam decora sit celebratio ministerii.

Minister namque in suo habitu debet esse decorus. Primo quia in capite coronam decoram debet habere: in qua siquidem corona tria fiunt, scilicet pilorum abrasio, capillorum detruncatio, & formæ sphæricæ figuratio. Abrasio autem pilorum in superiori parte capitis fit, ad innuendum, quod inter ipsos ministros, & Deum nihil debet esse medium sed immediate debent Deo uniri per vinculum charitatis, per identitatem voluntatis, & per opera pietatis. Misericordia enim maxime Deo conjungit hominem. Capillorum enim detruncatio super aures fit, ad innuendum quod omnia temporalia superflua debet refecare, & superfluas cogitationes abjicere a mente, ad mandata Dei adimplenda auditum liberum & expeditum habere. Circularis autem figuratio in modum coronæ fit, ad innuendum, quod servire Deo regnare est, & quod sunt ministri illius, qui principio caret & fine, & quod de corona sacerdotalis dignitatis perventuri sunt ad coronam æternæ felicitatis. Secundo debet amictum in capite assumere tanquam galeam spei, quia debet ad altare accedere cum spe & fiducia obtinendi. *Induti galeam spem salutis.* Tercio debet induere albam tanquam lorica justitiæ. *Induti lorica justitiæ.* Sicut enim lorica hominem undique regit, sic justitia cum aliis suis virtutibus undique animam munit. Prudentia enim animam munit ab interiori, ut provideat de futuris; Justitia a posteriori, ut provideat de futuris; & satisfaciat de præteritis. Temperantia a dextris ne alliciatur in prosperis. Fortitudo a sinistris, ne succumbat in adversis. Quarto debet cingi a cingulo castitatis, & munditiæ. *State ergo succincti lumbos vestros in veritate.* Quinto debet accipere manipulum tanquam scutum fidei. *Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.*

1. Theff. 5.

Eph. 8.

Eph. 6.

1. Pet. 1.

dei. *In omnibus sumentes scutum fidei*, Eph. 6. &c. Ipsum autem manipulum in manu sinistra ponitur, quia scutum in sinistra parte portatur. Sexto debet accingi stola, tanquam ense & gladio ancipiti, qui est gladius verbi Dei, ut incidat verbo, & exemplo. *Vivus* Hebr. 4. *est sermo Dei; & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Septimo per planetam five casulam quæ desuper ponitur, intelligitur charitas, quæ super omnes virtutes ponitur quasi earum forma. *Super hæc autem* Col. 3. *omnia charitatem habete, &c.* Vel per illam planetam intelligitur insigne quoddam, quod cognoscencia dicitur, per quod cujus regis sit miles cognoscitur; per quod mortificatio carnis accipitur: per quod Christi milites discernuntur. *Qui autem sunt Christi* Gal. 5. *carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.* Postmodum autem Sacerdos sic ornatus, & armatus, ad altare accedit, ubi etiam tribus aliis armis se munit, scilicet confessione, ut sit mundus cum dicitur: Confiteor Deo, &c. Oratione, ut accedat devotus cum dicitur: Aufer a nobis Domine, &c. Et crucis impressione ut maneat securus: *Super quem videritis thau ne occidatis, &c.* Ezech. 9.

Secundo videndum est, quam decora sit celebratio ministerii, id est, Missæ: quæ quidem decora est propter multa quæ ibi fiunt, quæ magna continent sacramenta; quorum quædam sunt ante consecrationem, quædam vero sunt in ipsa consecratione, & quædam post consecrationem.

Ante quidem consecrationem plura fiunt, quæ sacramenta continent. Primum quia Sacerdos ad populum se manifestat, & clara voce ipsum salutat. In una tamen illarum licet se populo manifestet, non tamen clare sed summisce dicens: Orate fratres, &c. Illæ autem quinque manifestationes repræsentant quinque apparitiones, quibus in ipsa die Resurrectionis se discipulis manifestavit; una tamen illarum fuit occulta, scilicet, quæ Simoni Petro apparuit. Secundum est, quia Sacerdos non dicit, Christus vobiscum, nec, Jesus vobiscum, sed dicit, Dominus vobiscum: nam Christus & Jesus sunt nomen personale ipsius Filii; Dominus autem est nomen commune conveniens tribus personis, quia dominus Pater, dominus Filius, dominus Spiritus sanctus, & tamen non tres domini sed unus, &c. Ac si dicat: Tota Trinitas sit vobiscum, scilicet Pater qui sua potentia vos confirmet, Filius qui sua sapientia vos illuminet, & Spiritus sanctus, qui suo amore vos

vos inflammer. Alia ratio est, quia Dominus potentiam significat, & ideo omnem defectum populi supplere potest, & omnia bona conferre. *Idem dominus omnium, & dives in omnes, qui invocant illum.* Tertium est quia non responderetur sibi eo modo, quo salutar; Non enim sibi responderetur: Et dominus tecum, sed, Et cum spiritu tuo, ad innuendum quod tunc Sacerdos totus debet esse in spiritu, & spiritualis esse, & nihil sentire de corpore, vel corporali sollicitudine, sed totum se debet dare spiritui: *Orabo spiritu, orabo & mente.* Quartum est, quia orationes in ipsa Missa in numero impari dicuntur, cujus rationem assignat Greg. quia par numerus in duo æque est divisibilis, & impar in duo æqualia dividi non potest. Non dicuntur ergo in numero pari, quia Deus divisionem in omnibus detestatur. Quintum est, quia ad Evangelium deportatur lumen, thus, & crux, ad innuendum quod ille qui debet evangelizare verbum Dei, debet habere lumen doctrinæ: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos, &c.* Thus odoriferæ famæ, *Oportet illum testimonium habere bonum;* & crucem mortificationis propriæ, *Abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sextum est quia Diaconus signat se in fronte, in ore, & in pectore. In fronte, quia non debet Evangelium Christi erubescere. *Non enim erubesco Evangelium.* In ore, quia debet ipsum ferventer prædicare. In pectore, quia debet ipsum fideliter credere. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*

Secundo sunt quædam in ipsa, vel circa ipsam consecrationem. Primum est quia corporalia explicantur; Calix cum patena paratur; Altare quidem signat crucem, sed corporalia significant linteamina, & sudarium quibus corpus Christi fuerat involutum. Calix significat sepulchrum; Patena vero lapidem ad ostium monumenti repositum. Secundum, quia aqua & vinum miscentur, & ipsa aqua benedicitur. Miscetur enim ipsa aqua duplici de causa; Primo ad significandum illa duo sacramenta, quæ de latere Domini nostri profluxerunt, scilicet redemptionis in sanguine, & regenerationis in aqua. Secundum est, quia per aquam populus significatur, juxta illud: *Aquæ, quas vidisti &c. populi sunt, & gentes, & linguæ.* Ideo ergo aqua cum vino admiscetur, & cum sanguine transmutatur, ut ostendatur quod fideles Christo uniuntur, juxta illud: *Ut sint unum, sicut & nos unum sumus.* Ideo autem aqua cum cruce benedicitur ad ostendendum quod illa talis unio populi cum Christo facta fuit mediante cruce, & Christi passionem. *Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Tertium est quia Sacerdos ad consecrationem tripliciter se parat, scilicet per thurificationem, oblationem & orationem.

Thurificat namque ad ostendendum quod illud sacrificium est Deo valde odoriferum. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, Eph. 5. & hostiam Deo in odorem suavitatis;* digitos lavat, quia secundum ipsum Dionysium Ecclesiasticæ hierarchiæ, lotio digitorum significat mundationem venialium peccatorum, a quibus tunc Sacerdos debet esse immunis. Orat enim pro seipso dicens: In spiritu humilitatis, &c. Etiam orationem aliorum requirit dicens: Orate pro me fratres.

Tertio fiunt quædam post ipsam consecrationem. Primum est quia corpus Christi in partes dividitur, ad innuendum quod corpus Christi mysticum in tres partes est divisum. Una pars regnat in cælo, & significatur per illam particulam, quæ ponitur in vino consecrato, quia illic Beati ab ubertate Dei semper sunt ebrii. Alia pars adhuc peregrinatur in mundo. Tertia cruciatur in purgatorio, & istas duas partes aliæ particulæ repræsentant. Pro istis igitur tribus partibus corporis mystici corpus Christi verum sub sacramento offertur, scilicet pro beatis in gratiarum actionem, & pro fidelibus qui sunt in mundo, ut sit eis in conservationem, & pro his qui sunt in purgatorio, ut sit eis in purgationem. Secundum est, quia post sumptionem digitos lavat, semel ante consecrationem, ut dictum est, & bis post sumptionem: una vice cum vino, ut si aliquid de corpore Christi digitis adhæssisset, in calice infundatur; secunda vice cum aqua. Per istam triplicem lotionem digitorum significatur triplex munditia illorum qui corpus Christi conficiunt. Tales enim debent habere puritatem, quantum ad manus quibus ministratur, & quantum ad os per quod suscipitur, & quantum ad cor in quod recipitur. Tertium est, quia post Missam Sacerdos lavat manus. In principio quidem lavat manus antequam se induat; & in fine Missæ etiam manus lavat. In medio autem Missæ non manus lavat, sed tantum digitos, quia omni tempore sive ante Missam, sive post Missam, debet esse mundus a peccatis parvis. Dionysius: Etenim accedentes ad sanctissimum Sacramentum mundari convenit ab intimis animæ phantasiis.

SERMO II.

Omnium quæ in Missa dicuntur rationes.

STare fecit cantores contra altare, & Eccl. 47. in sono, &c. David symphonides, & egregius psalter circa Dei cultum valde devotus, diversos & plures psalmos edidit, quos per diversos cantores circa altare decantandos instituit. Cujus exemplo sancti Patres diversos cantus circa altare decantandos ediderunt, & Missam vocaverunt. Quia vero

vero ibi erant multæ prolixitates, ideo B. Greg. prolixitates refecavit, & ipsam Missam convenientius ordinavit, & ideo secundum ejus ordinationem in ipsa Missa aliqua exponamus.

In primis namque in principio Missæ Introitus decantatur. Dicitur autem Introitus ex eo, quia per illum talem introitum in Missam intratur. Olim quidem, scilicet tempore Apostolorum Missa per orationem Dominicam inchoabatur, sed postmodum per aliquam lectionem est inchoata, sicut adhuc fit in Sabbato sancto, & in Vigilia Pentecostes. Et postmodum Missa inchoata est per aliquem Psalmum, qui totus cantando dicebatur. Sed quia ille Introitus nimis erat prolixus, ideo Greg. detruncavit, & de illo Psalmo aliquos versus retinuit; & sic per anni circulum Introitus ordinavit. Introitus autem qui clamore inchoatur, repræsentat clamores sanctorum Patrum desiderantium Christi adventum, & ideo geminatur, ut intentio desiderii ostendatur. Olim autem iste Introitus Antiphona vocabatur, & sic in aliquibus Libris antiquis invenitur. Dicitur autem Antiphona ab an, quod est circa, & phonos sonus, quia est cantus circuiens Psalmos, & gloria Patri, quia ante & post illa cantatur.

Deinde sequitur Kyrie eleison, quod novem vicibus dicitur, quia ad honorem novem ordinum Angelorum cantatur: quos sic honoramus, ut ad eorum societatem pervenire valeamus. In tres autem ternarios distinguuntur & decantantur novem vicibus, quia angeli in tres hierarchias, & novem ordines distinguuntur. Vel dicuntur illa Kyrie eleison, ad honorem Trinitatis, ita quod tria prima referuntur ad Patrem, tria media ad Filium, & tria ultima ad Spiritum sanctum: Est enim Kyrie eleison, idem dicere, quod Domine miserere. Habet enim Deus magnam misericordiam, multam, & æternam. De duobus primis: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem, &c.* De tertia idem: *Confitemini Domino dominorum, quoniam in æternum misericordia ejus.* Habet igitur Deus misericordiam magnam, multam, & æternam. Magnam, quia remittit peccata quantumcunque sint gravia: multam, quia remittit quantumcunque sint numerosa: æternam, quia remittit peccata quantumcunque sint diuturna. Istam autem triplicem misericordiam quilibet trium habet, scilicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus: & ideo ipsam misericordiam a quolibet trium imploramus.

Deinde dicitur Hymnus Angelicus, Gloria in excelsis: quem Angeli usque ad illud, bonæ voluntatis, decantaverunt. Sed reliqua alia quæ sequuntur addidit sanctus Theophylactus Papa, qui fuit Nonus a B. Petro Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Quamvis aliqui dicant B. Hilarium illa addidisse. Cantabatur olim tantum in prima Missa natalis Domini, sed postmodum Cyriacus Papa instituit, quod etiam in festivitibus decanteretur: & ideo si dicitur aliqua votiva Missa de Spiritu sancto, vel de sancta Cruce, vel de B. Virgine Maria in profestis diebus, nec Gloria Patri, nec Hymnus Angelicus dicitur, nec Symbolum dici debet; tamen Præfatio propria dici potest, ut inter commemorationem, & solemnitatem differentia habeatur.

Finito Gloria, Sacerdos populum salutat dicens, Dominus vobiscum, & Chorus respondet, Et cum spiritu tuo. Et iste modus salutandi sumptus est ex Ruth, ubi dicit Booz messoribus suis, Dominus vobiscum. Modus autem respondendi est sumptus ex verbis Pauli, qui dixit: *Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo.* 2. Tim. 4.

Postea Sacerdos dicit Orationem, quæ dicitur esse collecta duplici de causa. Una est, quia olim non dicebatur nisi prius multitudo populi collecta: Alia est quia illa Oratio petitionem populi colligit, quam Sacerdos Deo offert, & pro eis intercedit. Omnes autem fere Orationes conclusionem habent: Per Dominum, &c. Ista duo nomina, scilicet *Jesus & Christus*, sunt nomina mediatoris. Jesus enim dicit Deum humanatum, sed Christus dicit hominem deificatum: Sicut igitur a sole qui a longe est, non possumus ignem accipere, nisi mediante speculo, vel crystallo, vel aliquo tali; sic a Patre cælesti, a quo per peccatum longe distamus, non possumus nisi per mediatorem gratiam obtinere.

Oratione finita cantatur Epistola, quasi supermissio, id est, supererogatio, quia super doctrinam ipsius Evangelii supererogatur ad doctrinam imperfectorum. Videtur tamen, quod Epistola post Evangelium legi deberet, quia posterior fuit; sed dicendum est, quod per ipsam Epistolam significatur doctrina Legis & Prophetarum, quæ doctrina præcessit. Unde accidit quod sæpe loco Epistolæ legitur aliqua Lectio, vel Prophetia de Lege, & Prophetis. Hinc est quod Subdiaconum tantum unus Acolithus sine lumine præcedit, quia ipsorum doctrinam pauci sunt secuti, & nondum lumen gratiæ advenerat.

Deinde cantatur Responsorium quod Graduale vocatur. Dicitur autem Responsorium, sive quia illa verba verbis Epistolæ aliquo modo respondent, sive quia nos his quæ in Epistola audivimus, debemus operibus respondere. Graduale vero dicitur, vel a gradu locorum, quia in gradibus consueverat decantari, vel a gradu virtutum; unde dicitur in Psalmo secundum interpretationem Aquilæ: *Distribuite gradus ejus in compassionem.* Psal. 47.

Misericordia Dei.

Psal. 50.

Psal. 135.

ne, ut enarretis in progenie altera. Nam revera domus nostra cælestis multum est alta, & ideo gradibus indigemus.

Tob. 3.

Post hæc dicitur, Alleluja, quod siquidem nomen Alleluja interpretatur secundum quosdam Jubilatio Domini, & repræsentat jubilationem, quæ in Civitate cælesti decantatur, juxta illud: *Per vicos ejus alleluja cantabitur.* Et quia illa jubilatio tanta erit, quod nullus posset ad plenum effari, idcirco nullus Interpretum potuit, aut præsumpsit Alleluja interpretari. Sequentiæ autem licet non sint de more Romano, tamen in aliquibus Ecclesiis decantantur: quarum usum primo adinvenit Roggerius Abbas sancti Galli, & Nicolaus Papa Sequentias ad Missas decantari concessit. Hermanus etiam Theutonicus sequentiam spiritus S. composuit, & etiam hoc Canticum: Alma Redemptoris mater, & multa alia pulchra invenit, & compilavit.

Isai. 14.

Joan. 12.

Post hoc legitur Evangelium, præcedentibus multis, lumine quoque & thure & cruce, quia ipsa Doctrina Evangelica multos ad fidem convertit & lumen veræ scientiæ adduxit, & totum mundum odore suavitatis adimplevit, & vexillum sanctæ crucis in universo mundo erexit. Cantatur autem Evangelium versus partem Aquilonarem, quia virtus Evangelii sequitur illum, qui dixit, *Sedebo in lateribus Aquilonis, &c.* De mundi potestate ejecit. *Nunc judicium est mundi. Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.*

Lecto Evangelio cantatur Symbolum, quod dicitur a Syn quod est simul & bolus. Sunt autem duo symbola. Unum ab Apostolis confectum: Cum enim Apostoli essent per mundum dividendi, prius in Jerusalem convenerunt de articulis fidei differentes, Symbolum concorditer ediderunt; quolibet ipsorum suum bolum, id est, articulum ibidem ponente. Aliud symbolum quod in Missa decantatur a trecentis decem & octo Patribus in Nicenâ Synodo editum fuit, ubi non sunt alii articuli, quam in primo: sed tamen propter diversas hæreses succrescentes sunt magis elucidati.

Gen. 4.

Post Symbolum cantatur Offertorium, præmisso tamen a Sacerdote, Dominus vobiscum. Oremus. Et tamen Sacerdos nullam tunc Orationem facit, cujus duplex est causa, scilicet ad innuendum, quod quando Sacerdos appropinquat ad sacrificandum, magis indiget oratione mentali quam vocali: Alia quia etsi Prasbyter tunc non oret, hortatur tamen populum suum, & chorum ad orandum. In quo quidem Offertorio populus admonetur, quod sicut offerunt Deo sua, sic etiam offerant semetipsos. *Respexit Dominus ad munera Abel,* quia ipse offerebat Deo se & sua: *Ad munera autem Cain non re-*

spexit, quia ille offerebat Deo sua, sed semetipsum offerebat diabolo.

Deinde Præfatio decantatur, & dicitur Præfatio quasi Prælocutio, quia in Præfatione Sacerdos præloquitur de Sacramenti altitudine, & de reverentia habenda, & attentione devota. Ibi enim caprat Sacerdos Dei benevolentiam, ut tanto facilius pro populo impetret Dei misericordiam.

Finita Præfatione cantatur, *Sanctus*: quod partim est sumptum ab illo Cantico angelico, de quo dicitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus* Isai. 6. *Dominus Deus Exercituum, &c.* & etiam ab illo Cantico angelico, de quo refert Joannes Damasc. in 3. lib. quod eum Constantino- poli pestilentia magna esset, & processio fieret, quidam puer subito de medio populi in cælum est raptus, qui post aliquam moram rediens dixit se ab angelis quoddam canticum didicisse, quod mox ut puer ille cantavit, pestilentia illa cessavit. Elevata igitur voce cecinit: *Sancte Deus, sancte fortis, sancte & immortalis miserere nobis; & mox omnis pestilentia cessavit.* In Calcedonen- si quoque Synodo fuit Canticum illud approbatum. Hujus igitur Cantici laus secundum dicta ex quatuor colligitur, scilicet quia Angelus illud docuit, ad ejus prolationem pestis cessavit, Calcedonen- sis Synodus illud approbavit, & diabolus ad ejus prolationem scinditur & dissecatur. Et partim est sumptum ex illo Cantico puerorum, qui dixerunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Joan. 12.

Deinde Sacerdos ad Canonem accedit, quem sub silentio dicit tribus de causis. Primo ut se totum ad interiora colligat, & sic illa verba cum majori attentione, & devotione dicat. Secundo ne porcis & canibus, id est indignis attentatoribus Dei secreta pandantur. Tertio, ut verba illa sic a populo in majori reverentia, & honore habeantur. Sacra namque quanto plus occultantur, tanto in majori reverentia habentur. In canone autem non ponuntur Sancti veteris testamenti, quia illi ad limbum descenderunt, nec ponuntur Confessores tum quia non agebantur eorum festivitates, tum quia de eorum meritis non adeo certa erat Ecclesia; ponuntur tamen in Canone aliqui Martyres, de quorum Merito & causa Martyrii omnimoda extitit certitudo. Multos autem ibi Ecclesia ponere noluit, tum ut prolixitatem vitaret, tum etiam ne eam errare contingeret. Nam sicut legitur in Historia Ecclesiastica, hæretici cum catholicis quandoque passi fuerunt, & Ecclesia propter persecutiones tyrannorum examinationes solemnes facere non valebat. Principaliter autem in Canone ponuntur Apostoli tanquam fidei nostræ fundatores. Consecrata autem hostia Sacerdos eam in altum elevat, ut devotius videatur & adoretur a populo; ut ostendatur, quod Christus ele-

vatus

Isai. 52.

vatus fuit in patibulo, & quod elevatus fuit in caelo, & quod elevabitur in iudicio. *Ecce intelliget servus meus, & exaltabitur*, quoad primum, & *elevabitur*, quoad secundum, & *sublimis erit valde*, quoad tertium.

Finito autem Canone sequitur Oratio Dominica. Cum ista oratione Apostoli Missas suas celebrabant habentes altaria parva quæ secum ferebant; unum adhuc Romæ ostenditur quoddam altare S. Petri, in quo ipse aliquando celebrare consuevit.

Deinde Sacerdos corpus Christi in tres partes frangit, prout Papa Sergius ordinavit. Hæc autem fractio non est in corpore Christi, sed in solis formis sacramentalibus. In tres autem frangitur partes, ut ostendatur quod illud sacrificium ad honorem Trinitatis offeratur; sive ut ostendatur quod in Christo fuerunt tres substantiæ, scilicet caro, anima, & deitas; sive ut ostendatur, quod offertur pro corpore Christi mystico; quod in tres partes salvandorum dividitur, scilicet virgines, continentes, & conjugatos.

Deinde Sacerdos dicit, pax Domini, scilicet tres cruces faciendo cum parte corporis super calicem, ad innuendum quod per Christi passionem triplicem sumus affecuri pacem, scilicet temporis, pectoris, & æternitatis. Post hæc vero cantatur Agnus Dei, quod ter dicitur, quia Agnus ab agnoscendo nomen accepit. Christus ergo ter agnus appellatur, quia secundum Innocentium III. Christus in cruce existens Patrem suum agnovit obediendo, & matrem recommendando, & nos Patri reconciliando. Vel dicitur ter Agnus Dei, quia ipse Christus ter matrem suam agnovit, scilicet in humili subiectione, quoniam subditus erat illi: in vini mutatione; & in ipsius diligenti recommendatione.

Deinde cantatur Communio, quæ ideo communio dicitur, quia in communicando cantatur; & est cantus Communionis cantus lætitiæ, & gratiarum actionis, pro tanto sacrificio suscepto.

In fine Missæ cantatur festivis diebus *Ite missa est*, id est, ad propria redite, vel ite, id est de virtute in virtutem proficite, quia Missa est hostia sacrata ad Patrem, ut pro nobis intercedat. Hugo de S. Victore: Ipsa hostia sacra Missa vocari potest. Primo quia transmissa nobis est a Patre per incarnationem. Secundo a nobis Patri per passionem. Similiter in sacrificio, quia primo a Patre a nobis per sanctificationem, quæ in nobis esse incepit, postea a nobis Patri per oblationem, qua pro nobis intercedit. In diebus autem ferialibus dicitur. Benedicamus Domino. Et illud est actio gratiarum pro oblato sacrificio, & perfecto Missæ mysterio. In Missa vero pro defunctis dicitur,

Requiescant in pace, quia sacrificium illud pro eis oblatum est ad ipsorum liberationem de purgatorii pœna, ut de purgatorio ad vitam æternam gradientur, & in pace perpetua requiescant.

SERMO III.

Quare triplici lingua Missa decantatur.

IN sono eorum dulces fecit modos, &c. Eccl. 47. David diversos dulces sonos invenit, & diversos modos inveniendi quæsit, per quos laudem Dei instituit. Sic & Gregorius diversos sonos & cantus invenit, per quos Missam instituit & ordinavit. Ipsam enim Missam per diversos modos inchoavit, quia in tribus linguis eam decantari instituit, scilicet in lingua Græca, Hebraica & Latina. Quod quidem fecit triplici de causa. Prima est ad repræsentandum titulum Dominicæ passionis, qui fuit in cruce conscriptus literis Græcis, Hebraicis & Latinis. Secunda est, quia istæ tres Linguae sunt omnium aliis linguis principales, & digniores; Ideo in his tribus linguis Missa canitur, ut verificetur quod est scriptum. *Omnis lingua confiteatur quia Dominus noster Jesus Christus est in gloria Dei Patris.* Tertia est ad ostendendum quod sancta universalis Ecclesia de omnibus & diversis linguis est a Spiritu sancto in unitate fidei congregata, juxta illud: Qui per diversitatem linguarum cunctarum, &c. Verba autem Græca in Missa sunt, Kyrie eleison, Christe eleison: Hebraica sunt, Amen, Alleluja, Sabaoth, & Osanna: Latina sunt cætera quæ in Missa proferuntur. Sunt igitur verba in Græca lingua ista Kyrie eleison, Christe eleison. Quæ quidem mater Ecclesia in Græco cantari voluit triplici de causa. Prima quia Missa a Græcis ortum habuit, ideo mater Ecclesia homini verba Græca in Ecclesia Occidentali decantari voluit. Secunda quia inter Græcos summa mundi sapientia floruit. *Judæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt;* & ideo Ecclesia Occidentalis voluit Ecclesiæ Orientali deferre, & propter suam sapientiam sibi reverentiam exhibere. Tertia est quia lumen fidei primo de Græcis ad Latinos venit. Barnabas enim de Græcia Romam venit, qui primo ibi fidem prædicavit. Paulus etiam Græcorum Apostolus, & multi alii discipuli de Græcia in Italiam venerunt, & fidem Christi ibi prædicaverunt. Multum ergo lingua Græca debuit a Latina honorari, a qua prima lumen fidei accepit.

Dicitur namque Kyrie eleison novem vicibus propter honorem & mysterium Trinitatis. Est enim Kyrie eleison idem quod Domine miserere. Patri namque attribuitur potentia, Filio sapientia, & Spiritui sancto

gratia. Tria ergo prima Kyrie eleison ad honorem Patris cantamus, ad cuius potentiam triplicem misericordiam assequi petimus. Sumusque infirmi ad inchoandum bonum, fragiles ad resistendum malo, debiles ad perseverandum in bono, ideo a Patre misericordiam petimus, ut per suam potentiam nos fortes faciat ad incipiendum bonum, ad resistendum malo, ad perseverandum in bono.

Psal. 16.

Expecta Dominum, viriliter age, quoad primum, & *confortetur cor tuum*, quoad secundum, & *sustine Dominum* quoad tertium. Tria media Christe eleison, dicuntur ad honorem Filii, a cuius sapientia triplicem petimus misericordiam. Nam & viam celestis patriæ nescimus invenire, ideo petimus ab ejus sapientia nobis viam ostendi, quia ipse est via. Et quia per inventam viam nescimus ambulare, nec pergendo ad terminum pervenire, ideo per ipsum, qui est veritas, ad se ipsum petimus perducere, qui est vita. *Ego sum via, veritas & vita, &c.* Tria autem ultima Kyrie eleison, dicuntur ad honorem, & ob reverentiam Spiritus Sancti, a cuius gratia triplicem misericordiam postulamus; petimus enim ab eo dari nobis gratiam prævenientem, proficientem, & consummantem.

Joan. 14.

Prov. 4.

Iustorum semita quasi lux splendens &c. quoad gratiam proficientem, *usque ad perfectum diem*, quoad gratiam consummantem.

Secundo in ipsa ponuntur verba in lingua Hebraica, quæ sunt, Amen, Alleluja, Sabaoth, & osanna; istud autem quod dicitur, Amen, si referatur ad id quod orationibus petitur, tunc est idem quod fiat. Si autem referatur ad conclusionis finem, tunc idem est quod verum est, scilicet quod Deus trinus, & unus vivat, & regnet per omnia sæcula sæculorum. Alleluja interpretatur jubilatio five laudatio Domini, & continet triplicem laudem. Una est qua laudamus bonum Dei, quod in se habet: Alia est laus qua laudamus bonum Dei, quod in nobis posuit: Tertia est laus qua laudamus bonum Dei in Sancto, cuius festum agimus. Cantatur autem Alleluja cum jucunda, & longa nota, quia ista bona Dei sunt longa, jucunda, & immensa. Nullus enim Interpretum potuit ad plenum Alleluja interpretari, quia Deum pro tantis bonis non possumus sufficienter laudare. *Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: major enim est omni laude.* Sabaoth autem idem est quod exercitus. Deus quidem Dominus exercituum angelorum, quorum quidam habent ipsum regem associare; *Exercitus qui sunt in cælo sequebantur eum in equis albis.* Alii habent inimicos regis expugnare. *Factum est prælium magnum in cælo. Michael & angeli ejus præliabantur cum dracone.* Alii habent civitates, & castra regis custodire: *Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, &c.* Osanna autem secundum Interpretes idem est quod Salva obsecro. Componitur autem ab

Eccl. 43.

Apoc. 19.

Ibid. 12.

Isai. 62.

osy, quod idem est quod salva, & anna quod est interjectio obsecrationis. Dixerunt enim istud turbæ præcedentes, & quæ sequebantur Dominum. Quia illi qui præcesserunt, scilicet Patriarchæ, & Prophetæ, & illi qui comitati sunt, scilicet Apostoli; & etiam illud dixerunt, qui sequuntur, scilicet Martyres, & Confessores, & nos cum benedicimus, & ab ipso salutem consequi obsecramus.

Tertio in ipsa ponuntur verba Latina, lingua decantanda, quæ per tres sonos sunt distincta: Nam tres sunt species sonorum, secundum Aug. scilicet sonus qui fit cum pulsu, qui fit cum voce, & qui fit cum flatu. Ista triplex doctrina sonorum ponitur in Missa in lingua Latinorum verborum.

Ad sonum enim qui fit cum pulsu sicut in Psalterio, pertinent Psalmi. In introitu enim Missæ semper aliquis versus alicujus Psalmi dicitur, & Gloria patri, adjungitur: quod quidem Gloria Nicæna Synodus adinvenit, & Hieron. de mandato Damasi Papæ in fine Psalmorum decantandum instituit. Ad sonum autem qui fit cum voce pertinent Orationes, Epistola, Evangelium & Symbolum. Numerus autem ipsarum orationum in Missa diversimode dicitur. Aliquando enim dicitur una sola Oratio ut ostendatur illud: *Unus Deus*, Ephes. 4. & *Pater omnium qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis est.* Aliquando dicuntur tres ad similitudinem Christi qui ter legitur orasse: *Oravit tertio eundem ser-* Matth. 26. *monem.* Aliquando dicuntur quinque ob honorem quinque vulnerum Christi. Aliquando dicuntur septem orationes, ut septem dona Spiritus sancti impetrare possimus, & ad similitudinem Christi, qui orationem suam, scilicet *Pater noster*, in septem petitioni- Matth. 6. bus comprehendit. Sed numerus septennarius non est excedendus ne fastidium generetur, & ne Sacerdotis intentio nimium distrahatur. Dicuntur autem istæ orationes collectæ, quia ad ipsas populus congregabatur, ut Dominicam Eucharistiam accipiat. In primitiva namque Ecclesia quotquot Missæ intrerant communicabant, sed numero fidelium excrecente, statutum est ut tantum diebus Dominicis sacram communionem accipiant. Postquam autem devotio est diminuta, ordinatum fuit ut tantum tribus vicibus in anno scilicet in Paschate, in Pentecoste, & in Nativitate Domini communicent. Tri- Deut. 16. *bus vicibus per annum apparebit omne masculinum in conspectu Domini Dei.* At postquam refriguit charitas, abundavit iniquitas, ordinavit Ecclesia sub præcepto, ut omnis utriusque sexus semel in anno ad minus confiteatur, & in Paschate recipiat Sacramentum, nisi forte de consilio proprii Confessoris ob aliquam rationabilem causam duxerit abstinendum.

Aliud quod pertinet ad sonum vocis, est Epistola & Evangelium. Epistola tamen Evan-

vangelium. Epistola tamen Evangelio præmittitur, quia Epistola continet lac parvulorum, Evangelium vero continet solidum cibum perfectorum. Doctrina enim Apostolorum est quædam introductio ad Evangelicam veritatem. Epistolas etiam fecerunt servi, Evangelium fecit Dominus. Sicut ergo servorum est Dominis præire & viam præparare, sic & doctrina Epistolarum Evangelium præcedit, ut auditoribus viam præparet. Evangelium autem diebus festivis præcedit unus ceroferarius, sed in magnis festivitatibus duo. Christus namque habet duplicem adventum. Unus fuit mansuetus & humilis, & quasi ferialis, quo scilicet venit in carnem; & istum adventum tantum unus nuntius præcessit, scilicet Joannes Baptista. *Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Alius vero erit valde solemnis & festivus, scilicet quando ad Judicium est venturus; & istum adventum duo nuntii præcedent Enoch & Elias. De quibus dicitur. *Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt, &c.* Aliud quod spectat ad sonum flatus est ipsum Symbolum: Apostoli namque Symbolum ediderunt; de quo Symbolo est extractum Symbolum quod in Missa cantatur. Quilibet namque Apostolus suum bolum, id est suum articulum ibidem posuisse refertur. Petrus namque primum posuit dicens. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ.* Secundum Andreas dixit: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Tertium addidit Jacob major dicens: *Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.* Quartum posuit Joannes dicens: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.* Quintum posuit Philippus dicens: *descendit*

ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis. Sextum posuit Bartholomæus dicens: *Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Septimum posuit Thomas dicens: *Inde venturus est judicare vivos & mortuos.* Octavum addidit Matthæus dicens: *Credo in Spiritum sanctum.* Nonum posuit Jacobus minor dicens: *Sanctam Ecclesiam Catholicam, sanctorum communionem.* Decimum posuit Simon Chananeus dicens: *Remissionem peccatorum.* Undecimum posuit Judas Thaddeus dicens: *Carnis resurrectionem.* Duodecimum posuit Matthias dicens: *Vitam æternam Amen.* Ad sonum qui fit cum flatu pertinent cantus: Quorum quidam cantantur in principio Missæ, quidam in medio, quidam in fine, ad significandum quod debemus Deum laudare pro beneficio quod nobis dedit in principio, medio & in fine, id est pro beneficio creationis, recreationis, & glorificationis. De isto beneficio & triplici laude dicit Anselmus: Cerre Domine quia me fecisti, debeo amoris tuo meipsum totum; quia me redemisti, debeo amoris tuo meipsum totum, quia tanta promittis, debeo amoris tuo meipsum totum, imo tantum debeo amoris tuo plus quam meipsum, quantum tu es major meipso, pro quo dedisti teipsum, & qui promittis teipsum. Vel ideo ponuntur cantus in principio, in medio, & in fine, ad innuendum quod debemus Deum laudare tanquam principium a quo sunt omnia, tanquam finem ad quem tendunt omnia, tanquam medium per quem conservantur omnia, ut sic verificetur quod ait Apostolus: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in sæcula Amen.*

Rom 11.

F I N I S.

IN-

INDEX

Rerum Notabilium, quæ in hoc Tomo secundo
de festis sanctorum continentur.

A.		<i>Allegatio.</i>	
<i>Abraham.</i>		Allegationes diaboli contra hominem.	30
Convivium Abraham propter Isaac.	44	<i>Altare.</i>	
<i>Abscondo.</i>		Altare quare sanctum dicatur.	376
Abscondi quatuor non debent.	235	<i>S. Ambrosius.</i>	
Abscondi tria non debent.	238	Ambrosii electio, ejusque documenta.	150
<i>Ædifico.</i>		Ambrosius api assimilatur triplici de causa.	151
Ædificantium spiritualiter diversitas.	346	Ambrosius Ecclesiam multipliciter defendit.	152
<i>Adoratio.</i>		Ambrosii tres laudabiles conditiones.	150
Adoratio Patriæ quinque modis fit.	62	Ambrosii sublimitas triplex.	151
Adoratio quomodo fienda.	20	Ambrosii quadruplex in morte securitas.	ibid.
<i>Adoro.</i>		Ambrosius Leoni triplici de causa assimilatur.	152
Adorandi diversarum gentium modi.	58	Ambrosii doctrina quare dicta sit melliflua.	ibid.
<i>Affectus.</i>		<i>Ambulo.</i>	
Per ubera intellectus & affectus denotantur.	93	Ad ambulandum tria necessaria.	14
<i>S. Agatha.</i>		Ambulantium cum Deo varietas.	236
Agatha multiplici radio coruscavit.	91	<i>Amicitia.</i>	
Agatha participat cum Angelis in tribus.	92	Amicitiae veræ signa.	318
Agathæ certamina.	91	<i>Amicus.</i>	
Agathæ constantia.	94	Amici quatuor modis dicuntur.	349
Agathæ virginitas commendatur quadrupliciter.	92	<i>Amor.</i>	
Agathæ quadruplex fortitudo.	90	Amor Christi cæteros superat.	131
Agathæ fortitudo.	92	Amor manifestatur per quatuor.	146
Multæ curæ circa S. Agatham.	91	Amor triplex.	131
Agatha fuit telis petita.	ibid.	Amoris triplex signum.	92
<i>S. Agnes.</i>		Amoris gradus quatuor.	255
Agnetis gloria in quatuor specialibus consistit.	70	Amor quintuplex.	266
Agnetis miracula.	69	<i>S. Andreas.</i>	
Agnes quinque habuit carnis incitamenta.	68	Andreas nominis quadruplex interpretatio.	2
Agnes multa est a Tyranno perpeffa.	ibid.	Cur S. Andreas transversus crucifixus.	3
Agnetis Laudes.	71	Andream quomodo Joannes disposuit.	ibid.
Agnes quomodo cum Christo participat in duobus.	72	<i>Ange-</i>	

Materiarum Sermorum Festivalium.

Angelus.

Angelus quomodo sit ad incarnationem cooperatus.	113
Angelorum ministratio in Ecclesia & eorum officium.	80
In Angelo quomodo tria sunt.	ibid.
Angelorum bonorum atque malorum apparitio.	117
In malis Angelis quomodo triplex vitium.	81
Angeli quare dicuntur nubes.	112
Angeli hominem in triplici statu custodiunt.	311
Angelorum in Ecclesia administratio.	373
Novem chori Angelorum decimus hominum.	54
Angeli in potentia operativa & cur.	308
Angelus in quintuplici statu nos custodit.	307
Angelorum nomina.	308
Angelorum officium.	259
Angelus quare homini ministrat.	311
Angeli quare ignis dicuntur.	312
Angeli triplex cognitio.	ibid.
Angelorum triplex officium.	339

Anima.

Anima egrediens de vita quinque timet.	9
Animæ domus quando pulchra.	13
De anima opiniones.	131
Animæ vulnera unde causentur.	28
Animæ beatitudo.	340
Animæ bellum quadruplex.	345
Animarum decedentium diversitas.	228
Animæ in morte quatuor incommoda.	311
Animæ motus triplex.	209
Animæ status triplex.	248
Animæ viæ tres.	311
De anima maiorem curam habet Deus, quam de corpore.	249
Triplex ratio cur anima unita fuerit corpori.	351
Animæ impuritas.	242
Animæ de corpore exeuntes quatuor timent.	347

Animal.

Animalia tribus modis domesticantur.	135
--------------------------------------	-----

Annuntiatio.

Annuntiatio duplex.	20
---------------------	----

Apostolus.

Apostolorum pedes quadruplici aqua Christus lavit.	122
Cur Christus vocaverit Apostolos infimul, scilicet quatuor, binos & binos.	4
Apostolorum vocatio valde commendabilis.	ibid.

Arbor.

In arbore Dei Majestas manifestata.	44
-------------------------------------	----

Ariani.

Arianorum error & Manichæorum.	54
--------------------------------	----

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

Arma.

Arma contra dæmones.	174
----------------------	-----

Ascensio.

Ascensio Christi mundi defectus purgavit.	177
In Ascensione Christi sublimitas.	179

Augmentum.

Augmentum triplex.	277
--------------------	-----

S. Augustinus.

Augustini doctrina per quatuor solidatur.	278
Augustinus post mortem quatuor modis refulsit.	282
Augustinus refulsit in morte quinque radiis.	ibid.
Augustinus refulsit in vita tripliciter.	281
In Augustino sapientia quatuor generavit.	ibid.

Aurum.

Aurum tria commendabile faciunt.	63
----------------------------------	----

Auster.

Austri natura.	77
----------------	----

B.

Baptismus.

Baptismum triplicem Christus assumpsit.	55
Figura per Absalon ad Baptismum.	50
Triplex immersio triplicem remittit culpam.	ibid.

Barba.

Barba quid denotet.	317
---------------------	-----

S. Barnabas.

Barnabas omnia habuit, quæ vere pœnitenti conveniunt.	198
---	-----

S. Bartholomæus.

Bartholomæus Deum honoravit quadrupliciter.	271
Bartholomæi triplex præmium.	272

Beatitudo.

Beatitudo animæ per manna significatur.	74
Beatitudo parvulorum ex multis causatur.	42
Beatitudo quoad sensus.	341
Beatitudo ut sit perfecta quænam requirantur.	230

Beatus.

Beati per tria Deo placent.	52
-----------------------------	----

S. Benedictus.

Benedicti laus.	107
Benedictus quadrupliciter nobiscum remansit.	108
Benedicti victoria.	109

S. Bernardus.

Bernardi amor quintuplex.	166
Bernardo quatuor fuerunt revelata.	ibid.
Bernardi radii quinque.	270

Ccc

Bonum.

Bonum.			Christi nomina quatuor a Simone data.	85
Bona caduca non sunt bona.	74		Christus propter tria flos dicitur.	115
Bonum omne tria importat.	165		Christus quales habeat opifices.	5
Bos.			Christus quinque habuit in hoc mundo.	98
Bos commendabilis est quoad quatuor.	331 & seq.		Christus quarendus est & quomodo.	62
Brachium.			Christi quinque digiti.	78
Brachia Dei duo.	133		Christus cur ab Oriente vocavit gentes.	58
C.			Christus cur fugerit.	44
Campana.			Christus decimas obtulit.	43
Campanæ quare in tempestatibus pulsantur.	174		Christus cur post baptismum jejunaverit.	50
Campanæ mysticæ multiplices.	138		Christus cur sit circumcisis.	53 & 54
Candela.			Christus cur habuit in cruce dorsum versus orientem.	58
Candela ne extinguatur tria custodiunt.	90		Christus quomodo diligendus.	39
Candela accensa quid denoret.	89		Christus pro nobis quatuor obtulit.	54
Carcer.			Christus Angeli officium habuit.	86
Carcer multiplex.	285		Christus ad quatuor venit.	ibid.
Castitas.			Christus quadrupliciter fuit oblatus.	88
Castitatis partes tres.	264		Christus quadruplici igne fuit inflammatus.	135
Castitas triplex.	206		Christus qualis in passione.	136
S. Catharina.			Christus tres lectiones in cruce docuit.	170
Catharinæ Martyrium quomodo privilegia-	368		Christus caput inclinavit triplici de causa.	133
Cathedra.			Christus pulchre dicitur verus Deus, & verus homo.	55
Cathedra S. Petri quare celebretur.	95		Christus parvulus quare dicatur.	25
Cathedra triplex.	96		Christus quatuor modos docendi habuit.	126
S. Cecilia.			Christi incarnatio pluviae assimilatur.	112
Cæcilie Martyrium quinque commendant.	361		Christi cænæ triplex genus cibi atque vini.	125
Cæcilia virginitatem conservavit per quatuor.	359		Christi testamentum.	161
Certans.			Christi nomina quatuor.	55
Certantium regula.	157		Christi scala.	174
Cervus.			Christi humilitas quadruplex.	175
Cervi discretio vulneribus medendo.	105		Christo debemus obviam egredi quadrupliciter.	19
Cervi natura in senio.	ibid.		Christus fuit inflammatus igne quintuplici.	54
Charitas.			Christi potestas in quo apparet.	179
Charitas Christi qualis.	128		Christi poena.	136
Charitatis officium.	76		Christus tria vulnera accepit pro tribus peccatis sanandis.	55
Charitatis incendium.	77		Christus a nobis tria accepit, & tria dedit.	218
Chrisma.			Christus ad tria missus est.	301
Chrismatis confectio.	130		Christi cubile quadruplex.	338
Christus.			Christus dedit quatuor pro anima.	218
Christi vestigia.	1		Christi dilectio erga nos.	134 & 335
Christi familiaritas in tribus videtur.	179		Christus diligendus atque timendus.	291
Christi humanitatis signa.	28		Christi exaltatio.	296
Christus in omnibus corporis partibus passus est.	53		Christus multiplici ratione diligendus.	334
Christus lavat omnes creaturas.	134		Christus pulcher dicitur.	291
Christi nomina quædam.	98		Christi sanguinis efficacia.	297
			Ad Christi imitationem duo requiruntur.	214
			Cibus.	
			Cibus triplex.	129
			Circuitus.	
			Circuitus triplex quid significet.	371
			Circumcidere.	
			Circumcidi in quinque sensibus debemus.	53
			Cla-	

Materiarum Sermonum Festivalium.

<i>Clamor.</i>	
Clamor noster fit tribus de causis.	202
<i>Clavis.</i>	
Clavium potestas in tribus consistit.	210
Clavium tria genera.	230
<i>S. Clemens.</i>	
Clementis Martyrium quadruplex.	364
<i>Clericus.</i>	
Clerici quare coronam deferant.	95
Clericorum corona quare fit in circulari forma.	ibid.
<i>Cælum.</i>	
Ad cælum tendentibus quatuor ductoribus opus est.	62
Cælum rapiendi modus.	337
Cælum quare sic dictum.	273
In cælo ager quadruplex.	184
<i>Cæna.</i>	
Cæna cælestis qualis.	71
<i>Cogitatio.</i>	
Cogitationes multiplices.	222
<i>Cognatio.</i>	
Cognatio triplex.	27
<i>Columba vide Turtur.</i>	
<i>Concupiscentia.</i>	
Concupiscentia dicitur nebula & quare.	2
<i>Congregatio.</i>	
Congregationem deserens quatuor mala incurrit.	14
<i>Constantinus.</i>	
Constantini liberalitas & pietas.	50 & 51
Constantini morbus triplex.	ibid.
Ratio ejus triplex.	ibid.
Constantini sapientia & judicium.	52
Constantini triplex necessitas.	51
<i>Constellatio.</i>	
Constellationes necessitatem inferre non possunt.	61
<i>Conversio.</i>	
Disponentia ad conversionem quæ.	279
<i>Conversus.</i>	
Conversorum gradus tres.	271
<i>Corpus.</i>	
Corpus equus animæ.	155
Corporis glorificatio.	340
<i>Corripio.</i>	
Varie differentiæ eorum qui ab alio corripuntur.	179
<i>Crudelitas.</i>	
Crudelitas mali hominis quibus peior.	248

Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.

<i>Crux.</i>	
Crux per multa signa fuit ostensa.	166
Crux quomodo osculanda.	139
Crux gaudiosa est triplici de causa.	169
Crux per triplex lignum significatur.	168
Crucis pretiositas apparet ex tribus.	169
Crux gloriosa triplici de causa.	170
Crucis fructus.	168
Crucis efficacia quadruplex.	ibid.
Crucis virtus per tria obtinetur.	167
Crux multipliciter exaltata.	296
Crucis mortem quare Christus sustinere voluit.	295
In cruce quare gloriandum.	294

D.

<i>Dæmon.</i>	
Dæmones judicarii Dei.	69
Dæmones pugnant contra sanctos.	156
Dæmones magni dicuntur ratione astutiæ.	309
Dæmonis quatuor bella.	333
In dæmone quinque sunt.	217 & tria 309

<i>Decimæ.</i>	
Decimæ a Christo oblatae.	43
Decimarum differentiæ.	54

<i>Deliciæ.</i>	
Deliciæ triplices.	256

<i>Desponsatio.</i>	
Desponsatio triplex.	70

<i>Deus.</i>	
Deus finit se vinci a tribus.	155
Dei Majestas bonitas & potestas manifestata in arbore.	44
Deus tria denegare nescit.	57
Dexteræ Dei triplex acceptio.	176
Ad Deum ascendendi ordo triplex.	60
Ad Deum ascendendi gradus quadruplex.	179
Deus decipere se finit a nobis.	197
Deus habet quatuor domos.	211
Dei laudatio a sanctis triplici genere harmoniæ.	341
Deus quomodo diligendus.	267 & 335
Ascendendi ad Deum fiducia.	179
Deum sex superant.	197
Dei Thesaurus triplex.	209
Deus summe diligendus.	267
Deus 4. funiculis trahit.	214
Dei tria facta.	298
Deus vocat nos ex omni parte.	302
Amoris Dei incendium quadruplex.	221
Ascendendi ad Deum tres gradus.	60 & 221

<i>Diabolus.</i>	
Diabolus draconi comparatur.	156
Diaboli suggestio quatuor de causis non nocet.	180
Diaboli catena octo habet annulos.	215
Ccc 2	Dia-

Index

Diaboli Allegationes contra hominem. 30
Diaboli triplex modus. 309
Diabolus conatur nos decipere per quatuor. 229

Diaboli laquei tres. 247

Dilectio.

Dilectio triplex. 37 & 39
Dilectio Christi erga nos. 134 & 335
Dilectio per aurum signatur. 63
Dilectio quadruplex. 291

S. Dionysius.

Dionysii conversionem tria causarunt. 328
Dionysius illustratus fuit triplici radio. 326
Dionysii Justitia. 327

Distantia.

Distantia nimia circa tria facit errare. 210

Docere.

Docendi quatuor modos habuit Christus. 126

Doctor.

Doctoris conditiones. 153
Doctorum differentia. 317

Domesticare.

Domesticantur animalia tribus modis. 135

S. Dominicus.

Dominici duplex misericordia. 182
Dominicus tripliciter fuit translatus. 183
Dominici orationum circumstantia. 238
Dominici virginitas Mariæ Virgini similis. 237

Dominus.

Dominus quid importat. 20
Dominus quid habere debeat. 57
Dominum quærentium quatuor differentia. 146

Dominium.

In Dominio perfecto tria requiruntur. 21 & 126

Domus.

Domus Christi variæ. 11
Domus animæ quando pulchra. 13
Domum amœnam tria faciunt. 233
Domus Dei conditio. 370
Domus Dei lucida esse debet. ibid.
Domus Dei magnitudo. 342
Domus possessio quatuor de causis perditur. 341

Tria ad Domus ædificium necessaria. 370

Draco.

Draco tripliciter sitim extinguit similiter dæmon. 155

Durum.

Dura quatuor erant. 20

E.

Ecclesia.

Ecclesiæ filii. 50
Ecclesiæ status triplex. 180
Ecclesiæ Nomina. 50
Ecclesiæ partium significatio. 370
Ecclesia quare dæmonibus terribilis. 374
In Ecclesia omnia bona obtinentur. ibid.
Quid in consecratione Ecclesiæ per quatuor cruces significatur. 375

Eleemosyna.

Eleemosyna aqua dicitur. 125
Eleemosyna cui comparatur. 245

Electio.

In electione quæ sunt attendenda. 8

Elephas.

Elephantes quatuor modis vincunt draconem. 156

Epithalamium.

Epithalamium quid. 71

Eucharistia.

Notandum de Eucharistia. 123
Eucharistiæ Sacramentum quomodo sumendum. 129
Quomodo ad Eucharistiam præparamur. 126
Eucharistia quomodo omnem excedit potentiam. 128

Evangelista.

Ad verum Evangelistam quatuor requiruntur. 238

F.

S. Fabianus.

Fabiani rectum cor. 65
Fabiani & Sebastiani festa quare simul celebrantur. 64

Facies.

Facies quando pulchra. 12

Famosus.

Famosus quomodo quis efficiatur. ibid.

Festum.

Festorum celebratorum a Romanis in mense Februario triplex ratio. 89
Eorum intentio in tali cultu. ibid.
Festa ista quomodo translata sint ad festum Purificationis Mariæ. ibid.

Fides.

Fides cur nominetur scutum. 155 & 303

Fidu-

Materiarum Sermonum Festivalium.

Fiducia.
Fiducia ascendendi ad Deum unde oritur. 179

Fortitudo.
Fortitudo comparatur. 76

Forum.
Forum duplex. 249

S. Franciscus.
Franciscus Angelo assimilatur. 321
Franciscus tribus vicibus Divinam vocem audivit. 320
Francisci omnes corporis partes sanctæ fuerunt. ibid.
Francisco omnia obediebant. 324
Francisci orationes. ibid.
Francisci paupertas. ibid.
Francisci stigmatum quinque causæ. 322

Fraternitas.
Fraternitas spiritualis carnalem excellit tribus modis. 207

G.

Gabriel.
Gabrielis sublimitas. 117

Gaudium.
Gaudium magnum quatuor modis dicitur. 202

S. Georgius.
Georgii Martyrium. 155
Georgii armatura. 157
Georgius quatuor hostes vicit. 155

S. Gervasius.
Gervasii passio cur similis Christi passioni. 199

Gladius.
Gladii bonorum & malorum. 64

Gloria.
Gloria mundana nivi assimilatur. 2
Gloriæ partes tres. 264
Vanæ gloriæ vitia difficulter vincuntur. 237

Glorificatio.
Glorificatio corporis. 340

Gratia.
Gratia per stellam significatur. 61
Gratiæ mensura quadruplex. 119

S. Gregorius.
Gregorii humilitas laudatur propter quatuor. 101
Gregorius latere non poterat. 104
Gregorius missam ordinavit. 106
Gregorius eloquia pulchritudinis tripliciter dedit. 105

Gregorii doctrina. ibid.
Gregorii virtutes. 103 & 106
Gregorii potentia. 102
Gregorii vigilantia commendatur. ibid.
Gregorio tria conveniunt, quæ cervus habet. 104
Circa B. Gregorium miracula. ibid.

H.

Herodes.
Herodis mors qualis. 45
Herodis perversitas quæ & quanta. 63
Herodis sævitia contra puerbs in tribus excessit. 45
Dictum cæsaris in Herodem. ibid.

S. Hieronymus.
Hieronymi austeritas. 317
Hieronymi penitentia. 316
Hieronymus per quatuor tentationes refræ-
nabat. ibid.
Hieronymus quomodo sapientiam didicerit. 318
Hieronymo quatuor Romæ contingunt. 315
Hieronymus vitam circa quatuor expendit. 316

Homicidium.
Homicidium triplex notorium. 100

Homo.
Homo in quibus sensibus beatificatur. 54
Homo redimi debuit potius quam Angelus. 30
Hominem tria immutant. 6
Homo libenter respicit ad quatuor. 32
Hominem potest Deus quatuor modis facere. 117
Homini Deus tria adjutoria præparavit. 167
Hominitis status quadruplex. 115
Hominitis casus & remedium. 143
Homo cur constet anima simul & corpore. 60
Homo magis ad Christum pertinet quam Angelus. 312
Homo Consideratur tripliciter. 227
Homo quadruplex. 239

Horæ Canonice.
Horarum canonicarum significatio & ratio. 106 & 371

Humilitas.
Humilitas Christi commendatur. 29 & 84 & 175
Humilitatis gradus sunt quinque. 324
Humilitatis gradus triplex. 264
Humilitas triplex. 262

Humanum genus.
Humani generis quadruplex consideratio. 145
Et labor. 123

Index

<i>S. Hypolitus.</i>	
Hypoliti & sociorum privilegia.	247
I.	
<i>Jacob.</i>	
Jacob tres benedictiones habuit ab Angelo in deserto.	111
<i>S. Jacobus.</i>	
Jacobus est secutus Christum quoad tria, & quare frater Domini dicitur.	163
Jacobi gratiæ effectus triplex.	ibid.
Jacobi perfectio.	ibid.
Jacobi passio quoad quatuor commendatur.	164
<i>Jesus.</i>	
Jesus puer a quatuor personis in templum fuit portatus.	88
Triplex dulcedo Nominis Jesu.	57
Virtus Nominis Jesu.	ibid.
Reverentia Nominis Jesu.	ibid.
<i>Ignis.</i>	
Ignis Divini amoris extinguit quadruplicem amorem.	243
Ignis infernalis quomodo non consummat licet comburat.	244
Ignis quadruplex.	243
<i>Immersio.</i>	
Immersio triplex triplicem remittit culpam.	50
<i>Impossibile.</i>	
Impossibilia olim tria.	114 & 116
<i>Impuritas.</i>	
Impuritas animæ.	242
<i>Indulgentiæ.</i>	
Indulgentiæ ut valeant tria sunt necessaria.	211
<i>Infernus.</i>	
Infernus damnatis congruit ob tria.	353
Inferni qualitas.	100
<i>Infirmetas.</i>	
Infirmities hominis quinque & contra eas remedia.	27
<i>Ingenium.</i>	
Ingenium circa quatuor confusionem recipit.	193
<i>SS. Innocentes.</i>	
Innocentes ex loco in quo passi sunt, tres prærogativas assecuti sunt.	44
Innocentium passio ob quatuor est commendabilis.	43
Innocentes quo tempore occisi.	45
Innocentium Nomina.	43
Innocentium Nomine digni Innocentes.	ibid.
Innocentium Nomina in frontibus scripta.	42

<i>Instructio.</i>	
Instructio multorum.	124
<i>Intentio.</i>	
Intentio Deo offerenda.	87
<i>Invidia.</i>	
Invidia in oriente cæpit.	59
<i>S. Joannes Apostolus.</i>	
Joannes Apostolus in quadruplici schola mysteria didicit.	172
Joannes quæ habuit, dum supra pectus Domini in cæna recubuit.	171
Joannis triplex unctio.	170
Joannis quatuor prærogativæ.	171
De morte Joannis opiniones.	40
<i>S. Joannes Baptista.</i>	
Joannes Baptista confudit Judæos quadrupliciter.	206
Joannes Baptista fuit missus, quatuor modis.	200
Joannes Baptista luxit multipliciter.	205
Joannis Baptiste post mortem varia Nomina.	284
Joannes Baptista quare in deserto morabatur.	201
Joannes Baptista quomodo fuit magnus coram Domino.	ibid.
Joannis Baptiste testimonium.	200
Joannes Baptista quare dicitur lucerna.	204 & seq.
<i>Israel.</i>	
Quatuor ductores habuerunt filii Israel.	61
<i>S. Judas.</i>	
Judas vide Simon.	
<i>Judas.</i>	
Judas cur in discipulorum numero positus.	98
Judæ malitia.	99
Judæ scelera quatuor.	ibid.
Cui assimiletur maledictio Judæ.	ibid.
Cur Judas cum bonis conjunctus fuerit.	98
<i>Judæus.</i>	
Judæi servi.	48
<i>Justitia.</i>	
Justitia vera in tribus consistit.	5 & 6
Justitia quid sit.	46 & 344
<i>Justus.</i>	
Justus quis.	173
L.	
<i>Labor.</i>	
Laboris triplex anxietas.	348
<i>Lachry-</i>	

Materiarum Sermonum Festivalium.

<i>Lachrymæ.</i>	
Lachrymarum natura.	222
<i>Laicus.</i>	
Laicorum genera quatuor.	269
<i>Lapis.</i>	
Lapidum differentia.	35
Judæi Lapidés.	ibid.
Lapis Christus.	ibid.
<i>S. Laurentius.</i>	
Laurentius triplices habuit consolationes.	245
Laurentius triplicem habuit ignem interius.	ibid.
<i>Lex.</i>	
Lex quadruplex.	236
<i>Liberalitas.</i>	
Liberalitas Dei.	29
Liberalitas 3. Regum contra avaritiam.	59
<i>Liberum arbitrium.</i>	
Liberi arbitrii potentia quadrupliciter consideratur.	252
<i>Lingua.</i>	
Lingua quadruplex.	60
Lingua ad 4. est data.	342
<i>Litaniæ.</i>	
Litaniæ quare institutæ, & quare Litaniæ majores, & minores dicuntur &c.	173
<i>S. Lucas.</i>	
Lucam lux quadruplex illuminavit.	329
Lucæ medicinam quatuor commendant.	330
Lucas nobiscum remanet & quomodo.	331
Lucas per sex fuit in divinam contemplationem elevatus.	330
Lucæ quatuor Magistri.	332
Lucas salutem nostram dupliciter procuravit.	329
Lucæ virginitas quatuor habuit conditiones.	ibid.
<i>S. Lucia.</i>	
Lucia luminosa quadrupliciter.	12
Luciæ triplex Martyrium.	ibid.
Luciæ fortitudo in tribus apparet.	10
Lucia tres inducias impetravit.	11
In Lucia septem fuere virtutes.	ibid.
<i>Lux.</i>	
Lucis natura.	24
Lucis varietas triplex.	205
<i>Luxuria.</i>	
Luxuriæ vis.	57
<i>M.</i>	
<i>S. M. Magdalena.</i>	
Magdalenam Christus traxit quinque funiculis.	225
Magdalena Christum quadruplici unguento unxit.	223

Magdalenam Christus tribus modis sanavit.	224
Magdalene conversio miraculosa.	225
Magdalena pro peccatis multipliciter satisfecit.	ibid.
Magdalene virtutes.	222

S. tres Magi.

Magi cur quæsierunt Christum.	58
Magorum diligentia.	ibid.
Magi quomodo quadruplex munus obtulerunt.	63
Magorum ductores tres.	61
Magorum instructio triplex.	58
Tria in adventu Magorum.	59
Magi unde moti sunt ad veniendum.	ibid.
Magi contra Herodem triplex remedium habuerunt.	63

Manichæus.

Manichæus vide Arianus.

Malum.

Mala pœnalia bona sunt triplici de causa.	171
---	-----

Malus.

Malorum habitatio periculosa.	216
-------------------------------	-----

Manus.

Manus Dei quadruplex.	14
-----------------------	----

S. Marcus.

Marci dignitas commendatur.	159
-----------------------------	-----

S. Margarita.

Margaritæ passio Christi passioni conformis.	216
Margarita quinque de causis sic dicta.	218
Margarita quintuplex certamen passa est.	216

S. Maria.

Maria contra diabolum tria potestative exercet.	23
Maria ad purificationem non tenebatur.	86
Maria ad incarnationem tripliciter est cooperata.	114
Maria super omnes mulieres benedicta.	122
Mariæ pulchritudo quintuplex.	120
Mariæ devotio.	137
Mariæ dilectio erga Christum.	136
Mariam quare sponsum Christus habere voluit.	23
Ex quo passionis dolor in Maria causabatur.	137
Maria sol dicitur.	85
Maria templum dicitur, & medium.	ibid.
Maria terra dicitur.	113
Mariæ ædificium & quale.	287
Maria tres portas tenuit.	113
Maria quare virga dicatur.	115
Maria amigdalo comparatur.	292
Maria assumpta est quadrupliciter.	250
Maria est medicina contra omnes morbos.	292
Mariæ multiplex ministerium.	262
Maria lunæ comparatur.	254
Mariæ officium.	265
Mariæ	

Mariæ prærogativæ quatuor.	255 & 257	Misericordiarum opera quæ sint.	344
Maria quatuor vicibus locuta est.	259	<i>Mitis.</i>	
Maria quoad corpus & quoad animam assumpta est.	251 & 253	Mites qui sint.	343
Maria quare mater vocetur.	290	<i>Monachus.</i>	
Maria quomodo pulchram habuit dilectionem.	ibid.	Monachum perfectum tria faciunt.	316
Maria semper invocanda.	256	<i>Monumentum.</i>	
Mariæ sinus quadruplex.	288	Monumenti Christi conditiones.	139 & seq.
Mariæ triplex mors.	254	<i>Moriens.</i>	
Mariæ Virginitas.	292	Morientium diversitas.	108 & 350
In Maria nulla corruptio.	289	<i>Mors.</i>	
Quid Christus in Maria fecit.	288	Mors æterna triplex.	11
In Maria 3. reclinatoria.	ibid.	Ad mortem præparati esse debemus.	269
<i>S. Martinus.</i>		Mortis memoriæ utilitas.	345 & 350
Martini mors Deo placuit ob quatuor.	358	<i>Mortuus.</i>	
Martinus quomodo Deo placuit.	354	Mortuus quis dicatur.	14
<i>Martyr.</i>		Mortuorum diversæ visiones.	351
Martyrum auditoria.	247	Mortui quare dormientes dicuntur.	ibid.
Martyrum pugna.	74	Mortui quomodo adjuvandi.	353
Martyrum distinctiones.	43	<i>Mundus.</i>	
<i>Martyrium.</i>		Mundum cur contemnere debemus.	110
Martyrium absque effusione sanguinis.	47	Mundi falsa sapientia triplex.	74
<i>Mater.</i>		<i>Mutabilitas.</i>	
Mater quare plus diligat filium.	45	Mutabilitas quadruplex.	251
<i>S. Matthæus.</i>		<i>N.</i>	
Matthæus secundum Evangelium vixit.	300	<i>Nativitas.</i>	
Matthæus sublimè Evangelium scripsit.	299	Nativitatis Christi festum quare a laudibus inchoetur.	21
Cur Christum fuerit secutus Matthæus.	300	Nativitatis magnum gaudium.	27
<i>S. Mathias.</i>		Nativitas Christi quare per stellam revelata.	59
Matthiæ electio commendabilis.	100	Circa Nativitatem tria sunt consideranda.	245
Matthiæ electio tripliciter commendatur.	97 & 99	<i>Necessaria.</i>	
Matthiæ vita perfecta.	97	Necessaria tria sunt cuilibet.	1
<i>Matrimonium.</i>		<i>S. Nicolaus.</i>	
Bona matrimonii Christi cum virgine.	338	Nicolai electio commendatur.	8
<i>S. Mauritius.</i>		Nicolai miracula.	10
Mauritius & focii qualia regna vicerunt.	304	Nicolai quadruplex habitaculum.	6
<i>S. Michael.</i>		Nicolai vita fuit gratiosa ex octo.	8
Michael quatuor prælia gessit.	309	<i>Nobilitas.</i>	
Michaelis quintuplex officium.	310	Nobilitas triplex.	71 & 119
Quomodo Michael pontinis victoriam dedit.	308	Nobilitas quadruplex.	6
<i>Miles.</i>		<i>Nuntius.</i>	
Miles ob quinque sic vocatur.	75	Vocamur a quatuor Nuntiis.	59
Militem strenuum tria faciunt, & ad bene laborandum inducunt.	157	<i>O.</i>	
Militem tria a bello retrahunt.	76	<i>Occultare.</i>	
<i>Minister.</i>		Occultari quatuor non possunt.	183
Minister bonus tria habere debet.	49	<i>Odor.</i>	
<i>Miraculum.</i>		Odor quadrupliciter causari potest.	184
Cur miracula nunc crebra non fiunt.	180	<i>Oratio.</i>	
Miracula in fine mundi rarissime fiunt.	ibid.	Orationis alæ.	172
<i>Mirrha.</i>		Orationis bona tria.	63
Mirrhe triplex virtus.	64	Orationis conditiones.	376
<i>Misericordia.</i>		<i>Oriens.</i>	
Misericordia ubique invenitur.	197		
Misericordia Dei.	379		

Materiarum Sermorum Festivalium.

<i>Oriens.</i>		<i>Perfectio.</i>	
Ab oriente cur gens vocata.	58	Perfectio triplex.	237
In oriente invidia cœpit.	59	<i>Pes.</i>	
<i>P.</i>		Pedes aliquorum quare lavari non possunt.	127
<i>Paradisus.</i>		<i>S. Petrus.</i>	
Paradisi scala.	177	Petri mansuetudo in tribus patet.	96
Paradisi janua quomodo erat clausa.	146	Petri super Angelos exaltatio.	94
Paradisum ingredientium tria genera.	354	B. Petrus Martyr secutus est Christum quoad tria.	162
<i>Parentela.</i>		B. Petrus Martyr triplex testimonium habuit.	ibid.
Parentela quomodo contrahatur.	29	Petri amoris signa quatuor.	211
<i>Parvulus.</i>		Petri supra ceteros Apostolos virtus fuit efficacior.	212
Parvulus tria importat.	93	Ex Petri morte triplex fructus.	211
<i>Passer.</i>		<i>Phariseus.</i>	
Passeribus sancti tribus de causis comparantur.	246	Phariseorum infirmitas triplex.	301
<i>Passio.</i>		<i>S. Philippus.</i>	
Passionis Christi memorialia.	125	Philippi nomina tria.	164
In Passione Christi commendabilia.	49	Philippi Officium quadruplex.	165
Passio quare calix dicitur.	228	Philippi Familiaritatis signa tria.	ibid.
<i>Patientia.</i>		<i>Philosophia.</i>	
Patientiae gradus triplex.	270	Philosophia Christiana quid sit?	363
<i>Patria.</i>		<i>Pœna.</i>	
Patria cœlestis quare sancta dicitur.	262	Pœna æterna pro transitoria culpa punitur homino.	249
<i>S. Paulus.</i>		<i>Praelatus.</i>	
Paulus per tria conversus.	78	Praelatus dilapidator dicitur quatuor modis.	100
Pauli tolerantia.	81	Praelato perfecto tria necessaria.	104
Pauli curatio multiplex.	83	Praelati officium.	96
Paulo ante Conversionem triplex vitium inerant.	81	Praelatus quatuor de causis deponitur.	100
Humilitas S. Pauli.	82	Praelati regula.	82
Pauli labor.	80	Praelatorum malum exemplum subditorum vitam inficit.	242
Paulus quomodo factus sit spectaculum.	ibid.	Praelatus quomodo esse debeat.	106 & 267
Triplex scientia S. Pauli.	82	<i>Primogenitus.</i>	
Pauli caput tres dedit saltus.	213	Primogenita diversa.	87
Paulus quinque adjutoria habuit.	214	Primogenita in lege offerebantur.	ibid.
Paulus sapientiam a quinque magistris accepit.	213	<i>Proprietas.</i>	
Paulo quadruplex spina infixæ.	78	Proprietas bonorum seu iustorum sicut & maiorum.	52
Ex Pauli corpore quatuor emanarunt.	213	<i>Provincia.</i>	
Ex Pauli morte triplex fructus.	211	Provincias Deus tres creavit.	189
<i>Paupertas.</i>		<i>Purificatio.</i>	
Paupertas meritoria tres debet habere causas.	343	Purificationis dies quare in fœmina duplicantur.	87
<i>Pax.</i>		Purificatio quomodo fienda.	88
Pacis laudes.	344	<i>Puritas.</i>	
<i>Peccator.</i>		Puritas triplex.	253 & 339
Peccatores pulchre in inferno morantur.	133	<i>R.</i>	
Peccatorum status.	187	<i>Regnum.</i>	
Peccatorum sævitia in duobus apparet.	64	Regnum Christus triplici jure possidet.	17
<i>Peccatum.</i>		<i>Religio.</i>	
Peccata tria excæcant, & quæ remedia.	135	Religio quamdiu bona.	110
Ex peccato quatuor homini inflicta.	18	<i>Remedium.</i>	
In peccato originali quatuor sunt.	54	Remedia contra hominis incommoda.	17 & 27
peccatum quomodo committitur.	299	<i>Remu-</i>	
Ex peccato tria causantur.	210	<i>D d d</i>	
<i>Pellis.</i>			
Pellis culpæ triplex.	275		
Pellis quadruplex.	ibid.		
<i>Jacobi de Voragine, Festiv. Tom. II.</i>			

Index

<i>Remuneratio.</i>		
Remuneratio tria habet.	215	
<i>Respicere.</i>		
Respicit homo libenter ad quatuor.	32	
<i>Respublica.</i>		
Reipublicæ conservandæ gratia quatuor requiruntur.	302	
<i>Resurrectio.</i>		
Resurrectio Christi fuit tripliciter.	144	
Resurrectionis nostræ securitas.	ibid.	
Resurrectionis spiritualis veritas.	143	
Resurrectionis spiritualis quæ signa.	ibid.	
Resurrectionis virtus in triplici mundi machina apparet.	142	
Resurrectionis dies fuit quadruplici lumine illustrata.	ibid.	
Post Resurrectionem dotes corporis.	75	
<i>S.</i>		
<i>Sacerdos.</i>		
Sacerdotum dignitas.	94	
Sacerdotis potestas.	96	
Sacerdos quomodo peccata remittit.	210	
<i>Sacrificium.</i>		
Sacrificium quamdiu duraverit.	54	
<i>Sagitta.</i>		
Sagitta quadruplex.	76	
<i>Sanare.</i>		
Sanandi modus multiplex.	306	
<i>Sanctitas.</i>		
Sanctitatis conservativa.	7	
Sanctitatis ostensiva.	ibid.	
Sanctitas vera tria requirit.	ibid.	
Sanctitatis signa tria.	165	
Sanctitatis perfectæ sex signa.	236	
<i>Sanctus.</i>		
Sancti per elephantem significantur.	156	
Sancti de quibus gaudeant.	62	
Sanctorum fortitudo per tria ostenditur.	106	
Sancti quare optent exire de mundo.	34	
Sancti viri uniuntur ad invicem quatuor modis.	208	
Sancti passeribus comparantur.	246	
<i>Sanguis.</i>		
Sanguis Christi quatuor modis decoctus.	55	
<i>Sapientia.</i>		
Sapientiæ quinque libri.	103	
Sapientiæ mundanæ divisio.	74 & 368	
Sapientia triplex.	230 & 234 & 277	
<i>Scriptura.</i>		
Scripturæ intellectus triplex.	152	
<i>S. Sebastianus.</i>		
Sebastiani doctrina	66	
Sebastiani prudentia.	ibid.	
Sebastiani pœna.	65	
Sebastiani variæ qualitates.	67	
<i>Senex.</i>		
Senes honorandi sunt ob triplicem rationem.	339	
Senis status.	59	
<i>Sententia.</i>		
Sententia tribus modis injusta.	45	
<i>Sepelire.</i>		
Sepelitur quis vivus quatuor de causis.	141	
<i>Sepulchrum.</i>		
Sepulchra quatuor de causis visitantur.	140	
<i>Sepultura.</i>		
Sepulturæ Christi figura.	50	
<i>Sermo.</i>		
Sermonis Dei efficacia.	124	
<i>Signum.</i>		
Signa per quæ potest cognosci an Deo placeamus.	52	
Signa spiritualiter curati.	83	
Signa spiritualiter resuscitati.	149	
<i>S. Simon & Judas.</i>		
Simonis & Judæ virtutes.	333	
<i>Sonus.</i>		
Sonus tripliciter fit.	124	
Sonus musicus triplex.	175 & 250	
<i>Sors.</i>		
Sortibus quando utendum.	99	
Sors quando usurpanda & quomodo.	ibid.	
<i>Spiritus.</i>		
Spiritus S. mensura quadruplex in Apostolis.	187	
Spiritus sancti virtus.	189	
Spiritus S. per quatuor significatur.	188	
Ad Spiritus S. missionem confirmationem & ostensionem 4. disponunt.	191 & seq.	
<i>Spiritus.</i>		
Spiritus triplex.	36	
<i>Status.</i>		
Status adolescentis, viri, senis.	59	
<i>Sponsa.</i>		
Sponsæ 4. vestium genera.	72	
<i>Stella.</i>		
Stella in Nativitate ob tria missa est.	61	
Stellæ multæ in Christi Nativitate apparuerunt.	60	
Variæ opiniones circa stellam quæ Magis apparuit.	61	
Stella hæc 5. habet.	60	
Stellæ 12. in B. V. quid notant.	338	
<i>S. Ste-</i>		

Materiarum Sermonum Festivalium.

S. Stephanus.

Stephani adjutorium triplex.	31
Stephani quinque adjutoria in Martyrio.	ibid.
Stephani plenitudo quadruplex.	32
Stephanus quomodo lapis.	35
Stephanus plenus donis S. spiritus.	ibid.
Lapides in Stephano ad quatuor boni fuerunt.	36
Stephani fortitudo.	232
Stephani corporis translatio triplex.	231
Stephani translatio ex quatuor commendatur.	232

S. Sylvester.

Status Sylvestri quadruplex.	52
Sylvestri & Pauli testamentum.	ibid.
Sylvestri donum prophetiæ.	ibid.
Sylvestri splendor.	ibid.

T.

Tabula.

Tabulæ percussio in Hebdomada sancta triplici ratione fit.	138
--	-----

Templum.

Puer Jesus quare in templo præsentetur.	84
---	----

Tenebræ.

Tenebræ quatuor incommoda inducunt.	24
-------------------------------------	----

Terminus.

Termini tres humanæ vitæ.	347
---------------------------	-----

Terra.

Terra bona quomodo cognoscatur.	110
---------------------------------	-----

Thalamus.

Thalamus triplex B. Virginis.	338
-------------------------------	-----

Thesaurus.

Thesaurus Dei triplex.	209
------------------------	-----

S. Thomas.

Thomas ad Christum ivit per tres vias.	15
Thomæ charitas.	ibid.
Thomæ Fides fuit in triplici statu.	ibid.
Thomas in Christo tripliciter mansit.	ibid.
Thomæ Nominis interpretatio.	14
Thomas quatuor dedit voces.	ibid.
Thomæ Cantuar. constantia.	49
Thomæ Cantuar. quadruplex Martyrium.	47
Thomas Cantuar. Christo in vita fuit conformis.	49

Torcular.

Torcular plura significat.	102
----------------------------	-----

SS. Trinitas.

In Trinitate quadruplex excelsum.	190
-----------------------------------	-----

Trinitatis festum diversimode celebratur.

Trinitas in creaturis.	193
Trinitatis invocatio ad tria valet.	194
Trinitas laudanda.	195
Trinitas non est curiose investiganda.	194
Trinitas personarum & essentiæ unitas per quatuor ostenduntur.	193
Trinitatem personarum & unitatem essentiæ tria ostendunt.	195

Turtur.

Cur per Turturem contemplativi, & per columbam activi significantur.

Tyrannus.

Tyranni quibus comparati.	244
---------------------------	-----

U.

Ubera.

Uberum differentia.	93
Uberum triplex vis.	94
Ubera vide affectus.	

Unitas.

Unitas quadruplex.	120
--------------------	-----

Uterus.

Uterus Virginis.	26
Uterus matris quadruplex.	213

Uxorandus.

Uxorandorum documentum.	305
-------------------------	-----

V.

Vanitas.

Vanitas quadruplex in hac vita.	345
---------------------------------	-----

Verbum.

Verbum Dei quomodo distribuendum.	365
-----------------------------------	-----

Vestis.

Vestes quatuor de causis feruntur.	201
------------------------------------	-----

Via.

Via per quatuor amittitur, & per quatuor custoditur.	2
--	---

Via Domini per quatuor præparatur.	285
------------------------------------	-----

Video.

Ad videndum quatuor requisita.	34
--------------------------------	----

S. Vincentius.

Vincentii duplex certamen.	73
Vincentii constantia.	74
Vincentii certamen triplex.	73
Quæ fuerunt arma quibus vicit Vincen- tius.	ibid.

Index, Materiarum Sermonum Festivalium.

<i>Virga.</i>		Ad vitam socialem quatuor requiruntur.	4
Virgæ usus multiplex.	115	Vitæ genus triplex.	35 & 153 & 237
<i>Virginitas.</i>		Vitæ humanæ termini tres.	247
Virginitas per aurum significatur, ejusque prærogativæ.	37 & 217	<i>Vitium.</i>	
<i>Virgo.</i>		Vitiorum passiones tribus de causis adveniunt, & earundem curatio quadruplex.	162
Cur virgo dicatur templum.	84	<i>Vocatio.</i>	
Partus virginis conditiones.	27	Vocatio Apostolorum valde commendabilis.	4
Virginum tres prærogativæ.	338	<i>Voco.</i>	
Virginum triplex puritas.	339	Vocamur a 4. nuntiis.	59
<i>Virtus.</i>		<i>Volo.</i>	
Virtutum vestes.	248	Volare quid possit.	36
<i>Vita.</i>			
In vitæ novitate quomodo ambulandum.	145		

F I N I S.

Jacobus, Genua, Erzbischof, 1228-1298

Reverend. Ac Illustr. P. F. Jacobi De Voragine Archiepiscopi Januensis
Ordinis Praedicatorum Sermones Aurei In Omnes Totius Anni Dominicas,
Quadragesimam, Et Praecipua Sanctorum Festa, Quae Ab Ecclesia Celebrantur,
Ac In Laudes Deiparae Virginis Cum Novis Notis Marginalibus, Recentique
Bd.: 2,[1]

Augustae Vindelicorum [u.a.] 1760

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 2 Th Pr 274 -3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11205020-9

VD18 80185622-001